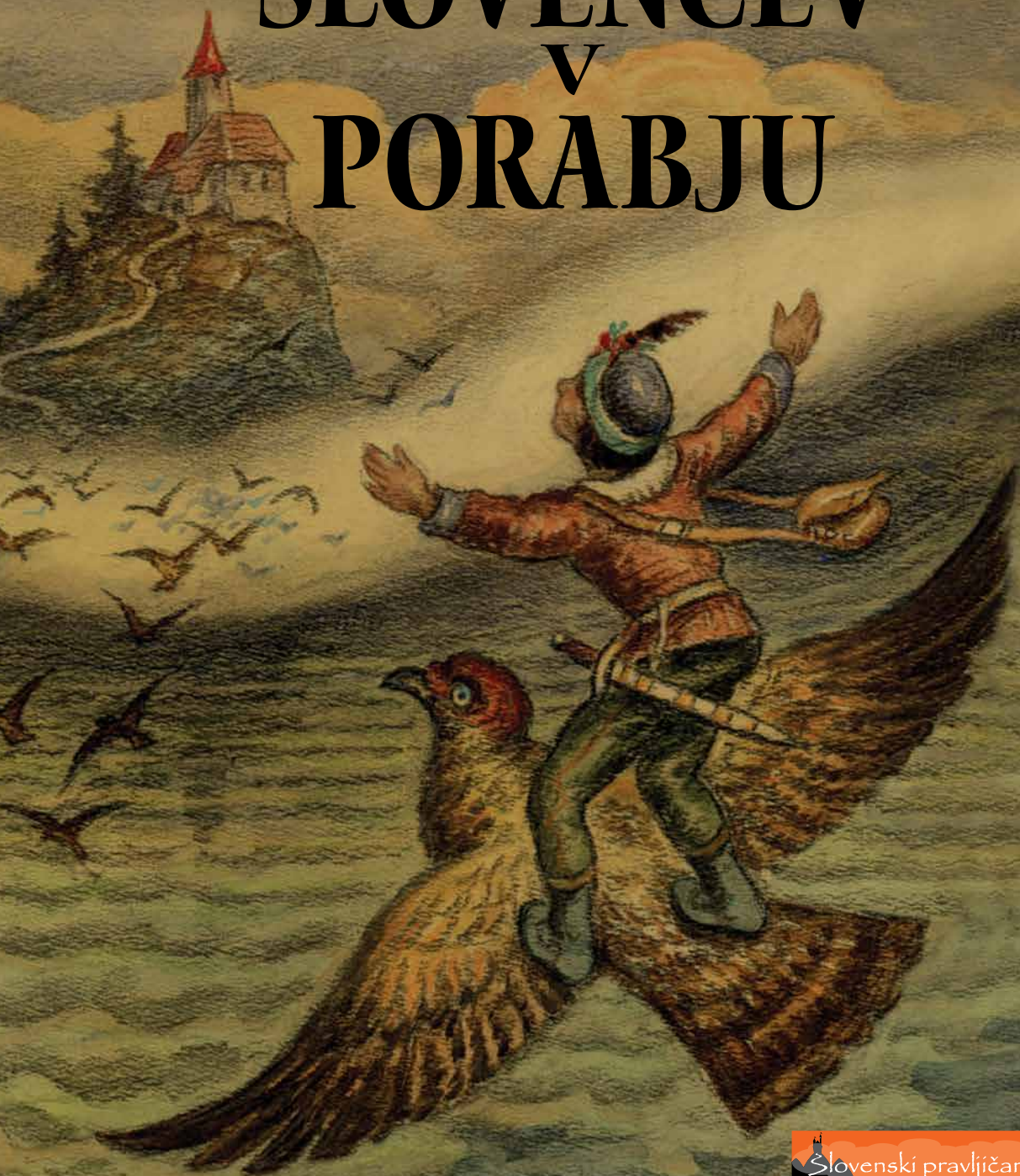

MARIJA KOZAR MUKIČ, DUŠAN MUKIČ, MONIKA KROPEJ TELBAN

PRIPOVEDNO IZROČILO SLOVENCEV V PORABJU

PRIPOVEDNO IZROČILO SLOVENCEV V PORABJU

Pojasnilo

Pričujoča prva elektronska izdaja, Ljubljana 2018, je pdf datoteka, ki v vseh drugih pogledih reproducira tiskano izdajo iz leta 2017.

Datoteka vsebuje tudi zvočne posnetke (v tiskani knjigi so na zgoščenki v posebni prilogi), označeni so z ikono .

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani
COBISS.SI-ID= 294853888

ISBN 978-961-05-0086-5 (pdf)

<https://doi.org/10.3986/9789610500865>

Zbirka Slovenski pravljicarji 2
Urednici zbirke Monika Krojej Telban, Ingrid Slavec Gradišnik

Pripovedno izročilo Slovencev v Porabju.
Pravljice in povedke z zvočnih posnetkov Milka Matičetovega

Uredili **Marija Kozar Mukič, Dušan Mukič, Monika Krojej Telban**
Jezikovni pregled Jožica Narat
Jezikovni pregled narečnih besedil Marija Kozar Mukič
Pregled fonološkega zapisa Vera Smole
Transkripcija besedil in prevod v knjižno slovenščino Dušan Mukič
Prevoda povzetka Dušan Mukič, Nives Sulič Dular
Oblikovanje in prelom Jernej J. Krojej
Izdelava zgoščenke Peter Vendramin
Izdajatelj: Inštitut za slovensko narodopisje ZRC SAZU
Zanj: Ingrid Slavec Gradišnik
Državna slovenska samouprava
(Gornji Senik, Porabje na Madžarskem)
Zanjo: Martin Ropoš
Založnik Založba ZRC, ZRC SAZU
Za založbo Oto Luthar
Glavni urednik Aleš Pogačnik
Slika na ovitku Maksim Gaspari, Ptica ponese junaka v drugi svet, ilustracijo je poklonil leta 1955 Milku Matičetovemu.
Tisk Cicero Begunje, d. o. o.
Naklada 400 izvodov
Izid knjige so omogočili Državna slovenska samouprava / Országos Szlovén Önkormányzat, Ministrstvo za človeške vire / Emberi Erőforrások Minisztériuma (Madžarska)
Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport (Slovenija)

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE,
ZNANOST IN ŠPORT

Prva izdaja, prvi natis.

Ljubljana 2017

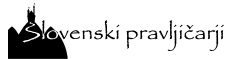
Besedilo je bilo pripravljeno z vnašalnim sistemom ZRCola, ki ga je na ZRC SAZU v Ljubljani razvil Peter Weiss.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

398.2(439.111=163.6)

PRIPOVEDNO izročilo Slovencev v Porabju : pravljice in povedke z zvočnih posnetkov Milka Matičetovega / [uredili] Marija Kozar Mukič, Dušan Mukič, Monika Krojej Telban ; [prevoda povzetka Dušan Mukič, Nives Sulič Dular]. - Ljubljana : Založba ZRC, ZRC SAZU, 2017. - (Zbirka Slovenski pravljicarji ; 2)

ISBN 978-961-05-0056-8
1. Krojej Telban, Monika 2. Matičetov, Milko
293441792

SLOVENSKI PRAVLJIČARJI 2

PRIPOVEDNO IZROČILO SLOVENCEV V PORABJU
PRAVLJICE IN POVEDKE Z ZVOČNIH POSNETKOV MILKA MATIČETOVEGA

MARIJA KOZAR MUKIČ, DUŠAN MUKIČ, MONIKA KROPEJ TELBAN

LJUBLJANA 2017

VSEBINA

PREGOVOR.....	11
PORABSKI SLOVENCİ IN NJIHOV JEZİK	12
PORABSKO PRIPOVEDNO IZROČILO MILKA MATIČETOVEGA	16
PRIPOVEDOVALCI.....	24
SEZNAM PRIPOVEDOVALCEV	26

PRIPOVEDI V PORABSKEM NAREČJU

ŽIVALSKÉ PRAVLJICE	30
1 Vuk pa lasica se bjjeta.....	30
2 Stari pes.....	31
3 Lasica pa požak letita.....	32
4 Pes pa maček.....	33
5 Od šteroga mau majo mravle krive tace?..	34
6 Dvej muši.....	35
ČUDEŽNE PRAVLJICE	37
7 Čaroven dau	37
8 Gnauk eden biu, gospaud, taši velikaš	42
9 Gnauk eden grof biu.....	47
10 Stolnjek prestri se.....	49
11 Krau, ka se ma je eno okau djaukalo, eno pa smejalo.....	51
12 Grof pa služička dekla	53
13 Sestra pa trdjé bratje.....	55
14 Od enoga grofa.....	56
15 Kralič pa lejpa Vida	57
16 Szép Miklós pa Tündér Ilonka.....	58
17 Gnauk ana dejkla bila.....	62
18 Bila je ena mati, pa je mejla edno čér	64
19 Živo je gnauk en casar	67
20 Gnauk je biu eden grof.....	69
21 Mlin.....	74
22 Baug pa sveti Peter.....	75

23 Kovač	76
24 Lapec razmej gosi pa rejši gazdo	77
25 Lapec razmej gosi pa rejši gazdo	77
26 Mauž rejši žabo pred kačov pa razmej, ka gučijo stvári	78
27 Edna mati je mejla edno čér pa je trnok lejpa bila	78
28 Gnauk je biu en srmák	80
29 Gnauk je bila ena starka	82

LEGENDNE PRAVLJICE	84
30 Vragi dejte audo.....	84
31 Gnauk je biu eden srmák.....	85
32 Bilé so dvej sestri.....	89
33 Grejšnik se rejši.....	89
34 Gnauk v ednoj vesi sta bila dva Židova ..	90
35 Peter podkava kak Baug.....	91
36 Baug plača salaš s platnom, štero nema konca	91
37 Baug pa sveti Peter.....	92
38 Jezoš in sveti Peter.....	93
39 Zakoj drejvdje soklé má?.....	93
40 Zakoj má drejvo vejke?.....	94
41 Sveti Peter pa Baug.....	94
42 Sveti Peter črešnje gorberé.....	95
43 Vse od vrkar pride (od Bogá).....	95
44 Baug pa Peter pomagata sirautoj ženski ..	95
45 Adam pa Ejva.....	96
46a Eva srani ene mlajše pred Baugom	96
46b Eva srani ene mlajše pred Baugom	97
47 Baug je stvauro Ejvo, Adam go nazaj pelo, de se pa prebrodo.....	97
48 Skaupi nej sto plačati lapci	97
REALISTIČNE PRAVLJICE	99
49 Sojenice.....	99
50 Sódice.....	99
51 Baug, sveti Peter pa sodice	99
52 Biu ednauk eden oča	100
53 Pop biu pa en Ciganj.....	110

54	Gnauk je biu eden djagar	111	85	Stara baba, stari ded	141	
55	Gnauk je eden krau biu pa jeno čér jemo	111	86a	Stara baba, stari ded	141	
56	Gnauk je bilau, gé je nej bilau	114	86b	Stara baba, stari ded	141	
57	Gnauk je biu eden gazda, pa boter	116	87	Stara baba, stari ded	142	
58	Razvüzdana dekla	118				
PRAVLJICE O NEUMNEM HUDIČU.....		119	BAJKE			143
59	Vrag šenka tobak pa šké znati ime rastlike.....	119	88	Riba pa rak svejt držita	143	
60	Baba pa vrag	119	89	Svejt stodji na ribi	143	
61	Baba pa vrag	120	90	Svejt stodji na ribi	143	
62	Baba vraga znaurila.....	120	91	Zemla stogi na ribi	143	
63	Vrag odi po svejti pa lidam kradne tobak.....	120	92	Maurse deklina.....	143	
64	Vrag odi po svejti.....	121	93	Divdji mauž.....	144	
65	Vrag šké dejte odnesti.....	121	94	Bejle dekle	145	
66	Ednauk je živo eden srmački šauštar	121	95	Dejkla je kačo krmila	146	
67	Pop pokaže vragej, ka eške nej vüdo	124	96	Pestjan – Smrt	146	
68	Sveti Peter pa vrag se bijeta za dūšo.....	124	97	Frdolica o staroj ženski pa smrti	146	
	ŠALJIVE PRAVLJICE	126	98	Djamar se stavi pa dé na grob	147	
69	Gnauk je biu eden krau	126	99	Vnoči na marofi nika nazaj ojldo	147	
70	Maček.....	126	100	Na sveto nauč	148	
71	Gnauk sta bila en oča pa ena mati.....	127	101	Vnoči vidi mauž gezdeca	148	
72	Gnauk sta bila en oča pa mati pa sta mela enga siná	128	102	Moški žensko nosi na križi	148	
73	Gnauk sta bila oženjeniva, mauž pa žena	129	103	Šnjava.....	149	
74	Herceg emo tri siné	130	104	Dekla se neške podpisati v vragove knige.....	149	
75	Gnauk je ena žena bila pa eden mauž	134	105	Merar, fajamangli.....	149	
76	Gnauk sta bila eden nauri pa čeden.....	136	106	Merar, fajamangli.....	150	
77	Sveti Miklauš	137	107	Fajamangli.....	150	
78	Nauri pojep se ženi.....	137	108	Fajamangli.....	150	
79	Mačke so nej poznali	138	109	Fajamangli.....	150	
80	Ciganj pa sodak sta se stavila, steri vekšo laž povej.....	139	110	Merarge, fajamangli.....	151	
81	Kak je rokau iz žunine lüknje vöpotegno.....	139	111	Lucifer.....	151	
82	Gnauk je biu en krau pa jemo tri siní.....	140	112	Skazance na mejáj - Lucifer.....	151	
PRAVLJICE NA FORMULO		141	113	Ledjén, ka se je navčo mautiti.....	151	
83	Stara baba, stari ded	141	114	Pojep pa njevga vertinja.....	152	
84	Stara baba, stari ded	141	115	Čaralice	153	
			116a	Čaralice rejč krajzele.....	153	
			116b	Čaralice	153	
			116c	Zvörčeno govedo	154	
			116d	S šatringo ozdraviti	154	
			116e	Oči škaudijo	154	
			116f	Zacomprani lejvi	155	
			117	Čaralica – krapanca	155	
			118	Čaralica gezdi na lapci	156	

119	Čaralice.....	157	158	Törki so na Sklauštjinom brdjej pokopali zlato tele.....	173
120	Čaralice.....	158	159	Ženska, štera je pokopala peneze.....	174
121a	Čaralica – krapanca šenka baršanj.....	158	160	Čüdno varastüvanje.....	174
121b	Krapanca.....	159	161	Mesto strica so gra pokopali.....	174
121c	Čaralica - krapanca.....	159	162	V žlato se oženo.....	175
122	Čaralica da sodaki krofline (konjšček)...160		163	Divdje gosi odletijo v tople krajine.....	176
123	Čaralice plešejo pod grůškov.....	160		ŠALJIVKE IN ZBADLJIVKE.....	177
124	Mlad (te škaudijo čaralice...)	160	164	Veričanci.....	177
125	Mlad.....	161	165	Ritkarovci.....	177
126	Mejsec.....	161	166	Andovci.....	177
127	Baug pa gra.....	161	167	Sakalauvci.....	177
128	Baug pa gra.....	162	168	Sakalauvci.....	177
129	Parün vdari.....	162	169	Sakalauvci.....	178
130	Parün vdari.....	162	170	Sakalauvci.....	178
131	Parün vdari.....	162	171	Sakalauvci.....	178
132	Parün.....	163	172a	Števanovci.....	179
133	Parün vdari.....	163	172b	Števanovci.....	179
134	Ka se godi, da treska.....	163	173	Ciganj pri spauvedi kradne.....	179
135	Kočiš v mejseci.....	164	174	Ciganj pri spauvedi kradne.....	180
136	Lapec v mejseci.....	164	175	Plibanoš zgrabi manjaste mlatce.....	181
137	Lapec v mejseci.....	165	176	Dva stariva srmaka.....	181
138	Zver šké mejsec vkradniti.....	165	177	Prauškarice se pri Sveti Trojici napigejo.....	182
139	Sakši človek eno zvezdo má.....	166	178	Frdolica o kuki pa staroj babi.....	182
140	Čleka tenje kaže, kelko je vōra.....	166	179	Ka nede djaklau.....	182
141	Zvezde.....	166		PREROKOVANJA, ŠEGE IN NAVADE.....	184
142	Zvezde.....	166	180	Šatrirvanje o bodaučnosti na sveto nauč.....	184
143	Zvezde.....	166	181	Na Djürdjevo.....	184
144	Rimpaut.....	166	182	Da so najprva vō na pašo gnali.....	184
145	Zvezde.....	167	183	Na fašenek.....	184
146	Kokojški, Kosci.....	167	184	Šatrirvanje moža.....	185
147	Zvezde.....	167	185	Šatrirvanje na sveti post.....	185
148	Peterlaug.....	167	186	Šatrirvanje na sveti post.....	185
149	Peterlaug.....	168	187	Na sisvecovo večer na sto dejvajo düšicam rano.....	185
150	Peterlaug.....	168	188	Štiri Marije.....	185
151	Plaut.....	168	189	Štiri Marije.....	186
152	Šibilske knige.....	169	190	Svečna Mardja.....	186
153	Šibila kralica pa Šalamon krau.....	170	191	Adventska Marija.....	187
154	Marija pojbi nazaj dá življenje.....	171	192	Šatrirvanje pri deli.....	187
155	Nekak se je od drugin naraudo.....	172	193	Šatrirvanje na Licijovo.....	187
	ZGODOVINSKE POVEDKE.....	173			
156	Črna mlaka (cerkev se je pogroznila)....	173			
157	Kip v Maudincaj pa törška kralica.....	173			

194	Da dejte začne gorazrasti	187
195	Dober gazda	187
196	Lagva vōra	188
197	Djajca od črne kokauši	188
198	Črna kokauš	188
199	Črna kokauš	188
200a	Šatrirvanje	188
200b	Šatrirvanje o vrejmeni	189
VEROVANJSKE PRIPOVEDI		190
201a	Oblūbe se nej držo	190
201b	Podje se kejlajo, nej ka bi k meši šli	191
201c	Prdice	192
201d	Sveti Miklauš	192
201e	Dekla nesē v Marija Ceu svoje srce	192
UGANKE		193
202	Ka je tau? Zagoni!	193
203	Ka je tau? Zagoni!	193
204	Ka je tau? Zagoni!	193
205	Ka je tau? Zagoni!	193
206	Ka je tau? Zagoni!	193
207	Ka je tau? Zagoni!	194
208	Ka je tau? Zagoni!	194
209	Ka je tau? Zagoni!	194
OTROŠKE (BESEDNE) IGRE		195
210	Frdolica za mlajše	195
211	Frdolica za mlajše	195
212	Frdolica za mlajše	195
213	Frdolica za mlajše	195
214a	Špila za mlajše	195
214b	Špila v šauli	196
O PTICAH IN ŽIVALIH		197
215	Sanica	197
216	Pirožaba	197
217	Sova	197
218	Kukanca	197
219	Upek	198
220	Lasnica	198
221	»Strina-vūna«	198
222	Ftiči ze zaračajo	198

FONETIČNI ZAPIS DVEH POVEDK	199
60 Baba pa vrag (Števanovci)	199
70 Maček (Gornji Senik)	199

PRIPOVEDI V KNJIŽNEM JEZIKU

ŽIVALSKÉ PRAVLJICE	202
1 Volk in lisica se vojskujeta	202
2 Stari pes	203
3 Lisica in polž tekujeta	204
4 Pes in mačka	205
5 Od kdaj imajo mravlje kruljave noge?	205
6 Dve miši	206
ČUDEŽNE PRAVLJICE	207
7 Čarobni dol	207
8 Nekoč je živel gospod	213
9 Živel je grof	218
10 Prtič, pogmi se	219
11 Kralj, kateremu se je eno oko jokalo, drugo pa smejala	222
12 Grof in služkinja	224
13 Sestra in trije bratje	225
14 O nekem grofu	226
15 Kraljevič in lepa Vida	227
16 Lepi Nikolaj in vila Ilonka	228
17 Nekoč je živel deklet	232
18 Živela je mati in imela je hčer	233
19 Nekoč je živel cesar	236
20 Nekoč je živel grof	238
21 Mlin	243
22 Bog in sveti Peter	243
23 Kovač	245
24 Hlapec razume gosji jezik in reši gospodarja	246
25 Hlapec razume gosji jezik in reši gospodarja	246
26 Mož reši žabo pred kačo in razume živalsko govorico	246
27 Mati je imela hčer, ki je bila zelo lepa	247
28 Nekoč je živel siromak	248
29 Nekoč je živila starka	250

LEGENDNE PRAVLJICE	252	64	Hudič hodi po svetu	286	
30	Vragu prodal dete	252	65	Hudič hoče odnesti dete	286
31	Nekoč je živel siromak	252	66	Nekoč je živel siromašen čevljar	286
32	Živel sta dve sestri	256	67	Duhovnik pokaže vragu to, česar še ni videl	289
33	Tolovaj Madaj	257	68	Sveti Peter in vrag se borita za dušo	289
34	Nekoč sta v neki vasi živela dva Žida	257	ŠALJIVE PRAVLJICE	291	
35	Peter posluša Boga pri podkovanju	258	69	Nekoč je živel kralj	291
36	Bog plača prenočišče s platnom, ki se ne konča	258	70	Maček	291
37	Bog in sveti Peter	259	71	Nekoč sta živela oče in mati	292
38	Jezus in sveti Peter	259	72	Nekoč sta živela oče in mati, ki sta imela sina	293
39	Zakaj ima drevo grče?	260	73	Nekoč sta bila dva poročena	294
40	Zakaj so veje na drevesu?	260	74	Knez je imel tri sinove	295
41	Sveti Peter in Bog	261	75	Nekoč sta živela žena in mož	299
42	Sveti Peter pobira češnje	261	76	Nekoč sta živela neumni in pametni	301
43	Udarec pride od zgoraj (od Boga)	261	77	Sveti Nikolaj	301
44	Bog in Peter nagradita revno ženo	261	78	Neumni fant se ženi	302
45	Adam in Eva	262	79	Mačke niso poznali	303
46	Eva skrrije nekaj otrok pred Bogom	262	80	Cigan in vojak stavita, kdo bo rekel: »To je laž«	304
47	Bog ustvari Evo, Adam mu jo vrne, a se premisli	263	81	Kako je roko iz žolnine luknje izvlekel	304
48	Skopuh, ki ni hotel izplačati hlapca	263	82	Nekoč je živel kralj in imel tri sinove	304
REALISTIČNE PRAVLJICE	265	PRAVLJICE NA FORMULO	305		
49	Sojenice	265	83	Stara baba, stari ded	305
50	Sojenice	265	84	Stara baba, stari ded	305
51	Bog, sveti Peter in sojenice	265	85	Ded, baba	305
52	Nekoč je živel oče	266	86a	Stara baba, stari ded	305
53	Živela sta duhovnik in Cigan	275	86b	Stara baba, stari ded	306
54	Nekoč je živel lovec	276	87	Dedek in babica	306
55	Nekoč je živel kralj, ki je imel hčer	276	BAJKE	307	
56	Nekoč je bilo, kar ni bilo	278	88	Riba in rak nosita svet	307
57	Nekoč sta živela gospodar in boter	281	89	Svet stoji na ribi	307
58	O razuzdani deklici	282	90	Svet stoji na ribi	307
PRAVLJICE O NEUMNEM HUDIČU	284	91	Zemlja stoji na ribi	307	
59	Hudič pokloni tobak in hoče vedeti ime rastline	284	92	Morske deklice	307
60	Baba in vrag	284	93	Divji mož	308
61	Baba in hudič	285	94	Bele deklice se prikažejo	309
62	Hudič in baba tekmujeta	285	95	Dekle je kačo hranilo	309
63	Hudič hodi po svetu in ljudem krade tobak	285	96	Pesjan – smrt	310

97	Šaljivka o stari ženi in smrti.....	310	131	Perun udari.....	325
98	Grobar gre za stavo na grob.....	310	132	Perun.....	325
99	Ponoči je v pristavi strašilo.....	311	133	Perun udari.....	326
100	Na sveto noč.....	311	134	Kaj se dogaja ob nevihti.....	326
101	Ponoči vidi mož jezdeca.....	311	135	Voznik v mesecu.....	326
102	Podoba ženske v Svetem Križu.....	312	136	Hlapec v mesecu.....	327
103	Mora.....	312	137	Hlapec v mesecu.....	327
104	Dekle se noče podpisati v vragovo knjigo.....	312	138	Zver hoče ukrasti mesec.....	327
105	Inženir, fajamangli.....	313	139	Vsak človek ima zvezdo.....	328
106	Inženir, fajermandl.....	313	140	Določanje časa po soncu.....	328
107	Fajamangli.....	313	141	Zvezde.....	328
108	Fajamangli.....	314	142	Zvezde.....	328
109	Fajerman.....	314	143	Zvezde.....	328
110	Merarji, fajamangli.....	314	144	Rimska pot.....	328
111	Lucifer.....	314	145	Zvezde.....	329
112	Prikazni na meji – Lucifer.....	315	146	Gostosevci, Kosci ...	329
113	Fant, ki se je naučil pinjiti.....	315	147	Zvezde.....	329
114	Fant in njegova gospodinja.....	315	148	Mavrica.....	329
115	Čarovnice.....	316	149	Mavrica.....	330
116a	Čarovnice odvzamejo govor.....	316	150	Mavrica.....	330
116b	Čarovnice.....	317	151	Mavrica.....	330
116c	Uročeno govedo.....	317	152	Sibilska knjiga.....	331
116d	Čarovno zdravljenje.....	317	153	Sibila in Salomon.....	332
116e	Zle oči.....	318	154	Marija vrne fantu življenje.....	333
116f	Čaranje v hlevu.....	318	155	Nekdo, ki se je drugič rodil.....	334
117	Čarovnica – krastača.....	318		ZGODOVINSKE Povedke.....	335
118	Čarovnica jaha hlapca.....	319	156	Črna mlaka.....	335
119	Čarovnice.....	320	157	Kip v Modincih in turška kraljica.....	335
120	Čarovnice.....	320	158	Turki na Sklauškinem bregu zakopljejo zlato tele.....	335
121a	Čarovnica – krastača podari kravato.....	321	159	Žena, ki je zakopala denar.....	336
121b	Krastača.....	322	160	Nenavadna vahta.....	336
121c	Čarovnica – krastača.....	322	161	Namesto strička so pokopali fižol.....	336
122	Čarovnica da vojaku krofe (konjske fige).....	322	162	V rodbino se je ženil.....	337
123	Čarovnice plešejo pod hruško.....	323	163	Divje gosi se selijo v tople kraje.....	338
124	Mlaj (takrat čarovnice škodijo ...).....	323		ŠALJIVKE IN ZBADLJIVKE.....	339
125	Mlaj.....	323	164	Veričani.....	339
126	Luna.....	323	165	Ritkarovci.....	339
127	Bog in fižol.....	324	166	Andovci.....	339
128	Bog in fižol.....	324	167	Sakalovci.....	339
129	Perun udari.....	324	168	Sakalovci.....	339
130	Perun udari.....	325			

169	Sakalovci.....	340	201e	Predice.....	354
170	Sakalovci.....	340	201a	Sveti Miklavž.....	354
171	Sakalovci.....	340	201e	Dekle nese v Mariazell svoje srce.....	355
172a	Števanovci.....	341			
172b	Števanovci.....	341			
173	Cigan med spovedjo krade.....	341			
175	Cigan med spovedjo krade.....	342			
175	Duhovnik razkrinka mlatiče.....	342			
176	Dva siromaka spravljata pridelek.....	343			
177	Romarice pri Sveti Trojici se napijejo ..	343			
178	Šaljivka o kuki in stari babi	343			
179	Da ne bi jecljal	343			
	PREROKOVANJA, ŠEGE IN NAVADE.....	345			
180	Prerokovanje prihodnosti na sveto noč ..	345			
181	Na svetega Jurija dan	345			
182	Ko so prvič gnali na pašo.....	345			
183	Vedeževanje za pusta.....	345			
184	Prerokovanje bodočega moža	346			
185	Čaranje na sveti post	346			
186	Čaranje na sveti post.....	346			
187	Na večer praznika vseh svetnikov nastavljajo dušam hrano.....	347			
188	Štiri Marije	347			
189	Štiri Marije.....	347			
190	Svečna Marija	348			
191	Adventna Marija	348			
192	Vraže ob delu	348			
193	Vraževerje na Lucijin dan.....	348			
194	Odraščanje.....	349			
195	Dober gospodar.....	349			
196	Slaba ura.....	349			
197	Jajca od črne kokoši	350			
198	Črna kokoš	350			
199	Črna kokoš	350			
200a	Vraževerje in ljudske modrosti	350			
200b	Ljudska modrost o vremenu.....	351			
	VEROVANJSKE PRIPOVEDI	352			
201a	Prelomljena obljuba	352			
201b	Fantje kegljajo, namesto da bi šli k maši.....	354			
201e	Predice.....	354			
201a	Sveti Miklavž.....	354			
201e	Dekle nese v Mariazell svoje srce.....	355			
	UGANKE.....	356			
202	Kaj je to? Ugani!.....	356			
203	Kaj je to? Ugani!.....	356			
204	Kaj je to? Ugani!.....	357			
205	Kaj je to? Ugani!.....	357			
206	Kaj je to? Ugani!.....	357			
207	Kaj je to? Ugani!.....	357			
208	Kaj je to? Ugani!.....	357			
209	Kaj je to? Ugani!.....	357			
	OTROŠKE (BESEDNE) IGRE	358			
210	Šaljivka	358			
211	Šaljivka	358			
212	Šaljivka	359			
213	Šaljivka	359			
214a	Otroška igra.....	359			
214b	Šolska igra.....	359			
	O PTICAH IN ŽIVALIH	360			
215	Sinica.....	360			
216	Netopir	360			
217	Sova.....	360			
218	Kukavica	361			
219	Smrdokavra	361			
220	Lastovka.....	361			
221	Strina-vüna.....	361			
222	Zaroka ptičev	362			
	OPOMBE	363			
	SEZNAM PRAVLJIČNIH TIPOV	385			
	SLOVARČEK MANJ ZNANIH PORABSKIH IN MADŽARSKIH BESED	387			
	SZLOVÉN MESEMONDÓK 2	391			
	SLOVENE STORYTELLERS 2	392			

PREDGOVOR

Leta 1970 se je na teren v Porabje odpravil dr. Milko Matičetov, sodelavec Inštituta za slovensko narodopisje Slovenske akademije znanosti in umetnosti (ISN SAZU). Med ljudmi je zbiral slovenske ljudske pripovedi in jih lepo število posnel na magnetofonske trakove.

Trakovi so dolga leta obležali v arhivu Inštituta za slovensko narodopisje Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti (ISN ZRC SAZU), po več kot tridesetih letih pa je nazadnje Marija Kozar Mukič porabske posnetke presnela na kasete in jih popisala. Ideja o izdaji tega gradiva je od tedaj ves čas tlela, vendar so se priprave za objavo porabskih pravljic in povedk, ki jih je posnel Milko Matičetov, resneje začele šele leta 2014, ko jih je začel skrbno transkribirati in prevajati v knjižno slovenščino Dušan Mukič. Predvsem njunemu požrtvovalnemu delu se moramo danes zahvaliti, da je ta knjiga končno prišla med ustvarjalce tega izročila – porabske Slovence – in seveda tudi v širši svet.

V knjigo vključena besedila so s tonskih posnetkov prepisana v poenostavljeni narečni transkripciji, tj. z znaki običajnega slovenskega črkopisa, a z ohranjenim besediščem in metričnimi posebnostmi. Vsa besedila so objavljena tudi v knjižnem jeziku. Dve pripovedi pa sta kot primer prepisani v fonetični dialektološki transkripciji. Knjigi so dodani tonski posnetki trinajstih pravljic in povedk, ki so jih sogovorniki pripovedovali Milku Matičetovemu v obeh različicah porabskega narečja (števanovskem in gornjeseniškem).

Zbirka porabskih pravljic in povedk je namenjena tako porabskim Slovencem kot tudi Slovencem v matični domovini ne le zaradi pripovednega izročila, pač pa tudi zato, da bi pripomogla k ohranitvi porabskih govorov. Narečja Slovencev izven državnih meja, med njimi tudi porabska, nas namreč s svojo arhaičnostjo in raznolikostjo bogatijo. Odražajo življenje prebivalstva in predstavljajo ključ za razumevanje ljudi, ki so svoj jezik skozi stoletja ohranjali in razvijali. Ker danes, žal, narečja onkraj meja matične domovine izginjajo in jih govori vedno manj ljudi, moramo storiti vse, da jih ohranimo živa in temu je namenjena tudi knjiga, ki je pred nami.

Uredniki

PORABSKI SLOVENCİ IN NJIHOV JEZİK

Danes šest vasi v okolici *Monoštra* (Szentgotthárd) na Madžarskem, некоč devet samostojnih naselij – *Gornji Senik* (Felsőszölnök), *Dolnji Senik* (Alsószölnök), *Sakalovci* (Szakonyfalu), *Slovenska ves* (Rábatótfalu), *Števanovci* (Apátistvánfalva), *Otkovci* (Újbalázsfalva), *Andovci* (Orfalu), *Verica* in *Ritkarovci* (Kétyölgy) – se nahaja v majhni zakotni pokrajini, ki je stisnjena med avstrijsko-madžarsko in slovensko-madžarsko mejo ter jo poznamo pod imenom Slovensko Porabje. Od ostalega slovenskega ozemlja na zgodovinskem Ogrskem (Slovenska krajina) in tudi od matične domovine jo je leta 1920 ločila t. i. trianonska mirovna pogodba. Od takrat imajo »ogrski Slovenci« v Prekmurju in Porabju ločeno zgodovino.

Območje, naseljeno pretežno s Slovenci, meri 94 km² in je od Murske Sobotice proti severu oddaljeno dobrih 30 kilometrov. Na severu je ravninsko, na zahodu in jugu pa gričevnato; nadmorska višina ozemlja dosega tam od 260 do 400 metrov. Porabje je geografsko nadaljevanje prekmurskega Goričkega, pokrivajo ga prodnate, ilovnate in peščene naplavine. V pokrajini se mešajo vplivi panonskega in alpskega podnebja, tukajšnja povprečna srednja letna količina padavin je na Madžarskem med najvišjimi, na Slovenskem pa med najnižjimi.

Od trinajstih uradno priznanih narodnosti na Madžarskem sta avtohtoni le dve: pred prihodom Madžarov v Karpatski bazen so namreč tukaj prebivali le predniki današnjih Slovencev in Slovakov – panonski Slovani. Predniki Slovencev so se v prostoru med Dravo in Rabo naselili v drugi polovici 6. stoletja, reka Mura pa se je kot meja med Ogrsko in Nemškim cesarstvom ustalila med 9. in 11. stoletjem.

Središče porabskih Slovencev je mesto Monošter (z uradnim madžarskim nazivom Szentgotthárd); kot naselje okoli cistercijanskega samostana ga je osnoval ogrski kralj Béla III. leta 1183. Na okoliških pristavah pod upravljanjem menihov iz Francije so nastajale kasnejše slovenske vasi v Porabju.

Območje je od srednjega veka vse do danes ostalo v okvirih madžarske civilne in cerkvene uprave; slovenska naselja v Porabju so spadala pod dve fevdalni gospodvi. Zmagovita bitka združene krščanske vojske proti Turkom pri Monoštru (Slovenski vesi) je leta 1664 ponesla sloves mesteca daleč po Evropi.

Doba razsvetljenih avstrijskih vladarjev je v 18. stoletju tudi ogrskim Slovencem prinesla prve natisnjene knjige in osnovno šolanje v materinščini. Od začetka 19. stoletja pa se je začel vedno močnejši pritisk madžarizacije, ki je povzročil odpor večinskega nemadžarskega prebivalstva v ogrski polovici Monarhije. Temu sta sledila razpad države po podpisu trianonske mirovne pogodbe po prvi svetovni vojni in nastanek geografsko-narodnostnega pojma »Porabje«.

V vaseh »rabskih Slovencev« se je slovenščina, in sicer porabsko narečje, med obema svetovnjima vojnama poučevala kot učni predmet. Odsotnost manjšinskih organizacij in omejene možnosti rabe materinščine so pospeševale asimilacijo.

Po drugi svetovni vojni so meje ostale nespremenjene. Še posebej boleč za porabsko skupnost je bil t. i. informbirojevski spor leta 1948, po katerem so Slovence označevali kot Titove agente in jih v velikem številu deportirali v madžarsko pusto. Po otoplitvi odnosov med Jugoslavijo in Madžarsko se je od 70-ih let 20. stoletja dalje okrepilo sodelovanje Porabcev z matico na političnem, kulturnem, gospodarskem in šolskem področju. V začetku 90-ih let prejšnjega stoletja so Slovenci na obeh straneh meje s skupnim upanjem zrlji v lepšo prihodnost.

Na Madžarskem po podatkih ljudskega štetja iz leta 2011 prebiva 2385 državljanov slovenske narodnosti, ki se po velikosti skupnosti uvrščajo v državnem merilu na zadnje mesto. Slovenske organizacije kljub temu ocenjujejo, da v Porabju, večjih urbanih središčih (Szombathely, Mosonmagyaróvár, Budimpešta) ter razstreseno po naseljih pokrajine Prekodonavje (Dunántúl) še danes živi okoli štiri do pet tisoč Slovencev. Številčnost govorcev slovenskega jezika iz leta v leto upada, za skupnost pa je značilno tudi postopno, toda neustavljivo staranje.

Porabska slovenščina je eden od govorov prekmurskega slovenskega narečja in v veliki meri identična z goričkimi govori. Glede na dejstvo, da so ogrski Slovenci skoraj tisoč let živeli ločeno od slovenskega narodnega jedra, in zaradi panonske narečne podlage je bil razvoj prekmursko-porabskega narečja (v stoletjih pred združitvijo z matico celo knjižnega jezika) precej samosvoj. Od ločitve porabskih Slovencev od Prekmurcev se dva porabska govora – gornjeseniški in števanovski – razvijata različno celo od prekmurščine. To se odraža predvsem v vse večjem prevzemanju madžarskih izrazov oziroma v širjenju madžarskih kalkov.

Porabsko slovensko narečje ima v zamejski pokrajini tudi identifikacijsko vlogo. Zlasti starejši Slovenci so tisti, ki se zaradi zgodovinskih vzrokov niso mogli temeljiteje seznaniti s slovenskim knjižnim jezikom. Njihovo narečje pa je v zadnjih desetletjih pridobilo na veljavi tako v javnem življenju kakor v medijih: pojočo porabsko govorico slišimo na prireditvah v okolici Monoštra, medtem ko je uporaba narečja postala osrednji način izražanja v časopisu *Porabje* oziroma v *Porabskem koledarju* ter na Radiu Monošter in deloma v televizijskih oddajah *Slovenski utrinki*.

Porabska slovenščina tako prevzema v Porabju določene vloge slovenskega knjižnega jezika, tudi kar se tiče umetniškega izražanja. Ob večjem številu dramskih besedil (gledališke igre) so v zapisanih inačicah posameznih porabskih govorov nastale še pesmi, kratke zgodbe, novele in celo dva romana, ki skupaj pričajo o izrazni zmožnosti materinščine slovenskega prebivalstva v Porabju. Besedni zaklad teh govorov pa je izrazito omejen, zato predstavlja delo tukajšnjih pesnikov in pisateljev izjemen trud. Soočiti se morajo z dvojnimi izzivom: z uporabo prevzetih besed iz slovenskega knjižnega jezika postajajo besedila težje razumljiva za povprečnega porabskega bralca, medtem ko »porabski purizem« otežuje razumevanje celo goričkim bralcem.

Gornjeseniški govor (ki ga govorijo še na Dolnjem Seniku in v Ritkarovcih) se od števanovskega (govorijo ga še v Slovenski vesi, Sakalovcih, Andovcih, Otkovcih in na Verici) razlikuje zlasti v samoglasniškem in soglasniškem sistemu. Če kuhinji na Seniku pravijo »künja«, se to v Števanovcih glasi »tjójnja«. Kar Seničan »küpi« v trgovini, to Števanovčan »tjójpi«. Če se kdo izgubi v seniškem gozdu, se sprašuje »gé sa pa ge zaj?«, medtem ko bi se v Števanovcih čudili »dej sa pa dja zaj?«.

Poslušalci iz drugih slovenskih pokrajin najprej opazijo značilna dvoglasnika »ej« in »au« (mlejko, golaub) in samoglasnika »ö« in »ü« (vöra, müš) ter labializirani »â« (bâba, krâva).

Števanovski samoglasniški sistem je še bolj zapleten, vsebuje kratke diftonge »ie« in »uo« (mieša, guoba), v nekaterih primerih je slišen celo sekundarni nosni »n« (gounčati).

Pri soglasnikih najdemo »dj« na začetku besede (djajce, djarek) ali če stoji pred »j« zvočnik (maurdje, zdravdje). Lahko pa začetni »j« preide tudi v soglasnik »g« (güžina, gesti). Končni »m« variira z »n« (gučín, pelan, vüzen), začetni »h« pa po pravilu onemi (iža, rbet, čí, rén) ali ga zamenja »j« (grej, mej). Sklop »šč« preide na Gornjem Seniku v »šk« (eške, iškeš, goškice), v Števanovcih pa mestoma v »štj« (graubištje, goštjice). Sklop »kt« ali »čt« preide v »št« (šteri, šteti), »ht« pa v »st« (sto, stejla). Pred »m« ali »l« prehaja »t« v »k« (kmica, mekla).

Značilna so še razhajanja v leksiki: seniškim besedam »cintor« (pokopališče), »lejs« (gozd), »aubrike« (kumarice), »klabük« (klobuk) ali »lesnica« (lestev) ustrezajo v vaseh s števanovskim govorom »graubišč«, »gaušča«, »bubritje«, »kolapoš« ali »garica«.

Porabska govora sta med zadnjimi ohranila govorjenje žensk »na fanta«. Porabske ženske uporabljajo zase namreč moške oblike glagola: »Včera sa prišo«, ko pa ogovorijo sogovornico (»Od kéc si prišla?«) ali pripovedujejo o tretji ženski osebi (»Sestra je tō prišla«), so ustajene ženske oblike.

Porabsko narečje je (kot pretežna večina slovenskih dialektov) ohranilo dvojino, kar je tudi dokaz za njegovo slovenskost. Je pa res, da uporaba dvojine močno peša, še posebej v ženskih sklanjatvenih vzorcih. Zanimivo pa je, da je ohranjena posebna glagolska končnica »-ve« v prvi osebi ženske dvojine (müve delave).

Med pripovedovalci pričujoče knjige s porabskimi pravljicami in povedkami je večina, kar 19 oseb, z Gornjega Senika. Pripovedujejo v nekoliko drugačni govorici kot ostali pripovedovalci, ki jih je nekaj z Verice pa tudi iz Sakalovcev, Števanovcev in Slovenske vesi.

V literarnih delih in pisanih medijih se poraja tudi vprašanje pravopisa, tako prekmursko narečje kakor porabski govori namreč v tem pogledu niso kodificirani. Dodatno negotovost povzročajo še razlike med gornjeseniškim in števanovskim govorom, nenavadno bi namreč bilo, če bi v primeru dveh govorcev besede enega zapisali po pravopisu drugega. Pri časopisu *Porabje* se kljub vsemu trudijo za normiranje, kar zapisano porabsko narečje približuje slovenskemu knjižnemu jeziku.

Katoliška cerkev je imela do zadnjih desetletij dvajsetega stoletja izredno pomembno vlogo pri ohranjanju materinščine v Porabju. Cerkev je bila tista, kjer so lahko Porabci – izključno katoliške vere – slišali slovensko božjo besedo, se svojemu župniku spovedali v slovenščini in slovensko prosili Boga za pomoč. Po smrti gornjeseniškega župnika Janoša Kūharja skupnost desetletje in pol ni imela slovenskega duhovnika, mladega domačina pa so po desetih letih službovanja premestili v povsem madžarski kraj. V porabskih cerkvah danes slovensko mašujejo enkrat mesečno duhovniki iz Prekmurja.

Nalogo, da se ohranita slovenski jezik in kultura, sta si zadali tudi osrednji porabski narodnostni krovni organizaciji: leta 1990 ustanovljena Zveza Slovencev na Madžarskem kot civilna organizacija s sedežem v Monoštru in leta 1995 prvič sklicana Državna

slovenska samouprava na Gornjem Seniku. Od leta 1998 deluje v Monoštru tudi Generalni konzulat Republike Slovenije, ki ob konzularni dejavnosti zastopa tudi interese porabske slovenske skupnosti.

Zveza Slovencev z vzdrževanjem kulturnih skupin skrbi za ohranjanje porabske dediščine, opravlja pa tudi založniško dejavnost. V Porabju so pod okriljem Zveze – po prenehanju delovanja nekaterih starejših združb – danes aktivni ljudski pevci, komorni in mešani pevski zbor, folklorni skupini ter gledališki skupini. Krovna organizacija je ustanoviteljica Slovenskega kulturno-informacijskega centra v Monoštru, ki je osrednje prizorišče kulturne in medijske dejavnosti Porabcev. Tam se srečujejo tudi člani Društva porabskih slovenskih upokojencev, ki je najštevilnejše in narodnostno najbolj zavedno združenje v pokrajini. Leta 2006 je Zveza ustanovila Razvojno agencijo Slovenska krajina, ki od tedaj skrbi za gospodarski razvoj pokrajine s pomočjo črpanja evropskih sredstev.

Državna slovenska samouprava je nastala leta 1995 po izvolitvi lokalnih narodnostnih samouprav po vsej Madžarski. Danes je krovna organizacija vzdrževalka obeh porabskih dvojezičnih osnovnih šol (na Gornjem Seniku in v Števanovcih), Kūharjeve spominske hiše (Slovenska zbirka na Gornjem Seniku) in lastnica Radia Monošter. Je najpogostejša sogovornica madžarskih političnih inštitucij, preko nje se financira velik del slovenskih narodnostnih ustanov.

Leta 2014 se je s spremembo zakona o narodnostih prvič ponudila možnost za to, da narodnostne skupnosti pošljejo svoje »zagovornike« v madžarski Parlament. Le-ti sicer nimajo pravice do glasovanja, so pa prisotni na vseh plenarnih sejah državnega zbora in so člani pristojnega Odbora za narodnosti na Madžarskem, ki lahko predlaga tudi novele zakona.

Sodelavci krovnih organizacij se trudijo za ohranjanje porabskega izročila, zato prirejajo številne programe skozi vse leto. Med temi najdemo razstave, likovne kolonije, koncerte, predstavitve knjig, spominske slovesnosti, prireditve za najmlajše Slovence in vseslovenska srečanja. Enega največjih podvigov predstavlja prirejanje t. i. borovega gostüvanja ali poroke z borom, ki je pustna šega na stičnem območju treh narodov. Izvaja se v izvornem času, na izvornem kraju in z izvornim namenom. Posebnost porabske šaljive svatbe je, da se odvija dvojezično in da v njej sodelujejo vse domače slovenske vasi in organizacije. Porabsko borovo gostüvanje je bilo leta 2015 vpisano v Register nesnovne kulturne dediščine na Madžarskem.

Priljubljene množične prireditve porabskih Slovencev vsakokrat privabijo številne obiskovalce iz širše okolice, predvsem pa iz matične Slovenije. Razvoj turizma je tudi ena od prioritet slovenskih krovnih organizacij, kot glavna naloga pa zanje ostaja pritegnitev mladega rodu k slovenstvu. Zavedati se namreč moramo, da bodo to malo pokrajino ob slovensko-madžarsko-avstrijski tromeji rojaki iz Slovenije obiskovali le do takrat, dokler bo območje z neokrnjeno naravo ohranilo svoj slovenski značaj.

Dušan Mukič

PORABSKO PRIPOVEDNO IZROČILO MILKA MATIČETOVEGA

Porabje je del Panonske nižine, valovit svet, ki že s svojo naravno lepoto spodbuja k poetičnemu ustvarjanju. To lahko začutimo tudi v življenju tamkajšnjih ljudi, ki radi prepevajo, če se le ponudi priložnost za petje. Lirska duša porabskih Slovencev pa odseva tudi v njihovem pripovednem in pesemskem izročilu in delček tega je predstavljen tudi v naši knjigi.

Slovstveni kulturi prebivalstva na obeh straneh današnje meje se je že v 18. stoletju posvečal Štefan Küzmič (1723, Strukovci–1779, Šurd), protestantski oz. evangeličanski pisatelj, učitelj in duhovnik, ki je za svoje rojake napisal *Mali slovenski katekizem* (1752) in prevedel *Novi zakon ali testament* (1771) v slovenski jezik.

Nekaj desetletij za njim se je Jožef Košič (1788, Bogojina–1867, Gornji Senik), župnik na Dolnjem in Gornjem Seniku, začel posvečati zbiranju ljudskega izročila Prekmurja in Porabja. Napisal je obširno etnografsko poročilo o prekmurskih Slovencih in ga objavil v nemškem prevodu v knjigi Jana Csaplovicsa *Croaten und Wenden in Ungarn* (1829, 49–126).

Leta 1896 je Valentin Bellosics (1867, Redič / Rédics–1916, Baja) objavil pogosto prezrt opis prekmurskih in porabskih Slovencev v *Avstro-ogrski monarhiji v besedi in podobi* (1896).¹ Bellosicsev prispevek je dober zgoščen pregled načina življenja ljudi v Zalski in Železni županiji. Med študijem madžarščine in zgodovine v Budimpešti ga je za zbiranje narodopisnega gradiva navdušil dr. Antal Herrmann. Tako je Bellosics v prostem času prehodil vse samotne kmetije v okolici svojega rodnega kraja in zelo verodostojno popisoval šege, navade, pesmi in pripovedi tamkaj živečih ljudi.

Prvi prekmurski Slovenec, ki je načrtno zbiral ljudske pesmi in pripovedi, je bil Števan Kūhar (1882, Bratonci–1915, Bratonci). Študiral je bogoslovje v Sombotelu in ljudsko izročilo pošiljal Štreklju, ki je v tistem času pripravljal znanstveno izdajo *Slovenskih narodnih pesmi*. Pod Štrekljevim mentorstvom je v *Časopisu za zgodovino in narodopisje* objavil prekmurske ljudske pripovedi,² njegovo zbrano gradivo pa je leta 1988 v celoti objavil Vilko Novak.³

¹ Die Wenden in Zalaer und Eisenburger Comitat. *Die österreichisch-ungarische Monarchie in Wort und Bild* (Bd. 16) Ungarn (IV. Band). Dunaj 1896: 259–270. [Slovenski prevod: Vendi v Zalski in Železni županiji. *Avstro-ogrška monarhija v besedi in podobi. Slovenci* 1. M. Kropelj Telban, I. Slavec Gradišnik (ur.). Ljubljana: Založba ZRC, 2016: 83–99.

² Števan Kūhar, Narodno blago vogrskij Slovincov. Spisao v prekmurskom narečji Števan Kūhar, uredil Karel Štrekelj. *Časopis za zgodovino in narodopisje* 7/1910: 107–128; 8/1911: 47–76 ; 11/1914: Priloga 24 strani.

³ Števan Kūhar, *Ljudsko izročilo Prekmurja*. Izbral in uredil Vilko Novak. Murska Sobota: Pomurska založba, 1988.

Pomembno delo na področju ohranjanja izročila porabskih Slovencev je opravil Avgust Pavel (1886, Cankova –1946, Sombotel), ki je bil po izobrazbi filolog, sicer pa tudi prevajalec in pesnik. Dijaška leta je preživel v Monoštru, Sombotelu in Budimpešti, kjer je študiral latinščino in madžarščino ter slovanske jezike. Med prvo svetovno vojno je v madžarski jezikoslovni reviji objavil štiri pravljice v prekmurskem cankovskem govoru, ki mu jih je poslala njegova mati.⁴ Najprej je poučeval na državni višji gimnaziji v Budimpešti, po razpadu avstro-ogrske monarhije, ko je leta 1920 trianonska mirovna pogodba ločila Prekmurje od Porabja, je ostal na Madžarskem in bil premeščen na državno dekliško gimnazijo v Sombotelu. Tu je začel delati tudi v Muzeju Savaria, kjer je izpopolnil muzejske zbirke, še posebej etnološke. Leta 1928 je bil izvoljen za direktorja muzeja, kar je ostal vse do svoje smrti.

Kot je značilno za manjšinsko prebivalstvo, ki živi na meji, so tudi porabski Slovenci ohranjali svojo kulturno dediščino bolj kot Slovenci v matični domovini, saj jih je njihovo izročilo povezovalo in krepilo njihovo slovensko skupnost.⁵ Porabsko pripovedno in pesemsko izročilo se je razmeroma dobro ohranilo še v 60-ih in 70-ih letih minulega stoletja, ko je v Porabju začel zbirati pripovedno izročilo domači učitelj Karel Krajcar. Kmalu za tem, leta 1984, je objavil 29 porabskih pravljic in povedk,⁶ dvanajst let pozneje pa v še večjem številu na pobudo slovstvene folkloristke Marije Stanonik v zbirki Glasovi.⁷

V tem času pa so začeli prihajati v Prekmurje tudi slovenski etnologi, kot prvi raziskovalci Slovenskega etnografskega muzeja in Oddelka za etnologijo Univerze v Ljubljani, ki so prišli v Prekmurje že leta 1950. Milko Matičetov je ohranil spomin na to pot takole:

Nekoč pozimi, ne dolgo po novem letu 1950, je v Etnografski muzej prihitel Vilko Novak in nama z Orlom veselo rekel: »Fanta, nič več odlašanja z nameravano potjo! Vzemita s sabo, kar mislita, in gremo onkraj Mure! Za vse je poskrbljeno: jerperge, košto, če bi zmanjkalo perja v tuhni, ga bomo že nacufali! Ne od mraza ne od lakote nobeden ne bo umrl! Gremo!« Kajpada sva odšla z njim na pot in v tednu dni sta pokrajina in ljudje v nji zaživela pred nama in celo za nekaj pravljíčarjev je bilo poskrbljeno. Ne eden, kar trije so se našli ...⁸

⁴ Pável Ágost, Vend szöveggyűjtemény és az eddigi gyűjtések története. *Nyelvtudomány* VI. 1916–1918: 161–187, 263–284. (Zbirka prekmurskih besedil in zgodovina dosedanega zbiranja). Objavil je štiri cankovske tekste v strogi fonetični transkripciji.

⁵ Vilko Novak: Bibliografija o Slovenski krajini, razdelek »Pravljice in pripovedke«. *Slovenska krajina. Zbornik ob petnajstletnici osvobojenja*. Beltinci 1935: 129–130. Tu je razrešil avtorstvo mnogih nepodpisanih objav.

⁶ Karel Krajcar, *Slovenske pravljice iz Porabja*. Budapest: Založba učbenikov, 1984. Isti: *Slovenske pravljice iz Porabja*. Budapest - Murska Sobota 1990.

⁷ Karel Krajcar, *Kraljevič pa Lejpa Vida. Slovenske pravljice in povedke iz Porabja*. Uredila: Marija Stanonik, Glasovi 13, Ljubljana: Kmečki glas, 1996.

⁸ Milko Matičetov, Beseda ob splovitvi nove knjižne zbirke. Milko Matičetov in Anja Štefan, *Anton Dremelj Resnik*. Ljubljana: Založba ZRC, 2010: 14–15.

V iste kraje se je Matičetov vrnil že decembra leta 1952 in zbral pripovedi predvsem v Bogojni, kjer je našel odlične pravljíčarje. Nato pa še januarja leta 1964.⁹

V 70-ih letih minulega stoletja pa je tudi življenje za »železno zaveso« postalo nekoliko lažje in tudi meja se je bolj odprla, zato so slovenski raziskovalci zdaj lažje prišli v Porabje.

Milko Matičetov je srečal učitelje iz Porabja že leta 1969 v Mariboru. Leto za tem je s sodelavci z inštituta organiziral raziskovalno ekspedicijo, in to z namenom, da bi med porabskimi Slovenci zbrali pripovedno in pesemsko izročilo pa tudi šege in navade tamkajšnjega prebivalstva. Pridružili so se jim tudi člani tedaj še samostojnega Glasbenonarodopisnega inštituta. Milko Matičetov je zapisal in na magnetofonske trakove tudi posnel pravljíce in povedke, ki so mu jih pripovedovali na Gornjem Seniku, v Sakalovcih, Slovenski vesi, Števanovcih in na Verici – skupaj 33 pripovedovalcev (gl. poglavje Pripovedovalci). Nekateri med njimi, ki so sicer pripovedovali v slovenščini, so tu in tam začeli govoriti kar po madžarsko, pa so se kmalu spomnili, da jih poslušalec ne razume. Na terenu je Milko Matičetov odkril tudi dela znamenitega porabskega »bukovnika« Alojza Gašparja (Gaspar Alois), ki je umrl ok. leta 1920. Prav tako je med ljudstvom našel rokopisno knjigo *Sibilinske knjige ali Prorokivanje od Kralicze Mihalde*, ki so pomemben tovrstni dokument pri nas.

Jeseni leta 1970 so tudi sodelavci Glasbenonarodopisnega inštituta v Ljubljani organizirali raziskovalno akcijo v Prekmurju.¹⁰ Ekipa raziskovalcev se je odpravila v slovensko Porabje na Madžarskem. Raziskovalne ekspedicije so se udeležili Mirko Ramovš, Julijan Strajnar in Zmaga Kumer, iz Inštituta za slovensko narodopisje pa Niko Kuret in Helena Ložar, ki se je želela seznaniti s porabskimi ženitovanjskimi šegami. Med 9. in 23. februarjem leta 1971 sta Kuret in Ložarjeva ponovno obiskala Porabje.¹¹ Bil je pustni čas, oznanjeno je bilo ženitovanje in obetal se je nastop pustnih šem. V tem času je Helena Ložar zbrala zelo bogato dokumentacijo o ženitovanjskih šegah, Kuret pa je imel manj sreče, ker je raziskoval pustne šeme, ki pa jih skorajda ni bilo na spregled; fotografiral je le redke nastope našemljencev – *fašenkov*. Zbral je tudi precej gradiva o letnih šegah. Svoje raziskave je povzel v preglednem prispevku o »Obrednih obhodih pri Slovencih«, kjer je zaobjel tudi Prekmurje in Porabje, in ga objavil v prvi številki revije *Traditiones* leta 1972.¹²

Milko Matičetov je maja 1971 na Pedagoški akademiji v Mariboru podal bodočim učiteljem kratek pregled ljudskega slovstva Slovencev v Porabju. Sodeloval pa je tudi pri drugih podobnih počitniških prireditvah. Tako je npr. leta 1971 na Bledu predaval slovenskim učiteljem iz Porabja o narečju in ustnem izročilu porabskih Slovencev.¹³

⁹ Nekaj pravljíc je objavil v članku: Milko Matičetov, Pri treh Boganjčarjih, ki znajo lagati. *Slovenski etnograf* 18–19, 1966: 81–114.

¹⁰ Glasbenonarodopisni inštitut ZRC SAZU je leta 2015 izdal izbor tedaj posnetih porabskih pesmi na zgoščenki: Marija Klobčar, *Edna ftica priletejla. Ljudske pesmi iz Porabja*. Ljubljana: Založba ZRC.

¹¹ Niko Kuret, Iz porabskih zapiskov. *Traditiones* 1, Ljubljana 1972: 195–203.

¹² Niko Kuret, Obredni obhodi pri Slovencih. *Traditiones* 1, Ljubljana 1972: 93–112.

¹³ Monika Kropelj, Raziskovalna dejavnost Inštituta za slovensko narodopisje ZRC SAZU v Prekmurju in Porabju / A Szlovén Tudományos és Művészeti Akadémia Tudományos Kutatási Központja Szlovén Néprajzi

Vilko Novak, Boris Orel in Milko Matičetov v Prekmurju 23. januarja 1950.

Porabski govori tedaj niso bili vključeni v pouk slovenščine, kar je med porabskimi Slovenci zbudilo občutek manjvrednosti njihovega narečja.

Obsežno gradivo, ki ga je posnel na magnetofonske trakove Milko Matičetov in ga hrani Inštitut za slovensko narodopisje Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti v Ljubljani, je več desetletij neobjavljeno ležalo v arhivu. Izdaja narečnih posnetkov je namreč povezana z izredno zamudnim in napornim delom, saj že samo transkripcija in zvočna obdelava starih posnetkov ter preobrazba v sodobne medije zahtevajo veliko znanja in potrpljenja. K odlaganju je veliko pripomoglo tudi gradivo, pripovedovano v porabskih govorih prekmurskega narečja, ki so od knjižnega jezika zelo oddaljeni. Šele po združitvi domačih in porabskih strokovnjakov, ki narečne govore dobro poznajo in obvladajo, je bilo to delo končno izvedljivo.

Kutatóintézetének kutatási tevékenysége a Muravidéken és a Rábavidéken. V: A muravidéki magyarok néprajza / Narodopisje prekmurskih Madžarov. Lendava 2009: 173–179.

Po več kot tridesetih letih (leta 2006) je nazadnje porabska etnologinja Marija Kozar Mukič porabske trakove presnela na kasete in jih popisala.¹⁴ Izbrano gradivo je v letih 2014-2016 transkribiral in v knjižno slovenščino prevedel porabski slavist Dušan Mukič. Izkazalo se je, da je Matičetov uspel iz ljudi izvabiti zelo lepe zgodbe, ki bi jih danes zaman iskali med Slovenci v Porabju. Dobrih štirideset let pozneje, ko se je namreč ekipa raziskovalcev z Inštituta za slovensko narodopisje ZRC SAZU in z Inštituta za narodnostna vprašanja v Ljubljani ponovno odpravila na teren v Porabje, je bil izkupiček bistveno manjši. Medakademijska raziskava (Ljubljana - Budimpešta) »Mobilnost, integracija in adaptacija vzdolž madžarsko-slovenske meje«, ki je potekala med letoma 2013 in 2015, je namreč pokazala, da se je v tem času tovrstno izročilo precej pozabilo in predrugačilo.¹⁵ Zato je zelo pomembno, da že pozabljene zgodbe (v domačem narečju) spet pridejo med ljudi v Porabju in seveda tudi v širši svet.

Porabje, ki leži v Železni županiji / Vas megye na Madžarskem, je del nacionalnega parka Órség - Goričko - Raab ob madžarsko-slovensko-avstrijski tromeji. Slovenci, ki živijo tukaj, so bili že v preteklosti tesno povezani s Slovenci v Prekmurju, saj sodijo porabski govori k prekmurškemu narečju. Zaradi tega je tudi pripovedno izročilo obeh dežel precej sorodno, veliko pa ima tudi madžarskih in širše evropskih značilnosti. Ljudje so namreč v času avstro-ogrske monarhije hodili na sezonsko delo v tujino in od tu prinašali tujo kulturo. Različne pripovedne vsebine pa so se širile tudi prek literature in drugih pisnih virov. Zato lahko v porabskem pripovednem izročilu opazimo preplet zahodnega in vzhodnega slovstvenega ustvarjanja.

Starejših opisov in zapisov porabskega pripovednega izročila je malo. Valentin Bellosies je v poglavju o »Vendih v Zalski in Železni županiji« v knjigi *Avstro-ogrska monarhija v besedi in podobi* (1896) omenjal le čarovnice in možičke, ki so se kot blo-deče lučke prikazovali ponoči – »Irrwischmännchen«, po vsej verjetnosti t. i. *liderci*, škratoma podobna bajeslovna bitja, značilna za madžarsko folkloro.¹⁶ Števan Kūhar in Avgust Pavel sta zbirala in objavljala predvsem prekmursko gradivo, pri čemer lahko opazimo določene podobnosti, npr. v pravljicnem tipu »Spokorjeni grešnik« ATU 756B, ki se pojavlja na obeh straneh meje.¹⁷

Na sorodnost z madžarsko folkloro pa je opozorila že Marija Kozar, ki je bila mnenja, da je na porabske pravljice najbolj vplivalo madžarsko pripovedno izročilo. Zaključna formula »Še danes živita, če nista umrla« naj bi bila dobesedno prevzeta od Madžarov.¹⁸

¹⁴ Posnetke, presnete s trakov I–VIII (1970), hrani Arhiv ISN ZRC SAZU.

¹⁵ Terenskih raziskav v Porabju so se udeležile Ingrid Slavec Gradišnik, Maja Godina Golija, Katalin Hirnök Munda, Vanja Huzjan in Monika Kropelj.

¹⁶ *Avstro-ogrska monarhija v besedi in podobi. Slovenci* 1. Monika Kropelj Telban, Ingrid Slavec Gradišnik (ur.). Ljubljana: Založba ZRC, 2016: 94.

¹⁷ Prekmursko različico je zapisala Avgustova mati Elizabeta Pavel (dekliški priimek Obal, doma iz Strukovcev), objavljena v: Zinka Zorko, Anja Benko, Pravljice Avgusta Pavla v prekmurskem cankovskem govoru. *Časopis za zgodovino in narodopisje* 50/3 (2014): 83–111. Porabsko varianto pa lahko beremo v pričujoči knjigi pod št. 31.

¹⁸ Marija Kozar, *Etnološki slovar Slovencev na Madžarskem / A magyarországi szlovének néprajzi szótára*. Monošter - Szombathely: Zveza Slovencev na Madžarskem - Savaria Múzeum, 1996: 70.

Nekaj vzporednic najdemo med Krajczarjevimi in Matičetovimi zapisi porabskih pripovedi, čeprav bi jih – z ozirom na časovno bližino – pričakovali več. Pravljič in povedk s sorodno vsebino je 13. Tako je npr. pravljica iz Krajczarjeve zbirke (1996) »Kralj, ki se mu eno oko joče, drugo pa smeji« (št. 3) varianta pravljice, ki jo je posnel Milko Matičetov in je v naši knjigi poimenovana »Kralj, kateremu se je eno oko jokalo, drugo pa smejala« (št. 11); uvrščata se v mednarodni pravljlični tip¹⁹ ATU 551 *Water of Life* / »Voda življenja«. Druga pravljica, ki jo najdemo v obeh zbirkah, je »Sestra in trije bratje« (Krajczar 1996, št. 8) in je pod istim naslovom in precej podobna tudi v Matičetovi zbirki (št. 13). Uvrščata se pod pravljlični tip ATU 451 *The Maiden Who Seeks Her Brothers* / »Dekle, ki išče svoje brate«. Tudi med povedkami je nekaj vzporednic, npr. povedko »Mladenič, ki se je naučil pinjiti« (Krajczar 1996, št. 33) najdemo v naši knjigi pod št. 113: »Fant, ki se je naučil pinjiti«; prav tako je povedka »Mladenič in njegova gospodinja« v malce drugačni preobleki objavljena tudi v naši knjigi pod številko 114. Isto velja za pripovedi »V rodbino se ne smeš ženiti« (Krajczar št. 38, Matičetov št. 162) in »Tobak« (Krajczar 29), ki je sorodna Matičetovi povedki »Hudič pokloni tobak in hoče vedeti ime rastline« (št. 59), in druge (vse vzporednice so označene v Opombah).

Sicer pa je med zgodbami, ki so zbrane v tej knjigi (238), največ pripovedi bajeslovne vsebine (75). Živalskih pravljic je 6, čudežnih pravljic 23, legendnih pravljic 20, realističnih pravljic 10, pravljic o neumnem hudiču 10, šaljivih pravljic 14 in pravljic na formulo 6. Med povedkami pa poleg bajk prevladujejo šaljive, ki jih je 17, medtem ko je zgodovinskih povedk le 8. Preostalo so prerokovanja, šege in navade, uganke ter otroške besedne igre (49).

Mnogim pravljicam pa tudi povedkam najdemo variante v mednarodnem, predvsem evropskem pripovednem izročilu. Med Matičetovimi porabskimi pravljicami jih kar precej lahko uvrstimo v mednarodne pravljlične tipe,²⁰ npr. ATU 302C* »Čudežni konj« (št. 16), ATU 326A* »Odrešena duša« (št. 21), ATU 330 »Kovač in vrag« (št. 21, 23), ATU 400 »Mož, ki je iskal svojo izgubljeno ženo« (št. 7, 8), ATU 441 »Ženin – jež« (št. 15), ATU 501 »Tri stare predice« (št. 18), ATU 510A »Pepelka« (št. 17), ATU 510B »Mačjekožka« (št. 12), ATU 563 »Mizica, pogrni se« (št. 27), ATU 571B »Vsi prilepljeni skupaj« (št. 9), ATU 592 »Ples v trnju« (št. 22), ATU 670 »Človek, ki razume živalsko govoric« (št. 25, 26), ATU 707 »Trije zlati otroci« (št. 17), ATU 750* »Gostoljubje poplačano« (št. 36), ATU 751E* »Mož v luni« (št. 135, 136, 137), ATU 751G* »Kruh, spremenjen v kamen« (št. 32), ATU 753 »Kristus in kovač podkujeta konja« (št. 35), ATU 758 »Različni Evini otroci« (št. 46), ATU 774K »Svetega Petra pičijo čebele« (št. 37), ATU 774C »Sveti Peter pobira češnje« (št. 42), ATU 804 »Svetega Petra mati pade z neba« (št. 38), ATU 850 »Rojstna znamenja princese« (št. 55), ATU 934 »Ob rojstvu napovedana smrt« (št. 49), ATU 930A »Napovedana bodoča žena« (št. 51), ATU 910B »Gospodarjevi nasveti« (št. 52), ATU 1096 »Saditvena tekma« (št. 60), ATU 1091

¹⁹ S številko ATU so označeni mednarodni pravljlični tipi. Oznaka izhaja iz začetnic priimkov raziskovalcev, ki so izdelali ta sistem (gl. opombo 20).

²⁰ Ljudske pravljice je mogoče klasificirati po mednarodnem tipnem indeksu, ki so ga sestavili in dopolnjevali Antti Aarne, Stith Thompson in Hans-Jörg Uther; danes po zadnji dopoljnjeni izdaji: Hans-Jörg Uther, *The Types of International Folktales. A Classification and Bibliography. Based on the System of Antti Aarne and Stith Thompson.* (FF Communications 284–286). Helsinki 2004.

»Ugibanje imena nepoznane rastline« (št. 59), ATU 1281 »Kako se znebiti nepoznane živali« (št. 70), ATU 1293A* »Ženska razbije vso posodo« (št. 75), ATU 1525A »Prebrisani tat« (št. 74), ATU 1635 »Dogodivščine Tilla Eulenspiegla ali slovenskega Pavlihe« (št. 81), ATU 1650 »Trije srečni bratje« (št. 79), ATU 1653 »Roparji pod drevesom« (št. 72), ATU 1696 »Kaj bi moral reči / storiti«, (72) ATU 1706 »Kako je žena odvadila moža piti« (št. 73), ATU 1920C »To je laž« (št. 69) in pogosto uporabljena pravljlična formula ATU 2030 »Stara žena in ded gresta žet ...« (št. 83–87).

Poleg pravljic z mednarodno vsebino pa je tudi med bajkami veliko motivov, ki jih pogosto srečamo v širšem evropskem prostoru, npr. številne pripovedi o hudiču pa tudi legende o Bogu in svetem Petru, ki hodita po svetu, ter o drugih svetnikih. Bajeslovna bitja, kot so divji možje, bele deklice, morske deklice, pesjani, fajrmandli – duhovi, ki premikajo mejnike – more in čarovnice, so pogosta v evropskem pripovednem izročilu in jih najdemo tudi v porabskem, vendar so drugače poimenovana in vpeta v domače, porabsko okolje. Še danes živo je pripovedno izročilo o čarovnicah. O njih so se poleg tradicionalnih pripovedi o čarovnicah kot bajeslovnih bitjih ohranile tudi take, ki jih opisujejo kot »sosedske« čarovnice, žene iz njihovega kraja, ki so jih obtožili čaranja.

Kljub temu da je motivika porabskih pravljic in povedk pogosto sorodna mednarodni, pa ohranjajo porabske pravljice svoje značilnosti in posebnosti, ki jih ločijo od drugih. Tako ima pravljica »Čarobni dol« (št. 7) npr. veliko skupnega s slovenskim izročilom, v katerem se je ohranilo zelo veliko pravljic tega tipa. Gašper Križnik iz Motnika je v drugi polovici 19. stoletja celo zapisal pravljico s podobnim naslovom »O Črnem Dolu«, ²¹ ki je porabski pripovedi z Gornjega Senika zelo podobna tudi po motiviki. Po drugi strani pa je pravljica »Lepi Nikolaj in vila Ilonka« (št. 16) mnogo bližja madžarskemu izročilu. Tudi motivika te pravljice je bližja madžarskim pravljicam; že na začetku je pripovedovalec vpletel motiv, v katerem ptič – orel – ponese junaka k vili Ilonki v Vilinsko deželo.

Posebnost porabskega izročila so razmeroma številne pripovedi o Perunu (št. 129–133) in o ribi Faroniki oz. o ribi, ki nosi zemljo (št. 88–91), ki se drugod po Sloveniji niso ohranile. Matičetovemu je uspelo iz ljudi zvabiti tudi izročila o zvezdah in ozvezdjih, mavrici, mesecu, soncu (št. 124–126, 135–151) in še marsikaj drugega, kar je bilo drugod po slovenskih pokrajinah že pozabljeno.

Milko Matičetov je porabske pravljice in povedke posnel na magnetofonske trakove še v času, ko je bilo ljudsko pripovedništvo še živo in so jih ljudje pripovedovali v domačem krogu ali v večjih družbah ob delu, praznovanjih in drugih prilikah. Zaradi tega so pripovedovane še tekoče in v epskem stilu, saj so pogosto predstavljale skorajda edino slovstveno ustvarjanje v domačem jeziku.

Danes se porabski Slovenci spominjajo le še nekaterih ljudskih pripovedi, med njimi npr. zgodovinske povedke o »Črni mlaki« v Andovcih, ki jo med Matičetovimi zapisi najdemo pod št. 156. Še vedno so žive šaljivke na račun prebivalcev sosednjih vasi, še bolj pa izročilo o čarovnicah, ki je prešlo že v folkloro. Kulturno društvo v Andovcih namreč vsako leto v mesecu oktobru organizira »Vražjo noč«, ko obiskovalce strašijo v čarovnice in druge pošasti našemljeni posamezniki.

²¹ Arhiv ISN ZRC SAZU, Štrekļjeva zapuščina: ŠZ 2/24.

Milko Matičetov, Ljubljana, 17. 12. 2009.

V knjigo vključena besedila so s tonskih posnetkov prepisana v poenostavljeni narečni transkripciji, tj. z znaki običajnega slovenskega črkopisa, a z ohranjenim besediščem in prozodičnimi posebnostmi. Dve povedki pa sta transkribirani fonetično v ustreznem dialektološkem zapisu. Narečni zapisi pravljic in posnetki pripovedi na priloženi zgoščenki bodo pomagali ohranjati domačo porabsko slovenščino. Istočasno pa bodo prevodi v knjižno slovenščino približali porabsko pripovedno izročilo širšemu krogu bralcev. Pripovedna kultura Slovencev v Porabju namreč nagovarja bralce s svojo specifično poetično govorico. Porabske pravljice ali »parpovejsti«, kot jih imenujejo domačini, nam pričarajo tako svet fantazije kot tudi stvarnost domačega okolja, saj na »pravljичni« način slikajo življenje ljudi tistega časa in okolja, kjer so bile pripovedovane.

Monika Krojež Telban

PRIPOVEDOVALCI

Na prvih dveh straneh svojega terenskega zvezka je Milko Matičetov zapisal:

»Srečanje z učitelji iz Slovenskega Porabja. So na tečaju slovenskega jezika v Mariboru. Avgust 1969. Prof. Alenka Glazarjeva mi je povedala zanje in me povabila, da pridem in se z njimi pomenim in seznanim, če bi želel v Porabje. Prepustila mi je eno uro iz svojega programa v predavalnici, tako da sem jim razložil, kaj želim v Porabju, kaj bom iskal in kako mi lahko pomagajo ... so že nekaj zapeli in povedali. Njihove tekste sem oštevilčil, potem pa štetje nadaljeval tekoče ...«

Pri snemanju pripovednega izročila so Matičetovemu v Porabju pomagali trije učitelji: András Csabai, Irena Pavlič in Karel Krajcar ter domačinka na Gornjem Seniku Vera Gašpar. András Csabai mu je že v Mariboru povedal štiri otroške besedne igre (št. 210–213), Irena Pavlič pravljico na formulo (št. 83), v Slovenski vesi pa še tri bajke (št. 132, 151, 156). Karel Krajcar je znal isto pravljico na formulo (št. 84).

Milko Matičetov je obiskal porabske vasi med 12. in 17. januarjem, med 3. in 9. marcem ter 1. in 2. majem 1970. V petnajstih dneh je v petih vaseh (Gornji Senik, Slovenska ves, Sakalovci, Števanovci in Verica) posnel na magnetofonski trak pripovedi 33 ljudi. Od teh je bilo za pričujočo knjigo izbranih 238 enot.

Matičetov se je večino časa mudil na **Gornjem Seniku** (deset dni), kjer je našel 19 pripovedovalcev. Pri *Fincinih* je največ povedal gospodar Ferenc Labric (*Fincin Feri*). Razen med čudežnimi pravljicami najdemo njegovo pripovedovanje (51 enot) v vsakem poglavju naše knjige. Veliko bajk, prerokovanj in verovanj sta znali njegova žena Julija Lazar Labric (*Fincina Djula*) in tašča Marija Škaper Lazar (*Šiničina Marca*). Eno bajko je povedal tudi tast Jožef Lazar (*Šerin Djauži*). Dve sestri Ferenca Labrica – Lujza Labric Mukič (*Kolmana Lujza*) in Marija Labric Voura (*Tučkina Micka*) – sta se spomnili tudi čudežnih in legendnih pravljic. Lujza Labric je povedala pet pravljic, ki se uvrščajo v mednarodne pravljичne tipe (št. 26, 32, 36, 55, 73).

Šest čudežnih pravljic sta znala zakonca Janoš in Ana Deutsch (*Djauklin Djanči* in *Ana*), sin *Djanči* pa je povedal eno realistično pravljico. Jožef Krajcar (*Krajcarin Sejpek*) je kar 45 minut pripovedoval realistično pravljico z mednarodno vsebino »Nekoč je živel oče« (št. 52). Njegovo šaljivo pravljico »Maček« (št. 70) lahko poslušate na zgoščenki. Pravljice so na Gornjem Seniku pripovedovali še: Viktor Wachter (*Bakin Viktor*), zakonca Janoš Kūhar (*Glauzarski Djanči*) in Terezija Ficko Kūhar (*Glauzarska Trejza*), Jožef Šulič (*Boslin Sejpek*), Jožef Labric (*Števekin Pejpi*), Julija Šulič (*Žnindarna Djula*) in Štefan Sukič (*Črnkec Števan*) ter učitelj András Csabai in neznani pripovedovalec.

V **Sakalovcih** je Rudolf Vajda (*Paltjini Rudi*) poleg povedanih pravljic zastavil raziskovalcu tudi nekaj ugank (št. 204, 205, 206, 208, 209). Od Rozalije Majcan Majcan (*Šaugarne Rauze*) izvemo, kakšno hudo pokoro je dobil neki grešnik (št. 33).

V **Slovenski vesi** je Matičetov naletel na zgodovinske povedke v zvezi z monoštrsko bitko s Turki iz leta 1664 (št. 157, 158, 159). Povedal jih je Ferenc Anderko (*Zadnji Kovaččin Francek*). Hči Katalin Anderko Pavlič (*Kovačina Katica*) pa je slišala pripovedi o mori in čarovnicah od starejših pripovedovalcev. Marija Korpič Korpič (*Plejvcina Mariška*) je od svoje babice izvedela, kar je povedala o luni. Iz te vasi je učiteljica Irena Pavlič (*Plackarna Irinka*).

Drugi in tretji dan svojega prvega obiska (13. in 14. januarja 1970) je dr. Matičetov srečal v **Števanovcih** in na **Verici** »tri Nanice«. Leta 2006 mi je osebno povedal, da so one najboljše pripovedovalke med porabskimi Slovenci. Od vsake je posnel po 20 pravljic in povedk. Ana Bedi Oreovec (*Rövcina Nanica*) v Števanovcih je znala tudi štiri čudežne pravljice. Med njenimi pravljicami jih je pet z mednarodnimi motivi, kot »Kralj, kateremu se je eno oko jokalo, drugo pa smejalo« (št. 11) ter »Sestra in trije bratje« (št. 13), legendna pravljica o Adamu in Evi, bajke in uganke. Kot mlado dekle je dvanajst let delala in živela v Ameriki, veliko pripovedi je slišala tam.

Ana Borovnjak Merkli (*Štjednjarska Nani*) na Verici je pesem o Kraljeviču in Lepi Vidi s kačo pripovedovala kot čudežno pravljico (št. 15). Poznala je zgodbo o hudiču prodanem otroku (št. 30). Slišala je za sojenice, ki ob rojstvu otroka sodijo o njegovi usodi (št. 50). Vedela je za bajke o čarovnicah, za razna vedeževanja o bodočnosti. Tudi snaha Terezija Deutsch Merkli (*Štjednjarska Rejzek*) in vnuk Ferenc Merkli (*Štjednjarski Feri*) sta se od nje naučila nekaj pripovedk.

Iz Budincev v Prekmurju se je na Verico poročila Ana Bedič Borovnjak (*Borovnjakina Nanec*). Živalsko pravljico *Dve miši* (št. 6), ki jo pripoveduje, lahko slišimo na zgoščenki. Razen med čudežnimi pravljicami najdemo v vsakem poglavju kakšno besedilo od nje. V Števanovcih sta pripovedovala še Terezija Dončec Terplan (*Štotjina Rejza*) in učitelj Karel Krajcar, na Verici pa Aranka Borovnjak Oreovec (*Borovnjakina Aranka*).

Porabski pripovedovalci so leta 1970 spadali k srednji in starejši generaciji, dva mlada fanta pa sta se naučila nekaj pripovedk od starejših ljudi. Pripovedovali so pri skupnem delu, zlasti luščenju bučnih semen. Nekatere zgodbe so bile iz Mohorjevih knjig in koledarjev, saj je imela Mohorjeva družba naročnike tudi v Porabju.

Milko Matičetov je s svojimi posnetki veliko prispeval k ohranitvi jezika in izročila porabskih Slovencev. Z izdajo pričujoče knjige izražamo spoštovanje do pripovedovalcev in do raziskovalca. Dajemo pa tudi pobudo vsem generacijam porabskih Slovencev, da s skupnim branjem teh pravljic in povedk oživijo medgeneracijsko komunikacijo. S tem pa bodo ohranjali slovenski jezik in kulturo ter krepili slovensko identiteto v Porabju na Madžarskem.

Marija Kozar Mukič

SEZNAM PRIPOVEDOVALCEV

GORNJI SENIK / FELSŐSZÖLNÖK

- Csabai András (učitelj) (r. 1912, u. 1994) 210, 211, 212, 213.
 Deutsch János, po domače *Djauklin Djanči* (r. 1907) 10, 27, 118.
 Deutsch János, po domače *Djauklin Djanči* (r. 1949) 54.
 Deutsch Jánosné, Gécsek Anna, po domače *Djauklina Ana* (r. 1918) 7, 8, 9, 28, 53, 131.
 Krajczár József, po domače *Krajcarin Sejpek 2*, 18, 31, 34, 52, 70.
 Kühár János, po domače *Glauzarski Djanči* (r. 1898, u. 1978) 107.
 Kühár Jánosné, Fickó Teréz, po domače *Glauzarska Trejza* (r. 1908) 19, 29.
 Labritz József, po domače *Števekin Pejpi* (r. 1896) 22, 43, 46b, 48, 121b, 121c, 160, 201a, 201b, 201c, 214b.
 Labritz Ferenc, po domače *Fincin Feri* (r. 1914) 3, 5, 56, 66, 68, 71, 81, 86b, 92, 96, 98, 105, 116b, 116c, 116d, 116e, 116f, 117, 119, 120, 124, 126, 128, 134, 138, 143, 144, 149, 152, 155, 161, 163, 168, 171, 172a, 172b, 173, 175, 178, 179, 187, 198, 200a, 200b, 207, 214a, 216, 217, 219, 221, 222.
 Labritz Ferencné, Lázár Júlia, po domače *Fincina Djula* (r. 1919) 108, 125, 127, 146, 147, 148, 177, 197, 199, 201d, 218, 220.
 Lázár József, po domače *Šerin Djauži* (r. 1890, u. 1978) 110.
 Lázár Józsefné, Skaper Mária, po domače *Šiničina Marca* (r. 1902) 44, 80, 82, 91, 109, 121a, 122, 150, 153, 201e.
 Mukics Lőrincné, Labritz Lujza, po domače *Kolmana Lujza* (r. 1905) 4, 26, 32, 36, 55, 58, 73, 106, 154, 174.
 Sulics József, po domače *Boslin Sejpek* (r. 1925) 20, 57, 67, 74, 87.
 Sulics Józsefné, po domače *Žnindarna Djula* 79.
 Szukics István, po domače *Črnkec Števan* (r. 1929, u. 2007) 23, 38, 40.
 Voura Lőrincné, Labritz Mária, po domače *Tučkina Micka* (r. 1909) 24, 25, 47, 72, 99, 101.
 Wachter Viktor, po domače *Bakin Viktor* (r. 1957) 1, 69.

SAKALOVCI / SZAKONYFALU

- Majcán Ferencné, Majcán Rozália, po domače *Šaugarna Rauza* (r. 1899) 33, 196.
 Vajda Rudolf, po domače *Paltjini Rudi* (r. 1911) 16, 17, 35, 41, 46a, 61, 90, 204, 205, 206, 208, 209, 215.

SLOVENSKA VES / RÁBATÓTFALU (MONOŠTER – SZENTGOTTHÁRD)

Anderkó Ferenc, po domače *Zadnji Kovačín Francek* (r. 1881) 95, 102, 133, 137, 145, 157, 158, 159, 169, 170.

Korpics Istvánné, Korpics Mária, po domače *Plejvcina Mariška* (r. 1907) 136.

Irena Pavlič, po domače *Plackarna Irinka* (r. 1934), učiteljica 83, 132, 151, 156.

ŠTEVANOVCÍ / APÁTISTVÁNFAALVA

Karel Krajczar (r. 1936), učitelj 84.

Oreovecz Károlyné, Bedi Anna, po domače *Rövcina Nanica* (r. 1891, u. 1976) 11, 12, 13, 14, 37, 45, 65, 75, 77, 78, 86a, 89, 94, 104, 111, 112, 202, 203.

Terplán Istvánné, Doncsecz Teréz, po domače *Štojina Rejza* (r. 1922, u. 2012) 60, 166, 167, 176.

VERICA / KÉTVÖLGY (PERMISE)

Borovnyák Jánosné, Bedics Anna, po domače *Borovnjakina Nanec* (r. 1913, u. 2003) 6, 39, 49, 62, 63, 76, 85, 93, 97, 135, 140, 141, 181, 183, 184, 185, 191, 194, 195.

Merkli Ferenc, po domače *Štjednjarski Feri* (r. 1958) 165.

Merkli Ferencné, Deutsch Teréz, po domače *Štjednjarska Rejzek* (r. 1925, u. 2014) 139, 142.

Merkli Györgyné, Borovnyák Anna, po domače *Štjednjarska Nani* (r. 1890, u. 1975) 15, 21, 30, 50, 51, 59, 64, 88, 100, 113, 114, 115, 116a, 162, 164, 180, 182, 186, 188, 189, 190, 192.

Oreovecz Jánosné, Borovnyák Aranka, po domače *Borovnjakina Aranka* (r. 1939) 129, 130, 193.

Marija Kozar Mukič

PRIPOVEDI V
PORABSKEM
NAREČJU

ŽIVALSKÉ PRAVLJICE

1 VUK PA LASICA SE BÍJETA

Gnauk je biu en stari oča pa emo eno staro ženo. Pa njiva dva sta tüdi mela enga volka. Tisti volk je že biu trn stari, in ga je gospodar odgnau od iže. Volk je šau po gauzdu in se srečo z lasico. Lasica ga je pitala:

»Kan pa ideš tak žalostno?«

Volk ji je pravo, da ga je gazda odgnau od iže in zdaj ide malo si gesti spravlat.

Te pa lasica pravla volki: »Depa, ka mi daš, če ge tebé nazaj k iži spravin?«

Volk si mislo: »Ka ti pa ge dan, pa nika neman?«

Te pa lasica pravla:

»Daj mi seden kokaušov in enga petelinčeka.«

Dobro, je volk sprevolo, in je volk üšo nazaj domau.

Zjutraj je mati üšla z deteton tavö na njivo in je deteta njala pri njivi in je üšla tanut travo žet. Volk pri deteti dojséde, podnék lasica pride in dejte zgrabi pa leti prauti gauzdu. Volk pa laja in leti za njauv, da go že skor zgrabi, lasica pisti dejte, volk zeme dejte, pa nesé nazaj k materi.

Mati domau idejo in mati pravi k možu:

»Dje pa vejš, če bi mi toga volka nej meli, pa bi ti več nej emo dejte.«

Zdaj so volki vse dobro davali, gesti, piti, te pa k večerju pride lasica, in prosi, ka je volk pravo, ka ji dá.

Te pa volk si mislo:

»Zdaj če mo lajo, te de lasica čamerna. Če ne'm lajo, te de gazda čemerén. Zdaj te, ah, ka'm pa delo?«

Te je pa dun lajo. Gazda s pükšov vöparleto, pa lasico skor tastrejlo.

Te pa zdaj ednauk je pá volk nika po lesej odo, pa se je z lasicov srečo.

Lasica ma je pravla:

»Vidiš, nej si mi dau, ka sen te proso, zdaj poj se z meuv bojüvat.«

Volk je žalostno šau domau, in na drugi dén zjutraj je üšo po gauzdu, pa se je srečo z mačkon.

Maček pravi:

»Kan pa ideš tak žalostno?«

»Dja, dén se z lasicov bojüvat.«

»Ja, pa ge'm tö s teuv.«

Dobro, ideta dale, se najdeta z eno gosauv.

Gaus je pita:

»Kan pa ideta tak žalostno?«

»Je, müva ideva z lasicov se bojüvat.«

»Je, pa ge mo tö z vama šau pa mo trgé.«

»Na dobro, pojdi.«

So šli vsi trgé, pa da so cūj brejgi šli, tan je stala lasica z volkon in z medvedon. So vsi zamaj, vsi tri krepki bili. Maček je rep gnako zdigno kumas in je lasica skričala:

»Padaške, let'te, ar že pūkšo tō neséjo.«

In so vsi zamaj odleteli, aj te približüvao se večer, pa ka do zdaj delali, gé do meli prenočišče. Te pa zdaj maček je üšo gor na drejvo in je vüdo svetlost. In so šli tá, tan v tistoj izi so pa doma bili seden tauvanov. Tisti tauvanje so pa nej doma bili, ka so odli kradnit, tačas so pa té trgé zeli vse dobroga, mesau, reteše, te pa zdaj, da so tauvange domau prišli, najprej en tauvan je üšo nut. Da nut üšo na dvera, v kauti je bila gaus, ga škipnila, üšo ta stoli, tan ga volk vgrizno, üšo ta gor na peč segno, tan ga pa maček poškrabo. Zdaj ka te? Leto tavö pa padašan pravi:

»Padaške, pojte, tü so se vrazgé nutspravli.«

Zdaj tisti en taši biu, tisti nej dau jin valati, tisti tō nutüšo. Nut na dvera staupo, gaus ga škipnila, ta stoli üšo, volk ga vgrizno, gor na peč segno, tan ga pa maček poškrabo. Ta vö leto pa so vsi zamaj odleteli.

Drügi den zrankoma rano so šli, volk üšo nazaj domau, in vsi zamaj so šli nazaj domau, gazda poton toga volka več nej tazagno, pa ma sir dobro gesti davo, pa zdaj ešče živé, če so nej mrli.

András Csabai (učitelj): Te je nej volk biu, te je pes biu, nej?

Pripovedovalec: Pes.

Matičetov: Tau si ti što?

Pripovedovalec: Tau se tō čüü.

Matičetov: Čüü. Od tega staroga Boslina?

Pripovedovalec: Ja.

András Csabai (učitelj): Mislím, ka nej volk biu, nego pes.

Matičetov: Pes.

Pripovedovalec: Pes.

2

STARI PES

Gnauk je biu eden paver, pa je enga staroga psa emo. Pa je že glüpi biu pes, te ga pa sto fundati, paver. Te pa trn žalosten biu, pa je tak odo, pa eden vuk prišo, pa vuk njaga pito, zaka je tak žalosten gé?

»Hát, ge se stari že gé, pa me gazda šké fundati.«

»Vej«, prej »ge večer priden po kokauši, pa ti tak malo lejči tü pa lajaj, pa te ti namé zaženéš, pa de te té gazda pá rad emo.«

Rejsan tak bilau, da je večér sé prišo, vuk prišo po kokauši. Dja, pes je völeto, pa je fejst lajo, pa je vuk mogo oditi. Na, te je zdaj paver rad emo psa.

Dja, njiva drügi večer sta pá vküper prišla, pa je pravo vuk: »Zdaj ti meni moreš dati za tau eno kokauš, zatok, ka se ge tebé zdaj pá obrano smrti.«

Pes je nej sto dopistiti, pa pá lajo nanjega, pá mogo odleteti vuk.

Te se zdaj, njema valas poslo, ka tan pa tan se njiva srečata. Ka more priti, ka ta se njiva račun delala poleg toga. Da tisti kauli prišo, tisti cajt, ka psavi trbelo titi na djilejš, te je üšo pomalek. Hat, te je eden maček tan sé leto. Maček pito:

»Zaka si tak žalosten gé?«

»Dja, ta pa ta moren titi na djilejš.«

»Ge 'm prej tö s teuv üšo.«

No, te sta njiva že dva šla. Da sta šla, ka bi taprišla, vuk se pa te že bojo, ka njiva zdaj dva deta. Pes pa te rad biu, ka pes njema nika nej djau pa ga rép fejest kumas držo. Te zdaj vuk vüdo, ka pes dé, pa eške eden ozajek dé, ka prej dremle neséjo. Rép so kumas držali. Je medved vuki pravo:

»Ti, ge mo prej gorleto, medved gor naletu na baur, ti se pa prej nütskrij eti v nastalco, aj ne najdejo, ti 'š vüdo, ka do prej delali.«

Njiva taprideta, njuga nega tan. Ov je gor na borej biu, té pa nüti se skriu v nastalco. Te maček vüdo, ka tan v nastalci nika se giba, un mislo, ka müš geste. Gnauk je taskočo, pa se vuk zbojo, pa odleto. Te pa gor na drejvo leto, tan je pa ov gor na drejvi biu, tisti pa dojskočo. Na pa je te obrano badva.

Matičetov: Tak je te pripovesti konec.

Pripovedovalec: Tau je te konec te pripovejsti, ja.

Matičetov: Kdo je van pravo, kje ste čul?

Pripovedovalec: Tau se ge v knjigaj čüu, ka se što.

3

LASICA PA POŽAK LETITA

Gnauk enoga lejpoga jesenskoga večerka pri ednon gozdi je ležala lasica in se segrejvala pri sonci. Na, in ka se tan segrejva, vidi, da mimo plezdi eden požak, mi pravimo. Pa lasica ga gleda, ka tak pomalek se vlečé. No, pa ma pravi:

»No, ti manjac! Kak boš pa živo, ka si tak manjasti, ka se nika ne moreš obračati pa nej sporej se vlejšči?«

»No, ti zvitorepka, ti se pa glasi, pa se stavin s teuv, ka mo bole leto kak ti.«

»No, no, bi rada vidla tau, ka bi ti bole flajsen biu kak ges.«

»No, pa se staviva. Šteri prlé pride nutri v grabo, nutri v dau.«

No, se staviva, za jeno kokoš. Dobro. No, pa te požak pravi:

»Pa glej, jas včasid en. Odi!«

Ja, lasica se smejé: »Jas eške čas man, eno spati, tačas, ka boš ti tanut üšo, ge staukrat priden.«

Lasica si malo nazajleže na toplen sonci pa gleda, če požak že ide. Vidi, ka se požak vlečé, ali jako počasi. Ona čas má eške malo zadrejmati pa spati. Rejsan, pá je zaspala, požak tisto pazi, da lasica spi. On se pa obrné pa se splazi lasici na rép. In se, tan se skrije. Lasica se prebidi:

»Zdaj mo pa šla pogledat polža, kak daleč je prišo. Eške nesme biti na pau pauti.«

Ide lasica pomalek, celau pomalek ide. Ja, da že skoro na polonje prišla, pa požaka ne vidi, začne malo sporej stapati. Ja, pa ga nin nega. Skoron do konca pride v dau, požaka nega.

»Znanka je po drugi pauti odišo tanut«, si misli. Se obrné pa gleda ta nazaj, če dér indri se ne vlečé polž. No, pa čüje glas, ka požak krči:

Fincin Feri plete pehar (krbūlo) iz vrbovih šib in ržene slame (foto: Mirko Ramovš 1970, arhiv GNI ZRC SAZU).

»No, botra strina, zvitorepka! Ka pa gledate tavö na brejg? Jas sen že pau vöre tü, ka vas čakam.«

Se obrné, ne vidi, da polž že od spodi za njau. Tist čas, ka se ona obrnula, se požak spüsto z répa in se vkrej potegno. Na, tak je požak, ka sta se stavila, daubo. Kokauš. Samo, ka on kokauš nej mogo nücati, ka tisto njemi vse zagnililo. Lasica pa ošpotana mogla se skriti pred njim, ka takša čedna stvar, zvita stvar, kak jo požak imenüvo zvitorepka, pa je zgibila pravdo. Slinavec je pa zmago nad lasicov.

Matičetov: Tau so oča pravli?

Pripovedovalec: Nej, tau so tisti Krajcarnoga Sejpeka, ka van telkokrat pripovedavo. Tau so njegov oča gučali ednauk, ka smo semen lüпали.

4 PES PA MAČEK

Zaka se maček pa pes srdita?

Njiva sta par eno kuči bila, pa je pes na gostüvanje üšo. Je jemo, erbo peneze. Pa je nuti za slamo potisno gor na paudi, pa mački pravo, aj skrb má njavo erbo, aj müši ne zejo.

Odide, nazajpride, najprva je gor na paud ūšo svojo erbo gledat. Peneze nika nej, vej müši so vse zelee. Njave peneze, na, od tistoga mau je maček pa pes, sta nej dobriva. Ka je vse, erbo so müši zelee, zaka je nej müši skrb emo, pa zaka nej pojo müši. Tadale nega.

Matičeton: A to maček, da nej pojo...

Pripovedovalka: Maček zaka nej pojo, ka müši so peneze zelee, papére.

Matičeton: To so oča pravili?

Pripovedovalka: Oča so to pravili. Tau so oča pravili.

5

OD ŠTEROGA MAU MAJO MRAVLE KRIVE TACE?

Bila je hüda zima, velki mraz je biu, tak ka je zavec svojo mater isko v gnezdi, ka de se segregvo. Tüdi ježž je meu slabo hižo, gé bi se držo, pa ma strošek sfaliu, pa ūšo vö s svoje gnejzde, nikan ūšo ta po grmauvji, po lesej, jel nekakši dom, ka si najde. Ide, najde eden völki mravlinšček. Bila je vratarica pri vrataj, pa prosi mravolino vratarico, naj bode tak dobra, ka njaga pisti nutri. Ka me že pomali strošek, pa stanovanje tü nema. Ja, ona nesme po svoji voli nutripistiti, ka njej zapovejdajo. Naj dé pitat voditelico, prejdjico, če ga leko nutri pisti. Nazaj je prišla.

»Ja, pravla, ka ne smej nutri pistiti, zat ka te slabo že majo uni za sébe strošek.« Pa se li telko molo, pa ga nutri pistila zatok. Vej de on pri méri pa nede se velko gibo notri, v ednon koti de samo se küčo. Vej un njin gesti povrné.

Dobro bilau, vratarica vrata nazajzapré. Komaj je vrata zaprla, že spet pride nekak.

»Što pa zdaj pá?«

»Jaj, ja sen prej lasica.«

»Ka pa je?«

»Jaj, hitro me püstite nutri, da me pes žené. Da me naj ne vlovi. Več ne moren dale vujti.«

Pá li pita tau prejdjno, mravle, če go lek nutri pisti. Ja, ne more pistiti, uni tak majo enoga gosta, že tak majo ježžá, drugo ne more več nutri pistiti. Pa ta nazaj ide. Pa se li mole ta lasica, pa go zat nutri pistila, aj dé, ka se zakrije nutri med njimi. Res je nutri pistila lasico tüdi. Ona se gor na klop sprajla, pa na klaupi sejdla.

Kak vratarica ta nazaj pride k vratan, spet nekak trka po vrataj.

»Na, ka te tau gnes za dneva, ne bau konca? Eške enga pripela na mesto, že pá drügi ide, že tretji.«

Pá prosi, pa prišo škürec. Tüdi se moli, vejpa ti nesmileni krt me stanovanje vse razkopo, pa me živež vse pojo zdaj pa brez živeža gé, pa nema mesta tö nej. Aj ga donk nutri pistijo, vej un maloga stroška gé.

»Ja, že dva gosta mamó, tretjega ne pistimo nutri.«

Vejpa naj opita njino prejdjico, pa naj ga pisti notri. Rejsan ide pitat. Ja, se usmilile drüge mravle, pa so ga pistile nutri. Pa je te pravo, na, vej da on celau malo mesta nüca, nej gledoč, ka je mali gé. Pa de un nji na kratko časo. Ka un lepau zna igrati.

Na, pa rejsan je tak bilau. Škürec je igro z goslinon, pa so mravle pa lasica začnile plesati. Na, pa kak lasica pleše, velki rép mejla. Pa kak je plesala, pa je na gežej ta rép vse tá poskübila, ka je gejš vse poskübo, ka un taše iglaste kosminje má. Te pa lasica čemerna

gratala, ka on zdaj vse njej rép táposkübo, gežá trbej tavö ličiti. Ja, pa so me pravli, aj dé vö. Ja, pa je nej baugo gejš, na pa so te mravle zgrabile gežá, pa so ga völičile, ka nede tü njen kvar delo. Pa so se bodjale, ka je vse küperpopika té iglar. Ka dosta iglé má, ka so mislili, tisto so iglé. No, zdaj so ji samo s škürcon gé pa z lasico. No, te so že mravle pravle lasici, naj se una tö poberé pa naj dé dale, ka hrana je na konci gé. Ja, lasica je nji potaužila. »Nika se ne bojte, vej se jas poskrbin za strošek.« Obilno stroška una má. »Včera san vidla pri eno gospodinji, ka je gospodinja pa dekla so cejli dén pekle slačino pa dosta stroška so se napravlale. V eno kamro so sklale nutri tisto vse, ka je una vidla, pa na tisto kamri nega okna. Vej de ona išla pa pokradne tisto pa prinesé strošek, ka do meli.

Res je na drügi... tisti večer se lasica pobrala, pa je odišla vö, tá k tisto hiži. Okna je nej gori bilo pa je nutri skočila, pa je mnogo rane küperpobrala pa je prinesla mravljan, na pa škürci tü. No, in dobro so živeli.

Par dni je tisto tašlau. Že pá na konec ide, zat ka lasica dosta stroška nücala. Mravljan je tisto dojšlo par lejt. Ja, pá trbej iti po strošek. Na, pa lasica je nosila ta strošek. Škürec je pa njen igro, pa so tan plesale nutri. Te pa škürec nauk pravo:

»Ja, mi tü samo jejmo pa plešete, za piti se pa nika ne skrbite.«

Na, lasica pravla, vejpa una piti tö parnesé, ka tan vino tö jeste.

Letejla pa eno velko bečko vina parnesla, so na čep vdarili pa so pili. Te so pa že pidjani bili, te so pa že vöšli na vekše mesto plesat. Škürec igra, mravle pa lasica plešejo. Sam ka so mravle male bilé, lasica je pa velka bila, pa je te mravle vse küper spoklačila. Pa od tistga mau mravle majo takše krive tace, ka lasica njen vse tace zmejšala.

Tau je prepovejsti je konec.

Matičetov: Što je pravo? Oča pravili ali...

Pripovedovalec: Nej, tau sa pri sodakaj čüu od Vaugrov, ka so pripovedavali... Sam prejk na slovensko obrnjeno ne spadne tak lejpo vö, kak so Vaugri pripovedavali.

6

DVEJ MÜŠI

Dvej mlade müši so se oženila. Zdaj so one parpovejdale, kak da njigvi prvi rojenec baude, ka z njega baude. Koma ga uni dajo, ka se oženi. Mati müška je prajla: najkrepšoma čletji na svejta, steroga nišče ne oblada. Prajli so:

»Sunce, tau je najkrepšo, udji.«

Ja, te je un pravo: »Tau nej, ka oblak pride pa Sunce ne sije.«

Te so prajli: »Oblatje.«

»Nej, vöter pride pa ga raztrga.«

Te zdaj: »Dež.«

»Če de drženico jemo, te nede motjer.«

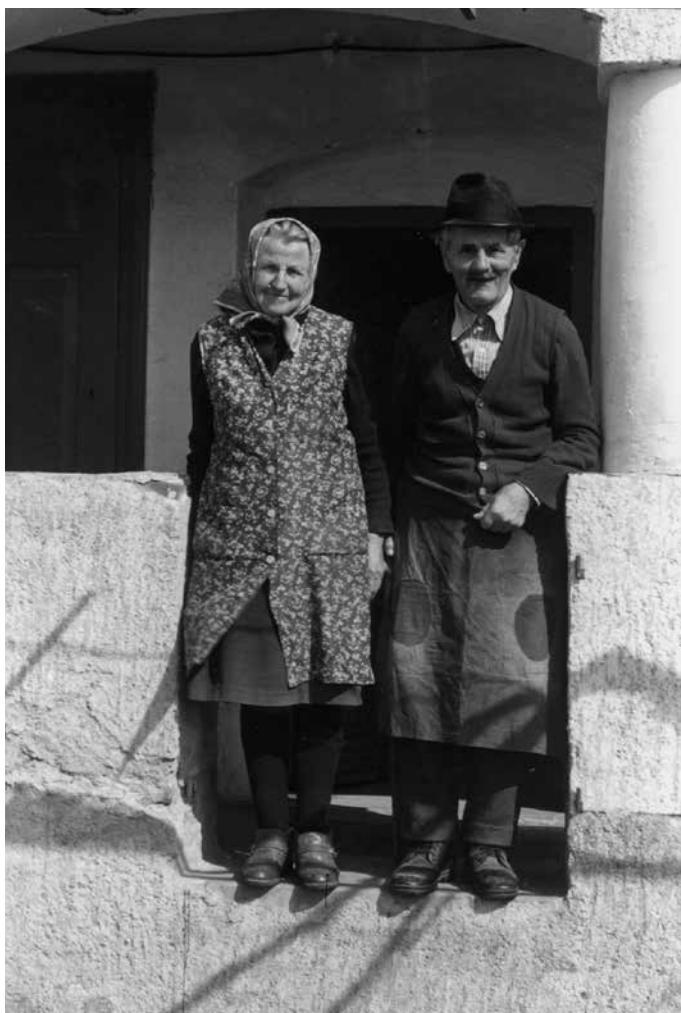
»Zdaj ka mo te delali?«

»Rast, ki veltji zrasté. Tau krepek, rast je krepek. Tistoma ga damo.«

»Pride drvar pa ga dolaseché. Tisti tö nej krepek.«

Zdaj sta te njiva gučala: »Te zdaj drügo nikša pomauč nega, velko zidina. Stera velka zidina bau, tistoga te njegvi mauž ona bila.«

»Dje, tau pa ne guči! Tau pa šče müva podglumpava. Zidino.« Ka müš zidino podglumpa. Ja, te pa pravi oča materaj: »Te pa tak, vejš, te va pa zat itak eno müš mogla dati.« Pa se te oženita.

Borovnjakina Nanec z možem na hodniku svoje hiše na Verici, 21. 4. 1990 (zasebni arhiv).

ČUDEŽNE PRAVLJICE

7

ČAROVEN DAU

Gnauk je biu eden veuki gospaud. Pa je tisti gospaud emo tri čerí. Paj so tiste čerí veuke zrasle, pa je vsikder mau držo, ka je fejst emo na veuki. Pa je pauleg njaga eden ribič, je biu. Pa tisti ribič je vsikder ribe loviu, njema na mau. Pa je gnauk en veuki mau vküper zapovedo, dosta velikašov vküper je pazuvo, pa je ribiči pravo, aj tri cente rib, tri mejtere rib zgrabi, ka njema de trbelo. Dobro. Ribič ušo pa je ribe loviu, pa je nika nej zgrabo. Drugo paut pá ušo, pá nej zgrabo.

Tretjo paut ga pito: »Dja, ka pa delaš, Janko, ka mi tak dugo ne zgrabiš?«

Prej: »Ne moren zgrabiti, ne moren zgrabiti.«

»Eške en dén ti prej dan, če mi te ne zgrabiš, té več te nikder nemo emo za svojga.«

Dobro. Ribič je trn žalosten biu pa je mreže nastavo, pa je te pá loviu, pá je nej zgrabo.

Te eden prišo, ribič pravo:

»Gospodne, ka je tau gé, ge prej ne moren zgrabiti.«

Eden je prišo, eden mali pojep pred njega, pa je etak pravo.

Prej: »Človik, ti ne moreš ribe zgrabiti. Ti tau sé daj, za koj ti ne vejš, ka ti ne vejš, te'm, prej, boš teuko rib emo, ka prej ne 'š mogo domau zvoziti.«

»Ja, ka prej, ge ne vejn, tisto prej, ge leko tadan. Dobro, aj baude.«

»Eti se podpiši.«

Un se podpiso tan v tiste knjige.

»Dobro, zdaj mreže naléči.«

Mreže naléko, tak na gnauk so ribe nutiprišle, pa je včasik zgrabo. Gospaudi valas dau, aj vozi domau.

»Na vidiš, pa si se cekno, ka nemaš rib, keuk si pa zdaj vküpspravo.«

Ja, dobro. Tisti veuki mau minaulo, vse dobro so se vözveselili.

Ribič pa žalosten biu, ka prej un zdaj tak zopodo, ka prej tadau, zakoj se prej te un podpiso. Ja, kak un ženo emo, tak znate, žena je noseča bila, pa je porodila siná. Pa je tistga siná tadau, ka tistga nej znau, če žena noseča gé.

Na zdaj te tadau, te njemi parpovejdo, prej ge se paj tak pa tak.

»Jaj, prej, ge se prej, nej sama.«

»Jaj, tak se pa ge zat nej znau, pa ge se tau dejte prej tadau.«

»Jaj, prej, zdaj že zaman gé, že, prej, zaman gé. Več, prej, ne moren pomagati.«

Dejte se na svejt lepau naraudilo, zdravo, z materdjov veselo, vse lepau bilau. Dejte se lepau včilo, pojep. Zalko pa ma imé bilau.

Dobro, zdaj lepau se vövčiu. Gospaud so pravli, škonicke: »Hát, prej, leko se vövči, ka preveč dobre pameti gé, nej.« (Ge jin gučín, nej) »Hat, dobre pameti, ka de se prej zdaj vövčiu?« »Če, prej, vse leko. Za plebanoša, za popa, za škonika vsakša féle.« »Aj, prej, baude pop.« »Ja,« tisti gospaud, ka ž njin biu, z ribičon, »aj baude pop.«

Un se vönavčo, vse lepau. Da je pa domau... Že prva, kak je v šaulo odo, oča njema krü rezo. So ma vsikder skuzé šlé. Te pa, da je že v šaulo odo, te je oči pravo:

»Zakoj ti vsikdar te skuze taučiš, da ti meni krü rejžeš?«

Ja, oča ma nej sto vöpovedati. Nej. Te pa, da se že za gospauda, popa vönavčo, je trbelo mešo slüžiti, te je dvajsti lejt sé šlau, pa trbelo titi, kak se podpisu, na tisto mesto. (Te pa za tisti dvajsti lejt moreš es parpelati na tau mesto.)

Ja, da se te vönavčo lepau, domau pride, že gotovi, ka se že popa vönavčo, pa pravi:

»Otec, pojte zdaj z menov, kan ste me dali. Vi ste men' nej vöpravli, depa jas tau sam vejn. Ste me dali dvajsti lejt vrnau, gnes den moreva iti na tisto mesto, ka moren tatiti. Kan ste me dali, kan ste me odali.«

Dobro, oča djauče.

»Nika nej trbej djaukati, oča, nika se ne bojte, men' nede lagvo šlau. Če vi te namé baugali, kak ge vas lepau dojnavčín, kak ge van povejn, nikdar (vam) nede (lagvo,) meni lagvo šlau, ge van nazajpriden.«

»Vej'm pa te pa ge baugo.«

»Dobro. Oča, zdaj te z ladjo tan cüj süjon pride, pa jas z lejvo nogauv nüstaupin, s pravon pa mo eške vanej. Vi tak povejte: sinek moj dragi, zraučin te Oči Baugi, Sini Baugi, Svetomi Düji Baugi, Sveto Trojstvo aj pritebi vsikder ostane.«

Dobro. Dvakrat ma dojpravo, te pa pravo:

»Oča, zdaj gučte, če te znali, morte, ne smejte, ka bi nej dobro vöpravli. Ka mo te ge prej fertig, te se ge pogübleni.

Dobro, oča gučo, no zdaj dobro, vidi, etan že ladja sé dé.

»Ne pozabte!«

Ladja üšla cüj, ov z lejvo nogauv nüstaupo, pa je z očami skuno oči.

Oča, brž pravi: »Sinek moj dragi, zraučin te Oči Baugi, Sini Baugi in Svetomi Düji Baugi, Sveto Trojstvo aj pritebi ostane.«

Dobro. No te pa se pelo. Se spenila voda, pa ga več nin nej bilau. Oča pa dojpoklekno, pa na ves glas djauko.

Dé. Daleč. Sta prišla, ka bilau? Gnauk samo ladja kumas, pa hüdogo več nin nej bilau. Un je pa vö lek' na süjo staupo. Vöstaupo na süjo pa je vüdo veuki svejt, lejpi, Čaroven dau se je zvau. Vse je zakunjeno bilau, vse parkleto je bilau, ka je vse zakunjeno bilau. Taši Čaroven dau. Dobro je. Ov si tan parmišlava, ka je tau? Krave so trde, mlajši na paši sedijo, eden rejči ne povej, nej tau, nej tisto, vse je mrtvo. Ka je tau? Trno je trüden biu, takši vömordjeni pa pod sencov dojlego malo. Pa malo zadremo, pa se ma zadremalo, pa je angel cuj k njema prišo pa pravo:

»Zalko, Zalko, ge prej tebi dobro želejn. Ti nemé baugaj, ti té svejt, tau odküpiš, pa tau je, prej, za té baude, prej, tü boš emo vse, pa ženo pa vse.« Prej: »Dobri kralovski palota gé, če tau ti vörejšiš, tačas, ka čér dobiš za ženo.«

Dobro, Zalko se parbüdo pa nutidé. Ka je bilau vse parstrejto. Vse parstrejto bilau, piti, gesti, vse na stauli, vej de djo pa piu...

(-)

Pa je te tak pravo, če un odrejši tau. Ena krepka kača se k njemi pargejzdila, pa če tau polübi, te vörejši vse. Če pa ne polübi, te un tö podjübleni bau. Oprvin, tri dni ma valalo.

Dobro. Zo pa spiu, pa je rejsan nutiprišla. Pa je nikanej cuj [üšo] pa go vkraj: »Idi hüda, nemaš mauči k meni!« je pravo.

Ej, kača tanazaj vöüšla. Te se je zbojo, malo sejdo, kmica gratala. Ka de un zdaj tü, zdaj spau, aj ka de? »Ah, tü zdaj ostanen, ka koli se z menov zgodi.« Pa do zranka tan austo. Ali spau je nikanej, ka se bojo.

Tavödé, pá na tisto mesto, pá tan dojlego, pá zaspo. Od drügin cüj k njema pride. Pravi: »Zalko, Zalko, zaka ne baugaš? Podjübleni baudeš, baugaj me.«

Od drügin cüj pá dé pa krpino piti, dobro gesti, vse djo pa piu. Pá je prišla, te že dvej glavi mejla. Sebé, pa očo. Dobro. Pá je nej. »Jaj, pá je tavö üšla.« Te se ma že špajсно vidlo. »Ka koli de z menov, več kak vkraj biti, ne moren,« si zbrodo. »Aj baude.«

Pá tak naredi, od tretjin je andjeu pravo:

»Na, zdaj slejdnjo maš, pa si podjübleni na veke. Če zdaj ne včiniš, te si fertig.«

»A, kak koli Baug dá, ge pa zdaj dun včinin, kak koli«, je brodo. Tá je üšo pa djo pa piu, da deset vöra vövdarila, prišla s trejmi glavami nuti. Očo, mater pa una či, kralavska. Dobro. Doj se nagno, pa je dvakrat baužo, pa je küšno. Da je küšno, te je tak grmelo, ka se cejla palota vse skor vküpervdarila. Al' te je te vse živo gratalo: goslarge so igrali, pasterge so spejvali, mara je mükala, stauci vse živo, leppo, vse, en malo že vse, vojacke so bili, tisti, tau leppo vse bilau. Vidiš, vidiš,....

Včasik üšla, pa se oblejkla, pa sta oča pa mati tü prišla, pa sta rada bla, ka rejšo. Včasik prej: »Zalko, Zalko, ti prej, naš zet baudeš, naš odküpiteu.«

Jej, vküp so prišle, pa so veuki mau pá držali. Lejpoga, ka zdaj Zalko odküpo njino vse. Pa so se preveč trno lübili.

Dobro. So se oženili, pa so živeli leppo. Ka? Zalkoni oča na pamet prišo. Ka je oča, oča je njaga trn dosta brodi. Ka de un zdaj delo, ka oča nika ne vej za njega. Te je ženi trn miroven biu pa je žena pitala:

»Zalko, ka tebi gé, ka s' ti takši miroven. Nej si več tak veseli, kak si biu?«

»Ja, prej, Elva, ge si, prej, dosta brodin, ka, prej, moji stariške doma delao. Vej si brodijo, vejpa oča tak djauko, da se pa ge tau naredo.«

»No vejpa, prej, aj baude, vej prej, že prideš.«

Pá brodi. Una si pravla:

»Na, dobro, ge prej, tebi dan en kamen, pa ti tisti kamen si prej, v žepko dej.«

Na te vküperspakivala, pa ma dala kamen, pa si lepau slobaud od nje vzeu, pa od starišov vse lepau, ka un zdaj domau na svoj dom dé.

Te ma una pravla:

»Da, prej, vöprideš s té palote, da, prej, boš üšo, prej, vözemi té kamen, pa povej, prej, dragi moji prijateu, skauspogledni, prej, tak, rad bi par svojon oči biu.« Prej: »Hítro tan baudeš. Ge 'm pa, prej, seden lejt čakala, se ne'm oženila. Seden lejt te nega, te se ge pá oženin.«

Dobro. Un je rejsan üšo, lejpi slobaud sta si zela. Pa dé un. Da un rejsan pride, skraj od, malo, kamen naprejpotegne, pa tak pravi:

»Tak pa tak, prej bi rad pri svojma oči biu.«

Malo eške üšo, se ma vidlo, kak pa tau gé, ka niša druga vés kak da bi naša vés bila. Gleda, vejpa tau naša vés gé, gé se ge doma biu. Pa eške malo gleda, vej se pa ge doma. Kreprok rad biu.

»Jej, prej, oča, tau prej te naš grof gé!«...

Dobro. Domau pride. »Mati prej že trnok, prej, vse fertig bila, liki oča je eške zatok tak tá.« Pa ga eden nej pozno. Tašon lejpon gvanti, takši krepek. Kak pa tašga krala pozno steri.

»Jej, prej, Baug daj, dragi stariške, eške živete? Vej vi nemé ne poznate? Vej se pa ge vaš sin, Zalko. Ka ste vi, prej, na mé...«

»Jej, pa ne guči, ti si gé Zalko, hát!« te sta že trpetala. Preveč sta radi bila, ka sta Zalkona nazajdobila. Un pa parneso dosta vse s seuv, ka je mogo, pa materi nikdar nej trbölo delati.

Zdaj te ta tistoma grofi tö üšo, kak je biu te. Tan pá tak, tiste tri čerí, ka se parpovejdo, tiste so eške nej oženjene bilé, itak ledične bilé.

»Ka?« Prej: »Zalko, pa si ti nazajprišo?«

Un je pa nej vöovado, če je un oženjeni gé pa kak je un prišo tá. Un je tau nikanej gučo.

»Joj, prej, poj!« Pa tak, pa se vsikdar ž njimi lepau šeto, pa tan na mali tö biu pa vse.

»Ja, kak si pa ti nazajprišo?«

»Ja, prej, tak pa tak.«

Dačas, dačas, ka un vöpravo, ka je un tak pa tak gé.

»Jaj, ti ta nazaj več ne odi, ka ne prideš!«

Pa tak. »Kak si, prej, ti leko prišo?«

Un je pa malo emo v glavi, pa un tau pozabo, če un kamen v žepki má, pa je ovin vöpravo, ka tak pa tak je gé pa kamen, prej, v žepki má pa tak vöpravo. Ove pa so ga pá bole zapojile, pa zdaj te doj pa dojlego. Kamen so pa vöpotegnile. Pa sebi v žepko djale. Pa so te domau odišle.

Un se, Zalko, se prebüdi. Ka? Nej včasik na pamet vzeu. Te gleda, djaj, kak pa ge zdaj domau, neman kamla. Več nikdar na dom ne priden. Dje, ka? Nej je mogo več domau. Biu je eno leto par oči, paudrugo leto. Jaj, un mora ta nazaj titi, ka njaga žena že tö komaj čaka. Un de üšo, kak koli Baug dá, un de üšo, kak koli Baug dá.

Üšo. Materé pa lejpi slobaud zeme, üšo ta nazaj. Dé, dé, dé, nauč ga najšla. Ena stara kuča bila, taša preveč stara. Tan pa je ena mati nut bila, ka šest sinauv mejla, pa so vse tauvandje bili. Je ka? Un se pa s tistimi vövčiu, pa tisti eden nej se mogo vönavčiti, ka so völüčeni bili, pa so vse za tauvane bili. Un je pa biu pop pa so ga tö poznali.

Te je mati pravla: »Što si pa gé?«

Že klonko, ka je zaprejto bilau.

»Tau se, tak pa tak.«

Nutpistila.

»Jaj, ka pa iškeš tü?« Prej: »Tü njuga nikder nega.«

»Gé pa te mate? Njuga nemate, prej, moža več tö nej?«

»Man, man, prej, šest sinauv, de so pa zdaj nej doma.«

»Dje kan so pa, gé so pa te gé?«

Prej: »Skrb mej, ka, prej, domau pridejo, pa te, prej, do te bili.«

»Meni nišče nika ne deje«, Zalko pravo, »meni nišče nika ne deje. Aj bau, ka bau, ka bau, ge brodin, ka meni niške nika ne deje.«

Ova ma dala postelo, pa tan spau. Ovi domau pridejo, v pau tretjoj vöri, pravijo:

»Na, Mama, koga tū maš?«
 »Je, prej, enoga man, ka prej, Zalko.«
 »Zalkona? Vej smo mi s tistin vöväčili. Gé je pa gé?«
 »Tau.«
 »Jé, prej, Zalko!«
 Pa tak pa etak pa tak, pa fejs vse vötomačili, eno pa drugo vse.
 »Na, ka ste pa v etoj nauči zaojdlí? Ka ste prej potegnili?« Zalko pravo.
 »Ja, prej, smo trn veuko srečo meli. Smo takši köpenek potegnili, šteri de ga, prej, vüdo, šteri, prej, na sé deje, tistoga več niške nede vüdo, tisti köpenek.«
 »Ah, kan pa bi tau donk, gé pa tau bilau? Vej ga pa sé parneste pa pokažite meni, ka bi ge rad vüdo.«
 Rejsan, ta dali, pa na sé djau.
 »Pa lejpi gé?«
 »Aj, vejš, ka lejpi gé!« Vsikšo posebe gledó.
 »Vidte ma?«
 »Nika te ne vidimo.«
 Malo tadale vöstapo.
 »Pá ma ne vidte?«
 »Nej.«
 »Zbaugon.« S tistin manglinon odišo.
 Te je üšo. Üšo, üšo, daleč prišo. Je ka, trn bi rad v Čaroven dau prišo. Eno srečo, eno mater, tista je pa njava botra bila. Njama pomagala.
 »Ja, prej, Zalko, kan pa, prej, deš?«
 »Ja, prej, ge ta nazaj dén.«
 »Hej, več trn brž ne prideš ta nazaj.« »Ti, prej, Sunce pitaj, Sunce, prej, po cejlon sija. Gvüšno ti povej, gé Čarauven dau tá gé.«
 Üšo rejsan prauti Sunci. Tisti mangli noso, gnauk staupo, pa že:
 Prej: »Svejklo Sunce, pitan te, slobaudno? Gé, prej Čaroven dau gé, prej, ge moren tatiti.«
 »Ja, prej, dragi sin, ge, prej, ne moren, sijen, prej, vseposedi, liki ge tau ne moren povedati. Idi, prej, do Mejseca, lek' ti, prej, Mejsec zna povödati.«
 Pá do Mejseca üšo, Mejsec pá tak pravo:
 »Idi do Vötra, Vöter, prej, vsakšo lüknjo najde. Pa gvüšno, ka prej, v Čaroven dau tö parpela.«
 Pa pá üšo. Vöter nej doma biu, ka pijo, žena pa doma bila.
 »Jaj, prej, ka, prej, odiš tū?«
 »Ja, prej, tak pa tau.«
 »Gazda, prej, dobro znajo vse, ka je Vöter.«
 »Istino má, čakaj, ka on domau pride, vej ti, prej, povej.«
 Gnauk je zatulo nuti na dveri.
 »Je, koga pa, prej, maš tū?«
 »Ja, prej, enga Zalkona, ka, prej, Čaroven dau iške.«
 »Gvüšno mo ranč ta pijat üšo, ka kralevska či de se ženila (njava žena), pa moren malo fuditi, ka trno vraučé baude.«

Njama že tak tisto na pameti bilau, tau moja žena, ka drüge tan nega. Dobro. Rejsan un je, prej, do zranka tan büu, je gesti ma dau Vöter pa piti, pa piu pa djo, pa te pá so šli.

»Na, vidiš?« Vöter ga tapripelo. »Vidiš, prej, svojo paloto?« Tan pa že graubo vse cüjšlau, so fejs mužiko napelavali, ka so k zdavanji šli, goslarge so vküpernapelavali, vse fejs. Un pa tisti mangli na sé djau pa üšo v cerkev. Tan so pa nütprišli, eške samo dvej leti pa pau bilau, pa se že zdavala, seden lejt obečala, pa samo dvej leti pa pau čakala. Nütipridejo, lepau, kak plebanoš šegau majo stati pred oltaron, nej. Un tan cüjstane, nej daleč kraj par plebanoši biu, tan ga niške nej vüdo. Cüjstane, pa da plebanoš začnejo tisto dojšteti pa zdavati, kak moremo gučati, nej, za plebanoša, te je un tiste knige dregno. Knige plebanoši z rauk vujšle.

»Ka je tau? Nej je dobro gé z vami, nej sta se dobro spovödala. Eden more eške gnauk k spauvedi titi, ka sta se vüva nej dobro spovödala, ka grej gé.«

Dobro, eške gnauk nut v spovedarnico. Un je tak nej emo greje, una pa nej čakala, pa tisto nej vöpravla, ka seden lejt čakala pa te nej seden lejt bilau. Dobro. Una nutüšla, te tan tak pravla, te so plebanoš gorskočili, pa so pravli:

»Živé, un živé, ka pa misliš, un je nej mrau, zat pa te nemren zdati. Ne moren. Ite lepau nazaj domau, jas nemren zdati, zat ka eške tvoj mauž živé, eške nej mrau.«

Un pa tak tan stau. Dobro, ta vö dejo, un pa domau üšo, pa si kralovski gvant tačas na sé djau. Pa te nazaj pride, pa da njiva vöprideta s cerkve, že tan vanej, te njau tan lepau vzeme.

»Jööj, Zalko nazajprišo, Zalko nazajprišo!«

Jaj, tak lüblena lübezen bila, takša... pa eške gnesden lübezen gé, če je nej zamrlá.

Matičetov: Mamica, kje ste vi čüli to lepo pripovest?

Pripovedovalka: Tau so bile takše knige.

Matičetov: Knjige?

Pripovedovalka: Dosta smo meli, znate. Ne vejn što mi je odneso te knige. Pet se emo, znate. Pa se dojšto. Djanafejfo [Genovevo] tö vejo? Nej? Pa tista tö lejpa, depa tista je preveč duga.

Matičetov: Ta knjiga je bila na Madžarskom?

Pripovedovalka: Nej, kranjske knige so bilé.

Matičetov: Čaroven dau.

András Csabai (učitelj): Madžarsko je naslov pravljice Elátkozott vár (Zakleti grad).

8

GNAUK EDEN BIU, GOSPAUD, TAŠI VELIKAŠ

Gnauk eden biu, gospaud, taši velikaš. Pa je emo tri čerí. Pa sigder nišo mau napelavo pa etak pa tak vse. Te je pa nauk eden veuki mau zapovedo. Pa je üšo tá ribiči pa je etak pravo:

»Ti meni zgrabi tri cente rib, ka mo ge te pa te nüco.«

Dobro. Ov je üšo, pa loviu, pa je nej zgrabo. Nika nej prvi den. Drügi den pá tak, pá nika nej zgrabo. Tretji den te taüšo, pravo, un ne more zgrabti, ka tau gé?

»Jöö, prej neškeš, zatok tau gučiš!«

Ta nazajüšo, pá mreže nastavo, nika nej zgrabó. Te je eden prišo, vö z vodé pa je pravo:
 »Ti meni tisto sé daj, ka ti ne vejš. Pa je, prej, te ge tebi spravin.«
 Ja, rejsan, ov je nastavo, pa pravo:
 »Če zgrabin, te ti prej povejn.«
 »Ja, zdaj prvo moraš tisto sé dati, za koj ka ti ne vejš, te ge tebi spravin.«
 »Dobro, te ge lek tadan, ka dje ne vejn. Dje, ka dje ne vejn.«
 »Eti se podpište nü v té knige!«
 Piso, da se podpiso, te ma pravo:
 »Vaša žena so noséči gé, tisto dejte de se porodilo, da de šestnajset lejt staro, te morate es na tau mesto postaviti.«
 Dobro. Ovma že trn žau bilau, de več nej mogo si pomagati. Pride, nastavo, ribe je spolauvo, ja ka... tisto nücali. Pa se tan veselili drügi, un se nika nej mogo veseliti, stari, ka je že srmák biu, ka je...
 Un je tisto ženi nika nej sto gučati. Samo etak njau pita doma:
 »Ka je s teuv?«
 »Je, prej, dja se pa že (...) prej nej sama.«
 Nika nej pravo na tisto, dobro.
 Tá so živeli, dejte se naraudilo. Dobro. Vse lepau, dejte gorraslo. Čedno! Dobro. Te je v šaulo gorprišo. Fejst se včiu, te so pa učiteljge pravli, »aj se prej vövči.«
 »Ka de se, prej, un vövčiu?«
 »Ka se, prej, škéš, vej glavau, prej, dobro maš.«
 Te se pa je popa vö. Popa rejsan nütidali pa se vövčiu.
 Dja, dvajsti lejt séprišlo, je domau prišo ov, prej, v šauli biu, pa je domau prišo pa pravo: »Je, oča, vi nete na tau mesto namé parpelali, gé ste namé prejkdali?«
 »Komi se te ge prej prejkdau?«
 »Tan, gé ste ribe lovili. Tan ste me odáli.«
 Več nej trbelo gučati, ka je sin že bola znau kak oča.
 Oči so trn skuzé tekle. Preveč.
 »Nika nej trbej, oča, nika nej trbej se van skuziti. (...) Če te vi tak namé baugali, kak ge van povejn, de vse dobro skaus šlau. Pa ge se té mauk rejšin.«
 »Jaj, dragi sin, aj se samo rejši.«
 »Müva va ta šla, pa ka dje van povejn oča, vi namé baugajte pa vi tak lepau tan povejte, da ov pride s šajkov na tisto mesto, gé ste vi namé prejkdali, te vi tak povejte: 'Sin moj! Izraučin te Oči Baugi, Sini Baugi, Svetomi Düji, Sveto Trojstvo aj sir pritebi ostane.'«
 Rejsan. Šla po pauti, pa je oča gučo, pa je te sin pravo:
 »Tak gučte, ne pozabte! Da ges z lejšvo nogauv nütstaupin, s pravov pa ešče vanej gé. Te vi brž tisto vöpovejte, pa te ge nüstaupin pa te odiden.«
 Rejsan, taprišla. Čakata, ov pride. Ozajek sin oči skuma, oča brž pravi:
 »Sin moj! Izraučin te Oči Baugi, Sini Baugi, Svetomi Düji, Sveto Trojstvo aj pritebi sigder ostane.«
 Na, te pa voda spenila pa ladja odletejla. Oča pa dojpoklekno pa je preveč Bogá molo.
 Dobro, ideo. Daleč plavali, te je se nauk ladja pogrozila pa se oprla, pa ov lepau na süjo vöstaupo, ov je pa odleto, Hüdi.

Vöstaupo pa zavali Gospodne Baugi, ka ga tak tan krajrejšo, pa ide dale tan tá. Vidi, nü v Čaroven dau je prišo. Je vse zaspano bilau, vse parkunjeno, Čaroven dau. Te je nika nej, niške nika nej odgovora dau. Vse je bilau, mara, svinjé, vse sam vse mrtvo. Niške nika nej odgovora dau.

»Ka je tau, ka je tau?«

Te je taušo pa je pravo:

»Jaj, moran malo dojležt, ka se preveč sneni gé.«

Bila je senca, pa je tan dojlego, malo, tak malo küper, pa je k njema prišo en človek, tisti pa biu angeu. Pa je pravo:

»Zalko, Zalko, baugaj me, tebi de dobro gé. Ti idi, ta nüti v tau gostilno, krčmau, pa tan vse geste parstrejto. Pa te gesti pa piti gorznosi pa tisto gej, pa da paunauči pride, te pride ena kača nüti. Tisto polübi, te ti rejšiš vse. Baugaj me!«

Parvolo, ka un tisto rejši. Rejsan nuti üšo. Dosta piti bilau, gesti, vse lepau zo pa spiu. Hat, preveč se ma je dremalo, malo je zadremo. Malo je spau, parbidi se, edenajset vöra.

»Ej, zdaj prideo.«

Rejsan, dvanajset vöra, prišla nüti. Pa gledo pa se kraj nagibo, ka je preveč bila krepka. Una pa cüj k njema, un pa pravo:

»Idi, ti hüda stvar, nemaš mauči k meni.«

Mogla je vööditi. Tavö üšla. Ka drugo. Un pá molo.

Tan dojišo, pa pod tisto senco, gé je ležo. Pá je tan zadremo, ka je sneni biu. Pa več nej lačen pa nej žeden, pa fejest sneni. Pa se ma tan senjalo:

»Jaj, jaj, Zalko, Zalko, ka s' tau včino. Skrb mej, če eške nauk včiniš, nede dobro s teuv. Polübi, ka k tebi pride.«

Ja, un zdaj tau včini. Drugo paut pá tak, pá nej včino. Tretjo paut tak k njema prišo, tretji den, te, ja, gvüšno, ka un polübi. Hat, da je tretjo paut njema prišlo, te je že tri glavé kača mejla. Svojoga očo, svojo mater pa sebé. Jaj, nika je nej, samo je poglado pa je gorsejko pa go küšno. Da je poküšno, te je počilo tak, vse, se vse djenilo, ali takša dekla je prednjen gratala, sam ka je nej gvanta mejla nasebi, tak ka... Aj te cejlo vse živo gratalo, vse na kraje so že spejvali, igrali, tau, tisto, vse je že, vse rejšeno bilau, ka je rejšo.

Na, zdaj tista kraleska čí, tista, ka go rejšo, tistoga krala baude njini zet. Dobro. Rejsan, so vküpnapelali, so Zalkona zeli za zeto. Dobro jin šlau, dobro jin, jaj! V preveč dobro dobrauti biu, aj zat je sigdar na pameti emo svojga očo pa na svojo mater, na dom. Ka njav oča brodi zdaj, kak njeme dé.

Ja, te pa gnauk dosta brodo, pa je žena pravla:

»Zalko, zaka pa telko brodiš?«

»Ja, prej, tak pa tak.«

»Ja, vejpa, prej, ge pomauč. Ge ti prej dan en prstenk, pa tisti prstan prej gor si dej, pa da 'š tak üšo, na fritau pauti prideš, te si prstanek doj, paj ga obrni pa skauz njaga pogledni, pa povej, ka bi ti rad par svojma oči pa par svoji materi biu. Vej, prej tan baudeš.«

Rejsan. Un je tisto včino, lejpi slobaud sta si zela njiva. Pa je una pravla, ka de una, če nede ga nazaj brž, una de seden lejt njaga čakala. Lejpi slobaud zemeta, un odide.

Pa na fritau pauti nej prišo, te je že prstanek pogledno, pa je skauz njaga gledo, pa je etak mislo:

»Na, rad bi par svojma oči pa svojoj materi doma biu.«
 Pa je nej eno vöro trpelo, ka je že doma biu.
 Dobro. Nej so ga poznali stariške. V lejpon gvanti, vsefële domau parneso.
 »Je, oča moj dragi, mati! Namé ne poznate, što se ges gé? Vej se pa ge vaš sin, Zalko!«
 »Jaj, Mati Boža, pa si ti dunk prišo pa si ti nej vkraj, jaj!«
 Preveč so radi bili. Preveč.
 »Na, prej, pojmo, tak vejš, tá k tistoma gospaudi, gé smo mi sir geli. Pa tan te prej nüt-pokažemo, ka prej ti živéš.«
 Joj, un takši lejpi gvant jemo, ka so ga ranč nej poznali, kakši je biu. Dobro. Tan gé pa se veselijo, tisti tö má dvej dekli, tisti gospaud, fejst. Un pa nej pravo, ka oženjeni gé, nej ovado. Nej, nej. Sam ga tan vöpitajo pa etak pa tak.
 »Kak si pa prej ti séprišo, prej kak si pa ti séprišo?« Pa tak. Un je pa malo prevéni biu, pa je vöpravo, ka té prstanek má v žepki. Pokazo.
 »Ej, prej, pojmo se prej malo šetat, šli tá pa tá v tisto senco pa tak.«
 Ejne so ga tapelale, pa tan je dojlego, pa tan záspo, ove so pa tisti prstanek vözele pa so sranile.
 Un je pa nej znau, vej ka, tisto nej gledó, se parbidí, pá lepau, tá pa etak, vse na kraje odijo. Te ma na drügi den na pamet prišlo, ka prstanka nega(jo). Je, ka de zdaj, zdaj več nede mogo svojma domi priti.
 »Pa komi Boža vola de me pripelala, ge 'm prej don probo.«
 Tri mejsece doma biu pa te tanazaj üšo. Dé, zbaugon dá, pa ide tá. Ja, dé, dé, dé, dé, sigder dé, sigder dé, nauč ga najšla, jena mala kuča bila, taša v lesej bole tak, pa ta se nüttrau. Tan je samo ena stara mati doma bila, pa drugga nej bilau. Ja, tan so pa bili tauvange nuti trdjé pa ena mati. Tisti tauvange so pa ž njin vred v šaulo ojdli, pa te eden se nika nej mogo vönavčiti. Te so pa tauvange gratali.
 Un je pa biu fejst vönavčit, pa je te tan nüti.
 »Je, ka pa prej iškeš tü, Zalko?«
 »Ja, pa prej ge se z vašimi pojbbami gorzraso pa ge z vašimi pojbbami...«
 »Ej, vej prej boj tü, tü prej doježi pa leži.«
 Rejsan, dojlego.
 Podje večer prideo domau, ka so pá robili. Pa je te pito:
 »Na, ka ste pa prej parnesli zdaj, ka ste prej za dobroga parnesli domau?«
 »Vejpa ja, smo prej en mangli parnesli, taši köpen, če ga prej na sé deje, ga niši ga prej ne vidi.«
 »Jao, istina tau? Vejpa te pokažite!«
 Rejsan so naprejparnesli, pa on na sé dejva.
 »Ne vidte me?«
 »Nej.«
 »Rejsan nej?«, tavöüšo malo dale, »Rejsan nej?«
 »Nej! Ne vejn gé si.« Pá malo dale, tavö üšo.
 Ja, ene črejvle, ka prej eno miljo lek staupi. Pa en klabük, če prej brejg gé, ka dojliči, ka ravén grata. Vse lepau s seuv neso.

Pa te dé. Pride do enga bregá pa proba pa klabük nakle pa vse ravén grata. Dale dé. Na, te pravi:

»Ej, zdaj 'm prej üšo, kak koli daleč mo üšo, (...) leko prej do...«

De Sunce pito, ka Sunce povej, gé je Čaroven dau. Rejsan je pito.

»Blajženo Sunce, ti prej seposedik sijaš, ti prej dunk povej, gé tá Čaroven dau?«

»Ja, Zalko, dja tau prej ne moren povedati, vej seposedik sijen, gé je Čaroven dau gé. Ti prej k Vötri idi, Vöter prej seposedik, prej sakšo lüknjo nuvdari, tisti ti prej gvüšno povej, gé je prej Čaroven dau.«

Ja, üšo Vötri. Po dveraj skloncka, ja, nutipride. Ja, prej:

»Ka pa, prej, odiš tü, Zalko?«

Ja, prej: »Gospaud, ge sen prej slobaudno pa ji opitan, če mi prej do steli povedati, gé je Čaroven dau.«

»Čaroven dau? Mo üšo prej tá völuftat, ka de kraleska či üšla k zdavanji. Pa 'm prej völuftat üšo malo.«

»Ja?«

»Ti š' z menov üšo. Sam ka prej ti ne's mogo za menov titi, ka prej ge brž moran titi, ti pa prej ne's mogo.«

»Ka je'm prej nej, ge 'm prej tö.«

»Vej vütro, da jaz gorstanen pa sfüčnen, tak za menov teri.«

Cejlo nauč nej spau. Se bojo, ka zaspi. Vöter nauk zatulo, „vuououuu“, je prišo Zalko. Hat, že na petaj biu, köpenek nasebi emo, klabük, tisto vse. Zdaj te ide, gé brejg gé, tan brž dojlíči pa brž ravén pa dé zanjín.

»Na, prej, vidiš Čaroven dau?«, tak pravi.

Prej, »vidin, vidin.«

»Na vidiš, ta idi, ka si tü gé.«

Te ma lepau zavaló pa pito, ka dužén.

»Je, nika, dja bi tak prišo, se tü gé.«

Sta šla razmo lepau. Zalko dé, dje ka. Zalko dé v cerkev. Tisti köpenek nasebi má, njava žena dé zdavanji z drügin. Tri lejta pa pau je bilau. Prej je una pravla, ka seden lejt de ga čakala, tri lejta pa pau bilau.

Un se pa nüti spravo v cerkev, pa tan da je, déjo cüj k oltari, ka de gospaud zdavau, tan je z enkraj stau. Da so gospaud zdavali, te je tisti köpen nasebi emo pa ga niške nej vüdo. Pa je tak malo s prstámi kak so gospaud tiste knige, ka dojštejo, kak zdavao, so knige z rauk zletele plebanoši.

»Gospodne, ka je tau?«

Prej, »grejšena sta gé. Jas nemren zdati.«

Eške nauk, pá dojštejo, pá eške nauk cüj. Pá so z rauk zletele, drügi kraj.

»Grej mata. Vüva grej mata, jas nemren zdati. Morate se eške gnauk spovedati.«

Ja, un je nika nej emo, un tak, una pa mejla. Pa je eti tak plebanoši prajla:

»Ja, seden lejt se oblübila, ka mo čakala.«

»Keuk pa te gé?«

»Tri lejta pa pau.«

»Un živé, un pride, un pride. Nej slobaudno, un živé. Zat sen te nej mogo, nej mogo zdati.«

Na, hat, te v sramoti na razmo déjo. Ka je? Da pá tavö prideo, un pa doj s sébe vrže tisti mangli, pá v tiston lejpon gvanti, tan se šeta.

»Jaj, moj mauž je tü gé. Tau je gé, Zalko, Zalko, Zalko, Zalko.«

Tistoga pa preveč sran bilau, ka je (par) biu pá odločeni, ka bi go zeu. Zdaj te tan goslarge nüvdarijo. Pa te zdaj Zalkona domau sparvajao. Ov pa mogo domau titi. Velko veselje, ja uni pá nazaj živéjo. Pa eške gnesdén živéjo, če so nej mrlí.

Matičetov: Ge ste vi tau čüli?

Pripovedovalka: Doma. Doma par oči. Tau so se stare, indašnje parpovejsti.

9

GNAUK EDEN GROF BIU

Gnauk eden grof biu, pa jemo tri siné. Eden biu kovač vövčeni, eden pa tak domá prejkzeu, eden pa tö pop biu. Je, ka? En cajt so živeli, pa oča pravo:

»Na, prej, vidiš, prej oženi se, toma najstarejšoma pravo, viš, ka se ge že stari gé, pa ge moran oditi.«

Kovač se tö oženo, pop pa tak tak biu. Dobro. Zdaj te stari grof mora mrejtí, dosta lüdi na sparvajanje prišlo pa lejpa sprévod bila. Ka? Kovač, tisti se tö oženo. Tisti pa tašo ženo zeu...

Pa te se kovač tö oženo. Pa je tista žena fejs bila, samo ka nej tak par pameti bila. Ka? Zdaj te, živé en cajt. Krau pa... Tisti, ta pop, tisti pa kovača ženo jemo, lübo. Kovača žena je pa kovača več nej stejla meti, moža rada. Samo pravla, prej, aj, prej,

»Leko deš pa tak pa etak.«

Ja, kak prej napravimo, ka prej, kovač prej fertig baude. Ka prej enega pravimo. Ta grof ta brat, tisti je nej dober biu s kovačon, pa pop ta brat, tisti tö nej.

Prej: »Ma zdaj eno gordamo, aj prej napravi, če prej nej, te ga prej nuzapremo. Tašo mora napraviti.«

Dje, kauli grofovske palote že, aj prej taše svece napravijo, ka da prej uni gorstanejo, ka te se kauli njema smedjali.

»Kak pa tau kovač mora napraviti?«

»Ja, ka prej, drügo prej nej, tau prej mora napraviti, te prej ostane, ovak ga pa prej v ječo dejemo.«

Parzovejo zrankma rano, pred njega, tau prej napravi.

»Dje, kak pa prej ge tau napravin, takše škeri ge neman nikanej cüj.«

»Dje, prej vse zaman gé, tau moreš napraviti.«

Un je üšo, pa njej parpovejda, una pa tak znala, ka je že nauvoga pa pravi:

»Jaj bole se prva skončaj, liki vej ga Baug bi se tü s teuv zgaudilo.« Un pa znada taüšo, pa štrik zeu, pa se sto obesiti.

Kauli üšo, pa prej zdaj gor na drejvo de üšo, ka se prej obejsi. Da že gor, ta gor üšo, tan eden sé pride, pravi:

»Je kovač, je ka pa delaš?«

»Vejpa tau pa tau moran napraviti.«

»A! Vejpa tau leko. Poj doj, vejpa prej gotovo bau.«

»Vejpa da zranje rano pridejo, že moran pokazati, pa te vej nika nega.«

»Poj nakle, poj, vej tau vse gotovo bau. Baugaj me.«

Rejsan, kovač se nej obeso, nakle üšo.

»Ti samo lepau spi, vej zranje rano ti gorstaneš, boš ti že vüdo, ka kauli palote puno svecov bau, te do se smedjali ka vse.«

Kovač nej mogo spati vnoči, zrankma rano gorstano. So prauti njema že vse smedjali. Te k grofi üšo, pa klonko.

Prej: »Gorstani, pa pogledni, ka prej maš.« Grof rejsan gorstano. »Jee, že so vse. Dje, ka prej má tau.«

Drugo paut, te pa mogo *hida hau*.

»Tau sen nikdar nej čüu, ka pa prej tau gé?«

Pá üšo, pa se sto obesti. Pa tan sé prišo, pá pravo:

»Nej trbej se, vej prej tau tak baude kak tak. Ti prej es poj, pa prej namé baugaj, ka prej ge povejn tebi, vejpa nika se ne boj, prej zranje *hida hau* de emo. Aj zdaj smej baude, zat porazmite. Je, ti prej idi domau. Večer pa se nü pod postelo nütpotegni. Pa tan prej z meron leži, aj prej niške ne vej, če si ti prej tü nüti gé. Te eno malo šibico zemi pa tan tisto šibico mej pa te boš vüdo, što nutpride, pa s tistga *hida hau* že napraviš.«

Dobro. Rejsan. Un nüpride pa tan se doj pod postelov, pa tan lepau leži. Deset vöra bila, prišo pop. Dobro biu pod posteldjov. Nu ležo. Ka drugo, (haha) tak znate. Tan te lübezen bila, dje ka. Kovač je preveč čemerem biu, a zdaj tak vi namé matrate! Tak vi namé matrate. Dobro. Te popi trbelo z mesta titi. S tisto šibov se tekno. Dobro. Te zdaj ne more več z mesta, ka tan austo, ka s šibov se tekno.

Te njej pravi: »Ti, ge pa ne moren z mesta več, ka mo zdaj delo tü?«

Njau klecne s šibo. Pá trda tan.

»Ge tö ne moren, ka je pa tau?«

Te že kovač jemo dva tan, več ne moreta nikanej priti, ka so tan trpeli. Kovač lačen biu, pa tisto piti pa gesti djo na stauli, ka sta pop pa una vnoči gela.

Dobro. Zrankma rano je prišla službenica. Pravi: »Ka pa prej iške tü?«

Pa stejla raznok vdarti. Pa te s šibov vdari. Njiva sta pa brezi gvanta bila. Te zdaj trbej *hide haudi* napraviti, ta vö, po poštiji. *Hi haudi*.

Zdaj te kovač tavö na poštijo gnau, pa: »*Hidi!* Es pojte, es gledat! Hidi haudi!« Po poštiji ta pa nazaj goni. Sran biu, nej smo gorpogledniti. »Es pojte, es, gledat, hidi haudi!« pá.

Pek krü peko pa z loparon sto dregniti cüj, tistga tö včesno. Pa te so šli po poštiji. Pa so te molili, aj donk pisti razno, aj donk pisti razno, na pa te vsakšoga malo tekno, pa so razmo šli.

Na pa te pop v tiston mrau, žena je pa sebé dojzamesarila, pa je gotova.

Kovač se pa oženo z drugov, pa eške gnesdén živé, če sta nej mrlá. Pa gotovo.

Pripovedovalka: Ta kratka bila.

Matičetov: Gé ste pa tau čüli?

Pripovedovalka: Doma, da smo koškice lüпали.

Gnauk je eden trno dosta mlajšov emo, pa jin je trnok lagvo šlau. Včasik so meli kaj gesti, včasik nika nej. Njama se že vidilo, ka so te mlajši doma že tak gladüvali, pa te si je un brodo, ah, un de tá po svejti üšo, nikan slüzbo iskat. Ka de njin baukše šlau. Rejsan spravi, zrankma rano gorstane, pa dé daleč. Dé, dé, pride v edno veuko gauščo. He, dale dé, te cüjpride ednoma pasteri.

Pa ma tisti pravi, ka prej: »Kama ti déš?«

»Je, dja prej ta po svejti dén slüzbo iskat. Ka nan trno lagvo dé, prej veuki srmácke smo djé, pa prej nika si ne moren pomagati.«

»Na, vidin ka si prej dobroga srcá človik gé, eto ti dan eden stolnjek. Toma stolnjeki samo trbej povödati, »stolnjek prestri se«. Na pa tan baude vsikša féle rana gor, pa te prej dobro živeli.«

On lepau zavali, pa dé domau. Pa dé skauz vési nimo krčmé. Krčmarica vanej stogi pa ma pravi:

»Boter, od kec pa pridete že tak rano?«

»Ja, prej odo se, dale se odo.«

»Dje, ka pa tau máte pod pazdjami nika lejpoga, ka ste küpili?«

»Je, tau je prej dosta vrejdno gé, ta stvar.«

»Dje, ka je pa te tau gé?«

»Tau je taše gé, ka samo trbej povedati „staulnjek prestri se“, pa tü vsikšeféle gesti geste.«

»Djej, boter, vejpa pojte nütri. Takše se pa dje eške nikdar nej vüdo.«

»Nemo, nej, ka me že doma čakajo. Žena me čaka pa mlajši.«

»Vejpa dönok pojte nütri. Vejpa ovak mo prej čemerén gé, vejpa za botrine volo.«

Un nütri dé, pa te dojsede pa stolnjek gor prestre, gordeje na sto pa pravi: „stolnjek prestri se“. Joj, rejsan prestro se je stolnjek ali tan je telko gesti gor bilau, vsikše féle, ka je samo na svejti geste. Te je un tan dobro živo. Ja pa te vküper je spakivo, pa ta nazaj.

»A, vejpa prej zdaj dun nete domau šli, ka prej tau daleč gé, pa vas nauč najde, pa prej kakši lagvi lidgé cüjpridejo, pa van kraj zemejo tau. Tü bojte do zranka, pa zranje rano te šli, ka prej do večera domau pridete.«

On je dau valati, rejsan tan so ma postelo dali, pa se dojlego. Ta krčmarica pa dobro je zdaj poglednila, gé je un tadjau ta stolnjek. Pa si mislila, vejpa mi ranč tašoga mamo, kak je tau gé, pa je vöminila.

Ja, zrankoma un rano gorstane, pa ga küspakiva, pa zavali, pa dé domau. Mlajši so že audaleč leteli prauti njama.

»Jej, prej oča, gé ste bili tak dugo?«

Žena tü: »Je, gé pa odiš tak dugo, ti prej odiš pa prej dobro živéš, mi pa prej tü gladüjemo.«

»O, prej, lüblena žena, nika se več ne boj! Zdaj mamo gesti pa piti zavolé.«

Pa gor na sto deje, pa pravi: »Stolnjek prestri se!«. Dja, nika se nej geno. Od drudjin, od tretjin, nika nej.

»Vidiš, eške 'š me prej za norca tü emo?« Bot pa ponjin, pa fejest ga je namazala.

Ja ka, mogo je titi. Pá ta nazaj dé, že zraven ta tistome... pa je tan tak pravo, kak se ma zgaudio.

»No, prej, nika ne deje, zdaj ti prej eno birko dan. Tau birki prej samo povejš, »birka strausi se«, pa boš jemo zavolé penez. Liki prej, tan par v krčmej, par botri nédi nütri.«
Pa tan nimo dé, botra je pá vö na okno vidla, pa pá nimo dé.

»Je prej boter, depa lejpo živince ste kúpili, dje gé ste pa tau kúpili?«

»Ja, kúpo se, kúpo tau.«

»Zdaj pa pojte malo nütri.«

»A, nemo, ka me doma že čakajo.«

»Vejpa pojte. Prinas je tak gé, steri se tü ne stavi, nesreča se ma zgodi.«

Na, si mislo, vejpa dobro, mo zavolo botrine nütrik üšo.

»Depa lejpo birko mate. Dja kak pa tau?«

»Nej takša prausna birka gé.«

»Dje ka je pa tau gé?«

»Vej van prej pokažen.«

Včasik je zeu, pa »birka strausi se«. Tan je teuko penez kaulivrat ležalo, zlati pa srebrni, un si je tö pune žepke nabro.

»Zdaj pa dun nete domau šli, vej kašo veuko vrejdnost mate, vejpa po pauti razbojnicke cüjpridejo, pa vas bujejo, pa van tau krejzemejo.«

Ja, un si mislo, rejsan se tau zgodi, pa je tan austo. Ja tisti krčmar tö dosta birk emo, pa eno mlado tašo birko kak se kuj šikala, ma je vöméno.

Na, un zrankma rano gorstane, pa dé domau, tau birko žené. Dje, mlajši so že pá prauti šli, pa krčijo:

»Oča, ka ste parnesli, ka ste parnesli?«

»Dja, prej zdaj se nika lejpoga parneso.«

Žena tö: »Dje ka boš pa s ten, vej pa viš, ka mi nemamo gesti, ka 'š pa tau živini polago?«

»E, prej tiu boj, vej boš že vidla, ka je tau za birke gé.«

Te nütri f ižo pa gor na sto go postavi pa pravi, »birka strausi se«. Dje, birka ga samo gledala. Pa pravi, »birka strausi se«, dje, nika se nej trausila, od tretjin nika nej.

Žena pá bot pa pónjin: »Eške boš itak za norca emo? Vidiš, kak smo lačni gé, pa kak te žmetno čakamo, ti si dobro živo, nas pa tü zdaj, se norca delaš z nami«, pa ga fejst fejst naručila.

Dje, ka je mislo, un de tanazaj üšo, ka de niše tanače proba, pito tistoga pastera. Ta drügi den ta nazaj pride, dje ov ma že audaleč:

»Na, prej, ti si tan par krčmari pá nütrik odo, dja pa ona ti prej vöminila. No, prej nika ne deje. Prej zdaj ti dan eden bot. Toma boti prej samo drügo nej trbej povödati, „švrkni palca“. Pa da boš ti tan par botri nimo üšo, prej ne čakaj, ka bi te ona nüzvala, liki samo idi nütri.« Na, on tan nimo dé, botra ga pá zaglednila.

»Na boter, vi ste že pá nikan rano ojdli.«

»Ja, odo se, odo.«

»Jaj, depa lejpo palco máte.«

»Ja, tau palco se kúpo, ka se že stari, ka mi trbej.«

»Vejpa pojte malo nütrik.«

»Ja, vej prej trüden se gé.«

Nütrik.

»Ja, ka pa tau máte?«

»Ja, tau je prej dosta vrejdná ta stvar gé. Taujoj je prej, samo moren povedati.

»Dje boter, zdaj dun nete domau šli.«

»Dje, nemo, nej. Zatok, ka mi je daleč gé, pa se trno trüden gé.«

»Dje pa tau palco, prej f üži tadejen, ka van gé stoj vkradne tü.«

»Dobro, dobro. F üžo go prej tadejte, liki tau ne gučte, »palca švrkni«.

Un že dojleže. Krčmarica je trn najgir bila, ka je tau gé, »palca švrkni«. Tau pa niša čüda tü se zdaj zgodi. Dé gnauk tá pa ga gleda, če že spi. Ja, fejest je že saupo. Te ta pa pravi »palca švrkni«. Ej, palca je rejsan švrknila, poduž poprejk, kak je prišlo. Una raščala, kak je najbolje mogauče, palca je pa li skakala. Po glavi, po plečaj, kak je pravično. Ja, te več nika nej, te se prijala kričati. Ja pravi, tü zdaj več nega drüge pomauči, mora ga gorzgoniti.

Te krči: »Boter, boter!« kak je najbolje mogla. Boter je rejsan prišo.

»Jaj, prej stavite tau stvar, stavite, ka me buje.«

»Palca li švrkni, li švrkni. Tačas, ka mi moj stolnjek nazaj ne daš pa mojo birko.«

Ja, tau una vse nazaj da, samo aj stavi.

Na, te je pravo: »Zadosta je!«

Je rejsan stavila pa te dala stolnjek pa tau birko, pa te dé domau.

Ja, mlajši so že pá prauti šli.

»Ata, ka ste parnesli, trnok smo lačni gé.«

»O, samo ga njajte, ka nas samo za norca má. Vidi, v kašoj nevauli smo gé, prej nika nej, samo prej eden lük se ešče najšo v klejti pa toga smo prej geli večer pa zrankoma, un pa prej odi pa dobro živé.«

»Na, pojte zdaj nütri, zdaj te geli, ka te največ mogli.«

Stolnjek gor na sto deje pa pravi: »stolnjek prestri se«, rejsan préstro se. Tan je bilau vsikše féle gesti, ka zbroditi. Te tan cüj, pa so geli, ka so največ mogli, pa vse vö na vüja gledalo.

Na te je pito: »Aj ste se nageli?«

»Ja prej trnok smo se nageli.«

Jaj, te pa birko gor na sto djau pa pravo »birka strausi se«.

Ú, tan je penez vse doj sipalo, ka cejla küp je biu kauli nje. Tau palco je pa v kauti tapostavo, tü več nej nüco, na pa jin je te trnok dobro šlau, mabit eške itak živejo, če so nej mrlí.

Matičetov: Gé ste čüli vi to, kdo van je pravo?

Pripovedovalec: Tau so moj oča parpovej dali. Da smo eške taši mali bili. Vej pa eške dosta geste, samo ka ovak je dje.

11

KRAU, KA SE MA JE ENO OKAU DJAUKALO, ENO PA SMEJALO

Eden krau je béjo pa je emo tri siné. Pa so delali. Vsi trdjé so nej bili za tau, steri bi gorazejo kralestvo. Te zdaj eden sin notra išo f ižo, pa je oča za stolon sejdo pa se ma je eno okau djaukalo, eno pa smejalo. Píta:

»Zaka djaučeš?«

Oča je buzigan zgrabo pa v njega včasno, tisti pa vöbejžo. Drüdji prejšo. Tisti pá ranč tak, kak té najprvi. Pejta tisti: »Ka oča pravo?«

»Idi ti tü, vej 'š ti tü vedo, ka ti povej.«

Tretji üšo, najmlajši. Tisti vejdi, ka oča za stolon sedij, pa se djauče. Da je oča buzogan zdigno, te je on dvére zgrabo, pa za dvére stano. Pa dvére goropro, pa buzogan tavözleto. Pito:

»Zaka se vi, oča, djaučete?«

»Zat', ka tri siné man, pa eden je nej za tau, ka bi ga postavo za kralstvo.« Te je pravo: »Kak van te mi moremo naprajti, ka baude eden?« Ka ozdrávi on. Te oča pravo:

»Idi v té tündörölen (tünderski) gradec, od tistoga grdá ména parnesi zlatoga ftiča mlejko. Te dja ozdravin.«

Te on se je na paut zéjo pa je üšo. Dugo dé, dolgo dé, tan je najšo eno kačo sprnjeno. Tista kača ma pravi: »Kama ti déš?«

»Tá pa tá! Idi pa da 'š nazaj üšo, te ména tü daj.«

»Dobro.« Paut ma je pokazo gé de táüšo. Te je prejšo do enoga šarkana. Tisti pá tan ležo nutra v pauti. Pá ga pita: »Kama te déš?«

»Tá pa tá.«

»Idi pa dja ti povejn, kak boš üšo pa da 'š nazaj üšo, ména tü daj.«

»Dobro.«

Te je prišo k pozoje. Pozoj pa tauži: »Kama déš?«

»Tündörölen gradec.«

»Ka 'š tan?«

»Zlatoga ftiča mlejko.«

»Idi, pa ména tü parnesi, dja ti povejn, kak. Tisti grad dé kaulek, na eno oneja je. Tisti grad idé, sam' si'r stane v telkšon cajti, ne vejn v telkšon vöra. Stane pa te leko déš nuta v grad, pa v tiston gradej vse spij.«

Dobro, on je üšo. Da grad stano, te je notra üšo pa vse cejle iže vse zopodo, pa je najšo tan zlatoga ftiča, pa si mlejko zéjo, tisto kak je bilau. Pa gleda, pa ena iža bila pa tan ena lejpa žena, gospá spala, ali dekla ali ka bila, spala tan. Pa gleda, ka je tau pa se cüjspravo (neščen tau vöповödati). Na dobro, zdaj vse emo pa eti cejdalo napiso. Eden papér pa nutra pod stolino nogačo djau, ka če kaj tü baude, aj ga té ejšče, dej un domá. Dobro, on je üšo tanazaj. Tak kak je prišo, tak tanazaj dé, pa je tiste, ka je že vse na pauti emo, tiste se vse ozdravo. Tisto so vse zakunjeni kralauvi bili. No, zdaj te domau prišo, zdaj oči parneso tau, pa oča zdrav grato. Pa oča veseli bejo, ka enga siná má, ka ga leko za kralá postavi.

Tan pa on dejte napravo, v tisto gradej. Pa dejte je odlo po štiraj že, ka je vöskopalo tisto cejdalo. Pa mati gledala, ka je tau. Pa tan gora bilau zapejsano, če ščé njega ejskati, ka te tá more priti v tisti roság, tan je njegvi oča, tan njega najde pri tisto kralaj. Te si ona zdaj zela pa üšla tá, v tisti roság s sodačijo. Pa da je že táprišla, v tisti varaš, dej živejo tisti krau, te zdaj tan pitala, dej je te pa te, aj k njej pride. Te zdaj najprvi sin prejšo. Tistoga je pitala: »Če si ti tan bejo?« Vsikši pravo: »Tan!«

»Ka si tan njau?«

Nej vedo povedati, udji ka tan njau, pa vsikšoga za vüja pauči: »Nej si ti!« Drügoga pá tak. Da je ta tretji prišo, tretji sin, te so ga pitali: »Dej si bejo?«

»Tan pa tan, v tisto gradej.«

»Ka si tan njau?«

»Zlatoga ptiča pero sa odneso pa mlejko, pa sa tan njau eden papérič, ka eno malo dejte tan mora biti.«

Té včasik ga una prejala: »Ti si moj, pa dja tvoj.«

Pa te dala ta potegnit ne vejn, kelko mejter vse židano platno, ka sa tak nesla nota v tisti grad. No pa te tak je tista kralica zela tistoga kralá siná. Pa dja sa tü tan bijo na gostüvanja, pa se tü fejst pleso. So falajček krüja dali pa kupico vina, pa so me v rit brsnili pa se te dolaspadno.

Matičétov: Ge ste vi čüli, mamica to lepo pripovest?

Pripovedovalka: Tau? V Meritje.

Matičétov: V Ameriki? Ste bila v Ameriki, vi?

Pripovedovalka: Edenajset lejt.

Matičétov: Ma, so pravili Števanoski, to so bili?

Pripovedovalka: Števanostji. Nunci, ka je tü mráu. Nunci tan bijo, pa un je emo nenške knidje. Un sir vöšto, pa te un parpovejdo na slovenskon, pa mi smo ga poslušali. (Prejkobrnó.)

12

GROF PA SLÜŽIČKA DEKLA

Gnauk je bejo eden grof, pa jemo eno slüžičko deklo. Tisto srmačka slüžička dekla bila. Takša Hamupipöke (Peperka) aj kak bi pravo, ne vejn slovenski. Pa te, ona tan slüžila, pa je bal bejo. Tri večere bal držo tisti grof, ka de si ženo odebéro. Pa te, tista dekla, ka tan slüžila, tista preveč lejpa bila. Depa una, da je slüžit üšla, te je ena čalarica njej dala takšo kaužo, ka ona na sé potegnila, ka nišče nej vüdo, kak je ona lejpa. Zdaj tisti grof je üšo v bal. Pa una njema cipele pucala večer. Pa ona taušla, pa da ma je spucala, ka ma tanesla, te ma je prajla: »Mladi grof, dja mo tü z vami.«

»Ou, ti grda, kama's pa ti üšla!«

Pa go jo s cipelon gnauk po pleča vdaro. Pa te je on üšo tá, ona pa üšla pa tisto s sébe ličila, pa gvant na sé djala, pa tak lejpa bila, ka v tisto bala lepše nej bilau kak ona. Te je ona zdaj tü taušla v bal. Depa grof je njau nej spozno, če je tau njegva slüžbenica. Zvau go je plesat, pa furt cejli večer z njauv pleso, pa vsikder pito, od kec je.

Pravla je: »Z varaša „s cipelon po pleče“!«

Dobro. Bal je méno, domau idé, on si cejli dén brodi: »Ka tau more biti? „Z varaša pa s cipelon po pleče“? Dej je té varaš?«

On vse novine gleda, vse gleda, tau nindrik nega. Pá je bijo bal, pá ma je cipele pucala. Pá pravi: »Mladi grof, dja mo tü z vami!«

»O, ti grda, vej tan takša lejpa bila, ka si go ti nikdar nej vidla.«

Takši aklič bejo pa s tistin go po pleča vdaro. »Tau maš!« Dobro, pá dé. Ona pá se zravná, tisto pá na sébe potegne, pá lejpa üšla. Pá go vidi, dje, pá je tøj. Hát, pita go, dün naj povej, od kec je, ka bi on rad njau emo. »Z varaša „s širakličon po plečaj“!«

Hat, dobro, on domau dé, brodi, novine gleda, tau nindrik nega. Nej cipele nej aklič, tau nega. Hat, tretji večer bilau, pá dé. Pá ma cipele puca, pá ma tánesé. Pravi ma: »Gospaud mladi, zdaj mo pa dün z vami!«

»A, tebé nej trbej, ena takša lejpa djé, ka si go ti nikdar nej vidla.«

Te go pa pá s šibov po pleča vdaró. Zdaj go pá pita tan: »Od kec si ali ka je?«

Pá ma tak pravi: »Z varaša „s šibov po pleča“!«

Hat, on domau odide, on več si ne more pomagati, ka je tau. Zdaj si novine nosi, vse pita, nindrik tau nega, nišče tau nej vedo. Tau se nindrik ne najde. Zdaj je on v takšo velko žalost spadno, ka betežen grato pauleg tistoga, ka go nej mogo goranjati.

Zdaj so te drvardje tan bili, ka so drva sekali. Delavci pa so djeli podné obad, pa on njej prstanek dau [na balij]. Pa je ona tisti prstanek notraličila v župo, da je goranesla. Hat te, zdaj un tü tádé, pa tan malo sedi, pa se tak žaurga. Gnauk eden zagrabi, pa prstanek v talejra déjo. Te zdaj grof goraskauči, za njauv leti, pa pravi: »Dja moren tau s tébe potegniti, ka koli je, ka koli ti maš.«

Pa te gi dolapotegno tisto kaužo, pa ona bila ta lejpa dekla. Pojbič nej betežen bejo, pa si go včasik prijó, pa si go notravpelo, pa si za ženo zejo.

Matičetov: Mamica, ste to tudi čuli v Ameriki?

Pripovedovalka: Vse v Meritje.

Matičetov: Vse. Kak dugo na svejti vi, ste 12 let bili v Ameriki?

Pripovedovalka: Dvanajset. Trnajset lejt se stara bila, ka se v Meriko üšla. Trnajset.

Matičetov: Keroga leta ste rojena?

Pripovedovalka: En djezero ostenstau devetdeset prvoga (1891)

Pripovedovalke na poročni sliki iz leta 1960 na Verici: Borovnjakina Nanec (z leve prva), Borovnjakina Aranka (nevesta) in Rövcina Nanica (druga z desne) (zasebni arhiv).

Edna mati je mejla tri siné pa jeno čer. Mati krü mejsila pa so mlajši kaulek njé lejtali pa so lagvi bili. Pa, udji, v velki čemeraj je prajla:

»Da bi vse tri vrane gratali, pa bi se vöodnesli, ka bi me nej telko čemerili töj.«

Tri vrane so se odnesle, pa te več mlajšov nej bilau. Te ena či ostala. Tejsta čij je pa v šaulo odla. Pa že velka bijla, pa so njej sir drügo lüstvo gučali, ka una tau krijva, ka mati je pojbe tazacmáрила, zatok ka mati samo njau rada mejla. Ka ona že gorazrasla pa njej tau bantivalo, ona si vsikder si je mislila, ka de ona üšla pa svo brate goranajde. Pa te je üšla, üšla tak dugo, ka je prišla gnauk v eno veuko gauščo pa tan čalarica bila, pa pita:

»Ka ti tü iščeš, kakšo formo si sé prišla?«

»Takšo pa takšo formo«, ona idé, ka ona svoje brate išče.

»O ti'š ešče trn mogla daleč titi, če ti tau najdeš. Eške ne vejn tjelko dni.«

Na pa je te üšla ona tü, iskat, pa li dale üšla, na gnauk eden večer je prijšla, ka gaušča bijla, pa takša mala kučica bijla, pa tak malo je posvejt goro. Pa üšla je kuj k tisti kuči pa je gledala, ka tü djé notra. Pa na staula bilau tri talejre. Pa ena župa gora bijla. Pa tri postale f iža pa notra üšla v tisto ižo pa se nutra pod postalo potegnila. Vsikšoga talejra gnauk zagrabila pa djejla. No pa te, so prišle tri vrane. Pa da so v ižo staupile, te so trgé podje bilij. Pa so si dolavseli pa so djeli. Pa te ta najstarejši pravo:

»Jaj! Z moje žlice pa nakak djo!«

Ta drügi pravo: »Z moje tü!«

Ta tretji pa pravi:

»Jaj, ka pa če naša sestra töj bijla?«

Te ona vöskaučila s postelé pa je prajla:

»Dragi moji bratje, pojte domau, ka dja več doma živeti ne moren, ka mi mirá lüstvo ne dá.«

Te pravijo bratje njej: »Če nas vööküjpiš. Ovak mi ne moremo domau tijti.«

Ona vöotüjpi, samo aj povejo, ka de delala. Ona more lén posejati pa tisti lén vöoprati, vse kak trbej, setkati pa vse. Pa s tistoga platna vsikšoma more eden par gvanta zašiti. Te oni nazaj tak postanejo, kak so bilij. Te ona seden lejt tisto delala pa seden lejt nej gučala. Te so tan djagardje ojdli v tisto gaušči pa so go vsikdar vidli tan, ka tan je sir bijla pa te že šijvala, vse mejla, sam gvant šijvala. Pa so sir taojdli, aj guči, pa nej gučala nika. Hat, ka je tau, ka töj vej šijvati pa vse dela tüj, ka so go vidali pa telko, ka ne guči. Te so prajli, če nede gučala, ka go dajo obesiti. Ona nika nej gučala. Zdaj so go te tagnali, ka go obejsijo. Tri pare gvante mejla, drügo vse zašijla, sam eno gombo nej gorazašila. Pa da so go steli obesiti že, te je skričala:

»Dragi moji bratje, pojte.«

Pa so te tri vrane parletele, pa so tan dolasele pa so tisti gvant goranaličijle na vsikšoga, pa so te pojdje postanili. Pa te je ona vöodküpila pa so njau nej obesili. Dja sa tü tan bijo, samo ka sa nika nej daubo. Pa so me domau zacmarili pa zdaj töj moren dobro delati.

Matičetov: Mamica, ste to tudi v Amerki čuli?

Pripovedovalka: Tü.

Gnauk je bijo eden grof, pa jemo delavce. So v gradca delale tri dekle. Pa un ta pa nazaj se je šeto po gradca, dekle so si pa gučale:

»Ej, de je pa tau lejpi mladi. De bi pa namé zéo. Dja bi ma pa srebarin gvant tjüpo.«
Drüga je pa pravla:

»Če bi pa namé zeo, dja bi ma zlati gvant tjüpo.«

Tretja pa pravi:

»Če bi pa namé zeu, dja bi pa eno zlato dejte emo pa eno srébrno.«

Grof pa tau čüjo, pa si go zeu za ženo, tisto tretjo. Te tan zdaj bijla, čalarica, comprnica bila par tiston grofa, comprnica bila. Tista pa stejla, ka bi njeno čer zejo. Zdaj te je mejla tá, njegva žena je mejla enoga pojbiča pa eno dekličino, na gnauk dvej. Pa je pojbič emo srebrne vlasé, dekličina pa zlate vlasé. Pa je ta comprnica, je tan bila pa je mlajše vkrajzela, pa je djala v eden kislí nutra, pa dolazabila pa na vodau. Pa je dva ščenca dala, ka je dva škenca porodijla.

Zdaj pa te grofa tau sran bilau. Ka je tau, ka zdaj njegva žena mejla ščence, nej mlajše? Zdaj je pa te grof dau eden veltji mau naprajti, pa vanej gora bilau spisano, pa njau notra dau do pojasa zozidati, pa vsikši mogo na njau plüniti. Zatok ka je ona ščence mejla, ka več nej žena. Tisti mlajši so pa tašli po vodej, pa je bijo eden ribelovec. Tisti je pa večeri šau pa vido, ka je ena svejča gora gorejla pa je gledó, ka je tau, kaj dé. Pa vödéta njiva pa gledata, ka so mlajši djaukali, njima se je pa tak vidlo, ka so igrali. Pa domau neséta, ka je pa tau, dje, ka sta najšla dva lejpiva maliva deteta notra.

Zdaj je pa te té grof, ta žena njegva je pa zdaj tan trpala pa te nikanej kriva bila. Zdaj pa te je... Tisti mlajši so tan bili, pa tisti je gora dau šolarvati tistiva dva srmaka, sta obadva dala gorašolarvati. Tisto dejte, ka je djaukalo, pojbič, tisto vse srebro bilau, ka je pa dekličina djaukala, tau pa vse zlat. Sta tistiva srmaka trno bogativa gratala.

Te je, trno lejpiva sta bila tistiva dva. Zdaj se te té grof šeto po goščaj pa odo pa pükšo jemo. Prej tan ta prišo. Pa gledó, ka je tau, ka taše lejpe mlajše má. Te zdaj njiva pravita, ka té mlajši so prišli tak pa tak po takšon oneji pa sta njiva te mlajše gorazela, pa té mlajši sta njiva zdaj vöšolarivata té mlajše.

Te je té grof domau üšo, pa je pito, ka je, udji, svojo ženo nutra dau prezvati. Tan da tisto gostüvanje bilau, ka vsikši mogo na njegvo ženo plüvati, te so tan večerdjo velko sprajli pa je te ta čalarica, ta cumprnica pá tan bila, pa je te tan zdaj prišla ena dekla. Pa eden pojep, tistiva sta pa tau vse vedla, ka je tista cumprnica tau naprajla. Zdaj je te tista cumprnica prajla, svojoma tistoma, ka je prišo tisti pojep: ti tau nika ne smejš djesti, ka tü djé, ka je tista cumprnica njín vse s čemeron naprajla, ka te vejdlá, ka zdaj tau vöpridejo te mlajši. No pa te sta njiva nika nej djela, pa te grof kaulakprišo pa pravo, ka vsikši djej, samo njiva dva nej.

Kak je tau, ka njiva dva ne djejtá. Te zdaj je ona prajla: aj parprela sé psa, če de pes tau djo, te ta njiva tü djela. Če pa pes nede djo, te pa njiva tü neta djela. Te so psa taparpelali, pa so doladjali pa pes pardéno pa vkrajbejžo. Na te zdaj včasi so vküp, ka je tau. Tau je tau, ka vse s čemeron naprajla tista comprnica, ka aj tejva dva zapravi. Ka če tejva dva ne zapravi, ka te tisti vöpridejo, ka je ta njegva žena mejla takše lejpe mlajše. No pa te

so včasik, so vö, pa te tista tü prajla, zaka ta žena že telko lejt tü trpi, vanej pa ta žena nika nej kriva, ka ma té lejpe mlajše pa so te včasik vöšli, pa so njau notra pelali, pa so tisto comprnico pa včasik, kraj mogla titi od tistoga grofa.

No pa te tiste mlajše so nazajpelali. Tak te zdaj so nej vörvali, če tau istina ali nej pa so mlajše nazajpripelali pa je pojbič jemo srebrne vlasé, dekličina pa zlate vlasé. Pa te je tak on tadale ž njauv živo, tisti grof s svo ženauv, tisto comprnico so pa zaprajli. Tadale ne vejn, vejpja lepše bilau, de se pa pozabo že, ne vejn dobro, dosta se vönjau.

15

KRALIČ PA LEJPA VIDA

Pojep je bijo star dvanajset lejt pa ga mati gonila, aj dé k meša zazranka rano. Pa je on nej sto titi, nej. Pa te tistoga reda je prej tak bilau, če je mati kaj deteta parkunaula, te pojep tisto grato. Te je tisto dejte gratalo. Pa ona pravla:

»Dje, bi prej pa kača grato, ka prej neščeš k meša titi.«

Je, pojep nej vö z iže prišo. Vertinja dvere opré, že se kača po iža vlači. Že pojep kača bijo. Zdaj te vertinja skače, skače, de je pa nej paverska bila, ka je grofosko dejte bilau. Ja, te kak bi uni njega mogli rejšiti? On zatok gučo, ta kača zat gučala. Te je on pravo:

»Vi namé ovak nikak ne morete rejšiti, júnaška Vida, ka se denes rodi. Ka se gnes rodi. Júnaška Vida, tista namé rejši. Drudji me niške ne more rejšiti.«

Dobro bilau, tisto je zatok dugo trpelo, ka je júnaška Vida bila stara tak kaši petnajst-šestnajst lejt. Na te junaška Vida dé zazranka rano na njivo proso plejt. Tan pa rosa stepana bila. Una pa gleda pa pravi:

»Ka, ka tü bilau, tak rosa stepana. Nega nišoga stopaja pa nikanej pa te tak rosa stepana. Daj bi Baug dau, ka tau mo bilau, ka tü ojdlo.«

Tisto dobro bilau. Na drügi zranek una pá pride proso plejt, pá rosa stepana. Una pá tak pravi: »Ka je tü odilo, ka tü ojdlo? Nega nikšoga stopaja pa te zdaj rosa stepana. Daj bi Baug dau, ka bi tau mo bilau, ka je tü ojdlo.«

Na te dobro. Na tretji zranek ona pá pride proso plejt. Pá rosa stepana. Pá ona tak pravi:

»Je, ka pa tau dün odilo, zdaj pa aj bi tau mo bilau, ka tü odi. Baug dau, ka bi tau mo bilau.«

Una pa nota v njivo šké titi, v prosau, pa vidi tan eno krepko kačo. Una pa parstrašeno skauči, ka se zbojala. Kača pa njej pravi:

»Ne boj se me, Vida, junaška Vida, nika se me ne boj. Nej se ja hüda kača, kralič se mladi. Hat, ti si sedi dola, pa se dja potegnen tvoj nogán, pa ti dja povejn, ka baude, ka boš delala.« Rejsan, junaška Vida si dolasela, pa se kača k njej potegnila, pa ji je prajla, kak una njau rejši. »Zdaj prej ti moraš tatiti k mojma gradej. Pa si ti zemi tri leskove šibe, takše, ka so vse jeno leto zrasle. Ka so vse jeno leto zrasle, tri leskove šibe. Pa te taidi tistoma gradej, k mojma gradej, pa tan čakaj, ka dja priden. Ti prej idi po cesta, dja 'm pa üšla po gauštje, po grmauvdje.«

Na, rejsan, junaška Vida tádé, pa tan čaka pa kača gnauk idé.

»Da prej dja priden, te me prej z eno šibov vdari pa kak me vdariš, tak go lüči od sébe, tau šibo.«

Dje, rejsan, on naprej, on prej prišo, prišla ta kača pa go junaška Vida vdarila, pa go te vkraj od sébe ličila, pa te že on glavau vöpodržo. Te zdaj s tau drügo šibov vdarila, te je že na polonje vö ž nje prišo. Te ga s tretjov vdarila, pa go od sébe ličila tau šibo, pa te se kralič vöpostavo. Te se kralič vöpostavo, pa te sta... On je ta kralič bijo, ona se pa te narodila, te se ona njega tán rejšila, pa te sta se ženila pa mábiti gnesdén tan živéta v tiston gradej.

Matičetov: Mamica, ge ste vi tau čüli?

Pripovedovalka: Gé se tau dja čüjo?

Matičetov: Ja.

Pripovedovalka: Tau je čepenski Rugola... ne poznate ga?

Matičetov: Ne.

Pripovedovalka: Tau Rugola je emo taše knjige. Ka se tau v knjigaj štelo.

16

SZÉP MIKLÓS PA TÜNDÉR ILONKA

Gnauk je bijo *Szép Miklós* pa *Tündér Ilonka*. Tündér Ilonka v *Tündérországa* lalnivala. Pa je Tündér Ilonka zvejdlá, ka Szép Miklós na svejti dje. Szép Miklós na ano veukov sonžeti kosijo, Tündér Ilonka je poslala enoga *sasmadára* pa ma eno pismo dala, aj Szép Miklósa tanesé. Tisti sasmadár je na tisto sonžet prileto, dej je Szép Miklós kosijo pa ma pismo tadau, pa ga sasmadár s sebov pelo.

Njiva sta dugo šla, po grmaudje, prejk vodé. Da je sasmadár Szép Miklósa parpelo v Tündérországa, dej je Tündér Ilonka bila, ga taparpelala. Je, Tündér Ilonka je dolaprišla Szép Miklósa, ronjavi, raztrgani bijo.

»Ka je, tau je nej té gé.«

Je slüžičko dejklo poslo, prej:

»Ta dola ga v štalo pelaj, pa v štalo dej, tan trdjé konjva djeso, tisto njigvo delo bau, tiste konje de čisto pa de tisto štalo vöčisto.«

Tisti konji so pa bili trdjé *sárkánylovak*. Trdjé šarkankonji so bili. Szép Miklós se prijó vöčistiti, li je vozo, vozo, vse bola vozo, večá je gnojá bilau. Un je vö štalo sčistiti nej mogo. Te Szép Miklós na stolec dolasédo pa *bánaten* biu, ka ne more naredti, je záspo. Ka je najstarejši *táltosló* biu, tisti je drudjima dvema zapovedo, da se Szép Miklós parbüdo, štala se je vse svejtíla, pa je vse čisto bilau. Slüžičko delo je te dolaposlala, ta Tündér Ilonka, aj gleda, ka Szép Miklós dela. Ta nazaj dé, prej:

»Ka dela?«

Prej: »Ronjavi, prej, na stauca sedi«.

Je, zdaj nedela sé prišla. Njama najstarejši *táltos*, ka je biu, Szép Miklósa pravo:

»Miklós, zran de Tündér Ilonka v nedelo (*hat tyúkkal*), s šesti gosami de se nesla k meša. Prej müva va tö šla. Prej nota v lejvo vüjo mi segni, tan prej eden orej nutri djé, tan (...nej z *gyémánta*...) kufreni gvant nuta dje. Tistga sí na sé dej pa va prej miva tö k meša šlá. Una de prej v té gledala, smedjala se, ali ti prej v njau ne smejš gledati. Pa prvin kak »amen« pop povej, ti prvin vö poj, ka de una prej za nami letejla.«

Je, tak sta naredla. Domau, una domau parleti, slüžičko dejklo brž tadola pošle, aj gleda, ka Szép Miklós dela. Dje, Szép Miklós je že pá ronjavi na stauca sejdo, pa raztrgani pa zamazani.

Vajda (Paltjini) Rudolf z vnukinjama v Sakalovcih leta 1971 (zasebni arhiv).

Ja, druga nedela je prišla. Te je pá, te že srébrni gvant na sé djau. Ka ma že stari táltos srébrni gvant dau. De te že z drudjin išo. Z drudji konjon. Ma je pá tak pravo kak ta prvi. Prva kak „amen” pop povej, mora vötiti. Domau se neséta. Je, pa slüžička dekla parletejla. »Na, prej, ka dela?« »Je, ka dela. Prej tan ronjavi pa zamazani v štala sedi.«

Na od tretjin zdaj s *csikónon* išo. Te zlati gvant na sé djau. Te go v cerkvi mrzav pa tau vse trausilo. Pa se vsikdar v njega smedjála, depa un njau nej gledo. Prvin kak meša bila, kak pop »amen« pravo, un se pá domau brž neso. Pá nazaj v štalo. Na, te je pá dejkla dola prišla.

Prej: »Ka je?«

Prej: »Tak ronjavi pa zamazani prej v štala sedi.«

Vreda. Te ma zdaj táltosló pravi:

»Na, prej Miklós, zdaj’š ta naprej v njeni grad, v an gradec gé tan v talejri djé, da š prej z najmlajšin *csikónon* na tisti talejr prej gora plesat išo. Na tisti gradec.«

On rejsan išo, una pa pá s štauka dola, kak ka una sé klico, un pa samo na tiston talejra s tistin konjon pleso gora. Nazaj notra v štalo ž njin, pá slůžička dekšla dola parletejla. Dja, Szép Miklós pá ronjavi pa zamazani sedi tan. Da od drudjin plesat išo, pá s csikónon, te ma stari táltosló pravo:

»Zdaj dola s csikóna spadneš, una ti hijani vacalejčec dola liči, ka si glavau notrazvežeš, pa te pá nazaj v štalo parletí.«

Pá nazaj, una pá brž slůžičko dejklo dole. Te je pa da on nutaspisti tisti stari táltosló, njema samo fukno notra tü, dej si je dolavdaro pa tisto veča poznati nej bilau. Vreda.

Da od tretjin pá na tis talejr pleso, njama je te stari táltosló pravo:

»Miklós, zdaj de te zvala, pa de ti vse gučala. Ti samo nauk povej 'hip-hop' pa csikó s tebov ta gora skauči pa ji ti *puszi* daš, pa 'š te nota v *vár* išo.«

Na, tak se zgodilo, un pleso, goraskočo, ji *puszi* dau pa notra. Hat, una zdaj radosti bila, Szép Miklósa má.

Unadva pá v drudji Tündérország se pelala. Pa una Szép Miklósa pravla:

»Miklós, štirinajset iz dje. V sikšo izo leko nutadéš, če v štirinajsto izo ne smejš nutra.«

Ja, perse, un se tápela Szép Miklós, depa un v štirinajsto nede üšo. Un je prvo, drugo, tretjo, deseto, edenajsto, hat un je v štirinajsto tö nutra išo. V štirinajsto iza ka je najšo? Šarkana z dvómi glavami, gora na stenej parbito. Je gora parbit biu. Da ma šarkan pravi:

»Miklós, prej, áno posanco vodau mi daj. Dja ti prej án roság dán.«

Ja, Miklós je išo, pa ma án posanco vodau parneso. Da šarkan posanco vodé spijo, te se šarkana ana rauka dola s stené rejšila.

»Miklós, prej enga mi šče, eno posanco mi šče prej daj, te prej drůdji rosag dobiš.«

Je, Miklós je pá išo pa ma pá vodau parneso. Te se druga rauka rejšila dola s stené.

»Miklós, šče eno prej parnesi prej, pa ti tri rosádje dán.«

Je, Miklós je pá baugo, pá je išo. Pá vodau parneso, te je šarkan dola s stené skočo. Pa odleto.

Ja, Tündér Ilonko nejga. Ta dola v štalo dé, ta stari táltos konj ma pravi:

»Miklós, zdaj vse maš, ali Tündér Ilonko veča, prej, nejmaš, ka go šarkan odneso. Tá pa tá.« Ja, un srmák žalosten biu, ka de zdaj? Zdaj je táltosa pito, če un tá ne more priti?

»Ja, prej, kaj nej, mi tá prej leko pridemo, depa tisti prej na trej nogaj *vasderesa*, železnoга konja má, tisti trifart tak fejs leti kak mi.«

Dje, un je nej dau valati. Zatok gora na konja najprvin, z najstarejši táltoson sta se nesla. Tá sta prišla, dej je ta šarkan Ilonko jemo v grad notra, pa sta Ilonko vkradnila nazaj. Dje, tisti táltos, *vasderes* na tri nogaj, *železzen*, tisti je v štala brso kak ohau. Šarkan dola parleti: »Svinja, ka škéš, nejmaš obrík?«

»Kaj nej, dja prej vse mán, obrík pa vse. Ti, prej, nemaš Tündér Ilonko, ka go prej tánesé Szép Miklós. Vej prej cajt maš, tan krůšno drvenčico lejšnjevok prej leko zejš, vej ga šče prej mi ga ta itak leko zgrabiva.«

Na, vreda, tak je bilau, šarkan gora na táltosa, zanjin. Ga je zgrabo. Ma Tündér Ilonko vkrajzejo pa ma te pravo:

»Miklós, tau te zdaj prej eden rosag. Tau prej en rosag, ka si zdaj dau.«

Ja, domau prišo, pá žalosen. Zdaj ta bola mladi konjon, pá táltoson išo. Pá táprišo, pá go vkradno. Ja, tisti táltos na trej nogaj, *železzen* pá v štala graubo pauka. Zdaj prej:

»Svinja nemaš gesti ali obrík?«

»Kaj nej. Dja prej vse man, samo prej Szép Miklós Tündér Ilonko prej tápela. Pau drvenčice leko lejšnjekov šče zejš, vej ga prej miva itak leko zgrabiva.«

Na, tau bilau, zanjin, pá ga zgrabo. Kraj ma je zéjo pa ma pravo:

»Miklós, tau zdaj prej drudji roság máš.«

Na, zdaj de s csikónon, te s csikónon išo. Zdaj je stari táltosló csikóna zapovedo, aj žatjeu s sebov nesé, ka de zdaj šarkan Szép Miklósa dola na zemlau liči, se Miklós vse vküpervdari. Te tisti mladi táltos konj, tisti vsikšo čontico mora vse vtjüperpobrati pa v žatjeu pa mora domauparnesti. Tak bilau, pá išo pa go vkradno. Hat, zanjin. Je pá zgrabo. Te tá vasderes, a *háromlábú*, tan je bijo šarkan, ga zgrabo pa je Szép Miklósa dola na zemlau tresno. Miklós vse na drauvne falate vküper vdaro. Tisti mladi csikó ta dola *szállnivo*, pa ga v žatjeu vse spaubro. Vsakšafelé čonto, ka bilau, vse nota. Domau prišo v štalo, pa stari táltos trifart v žatjeu fukno, pa Miklós nazajgrato.

Na, zdaj je te Miklós pravo:

»Ka mo zdaj delo?«

Te ma stari táltos pravo:

»Vejš ka, Miklós, pomauč dje, zdaj 'š tri lejta slüžit išo. Eno *boszorkánya*. Če tista boszorkány má enoga na štiri železnoga nogaj konja. Ti 'š prej konja mogo pasti. Depa tisti konj prej taši bau, tau ti na pašo parženéš, tisto teba vse odleti, pa če domau ne parženéš, te ti tista čalarica prej glavau vkraj vrejže.«

Te ma táltos pravo:

»Prej zdaj ti prej dobro poslušaj, da 'š prej najprvin gnau, te ti prej zavci gratajo. Te si ti brž na pisé zmisli.«

Ja, Miklós rejsan žené, malo nauk so zavci gratali pa vse taleteli. Več nejga nika. Un si na pisé zmislo, za en malo so pisauvge zavce vse nazaj pargnali. Te so pá nazaj konji gratali. Domau paržené, stara čalarica, ka bila, želejzno štalo pa tak ribala konje, ka vse, ka so ma dali zgrabiti, pa nazaj domau pargnati.

Je, od drudjin žené. Te so zdaj pá piščenci gratali pa so ma vse tá po grmauvdje leteli. Je, un smák te, si brž na lasico zmislo. Lasice so prišle pa so piščence vse nazaj vküper spravile. Pá domau prigno. Baba pá graubo, čalarica lejlve konje, ka so ma dali zgrabiti.

Ja, zdaj tretjin žené, ka tau sigder eno leto vanej bijo. Vsakšo leto gnauk domau prigno. Zdaj so vse birtje gratale. So ma birtje vse po gaušča taletele. Ja, Szép Miklós je brž na vutjé zmislo. Vukaue so pa leteli, birtje so vse nazaj vküper znosli pa spravli. On domau žené. Doma baba pá lejlve.

»Na, zdaj si vözaslüžo. Zdaj te anoga konja dobiš. Ga v štalo pelala, tan so srebrni gosminji, zlati gosminji, tan so takšni stali, ka so sir v zibelcji. V kauta, tan je aden grblavi stau, železen na štiri nodjé, tau ma je stari táltos pravo, ka drugoga ne smej zeti, samo tistoga, nej drugoga smo zeti. Ja, un je nej, baba ma ga mogla dati. Gorasedeta, se neséta. En cajt déta, te gnauk ta táltos konj pravi Miklósa:

»Miklós, tanazaj gledaj, ka 'š vido.«

»Ej, prej, táltos, prej tá baba pa etan gora na oreji sedí. Prej tášna oblačina za nami dé, telkofele.«

»Miklós, ti se prej nika ne boj.« Je tašen vihér prišo, tašen veter, ka tisto vse na smaj strgalo pa vse nasmaj strgalo, njima zat nika nej bilau.

Ja, da zdaj trbelo prejk *határa* titi, tan eden maust bijo. Tan na s té kraj eden *sárkánykígyó* bijo, ta s tisti kraj eden *sárkánykígyó* bijo. Zdaj je táltos Miklósa pravo:

»Miklós, tü zdaj dole va šla, etan birtjás birtje pasé pa si dvej birtje parnesi. Ka miva ovak tauga mosta prejk ne moreva titi, ka nas kača zaniči.«

Pa je pravo te zdaj táltos:

»Da prej sé do té kače pridemo, prej eno birko lüči. Dočas ta birka de prej tau, ali kača s tauv birkov delala, ja prejk mosta na drudji kraj skaučiva. Tau pa birka na drugi kraj tan druga parletejla. Tan pa pá drügo birko lüči.« Njiva sta te skauz prišla.

Pa v grad, dej je Ilonka bila. Vkradno go nazaj. Ja, tisti háromlábú vasderes vohé v štala, vohéja, šarkan pa leti:

»Ka je gé, svinja grda, nejmaš djesti?«

»Kaj nej, dja vse man. Leko dječš, kelko koli dječš, miva večá ne zgrabiva. Ka miva večá zgrabila.«

Ja, šarkan tó nej popüsto, šla va. Déta. Neséta se tak, dvajsti-tresti mejtarov aj cujparleto, te dale večá nej mogo, ka zat ka tisti pá trše leto. Tisti négylábú vasderes tau je bijo pa te háromlábú, tau sta si brata bila. Té, ka je Ilonko neso, ma ta nazajkričo:

»Brat, dola ga smekni, aj se na vetje buje.«

Pa ga te tisti dola šarkana zaküro na zemláu, šarkan tan nota ne vejn kak globko zemláu zleto pa Ilonko sé nazaj domau parneso. Pa če so nej mrlí, je leko gnesden šče itak živéjo.

Matičétov: Ge ste vi, bači, tau čüli? Ste šteli ali čüli?

Pripovedovalec: Tau, da se dja mali bijo, tau so naš stari Laci, pokojni škonik tau *mešo* nan v šaula doladavo.

Matičétov: Vogrsko je pravo, ali?

Pripovedovalec: Vogrsko. Tau se dja prejkobračo.

17

GNAUK ANA DEJKLA BILA

Gnauk ana dejkla bila, ka ji mati mrla. Pa se je oča oženo, drugo ženo zeu. Tista mačija mejla svo tó dvej čerí. Tista mačija tisto prvo čér, ka nej z njauv bila, je trno zametavala. Tista dejkla sigder djaukala. Da so zdaj k meša šli, mati svo čerí lejpi gvant kúpüvala, tista sirauta, tista nej. Tista je sigdar na materni grob na graubišče se djaukat ojdla.

Mati tak pravla:

»Draga čí, prvi ka 'š k meša išla, sé na moj grob pridi, tü lejpi gvant najdeš, pa se na sé deješ, pa 'š išla k meša, pa da nazaj vö z meš išla, te nazaj sé na grob pridi pa te gvant tü nazaj dola dej.«

Tau tak bilau.

Zdaj domau prideo, te dvej dejkle, ka so ta prave bilé, pravi:

»Mati, prej ta kakšen lejpi gvant je prej na sebe mejla.«

Na, ta mati je pá v bauto letejla, pá lepšoga tjüpüvala. Nedelo so pá k meša šli tiste, sirauta tista je pá na graubišče išla na materni grob. Tan je pá lepši gvant najšla, kak so te mele.

Je, domau pridejo te, se li pá taužijo, ka pá lepšoga mejla. Pá v drugo bauto, pá lepšoga. Ta na materni grob išla, mati je pá lepšoga vönalekla. Domau pride.

Zdaj te aden mladi legén bijo, tisti se je povido tisto dejklo, pa prišo go prosit, ka de se on ž njauv ženo. Je, ta mačija prajla:

»Je, prej ka 'š pa prej s tau nauro? Zdaj ti je pa ta prej norlava. Vejpa ti ja tau dveje man, lejpe, pa prej té.«

Nej, on drugo ne zéme, tau. Te ma ta dejkla toma legena pravi:

»Prej jas se oženti ne moren, jas se prej sirauta, dja prej neman gvante, dja neman nika. Jas se žénti ne moren.«

Te ta legén pravo:

»Ti tau nika ne mej, ka ti nemaš, dja küpin vse, dja teba parnesén vse.«

Hat, tak bilau, on je parneso vse. A, zdaj na tau, ka ta k zdavanja šla. Zdaj te mačija drugo nej mogla, kamaut tista deklé svoje gorapoobüu pa so ji vólke bilé. Te je taišla pa ji peté dolazrejzala. Pa go gorazravnala v tisti gvant, ka bi tista sirauta mogla biti. Tisto sirauto dejklo, tisto pa eno korito zeli, pa so v korito djali pa so go noter pod španpet sünili.

A, zdaj ženin pride, kak zdaj na obed vküpersedejo, ka obed pa do te k zdavanje šli. Ja, par staula sedijo, kokauta goraparneséjo, küjanoga. Na, gejo. Kokaut gnauk s talejra goraskauči pa pravi:

»Kikiriki, bauga sirauta pod koriton, bogata čer za stolom«.

Ja, ženin gleda:

»E, sam ka pa prej nauroga küjanoga kokauta poslušo, ka tü zdaj te popejvle.«

Ja, kokaut pá goraskauči:

»Kikiriki, bauga sirauta pod koriton, bogata čer za stolom«.

Je, ženin goraskauči pod španpet skauči, vöpotégne, dje, sirauta je tan nota bila. Zaka tau naredla, una mogla tau naredti. Nej baja, oženili so se.

Oženila, ona je kusta gratala, un pa k sodakon mogo titi, mogo notarutjivati. Una dejte porodila, pa mačija taišla, pa deteta šinjek krajvrejzala, pa ga par njej tánalekla pa naužic tö. Pa tan sausedno lüstvo vküperzové, aj zdaj gledajo, ka je ona naredla. Zdaj te mačija tistoma soldatja tapiše, ka ma žena doma naredla. Nazaj je piso, če je tau naredla, v ano bečko go notra dejte, pa go z djünci na an veuki brejg gorapelajte, bečko tan dolalüchte, pa tista bečka leti, kama vej.

Tak so naredli. Tista bečka po bargej tak daleč letejla, dej se tista stavila, tan an mali rámek posto. Tan ana djelenska krava prišla, tista teleta ali (moran povedati) deteta šinjek polizala, pa se je šinjek nazaj vküper prijó. Pa je tista djelenska krava tisto dejte nadajala.

Hat, un domau s sodakov pride. Hat, un je djarar bijo. Pükšo pa na pleče, pa v gauščo išo. Njega kmica zaodla, pa je zablauo. Nikan nej vedo priti. Ano veuko drejvo goradé, pa gleda, dej de posvejt vido. Tak daleč, tak daleč je vido ano malo zordjico. Je, un se je tantá držo. Un je tázavado, da je njigva žena pa da njigvi pojbič v tisto rama sta bilá. Tan v tisti ran v gauški zavado. Kloncka.

»Sto je?«.

Se je zglasó. Una ga je včasi po rejči poznala. Ta žena, ka ma žena bila. Ga nota pisti. Ma večerdjo dala, dola si je lego. Zdaj je te un spau, pa ma rauka dola s post(ele) zletejla, tak ma je tadole. Te je mati pravla deteta:

»Sinek, idi, idi, pa oči nazaj gora dej rokau.«

Pa pobič taleto, pobič je seden lejt star bijo, ma rokau nazaj gore djau. Te un v tiston se nika parbúdo pa nika čüjo. Te pá pravo nogau dole püsto.

»Sinek, idi, idi pa oči nazaj gora nogau.« Pobič taleto, pa nazaj gore nogau djau, pa te k materi:

»Mati, pa tau moj oča?«

»Ja, prej sinek buma, tau je prej tvoj oča.«

V tiston se te un gorastano, pa te njau včasik pito, kak se je zgodilo, pa ka bilau. Pa te una raztomačila, ka je mačija naredla ž njauv. Una dejte porodila, pa šinjek krajvrezala, pa so go te pelali na brejg pa so go z bečko pistili pa tü je bečka stanila, tü je prej ramek posto.

Na, un je te zdaj domau išo, an kočüj, dva bejla konja, v gauščo pa svo ženo, pa svo dejte naklo, pa domau pelo. Mačijo, ka tau naredla, tisto pa šest parov güncev na vsakšo nogau goraprego pa dau raznok včesniti. Na pa če živéjo šče mábit, ka zdaj z ženauv pa tisti mali pojbič, so ešče itak živi, če so nej mrlí.

Matičetov: Što je van tau pravo, ta Laci bácsi?

Pripovedovalec: Nej. Stari Merkli. Ššec smo ma gučali.

Matičetov: Sakalauski?

Pripovedovalec: Sakalauski. Merkli István se piso.

18 BILA JE ENA MATI, PA JE MEJLA EDNO ČÉR

Bila je ena mati, pa je mejla edno čér. Pa je tista dekličina, je sigder samo gor na gniški sejdla. Mati je nej dosta marala, »ešče si mala djé, prej, počivaj.« Litji mati je že stara gratala pa večá nej mogla tak delati, ka so go roké več nej držale. Dekla je že vólka zrasla pa pravla:

»Vejpa poj, pa kaj prej mi pomagaj kakšo delo, vidiš ka dje že stara grtújen. Ka boš pa ti, vej te pa glad vmori, ka nika neščeš v roké vzeti. Če drúgo nej, künjo bi don leko vözamela. Ali pa kokaušon gesti dala.«

Ja, dekla je tisto nika nej bilau. Že je veuka bila, ka bi že leko se maužila. De nej go mogla dojspraviti. Z lejpín ji gučala, z lagvin ji gučala, nika nej. Materi je že tisto više prišlo, pa je zela edno šibo, pa fejs-fejs go zaščukala. Tak ka je mogla doj z gniška titi, če je stejla ali nej.

Ta völeti pa vanej trn-trn djauče. Tan mimo dé eden mladi djagar. Pa pravi:

»Mati, zaka ste pa bili tau, tau je vaša čí djé. Dja, pa zaka ste go tak bili?«

»Dje, vej je pa tau tak, ka teuko dela pa neparstanoma dela, pa pravin, ka de od dela fertig djé, aj ne dela telko. Pa me nika ne bauga, zdaj se pa čemeren grato pa se go zaščuko.«

»A, ne delajte tak!«, paj je odišo.

Dje, na drúgi den pá je nazaj gor za peč pa tan se dojlegla pa pá tadale je tan gor, enga staroga mačka so meli, pa tistga baužala pa s tistin se je špilala.

Pá ji je više prišlo, pá je eden bot zela leskovoga pa po njej. Ta völetí, znala, ka zatok je nej držala, zaka bi ji dojšlo, liki tan vanej. Ja, tisti djagar pá tan mimo pride, pa že pá pravi:

»Dja, mati, dja zaka go pa bijete, tau lejpo dekle?«

»Ja, vejpa šké présti, vejpa vnoči-vodnék pardé. Dja, ka de pa telko, vejpa vse. Vejpa prej dja tō cajt man, aj si prej počiva.«

»Ej, mati, mati, ka pa tau delate. Vejpa njajte go!«

»Na, vej go prej njan, ge bi go prej tak njau, aj si počiva, depa prej nika je nej par méri djé. Ka sigder prej una mora delati, vnoči-vodnék.«

Ja, tisti odišo, una pá tanazaj gor na peč. Pa tisti stari maček je pá k njej prišo, pa gor na krivlo pa tan ga je baužala pa ž njin se špilala.

Mati je mislila:

»Vejpa vsikši den se slabejši gé, vej go pa glad vmorí. Tü, tü sprné gor na... tü, za pečtjauv. Ka nika si v rauke ne vzeme.«

»Na«, pravla, »zdaj je slejdnje, če te bujen, ali boš delala.«

Pa po njej tavö, pa tan vanej go držala z eno rokav, z eno rokav go pa ružila kak najbola. Ja, tisti mladenec pá tan mimo pride s konjon, pa on pravi:

»Mati, van se pa mejša. Vi go škéte bujti.«

»Nej, nej, vejpa cejlo nauč je prejla, pa je vse že zlato prejo mi naprejla. Dja, ka 'm pa dja s tistin delo, vej je pa tau nej djé za srmaka.« Pa tak.

Te un pravo: »Če je una tak čüdno gé pa tak flajsna, prej dajte go meni za ženo. Dje se kralovski sin djé, pa jas prej dosta man pardiva pa primeni de leko prejla prej, prej kelko de stejla, vnoči-vodnék. Pa go djas zemen za ženo.«

Ja, dobro, te je odišo pa s kočijon so po njau prišli. Pa so go taodpelali pa te so go nütirik v ižo. Pa tan so ji fejst podvorili, pa so pravli:

»No, prej, etan prej tvoja iža baude, gé boš ti prejla. Prej zranje parpelajo ena kaula pardiva, pa tisto prej moraš... Eden keden, če tisto vse spardéš, te boš moja žena.«

Dje una je nika nej, je samo trn na mili gledala pa se skuzila.

»Dja, tebé je prej sran gé pa te straj gé. Nika nej, vej prej, boš delala pa tau ti vse pozabiš.« Prej, dobro djé.

Ete na drügi den so parpelali ena kaula pardiva, tak ka so prej meli šest güncov nüvpreženo. Pa tisto ižo so puno naklali za pardiva pa te njau tan cuj. Ižo so cujzäprli, gesti so ji nütirknosili. »Zdaj leko pardéš vnoči-vodnék.«

Una tan sedi pa djauče. Nej je mogla gesti, nej spati, nika nej. Djauče. Misli, zdaj de on tak tü fertig baude. Kak de una prejla, vejpa tau ona ešče nikdar nej v rokaj mejla. Pa una ne vej présti. Tan se skuzí, skuzí pa se djauče. Te vnoči gnauk nekaj po dveraj ali po oknaj skloncka. Una kaulipogledne, njuga ne vidi. Pá ešče gnauk. Te je gleda, ta po okni, cüj k okni dé pa gleda. Dje vidi, eden mali človek pride. Tistoma pravijo »cveglar«. Pa nütri gleda. Pravi:

»Nütri me püsti.«

»Ne pistin te nütri.«

»Nütri me püsti, dja ti prej pomoren, dja znan, ka si ti v veukoj nevoli djé.«

Una okno opré pa nütirik pride. Pa un pravi:

»Ka ti meni plačaš, aj dje tau tebi spardén. Dje ti prej tau en den pa eno nauč, tau ti dja vse spardén.«

»Je, ka bi, dja prej nika neman.«

»No, vidin, ka si v vöuko nevauli, dje ti prej tau včinin, liki ti meni moraš povedati, ka je meni imé gé.« Pa je te odišo.

Te je prišo pá večer, na drügi večer nütri. Pa je skloncko, una ga nüpisti. Pravi, prej »Doj si leži.« Ja, rejsan dojlegla, do zranka je vse spleteno bilau, sprejeno. Vse zlata preja bila, ka pa se svejtilo. Una je trn vesela bila. Un pa prej:

»Ti meni sam tau povej, ka je meni imé gé, drügo dja nika ne želin od tébe. Če mi tau ne povejš, te po té priden pa te odnesén.«

Una si brodi, brodi, ka bi un za imé nej emo, ali kak bi tau una mogla vözbroditi, ka je njema imé gé?

Eden djagar je biu, tisti je njej sigdar gesti nüti noso pa njau na skrbi emo. Tisti je po lesej odo, pa je zagledno enga maloga čleka. Tisti je tan lejto, ta pa nazaj, pa trnok dobre vaule biu pa si je kričo:

»Moje imé je Panci-Manci, aj bi tista tau znala, ka je meni imé gé, bi trnok srečna bila. Liki zdaj večer dén po njau, una tau gvüšno nede znala povödati, pa te de z menov šla, ka de... moja žena baude.«

Tisti domau pride pa te njé obed nütri parneso, pa njej se tak pogovardja vsefële pa tisti pravi: »Ka se pa prej vüdo. Enga maloga človeka se vüdo, ka je prej meni ranč do podjasa nej biu. Pa je sam sebi tau gučo: 'Moje imé je Panci-Manci, moje imé je Panci-Manci, če bi stoj tau znau, ka je moje imé gé.'«

Pa njé tau v oči nuti, una pravi:

»Že znan, že znan.«

Večer je pá prišo pa skloncka po okni, vej una brž dé pa ma goropré.

»Na, znaš, ka je moje imé?«

»O, ge se že davnik znau, ka je tvoje imé gé.«

»No, mi pa povej.«

»Panci-Manci je tvoje imé, razmiš, Panci-Manci, Panci-Manci.«

Nika je nej gučo, liki tavö na okno je skočo pa je odleto. Te je djagar, ka je nütiparneso zrankoma zajtrik, pa pravi, ka je gotovo djé, ka je una vse, aj naznani mladoma krali. Djagar dé pa pravi, ka je zgotovleno. Dja, un se kan s čüdon nej znau djati. Tá po njau dé pa dji pravi, dje, vidi, ka je tak gé. Nüti go pela pa te so včasik parzvali dühovnika, pa so se vküper oženili.

Ja, te je pravo, ka eške več küpi. Zatok, ka njame dosta trbej, ka dosta vojakov má, pa tistin trbej gvant. Dje, una si je pá brodila:

»Dje, kak pa te tau bau zdaj, nauk se se vörejšo, zdaj pa te če vse zapravin, ali odskaučin, ali ka se z menov zgodi. Oženjena se že gé, pa tau zelenje má eške od méne, ka eške več parpela.«

Te pride zdaj ena stara ženska, kaudiškinja. Pa tistoj se una tak tauži. Lejpi dar gi dala pa se gi tak tau(ži), kak se njej godi pa kak de se dji godilo, pa tak. Te pravi:

»Njaj, ge tebi prej tau leko pomoren. Nikak ne boj žalostna. Dja na drügi den tri kaudišinje sé pošlen. Pa ti je te pelaj te nütri, te mladi krau de te tö doma djé, pa ga ti nütri pelaj tá.«

Ja, zdaj ena kaudiškinja prišla, istina, na drudji dén. Pa mejla takši dudji do pojasa dzejik. Pa je tan trno lepau prosila, aj ji nika milošče dajo.

»Ja, prej, dobro, djas neman, liki prej moj mauž, krau, un pa prej gvüşno, ka enga srmáka ne pisti brezi dara.«

Vej ji dau lejpi dar pa te pravi:

»Dje, kak, kak tau ka vi taši dugi djezik mate?«

»Ja, prej, svejkeu krau, tau se prej dje sama kriva. Tau za toga volo, da se dja mladi biu, se se dja trn dosta preu, pa se sigdar prste lizo pa pardivo. Od tistoga volo je meni taši dugi djezik zraso.« Te krau je tak na gnauk špajсно pogledno.

No, nika ne deje, tista odišla, za eno vöro pá druga pride. Tista je pa tak püklava bila, ka je z nauson skoro döj na kla segnila. Tisti pá dar dá pa pravi:

»Kak je tau, ka ste vi tak püklavi djé?«

»Ja prej, svejkeu krau, da se dja prej mladi biu, dje se trn rad preu, pa se dosta preu pa sigdar se tak vküperpotegnjeni biu, pa za toga volo so meni tak zraslo, záto se tak djé, püklavi.«

Ta tretja tö pride, se lepau pokloni pa prosi lepau, aj ji eno malo miloščo dajo.

»Na, vejpa prej tebi tö dan. Vejpa eden srmaka ne pistin brezi milošče, prej, od mojga rama.«

Te un pravi:

»Kak tau, ka vi taše vólke čobe mate.«

»Ja, prej, svejkeu krau, tau se meni za toga volo tau zgaudilo, da se ge mladi biu, ge se trn dosta preu. Vnoči-vodnék se preu pa sigdar se prste lizo, pa za toga volo so meni taše vólke čobe zrasle.«

Te je jemo ešče dosta pardiva, pa pravo:

»Tau ti več ne dopistin. Tau ti več ne smeš v rauke prijati.«

Tisti je tavöpelo pa je tan, so zéžgali tau pardivo. Njej je pa ostro dozapovedo, ka taše več ne smej v rauke prijati, ka bi se njej tö tak zgaudilo, kak tistin.

Na pa so te vólko gostüvanje meli, vej se dje tö tan biu. Leko je sikši djo, ka največ je mogo si s seuv parneso. Ge se nika nej s seuv parneso, ge se nika nej mogo gesti, ka se trn lačen biu.

19

ŽIVO JE GNAUK EN CASAR

Živo je gnauk en casar. Pa je zapovedo vesi, aj nišče večer ne smej posvejte vužgati. Liki v ednoj iži so živele tri dekle, tri sestre, tiste so nej baugale casara, liki so vužgale posvejt. Te je pa casar kauli üšo po vesi, pa je gledo, gé bi najšo posvejt.

Tan je najšo pa je cüj k okni üšo pa je poslüšo, ka do zdaj té dekle gučale. Dekle so si med seuv gučale. Ta najstarejša je pravla:

»Če me casar zeme za ženo, ma telko krüja omejsin, ka svojo cejlo soldačijo naráni.«

Ta drüga dekla je pravla:

»Če me casar zeme za ženo, ma telko prejë napardén, ka svojo soldačijo vse leko oblecé.«

Ta tretja je pravla:

»Če me casar za ženo zeme, ma bom rodila dva lejpiva deteta, edna je kak Sunce, edna pa kak Luna.«

Te je casar odišo. Na drügi den je tiste tri dekle k sebi pazuvo i se oženo s to najmlajšov. Prišo je čas, ka je ta njagva žena rodila dejte. Edno je tak lejpo porodila kak Sunce pa toplo, ta drügo kak Mejsec pa svejklo.

Te pa tiste drüge sestre so nevoškéne bilé, pa so deco vövkradnile z zibelke, pa so dva pšička nütridjale mesto deteta. Te je pa casar küperpazuvo vse svoje prejdnje pa svoje znance, ka pokaže svoje lejpe... deco. Prišli so vküper pa je pravo:

»Na, zdaj te dekle, parneste tiste lejpe mlajše sé!«

Te so dekle šlé pa so dva pšička parnesle.

»Ka se van pravo? Nej pšičke, liki deco!«

»Nej smo najšli, svejkli casar, drügo kak pšičke v zibeli.«

Dekle so odkradnile tiste dvej deteti pa so odnesle v gauzd, pa so tan tadjale. Te je pa prišla edna vila pa tiste mlajše najšla pa je odnesla k sebi pa je gorzranila.

Casar je pa čemerén grato na svojo ženo, ka ga tak nabiksala, pa je zapovedo, aj bi njau do pojasa nütri v gnoj zakopajo. Pa vsaki, ki de mimo üšo, mora go plüvati, pa za vüja pokati. Steri tau ne včini, ga oglávi. Tak so včinili vsi zamaj.

Te je pa... deca so že zrasla, vila je nazaj odnesla, gé je najšla, pa je pravla:

»Zdaj se moramo laučiti, vüva ita nazaj domau k svoji starišan.«

Te sta deca pitala:

»Od koj smo pa kak smo?«

Te pa vila pravla:

»Tvoja mati je dén danešnjon vkopana nutri do pojasa v gnoj. Idi domau pa ti svojo mater rejši, vö z gnoja.«

Rejsan, üšo je domau, vila njemi je pripelala enga lejpoga konja pa je gorseu pa se zraven k materi prigézdó. Ja, strážar vido takšega lejpoga pojba, steri eške nikdar takšoga lejpoga nej vüdo. Zraven je cuj k svoji materi üšo pa go je oblübo, küšno go in je umiu. Te je odišo.

Na drügi dén je pá prišo. Pá je tak včino svojoj materi: je oblübo, pa go küšno pa go dojmüjo.

Casar je tau zvödo. Pa je pravo svoji strážaron, če eške gnauk pride, aj pride nutrik, ka bi ga un tö rad vüdo.

Na tretji dén je pá prišo. Te je pá tak včino. Na, te je casar pravo, aj tá k njema pride. Te je pojep tak pravo tistin, ka tačas ka un tau žensko vö ne odkople z gnojá, tačas on néde k njemi. Rejsan je casar dau vöodkopati svojo ženo.

Na štrti dén je pá prišo. Žené več nej tan najšo. Prišo je nutrik v casarski dvor in je kričo:

»Tü sen, casar! Ka si me zvau.« Nütri ga pazuvo, in je pito, od kec pa kak je. Te je pravo:

»Pripelaj ti svojo (mater) ženo, in van vse po redi povejn.«

Pride lejpa casarica nütrik, in je prepolübi lepau, in je povej, kak se je ma vse zgaudilo. Casarica in oča casar se razjaukajo in jo polübijó. In od veseldja dugo djaučejo.

Pripovedovalka: Te pripovejsti je konec.

Matičetov: To vila, ka je vila bila? Kaj je to, vila?

Pripovedovalka: Vile so takše, ka plešejo pa rauže trgau, nej so gé zemelske. Zvün svejta živéjo.

Matičetov: A, so pravili tü vila pri vas?

Pripovedovalka: Ja. Vile. *Tündér*. Te plešejo pa spejvajo pa rauže trgau.

Gnauk je biu eden grof. Emo je enoga siná. Pa trn je nika nej vrejden biu, nika se nej sto včiti, nika nej sto delati, nika nej. Grof se že trn taužo ženi.

»Ka de s téj pojbon, ka se nika ne more navčiti pa nika gor ne zeme.«

Je, žena pravla:

»Ti si oča. Ti ga včij.«

Depa nika nej baugo.

Te je grof si etak zbrodo: un napiše eno pismo sodačiji, pa ga nuti dá sodakon. Vej ga tan navčijo. Rejsan tak naredo, grof je nutiposlo eno pismo sodakon, pa so ga tan nutizapisali pa so ga nuti pauzvali.

Ja, tan je biu prejk dva kedna. Eno karto je napiso, enma *örvezetõji* je dau peneze, pa ma *örvezetõ* gvant dau. Pa si gvant na sé djau, pa se te dau dolizéti, pa kejp oči domauposlo pa materi.

»Je sen prej že *örvezetõ*.«

Te je oča materi pravo:

»Vidiš, je sen znau, ka njaga trbej tan dati navčiti, ka doma tak nika nej baugo.«

Te dobro. Te oča trn rad biu že pa mati tõ. Oča ma nūti spakivo petdesét rajnski. Poslo me. Té je taušo, pa je tisto mulatnivo. Drugi dva kedna minaulo. Enma *tizedesi* plačo pa ma gvant dau pa se doj dau zéti, pa tisti kejp pá domau poslo. Te oča kejp daubo, pa materi pravi:

»Vidiš, samo že en mejsec tan, pa že tizedes gé. Ka pa ešče ž njaga bau za eno leto. Ge se znau, ka njemi trbej. Vej ga tan navčijo.«

Dobro. Te so mati pravli:

»Je, dobro bi bilau gnauk zanjin titi.«

Oča pravo:

»Ešče cajt ge. Ešče si müva nika tan ne moreva zgučati, ka un ešče prausen, da de un višiši gospaud, višiši oficér, te va prej šla.«

Tisto tak bilau, ešče en mejsec, ta sin je enma *cugfüreri* plačo, aj ma gvant dau pa se dau dojzeti. Pa kejp domau poslo oči pa materi. Pa oča je pravo:

»Vidiš, pravo se dje. Že je *szakaszvetõ*. Ka njaga tan navčijo.«

Ja, oča je pá brž se spakivo, pa peneze vküp pa na pošto pá ma poslo stau rajnski. Aj se sam' flajsno vči.

Dobro. Pojep fejst mulatnivo pa vse. Nej dugo bilau, za tri kedne, je poslo kejp, ka je že *örmester*. Örmesteri plačo pa ma gvant dau, pa se dau dojzéti.

Dobro, te nauk oča pravi:

»Na, mati, zdaj se spakivava pa va šla zanjin. Zdaj že z enim örmestron, prej, leko gučimo, zdaj mo šli tá.«

Se rejsan spakivata, mati vse nika napečé, niši *sütemény* pa vse pa dejo. Taprido v ta *laktanye*, tan pitau, tau pa tau imé, örmester.

»Ja, tū takšoga nega.« Vse na kraje pitau.

(-)

»Tü takšoga nega, takšoga imé örmester, tašoga tü nega.« Liki eden *szakács* ge v mlini... ali v künji, ka krumple lüpa. Tisti prej má tau imé. Te rejsan tádéjo v künjo gledat, je, što je biu tan, njav sin. Ešče staukrat bola masen pa zamazani, kak je doma biu.

Ja, te je oča čemeren grato, ka je njaga tak ošpoto, ka un tü örmestra išče pa eden takši gé, ka tü v künji najpoznejši *szakács*. No, oča v žepko ségno pa pravo,

»Eto zdaj maš, stau rajnski, zdaj si od moje iže vöpláčani. Več od méne ne brodi pa več ne dobiš nika.«

Ja, pojep se tü cekno, pa si dosta brodo. Ja, ka, oča vse odišo domau pa mati. Pojep si dosta brodo, pa je odskočo od soldačije. Kama je prišo, v drugi orság je odskočo. Tak daleč je üšo, ka v drugi orsag prišo. Te so tan na pamet zeli, ka s tistga pa s tistga orsaga eden drugi sodak tü geste, z drugin gvanton. Te so včasik krali glasili, pa krau dau nutpozvati. Pa mogo nuttiti. Par krala. Hat, te ma krau pravo:

»Dobro, ka si prišo. Jas man eno čér, lejpo. Če tisto čér boš ti tri nauči... dvej nauči vaftivo, te boš moj zet, pa dobiš mojo kralestvo prej. Una pa tvoja žena bau.«

Dja, un de vaftivo.

Dja, ka je nej znau, un je že tak v rokaj biu. Večer je séprišo, pa mogo titi vaftivat v eden grad nuti, ka je tan bila, tak kak ena kamena. Na, večer so ma napekli malo večerdje, pa seuv neso, pa eden štüco vina. Prva liki je taprišo, si na pauti dojsu pa pravo:

»A, tü mo zdaj malo, güžino mo, pa mo malo piu, ka mo ležej... tapriden pa mo te ležej trpo.«

Rejsan, tan si dojsede pa malo güžniva pa pidjé. Prišo je eden kaudiš, pa si tan prinjen dojsu. Pa:

»Meni tü, ge sen tö lačen, meni tü malo daš?« »Na, vejpa samo zemi pa pij pa gej z menon vréd.«

Te ga ta kaudiš pito:

»Kama si se ti napauto?«

»Ja, prej, sé. Eti, prej, naš krau májo eno čér, pa prej tü moren vaftivati dvej nauči.«

»Ja? Ti tü moreš vaftivati? Jes tebi povejn, ali tü sikši nauč eden sodak mora vaftivati, ali sikši sodak je vkraj, ka več na zrankoma ne pride vö.«

Te se pojep že parstrašo pa se bojo.

»Liki ti namé baugaj, vej tebi nika nede.«

Ja, tisti srmák me gučo:

»Ti zdaj idi, pa vreži dvej šibi. Tak duge, ka eno leto rastéjo, leskove. Pa tiste šibe, tan par njej boš stau, dale kraj, pa tiste šibe kaulivrat potegni vénc. Pa tan nut v tisti vénc stani, pa tan nut stoj. Ka koli pride, ti tan vö nédi, pa do te vögonili, ti tan vö nédi, ti tan stoj!«

Rejsan, un tisto zadene, pa una tan stogí, pa nika ne guči pa nej nika. Hat, un tisto zadene tan, pa tan stoji.

(-)

Dobro. Da edenajset vöra bila, te je ena nauga dojzletejla vrkaj. Da je, za fritau vöre, druga nauga zletejla. Eno malo je zletejla rauka doj. Te pá nauk druga rauka. Te je nauk tejlo dojzletelo. Te je un etak sebi mislo:

»Tü bi ešče zdaj trbelo eno glavau pa bi te cejli človik pausto.«

Ja, tista glava tö dozletejla, te je človik gorstano, pa taši grdi človik biu, zamazani. Pa je njaga domau gono, aj vödé. - Un tü nede vkraj üšo. - Aj domau dé. - Nede üšo.

Ta je üšo pa je taši völki mlinarski kamen zeu. Pa daleč kraj üšo pa potočo, ka tan nanjga leto. Aj se mekne, ka ga buje. Un je li stau, kamen ta kraj se obrno pa do tan nej kuj šlau.

Ena vöra odišla, pa tisto vse minaulo, pa njemi nika nej bilau. Dekla že etak mau vse bejla bila pa se smedjala prauti njemi pa ga pitala... pa ma pravla, aj ešče gnauk nazajpride.

Rejsan, un te tisto... Zranek grato pa vse. Ja, ta krau je trn najgir biu, ka je gé. Kočiš je pravo, fijakarji, aj prega, ka de se un gledat pelo. Ja, un kauli tistga gradá odo pa füčko. Krau vidi, ka té sodak ešče živ. Trn je veseli biu, domau pelo, vse.

»Ja, ešče gnauk boš mogo titi.« Un več nede üšo, ka tan dosta trpo. Te se postavlo že. Un več nede üšo, ka koli ma dajo. Nej trbej njemi žena pa nej kralstvo pa nika nej, un nede üšo. »Moraš titi!«

Tak daleč, ka drügi večer pá üšo. Te ma pá kaudiš na pauti kujprišo, pá sta dojsela, te me že dvejt štüci vina dau. Pá sta dojsela, pá sta parpovejdala, pá kaudiš njemi pravo:

»Gnes eške üše bau, gnes pride več. Zdaj moraš zeti taše šibe dvejt, ka dvejt leti rastéjo. Pa tiste na vekši kauli vtégni. Vej tebi nika nede, tau miné, pa ti vöspraviš.«

Rejsan tak bilau. Tá je üšo fejs na trdi, pa tan stano, una se prauti njemi smedjala sigder. Pa šibe kauli vlejko pa tan tástano. Že malo táségno pa go pargímo. Te je pa rejsan edenajset vöra bila, pá tak bilau. Dozletejla rauka, te pá nauga, pa ena nauga, cejlo tejlo pa glava pa vse, pa človik austo. Dobro. Te ma pravo, aj dé domau. Te so prišli goslarge. Pa je prišla njava mati pa njav krau oča tá, pa so tan plesali, pa zgučavali pa vse. Aj un domau dé, pa un tö dé plesat, ka ga mati zvala. Mati sina, prej:

»Poj, ka va plesala müva tö.«

Un je nika nej üšo tan vö pa tista ena vöra odišla pa njemi nika nej bilau. Pa te una že rejšena bila. Pa ga zgrabila, pa ga dojpoküšüvala. No pa sta te že badva ojdla vanejt. Pa te krau zrankma že s štirimi konjámi prišo, ka nji domau pelo.

Na, te zdaj dobro. Zdaj te gostüvanje bau, zdaj do se ženli. Zdaj so te, se zdali pa se oženli pa gostüvanje bilau. Tašo gostüvanje so meli, ka tri dni trpelo. Steri prišo, pa je kaj parneso, tisti je dosta djo, steri pa nej parneso, tisti pa nej emo gesti.

Na, te dobro bilau. Te je un nauk pravo, da se že gostüvanje minaulo pa se oženli pa vse, za tri dni je pravo, un de zdaj üšo na svoj dom, svojga očo grofo goriskat.

»Ja, ti ne smejš titi, ka ne 'š mogo nazaj.«

Te ga več žena nej pistila. Te un že krau biu. Kraliski gvant daubo, tašga mladoga, una pa kralica. Hat, un de üšo.

»Ja, ne smejš titi!«

No, un de üšo, ka un nede njau, nej baugo. Se spakivo pa üšo, pa štiri sodake s seuv zeu, ka so ga sparvajali.

Prišo na en falat, v en veuki lejs nuti, tan je eden... völki rami so bili pa so tauvanje nut bili. Hat, tan de zdaj un spau pa de kvatejr emo. Tan je ena ženska bila pa ena takša deklíčina, kak tá mala. Stara ženska je nika nej pravla, ka tisto njena küjarca bila, ta mala deklíčina, da je pa djesti parnesla, sir djaukala.

»Ja, ka je tau, ka ta deklíčina sir djauče?«

Ja, dobro. Da je pa nauči minaulo, te so tauvanje domau prišli pa tiste štiri sodake, ka so že zaspali, so vse spoklali. Un je pa na pamet zeu, pa s spodnjim gvanon gorskočo pa odleto. Hat, te je zdaj več nej emo gvanta, kak de un zdaj svojma oči ũšo. Tá grofi. Zdaj ga pa te dojbuje, ka un zdaj pa nagi prišo.

Ja, te, je odleto. Gvant pa vse tan njau. Te je prišo enma sausedi, kak najprva iža, tan je proso en stari gvant. Taši stari gvant so ma dali, ka ga skor sran bilau na sé djati. »Ja, ka je nej znau, nagi dun ne moren ojti!«

Táprišo svojma oči. Oči proso... očo je pito, nej, un se nej vödau, ka un njav sin, un je pravo: »Lek bi van trbelo kašga slůžbeníka?« Ja, prej:

»Meni drugo zdaj nej trbej, enga brikaša mi trbej, ka de mi birke paso.«

»Na, dobro. Te 'm ge paso.«

Dobro. Un tiste birke paso pa na pašo gnau pa eno žveglau daubo. Pa tan si dojseu pa fičko. Pa birke sir moštrau, tak kak sodake. Birkan nika nej dau gesti. Sir: »*Jobbra át! Balra át!*«

Hat, dobro. Birke domau žené, da je domau gnau, (ta krau), ta grof vrkaj vö na okno gledo, nauk je skričo:

»Jobbra át!«

Pa so birke vse ta gor grofa gledale.

»Ja, ka je vrag tau, té brikáš, ka birke tö vči kak sodake.«

Ja, dobro, te tak daleč tan biu, tak dugo, ka se žena več nej mogla včakati. Ka bi un nazaj prišo. Žena se tö spakivala pa zanjim, una njaga goriskat dé. Una gnauk telko sodakov zela, osen. Pa dé.

Dobro. Una vrnau tak zopojdla, kak ta un. Tö v tisti ramec prišli, pa so tan spali. Depa tista dekla je sir djaukala, una je deklo zgrabila pa k sebi stisnila, ta njava žena, pa pravla, no, kak je že pravla:

»Mala deklíčina, povej, zaka ti djaučeš?«

»Dje, kaj bi nej djauko. Zdaj vrnau gé eden mejsec, ka so svejkeu krau tü bili pa štirge sodacke. Pa so tü domau prišli te tauvanje té pa so vse spoklali. Svejkeu krau so pa s spodnjim gvanon vujšli pa gvant vse tü gé.«

Hoj, te že una brodila:

»Tü nej dobro, tü smo zdaj nevarni.«

Una pa včasi sodakon gordala vse, da so vanej vse čakali, da so šli pa so tauvane spoklali.

No pa sta te ostala njiva, no pa te una ta kraleski gvant, ka je grof, njini mauž tan njau, tistga s seuv zela.

Prišla je tá do njavoga očo. Hat, te zdaj grofi tisto velko bilau, ka zdaj tistga orsaga kralica prišla njaga goriskati. Un je en grof biu. Te pa, ta kralica pravi:

»Je, kak pa slůžbenikov mate kaj?«

»Ja, prej, man lapca, konjskoga man pa kravdjega lapca, eno svinjsko deklo man pa enga brikaša.«

»Vejpa poglednen vse, djé so djé.«

»Ja, brikaš je nej doma, ka tan vanej na pauli birke pasé, drůgi so pa tak tü doma gé.«

Tan vse poglednila, dje, brikaša je nej bilau.

»Un vendar birke pasé«, si una mislila.

»Ja, ja 'm tö tavö üšo.« Una vej grofa nej pistila, pravla:

»Vej 'm ge sam tavö üšo gledat, djé je djé.«

Una tavö dé, gleda, sodacke tö dejo ž njauv, un vidi, ka una dé. Hop, un birke küpostavo vse na dva redá. Pa skomandéro njin, ka so vse birke prauti njej gledale, pa *jobbra tisztelej* so delale.

Na, njaga pa trnok sran bilau, pa se trnok küvlejko. Te pa una njemi pravi:

»Nika se ne skrivaj, nej. Je tak znan, kak si ti zopodo. Vej ka s' ti nej mogo naredi, vej se ge naredo.«

Na, pa te tan bilau. Hat te sta domau šla... domau gnala te birke pa vse. Hat, grof je pá gledó vö, kak tau, ka ta kralica s tej ronjašon dé. Ja, te pa domau parženéjo, te birke pá skomandéro, pa vrkaj gor ka krau vögledo na okna, ka so vse ta gor gledale nutik v toga grofa.

Ja, te zdaj ta grof vólki mau vküp napravla. Ka vólki mau baude.

Zdaj te, da so že vküp pa vse, da že mau bau, grof je tö vse, svojo žlato vküpauzvo, pa vse, te nauk ta kralica pravla:

»Ja, jes ovak ne 'm djo, če de meni té birkaš gornoso.«

Grof pa par njej sejdo, da so že nuzaseli za stole, grof pa par njej sejdo, grof pa pa tan čemergen biu, zaka de pa té gornoso, vejpa un drugga čleka má dati, nej té ronjaš. Dje, nika nej, una... té njej mora gornosti.

Dobro, te so nutparvolili. Da skor gor na sto parneso, taüšo pa prst nutpotisno v gesti pa dojpulizo. Jej, grof je pa tak čemergen biu, ka ga malo nej bujo. Dje, nika nej valalo, dobro.

Te zdaj, da večér grato, zdaj te spat. Zdaj te grof pravo, ka kralica má... eno ižo dobi, pa un vafto kuj deje. Ja, una pravi, ka drugi njau ne smej vaftiti, té brikaš.

»Kak de pa té vaftivo, vejpa tau taši ronjaš, té ne moreo vaftivati, vej dja drugo postavin sé.« »Drugi ne smej vaftivati.«

Ja, dobro. Rejsan tak bilau. Un je pa taüšo, dojlegla, un pa tan par dveraj stau, ta brikaš, pa tak kuj sebi se naslono, ka un spi. Grof pa skrb emo, ka de zdaj un delo, ka té zaspi tü. Te pa grof na pamet zeu, ka prej spi. Un pa taüšo pa taši stari gvant na staršilo gordjau, pa tan cüjpostavo. Un se pa nuti kralici potegno pa tan nut spau.

Grof pa prišo, pa vüdo, ka tan spau, pa ga nauk strejlo za vüja pa naupak zleto, pa ga bujo tistoga mrtvoga. Pa ga te zgrabó pa nut v gnojšnico lüčo.

Ja, te, te je dobro. Zranka gorstanejo pa vse, te kralica včasik par grofa dé, pa pravi:

»Dje, prej, svejkeu grof, nocoj je prišo moj mauž. Krau tö prišo.«

»Ja, te pa naj naprej dejo.«

Ta grof je nej pozno, ka njav sin, liki te sta naprej šla pa sta roké zdavali pa vse. Na pa te so pá vküpnapravili mau.

Te je ta krau pravo, ka un drugo tö nede djo, ka de brikaš mogo gornosti. Grof si te že brodo, »vej se ga pa bujo. Kak ga pa zdaj naprejspravin?« Na, pa te tak daleč, ka je vöprišlo. Te se un vödau. No pa te, te so ta mau opravili, pa gostüvanje pa vse so si tan ešče opravili. Pa če so nej mrlí, so ešče itak tan gé. Pa té grof je svoje rame mogo njati, pa taüšo v kraljevsko domovino, pa so tan *laknivali* vsi zamaj, če so ešče nej spómrlí.

Matičetov: Vas so nej pozvali na to gostüvanje, vi ste nej prišo ta?

Pripovedovalec: Ge se nej tan biu.

Matičetov: Sto je van pravo, ge ste čüli?

Pripovedovalec: Ge se tau čüü?

Matičetov: Ja.

Pripovedovalec: Od mojga dejdeka se čüü eške.

Matičetov: Da so mrlji dejdek?

Pripovedovalec: Edenajstoga leta.

Matičetov: So stari bili?

21 MLIN

Jen mlin, ka so prej vnoči vrazgé mleli, vodné pa lidjé. Te pa zdaj mlinar pravo, če bi se eden tak človek najšo, ka bi njevi mlin odslaubodo od tauga, ka bi ma on nika dosta pa dosta pejnez dau. Zdaj pa te eden se najšo pa pravo: hat, un de probó. Un de üšo nota v tau mlin. Nota v mlin üšo pa se na srejsda mlina na srtela odjen naložo, na srejsdo mlina odjen naložo pa gosli, tan sejdo pa igro.

Vnoči, da bila dvanajset vöra, gnauk se kolé primejo obračati samí od séba. Te so prej njema že vlaské kumas šli, ka zdaj bau? Kolé so se prijala obračati. Zdaj pa te gnauk se dvera oprejo, vrag nota parnesé en žatjeu penéz pa tan dolavčesne par kamla, ka de peneze mlo. Pa naprejpogledne, njega tan vidi, tan naprej nanjga leti, pa pravi:

»Pa ka te iščeš tü? Ka pa če te dja zdaj raztrgan?«

Tisti pa li igra pa pravi:

»Ka 'š me pa trgo, vejpa viš, ka ti lepau igran. Ka 'š me pa prej trgo?«

Ga poslušša pa li igra pa li igra. Te ga en cajt poslušša ta vrag, te gnauk pravi:

»Prej ti tau namé nej mogo navčiti?«

»A, tebé je prej nej mogauče navčiti, ka prej trde prste maš.«

Škrabce emo, nej prste. Hat, zdaj te, ma pravi:

»Vejpa ti prej te prste nej mogo malo méke napraviti?«

»Je, kaj nej, vej je dja napravin, sam prej če te držali.«

Un pa držó. Tan v mlina djestejo takše v stope nuta, takše lüknje pa zaglezda pa pravo:

»Tü prej prste notadej.«

Un v zaglezdo nutadjau, pa zaglezdo gnau. Zdaj te v zaglezdo un nota bijo pa prsti so se stiskavali. Vradjej je že više bilau, pravo:

»Püsti, prej zdaj že dojde.«

»Ne pistin te, dočas, ka mi ne obečaš, ka več nikdar es ne prideš,« me je pravo.

Te ma je pa vrag obečo, ka več nikdar sé ne pride, samo aj ga pisti. Dje, on le ta prsta gnau, gnau, vrag je pa gnauk skočo, pa prsta prejkvtrgno pa tan njau, pa tavö odleto. Pa tavö odleto. Zdaj pa te, ma ta mlin odslaubodo, ta mlin, že so vnoči tö leko lidjé nota šli. Zdaj te dobro bilau, zdaj te tisti človek mrau, ka me ta prsta prejkvtrgno. Te dé v nebesa. V nebesa so ga nej püstili. Dé v pekeu. Da so prej vrazgé vidli, ka tisti človak üšo, so pekeu dolazaprlji, pa so pravli:

»Toga ne püстите noter, ka nan té vse prste kraj strga. Toga prej ne püстите nut, ka nan te vse prste vkraj strga.«

Pa so ga v pekeu tö nej püstili.

Kristuš pa Peter sta po zemli šla. Te pa sta na pauti srečala enga kaudiša. Te pa sta ga prosila, aj njin dá par krajcarov. Un trn nema več, vej pa nika donk, ka ščé dati. Te pa tačas, ka dau, ka jemo. Bile so tri krajcarge. Tri krajcare. Tisto njima dau. Te pa ga Baug pito:

»Na, kaj zdaj ščeš za tau meti?«

»Eno tašo pükšo, ka ka strlin, ka vse zavadin. Pa eno turbo, ali en žatjeu, komi povejn, vsakši mogo v njaga titi.« (Ka pa tau edno bilau? Ešče edno bilau...)

Matičctov: Nej budjilaroš? Vreča? Füčko, ka more plesati?

Pa eno žveglo, ka da de igro, ki de tisti glas čüu, vsakši mogo plesati. Dobro bilau, daubo je. Tau pa nej gledo, ka de proso za nebesa mesto. Daubo je.

Na, dobro bilau, šli so. Un üšo po svojo pauti, Peter pa Baug pa tadale.

Te pa je v enon mesti ga srečo en Židov toga vandroša, kaudiša. Nej kaudiš zatok biu. Mimo üšo, te pa Židov ozajek gledo malo zanjin pa brundo:

»Ka pa tau za botá nesé té?«

Un pa tau čüu, pa pükšo vö na plečaj, ka zdaj tau za botá. Te se pa ov nazaj obrno, pa stano, un pa Židov biu, tisti ov. Te me pa pravo:

»Na, Židov, vidiš, etan dosta vrablov dje. Nu v trniče, tak ka je gorpobereš, te dojstrlin.«

Un pa te strejlo pa vrable dojstrejlo, več bilau. Te pa pravo, dja, gorpoberen, dojstrli, ka bi Židov rad vrable emo. Ka un gorpoberé. Dobro, tau pa njaga svadilo, ka se ma špoto, ka un bot nesé, te pa da Židov taušo, ka vrable brau pa nut v tisto trnje, te pa začno igrati, s tauv žveglaup. Židov pa mogo tan plesati. Pa vse do krvavoga, pa gvant pa vse dojraztrgo, pa se poškrabo, pa nej gorenjo. Na, te pa po cajti ta Židov:

»Dojde že, dojde že, nej več, nej več!« Na, da se že dobro vse poškrabo, pa raztrgo, tau gorenjo. No pa te üšo.

Te pa večer grato, pa nauč, te pa po vesi, kak eno ves prišo, nin nej salaša daubo, ka bi ma dali prejk nauči mesto. Vseposedi so ga opravljali, te pa gnauk v enon mesti pravi:

»Idi etan vrkaj na brgej ge en grad, pa tan bau mesto, tan nuga nega, pa tan leko prejk nauči spiš.« Na, te, ka znau, mogo tatiti.

Tan nutipride, iže djestejo, vse prazno, nega lüdi, nika nej. Odo, odo, te gnauk v eno ižo nut, pa tan nikša postalina bila, pa tan dojlego. Žatjeu, tau vrečo, pa tau pükšo pa tisto je tan dojdjau, ka jemo prisebi pa tan bi blau. Te pa dojleže, nej mogo trno spati, no te gnauk nika zrogače, pa ena nauga dojzleti. Na paudi, na. Tisto tan gledo te, ka te tau, ka te tau eno... Eno malo druga. Te rotjé, te nodjé, te tejlo, vse na falajčke. Te glava. Tisto se gnauk tan küzgrabilo, pa te tisti staršilo gorstanilo, pa začno tan plesat kauli njaga, že na, po srteli. On tisto en cajt gleda, gleda, ka te zdaj tau gé. Te pa nauk sücnilo pa dosta parletelo. Tak nuti djeste te vragauv. Pa tá k njemi. Ka un išče tü. Pa tau. Te un gleda, gleda, ka te tau zdaj. Zdaj te, ka de spatjivo, ka de z njimi mogo titi. »Tjeuko vas pa dje? Vsi eti nut v tau vreče!« Te so pa vsi nut šli te vrazge. (Ja, depa un eno palco tö emo. Tisto sa pozabo. Da ji zapovej, ka de bila. Tukla.) Te pa vsi so mogli nut titi. Te küzvezo, palca zdaj po nji. Pa palca je nesmileno go ribala. Te pa so že brečali nut pa vse, pa se molili, ka več nikdar ne pridejo, vse. Te gnauk gorenjo, ka ji je zapovödo, ka

palca gorenja pa že ta k njemi prišla palca. Na, te pa vrečo razvezo. Pa vö so skakali. Pa so taleteli, vej več, so te že prva obečali, ka nikdar nedo tü ojdli.

Te pa vreče talüčo, nikan v kaut, pa doj, ka de ležo, eno malo tan kaj nika cvililo nut. Pa eden nutausto, ka nej mogo brž vö.

»Palca idi, ponjen, če kaj geste nuti.« Palca pá nesmileno vrejzala. Te gnauk taüšo, pa pá razvezo, na pa toga enga vöstrauso. Toga vragá. No pa tisti te tö odleto.

Na, te tisto vöbilau. Zrankma rano so lidgé najgir bili pa so gledat šli. Ka tisto zakunjeni grad biu. Nuti tá gledao, pa prideo, najde pa se čüdiva, kak tau, ka austo prejk nauči. Ka tü prej nišče nej mogo, ki ešče prišo, al je tü laknivati sto, al ka koli, ka prejk nauči več nin nej bilau, ka so ga odvlekli. (Sa pa že parpovejdo, kak.) Ka tisto na völki šlau. Te so ma pa tak prajli, tü zdaj leko lakniva, tau njavo bau. Ja, tau njemi nej trbej, vej leko dé što koli, več nišče nika ne deje.

Te pa po cajti, ka stari grato pa mogo mrejtji, na te pa, ka de v nebesa, trbej titi, nej, ka je ta *meše*. Vej je, tan so ga nej nupüstili. Sveti Peter nej nupüsto pa opro vrata. Ka un nej sévalon. Zatok, ka da sta njiva po zemli ojdla, un nej proso pa ma Peter prejk kumas ta gor kazo, aj tisto prosi. Un tü nema mesta. Te pa v ta petjeu. Te tapride, te tan tisti, ka najbolje bit biu, tisti, ka slejden v žakli biu, tisti ga najbolje pozno. Pa se vsi zbodjali, toga es nej. (Na, zdaj te ne vejn, kakši konec biu.)

Matičetov: Gé ste vi to čuli, to pripovest?

Pripovedovalec: Tau što se. Što se. Da se v šaulo odo. Moj oča so meli s Klagenfurta Drüžbe svetoga Mohora knige.

Matičetov: To je nej bilau noter.

Pripovedovalec: Bilau. Knige so bile nej s Klagenfurta, ka so bile z Lublane. Pa tan več nubilau kaj takšega. Taši kratki parpovejsttje. De pa tisto neman, ka so sir prosili, nej se daubo nazaj. Taše norije so nut bile. Pa se emo, ka piso Hubad, tan tö bilau šest nuti. Da se v šaulo odo. Pa so me oča včili par ton geziki, pa se tisto vse razmo. Vö s šaule se austo, pa se tiste več nej što, ka se pa druge što. Vej dosta man. Kalendare pa vse. Eške tisti kalendar man, da se se ge naraudo.

Matičetov: Šteroga leta ste se vi narodo?

Pripovedovalec: 1896 (gezero osanstau devetdeset šest). Velijo se knige »Pamet in vöra«. Tö so s Klagenfurta.

23 KOVAČ

Eden kovač je völki srmak biu, pa emo dosta mlajšov. Te pa sigder dela, pa sigder dela, te pa je vrag pravo, nauk prišo pa pravo:

»Ka se mantraš?«

»Vej se pa dosta mantran, pa donk neman nika. Si ne moren parslüžiti pa držini, žmetno gorrانيتi.«

»Vej ti pa djes pomoren.«

»Je, kak pa ti men pomoreš, ti si taši sirmak kak djes.«

Te pa pravo: »Kaj bi nej.«

Te pa ma parneso, nauk odišo je pa parneso en žakeu penez. Ete je pa:
 »Dobro je, aj si dobro včino.«
 »Ja, zdaj te meni se eti podpiši. Ka ti ranč ne vejš, ka ti maš. Za tisto se mi podpiši.«
 Un je nej znau, če žena je noseča. Un tisto dūšo sto meti, ka je ešče žena v utrobi mejla.
 Na, te, un se podpiše za tau, ka un ne vej.
 Te dobro. Se je podpiso, pa odišo. Da je žena dejte porodila, te je ūdi prišo:
 »Jas sen prišo po tau dejte, ka si ti meni podpiso, ka ti ne vejš, tau je gé zdaj tau, ka si ti nej znau, če žena je noseča bila«, pa tū zdaj, je po tau dejte prišo. Dobro je, te je pravo:
 »Eti meni prva nutri daj škrapcé, tvoje prste, pa te ti tādán. Tačas nej, dejte.«
 Nutri djau, nu škrapcé, pa se vküpergono pa je tan emo nu škrapcaj pa Šatan nej mogo vö škrapceu priti. Pa ga te ponjen, ga fejs vküptalebo, vse ga küzmlato, no pa te ga pūsto pa te odišo, pa dejte tūnjau.
 De je pa, da je prišo, kovač, ka je mrau, pa prišo, pa je mogo ta k pékli vratan priti. Pa so ga prej vrázje zaglednili, ka té kovač ide, pa je un klapač s seuv emo kovač. Pa kak so vrata prauti držali, kak so škrapci skaus prišli, tista železna vrata pa te taūšo, pa je tiste škrapce tanut tanazaj nuzakauvo, ka so vrázge nej mogli vö več pa nej vkraj, pa ešče gnesdén itak držijo železna vrata peklénska.

24 LAPEC RAZMEJ GOSI PA REJŠI GAZDO

Lapec je prej razmo vse, kak so gosi gučale med sebov. Te so pa gučale, ka »naš gazda za tri mrgé, zdaj mo prej trno žalostni. Ka več gazdo nem' meli. Gazda je dober biu za nas.«
 Te pa, lapec pa tisto razmo, ka gosi pravijo. Pa da so djeli pa se je pavek dojpūsto, kak cuj cvören pardé pa nuti v žlico gazdi. Pa lapec tisto vkraj vdaro, te pa da, nej mrau. No, pa so te gosi pravle:
 »No, zdaj te pojmo mi gečmen gejst, ka mo prej v mlini gečmen gele.«
 Lapec je čūu, pa v mlin nej pūsto, ka bi ji v mlin pūsto.

25 LAPEC RAZMEJ GOSI PA REJŠI GAZDO

Gnauk v enon mlini bilau, ka je lapec biu, pa je lapec razmo, ka gosi med seuv parpovejdao. Te pa so gučale med sebov: »naš gazda za tri dni mrgé«. Kak koli tau tist že mora znati. Un je tau razmo, pa te, da so djeli... Gosi so gučale, ka gazda za tri dni mrgé. Pa lapec tisto čūu. Kak te un tau mrgé? Ja, pavek se prej dojpūsti, pa njema nu v žlico pa ga un zej, pa te v tiston mrgé, ka tisto čemerasti pavek. Pa lapec skrb emo pa da so obödivali, se pavek dojpūsto, pa nuti v žlico. Pa je lapec tūsto vūdo, pa je žlico vkraj vdaro, pa je tak gazda te nej mrau za tri dni. Gosi so pá gučale: »zdaj mo te šli v mlin gečmen gejst«. Depa lapec je čūu pa un jin nej pūsto.

26 MAUŽ REJŠI ŽABO PRED KAČOV PA RAZMEJ, KA GUČIJO STVÁRI

Gnauk eden mladi moški biu, oženjeni. Pa je v lejs üšo, topačo je zeu, v lejs drva sekat. Te pa da nu v lejs prišo, tan ena kača bila pa je enoga korata mardjala. Un je pa tá s topačov, pa kačo bujo. Korat je pravo:

»Na, ti si zdaj namé rejšo. Ge zdaj tebi dan za plačo, boš razmo, ka do stvári gučale. Sam nikoma ne ovadi, če kome ovadiš, te merjéš.«

Domau je prišo, nika nej gučo, ženi nej ovado. Sta se pelala tá po cesti, te so pa tan gosi letele. Pa so pravle:

»Pojmo v mlin gečmen gejt!« Njema pa smej vujšo, se je smejau.

Žena je pitala: »Ka se smegéš?« Nej je pravo, nej je pravo.

Pá dale üšo, so prej pá, mački so se smedjali.

»E, kak smo mi gostüvanje meli, ka smo müši geli.« Pá se smejau. Žena ga pá teuko spitala:

»Ka se ti smejéš? Ka se ti smejéš? Povej mi!« Te un pravo:

»Ge ne smejn povedat, če ge vöpovejn, te merjén.«

Telko me je delala žena, aj povej:

»Če rejsan mrgéš, moreš povedati!« Jaj, more povedati, žena več nej enjala. Na postelo je šeu, zdaj dojlego. Ka prej mrgé, ka ji te vöpovej, pa te tak mrgé.

Te je pa žena psovi dala krüj tavö, prej »ná, falat krüja«, pa je nej zeu. Te pa kokaut pravo:

»Zaka pa ne zemeš?«

»Ge bi zeu od té grde ženske? Ka je njeni mauž zdaj de méro, ka vöpovej?«

Kokaut pravo: »Ha, de je pa nauri! Sam eno ženo má, pa go ne vej v red zeti? Je dvajsti man na gnojey pa vse v red zemen. Gori aj stane, pa go dobro nariba! Vejpa te več nede pitala.«

Ej, mauž je tau razmo, ka kokaut guči. Doj s postelé pa štrik, pa ženo dobro naribo, pa je več nikdar nej pitala, ka stvári gučijo.

27 EDNA MATI JE MEJLA EDNO ČÉR PA JE TRNOK LEJPA BILA

Edna mati je mejla edno čér pa je trnok lejpa bila. Pa je dosta snubecov ojdlo, ka so go steli za ženo meti. Depa una je tak pravla, una samo tistome dá za ženo čér, šteri de njej znau tak parpovejdati, tak lažati, ka una nede dala valati. Dosta so ojdli, de se pa enma nej posrečilo. Te je tan, v vesi je eden gospaud emo tri lapce. Zrankoma rano, da so zajtrik meli, so si parpovej dali.

»Ja,« prej, »zapauved mamo, ka mo prej mimo tiste iže pelali.«

Tista je skraj vesi bila, gé je tista mati doma bila s svoji čerdjavu. Te ta najstarejši, tisti je pravo:

»Vej, ge mo že z njauv gučo, vi te prej vidli, ka mo dje že taše gučo, ka de una dala valati.« Že se smedjali, ta drudji pravo:

»Vej, prej če ti nej, te dje.«

Te ta najmenjši, tistga so bole tak ošpotavali, zat ka je najmlajši nad njimi biu.

»A, vej,« prej, »dje, vidite, dje mo go prej za gvüšno dobin.«

»A, pa ti norček, ka pa si ti od toga brodiš?«

Te so pelali, najoprvin ta najstarejši je pelo, tisti najnaprej, pa da je tan mimo pelo že, tiste iže vidi, ka mati je nütri bila v gračenki, ka je okapala.

Pravi: »Dobro jutro, mati!«

»Je, Baug daj!«

»Ka pa delate?«

»Zeldje plevén.«

Dje, un gleda pa si brodi pa več dale nika nej znau gučati, ka bi un zdaj tadale pravo. Mogo je tadale titi. Ta drudji je prišo, tistoma se ranč tō tak zgaidilo.

Te ta najmlajši, tisti je najozajek biu, tisti pá dé, je taprišo.

Pa pravi: »Dobro jutro, mati!«

»Baug daj!«

»Ka pa delate?«

»Zeldje plevén.«

»O, mi smo že davnik nuti zrezali, devet kádi, puno.«

»No, tau je dobro djé.«

»Kaj bi dobro bilau, vej je vse zagnililo.«

»A, to je zbožno djé.«

»Nej je zbožno djé, ta na njivo smo odpelali, pa smo njivo pognojili.«

»Ja, to je dobro.«

»Tan je takša veuka rastova gora gor zrasla, ka nišga aska smo nej meli.«

»Na, to je zbožno djé.«

»Ka bi zbožno bilau, tisto raske je vse vautlo gratalo, pa je tan puno roja nütri gratalo.«

»Na, tau je dobro djé.«

»Nej je dobro djé. Tisto je puno medú bilau pa eden medved je prišo pa tisti med je vse vō pojo.«

»A, to je zbožno djé.«

»Kaj bi zbožno bilau. Smo medveda zgrabili, pa smo ga nü v prešo djali pa smo vōstisnili devet kádi medú.«

»Tau je pa donk parkleta laž gé!«

Pa je te, te tisti je daubo. Mati je že pravla:

»Nej je, nej, vej je tau istina djé.«

Pa te tistoma dala za ženo.

Matičetov: Tau tü oča parpovejdo?

Pripovedovalec: Ja. Moj oča so meli slovenske, kak mi pravimo, kranjske knige iz Lublane, pa z Marburga. Taše društvo je bilau, Svetoga Mohaura društvo. So nüplačüvali, pa so te knige daubili. Štiri-pet, kak so plačüvali. Pa veuki kalendar cüj.

Gnauk je biu en srmák, ženo jemo, malo kučo. Un nika nej emo, ũšo, pa kaj delo. Drva sekat ũšo. Una ma spekla dvej pogači pa te drva sekat ũšo. ũšo pa je seko, tan gũžno pa tan tádjau. Obed cũjprišo, isko, nika nej najšo nuti. Lačen je preveč trn biu pa je parklinjau. Pravo, ka Baug ka nede mogo na ovon mesti najti pa na etomi, šteri tau zo. ũšo, kũ spatjivo pa ũšo domau. Žena ga pitala:

»Gé pa odiš, ka s' pa te zdaj včino?«

»De se pa tak lačen, nika mi daj!«

Rejsan, skũjala pa ma dala pa djo. Pa te tak pravo, ka njema sfalilo.

Na drũgi den te pá ũšo. Te prva litji z domi ũšo, en mali pojep njema prišo, pa je pravo: »Namé gorzemte za lapca!«

»Ka 'm pa te gordjemau, sam neman gesti pa nej dela. Ge se srmák gé.«

»Gorzemte, gor, drugo nika ne 'm proso, sakši den dvej võri domau spat titi. Drugo nika nej.« »Dobro, te pa boj!«

Tan austo, sta pá drva sekat šla, pá ũšo. Da sta táprišla v lejs, pojep mali tak pravo tistin: »Gazda, vi sam táidte po lesej, pa zamerkajte boré, pa nazaj ne glejte, vej de za vami sakši ležo. Van nej trbej sekati. S seuv zemte dvej žage, dvej topači pa de šlau.«

Rejsan, ov naprej sam támerko, zar zanjín so sekali. Dojzosekali, te je pravo:

»Gazda, dja 'm zdaj domau, malo spat dvej võri.«

»Idi, idi.«

Domau prišo, koga najšo, žena doma drugoga mejla. Popa. Te vidi, ka kauli podauknaj dé, võ na okna sta vidla, ka kauli na podauknaj dé. Pravi:

»Jej, naš lapec domau dé. Kama se pa ge zdaj skrijen?«

Un de prej:

»Tũ kauli pod postalo stanen, pa te nede gledo, dojleže pa de ležo.«

Rejsan domau pride nuti pa pravi:

»Na, vertinja, naš gazda so tak pravli, ka prej ge moran tau postalo tavõ djati, ka võ moran stepsti, ka se parlufta, ka dugo tũ djé.«

»Kaj pa tau postalo že tak dugo tũ, vej ge tau sam parluftam!«

»Nej, nej, tau more parluftati«, taušo pa postalo zgrabno.

Ov je pa nut biu pa tavõ! Jaj, nej biu... Zdaj te una, žena nej smejla gazdi võpovedati, un pa tau gazdi nej ovado.

Te, dobro bilau. Gazda domau prišo pa gejst, pa nazajšli, niške nika nej ovado, nej enma pa nej drugma. Na, drũgi den pá tak. Pá so šli drva sekat, pá tak bilau, pá domau prišo spat, pá najšo.

»Kama se pa zdaj pá skrijen?«

»Ja«, prej, »v klejti nut v silsko lado. Tan prej gvũšno nede odo.«

Nũti se, nut v silsko lado se skriu. Lapec pride.

»Pa dojleži, doj«, vertinja pravi.

»Jaj, jas nemo ležo, gazda so men tak pravli, se njini lapec moren nji baugati, moren tatiti v klejt pa sildje moren võsklasti, ka sildje bau pa tan nũtdejemo.« Pá ta kraj. Una ga nazajvlekla, vertinja, un pa nej dau pa tavõ pa tan pá, pá tásprašo.

Popa sran bilau preveč trn, ka je mogo domau titi, pa je te pravo:
 »Na, vej več trn več ne'm tü odo.«
 Dobro. Gazda domau pride, gesti, vse. Zdaj te pravi gazda:
 »Na, mi več nemamo.«
 »Ite, prej, gazda, pa gorzemte s tala vse, mi obredimo, pa vi prej dosta penez dobite.
 Pa gorzemte pa mi obredimo, pa plača bau.«
 Rejsan, so delali dosta, bogati grtūvo srmák. Tau spravo, lejpo ižo spravo, vse.
 Je, ka. Vertinji se nej vidlo, ka je lapec lagvi biu, ka je tistoga njenoga popa sir ta kraj.
 Te je pravo nauk gazda:
 »Ka pa ti telko gučiš, aj lapec krajdé. Vejpa vidiš, ka vse mamó, ižo, vse, maró lejpo,
 vse mamó. Pa ti dunkt tak gučiš sigder, aj ta vkrajdé.«
 »Ja, etak pa tak...«
 Te je pravo gazda:
 »Na, eške aj bau dva kedna tü, pa te ma gorpovejn.«
 Dobro. Te je pravla:
 »Ja, dva kedna, tau eške dugo nede.«
 »Na, vejpa te že baude.«
 Te so, dva kedna dojminaulo, je prišo gazda pa pravi:
 »Na, dečko, ka se ti zdaj dužen gé?«
 »Nika nej.«
 »Leto vödé, leko krajdéš.«
 »Da de vašá žena znala taljanski, te moje leto, te mo ge üšo, dočas nej.«
 »Ja, kak de pa moja žena taljanski znala, vejpa prej nikdar nej čüla.«
 »Kaj pa prej nej, vej te prej vidli, kak do prej uni taljanski gučali.«
 Dobro. Gazda nikan üšo na senje, lapec pa doma delo, pa vanej na njivaj. Pop pá prišo.
 Lapec pá domau pride, pa kauli za ramon dé, na okno gleda...

(-)

Te je gazda üšo na sénje. Njiva sta pa samá doma bla, lapec pa vertnja. Lapec vanej dela, že po njivi. Ta ov, pop je pa pá üšo ženi. Ov je pa znau, lapec, hüdi biu, pa je domau üšo. Pa etak pravo:

»Kaj zaran boš vö na okno gledó?«

»Ja, vertinja, zdaj mi je leto vö gé, dja moran titi. Zdaj, vse porazmite. Moran titi. Prej, malo okno goroprite, ka vas prej küšnen, ka prej ste mi prej vörna vertnja bili.«

Pop pa etak pravo:

»Porazmejte, ge vöpovejn, ka norija! Ja, prej kak 'š pa prej ti njema tau svojo lejpo lice tavö držala?«

Vüja njema prej: »Poštenjé van dan, pa vöpodržin.«

Ja, rejsan okno oprla, ov pa tavö podržo. Lapec je pa naužic kredi emo, pa njema je krajvrezó, krajvrezó. Ja, ov je pa te fertig skor biu pa domau. Skor je nej mogo domau.

Jaj, zdaj je te... Lapec nazaj üšo na mezev, pa je gazdo domau čakó. Una je pa tö možej prauti letejla pa pravla:

»Jaj, jaj, naš gospaud so tak betéžni gé, ka moran gledat titi, ka moran nika nesti.«

»Vejpa te nika nesi, nesi!«

Vse je küspolovila, gosí, vse, pa sküjala. Küjala. Lapec je pa nüti prišo, zdaj že küjano bilau pa vküperredla, ka de nesla lepau, nüpatjivala. Pa je lapec vözeu tisto gesti, mesau, pa je tisto krajvrezano nütpotisno. Mesau je pa un zo. Jaj, una pa nika nej znala, samo lepau küspatjivala pa nesla gospaudi.

Da tan par gospaudi vöklala, te je:

»A, tak? Zat se ge zavolo tébe telko trpo? Ka ti tak delaš z menov? Ka pa ti za djezika maš, ka tau tak špajсно gučiš, ka nika ne razmejn? No, pokaži!«

Djezik vöpokazala, pop gezik krajvrezu. Zdaj te stejla, pa rezo, stejla gučati, zdaj te nej mogla gezik obrnauti, ka je šlej bila, zdaj te taljanski tü bilau.

Zdaj je domau prišla, pa doma je gazdi stejla, mozej gučati, pa je te nej mogla obrnauti, ka taljanski bilau. Lapec je brz cü üšo, pa je pravo:

»Gazda! Moje leto je vö gé! Vaša ženska taljanski znajo.«

Ja, zdaj te malo bilau, prej te mogla mrejtí. Lapec je pa tak pravo:

»Na«, prej, »če bi prej nej tau delali, bi prej eške lek duže živeli. Ge se van prej vkraj djau ženo, ka ste prej dobro tak nika nej meli par nji, ka so moža tak pa tak, mauž, žena tak delali. Pa se prej dje kraj vzeu, zdaj se pa prej ožente, mojo leto je vö gé, ge odiden, vi pa živte.«

Rejsan se ov oženo, ta gazda, pa lejpi vören žitek jemo, pa eške gnjesdén živé, če sta nej mrlá.

Matičeto: Ge ste čuli vi to pripovejst? So vaš oča pravli?

Pripovedovalka: Oča, ja.

29 GNAUK JE BILA ENA STARKA

Gnauk je bila ena starka. Starica, edna ženska stara. Pa je mejla eno dekle, lejpo dekle, »Baugdanka« imé bilau. Te pa ta dekla že zrasla pa trnok lejpa bila, pa bi se že leko oženila. De je pa tista dekla nika nej delala, samo sedešla, pa ojdla. Mati vse táobredila, te so pa že prišli večkrat njej, ka so go za ženo steli meti. Pa je mati sigder pravila:

»Naša Baugdanka je nej za tau, ka je... una ne vej delati, una nika ne dela.«

Vsi so odišli.

Te je pa prišo eden stari, je jemo tri siní. Dva sta že oženjeniva bla, že dve snejé emo, pa je te zdaj eške enoga siná jemo, ka de se ženo. Na, te stari je üšo po tisto Baugdanko. Je proso staro, aj dá za snejau. Stara je pá pravila, ka:

»Naša Baugdanka nej za tau, ka una nika ne vej delati, pa neške delati.«

Stari pravo:

»Nič, nika ne deje.«

Za tri dni so svatbo naredili, pa so se oženili. Te je pa Baugdanka tan tö sigder samo sedešla, pa je ojdla. Te pa večerdjali so... obed so meli, pa te je mati parnesla krü pa pogače. Steri so za stolon sejdli, jin vsako tarazdejlo, sakome falat pogače pa krü. Baugdanka je ejkstra sejdla. Te pa mati pravla:

»Ka pa te z Baugdankov baude?«

»Baugdanka«, stari so djali, »Baugdanka nej lačna, ka una ne dela.«

Te zvečer pá so gejst šli. Te so mati pá parnesla pogače pa krü, stari so pá razlaumili, oča, pa pogače sejn tejn, kaj so par stauli sejdli. Mati je pá pravla:

»Ka pa te Baugdanka?«

Oča pravi:

»Baugdanka nej lačna, ka una nej delala. Steri ne dela, tisti nej lačen.«

Te so si parpovejđali, ka do na drügi den delali, pa so legli spat. Baugdanka je tö spat üšla, depa lačna trn bila pa nej mogla zaspati.

Te zrankma rano, rano gorstanila, pa se mujla pa rame škistila, pa krave polagala, pa telce napajala, pa zajtrik spravila. Da so ovi gorstanili, so se smedjali.

No, zdaj te vsi so na sto sedli. Baugdanka tö ž njimi. Oča je najveksi falat pogač vtrgno, pa je dau Baugdanki.

»Na, ti, velki falat pogače, ka si ti gnes največ delala.«

Te za tretji den so Baugdanke stariške prišli njau pogledat. Baugdanka je zraven prauti njin letejla, in je vrata odprla, i zraven kričala:

»Oča i mati, prinas je nej takša návada, kak privas doma. Brž si nišo delo iškite! Tü je takša návada, ki ne dela, un ne dobi gesti.«

Pripovedovalka: Tau je ena kratka parpovejst.

Matičetov: Ge ste jo čüli? Ste čüli ali šteli?

Pripovedovalka: Čüla se.

LEGENDNE PRAVLJICE

30 VRAGI DEJTE AUDO

Gnauk je tó vrag prišo k enoma pavra, pa ma je pravo, aj un njema tau tádá, ka ne vej. Ka te on njema gauščo vsečé, ka gauščo emo, ka ga sekati dau na drva. Ka ma uni gauščo vsečéjo, če un njin tau tádá, ka un ne vej. »Ha, vejpa prej dja van tau tádán, ka dja ne vejn.« Un je pa nej vedo, če žena kusta. Žena kusta bila, pa un tisto dejte tádau. Un tisto dejte tádau.

Zdaj pa te cajt séušo, ka de žena dejte mejla pa se žena trno žaurgala pa se trno ceknila. Zdaj je té cajt tū, vrazgé v gauščo pridejo sekat, prej dja moran tatiti. Una pa tádé, pa da je üšla tá do gaušče, tan nin jena kapejla bila, pa nuta v kapejlo üšla pa Bogá molila. Te pa zdaj v to kapejla je Marija bijla, pa Marija prajla:

»Ej, ženska, ti si trno nesrečna. Ti ostani tū pa Bogá moli, pa mo dja mesto tébe tá.«

Pa Marija dolastaupila pa táušla. Da so go vrazgé vidli, vrazgé krčijo:

»Nej téba tū trbej, tista drüga aj sépride.«

Una njin je pravla:

Družina Merkli (Štjednjarski) z Verice ok. leta 1970. Pripovedovali so: Štjednjarska Nani (v sredini), Feri (vnuk, na njeni desni), Rejza (snaha, zadaj za njo) (zasebni arhiv).

»Parkleti, odite od méne, aj vas ne vidim!«

So vrazgé mogli pobejgniti, vrazgé mogli oditi. Zdaj je pa te ženska dejte mejla. Te so se pá trno bojali, ka vrazgé, vrag ponga pride. Je, pa te eden kaudiš prišo pa je pravo:

»Nika se ne bojta, vi gora na sto dejta posanco vodé pa kolač krüja, da de se dejte narajalo.« Na, so goradjali posanco vodau pa kolač krüja. Ja, gnauk je ta vrag na okna skloncko, prej: »Vö mi ga dajte!«

Tisti krü je pa dola s stola staupo ta na okno pa je pravo:

»Da 'š telko trpo, kak se dja trpo, te ga dobiš.« Ka krü dosta trpi. »Da 'š prej telko trpo kak se dja trpo, te ga dobiš, prva nej.«

Pa je te, te so dejte pá oslaubodili, ka so ga nej tanesli. Ka ta krü ga je obrano. Tak ka krü je zat velka... Zat pa da kama človek idé, te prej aj vsikder krü s seuv zema, ka te čalarica nejma mauč cüj k njema, pa nika, drügo tö nema tak nika mauči k njema.

31

GNAUK JE BIU EDEN SRMÁK

Gnauk je biu eden srmák. Pa je vaugeldje kopo. Pa me je trnok slabo šlau. Podnék si je dojseu, ka de obed emo. Emo je falajček süjoga krüja pa eden lük. Trüden je biu, pa nevola ga je mejla, zaka un telko trpi, pa telko se mantrá pa te un dónok tak slabo živé. Nej je emo vaule gesti, če je rejsan lačen biu. Te si brodi, brodi, kak bi tau bilau, ka bi njame leko baukše šlau. Penez nema. Plača je trnok slaba djé. Te je sam sebi pravo: »Vej bi pa nej maro, de bi mi vrag parneso peneze.«

Un si tisto tak brodi, pa že nika čüje, ka nika šumače. Dja, gorpogledne, dja vidi, eden vólki človik dé cüj k njame. En, biu je zeleni oblečeni, pa je dugo keco jemo. Cüj k njema staupi pa pravi:

»Zvau si me, pa se zdaj prišo.«

Ta srmák se trno prestraši pa ga gleda.

»Ja, ti si me proso peneze, parneso se ti.«

Parneso je, eno vrečo penez. Pa je tan pred njega dojlüčo.

»Tau maš!«

Te srmák njama pravi:

»Pa ka te aj včinin za té peneze?«

»Ja, nika nej drügo, ti meni tisto sé daj, ka ti ne vejš doma.«

Un si misli, »ka jas ne vejn, vejpa jas doma za sikši cvek znan. Vejpa tau jas leko tadan, ka dja ne vejn.« Pa je parvaulo. Tisti je pa biu Hüdi dü ali vrag, pa je pravo, je v žepko segno pa je vö parneso eden falat kauže. Pa ma pravo:

»Tü se ti podpiši, pa te penezge so tvoji gé.«

Prst si je rano, ka je krv tekla, pa je tan križ gornarédo. Dvakrat küzosoiko pa je nazaj v žepko djau, pa ma te pravo:

»Za dvanajset lejt, dje priden tá k tebi domau. Pa mi te tisto sé daš.« Na pa se te obrno pa se nauk skadilo pa ga več nindrik nej bilau.

Ja, un je trnok veseli biu, ka penez zdaj má un. Zdaj de me pa več nede trbelo delati pa de ma dobro šlau, pa več nede gladüvo. Gleda, bili so zlati penezge pa srebrni. Un več

nede delo, zdaj de üšo domau. Z vólki veseldjen domau pride, nütri f izo staupi, žene nindrik ne vidi. Gleda kaulivrat, gé je gé, žena je na posteli bila. Pa ma veselo pravi:

»Ti, ka sva miva želela, Baug je nama spuno naja želo. Prej, eto glej, kašoga lejpoga sinka mava.«

On je trnok veseli grato, ali na gnauk je tisto njema na pamet prišlo, pa je trno žalosten biu pá... Te je prijó skoziti. Te ma žena pravi:

»Dja, pa se ti djaučes za toga volo, te si tau ti čemerén, pa ti je nej prav?«

»Kaj bi nej, ge se prej trno veuko veseldje gé, liki prej veuka žalost me má. Ka se prej dje včino!«

Rejsan ji parpovejda, kak se njema zgaudio. Prej:

»Glej, eto te peneze se parneso. Pa se ga dje prej audo, ešče ka je prej gvüşno ešče prej nej biu na svejti.«

Peneze zeu pa je nütri v kaut lüčo tak kak Judaš. Pa se etan not djauko. Žena je tö trnok djaukala:

»Ka si tau naredo, ka si tau včino?«

Dje, zaman. Da sta se vözadjaukala, te sta se pá veselila, ka sta trno lejpo, lejpoga sinka njima Baug dau.

Tisto dejte je trnok friško bilau, zdravo pa vsikši den je vekšo grtúvalo pa sta ga trnok radiva mela. Te so mejseci minauli, leto je minaulo, pa da je že pet-šest lejt staro bilau, ka je dejte že trno..., sta na pamet zela, ka je bistre pameti gé pa zdravo, pa trnok lejpoga obraza bilau. Liki da je oča njema krü rezo, se je sigdar skoziu. Dja, pojbiček je tisto že na pamet zeu, ka se oča sigdar djauče, da njama krü rejže. Pa ma pravi:

»Oča, zaka se vi djaučete, da vi meni krü davate?«

»A, ne djaučen se, nej. Ne djaučen se, oči me bolijo pa zat.«

Dje, drugó paut pá. Tretjo paut pá. Tisto je tak dugo šlau, ka je pojbiček že v šaulo odo. Pá me oča krü dava, ka je v šaulo neso pa se je pá djauko. Te pravo:

»Oča, vi se sigder djaučete, van je žmetno, ka té krü, dje ga več ne'm v šaulo neso.«

»Nej, nej, lübléni sinek, kaj bi meni žau bilau, ge ti prej dan dva falata pa tri tö, samo nesi.« »Nej, dje prej tačas ne zemen, ka vi meni ne povejte, zaka se vi djaučete.« Dje, oča je kaj nej znau pa več nej mogo dale tagiti, ma je pravo, prej:

»Lübléni sin, ge se tebé audo, ka si ti ešče nej na svejti biu. Pa je tau nemé trnok žmetno stane. Ka Hüdi dü pride po té, pa te odnesé.«

Te pravo:

»Oča, nika se ne bojte žalostni za toga volo. Za toga volo se, prej, nika ne bojte žalostni.« Pojbiček je v šaulo üšo, pa skraj ceste je bila ena Marijina podoba. Pa un je tan sigder dojpoklekno, pa je Bogá molo. Pa da je domau üšo, je te, kelko časa je jemo. Tisti je, un vsikši den je vörno opravlo. V šauli se je trnok čedno včiu, pa tak dugo, ka so lejta prišla, rejsan dvanajset lejt. Oča se je trnok djauko. Pa je čako sikši den, ka pride peklenšček pa de ga táneso.

Pojbiček pa, da je šaulo üšo, je tan klečo pa je Bogá molo. Marija je mejla Jezoša v rokaj. Te se Marija dojnagne, pa Jezošek je jemo malo kruglo v rokaj, pa ma tisto kruglo njema taponüdí. Prej:

»Zemi tau kruglo pa go potoči pa idi, kama de se je kobacala ali kotala.«

Un bauga pa zeme kruglo pa potauči pa dé za kruglov. Krugla se kota daleč, on pa za njauv dé. Tau ne vejn, kak dugo je üšo, pride nütri v vólko gauščo. Ta dé na srejudi, po pauti, tak dugo, ka se paut zgibila, ka pauti več nej bilau. Pride cüj do ene male iže. Tan krugla stane. Un kruglo zeme, pa v žepko deje, dale več zdaj ne vej priti. Tan nütri dé, tisto k iži. Skloncka po dveraj pa se pokloni, prej

»Dober večer, oča.«

Tisti je gorstano pa je trnok strašeno njaga gledo. Pa ga pito:

»Od kéc ti prideš? Vejpa že prej, ka se tü djé, ešče žive düše se tü nej vüdo, ka bi tü ojdlo. Kama te se ti napauto?«

»Ja, dje dén v petjeu.«

»Ti v petjeu déš, taši mladi pojep nedužen, ka ti v petjeu déš? Pa ka boš tan?«

»Ja, dja dén tá po moj krsten list.«

»Pa tvoj krsten list je v pékli djé?«

»Ja, tan je djé.«

»Dobro. Eti si dojsedi, dale zdaj več ne moreš titi, ka de kmica djé. Pa zranje rano boš te.« Oča ma je podvoro, ka ma je, večerdjo ma je prepravo, pa postelo. Pa se je dojlego. Pa zrankma rano, da se je gorstano, pravi tisti stari oča:

»Ti, če ti taprideš, ti pitaj, gé je gé tistoga sülovitnoga tauvana postela, tan v pékli.«

Ja, un me je oblübo, un tau opita.

Na, pa te si slobaud zeme od staroga pa dé. Kruglo potauči, pa te dé za kruglov. Pá dé dugo, dugo cajta, tak dugo, ka je táprišo. Veuka vrata so bilé, depa so cujzaprejte bilé. Nütri ne more. Te un kruglo gorzeme, krugla je tan stanila. Depa go eške gnauk potauči. Tisto je tak zrogatalo, ka je telko vragauv vöparletelo kak listje pa trave. Pa so ga trno gledali.

»Ka prej ti škeš, stavi tau stvar, ka se nan prej ovak vküperporüši naš petjeu. Ka škés?«

»Dje, moj krsten list jes ščén meti.«

Uni med seuv si gučijo, prej:

»Steri má? Tá ma ga daj! Aj dé, aj ne odi tü kauli nas!«

Pa enga, drugga pitajo, dje, eden je od toga nika nej znau. Da prej

»Nej je tü gé.«

On je kruglo zeu pa je eške nauk potočo. Ja, te je tak, ka se cejla pekeu vse strauso. Te so vsi vöparlateli, ka so v pékli bili. Pa te se pá pitajo,

»Steri má? Steri má?«

Te eden je najnaslejdnje prišo:

»Ti vendar maš!« Dja, un má.

»Odi brz pa ma brz tadaj! Aj eške gnauk potauči, ka se te vküpersüne pekeu.«

Že je v žepko segno pa ma je tadau tisti falatek kauže.

»Na, pa prej odidi, aj te več ne vidimo več.«

»Ja, prej ešče eno pitanje man. Tau mi prej ešče spunito, pa te odiden. Povejte mi, gé je tistoga sülovitnoga tauvana postela.«

»Ka tebé tau briga?«

»Povejte mi, ka tačas nemo üšo kraj.« Prej:

»Idi, ti že maš svoje, pa več tebé tü nišoga iskanja nemaš.«

»Če mi ne povejte, dja kruglo eške gnauk potaučin, pa se te vküperrazsüne petjeu.«
Ja, te so ga nütripelali. Pa tan v enon kotej so ma pokazali eno žerdjavo brano, tak ka so zobci kumas stali pa so goreli kak plamén.

»Tau je njava postela, vej ga prej že čakamo, aj na kraci pride, tü, tü de un gor ležo.«

»Pa ka de te mora delati, ka se un toga leko rejši?«

»Un mora tisti bot zeti, ka je očo pa mater bujo. Pa tistga mora nüposaditi, pa tan mora djaukati, pa skozami buma močati tisti bot, tačas ka zeleni ne grata. Pa nede raso, ka veuka drejva s tistga zrasté. Tak se un rejši, zdaj idi.«

Un je zeu kruglo pa potauči, pa je pravo zbaugon, pa je te odišo.

Po dugon cajti pá pride tá do tiste iže. Stari oča ga že čaka vanej. Ka je najgir biu, če on pride nazaj. Dje, nazaj je prišo. Pa ga nütri pela pa gesti ma ponidi.

»Dja si pa opito moje, ka se ti gordau?«

»Ja, opito se.«

»Pa ka te?«

»Vüdo se, vašo postelo so mi pokazali, eno žerdjavo brano. Tak ka so zobci kumes stali, pa je žerdjavi plamén vögoro.«

»Pa si tau tö pito, kak se ge tistga rejšin?«

»Tö. Tak so mi pravli, ka morate s tistin boton, ka ste očo pa mater bujli, nüti posaditi, pa se tan morate djaukati pa skuziti par tiston botej, tačas ka tisti zeléni grata pa vólko drejvo zrasté s tistoga.«

Ja, dobro, stari se včasik prijó skuziti, ka je un tau včino, ka je tau včino, ka je un trno vólki hüdodelnik gé. Pa je biu. Gordé na ižo, pa išče nütri za strejo, najšo je, eden bot. Toga dojparneso, že vse črvivi biu. Pa ga je naprej par iži nütrik bodno. Pa je tan dojpoklekno, pa se te tan prijó djaukati pa skuziti.

Pojbiček kruglo potauči, pa pá dé, tak dugo, ka v dugon cajti nazaj domau prišo. Doma oča pa mati sta že trnok žalostniva blá pa že sta se vse tázadjaukala, ka več ga nikdar neta vidla pa da je odišo. Peklenšček ga odneso v petjeu. Trno sta veseliva gratala, da sta ga zaglednila pa pravo:

»Ej, oča pa mati, nika se ne djaučte. Ge se, prej, nazajprišo, pa nema mauči več do méne.« Vse sta dojpokišüvala, pa un je pa tadale v šaulo odo.

Pa trnok se je dobro včiu, pa njin je dobro šlau. Penez so dosta meli, pa so dobro živeli. Te, ka do ga uni zdaj njaga dali vövčiti. So njaga pitali, ka bi un najraj za gospauda biu. Te un pravo, un bi najraj dühovnik biu. Dja, prej, dobro. Te so ga vö dali včiti za dühovnika, pa se je vönavčo. En vólki dühovnik biu.

Dugo cajta je tisto že tašlau. Te je nauk eden človik prišo tá ponjega, ka je un dühovnik biu, aj dé, ka tan so v tistoj gaušči so enga čleka zgrabili, pa so ga, na pau mrtev je djé, ka so ga tan vse küzbili pa ka je prisebi emo, so ma vöporobali. Te je un brž, te se ta pa gor na kaula pa s kaulami se je pelo, ka je daleč bilau. Pela se pa ranč je prišo ta do tistiga mau. Tisto njeme več nej na pamet bilau, ka tisto že dugo lejt bilau, liki da je tan mimo se pela, čüje ka... eden glas, prej »spauved, spauved«. Un gleda kaulivrat, »dje, od kéc té glas pride?« Dje, nin enga človeka ne vidi, pa »kak te té... odkéc té glas dé?« Pá čüje, »spauved«. Te un doj s kaul dé, pa gleda kaulivrat. »Vejpa nekak don leko gér nakle stoj leži.«

Srejni tan je vólko drejvo raslo. Pa vö s tistga drejva té glas dé. Cüjdé, bole poslúša, dje čüje pá tadale, prej »spauved«. Te se dojpoklekne, dja tan je veuka trava bila pa vse, travo raznok razgrene pa dojpgleda. Dje vidi, tan čleke čonte. Pa glavau samo čonte so bilé. Te tan vüjo cüjdeje pa pá, ja, tü vödé »spauved, spauved«. Te on gleda kaulivrat pa njeme... se spomina... tau more tisto mesto biti. Te je vüdo, iže je več nej bilau, ka je že vse vküpodrejto bilau, liki poznalo se je, ka je tü nauk svejta ena iža bila. Vse je krplivdje bilau pa trnje, ka je raslo.

Te doj, pa je spovedo on tiste čonte, pa te gorstane pa gleda kaulivrat, te vidi gor, ka doj z drejva en bejli golaub doj leto. On pa te gor na kaula sede pa dale dé do tistoga, ka je prišo... ka je tistoga te spovedo.

Pripovedovalec: Tau so moj oča parpovejdali, da se ge trn mali biu.

Matičetov: Trno lepa pripovest.

32

BILÉ SO DVEJ SESTRI

Bilé so dvej sestri. Ena je bogata bila, ena pa sirauta. Sirauta je dosta mlajšov mejla, bogata pa nika nej. Trno so lačni bili mlajši, nika so nej meli, krüja je nika nej mela dati deci.

Šla je tá svoji sestri, pa je prosila. Večer je bilau. Prosila:

»Daj mi malo krüja, ka deca od gladi mrjéjo.«

»Neman, nika neman. Nika neman. Ranč skaurice neman doma.«

Odišla je, jaukala je, odišla je domau. Deca pa ona jaučejo doma.

Mauž pride domau večer pa prosi večerjo. Žena ma parnesé večerjo na sto pa cejli krü. Krü je v rauke zeu i vrezu je. Vö s krüja krv tečé. Pravi:

»Žena, ka je za čüda gnes tü, ka je za čüda tau? Krü, s krüja krv tečé.«

»Sestra me prosila krüja, pa se ji nej dala, se zatajila, ka neman.«

Mauž je zeu krü pa je bejšo tá, neso je tá, zaprejto je bilau, svejklo je... Vse svejče so gorele, puno angelov bilau nuti. S srcaun je čüu glas:

»Prestali smo moke i glad.«

Mrlí so od gladi deca vse.

Ferenc Labritz: Bila je preveč lejpa nauta, samo... zavolo, ka sake rejči ne vejmo. Tau samo na kratko, ka je bila ta zgodovina. Jeste ta najnaslejdnje, ka: »Prestali smo moko in glad« (spejva). Tau je čüjo tisti mauž, najmlajšoga deteta, šteri ravno te püsto düšo, da je un prišo. No pa te eške bilau, da so golaubge leteli vö na okno. Dvanajset golaubov, ar je bilau dvanajset decé. Da je un üšo k rami, je vüdo völeteti na aukna dvanajset golaubov. Da tisti otroki so si od gladi spómrali. Tau je na kratko bila ta zgodovina... Te eške dodan. Da je mauž krü vrezu, ka je krv tekla, nej, kak v nauti bilau: »Glejte tau čüdo, kaj se godi, / vö s krüja se krv prilejé.« (spejva)

33

GREJŠNIK SE REJŠI

Aden je bujo 99 lüdi pa se tak grejšo. Pa te zdaj on, zdaj kak on tau dola zmoli, ka un telko lüdi bujo. Zdaj so njema tau prajli, ka mora posaditi ano šibo, pa tista šiba rodi 99 djabok.

Seden lejť je po kaulenaj, nagaj noso vodau tá. Ka so tiste šibe pardjele, pa da so tiste djablane rodile, pa 99 djabok rodila, te so tiste djabtje se slobodile dole pa so vse golaubdje völeteli. Pa on sebé tö rejšo.

(Ka se leko rejši, samo more dolazmoliti, pa se oslobodi.)

34 GNAUK V EDNOJ VESI STA BILA DVA ŽIDOVA

Gnauk v eno vesi sta bila dva Židova. Eden je lejvi, eden pa pravi. No pa sta njiva bogativa bila, te sta pa zvedla nika, Jezoš geste, nej, na zemli pa tau ka geste v cerkvi, ka njiva tö štela sta meti, ka njiva tau dojküpila.

Hat, so kaj nej znala, sta znala ka eden zvonar geste v tisto vesi, ka je v cerkev odo sir zvonit. Sta tašla k njema, pa sta njaga na njé zela, aj un v cerkev dé, aj tan vövkradne Jezoša, ka njima prejkda, ka njiva dojküpita za zlato, ne vejn keuko zlati sta njema dala pa srebra dosta.

Rejsan eden vrnau na sveto nauč sta šla ta zvonari, pa sta zvonara teuko na njé zela, vej je te lagvi cajť biu te, ka njiva preveč dosta penez data njema, če njima tau parnesé, Jezoša.

Je, zvonar si dosta brodo, ka de delo. Peneze bi tö rad emo, ka sta njiva že peneze naprej dojsklala, pokazala sta njema, ka tau dobi, če njaga parnesé. Pa, dun sta ga na njé zela.

Ta üšo v cerkev, pa je goraupro, nej, pa je tau božanjstvo vözeu pa njima parneso. Njiva sta njema tadala peneze vse. Pa sta njiva s tistin odišla. Ja, te sta njiva radiva bla, ka sta njiva zdaj tau dojküpila, ka Jezoša njiva mata.

Zvonar dojlego, spau, pa njema se sir tak senjalo tisto, ka tau tü vöpride. Senjau. Zrankma rano, da je gorstano, ka je üšo zvonit, te so zvonauvge tak djali, ka je un tau vkradno. Njema se tü tau po glavi vidlo nütrik, ka zvonauvge tak dejeo, ka je un vkradno. Nika nej. Nazaj domau üšo, ka so že v cerkvi na pamet zeli, ka tau pa tau fali.

Je, tisto nauč lejvi pravo, nej ka njiva zdaj tau božanjstvo sta doma na sto dojdjala, pa sta z naužcon sekla, ka razmo vrejžeta. Te da sta z naužcon nütsekla, te je krv tekla vö s tistoga. Iža se pa vožgala, kak so stebri bili, so goreli tak na splamen žerdjavo. Pa te zdaj samo veuka kriča bila, nej ka, odjen, odjen, ka lejvi gori. Na zdaj sta že pamet zela, ka je od toga vöprišlo, ka sta njiva tau božanjstvo raznosekla. Te je ov brž zgrabo pa paulek je bila Raba, pa je ta nützleto pa nüt v Rabo včesno, tisto tau božanjstvo. Ka aj prej dojvgasne odjen. Odjen nej dojvgasno, te so parleteli, ka so gasili, vse bole gorelo.

No, tisto božanjstvo, da sta njiva nutličila, tisto je pa te po Rabi tadojplavalo, pa na dva kraja so svejče gorele. Pa ena apatica domau üšla, varnau tü je paunauči te bilau, pa je prejk mostá üšla, pa vidla, ka audaleč, daleč dva posvejta po Rabi dojdeta.

»Ka tau gé?« Tisto teuko delala, ka tisto vözgrabila. Tisto da je vözgrabila, zdaj te vidla, ka je božanjstvo gé pa da una te vözgrabila, je glasila, ka tau pa tau una najšla. Ka ta lejvinje so prišli pa so tan *nyomoznivali*, ka so nej mogli dojpogasiti, ka tiste stebre, tak graubo gorelo, pa so nej mogli pogasiti. Te so zdaj dun nyomoznivali, ka tau gé, zakoj volo tau gori, ka ne morejo vöponyomoznivat. Ka so, nekak je vüdo, ka je ov nika v Rabo neso, ka je nika nutlüčo. Hat, te eden pravi, pravo, ka je prej brat jemo dosta lejvi,

dosta vrednosti, vse srebrno, zlat, pa je un bojo se, ka tau prej tü zdaj zgori, pa je un zgrabo pa je nütneso pa je v Rabo nutvčesno. Za toga volo prej zdaj tau gori.

Dja, nika nej valalo. So nyomoznivali, nyomoznivali, nej vöprišlo. Zvonar na drugi večer pá dojlego pa spau, pa se tisto njema tak senjalo, nej, ka tau vöpride pa zvonauge vsi tak dejejo, nej, ka un tau vkradno. Un nej mogo mesta najti, pa je un sam üšo ta, pa je vövadlüvo, ka un tau pa tau je un včino, nej. Na te je, so zdaj že lejevina pa prave tiste Židove so zgrabili, nej. Sta njiva tau pa tau včinila. Te so zvonara pitali zdaj, ka zdaj, ka osaudijo njija. Un je pa nut v tisti odjen nutprideta, ka je tan gorelo. Te zvonar pravo, un sebé sam goraldüje. Zato ka je tau pa tau včino, un sebé zažgé. Te je tisti odjen tak goro, ka ta lejvi pa pravi sta badva gorela pa zvonar tö. Sta tan nutri bila. Pa so tistga onejali, ka prej aj vöpovejta itak, ka sta nej stejla vöpovedati, tistoga. Tačas, ka je, sta že vse tazgorela...

(-)

Tan na ognji sta te tazgorela, pa je te minaulo, ge ne moren povedati več.

Matičetov: Kdo je van pravo? Kdo je van pripovedavo?

András Csabai (učitelj, madžarsko vpraša): Honnan hallotta? (Kje je slišal?)

Pripovedovalec: Tau te njav oča, te je ka zdaj prve *mešo* parpovejdo. Stari Krajcar *bácsi*.

35 PETER PODKAVA KAK BAUG

Par kovača so konja podkavali. Pa konj je fejs brso. Pa Baug pa sveti Peter sta šla. Baug Petra pravi:

»Peter, prej, taidi, pa jin prej pokaži! Prej nogau ma, prej, dolavreži.« Nogau dolavrezali, pa na tisto so podkovali. Peter nogau nazaj cujdjau. Na, Peter pa Baug tadeta.

Uni so par drügon kovači tö tak nalekli. So konja nogau krajsekli, kovali, so nogau pá cüjdejali. Ja, nej je šlau.

Letijo varašanci ... svetga Petra pa ... Boga so najšli, so pravli, aj jin pomagajo, ka so uni tö tak naredli, pa uni se večna nauga nazaj ne primle. Te je Baug pravo:

»Peter, ta nazaj idi pa jin prej včini. Pa jin tak povej, aj večna uni tau ne probajo!«

36 BAUG PLAČA SALAŠ S PLATNOM, ŠTERO NEMA KONCA

Da je Baug po zemli odo, te je v eno mesto prišo salaš prosit. V enon bogaton mesti veuka gospá bila, preveč je vse lejpo mejla. Te pa kak en srmak je prišo Baug tistoj iži. Tista bogata je pravla:

»Au, jas neman mesta za taše srmake.« Te je sausadnoj ženski išo. Tan je ena sirauta ženska bila, preveč sirauta. Una pravla: una dá, depa prej slabo má, preslaba je.

»Nika ne deje, dje mo spau.«

Dala me mesto, tisti je, Baug je tan spau par tisto sirauti.

Te zrankma je pito:

»Na, ka se prej dužen za tau, ka se tü spau?«

Ženska pravla: »Nika nej. Baug aj moje najprvo delo blagoslovi.«

Na, te je Baug odišo, una pa naprej zela platno, ka de šivala nika. Pa je telko platna bilau, cejli den je platno mejrila. Konca nej bilau, teuk platna.

Tista bogata je taprišla, jo sausedkinji:

»Gé si pa tau zela, teuk platna?«

»Je, primeni en srmak spau, pa sen je pravla, aj moje delo blagoslovi.«

»Jej«, si je mislila, »samo aj pride k men' nazaj, vej njema lejpo postelo dan, nej tak kak ti sirauta.«

Baug je tau tak vse znau, ka so une. Ej, te na drudji večer je ta nazaj užo. Pa je proso salaš. Že je vse parstrejto mejla lepau. Baug je spau tan, zrankma je pito:

»Ka se dužen?«

Tista ženska bogata pravla:

»Baug aj moje najprvo delo blagoslovi.« Tak kak tista sirauta. Dobro, z Baugon, Baug je odišo.

Ženska je mislila:

»Ge mo najprve prej užla tavö! Zdaj pa dén, cükat mo užla, pa te 'm ge platno naprej zemen. Ovak ne 'm časa mejla cejli den.«

Te pa užla, te pa cejli den vanej cükala. Baug je blagoslovo njeno delo.

37

BAUG PA SVETI PETER

Baug pa Peter sta odla po zémlla pa sta išlá. Pa tan eden, grüškovo drejvo bilau. Pa tan je eden léžo, paj sta pitala, dé je tá paut. Tisti lampe goradržo, aj grüške notraletijo, tak je vtrglivi bijo. Te je njima z nogauv kazo, dé je tá paut.

Te tadale déta, tan je ena deklička bila. Tistoj deklički pravita, aj parnesé njima malo vodé. Tista deklička je užla po vodau, pa je flajсно parnesla.

Te tadale déta pá, tan pá eden bijo, ka je sejdo tan pa pitata, dé je tá paut. Tisti pravi, gora je stano pa je pélo tá, pa njima pokazo paut, kama ta išlá. Zdaj te pá tadale déta, pá ena deklička bijla, sta najšla en dekličko pa sta pitala, dé je... aj njima parnesé vodau. Te užla po vodau pa tak dugo vodau nosla, ka je voda topla gratala.

Te pá tadale deta, pa sta išlá po eno vodej prejk. Po eno vodej sta prejk šla, pa je Peter najšo eden košar fčele, fčel. Pa prejk po vodej deta pa te ga ena fčela vdješla. Pa je Peter čaméren grato pa je cejlo košar fčele nuti lüčo v vodau. Te je pa Baug pravo:

»Peter, zaka si te fčele nutra lüčo v vodau?«

»Zato, ka se nej vedo, stera je bijla.«

»Vidiš, tak jas ranč ne moren lüstvo razlaučiti, ka ti mena praviš, ka dja vse pokaštigan, ka sam tistoga čleka pokaštigan, steri je vrejden.« (Dale ne vejn.)

Zdaj te, pravi Peter, povej:

»Gospodne, tisti, tisti, ka je tisti nama z nogauv kazo, ka ga je vtraga bilau gorastanti, tistoma daj tau ženo, tisto, ka je tak dugo vodau nosila, ka je krop béjo, že vrauča bila. Tistoma pa, ka je tak flajsen bijo, ka je naja pelo, dé va müva tášla, tistoma pa tisto dekličko daj, ka je tak flajсно nama vodau parnesla.«

Te je Baug pravo:

»Peter, tak ne more. Tista flajsna deklíčina ranč tistoga manjivoga dobi za moža, ka je nama z nogauv paut kazo. Ta flajsna deklíčina, ka pa... Ta deklíčina, ka je pa tak dugo vodau nosila, ta pa toga flajsnoga legéna dobi, ka je nama, z nama úšo. Zatok, če dva manjaka küpprideta, te ne moreta živeti. Eden more sir flajsen biti, eden pa manjak.«

38 JEZOŠ IN SVETI PETER

Sveti Peter je Jezoša pito, prej, če Jezoš zna, gé je njava mati, ka je mater že mrla. Te pa Jezoš pravo:

»Tvoja mati je v pékli.«

Te je pa pravo sveti Peter Jezoši:

»Paj bi go un nej mogo rejšiti?«

»Ja, kaj bi nej, prej, go leko rejšin. Prej, idi v bauto, pa küpi edno velko, tašo špulo cveren, pa te s tistin go vöspravimo.«

Te je v bauto úšo pa je küpo eno špulo konec pa te Jezoš je z nogauv potežo zemlau pa je tan lüknja gratala. Pa tisto je tak doli püsto, tisto špulo, ka tan tadoj letejla. Da, kak daleč je biu cveren gor, na pa se te tan je Petra mati za tisti cveren prijala, pa te je pravo:

»Na, zdaj vövlejšči, nazaj vövlejšči.«

Vövlejško, vövlejško, da je že skor vöprišo, te je, so se drüge tö za tau mater zgrabile, ka aj une tö vö se rejšijo. Pa se una strausila, ka nej štejla, ka bi se ova rejšila. Pa te ta nazaj nutri spadnila Petra mati.

»Vidiš, ka je nevoškéna bila, eti na zemli pa je nevoškéna ešče v pékli, mora tan v pékli ostati.«

Tau ste ešče nej čüli?

Matičetov: Nej. Pa tau je nej nauta bila? To so tako pripovedjali...

Pripovedovalec: Nej nauta bila. Parpovedjali, ja.

Matičetov: Sto je van parpovedau?

Pripovedovalec: Etan gori je, Deutsch József je gučo.

39 ZAKOJ DREJVDJE SOKLÉ MÁ?

Zakoj drejvdje soklé má? Da sta Baug pa Peter po Zemla ojdla, pa te zdaj so fejšt v eno krčmej igrali. Zdaj pa te Peter sto nutratiti v krčmau, pa Baug pravo, aj néde, ka ma ne pride dobro vö. On de pa úšo, ka tau pogledne, ka tü dje. Baug pa te njema na pleče gosli dau. Zdaj te šla ta nuta.

Zdaj pa tisti so že pijani dobro bili, aj on zdaj igra njin, ka do ešče pá bole mulatnivali. On se brano: on nej, on ne vej igrati nika nej. Te pa puf! pa ponjen, pa so ga bili. Te ga Baug zatok vörejšo tistoga bitja.

Zdaj pa, da sta vöprišla, te zdaj tisti Peter pravo:

»Ka te lidan zdaj kaštigo mi damo, prej želejzne cveke jin v lesé nutra zbijemo, ka malo tešče, ka so tesarstji bili. Tešče delali.«

Te ma pa Baug pravo:

»Vej leseni jin tö dojdejo.«

Pa te zdaj soklaue djestejo, pa zdaj, te da tešejo, tau se zdaj postavla, tau je zdaj mantra tesačov, udji? Ka ne morejo tak tesati, ka so soklaue trdi.

40 ZAKOJ MÁ DREJVO VEJKE?

Matičetov: Zakaj drejvo má telko vejek?

Baug pa Peter sta po zemli ojdila, pa sta nimo gostilne šla. Ja, krčme. Pa so fejs igrali tan pa spejvali, popejvali v krčmi. Te pa Peter pravo:

»Šla va nūti gledat, ka tū jeste.«

Nūtri ideta, Jezoš je pravo:

»Idi, tau zdaj nede dobro za té.«

»Zakaj pa nej, vej so pa veseli.«

Če. Nutri ideta. Pa gledata, pa tan je vūdo, ka so tesačke so bili pa so fejs pili pa so pijani bili. Baug je pa narédo Petri ozajek gosli. Aj, te so pravli:

»Vejpa igraj, ka maš gosli.«

Peter nej znau, če gosli ima na rbtí. Nej sto igrati, ka nej znau. Ponjen, pa so ga fejs nabili. On pa te, nazaj vō ide pa pravi Peter:

»Ja, Gospodne, zaka si pa tau dopūsto, ka so me tak vse küzbili?«

»Ka si isko nutri, zaka si nut ūšo?« (Dale nega.)

Ja, te pa pravo, Peter je pravo:

»Ten tesačov bi dobro bilau železne cveke nutzabiti nuti v drejvo, ka da bi tesali, ka bi se jin sekére vse vküper zarobile.«

Te je Baug pravo:

»A, vej, leseni tö dobri baudo«, pa so lesene klince nut, tau so vejke.

41 SVETI PETER PA BAUG

Sveti Peter pa Baug, da sta po Zemli ojdla. Zdaj te sta salaš prosila pa sta spat prišla. Sta spat prišla, pa tisto v krčmej bilau. Tan so niši pidjanci bili, Peter na k rama spau pa so ga te fejs naribali. Da zrankma gorastaneta... na drugi večer, da sta pá spat šla, je Peter pravo:

»A, Gospodne, zdaj 'š ti na k rama spau pa mo ja par stenej spau.«

Ja, spita, pidjanci so pá prišli, so pravli:

»Zdaj prej tauga ribaj, ka par stenej, ka smo prej snočkar tak tauga ribali, kaulek rama.«

Pá je Peter daubo, Baug je pá nej daubo.

42 SVETI PETER ČREŠNJE GORBERÉ

Sveti Peter pa Baug sta na zemli ojdla. Pa te sta šla po *sivatagi*. Pa te je Baug najšo pet rajnštji. Pa te pet rajnštji gorzeu pa nu v varaš sta šla pa sta tan, ne vejn tjeuko je kupo črešnje. Pa te sta šla bole tadale pa te vsikšo, da sta dale šla, vsikšo malo Baug lüčo doj. Peter se pa furt dojpötülo pa te je djo. Te je ma pa Baug pravo:

»Vidiš, ge se se samo gnauk potülo, ti pa dostakrat.«

43 VSE OD VRKAR PRIDE (OD BOGÁ)

Tö v tisti knjigaj nut ge (Pamet in vöra). Biu je eden zidarstji - če je biu inaš eštje, ali pa že ledjén, pojep biu. Te so pa tü, vejn so zidali tü gora. Tü nin, če bilau v Klagenfurti, Karintia, tan nin bilau. Te pa tisti pojep, tisti zidar, da se gér vdaro, znate, gé kaj vdaro aj kaj spadno, tisti sigdar tašo šegau emo, ka etak pravo:

»Na, tau je vse od zgoraj prišlo.«

Tak kak prej... od Bogá... tak ka dano bilau.

44 BAUG PA PETER POMAGATA SIRAUTOJ ŽENSKI

Da Baug pa Peter sta po zemli ojdla, te sta šla. Déta, déta, pa sta k enon pavri prišla, pa sta salaš prosila. Paver pravo, un ne dá salaša, ka nega mesta. Te sta šla eno sirautoj. Sirauta pa dala, pa je postlala nišo platno, ka nej mejla nika nej. Dojležeta Peter pa Baug.

Pa zranka rano gorstane: »Baug moj, Baug moj, nika vama neman dati, zaj zajtrika.«

»Nej trbej, müva tak tö déva.«

Te zaj sta šla. Da odideta, ženska vtjüspravla platno. Telko platna je bilau, ka nej mogla zadosta küsprati. Te je letejla za Bogón pa za Petron, ka bi rada... nika bi plačala, ka dosta platna dobila.

Te déta Peter pa Baug, déta, pa sta šla pa sta srečala eno žensko. Pa ka ženska delala, pa mauž, repo sta sejala. Pitata, prej,

»Ka delata?«

»Mi prej repo sejemo. Pa velka süüča bila, Baug vej, če prej kaj bau al nej. Vej, prej, kokautke so spejvali, vej vendrak dež pride.«

Te pa Baug si mislo:

»Aj pride te dež.« Te vrnau nej.

Dale déta. Pá:

»Ka delate?«

»Repo sejemo.«

»Komi sejete?«

»Te zaj, šteri po pauti üšo, sakšoma.«

Tisti je pa teuko repe daubo, ka nej mogo domau zvoziti.

Te dé Peter pá tadale, pa pravi...

»Znak pogledni!«, Baug Petri pravo. Peter znak pogledne, pa te tista iža gorejla, ka sta salaš prosila, pa sta nej daubla. Te Peter pravi Baugi:

»A, Baug, prej, zaka si pa zdaj tau včino?«

»Ja, Peter, zaka nej salaš dau.«

Déta, te déta dale, te pa ne vejn kak... Ja, te pa... Peter pravi, k eno vodej sta prišla. Pa so ovcé bilé. (Znate, ka tau?) Pa ovcé so bilé, pa Petri je ena gorsedla na rokau pa ga vgejla. Peter pravo, rokau nu v vodau potisno cejla. »Viš, Peter, pa zakoj si ti cejla rokau nutpotisno, pa si nej samo tisto, ka te vdjejla.«

»Je, tak prej, se nej mogo.«

»Viš, dje tö moren prej tak kaštigati cejla lüstvo, nej samo tisto, ka je grejšno.«

Dale nega.

Matičetov: To ste vi čuli - što je van pravo? Da ste mala bila?

Pripovedovalka: Da sa mali biu, moj oča.

Matičetov: So oča bili tuj s tü?

Pripovedovalka: S Sinika, ja.

45 ADAM PA EJVA

Baug je najprve čleka stvauro, Adama pa Ejvo. Pa je Adam sam bejo, pa je Baug poslo ženo njema, Ejvo. Tist zdaj, Adam ... taposlo pa tan bijla tri dni par Adama. Pa je tanazaj pelo pa pravo:

»Gospodne, nej mi go trbej, ka tak se smejé, kak da sraka repeče.«

Tau je te Baug pravo:

»Aj Adam, ti rad po njau prideš.«

»Gospodne, ne priden več, nej mi go trbej.«

Adam je sam bijo pá tri dni, pa je nej dobro bilau. Pa si misli:

»Ej, moran ta nazaj po njau titi, vej pa tak se lepau smejala, ka itak vidin njeni lejpi pogled.«

Adam je ta nazaj üšo pa pravo:

»Gospodne, nazaj mi go daj! Ka ne moren pozabiti njeni lejpi pogled, kak se lepau smejala.«

»Vidiš, Adam, de sen ti pravo, ka ti rad prideš po njau.«

Matičetov: To ste ne v Ameriki čüli...

Pripovedovalka: A!...

46a EVA SRANI ENE MLAJŠE PRED BAUGOM

Stéri tau vej raztomačiti, zakoj djéso gospaudje pa djéso pavri pa djéso sarmactje?

Nišče nej, udje?

Adam pa Eva, da sta bila, sta mlajše mela. Dosta. Zdaj je te Baug nazvejdo, ka je gledat pride. Eva je Adama pravla:

»Ja, Adam, ka va pa delala. Sran de naja, ka telko mlajšov mava.«

Prej, »je nikan sraniva. Nika sé v glejv sraniva, nika pod stolicu, prej ani so pa par staulaj sejdli.«

Baug pride pa pravi: »Adam! Pa več mlajšov nejmaš?«

Prej, »nej. Tau so prej vsi, vse.«

»No, prej, Adam, si prej gnauk tak fejst (...) Tau, ka par staulaj sedijo, so prej gospaudje, ka so pod stolicov, tau so te pavri, ka so pa v glejvaj, tau so gé pa prej sarmactje.«

Pa tak trauje fele lüstvo zletelo.

46b EVA SRANI ENE MLAJŠE PRED BAUGOM

Ejva mejla - ne vejn, kelko so gučali - mlajšov, te pa Baug nauk gledat prišo. Te pa njau sran bilau, pa pau aj kelko sranila, skrila. Drudje pa pokazala. No pa zdaj te tisti, ka so ostali, ka pokazala, tisti majo mesto pa so bogati, ovi so pa zdaj srmactje. Teuk se san čüu.

47 BAUG JE STVAURO EJVO, ADAM GO NAZAJ PELO, DE SE PA PREBRODO

Baug je stvauro Ejvo pa Adama. Pa je pelo, Baug je Ejvo pelo k Adama.

»Tau maš, Adam, sa ti ženo parpelo.«

Dobro je bilau, tan je bila tri dni par Adama. Adam je ženo zeu, pa go nazaj pelo.

»Gospodne, nej mi go trbej. Zato, ka tak se smejé, kak da sraka srepeče.«

Baug je pravo, ka »Adam, dja vejn, ka go ti, prideš po njau.«

»Nej, Gospodne, več mi go nej trbej, samo aj se je gnauk rejšin.«

Adam je rejsan nazaj üšo, žené nej bilau tri dni. Na pamet je prišlo:

»Jaj, škoda, ka se nazaj dau Ejvo, ka je Ejva trno lejpa bila pa je se trno lepau smejala, zdaj pa več nikoga nejman.«

Pá je ta nazaj üšo pa pravo:

»Gospodne, Ejvo mi daj nazaj, ka njeni lejpi smej sigdar vidin, kak se lepau smejala.«

Baug je pravo: »Vidiš, Adam, pravo sa ti, ka ti rad prideš po njau.«

»Djaj, Gospodne, daj mi go nazaj, ka go več nir nazaj ne parpelan.«

48 SKAUPI NEJ STO PLAČATI LAPCI

Na Dolenjskon se zgaudlo. Tau tü od Lublane če tantá ali es vö, tau ne vejn, je, vej tau vi bole znate. Tau kakša ves, se gé zvala ... Tan je biu paver. Pa dober paver, bogati, emo je konje, vse, lapca. Te pa trno skaupi biu, svoj. Te pa lapec tan slüžo, s konjí vozo. No, te sta se pa pogaudila, na leto tjelko plače prosi. Pa tačas, tačas, ka sta se pogaudila, liki telko ma nej sto dati, liki lapec proso.

»Na, vejpa boj tü, vej mo že vidli, vejpa te ti nika cujdan, da nauvo leto pride.«

Lapec tan vözoslüžo pa delo pa vozo pa orau. Leto kaulipride, cajt je računati, nika ma zatok davo. Ja, te ma nej telko dau, liki sta se pogaudila. Ja, un te duže nede tü. No, vejpa njaj,

vej ti pa kleti več dan. Pá tadale slůžo. Da leto kauli pride, ka računao, te ma pá nej telko dau, liki je obečo. Te že drugo leto malo dužen austo, pa tisti pa takši biu, tisti paver.

Tretjo leto. Te tak sto vkraj titi, po dvej leti doj. Un več duže nede tū, un že dosta delo pa malo plača pa »Vi meni sigdar menje date, da leto kauli pride, te menje date, kak ste obečali.«

»Na, vejš ka, boj tū, dan ti.«

Rejsan tan austo, pá kan nej znau titi, dela nej bilau, srmak je biu, pá tan austo. Te pa prišla žetva, pa so sildje kosili. Na, žetvo dojopravijo, zmlatijo, te pa ta paver, da gotov biu s sildjen, dosta emo. No, zdaj ta pelala v varaš. (Ja, nikši varaš, ne vejn kakši.) S konjí, dober vöuki vauz, ka odá, ka tak dosta sildja emo, pa peneze tö trbej.

Rejsan tisto spatjivata, pa gor na kaula, pa v eno zranek rano pa pregata pa pelata na tisti »piac«, aj na tisti »kereskedelem« ali trštvo ... bile so te baute, »gabonarakártar«. Taprideo, ka ... Na, so na mesto parpelali sildje. Ja, prej, dobro, »tū prej dojspraznite.« V »magtár« so nosli. Rejsan čisto dojspraznijo pa vse. Da so kaula prazna bila, te je ta paver tak pravo toma lapci:

»Ti pa zdaj idi domau, s konjí pa s kauli. Ka doma dosta dela dje pa orati, pa tan delaj.«

Ha, tau nej sto, ka bi un malo tö tan zamüdo, pa ka taši biu, ka sir gnau na delo. Pa djer de kakši dvej dejci vina leko piu, pa tisto ga pá košta, pa trno svoj biu, poslo ga. Ov dé domau.

Un pa tan austo, ka so računali, pa te leko kaj gér trbelo kaj drugo ešče kaj küpti, pa ta paver raj peški domau üšo, liki bi lapec tan biu, ka bi se un domau pelao ž njin. Da pa opravo vse, te pa domau dé. Te pa trno vrauče bilau. Ta paver, peneze je jemo. No, dé, dé, vrauče bilau, podnék je, večerek, še pa üšo prauti daumi, te pa ka te tista poštija ali paut üšla, dé. Več je nej mogo titi, trnok vrauče bilau, ica premagala, trüden grtívno, pa zatok daleč bilau. Ja, nika ne velá. Tan pa najšo eno drejvo, na poštiji z en kraj, depa par poštiji par pauti je ena voda tekla. Ena voda. Te pa tisto drejvo tan stalau pa tau senca bila, tan dojsesu, ka de malo počivo. Te pa počivo, te se ma pa prijalo dremati. Pa trn trüden tö biu. Fajn bilau tan v senci. Te pa tan ta malo se nagno nakle pa tan zaspo. Te se ma pa etak senjalo: ka je ena krapanca prišla (tau znate, ka tau krapanca? Korat. Takše grde krapance gestejo. V lesej pa tak tiste vólke.) Ka njemi krapanca v žepko prišla, se ma senjalo. Te pa kak se njemi tau senjalo, un pa te etak z rejkli pa zgrabó bankalároš, tau krapanco, pa zgrabó tau krapanco, pa vö, pa ravnau tan ta nü, gé je voda tekla. Pa nu v vodau.

Te tisto tak bilau, te pa po cajti se prebüdo. Parbüdo. No, cajt je djé prej titi, gledó kaulivrat.

»Djaj, ka se mi pa tau sejnalo, ka krapanca v žepko prišla.«

Uj, krapanca. Te pa taušo pa po žepki bila, kak rejkli má, pa nusegno, bankalároša nej bilau nut. Penez nej bilau nut v tisto palacki.

Uuu, zdaj pa peneze talüčo mesto krapance. Tau pa že, tak skaupi biu, pa lapca noro pa kočiša, tak se tau zgaudilo. Dosta de kvara emo, liki tisto, ka njemi je dužen austo, zdaj dosta več zgübo.

Na, tak je te tau prišlo. Pa te žalosten domau prišo, brezi penez, pa sildje odišlo.

Matičetov: To ste vi šteu?

Pripovedovalec: Što. Nutri geste v »Pamet in vöra« knjigaj.

REALISTIČNE PRAVLJICE

49

SOJENICE

Da se dejte narodi, pridejo tri sojenice pa ga sodijo. Ka baude s tistoga deteta. Da edna pravi, da baude prišo na obešalo, na gauge (tak mi gučimo), na gauge. Druga ji pravi, da se narajo, ka so prajli, té pride prej na vojsko, ka more mrejeti. Tretja pa pravla, té se pa more zalezati. Tisto je prej valano, steri je ta tretji pravi, ka pravi. Zdaj je pri ednoj iži eden lapec tau čüjo, pa je on trno gori seba zamerko: prej, »ka mo dja skrb emo, če tau dejte se na tau pride, če se zalezé, potopi se, tak pravijo.« Pa je domanjin nej pravo, udji, ka je tau ...

Un je od mali lejt do stari lejt tan slüžo. Un tau nej vörvo, ka je istina, de je pa tak se zgaudilo. Zdaj te un dejte preveč pazi, preveč ga skrb májo, aj se ne zalezé. Najbole jin je pravo, ka stüdenec so doma meli, aj sigder samo stüdenec zapréjo, ka se tau dejte zalezé. Pa stüdenec vsigdar zaperajo. Pa sojenica je pravla, da de seden lejt star, te se dejte zalezé. Oni so zdaj sploy zapérali. Pa gnauk kak se zgaudilo, stüdenec so dolzaparli, pa doma se dejte špilalo v dvaura pa takšo kopanjo so meli, ka maro napajajo, udji, pa samo dejte tan dolaleglo pa mrlau. Zatok pa pravijo, ka tau, ka osaudijo, tau se zgodij.

50

SÓDICE

Ja, vejpa tau se dja mojga očo tō čüjo, ka tri Sodice. Zatok pa na sto gora mora djati kolač krüja, pa posanco vodé, ka ga te na lagvo ne morejo osauditi. Pod stolon ga tri Sodice saudijo, dejte da se naraja. Ja pa te zdaj je jeden, tü kak ti praviš, čüjo kak so ga saudile. Kak so ga saudile, to dejte. Depa te zdaj je zatok nej tak bilau... (se pretrga)

51

BAUG, SVETI PETER PA SODICE

Tau se dja sto gučati, ka te, da sta Baug pa Peter prišla salaš prosit. Pa je te gazda pravo: »Vejpa prej dja bi vama salaš dau, depa prej žena je tak parpravljena, ka de dejte mejla, pa če vnoči kaj nede dobro, te neta mogla spati, ka neta mirá mela.«

»Ja, prej nika ne deje, vse de ga leže mejla.«

Ja, rejsan prej, ta salaš ma je dau, njima je dau. Vnoči se prej gnauk žena prime žaugati. Zdaj te prej Baug pravi Petra:

»Peter, idi tavō pa pogledni, ka vanej za nauvoga, kakšo vrejmen je.«

Peter tavō dé, pa deš üšo. Tisto dejte te naraudilo, tisto zalezalo. Te se dejte nej naraudilo. Peter nazajpride pa leži žena, se li žauga. Peter pravi:

»Ah, Gospodne, vej go pa rejši, aj se ne žauga telko.«

»Ja, prej Peter, tavö idi pa pogledni, ka ga je prej vanej za nauvoga.«

Peter tavö dé pa gauge vidi na zratje. Nazaj pride pa pravi:

»Gauge se vüdo na zratje.«

Dejte se pá nej naraudilo. Li se žena žaurga pa mantrá, Peter pá pravi:

»Vejpa prej Gospodne, rejši go, aj se ne mantra telko.«

»Na, prej Peter, idi tavö pa pogledni, ka vanej kaj za nauvoga.«

Peter tavö dé, čista vedrina bila. Čista vedrina bila, nazaj prišo pa pravo:

»Gospodne, lejpo vrejmen je.«

Pa se te dejte naraudilo. Te se te dejte naraudilo.

Zdaj pa te eden lapec bijo, tisti je pa za stolon na stolica spau, pa je čüjo, ka ga tri Sodice pod stolon saudijo. Zdaj pa on čüjo, ka njega tak saudijo, ka se deklčina narodila pa tau njegva žena bau. Un si je pa mislo: ja, kak prej tau mo žena baude, prej zdaj se ške naraja. Tašo malo dejte, pa tau prej mo žena bau. No pa te zdaj taüšo, pa je gombasto iglau, té male gombaste iglé, da dejte malo bilau, zibo pa ma je tü v zatinje za kaužo nutapotisno iglau.

Tau pa mati nej v pamet zela pa nišče nej, pa tau dejte tak goraraslo z iglauv. Zdaj pa da dejte gorazraslo, ka dekla bila, un go je pa večkrat za šinjek prijjo. Pa ma prajla prej:

»Dja prej, ne primi me za šinjek, ka tü namé bolij.«

»Ja, ka pa prej te tü maš?«

»Je, tü prej, mi je, da se prej mali bijo, nekak iglau notapotisno.«

Te njema v pamet spadnilo, ka tau un bijo. Ka un iglau nutapotisno deteta za kaužo, tü v zatintje. Pa s tistin goraraslo, pa tisto njau itak bolelo, pa te v pamet zejo, ka je tau un bejo.

52

BIU EDNAUK EDEN OČA

Biu ednauk eden oča pa je jemo enga sina. Mati ji je že davnik mrla. Pa njiva z očon sta živela pa dobro sta živela. Nej sta bogativa bila, mela sta malo ižo pa edno njivo. Tan sta njiva pauvala krumpiče pa zelje. Pa sta tak živela den do dneva. Pojep je trno skrbéči biu pa je rad delo, odo je sausedon delat, pa pavron. Na enon mesti je daubo melo, na drügon mesti kolač krüja pa tak sta, pa njima dobro šlau.

Te oča nauk pravi, prej:

»Lübléni sin, vidiš, ge se že stari pa na pamet djemlén, ka me mauči tánjavajo, ka več nemo mogo delati. Poišči si jedno deklo, ka go za ženo zemeš. Ne glé za bogato, liki stera, boš vüdo, ka de skrbéča gé, pa ka te lübi.«

Sin je nika nej gučo oči, liki un si je mislo, vej un že edno má. Ka večkrat se že z njauv srečo, pa se ma je trno vidla, ka je lejpa tö bila, če je rejsan sirauta bila. Te je pravo oči:

»Vej mo že vüdo.«

Te v nedelo, da so k meši šli, so mogli v sausednjo ves k meši ojti, ka tü v vesi nej bilau cerkvi, pa je tak gledlo, ka se je z njauv srečo. Da se je srečo ž njauv, njoj je Katica imé bilau.

Pravi:

»Ti, Katica, znaš, ka ti poven. Oča so meni tak pravli, aj se ge oženin. Ge bi najraj tebé emo za ženo, vejpa ti me vendar ne ošpotaš, ka mi ne povejš prauti.«

Ja, una se ma lepau zasmejš pa ma pravi:

»Vejpa ti moreš mojo mater pitati. Če tak, ka prej mati parvolijo. Ge tebé poznan, ka si ti pošteni pojep gé, pa se ti meni tō vidiš, vej ti mater pitaj.«

»Dje vejpa, prej, te dobro. Vej, mislin, ka mati men tō kraj ne odpovejo.«

Te on domau pride pa doma pravi, prej:

»Oča, če van je prav gé, ge se tisto že dugo gledjo, ka sva se večkrat srečala. Pa je trnok poštena dekla gé na brgej, Katico.«

Tau je te oča pravo: »Vejpa jas go tō poznan. Vejpa poštena dekla more biti, ka se nikdar od njé nika nej čüu gučati kaj lagvoga.«

Un zadvečerka dé tá, se pokloni materi pa pravi, za koj volo je un prišo. »Če tak, ka mi dovolite, ge bi rad emo vašo Katico za ženo.«

»Dje, tau vüva sta se že kaj zgučala?«

»Dje, müva sva si zgučala.«

»Dje, pa ka ti je una pravla?«

»Dje, aj ge mater pitan, če tak, ka mati parvolijo.«

»Dje, prej dobro, ge tebé poznan, ka si ti pošteni dečko gé. Če tak, ka se prej lübita, te vama parvolin.«

»Dje, meni drüge nej trbej, njau se ge že davnik zalübo, samo se nej znau, če de una namé tō lübila.«

»Dje, vejpa, prej, tau leko.«

»Oča so mi že stari grtújejo pa mi pravijo, aj se oženin, ka uni več ne morejo delati.«

»Na, vejpa, dobro, dobro. Vejpa una je tō skrbéča gé pa ti si tō skrbéči, ka te poznan, vejpa neta gladüvala.«

Za deset dni, pa so se oženili. Domau pride nevesta, oča je trnok rad biu, ka je sneja prišla k rami. Pa istina, dobro njin je šlau. Sneja je tō, doma je delala, da so doma pa nej dela mejla, k sausedon ojdla okapat, žet pa vsikšefeje delo, kak je doma bilau pa tō, peneze so gi davali ali pa melo, ali krü, ali ka njin trbölo, ka jin je nika nej falilo, ka so po vauli meli gesti. Vse pa malo penez so tō meli par raukaj sigder.

Ja, tisto je tak eno leto trpelo, oča je sigder bole slabi grtúvo, slabi pa – v kratkon betégi pa je mrau. Očo so taspravili, kak je krščanjska návada gé, njiva pa tadale živéta. Al njima dobro šlau. Nika njima nej géralilo.

Te sta že mela enga siná, tistoga sta celau radiva mela. Pa je trnok bister biu, vsikši den sta ga vidla, kak krepši rasté. Te tak bilau dvej-tri lejta, pa sta si mislila, na, prej Baug naja rad má. Njema je Jakob imé bilau, un je na žveglau trnok lepau znau füčkati. Večer sta si njiva vanej dojsela, pa un taše lejpe naute znau füčkati, ka tist veselo bilau poslušati. Da njima više prišlo, te sta šla spat. Pa en den, drügi den tak.

Jaj, te je pa Baug pokaštigo tisto ves. Nej samo ves, liki tisto cejlo velko krajino. Ka je taša süuča bila, ka je cejlo leto nej deži bilau. Nika so nej parpauvali, sprtolejtje so posadili, krumpiče so posadili, pa zeldje pa vse kaj, kukarcho. Ja, tisto jin je vse posenilo. Sildje tisto je te, komaj je vlatovdjé daubilo, že je süjo gratalo. Ka so več nej, nej trbölo mlatiti. Samo slamo so tak malo doj. Trava se je tō vse taposišila, ka zdaj nika nej bilau.

Vólka nevola je bila. Dje pavri so več tō nej dela meli, ka bi uni leko tašli, pa če bi rejsan kaj tan dobili. Pavri so tō v veukoj nevaili bili, ka so tō nika nej meli gesti, že.

Njiva sta mela tresti birk. Tisto se po gaušči pasa pa par pautaj, skraj pauti, pa se gene... tisto je tō kaštiga prišla, ali kulara. Nauk dvej-tri so poginile, ja, drūgi-tretji den pá dvej, pá tri pa tak pa dva kedna, pa so se vse poginile. Tū sta že tak bila, ka te na den sta samo gnauk gela. Ka sta več nika nej gesti mejla. Jaj, zdaj celau trnok za toga sineka njima milo bilau, ka gladūje, ka nemata gesti njame dati. Teuko sta zatok li gledala, vej prej bole müva neva gela, sam aj un má. Tisto je tak bilau, njema je tō trnok po ženi žmetno bilau, ka una ž njin vred mora gladūvati, pa toga pojbiča tō. Je, tak je prišlo, ka sta samo eden krumpič mela. Tistoga žena skūja pa so toma sinki tadali, aj se nadjej. Ja, un je pa brezi večerdje dojlago, badva.

Da vidita, ka sinček že tō zaspo, te Jakob pravi:

»Ti, Kata, ka se si ge zdaj zbrodo. Ge se si tau zbrodo, ti znaš, vej pa prej dun nemo od glada vsi zamaj vkraj gé, ka bi mrli od glada, ge mo ūšo ta po svejti slūžbo iskat. Lepo se prej namerin, ka gér najden dobro slūžbo, pa eno leto ali pa dvej leti, ka malo penez parslūžin, pa de nan tū že prej baukše šlau. Ti pa prej... Vej te že dež prišo. Prej Baug nan je lejpi dež poslo, pa prej boš ojdla pavron okapat, pa kaj delat, pa te eden kaj dá, pa drūgi kaj dá pa va te prej tak živela po smačkon.«

Una njaga za šinjek primle pa ma pravi:

»O, Jakob, de si pa prej čedno vōzbrodo. De si pa vse čeden človik gé. Ti se za nas nika ne skrbi, vej za sinka pa prej ge sebi telko si prej dje že miva pridelava, ka va se miva ranila.«

Ja, te un zrankoma rano gorstano, pa sam tak malo eške sveklau gratalo. Slobaud zeme od njé, pa una njema pravi, prej:

»Ti, Jakob, nika si lagvo od méne ne brodi, kak se prej ge vōren biu do tega mau, ge mo prej do smrti tebi tak vōren gé.«

»Na, ti si prej od méne tō nika lagvo ne brodi, ge prej, ge mo tō vōren gé, tak kak boš ti meni.«

Pa se te polūbita pa deta. Un dé.

Dé, v tisto vési si mislo, »tū nemo pito slūžbe, zatok ka tū tak vsikšoga poznan«. V drūgo ves, ka je prišo, tan je vūdo, dje ena vólka iža gé. »Tau so prej gvūšno pavri gé, tū 'm zdaj nūti ūšo.« Tan pita, če bi nej meli slūžbo zanga.

»Jaj, prej, mi smo lapca odposlali, ka nemamo dela.« Prej, »vse se nan je taposūšilo, pa nika nemamo dela, pa gesti prej tō nemamo.«

Dje, drūgo ižo dé, tretjo ižo, dje ka, vseposedik so ma gnako pravli. Dé v tretjo vés, tan ranč tak, štrto vés, péto vés. Nindrik je nej, nikšoga dela je nej daubo.

Te so ma tak pravli, prej... Srmak, taužo se je, kak se je njame zgaudilo, kašo nesrečo je jemo, kak velka sūuča bila.

»Tau, prej, mi vse znamo, tau, prej, mi vse znamo. Nan je prej tō govedo pa konj pa nika nan je tō preišlo.«

Prej, »ti idi, prej ešče pau dneva oda maš, nūti v varaš prideš. Tan te prej gvūšno gorzemejo.«

Ja, un lepau zavali pa dé pa rejsan po dugon cajti, je že večer grtūvo, ka je prišo nūtri v varaš. Audaléč vidi, ka viski rauri gestejo, viski törmi, vüdo v več mejstaj. »Je, to je vendar gé varaš.«

Tapride. Da je že blūzik prišo, vidi edno vólko ižo. No, zdaj tü de včasik nutūšo pa de pito. Nūtridé, skloncka po dveraj.

»Slobaudno.«

Pokloni se, »dober večer Baug daj.«

»Dja, Baug daj.« Eden gospaud je sejdo par stoli pa je novine što. Pogledno ga je gor pa doj.

»No, človik, ka vi za pauti mate?«

»Ja, gospaud, ge slūžbo iščen. Leko bi meli kakšo slūžbo za mé?«

»Je, ka se... kakšomi deli se vi razmite?«

»Ge se vsikšoma deli razmin.«

»De se pa birkan tö razmite?«

»Ja, gospaud, toma se ge tö razmin. Ge se tö emo tresti birk, de so mi pa vse poginile. Prinas je taša velka süuča bila, ka je cejlo leto nej deži bilau.«

»Znan ge, znan ge, ka je vólka süuča bila, tan v tiston kraji. Dje, kelko lona prosiš?«

»Gospaud, ge nika lona ne prosin, kelko parslūžin, telko mi dajo.«

Na, gospaudi se tisto povidlo.

»Dje, ti si eške nej večerdje emo.«

»Na, gospaud, ge se gnes eške nika nej djo.«

»Na, vejpa te poj, ka ti dan nika gesti.«

Ta ga v künjo pela. Gospaud ma pravi, prej »odi«. Šla sta nūtra v künjo, pa küjarci pravi:

»Dja, prej, toma čleki večerdjo daj.«

»Dja, prej, škoda, večerdjo smo že opravili, prej küjane rane več nemamo. Prej, ge drūgo parnesén.«

Te on pravo, prej, »en falajček krūja se ge tö zadovolen gé.«

Una ma parnesla dober falat šunke, eden kolač krūja ma na sto djala pa eden vršiček vina.

Un se je dojseu pa se je parkrižo, pa si je brodo: »O, da bi moja žena tü bila, ali pa moj mali sinček, ka bi sikšoma eden mali falajček vrezó, kak bi se uni veselili tome.«

Je, un cūj pa vse gej. Zdaj tau, ka je dobro živo. Un pa rad piu tö fejt. Tak ka ma je dojšlo. Da je že čüto, ka ma dojde. Te ma gospaud pravi:

»Dja prej, gej, gej.«

»Ge, prej, dobro se živo gospaud. Lejpa vala.«

»Dja prej, nej sva si pogučala, oblejko prej tö dobiš, svetešnjo oblejko dobiš, pa delavno oblejko, pa obütev, v zimi pa zimsko oblejko.«

Te se njama prijalo dremati.

»Dja prej vidin, vi ste trüdni gé, ka se van drema.«

»Dja, prej trüden se gé.«

»Dja, prej, pojte, ka van pokažen vašo sobo. Je tapelo po ganki dole vse nazaj, dosta dveri je bilau, najslejdnje dveri. Tan ma dveri goropré pa ma pokaže:

»Tau de, prej, vašá iža ge.«

Lejpa mala iža je bila, lejpa postela gor poslana, omar, sto, dva stauca, pa lejpi Marijin kejp, ja, un je trno zadovolen biu.

»Tau, prej, vaša iža baude, tü te nutri spali. Pa te zranje, prej, v delo staupite.«

»Ja, dobro. Leko nauč.«

»Leko nauč.«

Na drügi den je gorstano, un pa pravo, prej:

»Poj zajtriküvat.«

Da je zajtrik opravo, turba je že tö k redi bila, küjarca ma pravla:

»Ja, prej, tü je prej vaš obed nütri gé, ka podnék ne pridete domau. Tau si prej na pleča dejte.«

Pa te ga tavö pela gospaud pa ma pravi, prej:

»Tü geste tristau birk, tau boš ti emo na skrbi, drugoga dela neboš emo. Vej do une, že samé znajo tá na pašo priti, ti samo ozajek za njimi idi. Pa psa prej s seuv zemi, sprvin si prej lepau z njin dej, ka te prej ešče ne pozna, pa je nepoznani gé pa na podnék krü davaj pa malo, vej se on cüj k tebi, pa de un dober padaš s teuv gé. Idite... skaus varaša do šli, prej skaus enga veukoga gaušča, pa tan ena veuka čistina baude. Vej une do že tak, tan te stanejo pa do se tan pasle. Ti pa te tan boj. Proto večeri, te se une tak vküper spravijo šereg pa do samé se obrnéjo, ka do domau šli, pa ti te idi za njimi domau.«

Rejsan tak je bilau. Un je taprišo, dje tan so ojdle kaulivrat, tisto je veuko bilau, tista paša, ka je nej vüdo do začetka pa gé je dokončetek gé. Podnék so vküper šlé vse v en šereg. Eno veuko drejvdje je bilau, tak porejdkoma, pa te tan dojlegne. Un se tö dojlego pa turbo naprej, vólki falat mesá je nütri bilau pa eden lük, pa falat krüja. Psa je k sebi zvau, prej:

»Poj, ka boš ti tü z menov, ka obed mela badva.«

Pa tak pomali cüj pa ga malo baužo pa cüj ka, trno čeden pes je biu. Un je leko sejdo cejli den, pes je tisto dobro na skrbi emo. Če je stera kraj od šerega üšla, on je včasi za njau pa na čemerni z njauv lajo pa una nazaj v šereg skaučila.

Te večer je domau gnau, nütri, nastelo je pa te večerdja. Večerdja je že k redi bila pa si je dojlego. Tak pa je trno zadovolen biu. Te je drügi den žveglau že s seuv neso. Da je skaus varaša üšo, veseu pa je prijó füčkati. Ja, lidjé so ga trno gledali, ka je trno lepau znau füčkati na žveglau. Psa se ga več tö nej bojo, pes je tö z enkraj z njin üšo. Pa je skrb emo, če je stera nimo staučila ali kaj, ka je včasik v njau skočo, al je pa lajo v njau. Tisto je tak bilau, eden den, dva dni, tri dni pa tak je mejsec minau, ka je leto sé prišlo. Njama se je tisto trnok vidlo, pa je trno zadovolen biu.

Slejdjen dén je biu leta, gospaud pride, pa ma pravi:

»Ja, pa zranje de leto vö. Ka si si zbrodo, boš duže tü gé? Ali boš si baukše mesto isko?«

»Ja, gospaud, če so zadovolni z menov gé, ge bi rad eške tü austu.«

»Je, ge se s teuv trno zadovolen gé, ali kak si ti z menov zadovolen gé?«

»Je, ge se z njimi tö trnok zadovolen gé.«

»Ja, pa povej, če se ti kaj ne vidi, če se ti oblejka ne vidi, ali se ti gesti ne vidi. Ti samo povej, ka te pobaukšamo. Ali pa če se ti oblejka ne vidi, ka ti baukšo oblejko küpimo.«

»Nej, ge se vse zadovolen gé, meni nika nej trbej, če ste vi z menov zadovolni.«

»Ge se s teuv trno zadovolen gé, zatok ka že vidin, ka si že več si parpauvo, ka vidin, ka vekši šereg grtüje.«

Zdaj je pá drügo leto tan biu. Drügo leto ga pá pita, te so ga pa več nej pitali.

Zdaj tri-štiri lejta je minaulo, un je pozabo na ženo pa na sinka pa več se nika nej spomino od tistoga. Tisto je tak dolgo trpelo, ka je deset lejt tan biu. On je sploj pozabo na ženo, pisati srmak je nej znau, šteti tö nej, pa si več nika nej brodo od domi pa od svoje liblene žene pa od svojga liblenoga siná.

Te se njema nauk v noči senjalo, ka je un domau prišo, žena je maloga sinka na raukaj mejla, sinek je prej trnok nevauni biu, una je pa trn-trn djaukala. Prej sigdar:

»Jaj, naš Jakob, un je pa prej mrau. Un je mrau.«

Tisto je un tak v sneji vüdo. Da se je parbüdo, »djaj, za božo volo, ka pa tau, ge se pa tak pozabo. Ka se dje, tau se vse pozabo z moje držine.«

Zrankoma dé zajtriküvat, dja, nika je nej mogo gesti. Turbo so me, že tö k redi bila, nej so me sigdar eno davali, nauk so me špek davali, nauk sir, nauk mesau, so me parmenjavali, sikši den je skor drugo daubo. Nazaj domau pride, vse je nazaj domau parneso večer. Glavau je povejšeno emo, v künjo pride, pa pravi:

»Jakob, ja, ti si pa nika nej potrošo. Ti si betežen gé.«

»Nej, nej se betežen«, z glavauv je samo kumo, ka un nej betežen gé.

»Dje, ka ti je pa te gé? Nika ne gučiš, ka si tak žalosten, ti si betežen gé. Zrankoma si nej djo, tau si zdaj nazajparneso, večerdjo tö vidin, ka ti ne diši, vejpa povej, če ti je nej dobro, ka ti te prej drugo sküjamo.«

»Meni je vse dobro gé.«

Un ne more gesti. Kújarca gospaudi pravi, ka Jakob betežen gé, ka cejli den nika ne gej. Pa je trnok gé žalosten.

Gospaud pride pa ma pravi: »Jakob, ka je tebi? Si ti betežen gé?«

»Nej.«

»Kaj bi nej, vejpa cejli dén,« pravi vertinja, »ka nika si eške nej potrošo. Povej, ka mo te po zdravnika šli, vej bi pa te doma austo, če si betežen gé. Pa bi na posteli austo.«

Nej, un je nej betežen gé.

»Dje, nika ti pa li fali.«

Te je pravo:

»Ej, gospaud, moj beteg je trno vólki gé. Tü meni zdravnik nika ne more pomočiti.«

»Dje, vejpa te povej.«

»Dje, meni se je vnoči senjalo od moje lübléne žene pa od mojga siná. Ka se se ge tak (spomino) spozabo od nje. Ge se pravo, ka za eno leto, pa če tak pa za dvej leti ge priden, ka malo penez parslüžin, ka de nan baukše šlau. Zdaj pa že deset lejt, pa se ge nej, nika nej, ka se je tak sploj pozabo.«

»No, ne boj žalosten, nika se doma nej zgaudilo, ne boj žalosten, vejpa te ti škeš domau titi.« Dja, un bi rad domau üšo.

»Na, vejpa te boš domau üšo. Depa prej zdaj nej, prej, čakaj. Prej, na zranek. Prej, moran ti nauvo oblejko küpiti, pa se moreš spakivati, ka si prej deset lejt tü biu, nej samo eno leto. Nej tak, kak si prišo, ka bi se prej sam obrno pa boš nazaj domau.«

Ja, te je malo bole baukše vaule grato.

Na drügi den je rano gorstano, zajtrik opravo, pa gospaud je že tö k redi biu.

»Na, zdaj pojva, ka oblejko küpiva.«

Te sta v varaš šla, pa tau najdrakšo oblejko sta kúpila pa šöbare tö z najbaukšoga ledra. Pa vse, ka ma trbej, ov ga je gorobleko.

»Te zdaj poj, ka ti prej, tvoj lon, ti prej tadan.«

Nütrik f üžo ga pelo, vidi, gor na stauli je biu völki kúp penez, bili so srebrni pa zlati, dosta, dosta. Ma je pravo:

»Vidiš, Jakob, tau je tvoj lon gé, tau si ti parslüžo. Ti si pošteni službenik biu, ge pa tebi pošteno plačan. Liki ge ti, prej, eške itak nika povejn. Ge ti povejn tri tanači. Liki tiste tri tanači, do več vrejndne kak té penezge. Ka boš ti raj emo, tiste tri tanači, ali pa té peneze? Tisti tanači do več vrejndni kak té penezge.«

Dje, un bi rad peneze jemo, pa bi rad tanači jemo. Te je pa zatok dönok pravo:

»Ja, tanači aj mi povejo.«

»Na, te me zdaj poslušaj. Tisti den, da domau prideš, prejk praga ne staupi. Tau ne pozabi. Ja. Tau drügo je: da do drugi veseli, ti tö z njimi veseli boj. Če do se drügi veselili, ti se tö veselí z njimi. Tau tretje: večerne čemere njaj na zranek. S čemerami ne boj silen. Tau si dobro gorzapomni, ka ne pozabiš.«

»Ja.«

Jakob si misli, »a, vej je pa tau nika nej gé. A, vej ka se pa ge tau gučo, vejpa té penezge so več vrejndni gé.«

Gospaud ga vidi, ka je trnok špajсно gledó té peneze.

»Na, prej, ne boj žalosten, penezge so prej tö tvoji gé.«

Parneso ma je eno malo vrečo, pa je pravo, »tau si prej tü notripoberi«. Pa ma je tö parneso eden kolač krüja.

»Tau ti prej dan na paut, ali tau prej tačas ne smejš gorvrezati, da boš trnok dobre vaule, ka boš trno veseli, te samo leko vrazno vrejžeš. Zdaj poj, ka je tau duga paut, ka ti enga konja dan.«

Enoga lejpoga konja me dau gorobsedlanoga. Prej:

»Stoj, ka ti pükšo tö dan.«

Eno lejpo pükšo me tö dau.

»Zato, ka prej po pauti gérazbojnicke cüj pridejo ali tauvanje, pa se leko obraniš, ka boš pükšo emo.«

Ja, un je trnok veseli biu, pa za té dar.

Te gospaud ga sparvodi vö z dvorišča, pa ma rokau ponüdi, de un je gospaudi rokau küšno. Gospaud pá njaga je küšno, pa sta se badva skuzila, da sta raznošla.

»Ja, prej, idi z Baugon, srečno paut«, me gospaud pravi. Un pa dé domau.

Dé, dé, rejsan proto večeri je prišo nütri v vés. Skauz vési dé, vse je že ovak bilau, druge iže, dosta nauvi iž je že bilau. Ta mlade lidi je nika nej pozno, te stare je zatok kaj pozno ešče. Liki njaga je niške nej pozno, samo so ga trnok gledali, pa so se ma poklanjali. Un si brodi, tiste tri tanači, dja prej: »Té dén, da domau priden, aj ne staupin prejk praga. Dje, tau tau znamenüje, aj néden domau té dén.«

Nene, un de tá k sausedi üšo. Saused je biu völki paver. Nüti v dvorišče pride, Matjaš me ime bilau. Matjaš je pod djablanov kosau klepo. Pa je nej kaulivrat gledó. Da je že, cüjpride, pa pravi:

»Dober večer, gospodar!«

Te gorpogledne, dje prej »Baug daj.«

Gorstane, ja »gospaud, od kéc so pa prišli?«

»Ja, ge se prej eden pautnik gé. Ge se daleč prišo, prosin vas lepau, če bi smo par dni tü privas ostati, ka bi si malo počino. Moj konj je že trno trüden, pa se ge že tö vmordjeni gé.«

»O, prej za tašoga gospauda prej mi mamó mesto.«

Včasik je lapca prizvo, pa je lapec konja prijó pa ga nütri v štalo pelo. Njaga pa, izni gospodar ga prijó za rokau pa ga pá nutrik f izó pelo včasik. Stari gospodinji, aj toma gospaudi večerdjo spravi. Dja, prej, tak brž prej nej, vej prej včasik baude. Prej, aj dejo pa aj si prej dojsedejo f izi. Doj, parnesli so šunko pa vino, pa tan doj, ta ižin gospodar pa Jakob tan sedita.

Jakob je nej dosta gučo, gazda pa nej dosta, nej se poküso pitati. Ka je un za enga ali od kec je prišo. Liki ponüjali so me, aj gej pa aj pigé. Tan sedijo, večerdja je tö, dobra večerdja je bila. Je vertinja na sto parnesla, aj gejo. No pa, da so opravili, te je pravo:

»Je, prej, rad bi si prej dojpočino, ka se trüden gé.«

»Ja, vej prej kredik je gé vaša iža.«

Te so ga tapelali v malo sobo, pa so ma pokazali, lejpa postela je bila, čista, pa tak te prej svejče so me vužgali. Pa on je dojsesu, dveri je cüjzapro, svejče je dojvugasno. Pa te gleda, tak je ozajek bilo okno, pa tavö na okno vse gledó. Njava iža je pa nej daleč bila, stau dobro stopajov, samo ka je nej vüdo un svojo izó, ka je drejvdje bilau. Tan je tak gledó tavö pa si je brodo, ka je z njegvov ženauv. Ešče žive ali nej, ali ka je gé. Te je čako, da gospodar si tö dojleže, ka de vse tiu gé, on na tüma se vö na okno staupi, pa de taušo, pa de gledó tan nüt na okno.

Zdaj čüje, ka prva so ojdli ta pa nazaj, pa dveri so operali pa zaperali, zdaj tiu je gratalo. Okno opré, pa lepau na tüma tavö staupi, pa dé tá. Da je že na polonje pauti prišo, vidi, ka posvejt ge v njavoj izi. No, vala Baugi, eške so vendar živi gé. Cüjpride k okni, tak z en kraj gleda tan nütrik, ja, vidi, njava žena par stauli sedi, pa enoga mladoga pojba má tan prisebi. Mela sta eno sklejco pa sta badva z ene sklejce gela. Una njaga za šinjek drži pa ga večkrat küšne.

Ej, de je pa trno čemeren grato. Misló: »tak si ti gé, tak si ti gé? Ge se odišo, ka se slüžo, ti pa si doma drügoga gorzela? Te si je brodo, un de domau üšo po pükšo pa dojstrli badva. Te me je na pamet prišlo, ka je njema gospaud pravo. Večerne čemere aj njá na zranek. Ja, un de dönok čako, tau de mogo nutidržati. Vej zranje un že opita pa de sam taušo. Un na tüma pa nütrik, okno cüjzapré pa si dojleže. Pa je dobro spau, istina, ka je trüden že biu.

Spi do zranka, zrankoma gorstane, vidi, ka nika odijo lidjé, ka tihinske ženske pa moški so tö kaj ojdli, lonce so nosili, pa vseféle so nosili, ta pa nazaj pa sklejce pa tanjére vsikšeféle. Tisto on gleda, gleda. Te se tisto njema špajsno vidló, pa pravi, prej:

»Ižna gospodinja, vi te prej gvüšno kaši mau vküpernapelavate, ka prej tau posaudó teuko vidin, ka se nosite ta pa nazaj, pa več žensek tü odi.«

»Ja, prej, mi škemo eno gostüvanje napraviti.«

»Dja pa te vi siná mate ali çer?«

»A, nej. Prej eti naša sausedkinja, sin de se ženo. Pa tü baude gostüvanje. Pa so nas prosili, aj mi dopistimo izó, ka njina iža trnok mala gé. Pa tü, ka de več gostauv, pa de menje mesto melo. Pa smo tau mi parvolili.«

Ja, te si je un mislo, tau moj sin se ženi gvüšno. Te odi pa gleda, pa vse, njaga je niške nej pozno. Niši veuki gospaud, ka je trno drago biu goroblečeni. Te popodnevi pride njava žena, Jakoba žena, pa prosi njaga, prva so Martina pitali, ali Matjaša, prej mamó, mi bi si steli, ka so tö steli bole taši paradijo napraviti, ka bi se na konji djezdili k zdavanji, te mladoženci. Pa telko so nej meli, gazda je emo dva konja, ka bi ešče trbelo dva. Te pa gazda pravo, te Matjaš, »vejpa prej proste toga gospauda, vidin, ka prej trnok dober človek tau more biti, leko prej posaudi konja.«

Te žena táde pa prosi:

»Dja, prej, gospaud, rad bi vas nika proso.«

»Dja vejpa prej povejte, ka za želenje mate.«

»Dje moj sin de, prej, zadvečerka k zdavanji, pa mi smo tak naredli, ka do se mladoženci na konji nesli. Pa vas zdaj lepau prosin, če bi uni steli konje posauditi.«

»A, prej, s srcá van rad včinin, s srcá van rad včinin.«

»Vejpa, prej, mi plačamo, tjelko do prosili.«

»Dja, prej, dobro, dobro, dobro, leko.«

Te so se vküper po podnevi spravili, te mladoženci so vsi taprišli pa njava žena tö, liki njaga je niške nej pozno. Pa te so se, lepau so se prej vküper napelali. Mladoženci so, pa staršini so se gézdili, drügi so prej pá ozajek šli, taši, šteri so bili tak radovedni, ali takše vseposedik geste, ka več lüdi geste, ka gledajo tisto. Ja, un je tö zatok radoveden biu, ka tau baude, un je tö ozajek pomali za njimi stapo. Daleč je trbólo titi, ka v sausednoj vesi cerkev bila. Tapride, pa trnok lepau bilau, po krščanskoj navadi, kak so zdali pa te pa so nazaj domau šli. Pa so nütri f izo seli.

Te njava žena táde pa pravi:

»Jaj, gospaud, prej trnok jin lepau zavalin, pa nji pitan, kelko mi zdaj plačamo za njino dobrauto.«

Vej, un se zasmegé:

»O, prej ženska, nika ste mi nej dužni, nika ste mi nej dužni.«

»Nej, prej, mi ne želejmo, vejpa prej mi plačamo.«

»Nej, nej, nej, nej, nika ste nej dužni gé.«

Te ona tá, pa Matjaši tö pravi:

»Dje, prej te gospaud so pa prej nika nej zeli.«

Pa sinej tö pravi:

»Nika so nej zeli.«

»Dje, prej če so nika nej zeli, tau bi se prej šikalo, ka bi ga na gostüvanje zvali.«

Dje, táde njava žena pa ma pravi:

»Gospaud, da so uni nan tau dobrauto včini, ge bi trnok rad biu, ka bi uni tö nad nami bili, ka bi se z nami veselili, ka mojga sina gostüvanje baude.«

»No, prej, če tak želejte, tau ge prej tö včinin.«

Te so že vsi tan bili, un je najsljedn biu. Nütri pride, vej njega so včasik za rokau prijeli pa so ga tanaprej pelali k prejdjnoma stoli, gé so mladoženci sejdli. So sejdli sin pa nevesta, tü pa njava mati sejdla. Njaga so pa te pá tan cüjposadili, ka sta njiva vküpergledala mauž pa žena.

Trno so veseli bili, igrali so, spejvali so, plesali so, vse, liki tan njava mati se je trnok, siná mati se je trnok skuzila. Tista je nika nej vesela bila. Kak sta tak njiva sejdla, te pita:

»Pa ste vi nej meli moža?«

»A, kaj pa nej, prej, emo se. Ej, prej Baug moj, prej gnes deset lejt ranč že baude, ka je odišo. Pa ne vejn, gé je gé, gé nej, vej prej sikšo leto mešo zanga plačan, za pokojnoga pa sikši den Bogá molin, za pokojnoga. Baug ma prej sigdar dobro daj, gé počiva.«

Njema so tö skor skuzé prišle. Te un pravi:

»Depa če bi sé prišo vaš mauž, pa bi ga vi poznali?«

»Ja, pozno bi ga.«

»Pozno bi ga, dje kak bi ga vi poznali? Lekar že ovak bi vögledo.«

»Nej, on je emo na lejvi kraj na prsaj, eno komančno list, znamenje, materno znamenje. Pa po tiston bi ge njaga spozno.«

Te Jakob srajco razkapči, pa pokaže, »te je takše emo.«

Ja, una ga gleda tega, una že tö spoznala. Isna, un je dobro vögledo, una je pa že sejra grtúvala pa sújoga obraza je bila. Una cüj k njama skauči, pa ga zgrabi za šinjek.

»Jaj, Jakob, Jakob, lübleni Jakob, ti si moj mauž gé, ja od kéc si prišo, od kéc, al si mrtev, si od mrtvi gorstano, ali si živ gé?«

Te drugi tisto tö vidijo, ka je tau zdaj gé, ka ga una küšüje, pa ga za šinjek drži.

Pravi: »Tau je moj mauž gé, moj mauž je prišo, moj Jakob.«

Vsi so cüjleteli, pa me tan roké davajo. Sin tö, pa sneja tö cüj pa ga küšüjejo pa ma roké davajo, taše, ka so ga skor maurili, ka so vsi zamaj cüj k njame, ka je me sikši rad rokau ponüdo, pa rad bi kaj ž njin, par rejči ž njin pravo. Pa so nej mesta meli kauli njaga.

Da so že vönadovolili veseli so bili, te mati je že tö vesela gratala:

»No, prej, miva va zdaj tö nauk plesala. Prej, od tistiga mau, ka si prej odišo, se nej biu veseli. Sigdar se žalosten biu. Zdaj se prej ge tö veseli grato.«

Jakob je pravo:

»Istina, ge se zdaj tö veseli, bole veseli zdaj preveč ne moren biti, kak se zdaj gé, pa se nigdar nej tak veseli biu kak zdaj. Ka prej mojga sina gostúvanji se ge tü gé.«

Te si nazaj dojsedejo, dja, te je njama na pamet prišo tisti kolač krüja. Ka me gospaud pravo, da de un najbolje veseli gé, dobre vaule, te aj tisti krü vrazmo vrejže. Ja, baukše vaule več že ne more biti, kak je zdaj gé. Išo je pa tisti krü parneso, pa na srejdi ga vrazmo vrejže. Je, skoro je naužic strau, kak je potegno, dja, ka pa vrazmo vrejže, opré, tan se je vösipo, tisto je puno zlati penez bilau gor na stauli. Vsi se čüdivali, kaulivrat so vse dojleteli, gor so brali pa so brž nazaj gor na sto klali te drugi.

Pravi: »Na, tau je prej gé polonje mojga siná, polonje pa prej neveste.«

Trno so veseli bili. Tisto nej pau vöre trpelo, cejla ves je že znala, ka je Jakob domau prišo. Taši vöuki gospaud je prišo pa kelko penez má prej, cejla küp penez je gor na sto sipo, prej sinej pa snejej za dar. Tisto bi sikši rad vüdo, dja samo tak ne more tatiti, ženske so najbolje radovejdne gé, stera je kokauš zgrabila, stera gausko, stera reco, stera zajca, ali ka so meli par rami, sikša, cejla ves, sikši je nika parneso. Telko so vkü nanosili, ka so ranč skor nej mesta meli. Te so tisto, zdaj do prej dojklali pa tačas do gostúvanje meli, ka tau ne potrošijo vse, ka so vküperznosili. Tan so meli, ranč štiri dni

pa štiri nauči tisto trpelo. Ka so tü, da so vse potrošili, eške bi itak duže sejdli, de so pa več nika gesti nej meli, te so mogli domau titi.

Ja, te Jakob, tisti je pa, tan je bilau k odaji, ka je grof emo vólko imanje. Pa je tisto vse na k odajo püsto. On je küpo, ta Jakob, vólki falat, petdeset plügov zemlé, gaušče je bilau pa sikšeféle tranike pa vse. Pa te včasik na drügi den so tan tesače pa zidare pa vse, ka so delali, pa so tan vólko ižo gorzozidali, vólko paversko ižo. Na, v vesi je trnok stari žipán že biu, te je pa tisti je mrau. Pa te so njaga včasi zvolili za žipana.

On je v vesi te prvi človik biu, pa najbolje bogatejši, steri je prej tan mimo üšo, je vsikši daubo falat krüja, sto koli, če je kaši pautnik ali je srmak biu ali ... tan so enga mimo nej püstili lačnoga ali žednoga. Če so nej mrlí, vendar eške itak živejo. Ge se tö tan biu, če bi nej tan biu, bi van nej znau parpovejdati.

Pripovedovalec: Malo je dugo bilau...

Matičetov: Eštje baukše. Tau so tütj oča vaš van parpovedali?

Pripovedovalec: Tau se ge en stari kalendar najšo gor na paudi. Vej se ga gledó osemstaupetdesetoga (1850) leta je biu, vö s tistoga Mohaura kalendara. Trn ronjavi biu, pa se pogübo.

53

POP BIU PA EN CIGANJ

Pop biu pa en ciganj. Pa so se strejlat šla v lejs. Pa zavec leto, pa je pop strejlo. Pa nej zavado. Te je ciganj lüčo bot, pa je zavec spadno. Te je pop pravo:

»Vej vidiš, vej se dja strejlo, ka prej fertig gé.«

»Ja, če bi dja nej lüčo, te bi nej spadno. Vej se ge lüčo pa se nüt v taco lüčo pa zdaj spadno.«

»Dobro, idi pa ga gor zemi pa ga nesi.«

»Ja, ta moj baude«, pop pravo, »nede tvojo.«

»Moj, nede, baude.«

»Poj, šteroma de se baukše senjalo, tisti dobi zavca.«

Dobro. Nuti dejo, pa etan večer grato, pa gospaud so ma dali salaš.

Prej: »Tü leži.«

Zavec je pa... Una je pa... Küjarca je pa zavca lepau gorispravila, pa lepau v künjo tadjala, ciganj je pa tisto vüdo. Dobro, ciganj je lačen vnoči biu pa tistoga zavca pojo.

Pop je pa gor zrankma stano:

»Na, prej ciganj, ka se tebi senjalo?«

»Ja, vej plebanoš, dja prej k meši dén pa njino predgo prvo poslúšan, te doma prej že držini parpovejdan. Zdaj aj uni tö prva gučijo.«

»Na dobro, vej se pa gvüšno tebi tö tak senjalo kak meni.«

»Jaj«, gučijo, »meni se senjalo, ka se takšo dougo lesnico emo pa se prej, tak ta gor v nebesa üšo.«

»Ja, van se tau senjalo? Dja se vas pa vüdo, ka ste vi tü ta gor po lesnici šli, pa se tau mislo, ka vi več tak nir ne pridete nazaj, ka v nebesa pridete, pa se vašga zavca pojo.«

»Ja, ja!«

»Vejpa vejte, ka nika nega.«

Jeej, pop pa čemeren grato, pa je zeu bot, pa ponjen!

»Ja, plebanoš, tau nej tak. Dja nika ne čütin, ka vi bijete. Vi namé z eno rokauv bijete.

Ka pa z eno rokauv vdarite? Z dvöma rokama me vdarte, ka mo te znau, kak me boli.«

Rejsan pop püsto pa z dvema rokama prijö. Ciganj je pa leto domau, pa pravo:

»Blajženo tvojo düšo, ka si me smrti rejšo.«

(-)

Matičetov: Što je rejšo njegovo düšo?

Pripovedovalkin sin: Ciganj je plebanoši tak pravo, ka aj z dvema rokama palco, bot primlejo. Plebanoš so pa pistili, z eno rokauv so tak ciganja držali, pa so te z dvöma rokama bot prijali. Ciganj pa te vujšo.

54

GNAUK JE BIU EDEN DJAGAR

Gnauk je biu eden djagar tö, pa djajat üšo. Pa vüdo, ka en, ka nej djagar biu, pükše nej emo, enga zavca neso. Pa nej slobaudno bilau strejlati, nej, pa vüdo, ka ov nesé enga zavca.

»Kama zdaj toga zavca? Ges mo zanj in üšo, ka ga poštrafan.«

Tisti pa domau, vüdo, ka djagar dé, pa zavca... Zdjaj tan eno malo dejte bilau, leto staro, pa eno štiri lejta staro dejte tö bilau. Pa mali vankiš kumas zdigno, pa nut pod zibeldje, nut pod maloga dejte zavca, pa tan njau. Pükšo na dvauje zeu, pau pükše nut pod, žena nut pod srajco djala, pau pa un nut v lače djau.

Te maloga pojbiča nutnavčo, če djagar pride pa de pito, kama oča zavca djau, te aj tak povej: »Pau očino gé, pau materno, pa tisto vküpdejejo, pa gnauk strli« pa aj tá na zibeu pokaže, »pa tašga naredijo.«

Mali pojbiček tan v zibeli tö biu, nej?

Dobro. Taprišo djagar. Malma pojbiči, toma štiri lejta staromi cukér dá pa baug vej, ka vse. Ka aj ma povej, kama je oča toga zavca djau. Dobro. Un me pravo:

»Oča je zavca nej parneso. Pau je materno, pau je očino, tisto vküpdejejo pa gnauk strlijo«, pa tan mali pojbiček pokazo, »tašga naredijo.« Ov kaj nej znau, malo dejte nut bilau, zavec tö nut biu. Pojbiček tau nej znau. Un sam tan tápokazo.

Te zdaj djagar kaj nej vedo, mogo domau titi. Če prej pau očino pa pau materno pa tisto vküpdejejo pa enga strlijo pa tan na maloga pokazo, ka tašoga naredijo. Pa te djagar domau üšo, pa ženi tö tau gučo, ka prej un v enon mesti biu, ka tak je bilau, ka prej pau je prej materno, pau očino pa tá na zibelko pokazo.

»Dja, kaj pa nej, vejpa tak gé. Če dejte tan bilau, te je drugo gé. Te zavca nej emo.«

Tau *meše* tö konec gé.

55

GNAUK JE EDEN KRAU BIU PA JENO ČÉR JEMO

Gnauk je eden krau biu pa jeno čér jemo. Se ma narodila pa na prsaj mejla znaménje. Zakrita je bila, ka je tisto... krau nej vedeu, ka má na prsaj, niške je nej znau. Da je že

za tau bila, ka bi k mauži šla, te vödau po cejlen orsági, što zagoni, ka ona má na prsaj znaménje, tisti baude njeni mauž. Tisto vödau, leko dé srmak, bogat, sakši leko dé.

Vafta je bila veuka. Ojdli so dosta prejdnji, vólki glavačke, niške nej zagono, ka má na prsaj. Eden srmak je birtje gnau, en turbo na pleča djau pa malo krüja nut emo, gnau na pašo. Na pauti srečo enga kaudiša. Kaudiš je trn lačen biu, prej:

»Ti, pastér, nemaš malo krüja?«

»Man malo süjoga krüja.«

»Daj mi malo, ka se lačen.«

Vö je zeu pa je tadau, malo je sebi njau, malo skaurico. Te je pa tisti kaudiš njemi tau pravo:

»Na, ti si taši dober pastér, ge tebi zdaj povejn. Birke nazaj domau ženi, pa idi pa zagoni, ka tista kralica má na prsaj. Jas tebi povejn pa ti nikome ne ovadi. Na pravon kraji prsi má mejsec pa sunce, na lejvon kraji má tri rožine vlati pa tri pšenične vlati. Nikome ne povej. Idi, ka zagoniš.«

Pastér domau žené birke, nuzapré pa ide. Tisti malo krü, tisto v turbi s seuv nesé. Na pauti sreča enga Ciganja. Ciganj pravi:

»Pastér, kama déš?«

»Dén, ka zagonin, ka tista kralica má na prsaj.«

»Ge mo tó s teuv«, Ciganj pravi.

Ov pravi: »Nédi!«

Pripovedovalca Fincin Feri in Kolmana Lujza – brat in sestra z Gornjega Senika (foto: Mirko Ramovš 1970, arhiv GNI ZRC SAZU).

»Ge mo s teuv!«

Nej se ga mogo rejšiti, Ciganj tō dé. Da cūjpridejo na grad, vafta je bila tan par krali, te so tan smedjali:

»Hau, tū malo načiški pridejo, pa so nej zagonili, nej taši. En pastér pa en Ciganj. Ka te tū, ne zagono?«

Ja, mogli so pistiti, ka vödano bilau, sakši leko. Zdaj sta te dva, Ciganj tō z njin. Ciganj je zanjin vse nuta s tisti pastéron. Nuti pistijo, na prej:

»Če zagonite?«

Zdaj te pastér pravi:

»Vesela kralica pa krau.« (Ciganj pravi)

»Na pravon kraji prsa má mejsec pa sunce«, pastér pravi.

Ciganj pa vdari po stauli, pravi:

»Moj' düšo, ka istina!«

»Na lejvon kraji prsi má tri rožine vlati pa tri pšenične vlati.«

Ciganj pá vdari po stauli:

»Moj' düšo, ka istina!«

Ka do zdaj, zdaj sta te dva, ka sta zagonila. Zdaj te šteroga te zdaj žena baude? Zdaj so te vö parpovejdali, tanač so držali, ka do zdaj delali, ka sta dva. Zdaj so tau vödjali, dvej postali nuti, njiva ta spala na dvej postali, sakši na eno postali, kralica pa v drugoj iži. Par šteron gorstane zrankma kralica, ka njau najdejo, gé de prej kralica ležala, pri steron, tisti baude njeni mauž.

Ciganj je lejpi biu. Kralica je mislila, ka Ciganj baude njeni mauž.

Te pa vnoči so spat šli, (te zdaj zat aj porazmejo), črvau bolelo. Ka de te zdaj delo? Nut sta zaprejtiva bila. Šebare sta dojzūla, prej »na šebare nakladeva obadva«. Pun šebar biu.

Na, pá ležita, te tisti pastér malo krūja eške jemo v žepki, v turbi, vözeu pa djo. Ciganj pravi:

»Ka delaš?«

»Ka de müva tū nutnaklala? Tau moreva vösprašiti, ka nej slobaudno, tū najdejo. Zrankoma pridejo pa tū najdejo, ka do nama pravli.«

O, Ciganj je pa taušo, pa tisto vse vö s šebare, ka je srmak pastér nuti sklau pa un. Ciganj je vse zo.

Te zdaj na postelo... Kralica je zrankma prišla, prauti zranki, ka stejla k Ciganji titi ležat, ka un njeni mauž bau. Vidla ga je, vse dojpoledjano postelo jemo, ka je vse vözbrajūto, tisto vse zo, ka na šebəri bilau. (Ciganj je pa krū djo... Ciganj je pa nej... – *zmotila se je*) Jaj, tisti srmak paster je krū djo, pa čisto postelo jemo, kralica je prinjen dojlegla, par toma pasteri. No, Ciganj je mogo oditi.

Pa veuko gostūvanje so gornaredli, pastér je kralico zeu za ženo, pa eške gnesdén gostūvanje trpi, če nej minaulo. Korážno je bilau, fejs so igrali pa plesali, ge se tō tan bila, so me domau zgonili, nika so mi nej dali pa zdaj moren tū parpovejdati.

Matičetov: Ge ste vi to čuli?

Pripovedovalka: Tau so tō oča moj parpovejdali. Oča.

Matičetov: Ge ste se zmejšali?

Pripovedovalka: Srmak pa ciganj, tan se se nika zmejšala.

Matičetov: Kak bi tarbölo?

Ferenc Labritz: Sestra pravla, ka je Ciganj pravo, ka na pravoj strani má mejsec pa sunce. Tan se je malo zmejšala, včasik vöpopravleno bilau.

Matičetov: Kak je Cigan vedo?

Ferenc Labritz: Un je nika nej vedo, un sam potrdo. Un je znau, ka pastér zna za tisto gvüšno, un pa te vsikdar potrdo, tau prisego, »na mojo düšo, ka je tak«. Te so pa mislili, ka Ciganj tö točno znau, on je nika nej znau. Za tisto je že leko pravo, ka pred njin pravo.

Matičetov: Pa niste nikaj zmejšali?

Ferenc Labritz: Nej je zmejšala, samo una je prej pravla, ka Ciganj pravo, nej je zmejšala zatok...

56 GNAUK JE BILAU, GÉ JE NEJ BILAU

Gnauk je bilau, gé je nej bilau, prejk trej granic, prejk trej mejau, je bilau, živo eden casar, po imeni Maksimilijan. Te je držo djajo, paj odo po lesej, pa je nikak zablau do to veuko lesej. Pa se s tivarišen nej vküper najšo, oni so razišli. Na, njega pa nauč najšla, odi tan po lesej, de bi sam gé kakšo kučico najšo, ka bi se prenočivo tan. Ja, najde enoga staroga oglara, ka je vaugeldje žgau. Ide tá k staromi pa ga pozdravi:

»No, ka delate starček?«

»Ja, vejpa vaugeldje žgén.«

»Al bi steli tak dobri biti, ka bi men dali prenočišče?«

»Zakoj bi nej? Sam si morete porazmeti, ka jas neman lejpe iže pa nej lejpe postale.«

»Dobro, dobro, sam naj bom pod streji pa nebom mraz trpo.«

Nuti ga pela v to sobico.

»No, gvüšno ste lačni tü.«

»San, san.«

Pa ma brž nikši močnik sküjo stari pa ma ponüdo.

»Na, gejte!«

Ov nika na maslani jej ta močnik, stari ga pa li truca:

»Vejpa bola gejte, vej se van z bejle moke sküjo, ka je z bejle mele.«

»Na, paj nika san jo.«

Potem si ležeta dol, zrankma gorstaneta, pá me že zajtrik nika napravi za silo, potem si pogovarjata.

Ta oglar pita: »Na, što si pá, prijateu?«

»Jas sem Maksimilijan.«

»Ja, Marcipan?«

»Nej Marcipan, nej, Maksimilijan!«

»Ja, Marcipan.«

No, vejpa dobro, aj baude Marcipan. Stari oglar je malo glüpi biu, pa je nej dobro razmo, ka me je ta casar pravo. Tau je nej pravo, ka je un casar.

»No, od kec si pa te doma?«

»Jas sem z Beča.«

»A, z Beča si? Ka pa ženo tö maš?«

»Man, sem oženjeni.«

»Pa kaj lejpa?«

»Ja, pa lejpa.«

»Pa otroke tö maš?«

»Tö man.«

»Kelko pa?«

»Tri.«

»O, o, tau sen pa nej znau, ka si mi snoči nika nej pravo. Jas te pa gnauk gorobiščen.«

»Ja, iz srcá te sprejmen, samo pridi.«

»Gé si pa ti doma?«

»Vej ti sam pridi v Beč, tan koga koli boš pitau po varaši, de sakši znau povedati, gé sem jas doma.«

Casar se poslovi, slobaud zeme od njega pa ide, te že za svejkla bilau pa je nazaj domau najšo. Pa pride domau v mesto, cejlome varaši vöda na znanje, vsakeme, če eden oglar pride sé v Beč, pa de pito za Marcipana, te aj ma povejo, ka je tau casar Maksimilijan.

Na tisto cejla varaš na znanje zeu pa so čakali. Nauk rejsan je stari prišo. Jenó culo je zeu pa je tri veuke gradičke emo nutri zvezano. Pa palico pa na pleča, pa s tistin je prišo. Skaus varaški vrat.

»Kama idete, starček?«

»Ja, jas Marcipana jiščen.«

»Ja, Marcipana.«

»Pa bi steli tak dobri biti, ka mi pokažete?«

»Ja, vej mo vas pa pelo tá.«

Staroga nutipela v kraljevsko palačo, pa stari sam gleda okauli, ka je tau zdaj, ka za ramon ga tašon veukon mesti nikdar nej biu, nej znau, tau casarska, al kraljevska palača. Ide nutri, jaj, strašno vse lejpo bilau, je pa tak prausto oblečeni biu. Vejpa doro, so ga nutipokazali, nej. Že nutipelajo v sobo, krali na znanje dajo, ka je tü Marci... stari oglar. Naj ga pistijo notri. Casar je biu že precí oblečeni v casarsko oblejko. On pa nutipride.

»Na, prišo si, dragi prijatelj?«

»Ja, prišo sen, te prišo malo gorpoiskat. Vej si mi pravo, naj te poišken.«

»Vejpa, doro, doro, se rad, ka si me gorpoisko.«

»Je, gé pa te ženko imaš. Si pravo, ka ženo tü maš.«

Ja, včasi je pá poslo valas casar, v drugo hižo po ženo, tö so go nuti pripelali.

»Uu, pa strašno lejpo ženo maš. Je, takšo bi jas tü meu, (hehe). Ja, pa si pravo, ka tri otroke maš.«

»Ja, vejpa tö tü so je.«

Včasik pá pošle po otroke, po deco glas. Tisti tö nut idejo, strašno lejpo so oblečeni.

»Jaj, pa tak ste vsi oblečeni gé, tau se pa nej mislo, ka si tak veuki gospaud gé. Ja pa takši srmak se gé.«

Na, pa te cüjide k mlajšon.

»No, mlajši, ge se van malo šenka parneso, malo za dar.«

Culo razveže, ka je na palici meu pa tádá. Ka je bilau, tri lejpe gradičke so bilé. Te pa tisto že mlajši gledajo, ka jako lejpe so bilé. Pa te krau tö včasi pogledne, ja, vidi, ka tau dragoceni kamen jeste nutri v tisti gridaj. Tan je pa zlat bila nutri v tisto gridi. Pa za tisto mesto niške nej znau, ka bi tisto tan gorobisko, v tiston laugi, gé je te stari držo, un je nej znau, un sam vido, ka je lejpo gé, nej znau, če je zlato, tau dragoceni kamen jé.

Ja, casar včasi pripozno, da tau velka vrejdnost je. Pa so zavalili staremi na te gradičke. No pa staroma so tan lepau podvorili, pa lejpo postalo so ma, pa vse dali pa par dni so ga tan meli. No pa so te ga poslali, zdaj pa te že lek idete domau. Vej mo vas mi domau pelali. Potem pa tisti čas že casari dau vküperpozvati te, ka se razmejo, ka so preiskavali tiste grüde, ka je. Pa idejo tá po staroga pa so ga pitali:

»Na, gé ste pa te grüde najšli?«

»Ja, tü pa tü.« Ji pela ta, na nikšoj strügi bilau. Tan pa vidijo, ka vse, cejla brejg je dragoceni, zlati. Pa so včasik prišli, pa tisto tan so dozzadržali, nej, no pa staroga so zeli s sebov, na so ma včasik, so ga naravnali, v jako lejpi gvant pa vse. No pa so staroma djali:

»No, starček, več van nede trbelo vaugeldje žgati tü, vi ste pri nas v dvauri baudete, tačas, ka te živeli.« Drügo tak nejso meli roda, oni sami.

Ja, staroma malo tan dugi čas biu, ka vsikder vajeni biu deli. Te pa proso casara:

»Vejpa men nišo delo dajte, ka men tak dugi čas, ka nika neman dela.«

Te so pa ma eden lejpi vrtec, ograçek dali, pa so me dali šker.

»No, tau mate, starček. Tau je vaša last, tü vi delajte, tü vi gospodüjte kak škete. Ka škete delati, tisto delajte.«

No pa stari se cüjpravu, pa je preveč lejpo vse nutipravo z raužami pa vsakaféle drejvsami pa vse. Pa je velko veselje bilau, ka stari se tak lepau skrbo. No pa če so nej mrlí, eške gnesdén živejo s starčekon vred, cejla casarska familija. (Tau parpovejsti dale tü nega.)

57

GNAUK JE BIU EDEN GAZDA, PA BOTER

Gnauk je biu eden gazda, pa boter. Boter pa gazda sta si sauseda bila. Boter je vólki srmák biu, gazda je pa bógat biu, ka dosta mare emo pa vse. Hat, te zdaj tak daleč, pa so trn dobri bili pa so sir na smaj ojdli, botrino so meli pa vse.

Zdaj te gazda je dva güncia emo k odaji. Pa se večer pogučava, ka un té dva güncia de zranje na sénje gnau pa odá. Ja, te ma mati pravla:

»Ti, vejpa zdaj tau vse peneze krajdjemléjo po pauti, pa tebi gé stoj peneze vkrajzeme.«

»A!«

»Té pojep de s teuv üšo pa ge njemi veuko žepko gorzašijen, na rejkli znautra, pa ti pojbi peneze tadaj, ka pojba nišče nede isko, tebé do pa vöiskali.« Rejsan tak so naredli.

Günce ženéjo, pa so günce audali. Saused je pa tau znau, ta boter, ka günce taženéjo pa so audali. Hat, da so günce audali pa so peneze daubili, oča je peneze nuti spakivo, sam nika malo njau na paut. Pa pojbi nuti potisno pod rejkli, nuti v žepko. Pa gombo gor bila pa fejs cüzakapčo.

Hat, dobro, zdaj te déta. Prideta v eno gauščo. Prejk gaušče déta. Da skor vöprideta, što tan čaka? Boter tan čako s tapáčov. Na, boter je nauk sejko pa sauseda dojsejko, toga gazdo. Pa ga bujo, pojep se pa parstrašo pa leto, pa je vrnau táparleto, nutri v boterno ižo. Samo botra doma bila. Na, te botra krči:

»Ja, ka si pa tak parleto?«

»Jaj, prej, nika ne gučte, tan je eden biu v tisto gaušči, pa mojga ato dojsejko, pa se ge koman vujšo. Depa ata nema penez, ka peneze dje man.«

»Jaj, te pa ti peneze maš? Vejpa es daj, es, ka dje v omar dejen, ka tebi stoj krajzeme!«

Dobro, dönok pojep peneze tadau, pa v omar djala, pa pojba nu v zadnjo ižo zaprla. Pravla: »Tü boj, če stoj pride, ka te tü nišče ne najde.« Mauž je domau prišo, ta boter, pa je pravo: »Vej sen ga bujo, aj penez je nej emo.«

»Dje, vejpa penezge so že eti!«

»Dje, kak pa tau?«

»Pojep je peneze parneso. Peneze se ge že nuti v omar djau.«

»Dobro, vej ka va zdaj s té pojbon delala?«

Pojep je pa par dveraj posluššo, par dveraj.

»Hat, ge zdaj, prej, fejs peč zakürin, pa da de peč fejs žerdjava, te pojba v peč potisneva.«

Pojep je pa čüu pa se vse parstrašo. Pojep pa, tan ena taša mala lüknja bila pa glažonje nej bilau, kak so prva iže bilé, stare, se tan tavö vlejko. Glavau sir ta vödjuu pa malo pleče, depa vse nej mogo. Ka bi tan rad vujšo. Vse se doj razmeto. Do nagoga. Pa se te tavö parvlejško, pa pojep se vse dojogülo, kaužo.

Pojep odleto, kama je prišo? Tá k župani. Tan se pojep parstrašo pa da dvere aupro, tanut na dveri zleto. Tan so pa bili štandardje, pa so pravli:

»No, *te taknyos*, ka iščeš tü?«

Na, te tá žipan pravo:

»Njajte toga pojba, ka té pojep nin v veukoj nevauli biu, ka un nagi prišo, pa vse dojogüljeni, ka toga pojba trbej vöpitati, ka je.«

No, so rejsan pojba vöopitali pa vse. Pojep pravo, ka un peneze parneso, tan so očo bujli. Un ne vej, što je biu, ka očo bujo, liki boter je prišo domau, pa te sta njiva med seuv gučala, ka toga pojba, ka je tü nuti v tau lüknji gé, toga zdaj, peč zakürijo pa zažgéjo. Un se pa te tak brodo, ka se un tü vöpotegne pa vujde. Hat, pa je vujšo tö.

Hat, te so štandardje časi gorzeli tisto, pa čas tašli k tistoj iži. Pa so klonckali pa so nutšli, njiva sta badva tan v künji bila, pa sta fejst peč kürila. Te ta žipan pravi:

»Ja, zaka pa tak fejst peč kürte?«

»Vejpa testau man, pa mo krü pekli pa testau nüdejvali.«

»Ja, vejpa te gé mate testau? Vse gledamo, vejpa nin nemate omejšeno. Prinás je taša šega, ka prva sir krüj omejsimo pa te peč kürimo. Kak pa te tau, ka vi prva kürite?«

»Ja, mi smo prej prva zakürili.«

»No, pa eti goroprite.« Tan so goroprli tiste dveri, tan so pojbiča gvant najšli.

»Čéden pa te gvantec?«

»Je, tü prej en pojep biu, pa slüžo, pa odleto pa gvant tü njau. Vej ma prej tadamo.«

Na te so pojba táparzváli, pa pojep te včasik vöovadlüvo. Na njiva so pa včasik zvezali pa so tagnali na tisto mesto, gé je tisto mogo pokazati, gé je toga očo bujo. No pa te so,

te so včasih od tistec nazaj domau, pa so rame cujzaprli, pa so odišli včasik od tistec v vauzo, če so nej mrlí, ešče so itak tan.

Matičetov: Tau so tö dejdek pravili?

Pripovedovalec: Tau nej.

58

RAZVŪZDANA DEKLA

Nauk je bila ena lejpa deklina. Tau so go fantje radi meli. Nauk eno soboto večer je vanej po cesti šla, pa je najprlé srečala enga šandarar. Je pravo: »Micka, ge závečer k tebi priden po vesi.« »Dobro, dobro, prite.«

Dale ide, te se pá srečala s škonikon. Škonik tö pravi: »Micka, ge závečer k tebi po vesi priden.« »Dobro, dobro, prite.«

Eno malo pá pride cüj, kovač je biu lejpi pojep. Tisti tö pravo: »Micka, ge závečer k tebi po vesi priden.« Una pravla: »Sam pridi.«

Zdaj te večer grato, soboto večer, najprvi je biu šandar. Prišo je, malo sta se radiva mela. Te čüjeta, ka nekak ide pá. Škonik pá ide. Te pa zdaj šandar pravo: »Nikan me skrij!« Tan je bila ena ladica, tisto tan nuti skrila, v tisto lado. »Tü nutri leži zdaj. Tüma boj.«

Zdaj te parpovejda s škonikon. Parpovejdata dugo-dugo, kovač je pauleg biu, trno pauleg. De je pa trn zamazani pa se dunk mujvo. Pa kesnau prišo. Zdaj una sedi par stauli, s škonikon parpovejda, šandar je nuti v ladi ležo. Vse poslušo. Kovač nauk kloncka. »Micka, goropri!« Una je več nej se stejla zglasiti, da tan mejla škonika. »Micka, vej se malo zglasi!« Nika nej stejla.

Kovač je domau leto, pa je črtalo nu v odjen djau, ka ožaro, nej je daleč biu, pauleg. Prišo je: »Micka, vejpa tak malo goropri! Ka te malo küšnen.« Te je zdaj ta škonik pravo: »Goropri, gor, okno! Ge ta vöpodržin moja zadnjo, aj küšüje.« Micka okno goroprla, škonik je tavö podržo, doj je püsto lače pa tavö podržo. Kovač je pa črtalo nut v rit smekno.

Škonik je raščo: »Odjen, odjen!« Tisti šandar pa nu v ladi. Ladov naaupek pa tavö na dvera, ka je odjen. Na, vö je prišlo, dekla je bila taša, ka je sakšega mejla. Pa je te vöprišlo na svejklo, ka nuti biu šandar nu v ladi, kovač je kesen biu, kovač vse naredo, nut je smekno, ov pa te nej mogo z mesta. Drugi den doktora trbelo, ka se ma vse speklo. Djajce so se ma vse spekle. *Vége* je, dale nej bilau.

PRAVLJICE O NEUMNEM HUDIČU

59

VRAG ŠENKA TOBAK PA ŠKÉ ZNATI IME RASTLIKE

Vrazdjé so bili andjeldje, v nebesaj. Pa so se zvesili pa je Baug dolazasüno. Ka so dolaleteli na zemlau, tak so dolaleteli, ka na sakšo travo eden sejdo. Pa so tü po zemlej ojdli, pa so kadili. Pa da dér do čleka prišo, ma pravo: »Padaš, na, pa kadi!«

Zat pa zdaj, če eden drügga cigarejtline prosi, pa ma dá. Drügo eden drügoma tak nika ne dá, ka na njé tau ma dá. »Na, padaš, na, pa kadi!«

Na, pa te padaše navčo, pa so padaške kadili. Zdaj je pa te un taüšo pa jenoma moškoma dau sémen. »Ti tau posejaj, pa da tau zrasté, te te dja priden pitat za imé. Če 'š mi vedo povedati, ka se tauma zové, če ne 'š vedo povedati, te te s seuv zemen.«

Na, rejsan tobak je raso. Lejpi, te že lejpi tobak bejo. Cajti so sé šli, on se je cekno, »ka de, ka de, jaj, jaj, ka baude.« Žena ma pravi: »Ja, ka se pa tak staraš, ka se tak cekneš, ka se bojiš?«

»Ja, vejpa sam me njaj! Vej mi pa tak nika ne pomoreš.«

»Ka pa prej leko ti pomoren?«

»Viš, prej, ta rastlika rasté, pa te zdaj ne vejn zdaj imé, ka se tauma zové, pa te zdaj vrag pride me pitat. Pa če nemo vedo prajti, te me s seuv zeme.«

»A, čüješ, vejpa prej tau léka pomauč! Ti prej tü v dvorišča blato napravi, tašo blato parnesi pa blato napravi.« Pa se žena dolarazmetala do nagga, pa se v tisto blato skobacala, pa blazino tavö nesla pa perdje vöpisto pa nota v tisto perdje pa se perdje vse na njau zgrabilo. Pa da je vrag üšo, te je ona letejla prauto vradjej, zdraven ta na tisti tobak.

Vrag pa krči: »Hej, hej, človik, odnesi tau staršilo, aj te lejpi tobak ta ne poklači.«

Zdaj se je vrag zagoučo, zdaj je te že človek vedo, ka tau tobak. Pa je te austo, se več nej bojo.

60

BABA PA VRAG

Gnauk je bijo eden dejdek pa edna baba. Zdaj te, vrag je prišo k njima, hudič. Pa sta se trno zbojala. Vrag je pravo babej, ka moreta naredti pismo, ka ta njiva vtjüper vertivala. Dobro. Vertivala ta. Na, zdaj te prej, ka ta najprvo leto sadijla. Te je vrag pravo: Dja, ka de vrkaj, tisto de njegvo, ka de pa spodkar, tisto de babino.

Dobro, baba poseje pšenico. Zdaj, da je pšenica zrasla pa ozrejčila, te je zdaj baba vlati dolapoženjala, strnišče pa slamo je pa njala vradjej. Hat, zdaj te vrag pravo, dobro, kleta de njegvo vrkaj, pa de babino spodkar.

Dje, baba je te zdaj taüšla, pa je posadila krumče. Pa je nat pá vradjej tadala, krumče pa seba vöskopala.

Hat te je zdaj vrag trn čemeren grato pa pravo: vej, zdaj ga pa dūn ne znauri, ka de zdaj vrkaj pa spodkar vse njegvo, babino de na srejsda.

Te je zdaj baba taušla, pa je posadila kukarco. Kukarco je pá vlatí dolastrgala, bildje je pá vragjej njala. Te se vrag tak svado, ka odleto, pa pravo, ka babo ne more znoriti, ka ešče vrag babo ne znauri. Pa večā nej sto *szorzódés* meti ž njauv.

Matičeto: Kdo je van pravo to?

Pripovedovalka: Tau stara baba mena so goučali.

61 BABA PA VRAG

Baba tak vragā znaurila, ka baba na en ras mejla, spico. Vrag pa na dva rasa. Pa vrag, da bodno v šečo nota sigdar zadeno, baba pa sigder tisto skaus vraga sūnila nota spico. Vrag babo nej mogo doladobiti.

62 BABA VRAGA ZNAURILA

Žena pa vrag sta šivala gvant. Steri te zdaj prvin zašije edno cejlo oblejko, cejli gvant. Zdaj je te una njema takši dugi cvören nutra djala, ka je un sakši mau ta vō na okno mogo skočiti pa nazaj. Una pa te pá kratkoga, ka je samo potegnila. No pa, una je brž zošila, un je pa skor tri lejta šivo en gvant. Te ma je pravla, ka zdaj mora njej plačati tau, ka una de te hūdin delala gvant. Pa je te njej on dosta parneso pejnez.

Zdaj te zat un za tau sto pá nika od njé meti. Dja, če je un tak dosta pejnez njej parneso. Te zdaj ona prajla, ona drūgo neštje, če un njej takšo parnesé, ka je una že šestdeset pa sedemdeset lejt stara, ka de mlada. Ka do njau podje radi meli, ka de njau mladina rada mejla. On njej parneso. Tū, za tau njej parneso.

Zdaj te, sta pá delala, ka sta dino, dino sta vōklačila. Zdaj te ona je se obūla, njema pa una pravla, aj z bausimi nogami vōklači. On je preveč dosta trpo, ka je vse krvave nogé te že emo pa itak je klačo, itak je delo.

Zat on li njeno dūšo prej ščé dobiti. Una pá vōklačila prvin, da je obūta bila. Un pa baus. Te je pá znaurila.

Od tretjin te zdaj dé, ka ta vodau nesla. Ona njema rešeto dala, ona je pa z vrči nosila. Zdaj te un te pá nika nej mogo naprajti. Da si on na glavau djau, ga je rešeto dolapolejalo. Nej mogo vodau parnesti.

Nika nej mogo ž njauv naprajti. Te pravo:

»Baba je sigdar vraga znaurila, pa ga de tačas naurila, ka de živelā.« Pa je odleto.

63 VRAG ODI PO SVEJTI PA LIDAM KRADNE TOBAK

Dva čleka sta z Monoštra šla. Pa sta si pogovardjala, gučala sta si, kak vrazdjé odijo po svejta, tak po staron. Zdaj pa pravi tisti, ov:

»Pa te ga ti vidiš?«

»Kaj bi ga prej vido, čujen, ka vöter šimi, udji, ka dé. Da prej, da kadi, vö prej vkradnejo.«

»Kaj bi prej tau bilau, ka bi ge vövkradno?«

Tisti ip ma pa zgrabi pa ma vö z lamp zgrabo čibak, stari udji čibak so kadili, pa taleti, pa zvezjde ž njega letijo pa je taletö ž njin. Pa ma te pravo:

»Vidiš, prej, ka si nej vörvo, vidiš, prišo je, prej. Zdaj prej vördješ.«

64 VRAG ODI PO SVEJTI

Ja, da telko tej vragauv bilau, ka so te tü po to zemlej ojdli. Pa te zdaj prva, da je grmalo, je rado vdaro. Dé koli vdaro li. Tau prej, da tak vdari, dé prej vrag sede, tan te vdari, ka ga gron buje. Zato je prej telko mlatov. Zat sigder gučijo, prej, v rastje.

Te je gnauk prej eden pod rast dola lego, ka je grmalo. Pa pod rast nota dolalego pa ta gora vido, ka prej gora na rastej en pojbič, tak prej lejto pa se tak za vejte skrivo. Tak se za vejte skrivo. Un pa prej tak dolaprišo, te žek spoj tak dola prauto njema kak je on nakle ležo, on prej en leseček zeu, pa tak ta gora lüčo v njega. Na, prej zdraven v naus lüčo, ka se prej malo parbrno, ka tak tagora z glavau, pa včasi nota tresno v njega, ka tisto mali vrag bejo.

Prej je te Perün klau fejest, zdaj več telko zat ne kole. Zdaj več nega telko, ka bi vdaro.

65 VRAG ŠKÉ DEJTE ODNESTI

Mati je v postala bijla, pa malo dejte mejla. Pa ednauk vidi, ka na tau klüčino lükjno ena slama nütra dé. Pa ona gleda, gleda, kama ta slama dé? Pa zraven ta, ta slama üšla na tau dejte, dej ona držala. Pa zdaj je cüjprišla una, pa je škarjice mejla, pa je prejkvrezjala. Pa tan krv vötekla s tiste slamé. Ja. Tau te vrajži... tau hüdi dü bijo, ka dejte nej okrščeno bilau pa bi te hüdi dü dejte odneso, pa bi čüdo parneso. Depa una prejkvrezjala pa te nej bilau.

Pripovedovalka: Ja, tau tadale dja ne vejn, tau je v novinaj bilau nutra.

Tü v Števanovce, Berta gučala, ja vi Berto tak ne poznate. Nej.

Matičeto: Čena Berta?

Pripovedovalka: Krčmarska.

66 EDNAUK JE ŽIVO EDEN SRMAČKI ŠAUŠTAR

Ednauk je živo eden srmački šauštar v enoj srmačkoj vesi. Mlajšov sta nej mela, že sta malo starejšiva tüdi bilá. Najbaukše jima je nej šlau, ka slabo üšo kšejft, ka so črejvle nej nosili trn, ka bi je šivo. Ali sta trnok lejpo življenje mela, greja par tistoj iži nej bilau, ka se poštüvala. Decé je nej bilau, tau sta sigdar želela.

Depa un je zat sigdar sebi mislo, kja njiva tak prauto živeta, po sirmaškon, pa si nigdar ne moreta nika nej dopistiti baukše, aj bi donk kakša sreča njaga dosegnila,

ka bi malo nikši penezen prišo, ka bi si malo bola dopistila. Jenó drügo nej bilau, gvanta pa stroška tü nej.

Pa ednauk, ka je okno oprejto emo, pa je nekan odišo vö, pa da je domau prišo, tan najde na stauli eno velko mošnjau penez. Pita ženo:

»Što je prineso té peneze?«

Ona nika ne vej od toga.

»Što pa te koli bi tau mogo biti?«

»Čakaj, vej de se že glasó.«

Nega ga, niške nej prišo po peneze. En cajt je tisto držó, gorobdržó, njega se nej tekno. Niške se ne zglasi. Tisto je pa Hüdi dü biu, ka je vüdo, ka tan tak lejpo življenje mata njiva dva, v siromastvi živeta, pa greja nega. Vej un tau že vse naaupek liči. Dosta penez ta mela pa lejpo življenje konec baude pa v grej pa... zadobin je düšo. Depa se ma do tega mau tau nej posrečilo.

No, zdaj te nauk sta si pogučavala, ka ta te zdaj delala. Če nauk niške ne prosi peneze nazaj, te ta pa küpüvala jeno al drügo. Na, ka ti za najprva si küpita? Jaj, küpita si eno kravo, ka ta mela malo mlejka, pa enga pujčeka, trava kauli rama geste, pa ta tak pomali vertivala gor. Pa ta si mela bole kaj naprej zeti.

Najprva se cüjspravi oča, šauštar pa začne drejvdje dojssekati pa tesati, pa cimpra küper štalo. Štala gotova, zdaj pa te pá levj trbej rediti. Dobro se je zat razmo, levj tö küzocimpro.

»No, zdaj mo pa te čakali, ka najbližanje senje baude v mesti, pa boš üšo, oča ti, na senje, pa küpiš eno kravo pa enga pujčeka.«

»Ja mati, tebi eno lejpo svileno ruto. Ja, mama, ti tau tö dobiš. Eške drugo tö, kak penezge nesejo.« Vejpa dosta penez bilau.

Rejsan, senje bilau v drügon mesti, stari se na paut zeu, bi trbelo s cugon se pelati. Nekaki so se z vesi pelali, s konjami tü, šteri so konje meli. On je s cugon se pelo.

Peneze s seuv nesé pauravno pa odi tan po placi. Depa dosta se nej razmo k mari pa nej k trstvi pa so ga tan na léki na njé zeli. Ena bila lejpa krava, vólko vimen je mejla, no, ta dobra baude za njega. Ka ta dosta mlejka mejla. Pa rejsan cüj... so ga nagučali, ka dosta mlejka má pa vse, on se nej dosta hanglo pri njej, ka so prosili, je vöplačo. Peneze tádá, eške pravo, ka *áldomás* plača.

Dobro bilau. Kravo zdaj küpleno má, tan so nekaki z vesi bili, ka so kaule meli, pa več lüdi ž njin bilau, pa so ma pravli, uni kravo domau odženéjo. Domau odpelajo, ka za kaula parvežejo pa domau spravijo, ka nej trbej njema pejški titi s kravo.

No, njin pá nika eške plačo tan pa pigéjo v krčmej. Idejo pá na živinsko ali svinjsko senje pa pujčeka iškejo. Pujčeka tö küpi, nut v žakeu deje, no pa na pleča, pa ide na kolodvor. Malo je zapojeni biu, ka je v glavi emo že nika. Rejsan je prišo tan njav vlak, na šteroga bi meu gorsesti, gor si sede, žakeu pod klop liči s pujčekon, pa se tan nasloni. No, prinjen pa ena mlada gospá sejdla, eno dejte je mejla málo pri sebi. Na pa te starčeka pita:

»Na, gé ste bili, oča?«

»Ja, prej, sen pa odo na senje.«

»Ka ste pa küpili?«

»Vej se pa eno kravo küpo, pa enga pujčeka se. Tau pa ženi man, eno svileno ruto.«

Na pa te stari si pripovedava, nej, ka so v srmastvi živeli pa so nej meli tau, nej tisto, zdaj se pa njin posrečilo do penez priti. Tau so nej pravli, kakšo formo, sam majo peneze. Ali oni bi najraj bili, če bi mlajše meli. Bole bi raj bili kak te penezan. Depa če nega mlajšov, če Baug ne dá, nemajo. De zat tak tō živeta.

Pa stari tan tisto parpovedava, zmes je pa stari zaspo. Stari zaspo, drūgo je nej pamet zeu, sam ednauk kričijo, ka smo že na mesti, nej, ka trbej dojiti s cuga, doj z vagona. Stari sam brž gorskauči, pa žakeu zgrabi pod klopon, pa na pleča.

Eške je bilau od lesá precí pejš iti skaus lesá. Kmica je že bilau. No, stari te se pašči, pa na žakeu na plečaj nesé, kak dé po lesej, na ednauk čūje:

»Oáá, oááá...«

Stari gleda okauli:

»Ka pa tau, za božo volo, ka pa tau? Tau pa deteči glas...« Li stopaje vtegūje, paški se, pá:

»Oáá, oáá, oáá ...«

Te že leti, zmejs pa se oglasilo na plečaj.

»Ka pa tau, vejpa mo pujčeka meu v žakli, ka pa te tau zdaj za prikazen ali za čüde?«

Beži, je domau pribežō, vse prestrašeni. Skori nu na dvera spadno, mama se pa že ž njin krejga:

»Gé pa odiš, ti zapletalo? Ti pidjano!«

»Vejpa nika se ne krejgaj, nej, pa vidiš, ka se ti parneso lejpo svileno ruto.«

»Ja, ja, pa sivko brezi mlejka!«

»Kaj pa brezi mlejka, vejpa tašo vime má kak škof, krava mora dosta mlejka meti.«

»Ja, ja, vej, kak si ti nauri biu, tebé so prej na njé zeli! Sam prej idi pod njauv, pa boš te vido. Eške brsa cuj.«

»No, vejpa go že vkrotimo.«

»Gvüšno si pujčeka tō tak prineso, kakšo mrlino, ka nika nede zanjega.«

»A, nej, nej, mati, vejpa lejpoga pujčeka man.«

Žakeu razveže, pa pujčeka vō.

»Glejte, glejte!« Mesto pujčeka je pa dejte nutri bilau. Pa jeno cedalo nutri napisano bilau pri deteti v žakli. Gorzemeta cedalo, te se prestrašita, ka tau zdaj bilau, od kec tau prišlo. Tan cedalo bilau, nuti je napisano, kak sta si prej viva tan v cugi pripovedavala:

»Če ste vi pravli, ka nemate mlajšov, pa bi raj mlajše meli kak peneze, jes sen pujčeka vōzela z žakla pa se ga ta vō na aukno pistila, pa sen dejte nutridjala v žakeu. Aj tak zatok šenki dejte nemremo tadati, ka bi nika nej mejla, ge sen mesto deteta van peneze vōzela.«

No se te eške pá bole zbojijo, nej, ka zdaj eške nega penez pa dejte geste. Depa se nikanej sta si dosta zatok čemerila, tak je bilau, je. Zdaj že pomauči nega. Rejsan, bilau na pismi dale: »Dejte je okrškeno, imé je Olga.«

Priimek je nej bilau gor, što je.

»Jas sen njegva mati, jas sen ena (ka odijo špilat po svejti – *szinésznō*, ne vejn tau po slovenskon povōdati). Jas zdaj iden v Ameriko. Mi se več ne bomo vidli.«

No, zdaj te njiva tan tisto vidita, ka, ka de te zdaj? Vej prej:

»Nika ne deje, prej vala Baugi, ka prej dejte geste pa si kravo kūpo.«

Dejte začnilo djaukati, njiva pa v štalo deta, pa kravo malo podogita, pa nika nej. Skūjala malo deteti, pa sta trn radiva bilá.

Na, lejpo življenje bilau, dejte sta gorspauvala, zdravo je bilau, čvrste zdrave pameti, no pa sta Baugi valo dala, ka tisto se tak vse zgaudio. Tak je Hüdi dü pá rogé zgübo, ka se ma nej posrečilo z njavi načrton, ka je prauti tema starčeka najemo.

Na pa če so nej mrlí, eške gnesdén živejo v méri pa blajženosti.

Matičetov: Ste vi čüli Feri bači tau ali ste šteli?

Pripovedovalec: Nej, tau se ge nigdar eno litero nej, eno črko se nej što, tau so tö moj oča pripovedovali. Ja, pa tau se si zamerko, mogauče ga že tresti lejt duže se nej mislo na tau. Gnes pa mi li na pamet prišlo, taka lejpa pripovejst. Tau se mi vidlo, ka so uni tö pobožen človek bili, pa so nas tü tak včili, pa so djali, ka penez nej vrejdnost gé, samo če porazmenje geste v rami, tisto je največ vrejdo. No pa te meni na pamet prišlo, zdaj da uni tau vküper spravljajo te stare pripovedjke. Pa sam si že podnek tau mislo, ka tau küsklenen nikak. Vejpa mogauče, ka bi lek lepše kaj, depa drugače se nej znau povedati.

Matičetov: Lejpo bilau.

67

POP POKAŽE VRAGEJ, KA EŠKE NEJ VÜDO

Gnauk je vrag prišo na popa. Pa popa pravo, če ma un tašo ne pokaže, ka un nikdar nej vido, vrag, ka de ga taneso. Pop si dola-gora štandera, ka je vrag nej vido, vrag na svejta vse vido. Ja, pop si je goraštandéro, hat un ma zdaj nauvofelé kozo notapokaže. Goreišo v grad, pa tjüjarcej pravo, prej dola se razmeči do nagoga.

Küjarca pravi: »Gospaud, vej se pa prej sigder tau dela.«

»Dola se razmeči!«

Pa ona dolarazmetala, tü en lejpi sameten baršonj kaulek šinjeka djau pa mali zvonec, pa štrik tü gora na šinjek pa go ta dole v gradec pelau pa tan z njauv stau. Te je küjarci pravo: „Da de vrag išo, ti se, prej, tak po štiraj dolaküsi, pa prej za menov poj.«

Pa tak je naredla. Vrag prišo pa popa pita: »Gospaud, ka tau mate?« Prej: »Kozo!« »Znate, gospaud, tašno kozo se prej nej vido. Ka sikša keco tü má, ta pa prej tü zak keco má!«

68

SVETI PETER PA VRAG SE BIJETA ZA DÜŠO

Od svetoga Petra pa od vragá, kak sta se borila za eno düšo, šteroga bi bila. Pa sta se nej mogla pogljijati, šteroga bi naj bila. Te pa vrag svetoma Petri pravo:

»Vejš ka, Peter, ovak ne moreva se pogljijati, tü jas eden veuki tranik pod peklon, tau va zdaj šla kosit. Sakši de pau-pau kosiu. Šteri prlé pokosi, tistoga naj düša baude.« Dobro, Peter nutiprivolo, ka ta kosila.

Rejsan, vrag rastalo ta travnik, pa kosé je spravo. Zdaj ideta kosit. Pau je vrag za sébe zdržo, pau je Petri dau. Peter kosau zeme, pa kamen, vodejr pa klapač pa nakvalo pa si lepau kosau skleple pa si nabrüsi. Pa te proso Peter vragá, naj ma pisti, ka de un naprej kosiu, ka nede v réd. Dobro, vrag me je dopüsto.

Peter začno kositi, vrag tü. Par vrejže rezajov, da več nej primila kosa, je naprej zeu kamen pa je brüso pa je malo stau. Vrag se je veselju:

»No, vej té nede dugo kosiu, ka že ne more kositi, ka že trüden gé, ka že počiva.«
Nabrüsi kosau, pá dale reže. No, pá brüsi, da nej rezala, je začno klepati. No, vrag se veseliu:

»No, vej že pá sédat üšo, té nede mogo dugo kositi«. Vrag se pa mardja, nej je brüso, nej je klepo. V začetki je malo rejzala, čiduže bole ma nika ne reže. Peter je pa sklepo pa nabrüso, pa li kosi, li kosi. Eden red vöpokosi, dva redá, tri redí. Vrag pa nika ne more dale.

Te kriči vrag Petri: »Idi, idi, pa kosau klepaj pa brüsi, ka malo dale priden.«

»Ja, vej 'm pa že pá klepo pa mo brüso.«

No, pa Peter svoji pau travnika dojpokoso, ka vrag je eške nej z enim redaun vöprišo, ka je nej znau kosau izklepati pa nej nabrüsiiti. Tak je Peter zmago pri tisto düši pa je düša njegova bila, vrag pa osramočen mogo iti nazaj v svoj peku brezi düše. Se ma nej posrečilo düšo dobiti.

Pripovedovalec: Tau tüdi se od oča čüu pripovedavati. Oni so dosta knig šteli, pa vsake felé dobre pa božne pripovedjke pa za kratko časanje so nas deco tak gorzgojili.

ŠALJIVE PRAVLJICE

69 GNAUK JE BIU EDEN KRAU

Gnauk je biu eden krau in je emo eno lejpo čér. In da se je čér štešla omožiti, je dau na zvejst po cejlon svejti, ka šteri njame tašo rejč zna povödati, ka bi on nej dau valati, tistoma dá svojo čér za ženo. In v tiston vasi je živeu en stari oča, s tri sinovami. In tisti tri sinovi so pravli staroma oči, da do šli uni tüdi srečo probat.

So šli, in da je prišo na nji red, je šau najstari nut, in je nika nej znau tašga povedati, pa je prišo nazaj vö. In je šau tüdi drügi nut, tisti tö je nikanej mogo in da je na najmlajšoga prišo red, je nušau in pravo:

»Mi smo meli en falat grünta, in je nan oča pravo, da naj zvozimo gnoj tavö.«

»Dan valati«, je pravo krau.

In te fantič pá pravo: »In smo se zmejšali pa smo na somsidov grünt zvozli gnoj.«

Je krau pá pravo, ka: »Dan valati.«

»Te smo, vsi trgé smo šli tavö pa smo primlili falat zemlé, pa smo obrnili na našo zemlau.«

Te krau pá pravo, ka: »Dan valati!«

»Te je pa taši veuki gauzd zraso, ka nej mogauče bilau skauzvideti.«

Krau je pá odgovoro: »Dan valati!«

»Te smo pa gospodarjevoga staroga očo sprejeli za svinjara.«

Te je krau skričau: »Lažaš! Obeste ga!«

Krali je zdaj prišlo na pamet, ka se je un stavo. In ma mogo dati svojo čér za ženo. Gostüvanje so slüžili, vsi so plesali, šantavi in plantavi, in na slejdnje so se vsi zamaj od gladi tazobrnauili. Če bi se vsi zamaj od gladi nej tazobrnauili, bi gostüvanje dale slüžili, pa te bi moja pripovedka tö dale trpejla.

Matičetov: Od šteroga si ti čüu to praviti? Što je ti pravo?

Pripovedovalec: Sosedov. Šulič Jožef.

70 MAČEK

Gnauk je biu eden srmak, ka je dosta müši pa podgani emo. Te je zdaj spitavo, če bi štoj tau znau, ka bi tau stvar krajzapravo. Te ma eden pravo, ka un njema tašo stvar parnesé, ka tau spuca kraj. Vse spoloví. Te ma pravo, aj ma parnesé. Mačka.

No, te njema taparneso, pa ma tádu. Te je zdaj pozabo pitati, ka té stvar gej. Da je un že furt üšo, je zanjin kričo:

»Ka ta stvar gej?«

Ov njema pá tanazaj kričo:

»Vse, ka dobi.«

Ov je pa zarazmo, prej »konje pa lidí«.

Te sta zdaj njiva brodila, zdaj te njija zej maček. Njiva sta tašla pa eden veuki rast biu, pa sta tan gor na rast odišla, pa sta kučo gorvužgala. Da kuča gorejla, te je maček vöskočo na okno, pa tagor na rast, njiva sta pa dojzoscakala. Pa je maček austo, njiva sta pa fertig bila.

71

GNAUK STA BILA EN OČA PA ENA MATI

Gnauk sta bila en oča pa ena mati. Mela sta jeno čér. Že je krepka bila, ka bi se leko možala. Pa dobro je, tak so doma, lepau so vertivali pa so bili. Te pa je en večer mati zela vrče pa dé na stüdenec po vodau. Matere dugo nega domau.

»Dé pa te naša mati tak dugo odi?«, si je oča brodo pa mislo.

Pravi čéri:

»Ge mo šeu za materjov gledat, ka tak dugo je nega, pa ka dela tan«.

Rejsan tavö pride, najde mater tan pri stüdeneci sedečo, vrč prazen tadjano má, pa si jáko brodi pa jauka.

»No, mati, ka se je pa zgaudilo?«

»Vej se pa nika nej zgaudilo.«

»Ka pa te žalüješ pa ne prideš domau?«

»Ja, vejš, dragi oča, že mamö čér velko, gnes-vütro de za mauža valon, pa Baug dejte dá, pa ka deteti imé baude? Vsakšo imé gazdo má!«

»Jaj, vejpa isna, isna. Istino maš.«

Stari tüdi séde par materi, pa te tan si premišlava, ka zdaj baude, če se cí oženi pa dejte baude, ka deteti imé baude. Obá tan ostaneta, nega ji domau.

Na, či te že sama doma bila:

»Ka se je zgaudilo z očon pa z materjov?«

Ide za njima. Tan pride k stüdeneci, najde tan obá, ka se tan žalostita pa premišlavata.

»Ka pa je, ka nédeta domau?«

»Jaj, mi velko skrb pa velko nevolö mámo.«

»Na, ka pa je?«

»Ja, vejpa gnes-vütro boš se omaužila, pa Baug dejte dá pa ka deteti imé baude.«

»Jaj, vejpa istina, istina. Nega več takšoga imena, ka bi nej meli mlajši gorzétö.«

Vsi tri tan jaučejo pa se ceknejo. Večer grata, pride deček, šteri k dekli odo, pa nikoga ne najde domá, ka nikoga nega domá.

»Ja, gvüšno so po vodau šli.«

Ide za njimi, najde tan pri stüdeneci vse sedeče, ka se jáko žalostijo pa ceknejo.

»Na, ka pa je, oča, mati pa deklíčka?«

»Jaj, mi veuko nevolö mámo, velko skrb...«

»Ka pa je?«

»Ja, vejpa či že gnes-vütro de se maužila, pa Baug dejte dá, pa te ne vejmo, ka deteti imé baude, ka vsakšo imé gazdo má.«

»Jajj«, se je smedjau, »tak pa nikak nede s toga. Išo mo po svejti, pa če eške tri takše naure najden, kak so te, te nazaj priden, če pa ne najden, te pa ne priden nazaj po njau.«

Ide, nej dugo, pa je najšo edno. Potok je teko, pa eden süjji stüdenec je biu tan skopani, pa nej vodé emo. Pa eden starček je z rešedo vö s potoka vodau noso v stüdenec, ka de stüdenec vodau jemo.

»Ka delate, stavec?«

»Vej sen pa stüdenec skopo, pa te nega vodé pa škén vodau nosti s potoka nuti v stüdenec.«

»Ja, vejpa tak nigder ne znosite vodé nutri vaš stüdenec. Zemite kanklo ali vrč. Vidte, ka tü skaus tečé, ka na üdo gé«.

»No, enga že man, vala Baugi, samo dva man eške iskati.«

Pá dale dé, pá najde na enon mesti, ka ena dekla je pod enin drejvon z vilami oreje gorbrala nuti v košaro.

»Ka pa delate?«

»Ja, vejpa cejli dén se tü mantran pa nika ne moren oreje gorpobrati, ka bi domau znosila.« »Vejpa vejte, ka tak ne morete gorpobrati z vilami, parneste košaro ali lopato, s tistin včas gorpograbite.«

»Ja, istina, istina.«

Na te je pa lopato parnesé, pa tisto par minutaj pa je gorpograbila oreje v košaro pa domau znosila.

»No, dva že man. Zdaj če eške enga najden, te žena bau.«

Dé, dé dale, pa najde eno prausto hižo, pa ena mati z metlauv vinej lejče.

»Mati, ka pa delate?«

»Jaj, vejpa te sunčne žarke škén nuti v ižo spraviti, ka tašo mrzlo hižo man, ka mlajši drgečejo pa ne moren nutri nikanej zamesti toplino.«

»O, mati, ste pa nespametni. Vejpa mlajše pripelajte vö s iže, aj bi se segrejavali na sunci.«

»Ja, prav mate, nej mi je na miseu prišlo tau.«

Mlajše vöripela mati, pa na sunci dojposadi, pa se tan segrejavajo.

»No, vala Baugi, posrečilo se mi je, tri norce se najšo, tak kak so naši lidgé.« S tistin se poberé, pa nazaj domau dé pá k stüdenci, itak se tan ceknejo.

»No, itak smo tü, nika smo nej mogli vözbroditi, ka je gé.«

»No, vejpa te pojmo domau, pa se veselimo. Zdaj pa če Baug dejte dá, te že imé tö dá.«

Na pa na drügi dén že zdavanje tö bilau, za devet mejsecov dejte tü bilau, pa imé s seuv prineslo.

(Nega dale te kratke pripovejsti).

Gnauk sta bila en oča pa mati pa sta mela enga siná, ka je nej par pameti biu, malo zmejšani. Pa domau prišo, pa pravo, ka je trno lačen. Mati pravla:

»Idi, vej tan na kalaj maš masau pa djej.«

Un je üšo pa je zo, te so pa mladi mački bili pa tiste mlade mačke zo. Pa vöprišo pa materi pravo:

»Mati, ge se zo, masau vse, sam ka trno nišo kosmato bilau.«

»Dja, ka s' pa tau delo?«

Mati gledat üšla, mlade mačke zo.

Te je pa mačke zo, pa trn žeden grato. Te pa üšo, mati pravla:

»Idi v klejt, pa si tan vino püsti pa pij samo, tá na..., vö ne püsti vse.«

Te pa čep vöskübno pa vse tásteklo. Pa pravo, vej se un nápüu, pa vse tapüsto.

»Ja, ka s' pa tau zdaj delo! Ka va pa te zdaj delala, ka za piti nede več.«

Te je pa prej:

»Taposipli pepeu!«

Un üšo, pa pšenično melo, ka so meli, vse taposipo.

»Jaj, ka mo pa zdaj več, nemamo gesti pa nikanej, kak va zdaj? Teuk kvara si zadeno. Samo tau, zraven en bik leži, sam tistoga eške ne buj.«

Oča pa pijen biu pa za ramon ležo. Un pa ta kauli üšo pa bujo. Pravo, nazajprišo materi:
»Mati, ge se tistoga biká tö bujo.«

»Ja, ka si tau zadeno, vej je pa tau oča biu! Ka va zdaj delala? Ja, zdaj moreva titi ta po svejti. Vino si tápüsto, melo si taposipo, očo si bujo, zdaj več nika nemava, moreva titi.«

Déta, da sta en falat prišla, tü sta pozabla dvera zaprejtí. Mati pravla:

»Vej sva pa nej zaprla. Idi ta nazaj pa dojzaprí!«

Pojep je üšo domau, pa dvera dojzeu pa s seuv odneso. Te pa déta, dvera s seuv nesé pa déta. Sta prišla, nauč gratala, sta prišla do enga gaušča, pa sta gor na en rast šla, pa dvera tö gorodneso. Te sta tan prenočüvala. Te so vnoči prišli tauvanje, pa so tan pod raston dojseli pa so peneze šteli. Pa so klobase pekli.

Te je pa trbelo pojbi cükati, pravo:

»Mati, meni trbej cükati.«

»Vejpa cükaj!«

Cüko je ta doj, pa nut v klobase praščalo. Ej, te eden pravo te tauvanov:

»Dež idé že, prej.«

Drügi pravo:

»Vejpa aj dé, sam aj toča néde!«

Pojep pravo, njema drügo tö trbej. Te je drügo tö püsto ta doj, ka ma trbelo.

»Jaj«, prej, »toča že tö dé.«

»Sam aj«, tretji pravo, »sam aj prej nebeska vrata doj ne spadnejo.«

Pojep je dvera lüčo ta doj, tauvanje se zbodjali pa so odleteli pa so klobase tannjali pa peneze pa vse. Pa sta njiva dojšla, pa sta peneze vküpobrala, klobase sta zela, pa sta domau šla pa dosta penez sta mela. Pa eške gnesdén živejo s penezi, če so nej mrlí.

Matičetov: Što je vam pravo?

Pripovedovalka: Tau so moj oča parpovejdali.

Gnauk je bila... sta bila oženjeniva, mauž pa žena. Mauž je sigder pijen biu. Taši lokaš je biu, pijen pa prišo pa sigder njau biu. Strašno, dosta trpejla. Te je tan pauleg njene rama biu klošter. Tan so bili baratje. Una se njin taužila, ka de una činila, nej mogauče ž njin živeti. Tisti baratke so ji pravli:

»Da de mauž fejst pijen, ti pridi po nas! Vej ga mi že navčimo.«

Nej je dugo bilau, pijen je prišo, kak tele. Spau je, una je samo glas dala, prej:

»Zdaj je fejst pijen«.

Prišli so ponjega, štirje baratje, so parnesli taše trajgle. Pijen je biu, ka je nika nej pono, pa so ga odnesli v kloster, nu v zidino. Drugo nika nej bilau, zidina, mala okna. Vnoč so ga dojrastlekli, gvant njeme, pa so baratski gvant njeme goroblekli. Un je spau, nika nej čüu. Tau je večer bilau, da so tau delali, zrankma, da se zorilo, so prišli s krpáčon pa so ga bili.

»Janez, auf! Janez, auf!«

Horstano, so ga fejs bili, gesti nej daubo. Tavö, v gračane! Veuki gračenek so meli, vse nuzozidani biu. Pa tavö nikanej vüdo, samo zidina. Mogo je tan fejst delati pa so ga bili. Vodnék je čüu, ka je njava žena tan po cesti üšla, pa je pripovedjala. Un je sam sebi gučo:

»Jeli sen jas, al sen nej jas, ne vejn. Ka je z menon? Jas sen al sen nej jas? Marica vodi, moja žena.«

Un je mislo, ka un mrau pa se tau njema senja.

Dobro. Gesti nej daubo, cejli den nej, samo fejst bit biu. Večer malo vodé pa spat, so ga dobro naribaldi, pá spat nu v zidino. Drugi den tau malo župe daubo malo, pa li ponjen, so ga bili. Un je sir sam gučo: »Jeli sen jas al sen nej jas?« Nej je znanu.

No, tan je biu dva kedna. Madloven, lačén, te so ma nauk dali, ka je fejs zaspo. Tak je zaspo, ka nika nej čüu. Njaga so dojrastlekli tisti gvant pa so njav gvant njama nazaj na sé djali pa so ga nesli domau. So ženi glas dali, ka zdaj parneséjo, vej de dober.

Domau so ga parnesli k njej, pá je spau. Da se parbüdo, vüdo, žena tan odi, sam sebi pá gučo: »Jeli sen jas al sen nej jas?« Ja, tačas, tačas, malo k sebi prišo:

»Márica, povej mi, gé se ge zdaj biu do tega mau? Ka sen jes gé? Sen mrau, al ka je z menov? Povej mi!«

Na, dober je grato. Ona je njemi pravla:

»Če neboš piu več, te ti vse povejn.«

»Nemo več.« Pa se je oblübo, več nika nej piu. Pa sta se radiva mejla, eške dugo po tiston sta živela, če sta nej mrlá, itak živeta. Pa so blajženo življenje meli.

(Konec, več dale nega.)

Matičetov: Ge ste tau čüli?

Pripovedovalka: Tau se ge štejla v kalendari.

... pa je emo dva siná. Tri siné je jemo. Pa je tisti *herceg* sir gorice kopo, sinauvge so pa nika nej steli delati. Ka so... te eden je sir v papéli ležo na gniški, drugi pa sir tak vanej po sunci ležali pa pravo:

»Dje kak te pa živeli? Ite kraj od rama, ka vas ge na stare dni ne 'm rano.«

Podje so se vküspakivali, mati je spekla sikšoma eno pogačo. Pa so se vküspakivali pa so šli. Tak daleč so prišli, ka so prišli do enga völkga lesá, pa si tan doli seli. Pa si tan parpovejdali: »No, zdaj mo tü nauk razno šli, jes mo tü tá üšo, ti pa tütá, ka mo... sikši

posebi de ušo. Pa sikši svoj naužic te nuti v té rast sejči, pa steri de prva nazaj, tisti te té naužic vözeme, ka mo te že znali, ka te je že tü nazaj prišo.«

Eden je ušo pa je prišo enma šauštari. Pa šauštara pito, če bi njemi nej trbelo inaša šauštarskoga.

»Dja, kaj bi nej, men vrnau enga tašga trbej.«

No, tan austo. Šauštar ga gorzeu pa ga včiu šivati črejvle.

Hat, te tadale, ta drudji je prišo do enga sabaula. Pa je tan pito, če bi nej trbelo sabaulskoga inaša. Kaj bi se un rad včiu.

»Kaj bi nej!«

Prišo je tá, pa ga gorzeu. No, te je... tan se včasik včiu šivati, pa vse. Majstor me, sabau, me vse lepau kazo.

Ta drugi, ta tretji, tisti je pa nu v lesej enga völkoga srečo, fejs gospauda. Pa pravo tisti gospaud:

»Kama ideš?«

»Ja, slůžbo iskat.«

»Meni vrnau enga tašga trbej kak si ti. Poj z menov.«

Ja, tisti ga tapelo, kama ga parpelo, nuti v en tauvanski grad. Tan so tauvanje doma bili. Hat, prej zdaj, de se tauvana mogo včiti. Zdaj je un mali biu, pa mladi, pa vseposedik so ga ta naprej poslali, aj un gleda, kak uni ležej cůjpridejo. Tak daleč, ka se vönavčo za tauvana pa so fejst kradnili.

Hat, te zdaj drudji, te sin, šauštar, šauštarski inaš, tisti se že vönavčo, tisto že tak dugo trpelo, ka eno leto že kauli šlau. Se vönavčo, ka je fejs znau črejvle šivati.

Te nauk ta šauštarski legén, te je že legén biu, pa ta majster, sta se svadila. Pa un pravo, un več tü tak nede delo šenki, ka tau mala plača, un de zdaj ušo domau na svoj dom. Un že tak zna črejvle šivati.

»No, prej, dobro, če 'š ušo.«

Tan te nika me ta majster vöplačo, pa je odišo domau.

Hat, domau je prišo, pa stari oča je ešče živo, pa ga pito:

»Na, sinek moj, ka si se pa navčo?«

»Ja, dje se se prej šauštara navčo. Prej maudre črejvle znan šivati.«

»No, tau je dobro.«

Tan pauleg je pa pá biu eden grof, pa je zvedo, ka toga hercega sin domau prišo. Pa je toga hercega tá pazvo.

»No, pa se čüu, ka vaš sin domau prišo.«

»Ja, prej, prišo je.«

»Ja, ka se pa navčo?«

»Ja, šauštara. Prej, maudre črejvle zna šivati.«

»Povejte ma, aj es pride, ka de men črejvle šivo. Ka men trbej.«

Ja, tá je prišo, pa pravo:

»Na, svejkeu grof, ka bi radi?«

»Ja, meni trbej ene črejvle, takše cejle men moraš zašiti, ka do se meni vidli.«

Ja, un zašije.

»Ka 'š pa proso?«

»Ja, stau rajnski.«

»Dobiš. Aj če ne dobiš, te dobiš, da cejle sé parnesés, če ne zašiješ, te dobiš petdvajsti gor na rit,« no ja, »petdvajsti na rit, pa te ešče dan nuzaprejti.«

Na, te je domau odišo.

Domau odišo ta, cejle je prijó vküprezati leder pa prijó šivati, pa črejevle zašiu. Pa je te taneso, pa ma herceg te pravo:

»No, taneste pa tomi grofi povejte, če so dobri.«

Herceg je taneso, pa ta grof vse probo, pa je pravo:

»Ej, de se mi pa strašno šikajo! Povejte ma, aj sé pride.«

Taprišo, pa ma nej stau rajnski dau, liki dvej stotki ma dau.

»Zdaj eške eno maš.« Nej njemi.

Zdaj te, na tisto je domau prišo, ta drudji sin. Na, herceg ga pá pita.

»Ka si se pa ti navčo?«

»Ja, oča libleni, ge se se navčo prej sabaula.«

»Pa znaš šivati?«

»Joj, ge mauder gvant znan šivati.« Na, herceg tau li pá zvedo, al ta grof, prej:

»Pridi sé.«

Herceg mogo tatiti pa ta grof pravo, prej:

»Čüu se, ka vaš ta drudji sin domau prišo, pa se nišga maudroga sabaula vönavčo. Aj es pride, ka meni gvant trbej.«

Herceg domau prišo pa pravo sinej:

»Idi tá, ka tomi grofi gvant trbej.«

Na, un je fejs na koražni taušo pa füčko pa vse, pa pravo:

»Na, svejkeu grof, ka bi radi?«

»Ja, meni eden gvant trbej, tak ka mi zašiješ, tak ka de se meni šiko.«

»Ja, vej tau bau.«

Včasik pride dojmerti pa vse, pa domau pa včasi cuj, prijó cujrezati, pa ta štauf küpo, pa ta gvant šivo. Ja, za štiri dni je gvant gotov biu.

Ja, herceg je pravo:

»Na, taneste gvant grofi, pa aj ga na sé deje, aj ga proba, če je dober.«

Ja, stari herceg je taneso, pa je grofi tadau ta gvant pa grof na sé djau, pa se me fanj šiko. Trn rad biu, pa me dau pá dvejstau, te že dvejstau rajnski emo.

Na, te tistga cajta je domau prišo tisti tretji sin, vse zaraščeni, zamazani, vse. Pa ga herceg pito:

»No, ka si se pa ti navčo?«

Tašo balto emo, topačo emo gor na pleča povejšeno.

»Ka si se pa ti navčo?«

»Ö, nika me ne pitaj, tauvan se, najkrepši tauvan se.«

Jaj, te se vse parstrašo ta stari herceg. Pa ta grof pá zvedo, ka ta slejdjen sin domau prišo pa je pravo, toga hercega tapauzvo:

»Na, zvedo san, ka je ta slejdjen sin tö domau prišo, ta tretji. Ka se pa té navčo?«

»Jaj, svejkeu grof, vejpa ne smejn povedati. Vejpa ne smejn povedati.«

»Je, zaka pa nej, vejpa povejte.«

»Dje, tauvana.«

»Dje, če dober tauvan, te je kaj vredno. Aj če nej dober tauvan, te je nika nej vreden. Povejte ma, aj es pride, ka ma dje nika gordan. Če un tisto men vkradne, te dobi tristo rajnski.«

Rejsan domau leti stari, ta herceg pa sinej pravi:

»Na, svejkeu grof pravijo, ka bi táušo.« Táušo pa pravo:

»No, svejkeu grof, ka bi radi?«

»Ge man tri konje v štali. Pa toga najlepšoga konja meni moraš v etoj noči vövkradniti. Če ga ne vkradneš, te tak vejš, ka ob glave prideš. Če ga pa vkradneš, te pa dobiš štiristau rajnski.«

Ja, un domau ũšo. Lepau füčko pa domau ũšo pa v varaš leto brž, pa tan vse nika vküpsoküpo. Niši šlofrunk, pa vse. Pa je eno staro... korbeu zeu, pa s tistin ũšo pa šanto. Taši kaudiški gvant na sé djau pa šanto tan tá. Ta grof pa jemo enga sodaka, gor na konji sejdo, eden je par dveraj stau, eden pa par djaslaj stau. Trgé sodacke so ga vaftivali. Un pa tan táušo pa pravo:

»Joj, pa mi trno mrzlo gé, slobaudno, malo tü dojséden na süjo, tü na *folynosó*.

Prej »slobaudno, zaka pa nej.«

Dojseu tan. Nauk tütá ségno pa vöpotegno pa malo piu.

»Haj, depa dobro!«

»Če bi vi men tö tak malo steli dati«, ta je ta vaftar proso.

»Ja, zaka pa nej. Ná, pa pij samo, vejpa ge ne spigén.«

Un pa takšo dau, ka je nuti biu zmejs en šlauftrunk.

»Ovme tö daj, aj pigé! Tretjome tö!« Pa so podje vsi nápili.

Hat, da so vse záspali pa so vse pidjani bili, te un taüşo pa tistga, ka gor na konji sejdo, tistga na tran gorpavezto. Tistga, ka pa par dveraj stau, tistma pa meklau v rauke dau mesto pükše. Par djaslaj, tisti ka stau, tistga pa za djasli parvezto. Hat, te zdaj konje dojpüsto pa tistga parvezto pa konje vöodegno.

Konje domau gnau, pa zranka je tomi hercegi, oči pravo, tomi hercegi,

»Na, oča, ite tá, pa svejkeu grof aj dá moje štiristau rajnski. Če do pitali, ka delan, tak povejte, ka nišoga konja parvlejko vse blatnoga, pa tistga konja pucan.«

Rejsan oča taleti, na flajsni, pa svejkeu grof ranč nika nej znau ešče, pa nuti.

»Ja, svejkeu grof, ge sa sé prišo po štiristau rajnski, ka me sin sé poslo.«

»Ja, prej mo ũšo v štalo.«

ũšo, konja nej bilau, podje so tan vse spali, ka so vaftari bili. Nauk enga brsno, nauk drug³ ga brsno, pa so se parbüdli, konja pa nej bilau. Ja, mogo nütsegnit pa štiristau rajnski dau starome. Stari domau neso.

Na, te že fejst peneze emo. Te so že fejs živeli dobro pa vse, ka so leko küpili.

No te zdaj ešče nauk ga tapauzvo, toga tauvana, pa pravo:

»Zdaj večer pa moreš moji ženi spodnjo kiklo vkradniti.«

Ja, un domau prišo pa pravo:

»Ja, oča, tau de lavo šlau. Tau de lavo šlau.«

Táušo, pa ta svejkla taüşo, ta grof, pa grofojca, sta se šetala vanej, un se pa skriu. Pa da sta tan ta kauli šla, un pa drugi kraj tá pa nuti f ižo se potegno pa nut pod postalo. Pa eden

tisti je župe emo, pa tisto tan prisebi emo. Da je... sta njiva že spala pa vse, že tak pomali vöödišo pa tak malo kiklo gorzdigno pa tan tanut vlejo. Enauk ta grofojca pravi, prej:

»Meni vse nika vujšlo.«

»Ja, kiklo dojvrži pa nutlüči pod špompēt.«

Ov pa te že tan tak vküp pakivo pa vküvezo. Pa neso tavö pa odneso.

No pa te domau prišo, pa pravo:

»Na, oča, ite tá, ešče more moje štiristau rajnski dati.«

Je, oča taušo, pa štiristau rajnski dau ta grof, pa te pravo:

»Ka pa un dela?«

»Aj, nika aj ne pitajo, nišo kiklo parneso pa doma vöperé.« »T, t, tüo, nika ne gučte!«

Na pa te lek vöbilau, več dale nega. Ne vejn več tadale.

Matičētov: Ge ste čüli tau?

Pripovedovalec: O, eške od mojga dejdeka se čüu.

75

GNAUK JE ENA ŽENA BILA PA EDEN MAUŽ

Gnauk je ena žena bila pa eden mauž, sta živala vküp. Pa žena naura bila, mauž pa čeden. Te zdaj je mauž sir delo, pa domau noso pejneze pa je ona vse zaprajla. Nika sta nej mela.

Te je pá üšo, pa je pá parneso pejneze, ka delo, pa njej pravo, aj dé pa kapüsto küja za pejneze. Ona pa üšla na njivo pa je pejneze nutra djala v kapüsto. Mauž domau pride pa pravi: »Dé maš gesti?«

»Tá se nosila.«

»Kama?«

»Ja, na njivo, pa se v kapüsto nutra djala pejneze.«

Zdaj mauž táde pa gleda, pejnez nej bilau, nekaj je vkradno.

»Jaj, kak mo dja s teuv živo.«

Pá drügi dén, pá dé delat, pá parnesé pejneze. Pa pravi, aj nika tjüpi.

»Ka tjüpi?«

»Ja, tašo, ka trbej pri iža.«

Pelau edna kaula, so delali meklé. Táleti pa pravi:

»Hej, vi, ka vi tau pelate? Tau je potrejbčina?«

»Ja.«

»Es dajte te eden vauz meklé!«

Pa tiste pejneze tádala pa je vse meklé dolaküpila. Pa so dolaspraznili par iža.

Zdaj on domau pride, pravi:

»Ka maš djé?«

»Tau so tü bili, si pravo, ka pri iža trbej, zdaj se nutzaküpila.«

»Je, ka 'š pa s tejn delala, vej je pa tau dosta, ka pa s tejn tütj? Baug moj, Baug moj, s teuv dja ne moren živati.«

Pá dé delat, pá parnesé pejneze.

»Vejpa tašo par iža küpi, ka vse potrejbčina.«

»Dobro je.«
 Pá dé, pá pelajo eden vauz, posaude, piskrene. Pá vidi, ka pelajo vauz pa leti pa pravi:
 »Ka vi pelate? Potrebčino pelate?«
 »Ja!«
 »Tau mate pejneze pa mi tau tū dolaspraznite.«
 Pá vse, vauz je kúpila dola, posaude. Dobro, zdaj posaude dola, pa velki gradec mejla pa skaus kaulak po gradca gora klala piskre. Te vse gora sklala, eden mali pa nej emo mesto. Te bot zela pa kaulak ojdla pa pravla:
 »Vi velki se toma maloma meknite, zdaj toma maloma tō trbej mesto.«
 Te veter pijo pa so piskri movili.
 »Zdaj te se mi ške ponašali nazaj! Či te se mi ponašali, te bot zemen pa vas vse kúpzmlatin.« Piskri so li movili, pa nika nej velalo, pa bot zela pa cejle piskre vse kúpzmlatila. Črepnjé naprajla. Pa jeden, tistoga maloga pa goradjala.
 Mauž domau pride pa vidi, ka je kaulek rama puno čerpnjevdje.
 »Ka si pa tau naprajla?«
 »Ja, vejpa, se potrebčino kúpo, pa so téj velki maloma nej dali mesto pa so se eške ponašali, ka so movili. Pa se te bot zela, pa se vse vkúpzmlatila.«
 »Na vej, vidin, ka s teuv več živeti ne moren, poj, ka va šla tá po svejta.«
 Je, dobro bilau pá. V štaló dé, gleda, ka krava parživa, topačo zejla pa kravo dolabujla.
 »Zakoj si pa tau delala?«
 »Ja, vej se mi pa ponašala! Pa se ji pravo, aj se mi ne ponaša, pa li se ponašala pa se topačo zeu, pa se go bujo.«
 »Na, te zdaj vidin, ka s teuv ne moren živeti, poj, ka va šla.«
 Dobro bilau, sta šla. Ona de zdaj s seuv nesla eden vankiš, pa eden pisker medá.
 »Dobro, nesi.«
 Zdaj te dé, dvere dejejo, strgüčejo pa pravi:
 »Jaj, dvere djaučejo za mé, dvére tū moran nesti.«
 Zdaj pravi:
 »Dvere ne nosi, ka tau ne more nosti, ka tau žmétno.«
 Nej je baugala, li dvera vlečé pa neséta.
 Zdaj prideta v eno gauščo velko. Mrzlo je bilau, ka ta zdaj. Ja, tū ta počivala malo.
 Zdaj, živanjiva dejo. Zdaj te pravi njej:
 »Gora leti, gora va v nebau šlá, ka té živanji naja bujejo.«
 Dje, ona pravi:
 »Dvera tū mora gora vlejčti na baur.«
 »Tau gora ne vlejči, ka tau na 'š mogla, pa pamet zemejo pa naja bujejo.«
 Nej, ona tau mora goranesti, ka so dvera za njau djaukala.
 Zdaj gora se parvlečéta na borej, vrkaj sedita na enon rastej, živanjiva tapridejo pa tau pejneze štejejo pod tisti boraun. Štejejo, dosta pejnez majo, dosta pejnez. Ona gnauk pravi: »Ména trbej cūkati.«
 »Ne cūkaj, ka té živanji na pamet zemejo!«
 Nej, una more, ka tau več ne more držati. Te se je dolapocükala, té živanjiva gledajo:
 »Jaj, že baude zranjek, ka boža mana letejla dole.« (Nej, rosa letij.)

Pá tadale, pá tadale malo, ja, njej drügo tü trbej.
 »Tau ne delaj, vejš, ka te pamet zemejo pa naja bujejo.«
 Una več držati ne more, tan tü mora dola.
 Dola se je zdelala. Hat, živanji pa pravijo:
 »Boža mana že leti, že zranjek baude.«
 Nauk pravi:
 »Hat, te dvere dja že tak dugo držati ne moren, ka že tak dugo držin, ka se že vse fertig, že vse črna pleča man.«
 »Ne lüči ta dola, ka te naja gvüšno pamet zemejo.«
 Nauk dvera liči pa paukajo dola po drejvdje, živanjiva pa letijo, ka gronska strejla leti, pa so komaj sé vujšli pa so pejneze vse tan njali.
 Hat, njiva zdaj doladéta. Dosta pejnez sta vküppograbila, dosta pejnez sta mela. Zdaj, ka ta zdaj s pejnezi. Zdaj živanjiva nazajdéjo, ka zdaj bau. Ona pravi:
 »Ti namé dolarazmeči, pa te méd na gora na mé namaži, pa tau pérdje gora na mé sipli.«
 Pa ona prauto živanjon üšla. Pa živanjiva nazaj, da do pejneze iskali. Pa dé kak ena kokauš raztrgana.
 »Ka tau zdaj dé?«
 Te üšla pa eden živanj nazaj üšo, pa pito, ka je una. Una je takša, ka dzejike puca. Njema tü trbej, pa ma dzejik krajvrezala.
 Zdaj te nazaj bežžo, pa je roboto fejs tistin, ka aj nédejo, nédejo, ka tü takši djé. Pa so živanjova vse odleteli, pa sta njiva cejle pejneze vse mela. (Tadale nega.)
Matičeton: Ge ste tau čüli mamica? Što je vam pravo?
Pripovedovalka: Ge se tau v Meritji čüjo. Dja trnajset lejt star se bijo, da se dja v Meritjo üšo.

76

GNAUK STA BILA EDEN NAURI PA ČEDEN

Gnauk sta bilá eden nauri pa čeden. Sta enga lejpoga biká mela. Pa sta si ga nej mogauča bila razdeliti. Te sta pa prajla:
 »Zdaj, v steroga štaló de leto, tistoga bik baude.«
 Čeden je zido štaló, lejpó štaló je zozido. Nauri je pa z brejzdje zoseko pa z brejzdje štaló napravo. Zdaj pa trno vrauče bilau, pa da sta biká vö pistila, pa so obadje príšli, pa so biká grizli pa je leto v brejzdjovo štaló pa nauri biká daubo.
 Zdaj kak de ga odavo? Pelo ga je. Te ma pa breza, zdaj fejst vöter, pijo pa se nagibala, pa je géčala. Pa ma prajla, prej:
 »Breza, sé mi ga daj!«
 Si mislo, un ga parveže za brezo, vej ma ga plača. Za brezo biká parveže pa tadale dé. Zdaj, da nazaj pride, nekák ma biká vkradno. Ka de zdaj, sto ma ga plača? Breza tadale gečé. Topačo zeme pa brezo dolavsečé. Pa puno penéz se ma vösipalo pa biká plačala. (Tau konec bijo.)

Gnauk je bijo jeden paver, eno deklo samo jemo, tista dekla se nej stejla ženiti. Te si pa oča mislo, ka mo ž njauv, eno kapejlo postavin. (Tüma boj zdaj, idi vkraj) Eno kapejlo ji postavin. Pa v kapejlo küpi enoga sveca, svetoga Miklauša. Tista dekla je vsikši večer ojdla Bogá molit v kapejlo.

Te zima velka bila, pa trno mrzlo bilau pa snejg velki bijo, pa je eden takši pojep, se je skrijo nutra v kapejlo. Pa Bogá zmolila pa pravla:

»Baug moj, trno je mrzlo. Zbaugon, sveti Miklauš, dja domau dén. Dje, ka'š pa ti, ka tü vse vküp zmrzneš.« Pojep pa pravi:

»Jaj, ti namé tö domau pelaj, ka mena trno mrzlo.«

»Poj, vej te dja, te domau pelala, pa te segrejen.«

Pa domau pelala Miklauša, pa ga f ižo parpelala. Sama v eni iži spala, pa k njej üšo spat. Te pravi ona:

»Pa si se že kaj segrejo?«

»Ja, segrejo se se že, liki še en falaček man, tisti se nej segrejo. Tistoga tü segrej.«

Tü vse segreje, dobro bilau, odišo Miklauš.

Zdaj te oča pa mati gledata, dekla je kusta bila. Ka je zdaj tau? Nikdar nej üšla v krčmau, nej nikan, pa ranč ne vej, če podje djesteo. Te go pijtajo:

»Kak je tau?«

Hát, una je prajla, ka una v kapejlo ojdla Bogá molit, pa sveti Miklauš pravo, aj ga una domau péla, ka njéma trno mrzlo. Pa ga una domau pélala, pa par njej spau, pa od tistiga mau je una tak. Te oča trn čameren pravo, vej ga prej - den njevoga sveca - prej, zatok je prej te, da se ga prej posüvo, te je prej, že Miklauš na krivo gleda, zatok je tau napravo.

Matičetov: Na krivo gleda. Tisto ste v Ameriki čula, ne?

Pripovedovalka: Á, doma.

Matičetov: Pa kak je rekel?

Pripovedovalka: Njegva sveca, ka na krivo gleda, da ga ja posüvo oča, ka nej dober bijo Miklauš.

Zdaj, prva je tak bilau, ka tisto staro lüstvo je tau nej vedlo, ka so krave pasli do dvajsti lejti. Pa te si se ženo, prvin nej. Pa te si šče nej emo ranč taši gvant, tašo süknjo noso. Te zdaj eden oča jemo enoga siná, se ma že trbelo ženti, pa nej vedo, ka je tau. Te zdaj oča, ka je naredo, ka de ž njin? Te ma je drva naklo na kaule pa pravo, aj v varaš pela. Pa aj v varaša krči, sto ma dá djebati, ka te dobi te drva.

Pelo pa kričo po varaši:

»Hej, sto dá djebati, te té drva ma dja tadan.«

Tan ena gospa bila pa gledala dola z *emeleta*, pa deklo mejla slüžičko. Pa ga je gorazvala, aj dé, vej tü dobi. Dobro bilau, gospa ma je naprajla dober obed, pa djo, vse dobro, takšo doma nej djo. Pa mislo:

»Vej tau zdaj tak tau, tau zdaj dobro.«

Domau ūšo pa ga oča pito:

»Na, moj sin, navčo si se?«

»Ja, prej, dobro bilau, jaj, oča, kak je dobro bilau.«

No, zdaj de se te ženo. Zdaj se je te ženo, pa so dugo, nej bijo obad, pa so sejdli tjauk vtjüp, pa nauk pravi, ka njema že fejst trbej djebati. Te žena pravla:

»Tiuma boj, tau nej slobaudno gučati. Si nauri?«

Da so že goranosili, ka obed bijo pa se je nadjo, te več pá nej trbelo. Vej tak pá bilau.

Zdaj te domau pelo ženo, tau nika nej pauno, tau nej vedo, ka je tau.

Te zdaj domau pride, že či tá k starišon. Na pita, kak je. Un tak te nika ne pauni, ka té nauri. Te zdaj ma pravijo, aj tádé, pa aj go na njé zéma. Dja, vnoči pá gnauk ma pravo, ka njema fejst trbej djebati.

Te prajla: »Vejpa tau maš.«

»Dé?«

Vejpa tau tá ga je vlejkla. Z lampami táušo. Te pa oča pito, njega pito:

»Na, že kaj vejš?«

»Vraga, vej mi pa nikšoga žundravoga vraga dala pa tau ne moren.«

Te zdaj oča pravi: »Dje, ka mo pa s teuv? Ti si itak nauri, itak ne vejš.«

Te so zdaj te njej prajli: »Tau maš tri talejre, pa tanesi te tri talejre pa pod vankiš dej pa ma tak povej, ka ta talejre zlejvala.«

Zdaj je ona rejsan tanesla, pa ma te prajla, ka ta talejre zlejvala.

»Ka je tau?« Na, te zdaj sta tau včínila pa ma en talejr dala. Joj, pa prej lejpi, prej »več va delala.« No pa te, sta tisto naprajla, pa te domau ūšo pa pravo:

»Jaj, zdaj sva pa takše lejpe talejre zlejvala, ka vse! Tri!«

Na pa te se navčo. Tau nauro.

79

MAČKE SO NEJ POZNALI

Gnauk je bilau te daleč v Čelepenskon. Tan so nej meli, nej so znali, ka je tau gé, maček. Eden taprišo, eden pautnik, pa je nüt prišo, pa je tan nji gledo, pa so, da so geli, je kaulivrat puno müši pa podgani bilau, kaulivrat sklejce. Pa eden s šibjen v rokaj, ka sir ta müši pa podgani vkraj od sklejce gono. So nut v sklejco šli.

Te je pa, te je pravo tisti, ka je prišo tisti prišenec.

»Jaj, ka ste vi za lüdi gé, ka vi tau tak njate, ka tü teuk miši pa podgani, ka tü van v sklejco déjo.«

»Ja, ka 'm pa delali, če kaj ne vejmo, ka smo že teuko mantrali ž njin, kaj ne vejmo.«

»Ja, vejpa tašo stvar si spravte, ka tau eno vö vse od iže spravi.«

»Gé pa mi tašo stvar zememo?«

»Vej van pa dje parnesén, če škéte.«

»Vejpa parneste, tjeuk koli tau košta, van dje dan peneze, keuk te prosili.«

Te pa rejsan tisti ūšo, pa parneso, domau je ūšo pa parneso eno mačko. Pa te je pito, kaj zdaj tan? Stau forintov je daubo za mačko. Tisti, ka prej mačko parneso. Te pa prej

tak so radi bili, mačka je včasik začnila podgani pa müši kraj pa na srejni küvlačti. Uni pa te prej, da so že tá, ka so ga tá pautili, so pozabli pitati, če tá stvar drügo kaj tö gej, kak sam müs pa podgani. Te so pa ozajek zanj in kričali:

»Hej, pitan vas, ta stvar drügo kaj tö gej, aj sam müs pa podgani?«

Tisti je pa, un nazaj kričo: »Vse, ka dobi!«

Uni so pa zarazmeli: »Konje pa lidi!«

Te so pa prej djaj, da sta se njiva gučala... zdaj vej, da müši pa podgani vse zej, pa te zdaj konje pa lidi, »te že na slejdnin na naja pride, ka va pa te delala?«

Un pa te tá, tak sta si njiva zgučala, tiste müši so zeli, ka ta mačka zejla, njiva sta se zgučala gor tá:

»Vejš, ka müva narediva? Šla va, pa mačko nu v klejt zapréva pa va te izo gorvužgéva. Vejš ka, bole prej aj iža zgori, ka bi müva fertig bila.«

Mačko prej sta nuzaprla, pa te gorik deta. Te sta gorvužgala pa sta gor na rast šla. Tan pa te rast biu na podauknaj. Te pa da že fejst začnilo goreti, mačka pa te vö na okno skaučila, ka so pozabli okno zaprejeti klejtino, pa gor na tisti rast, gé sta njiva bila. Njiva sta pa dojsposkakala, pa sta se bujla.

80

CIGANJ PA SODAK STA SE STAVILA, STERI VEKŠO LAŽ POVEJ

En sodak pa en Ciganj sta se stavila, steri vekšo laž povej. Te zdaj Ciganj je brž lažo, ka uni doma majo dosta konjov, šest parov konjov, pa deset parov günce, pa krave deset. Tak je lažo Ciganj.

Sodak je pa pravo: »Tau bi vi sam radi meli.«

Sodak je pa tak pravo: »Oča je pa vólki srmák domá, ka drugo nema, samo eno kobilo. Pa tisto sakšo leto skoti, eno leto Ciganja skoti, eno leto pa žerbé.«

Ciganj je pravo: »Tau je pa vrajža laž!«

Matičetov: Ka ste pozabo povedati?

Pripovedovalka: Ciganj je te zdaj mogo plačati dvejstau rajnški sodaki.

Matičetov: Jih je meu? Te je šeu kradnit...

81

KAK JE ROKAU IZ ŽUNINE LÜKNJE VÖPOTEGNO

Kak se meni zgaulo, da se mali biu? Ja, vejpa smo po lesej lejtali, ka smo ftiče iskali mlade pa smo radi doj z gnejzda lüčali kakše jastrébe, pa vrane pa srake pa vse. Pa je bila bükev, visoka, visko steblo mejla, tan je pa bila, ka je žuna lüknjo zdumbala, pa znautra mejla mlade. Jas pa goriden na bükev, pa nütsegnen, ka mo mladiče vöbrau. Nuti potisnen rokau, pa mlade žune zemen, ka bi odneso vö. Ja, pa se mi je nutri stisnila, ka mala lüknja bila, pa se žuno nej mogo vöparnesti. Ka pa te zdaj bau? Ja, drügoga nega, nazaj je trbej domau iti po prelico pa klapač. Rejsan, domau letin, po klapač pa prelico, pa nazaj gor, pa se vözdombo lüknjo. Na, te se rokau leko vözeu. Tak da se rejšo rokau, ka se go domau prineso.

Gnauk je biu en krau pa jemo tri siní. Eden je biu malo nauri. Te krau en veuko večerjo dau napravit. Pa te pravi, vse krale vtjüppauzvo, pa je pravo:

»Vejpa ti ešče enga pojba maš.«

»A, tisti prej malo nauri.«

»Sé ga prej parzovi.«

Pa ma te krau pravo tistma nauroma, aj, da kašeu ga zgrabi, aj ne plüne nakle, ali pa v skledo, liki tántá aj plüne, gé bejlo.

Un pa... kašeu ga zgrabo, da so jeli, kašeu ga zgrabo, pa je enoma krali gor na glavau plüno. Te tisti krau, tavö leto tisti nauri, pa je nut v peč se potegno. V peči so pa mele sakačice reteše, pa tan rit vödržo na peč. Da so sakačice prišle po reteše:

»Jaj, pojte, ka ena čüdna stvar nut v peči ge.«

Te so tavöleteli s pükšami, z remlami vsi kralauvje, ka do zdaj tau čüdno stvar dojstrejlali. Un je pa vöskočo, pa je odleto.

Pripovedovalka: Dale nega.

Matičetov: Tau je konec?

Pripovedovalka: Konec.

PRAVLJICE NA FORMULO

83 STARA BABA, STARI DED

Baba pa dedek sta šli na žetvo. Kje je ta žetva? Vrabci so jo pojeli. Kje so té vrablji? Puška je ustrelila. Kje je ta puška? (Nekje visi... visi?) Vrabli so zoskakali vö Müro, nej? Kje je ta Mura? Krava je spila. Kje je ta krava? V Črno mlako je spadnila. Kje je ta Črna mlaka? ...

84 STARA BABA, STARI DED

Stara baba, stari ded, pojva müva dejno žet. Dej je tejsta dejna? Vrabli so go zeli. Dej so tejsti vrabli? V sečo so zoskakali. Dej je tista seča? Öč go je poseko. Dej je tejsti öč? V Möjro je skočo. Dej je tejsta Möjra? Krava go je spejla. Dej je tejsta krava? Pökša go je starlijla. Dej je tejsta pökša? V Sombotela na deveto klinca goraobejšena, steri ta po njau, vtjüspadne.

Matičetov: To je od kod, iz katerega kraja?

Pripovedovalec: Števanovec.

Matičetov: Števanovec.

85 STARA BABA, STARI DED

Ded, baba, pojva müva dino mlet. Dé je tista dina? Vrabli so poklükali. Dé je tisti vrabli? V trnje so zoskakali. Dé je tisto trnje? Öček je podseko. Dé je tisti öček? Kovač ga je razkauvo. Dé je tisti kovač? V Müro je skočo. Dé pa tista Müra? Črna krava spijla. Dé tista črna krava? Pükša go strlila. Dé je tista pükša? V varaša na klin gora obejšena.

86a STARA BABA, STARI DED

Stara baba, stari ded, pojva müva dino žet. De je ta dijna? Vrabli so posekali. De so tej vrabli? Trnje so zoskakali. De je tau trnje? Öček je poseko. De je tej öček? Kovač ga je razkauvo. De je te kovač? V Müro je skočo. De je ta Müra? Črna krava goraspijla. De je ta črna krava? Pükša go strlila. De je ta pükša? Na klini visij.

86b STARA BABA, STARI DED

Stara baba, stari ded, pojva müva dino mlet. Dina že semleta, pojva müva nazaj domau. Ka va si pa delala, žgonke va si küjala. Dé so tisti žgonki, na zelenoj trati. Dé je tista trata, ftiči so poklükali. Dé so tisti ftiči, v trnje so zoskakali. Dé je tisto trnje, sekéra je zosejkala. Dé je tista sekéra, kovač jo razkauvo. Dé je tisti kovač, v Müro je skočo.

Dé je tista Mūra, črna krava spila. Dé je tista krava, pükša jo strlila. Dé je tista pükša, v mlini gor na klini. Šteri se v njau potekne, v kaulen v drek poklekne.

Matičetov: Tau ste vi čüli?

Pripovedovalec: Tau tö od oča. Da smo mlajši bili, smo eden drugoma tak spejvali.

87 STARA BABA, STARI DED

Dedek pa baba, pojva miva dino žet. Dej je naja dijna? Vrabli so go zeli. Dej so tej vrabli? V trnje so zoskakali. Dej je tau trnje? Öček ga zoseko. Dej je té öček? Kovač ga razkalo. Dej je té kovač? (...) skočo. Dej je ta Mūra? Črna krava je spila. Dej je ta krava? Pükša strlila. Dej je ta pükša? V Graca na klinca gora visi, šteri za njau segne, etak mau v drék spadne.

BAJKE

88 RIBA PA RAK SVEJT DRŽITA

Tau sa dja od svojga očo tak čüjjo, ka prej riba pa rak - svejt je kraugeu, tak kak šaula geste takšo krauglo djaboko veuko, ka svejt gora. Pa riba pa rak ga držita. Pa sakši seden lejt se njjiva parmenita. Ka tak se parmenita. Sakši seden lejt, pa te se zemla strausi. Tau sa ja očo čüjjo gučati svojga.

Matičetov: Riba pa rak...

Pripovedovalka: Riba pa rak prej svejt držita.

89 SVEJT STODJI NA RIBI

Pripovedovalka: Svejt stodji na riba. Pa se sikši seden lejt obrné.

Matičetov: Sakših sedem let...

Pripovedovalka: Sakši seden lejt se obrné pa se te zémlla strausi.

Matičetov: To ni kaj drugo?

Pripovedovalka: Nej.

90 SVEJT STODJI NA RIBI

Matičetov: Kak ste vi čuli?

Pripovedovalec: Riba pa rak svejt goradrži.

Matičetov: Kak pride do potresa?

Pripovedovalec: Da se riba pa rak menita, te se zemla trausi. Tak je staro lüstvo ...

91 ZEMLA STOGI NA RIBI

Stari lidgé so tak pravli, ka se te, da se zemla strausi, ka te riba pa rak se gene spodik.

Matičetov: Ka so ta riba pa rak, ka delajo? Pod zemlau so ta riba. Pa riba samo v vodi je...

Tak gučijjo, ka spodkar je voda pa ena veuka riba nuti ge, pa da se tista riba gene, te se zemla strausi.

92 MAURSKE DEKLINE

Tüdi so gučali, ka jestejo takše krajine, ka so pri morji, pa jestejo takši lidi ali stvarine, ne vejn, ka je pravo, ka od pojasa tadoj je riba, vmnji spol je pa dekla. Ali preveč lejpe so tiste dekcle.

Lekar pravli so, ka so vile. Tau ne vejn, po vogrskon pravijo, ka *tündérge*. Te takše strašno lejpe stvari so gé ali ženski spol. Spodnji spol je riba, vrnji spol je pa lejpa deklina.

Matičetov: To je vse bilo v tej noti, ka ste zdaj pravo?

Pripovedovalec: Ja, tau je tan vse nutri bilau v tisti pesmaj, ka so spejvali pri mrtvecaj.

93

DIVDJI MAUŽ

Divdji mauž, kosmati mauž. Tri doline si zagrado. Pravo, tau bo pa moj vrt. V njega bom si sočivje nasado.

Neman pluga, neman brane. Kar z rokami gora strgan, tau de dön baukše.

Da si z rokami gorastrgo, z nogami je dolasklačo.

Tau zdaj man, prej.

Űšo je te zdaj, ka je űšo na jezero vodé se napit, ka čemerén bejo.

Hižico si sezido najprej. Hižico bom zozido, ka bom v njej leko prebivo.

Da je ižo naredo, tau je pa pozabo, ka se more prigniti, pa je nutra v tran zadeno, pa ižica razletejla.

Prej, neman nič dobroga, neman nika dobroga na eto svejta.

Dén na maurdje vodau pit. Da si dolaprigno, na brado pozabo, ka trno dugo brado jemo.

Brada ma je nutra v vodau spadnola, tan ga je pa pá vodéni mauž zgrabo za njau.

Te zdaj kreči: »Dja se prej tak nesrečen. Za nesrečo za nesreča dé.«

Tista divdja dekla, ribdja dekla, tista ma pa krči: »Nej nesrečen, nej, liki nezgoden si, kak bi tau dja pravo, neroden si! Neroden si, zato se ti tak godi!«

Dé domau. Cejlo trata si malo vkűpnapravi, ka de si župo frigo. Župo frigo.

Da si go zafriga, pozabi, obrné se, z gvanton si go tavidari.

»Moren titi pa si moren žensko iskati, ovak ne moren živetí.«

Kakšo ženo si zdaj on odeberé? Velki je bijo, mala se ma ne pripada, mala je nej zanga. Velka ga ne zeme, zatok, ka je nauri. Kak de delo? Najbaukše je, če si hižnoga psa k seba spravi pa de s tistin živo.

Da si ižnoga psa spravi pa s tistin dela. Je ka? On tisto pá djesti ne mora, ka pes djej. Ja, zdaj je te pravo: »Nika mi ne vela, moren se na baukšo paut spravlati, zatok ka tak ne moren živetí.«

Pride do iže, sprosi salaš, pravijo ma: »Damo ti, samo če ti ne 'š tak naupačen. Ka 'š ti nan kaj sto pomagati delati.«

On krepko dela, pravi, on krepék, on krepko dela. Zdaj te pravo, prej »šli mo drva sekak«. Dja, un je zdaj tau nikder v rokaj nej emo, kak de un tau delo?

Un si mislo: »Dja pa štrik zemen, pa mo cejlo gauščo vkűppleu. Pa se uni prestrašijo, ka »dja prej cejlo gauščo na gnauk sesečen pa opravin pa prej tau nedo delali.«

Rejsan tak idé. Zdaj pa te, da je cejlo gauščo kűvlejko, ka de un tavleko, te gazda pravi: »Nej ma trbej, nej te trbej, idi vkraj, dja tebé ne nűcan, ti si prej preveč naupačen, dja prej tebé ne moren nűcati.« Pa se tak rejšo. Pa po svejt' ešče gnesdén odi, če je nej mrau.

Konec je.

Matičetov: Ste rekli, da ste deca igrali to...

Pripovedovalka: Dja, tau smo mi tak sami seba igrali. Dja, tak smo se mi tau špilali.

Matičetov: Tau ste vi sami...

Pripovedovalka: Sami seba vözbrodili, da smo mi mali bili.

Matičetov: Brez školnika...

Pripovedovalka: Brezi škonika, da smo etakšni bili kak tau.

Matičetov: In gé ste vi čuli, od babe...

Pripovedovalka: Od naše dejdekov pa od babov.

94

BEJLE DEKLE

Samo dja van tau nika povejn.

Matičetov: Povejte.

Dja se mejla osen mlajšov, vejte, osen, pa šest mrlau. Sam sta dva tuj. Pa da se dja sama doma bijla, i moj mauž, i mali mlajši, drugi so nej doma bilij. Ena dekla te oženjena bila najprva, ena pa bila v Dajčlanta. Pa dja eno dekličino primlen, bijo, ka slüžila primena. Pa da smo šli, v djesen, vejte, da krumče vökopajo. Pa se te dja üšo zvat. Ka zran aj pridejo, ka do mene krumče kopali. Pa te tista, ka primena slüžila, ta ešče dekličina, pa sve šle večer, da večer zvonijo. Pa sva... Nej sva daleč, ta po vesi. Pa tak tavö deva müva, par eni izi pa tista dekličina mena prajla, (če te kaj razmeli), tak me držala pa prajla mena, tak šaušnjala po tüoma: tau prej dvej tü dejo. Dja se nej vijdo, una vijdla, dja nej. Da sva tak vö na paut že prišla, vejte, na paut, ka sva se zravnala, ka va tak šle ta, do tiste iže. Te se dja tak z lejvi kraj bijo, pa tan tak seča bila, ranč etak, seča. (...) Tü seča bijla, pa etak stala bejla dekla. Bejla dekla stala, dja pa dén, pa etak go gledan fejst, pa se sto prajti: »Ne-ne, ka pa ti tuj stodjiš?« Pa zat se nej pravo.

Da se se dja nazaj obrno, tak na paut, pa gledan ta nazaj dola, te sta tan že dvej etakše velke bejle dekcle bile. Tiste so te že šle tak ta nazaj. Da se dja pá etak nazaj obrnén, ka mo tütá üšo, te tan pá bila etakša mala dekličina. Tü bejlo gvanta pa veuko šaupo mejla. Te tista dekličina, ka z menov bijla, se dja pravo:

»Zdaj, poj ka va letela, vej tau dekličino zgrabiva pa va te vidla, čene so te dekcle v bejlon gvanta.«

Tista dekličina nikdar nej dale prišla. Sir sam tak bijla. Nej dale pa nej nikdar, sva nej mogla zgrabiti. Te tan tak malo je (...) tak malo kaulak trbelo titi, tak (...) závetje ali kak dja. Te, da tak kaulak parletiva, te več tista dekličina nej bijla. Te dja nutrik v tist izo den, ta je pa tü sé üšla. Da nutri parletiva tisto izo, dja se se nika nej poklono, sam se notrik prišo pa se pravo:

»Koga mate tuj?«

Gazda pravi: »Nikoga nega.«

Te gazda völeti, pa gleda vse kaulek zran, če je tuj, pa nikoga nej bilau. Nišče nej nika bijo tan, pa te za eno leto je ména ena či mrla, pa mauž, pa sledkar pá štiri, se vidi, ka so mi štirdje mrli. Tau.

Matičetov: Vi broдите, da je tau bilau...?

Pripovedovalka: Tau se dja vido!

Matičetov: Ta bela žena...

Pripovedovalka: Tau se mena tak skazalo. Tau čüda bila. Tau čüda bila. Te so mena mrlí štírdje. Pa eno leto se dja tau naprej vido.

95 DEJKLA JE KAČO KRMILA

- Pa tau so prvin gučali, ka tú nin pod mostaun je prej nauk ena kača bila. Pa nikše mlajše ranila. Istina tau bilau?

- Tú je, tak so tau vönaprajli, vejpa tau na brdjej toga črnoga, na prejdnja iža ... mlajše skrb mejla. Vejpa tista s Sakalauvca dejkla bila pa z Židova moža mejla, ka so gučali, ka tau tá djé, ka kača... Dje, te je vejn betežna bijla, pa te tak gučala, ka tú pod mostaun kača dje. Pa jo prej krmit ojdla. Ka ona prej krmila jo.

Matičetov: Kačo je krmila?

Pripovedovalec: Ja, kačo je krmila.

Matičetov: Žena?

Tista dejkla, ja. Dekličina tak bila, ka mlajše skrb mejla. Na. Depa so tau vönaprajli. Pa te zdaj sledkar so sir gučali.

Eno žensko vgejla kača. Se ji zgrabla pa se nej pistila. Ka na Tejlovo prej dejklo pošilala po detelco, aj dé. Pa nej stejla títi. Ona nede, ka zaj vólki svetek. Te pa vertinja prajla, ona de išla, če de vrag tan stau. Pa parnesé. Pa da taiüşla, te se ji prej kača za lejvi cecek zgrabila pa se nej pistila. Pa taun pri eno križa dola ji namalana, dja se gledat nej odo. Pa tú tau so gučali, ka prej dolanamalano bilau.

Matičetov: V šterom kraji to namalano bilau?

Pripovedovalec: V Rakičana. Par Soboti.

96 PESTJAN – SMRT

Prlé so návado meli, da je štoj mrau pa par iži so küper prišli lidjé, v začetki so večer Bogá molili, sledkar so pa te kakše stare pesmarce vküper sele, pa so začnile spejvati. Tan po tisti pesmaj je pestjan túdi naprej prišo. Kakša stvar, ka eno okau ma samo na srejdi na čeli, tista je na smrt, nej ka pobera lidi, ka merajo. Tisto je bilau od pestjana, ovak se nikdar nej čülo tú v vesi od pestjanov pa ka so. Ne vejmo, ka je tau za stvari bilau.

97 FRDOLICA O STAROJ ŽENSKI PA SMRTI

Ena stara ženska je bila, sirauta, ka si je drva po gaušča brala. Pa je trno žmetno vküper brala pa si je dosta vtjüp nabrala, pa je nej mogla zdigniti. Te je pa prajla:

»O, ti življenje žalostno! Zaka pa smrt ne prideš, ka bi me tanesla.«

Smrt je pa prišla. Te je pa ženska brž prajla:

»Nej, nej, ka bi me tanesla, ti zdigni mi gora pa mi pomagaj nesti domau drva.«

Tau je bilau pa drügo nej. Ka je kričala:
 »Zaka, prej, ti smrt ne prideš, ka bi me tanesla.«
 Smrt je prišla, ka bi go nesla, aj ji drva zdigne, ona pravla.

98 DJAMAR SE STAVI PA DÉ NA GROB

Ena krčma je bila. Tan so pili pojdje, pa je djamar biu tö tan med njimi ...

Matičetov: Tau je bilau na Seniki?

Ja, na Gornjen Seniki, pa tü par Cifri pauleg, cintor. So pili, pa djamar tisti dén je djamo kopo, pa graba bila skopana. Pa tan je en čonto glavau vö skopo pa tan ležala. Da so tan v krčmej pili, te so se tan:

»Na, šteri baude té, ka tisto glavau es parnesé? Dosta penez dobi.«

Na, eden se podau: »Jas parnesén!«

Za dosta penezov so se stavili, na tisti zdaj üšo. Te pa steri dá peneze, tisti je odbejžo. Pa nuti v grob, nuti v lükngo, pa tan nuti, da ov pride, ka te dosta de ovak mogo plačati. Ov pa je üšo pa glavau zeu s čonto, ov je nut v grabi kričo:

»Mojo glavau njaj!«

Ov malo dale dé. Ov li kričo:

»Mojo glavau njaj!«

Eške malo staupo, tisti tretjin skričo:

»Mojo glavau daj nazaj!«

Ov pa: »Tau maš, pa go zej!«

Pa glavau lüčo pa njema nut v glavau pa ga bujo tan nutri v graubi.

Da je zdaj te nazaj prišo tisti brezi glavé, ka nej parneso čonte, nad tistimi pa nej bilau tistoga, s sterin se stavo. Te so se zdaj pogovardjali:

»Gé je te zdaj té? Gé je te zdaj té?«

Šli so, iskat ga, najdejo ga tan nut v graubi mrtvoga. Ka ga s tisto glavau bujo. Dosta pénez stavla je bila, pa tistoga bujo. Nevejdoč. Tau se je tau zgaudilo.

Matičetov: Tau je istina bila?

Pripovedovalec: Istina.

99 VNOČI NA MAROFI NIKA NAZAJ OJDLO

Eden je pojep tan biu. Tisti pravo:

»Je se ja ne bojin!«

Ka so se bojali, un se ne boji. Un de tan ležo pri dvera, če kaj pride. Tan je ležo. Nauk je te, da paunauči bilau, pa ga lüčalo ta prejk na šestoga. Tak se je zbojo. Nej je več, nej norijo delo, ka se je zbojo. Tan je sigdar nazaj odlo. Nika nazaj. Tan tisti marof tan zakunjeni biu. Delavci so tan nika nej pokoja meli. Da so posvejt vogasnili, tan je furt rogatalo pa ojdlo, kauli marofa je gézdilo, pa pufkét üšo, včasí pa vse. Tau so parpovejdali, zdaj se godilo, nej trn dugo.

100 NA SVETO NAUČ

Zdaj pa te, tisto se na pepela skazalo. Zdaj pa te, steri je tak trde nature bijo, depa tašoga je malo bilau, nauk je jeden prej bijo, té pén, ka drva gorasejkajo, na drevotine, na té pén aj si gorastane, pa skaus nad nogé aj gleda gora na slémen. Te de vido, ka tan delajo s tistin. Depa te mora vödržati tisto, dočas ka, tist tau mora delati, da meša stogi, te mora vödržati, če zbejgne, ka se te dola nanga pisti. Te se dola nanga pisti, pa te fertig bau.

Au, tau so stari lidjé... Tau je velko, sveta nauč...

101 VNOČI VIDI MAUŽ GEZDECA

Da je moj mauž eške pojep biu, ka na Vogrskon tau že pred štirdeséti lejtami, pa un je biu, ka küro mašine, da so mlatili. Pa un zrankoma mogo sir rano titi, cejli keden tan par mašini spau. Liki v soboto je domau üšo pa pondejlek rano ta nazaj üšo. Pa un sir mogo prva priti ta nazaj, ka da so delavci prišli, ka te že peč mogla titi, ka mašin mlato.

Te je se pa nauk v noči parbüdo, pa samo gorstano pa je üšo. Daleč je bilau na Meksiki pa je üšo na drügi marof, na *László-marof* pa duga cesta bila. Strašno duga, par kilomejtrov, ka mogo tá titi. Te pa, da dé na pauti, pa nauk sam pamet zeu, ka strašno kolopéra, ka se husar je gézdo. Vidi, ka se gézdi pa leti. Un se je malo mekno, pa letelo. Da je blüzi njega prišlo, nauk samo »kvik«, pa tau en maček skočo nu v šanc, pa več nika nej bilau. Un se parstrašo, zat tadale dé. Da taprišo na mesto, gé je biu, gé bi tan spau, pa nuti v tisto lüknjo. Blüzi je paunauči bilau. Te se zbojo pa te zato tan parpovejdo, ka gé. Tan so pa bili, prva so bili gauge, ka so tan obešavali, pa tan sir nika nazaj odlo pa te po paunauči má tau mauč. Pa te se nauk tisti gézdo pa tan pri njema táletelo.

Te je znau, ka je gé, te se parstrašo. Prva eške nej znau, mislo, ka zranek. Da je prišo, ka tan vöro gledó, paunauči bilau, da un tan mimo üšo. Sam teuk, ka se te se parstrašo. Pa te tan un pravo, ka tü sigder vnoči odi, pa tan nuti, ka gé so spali, tan so sir vnoči tö ojdlo. Ka so žene nigdar nej vnoči tavö šlé, vse so gorzgonili, štiri-pet, da so šle, da jin kaj trbelo. Ka vnoči so sir kauli rama ojdli.

Matičetov: Gé je tau bilau?

Pripovedovalka: Na Meksiki. Na Vogrskon.

102 MOŠKI ŽENSKO NOSI NA KRIŽI

Pri Svetiča pa je pá dola zeta bila edna ženska, ka je moški križ neseu. Pa te ženska tak gore sejdlá. Nej je prej križ tak žmeten, litji ženska, ka stera prej lagva ženska, ka tau kak žmeten križ. Te so (...) na graubišče ojdli, že na cintor, gledat. Ka dole namalano bilau, dja tau ne vejn. Dja se tö odo, dja se vido nikanej.

103 ŠNJAVA

Ka je šnjava nji tū tak gore sela, pa je tū klačila pa so oni se nej mogli djeniti nika nej, pa jin je te taco nuta v lampo sūnila. Pa so te oni sigder iglau nin nota sūnili vse. Ka so go te z iglau bodili, ka te je taminaula. Tak so njini dejdek nan parpovejdali.

Matičetov: Kaj je to šnjava, ta rejč?

Pripovedovalka: Šnjava? Kak bi dja tau zdaj vedo prajti...

Matičetov: Šnjava?

Pripovedovalka: Tau ne vejmo, kak tau gé. Tak pravo, nika na prsi séde, pa teži pa klači.

Matičetov: Vnoči?

Pripovedovalka: Vnoči. Pa ne more se je rejšiti. Tisto je šnjava.

Matičetov: Kak da so?

Pripovedovalka: Z iglaup so go bodnili, prej, igla, te je dobro bilau. Te je fertig. Te so se leko djibale. Te je taišla, tau dja fejest vejn, ka so dejdek meni tau gučali.

104 DEKLA SE NEŠKE PODPISATI V VRAGOVE KNIGE

Ena mlada je ména goučala, vu Meriki mi je goučala. Una, da tū doma bila, v eto staro rosagi, ka una se tū, če de se za comprnico včila. Pa je ušla tū, pa te kama mogla titi? Križa. De je križ, ta mogla titi na paut. Pa da je prvi mladi petek bejo, te ušla. Pa da taprišla, križa, pa tan bijla pa te vrag prišo pa ji knige parneso. Ka se mora nutrapodpisati. Pa ona, da tisto vidla, te je ona samo letejla domau pa več nej taušla. Ona tau nej stejla. Tau tadale nega. Tau sam mena tak gučala ona, parpovejdala.

Matičetov: To bila z vami?

Pripovedovalka: Z menov, ja, bijla vtjüp.

105 MERAR, FAJAMANGLI

Matičetov: Ka ste vi čüli od fajarmanglinov? Ka je bilo? Ka ste vi čüli, sigurno so kaj pravili...

Ja, fajamanglinge, tisto so gučali, ka tak rado lejtaló ponoči, gé po kakši mejáj. Te so pa gučali tau, tisti merar lejče tan, ka je njin grünt talo, ka je enome dosta zmero, drügome malo me zmero. Pa šterome malo zmero, tisti ga te prekuno. Na, pa zdaj te prej nema mesta na drugon svejti. Pa te zdaj nazaj odi, ka tan šké popravlati mere. Pa tisti je takši kak eden plamén, so gučali. Vej se jas nej vüdo, liki prlé je dosta takše lidi takše gučalo, ka »pá sa vüdo fajamangli, pá sa vüdo fajamangli.« No, pa tisto je nikša takša sparina, ka vö z zemlé ide, ka se zemla pári. Pa sapaut vöpride, vej tisto vodnék tó lejče, samo ka vodnék niške ne vidi, ka je sveklau gé. Ponoči se pa vidi. Zdaj tisto že nega. Prej prekunjeni merarge nemajo pokoja na drügon svejti pa nazaj odijo, ka škejo popraviti kvar, ka so zapravili. Tau je od fajamanglinov.

106 MERAR, FAJAMANGLI

Ge se tak čüla, v njivo so nutpokopali kašo stvar, pa tist tan nuti bilau zakopano pa gnilo. Pa tisto taši *gáz* tavö pa te so vnoči vidli, vodnék so pa nej vidli, ka vodnék tak sveklau. Kmica vnoči, tisto pa žerdjavo lejtalo. Če nu pokopo kaj, ka zgine.

Matičetov: Ka so rekli ti stari?

Tau so rekli, ka merarge lejčejo po mejáj. Ka so mrlí pa so tan nej meli mesta. Fajermanđl. Ka so nej mesta meli, ka so nej dobro zmerili, ka so enma malo več zmerili, drugoma malo. Pa so te parkunili.

107 FAJAMANGLI

Da sa ge pojep biu, mi smo pa ponoči odli. Pa domau idemo večer kauli edenajste vöre. Pa sva dva bila. Pa za nama svejti. »Ja, ti tau zdaj pride, fajamangl.« Pa do naja prišlo, pa gnauk sam tan v klaf včesnilo, pa kmica postala, müva pa beživa tadale. Tak je te bilau. Tau istina bila.

Ešče kauli Medjaševci tau bilau, zvüna vesi. Tau istina, tau znaš, ka so ponoči podje odli. Pa za nama, prej, svejti, svejti. Pa tak lepau, tan pred nama dojsmeknilo, pa te parminaulo. Müva sva pa letela te.

108 FAJAMANGLI

Z Varaša so vozili. Pa so vnoči... Ja, moj oča so vozili, pa so kisanu domau z Monoštra pelali, pa so vidli fajamangli, ka je leto. Plebanoš so pa te nej znali, ka tau zdaj leti, ka gé. Bogá so molili pa so se križili. Konji so pa z enga mesta nej šli, ka je prejk pred konjimi taletelo. Tau je istina, tau je pred petdesetimi lejtami bilau.

109 FAJAMANGLI

Moja mati so pravli, ka so oča v krčmej bili, pa so za njimi prišli z eni mali deteton. Pa so oča nej steli domau titi, ka so pijani bili že, pa so mati mogli sami domau titi. Pa so tavö prišli, pa grauba kmica bila, pa so küspadnili pa so pravli, »aj bi eden nekak prišo, ka bi mi svejto, ka bi ge leko domau prišo.« Te je prileto eden fajerman, pa je svejto do domi njin, ka so vidli eštje iglo na pauti. Tak je svejto. No, pa s te domau spervodo.

Matičetov: Ka so njemi gučali?

Pripovedovalka: Nika nej.

Matičetov: So rekli Baug plati?

Pripovedovalka: Nika nej, nika nej.

Matičetov: So se nej bojali?

Pripovedovalka: Bojali so se, bojali so se, liki un jin nika nej gučo, pa uni njema tö nej.

Matičetov: Kak je biu oblečeni, so nej povedali?

Pripovedovalka: Šebare jemo, črejavle zbiksane fejst, pa ka veukoga, pa fejs rokajce gor na rokaj, pa prej tak sam üšo. Kak so uni šli, tak je un üšo.

Matičetov: To je biu, ka so rekli?

Pripovedovalka: Fajerman. Fajemandli.

110 MERARGE, FAJAMANGLI

Tau so prej gé merarge, ka so prva merarge bili. Pa so zakungeni gé. Pa na drugon svejti nemajo mesta. Te pa po mejaj lejčejo tak žerdjavi. Tau so te fajamanglinge, pravijo, fajamanglinge djé.

No pa se te ge pelo, s konjí domau, z Monoštra, pa se vnoči, tisto se vüdo. Pa je te gospaud se pela z menov, plebanoš. Pa so me pitali, ka tau gé. Se pravo, »fajmandl«. Uni so tau nigdar nej čüli, pa so nej vidli, pa so se bodjali, pa so se cüj k meni vlekli.

111 LUCIFER

Zdaj tau več nega. Prvin, pred staumi lejtami je Lucifer odo. Takši, ka se je néso, žerdjavi. Od ene streje do drüdje vrkar. Pa na orej sejdo gora pa je kašo djo.

Matičetov: Zakoj ga nega več gnjesdén?

Pripovedovalka: Pa ka dja vejn. Kak mo dale gučo, če drugo ne vejn. Gor na orej kašo djo.

Lanc vlačo (...)

Depa tau dün ne 'm gučo.

112 SKAZANCE NA MEJÁJ - LUCIFER

Prvin so se za mejé, lidgé so se taužili ali bíli. Tan je te sledkar Lucifer odo. Pa je graubo odjen večer nalago, pa gnauk samo je v žerdjavi velki austo pa je lanc vlejko po tisti mejaj gora pa dola, furt vlačo lance. Pa je tan méro.

113 LEDJÉN, KA SE JE NAVČO MAUTITI

En ledjén eno deklo rad emo pa dekla srmačka bijla, on pa bogáti. Pa so te oni dosta baukše žívali, tisti smactje, kak ta ledjén. Te pa ledjén pravo njej:

»Čüješ, kak tau, mi smo prej niši pavri, al mi prej tak dobro ne moremo žíveti kak vi. Vi prej bola mastno djejte kak mi.«

»A, dje vejš, prej, naša mati ti prej majo jeno kaštülco mazala, pa te prej malo mlejka v matünco vlejéjo, pa s tistov kaštülcov kaulekpotegnejo, pa puna matünca grata, pa sam li mautijo.«

Zdaj te on njej pravo, aj ona njema tisto kaštülco malo dá, tistga mazala. Una ma rejsan dala. Un domau parnesé zazrankoma pa matera pravi:

»Mati, če kaj vrnjoga mlejka mate, neste prej, ka mo dja mauto.«

»Ka ti pa prej zdaj tau toga vragá na pamet prišlo, ka 'š ti mauto, vej si pa tau nikdar nej delo.«

»Vi prej tau ne pitajte, sam dajte.«

Te zat nej tan fiže, dej so lidje bilij, liki tavö üšo. Pa malo mlejka notavlejo, kaulekpotegno pa puna matünca gratala, pa un mauto. En cajt mauti, mauti, gnauk ma prej vrag po dveraj skloncka. Te da opré, pa pravi:

»Vejš ka, če ti ščeš s tejn mazalon mautiti, te se moraš mena tü v knidje podpisati, pa devetkrat parsežti, ka nikdar ne'š na Marijo Bogá molo.«

Un se malo parstrašo, pa en cajt gledó, gledó, gnauk prej po matünco zgrabo pa notra včesno:

»Vej se ti prej dja podpišen!« Tak je tau zdaj naredo.

114

POJEP PA NJEGVA VERTINJA

Eden bijo, ka je slüžo na Nemškon. Vej tisti pojep s Sakalauvec bijo. Tan so uni sigdar vsi k meša šli, vertinja pa nikdar nej. Vertinja pa sir doma bila. Te si je pa tisti pojep mislo:

»Kak tau, ka ta vertinja nikdar néde k meša, drügi pa vsi déjo.«

Gnauk edno nedelo - sto bijo v künja par špajeta, pa za stolon stolica bijla -, pa si je tan talego, pa fejest frko, ka on prej spi. Te ga zdaj gonijo, aj dé k meša. Á, če so ga bole gonili, bole je frko. On pa zat nej spau. Skrb emo vertinjo, ka vertinja doma dela. Hej, zdaj pa prej te drügi vsi k meša odidejo. Vertinja pa prej parnesla eden škaf, pa nišo vislico - kak so prva meli, nišo mekličico -, pa tisto prej tan par ta škafa tadjala. Pa prej so krapance prišle gora na ta škaf, pa so puni škaf vrnjoga mlejka vönametale. Un tisto vse vido. Pa li spau, pa li spau. Zat je zdaj, vertinja prej tisto vöodnesla, pa se je fejest vse vönamazala po cejlo tejla. Po sirauta najbolje se fejest namazala, pa te djala prej:

»Prejk šiba, prejk trnja, prejk borauv, prejk dolauv, boca frnc!« - pa taletjela.

Zdaj te on sám tan austó. On pa te je nej spau, gorastano pa tan niša kapla bila, tisto kaplo goravzeu pa tü po seba tanamazó. Pa tü tak pravo, pa tü taletó. Pa tá prleto, dej vertinja bila. Nota v poposko zamanico. Nota v poposko zamanico parleto, te so zdaj tan tri so bili. Tan pa so vse fejest naklajeno meli, fantje, mesovdjé, vse pa so že djéla. Te zdaj fejest na stra gledajo, da un ta parleto. Te ma zdaj pravi:

»Dja, ka pa ti iščeš tøj? Vejš, mi te pa prej zdaj tøj njamo?«

»Ja, če me prej tünjate, te vas dja vöovadin.«

Te so ga zdaj nej smeje njati v zamanica, pa so ga mogle zatok vö, sam ka on mogo pejštji domau, vertinja pa pá letejla domau. Pa tak so takše krepke čalarice prva bilé. Pa tisti pojep te več tan nej biu, kraj üšo. Več tan nej biu, se ma nej račalo gesti, ka tisto vse vido.

115 ČARALICE

Velke dni, nej samo sveta nauč, liki sakši veltji dén, veltji pétek pa velka sobota. Eti dola v našo vesi, Sabatin Kovač, zdaj je nej davnik, ka je mrau, tisti je gnauk na en veltji petek gorastano, ka so ga oča zgonili, aj njin tele goraobejsi, ka ga zarejžejo pa do ga na vüzenske dni djeli. On gorastano, pa tele gorobeso. Ja, »zdaj prej nazaj spat nemo üšo, zdaj si prej pükšo zemen pa 'm prej tü vö na cesto üšo, pa leko enga zavca strlín.«

Un rejsan prej ta vö na cesto dé, pa tan, kak so tiste Djančine njive, vejš, tan vidi, ka en zavec sedi. On si je mislo: »zdaj mo eti spodkar ta dola, pa ga tan tavö strlín.« On spodkar ta dola dé, pa da ta dola do gauške skor pride, te že vidi, te sta že dva zavca bila. Ja, on spodkar ta dola dé, ka je on tan vse vöstrlí ta zavca. Zavci tü ta dola dejo vrkar. Ja, da je on ta dola prišo, skor na konec, kak je vaša kráčina pa tista Ručkina njiva bila, tan ta nota povrné... Ka tan ti je te zdaj on pükšo naleko, na dvej cejvi pükšo jemo, pa skaus na dva borá naleko, pa obadvej cejvi na gnauk tazmršo: »Dum... Dum...« Sami dim poausto od tistga. Gleda, čaka, ka se dim malo taskado. Zdaj pa on vidi, ka so že štirdje zavci pa po dvej nogaj ta nota k njema plešeo.

Zdaj te je on... pükšo pod pazgo, šlapline v rotjé, pa čauvo gora domau. Gora do ceste se je nej stavo, da na cesto parleto, te je tanazaj gledó, če zanjín ne letijo. Tau na veltji petek. Velke dni, ka tau velki dnevi so, pa tau Sabatin Kovač naredo, ka tau istina. Ka sa dja gnauk tü par Djirejšnji bijo, pa kovač tój bijo pa se ga dja pito, če je tau istina. Dja sa tau čüjo pa če je istina. Dja, prej, istina je. Pa mi je sam gučo. Ka je istina, ka tak bilau.

116a ČARALICE REJČ KRAJZELE

Tau je na Verica tak bilau, ka so eto tau tan pri naši sausedi, tanta gora par tau iži zgaudio, sam ka tisto lüstvo že davnik spoumrlo.

Ka so tü tri žene, tri čalarice bilé. Tist, da je edna tak, mi kak nad njé prišla, zdaj se pa te ona se bojala, ka je vöovadi, pa so ji rejč krajzele. Pa tista nej mogla gučati. Da je ona mejla pauredno mlajšov, tisti so zdaj tašli, jedna taüşla, ka so ji milivali mlajši pa vnoči na okno prišla, pa pravla:

»Vejš«, niša Minka dji imé bilau, prej »Minka, prej vö ne ovadi, dočas mo živeli! Dja ti prej rejč nazaj dan, depa deco maš. Ka 'š pa prej s tau decav?«

Pa ji je tista rejč nazaj dala, čalarica, ka te tista žena pá gučala. Tista ji pa rejč krajzela pa nej gučala. Zat te je vrag, ah, če ta krepka čalarica dosta mauči má!

116b ČARALICE

Trnok so se matere bodjale, stere so lejpe mlajše mele, pa so rade... eške deco samé rade nutzamazale pa raškejsani gvant na njé dejvale. Te so pa pravli, ka tau zatok je ne mujvajo, pa lejpe gvante na njé dejvajo, ka aj niške ne zvrčé. Šteri zvörčeni biu, tisti je betežni bilau. Pa tan nej bilau, ka bi padar zavračo. Te so pa bilé nikše takše ženske v vesi,

ka so znale nišo vodau redti. Pa so te šli tisto žensko prosit, ka vodau naredla, ka te so s tisto vodau dejte dozaprale, pa dejte te nazaj ozdravilo.

Vej zdaj že takše nega. Ne mislin, ka bi štoj znau v vesi redti. Tan, v tiston potauki so vodau djemale, gé mrtvece prejk nosijo. Tan nu pod tiston mostauvi so vodau mogle zabrati, tak, ka bole teče nej prauti, liki za vodauv so mogle vodau grabiti. No pa niše klüče so prej prale notri pa niše vaugalge so nosile pa tukle, pa nikše žlice. Seden mejau travo trbölo brati, pa tisto prej nücala. Kak sa čüu od moje babe.

116c ZVÖRČENO GOVEDO

Zdaj pa so eške pá takšo šegau meli, če voda nej velala, ka so nika mogli od tiste paršone nišo ronjo ali kakši gvant falat parnesti pa tisto so te zažgali, pa s tisti dimon so dejte pokadili. Liki tau sam tak mogo vkradniti od njega, ka tisti nej smo znati za tau, če so odnjega kaj odnesli. Na, če je dejte zvörčeno bilau, te je prej moglo zdravo gratati. Ranč tak je par živini tau tö gorstalo. Nej sam par mlajšaj, lejpe telice ali biké ali krave, ka štoj emo, ka so tö zvörkli. Pa te so tö gli takšo vrastva so meli, ka so je vračili. Ali dozaprati, ali okaditi, ali nika ... zdaj tau ne vejn, če vela al nej.

Nauk svejta je tau trnok se širilo pa eške zdaj se guči, ka itak geste, ka pravi, ka »jaj, jaj, prej, štoj mi ne zvrči govedo, ka lejpo govedo gé.« Ništerni neškejo, ka bi štoj v štaló prišo, ka bi kaj pogledno, ka gé zvrčí živino ali svinjé ali ka koli geste takše. Celau pa na mlajše so aklavi bili nauk svejta.

Tau zdaj že več tak ne vela, nej. Zdaj so že bole vözüčeni cajti. Zdaj že zdravnicke vračijo betege, pa nej stare babe pa stari dedi.

116d S ŠATRINGO OZDRAVITI

Malo sa nika prlé pozabo povedati od toga, ka prej zvrčé. Če tisti pogledno pa da pogledno dejte ali živino, pa če te po tiston nakle pogledno v zemlau, te je prej tisto prejšlau ali dejte mrlau, govedo je pa prejšlo... tan zaman delao vodau redti ali dojrati pa mujvati pa žgati. Lik če je strani pogledno, nej, ka nej nakle pogledno, te zat bilau za pomagati. Nakle nej smo pogledniti, ka te je moglo prejšti govedo ali svinja, če pa človek ali dejte, tisto je pa moglo mrejšti. Pa nej bilau vrača. Pa nej bilau vodé pa nej žganjé pa nej nika nej. Tau sen prlé vöpozabo.

116e OČI ŠKAUDIJO

Tau so gučali, ka tau takše oči škaudijo. Štero dejte je tri velke petke cecalo materne utrobe, tisto dejte aj tisti človek je... tiste oči so bile škodljive na čleka ali na živino.

-

Cejloy rastlini je škaudo tisti človek, šteri je tri velke petke ceco.

116r ZACOMPRANI LEJVI

Pri štali. V lejve, gé svinjé majo pa štalaj. Gestejo mejsta, ka trnok skrb majo, eške ponoči skrb majo, aj niške tan kauli ne odi, ka kaj zacompri, ka je pri živini nej blagoslova bilau, kak mi pravimo ali pri štali. Pravijo, ka kakše čonte, ali ka nutnalečéjo, pod mosnico ali nuti v djasle, al pa v lejavaj pod kopanje, ka tan živina ne rasté pa zaman se trüdiyo, ka ne morejo parpauvati. Tau že dasvejta so gučali, ka so najšli, da so nüter bilé v lejvi ali štale. Pa so bili takši, ka so dobre lejve meli, eške so nej fertig bili, pa nej bilau, ka so nej mogli pauvati, pa so lejve dojstrgali, no pa so te najšli tü al tan, ka nika nalečeno bilau. No pa so te prajli, ka zatok nej bilau sreče par živini, ka zacomprani so bili.

117 ČARALICA – KRAPANCA

Lani smo žetvo delali na poli in smo meli enga pomočnika, ka nan je pomago, vejpa Števakin Pejpi so bili, uni radi tak odijo, ka lidan pomagajo. Doma nemajo telk dela pa te senau kosit idejo, pa žetvo delat tüdi. Pa te smo obed meli, pa tan sedimo, pa je ena krapanca tan ojdla po strniški. Te pa tau človek trn žmetno gleda tau stvar, pa te rad vkrajliči doj z njive ali vkraj go paudi, odpodí. Te pa mi tö, ka doj, ta vkraj go zgonimo, vkrajliči. Te so pa djali: »Aj, njajte, aj prej bau. Nika nej trbej djati.«

Ka že bilau, ka na Štajerskon sta tü žetvo delala gazda in vertinja pa nekaki so eške tak bili, ka so pomagali, pa tü ena krapanca prišla tan blüzi. Pa je ta vert kosau zeu, ka go buje. Vertinja pa djala: »Ah, njaj go njaj, ne koli go, aj živé.« Pa je zela eške nišo rano, ka so niše globonce meli pa je globonec tá krapanci ličila pa krapanca ta globonec pojela. Pa se je, taparminaula, so dale nej vidli, gé je. No, pa dale delajo žetvo pa dobro bilau vse.

Depa počasi je v sausedno mesti senje bilau. Pa sta njiva na senje šla, tistiva gazda pa vert. Pa na senje prideta, tan je ena gospa cüprišla. Njiva sta nej poznala, pravla, ka ona njija pozna, ka so prej zdaj dobri lidgé gé. »Vertinjo rada man, vej prej gazdo zat tö rada man. Vsakšoma nikši dar prej malo küpin.«

Pa je šla, pa je vertinji eden lejpi raubec na glavo, mi pravimo vacalejg küpila, pa eden hauspintli, mi pravimo, ka kauli šinjeka vežejo po svetkaj. Ne vejn, kak pravo ime má.

»Tau prej neste s sebov za spomin.«

Vsaki svoj dar nesé domau. Na pa te si pogučavata:

»Kak pa tau, ka je ta nama zdaj tau küpila? Vejpa miva sva njej nikdar nika dobro nej včinila, pa te zdaj una pravi, ka zatok smo dobri lidgé. Vertinjo prej rad mán, vej vas prej zat tö, kak mene, kak gazdo.«

Domau prideta, a, njema se špajсно vidlo, gazdi, tau hauspintlini, ga nej šteu nositi. Ta je išo, pa je blüzi rama biu sadovnjak, pa ena lejpa cepičica bila, pa tan kauli vezo ta hauspintli. Vertinja je svoj vacalejg zat nosila na glavej. No, pa po kratkon časi pa je ta cepika začnila vegnoti, listje süjo grtüvalo, pa je cepika dojposenila. No, pa te so pravli, ka tau tista čaralica bila, ka gazda što bujti tan, pa te vertinja nej dala bujti, ka eške ráno dala. No, pa tau tista ženska bila, ka njima tisti dar küpila tan na senji. Pravijo, ka čaralnice rade so gé v krapančnon kejpi.

118 ČARALICA GEZDI NA LAPCI

Gnauk je biu eden kovač. Pa je jemo dva pomočnika. Te pa ta eden je trnok slabo vövüdo, ta eden pa je dobro vövüdo. Te ga pa ta majster pito:

»Ti, dja kak pa te tau, vejpa viva badva dobita gnako djesti pa gnako delo mata, pa te ti tak slabo vögledaš? Ov pa nej.«

Te njav padaš me je tō pravo. On je pa te padaši se taužo:

»Tau vidiš, prej, ge nika ne moren. Vejpa prej miva gnako delava pa se ti sir taužiš, ka si ti sigdar trüden gé zrankoma, da gorstaneš.«

»Ja, prej, padaš, ti ne vejš, ka je djé. Ge vnoči moren konj biti. Prej, vnoči pride edna ženska, ka prej vüzdo gor na mé deje, pa jas moren konj biti pa cejlo nauč gor na meni sedi, ka go moren nosti.«

Te pravo: »Ti, padaš, zranje prej ti na mojo postelo dojleži, pa mo ge na tvoji posteli ležo. Vej mo ge že vüdo, kak prej tau baude ali ka je tau djé.«

Istina, na drügi zranek, na drügi večer je un tan dojlego na njavo postelo, ka sta si ménila. Ja, da je prej paunauči bilau, te je prišla ena ženska, pa je mejla vüzdo v rokaj, pa me stejla gor na glavau djati. On je pa že čüu, ka je šomatalo, rokau kumes zdigno, pa je vdaro, ka je nimo vdaro, ka njema nej zavadila gor na glavau. Pa je te zejo, je vüdo, un pa te ešče gnauk zgrabo tau vüzdo pa toj ženski gor na glavau djau. Ja, ženska je v tiston ipi konj gratala. Ja, te je un gor na njau seu, pa se je djezdno. Dje, gleda, dje nema podkauvi gor. Te go ta kovačnici pelo, padaša tō gorzgono, pa sta te podkovala, pa sta go te püstila, zdaj idi.

Zrankoma rano majster pravi:

»Kak te tau, vejpa že teuko vōra djé pa mi ešče nemamo zajtrika ali kosilo.«

Njiva gledata eden drügoga, te je eden pravo: »Dja, prej naša vertinja so trnok betežna djé. Depa včara njin nika nej bilau.«

Majster tádé gledat, ka rejsan na posteli leži, pa je trnok betežna bila.

»Ka te je te tebi gé?« Dja, nika je nej pravla. Te ta pomočnik tō tádé pa pravi:

»Vejpa prej, doj pod odejvko je prej malo doj, pa poglednite, pa ji je bole.« Dje, je pogledno, gor na rokaj pa nogaj je podkauvi mejla.

»Dje, ka je te tau?« Dja, te je un parpovejdo, kak se je tau zgaudilo. Ja, mauž je od toga nika nej znau.

Te te pomočnik je parpovejdo. Najprvin ta prvi:

»Je, prej sikši dén se prej dje biu konj. Prej, gor na mé sejla, pa so me pelali daleč nütro v gauščo. Tan je prej lejpa čistina bila, tan je prej dosta küperprišlo. Pa so tan tanač mele, sikšefe. Plesali so, pa gostüvanje so meli, pa do se že vō nadovolili, prej proto zranki, te so pá gor na mé seli, pa se te dje mogo nazaj domau nesti, zrankoma rano pa te se pá mogo delati cejlo nauč, ka so prej namé trpeli.«

»No, dje se prej od toga nika nej znau, prej, dobro, ka ste pravli.«

Te so tá, pa so gomajno vküperperzvali, pa je tan parpovejdo, kak je, kak se godi ali kak je njava žena bila, ka je čarovnica bila. Te so go osaudili na grmado. Te so vküpernavozili vólki küp grmade. Pa njau so na srejdik gorposadili, pa te vužgali pa so te te zežgali.

Tau so moj oča parpovejdali.

Tüdi so mi oča pripovedavali, da so uni eške dečak bili, kak pojep, ka so ponoči ojdli. Z večimi. No pa, so bili vinej na brgej pa z brgauv nupridejo, pravimo eden brejg, ka »Grbenjšnjek«. Nupridejo z brgá pa vö na poštijo, no, tau se indri ne vej, kak je naša vés različena bregauvi pa dolauvi. Jeste poštijá pa potok tečé, en jarek pa en dau.

Pa uni vö na poštijo pridejo, tan vidijo, ka doj po dolej nekaj se s piciklinon pela, ka svejti, ka žerdjavo letelo. Tan čakajo, vejpa že cüjpridejo pa do vidli, ka je gé.

Rejsan, da je doj na poštijo prišlo, te ena stara baba z eni lotérnjekon kak prlé bilau, ka mala svejčica gorejla v loternjekon pa »hrm, hrm«, stonja. Ja, »ka te pa ste vi?« Baba pa »hrm, hrm«. Stapala prejk, te so meli malo krčmau.

No pa te so oča tisto na drügi den gučali, nej, kak so zopojdli, ka so tan, doj po dolej se ena parpelala, z motorbiciklinon. Da pa cüjprišla do nji, te je pejški üšla. Te pa eške ta baba čemerna bila, ka tau prej Fincin Štejfi vönajšo, ka se baba z motorbiciklinon vozi pa z biciklinon. Ne vejo, ka je tisto bilau, tisto nej pejški šlau. Tista baba je pa čalarica bila. Kakšo formo je tisto prišlo doj po dolej, tau so uni dostokrat gučali, pa tau uni so nej lagali, ka tau se zgaudilo li. Kak se baba ta parpelala, če na meklej ali na piciklini ali pejški.

Tistga cajta dosta guča tö bilau od čalaric. Ka so je, ne vejn, gor na drejvo parpelali pa tü pa tan, tá je vse vodili. Tau je zgodovina bilau od očo mojega, ka se parpovejdo. Tau je nej fajamangli biu, tau je drügo bilau.

Pa tüdi so pripovedavali, ka se njin zgaudilo, ka so tü z brgauv nuti prišli, ka so nin pri deklaj bili, vej ji več bilau. Tüdi sta bila dva pojba pri sausedovi, enomi Miška ime bilau, drügi pa Djaužef. Déjo nutri, oča so tak malo na zajek stanli, ka so malo z deklav duže parpovejdali, pa te skaus lesá trbelo titi, ka so notri prišli na raveni, kak na poštijo, že blüzi daumi. Da so oni nutiprišli z lesá, na čistino, te so čüli, ka oviva, kak sta bila, ka že so dvere počile, kak sta že nuti f üžo skočila doma. Kak pa tau, ka sta teva prej tak brž odletela? Ja, stanejo, vidijo, ka pa tau nika se giba, tan pred njimi. Stojijo, ovi li pomali stapa, dé prauti njin. Na, nikša pošast je tau. Od vrha do tla vse bejlo bilau, veliko, široko, visiko, vse. No, ka pa tau zdaj bau. Ide cüj k njin, pomalek, pomalek stapa, ja, vujti nemre sam, ovi so vsi odbejžali. Tisto nega pomauči. Ka koli baude, ka koli se zgodi. Nej so zatok leteli pa nika nej. Pá so, pá so znak staupili, pa ena cepika bila pa je količ mejla cüj, ka je zvezano bilau. Uni so skočili tá, za tisti kau, pa so zdignili:

»Ge te pa küvdarin, če si boža ali vrajža, ge te zdaj tü bujen!«

»No, ne boj nauri, Štejfi!«

Tü je prej eden sausedov pojep tü biu, pa si je gor eden lijen si je na glavau podvezno pa dé, nej, ka pojbe parstraši. No, pa tau te sreča bila, ka so oni nej odleteli pa vsikdar tak gučali, ka smrt nji iskala. Pravli so pa eške, ka njin je žau bilau, zakoj so ga nej udrili, pa bi njin se nika nej zgaudilo, ka takše norije dela, ka postrašüje lidi ponoči. Tau je tü istina bila.

120 ČARALICE

En saused, gé sa ge zdaj doma, je eške pojep biu eden. Pa je v sausedno vési eno deklo rad emo. Večkrat je tá k njej odo, da sta mladiva bila. Ta ma nauk una pravla, tista dekla:

»Ti ne pridi, v srejšdo ne pridi! Ovak sigder lek prideš.«

»Kak je pa tau, ka ti zdaj meni praviš, aj ge te ne priden? Venak koga drugoga rada maš...«

On je pa li ušo tá. Cüprišo, na srejšdo nut na okno, ej, puno so tan bile ženske. Plesale so nika pa so se ravnale. Vsakša nišo tašo mazalo mela, vsakša je djala, pa pazdje namazala pa un je sam tau vse vido. Pa »hip-haup«, pa so vse odišle. Un je pa te nuti v tisto ižo ušo pa tisto mazalo tö malo sebi namazo, tak. Un tö pravo »hip-haup« pa je táprišo na gostüvanje.

Med njimi je pleso, igrali so fejs, geli so kroflino, vino so pili, vse. Cejlo nauč, da je že sveklau grtúvalo, on se parbüdo. Enon viskon borej je vrkaj gor biu. Un je tan na gostüvanji biu, malo v žepko klau kroflino, pa lejpe pohare so meli, ka so vino pili. Tü vse v žepko klau, ka un malo doma pokaže. Gor na drejvi vrkaj se parbüdo, komaj je dojprišo.

Da domau je prišo v straji, nuti v žepko sego, ka domau parneso lejpo. Puno konjščeka, tisti trünčnjeki pa so bili svinjski pažlotke. Pa je tisto domau parneso, te je vüdo. Tista je pa čalarica bila, tista njava. Nigdar več njej tá k tistoj ušo. Nikdar nej. Tau je istina, tau je nej laž.

Matičetov: Bilo na Seniki?

Pripovedovalec: Un je s Senika, un pa v Čöpenca odo.

Matičetov: Svinjski ...?

Pripovedovalec: Pažlot. Svinjskoj, na taci pažlot. Da so njau zamesarili, nej, ka dojpoparijo, pa te svinjske nojetke spadnejo doj pa tist takšo malo kak en trünčnjek je, ka leko nutivlejšé, ka leko nika pige ž njega.

Matičetov: Kako se pravi?

Pripovedovalec: Pažlot. On je pa cejli dén nebožno bilau, cejli dén, ka tan konjsko cüko piu cejlo nauč na gostüvanji pa konjski onej... konjski drek je djo. Skor je vkraj, več je tisto deklo nigdar nej pogledno.

121a ČARALICA – KRAPANCA ŠENKA BARŠANJ

Ednauk mauž pa žena sta žetvo delala, pšenico. Pa te žena možej obed parnesla. Pa dojsedeta pa gejta. Prišla njemi ena krapanca. Pa je mauž ženi pravo:

»Ti, tau krapanco buj, vragi!«

»A, prej nej, aj bau, aj živé«, una pravi. Te je una en glabonec taličila, aj zej. Zejla je, te odišla krapanca.

Na drügo leto je una ušla v Mariazell. Pa je tan ena ženska prišla, pa je pravla:

»Ta pa ta ženska nej tü?«

»Kaj vi nej, ka prej štjéte?«

»Aj es pridejo k meni, ka prej ge nika povejn.« Te je taušla, pa je pravla:

»Vejte, prej, vi ste meni prej dali glabonec. Ge van zdaj dan piti-gesti pa vse zadosta, pa en baršanj neste domau možévi, zatau, ka me nej bujo.«

Ženska zela, pila pa ušla domau, pa domau pride pa možej pravi:
 »Ti nauri, viš, ka si ti sto krapanco bujti, pa kaši lejpi baršonj ti poslala.«
 Mauž je pa že zeu baršanj pa na eno drejvo gorzvezo, pa je drejvo posenilo. Če bi un
 kauli sébe zvezo, te bi un poseno.

Matičetov: To ste vi čuli praviti na Seniki?

Pripovedovalka: Na Seniki. Oča so tau meni parpovejdali.

Matičetov: Nej pravili pri šteroj iži je tau bilau?

Pripovedovalka: Nej. Tau so nej.

121b KRAPANCA

Krapanca, pa te gučimo žaba, pa gučimo korat. Žaba, tista je mala, korat je malo vekši, krapanca pa tista djé, ka tak gér v lesej najde, ka takša grda. Tisto mi pravimo krapanca. Korat je menši, zeleni korat, pa djeste, ka je djé bole čaren korat, tau vse je korat. V vodej. Da žetvo kosijo, tan tö najdejo na starnišči, tisto djé krapanca.

121c ČARALICA - KRAPANCA

Tau je tö tü bilau, od Graca tá. Biu, ka je žetvo kosiu paver. Ūšo žetvo kosit, te pa kosi. Te pa da biu obed, žena parnesla kosilo, obed. Te pa, da tan dojsedeta, ka zdaj mo prej geli. Žena parnesla globonce. Te pa zdaj tak globonce vö, pa tan začne djesti, ta mauž, te pa una pamet zela, pa tan pauleg ena krapanca prišla vö s toga starnišča, tan vö s snopa ali prgišča, kak bilo pokošeno. Pa tan ta gledala v njaga. Una vidla, ka krapanca tü samo sé gleda:

»No, ti, vejpa lüči, lüči en globonec, aj s pauti dé.«

Te pa un talüčo en globonec, krapanca zela, pa pomali se s pauti vlekla.

Te pa na drugo leto je té človik prišo v Gradec nika tjüpüvat, tan pauleg laknivo, v tisto krajini. Te pa tista ženska, ka krapanca bila, tista nin vö na okno vidla pa ga poznala. Te ma pa krči, aj stane, aj sé dé.

»Znate, ka, ge se nej pozabla, ka ste vi kosili žetvo pa mau žena obed parnesla, globaunce. Pa ste meni tö enga lüčili. Na, tau se dje djé, ta gospa. Ge van zdaj dan za tau en vacalejg. Tau ta ženi dajte.«

Te pa lejpi vacalejg dala pa tistoga vzöu pa domau. Depa pravo doma, kak gé, depa žena nej zela, kaj ga na glavau djala. Liki un je emo eno capiko, kak sad, drejvo, posajeno. Pa tan cüjzvezo capiko tistoma koli, ka vöter nede lamo. Pa capika dojposenila. Tak ka zdaj bi žena dobila, bi žena posenila. Telko se povej.

Matičetov: Zakoj je ta bila krapanca? Ta gospa iz Gradca?

Pripovedovalec: Ne vejn.

Matičetov: Kaj pregrešila?

Pripovedovalec: Una se na krapanco djala pa te zatok tak tö bila dobra, kak so pravli prva, ka čalarica krapanco se nadeje pa meni pa tau. Tau tö tak, ka nej isna gé.

122 ČARALICA DA SODAKI KROFLINE (KONJŠČEK)

Moj oča so pravli, ka so uni, da so par sodakaj bili. Pa so domau prišli na *szabadság*, pa so meli eno deklo. Pa so tá k njej šli. Pa so vnoči prejk būkonje. Pa so pri eno būkonji, so čalarice bilé. Pa so tan igrali, plesali, djeli so, vse krofline, vsefelé. Te pa so uni njin tō včasi, uni so vcujprišli, pa so kōpenek dojzeli, pa so ga gorobesili, aj gejo ž njimi pa aj pijéjo. Uni so tō djeli. Da je paunauči minaulo, da so se uni, ka so steli domau titi, te več nin nika nej bilau. Pa so njin dali nuti, vsakši nuti v cejker krofline domau. Pa so te zranka rano gledali, pa konjšček nut biu. Udji?

123 ČARALICE PLEŠEJO POD GRŪŠKOV

Na, pa so te dejdek grūšče brali, nej?

- Ja, depa tau ja tō ne vejn, on mi je tak gučo. Ka so prej čalarice plesale tū v kovačnica. Na. Pa so nej smeli domau. Te pa so kūrle, udji ka so tū bilé čalarice prej. Pa je dugo odo, pa nej domau mogo titi.

- Ka je v šeči graubo lomatalo.

- Ka so prej fejs plesale pa vse. Pa mogo tanazaj titi, ka je prvin samo do paudnevi odo, ka tan jemo od tistec ženo. Pa da domau tūšo pa vse tū prejk čalarice so ga čakale.

- Kakše grūške so te brali?

- Tū so prejk meli grūške.

- Ka so čalarice dale?

- Nej, dejdek so brali pa so te gora djali na šečo, pa so go te vidli.

- Ja, ka je nota v šeči bila, pa se šeča graubo trausila, na pa so, te se oni fejst parstrašili, pa so te zdaj nota leteli. Tista ženska bila. Tista čalarica.

Kovačina Katica, Slovenska ves, ok. 1970 (zasebni arhiv).

124 MLAD (TE ŠKAUDIJO ČARALICE...)

Matičctov: Gnes je sedmi marciuš, ne?

Gnes je sedmi marciuš. Ja, tau pravijo, vej smo pa poglednili kalendar tūdi na steni, kaže, da je gnes mlad. Pa moj rajni oča so pravli, da je mlad nej v onon, iston časi, ka v kalendari jeste. Zavolo čarovnic ne pišejo točno v kalendari. Zat, ka aj čalarice

ne vejo, da bau mlad. One prej dosta škaudijo tiste petke, da je mlad. In celau pa če do znale, da je mlad, te dosta kvara naredijo lidan pa pri živini. Ne vejn, če kaj istina geste v toma ali nej. Tau so mi pravli, ka nej trbej kalendar gledati, ka kalendar laže, ka on ne piše istino.

125 MLAD

Matičetov: Vaša mati so pa pravili, če mlad vodné spadne...

Pripovedovalka: ...spadne, te se vrejmen gorzeme. Če pa vnoči, te je pa deževno.

Matičetov: Se smeté, nej?

Pripovedovalka: Ja, te se smeté vrejmen, da vnoči spadne.

126 MEJSEC

Matičetov: Mlad je, potem pride? Ka pride?

Po mladi pride prvi frtau, te pá pride puná, po tisten te pá dojjemlé, te pa slejden frtau. No, pa te po slejdenjen frtali pá mlad pride.

Matičetov: Kaj je v sredi? Mlad...

Mlad, pa te pride, te prvi frtau, po tisten puná... pa te pá spet rase naznak, da menši grtúje, te pa slejden frtau. No pa te po tisten pá pride mlad. Včasí tak jeste, ka na leto... ali v mejseci petkrat se spremeni mejsec. Na začetki, če je včasí prvega mlad, te eške gnauk mlad bau tisti mejsec. Toga te niši guč biu, ka tisti mejsec je nevaren gé, ka je betežasti. Da se petkrat mejsec spremeni. Tisti mejsec je betežen.

Matičetov: Ka pa, da se mejsec skrije?

Potemné. Tistoma pravimo, da je mejsec potemno. Pa sunce potemné. Tau mi toma pravimo »potemnenje«. Ja, pa prva so nej znali, ka tau gé, ka potemné. Te so pravli, ka sunce za brejg prišlo, ali pa mejsec za brejg prišo, ka brejg zakriu mejsec, ka ga ne vidimo. So nej znali, kak je, kak se tau godi. Vejpa tau zdaj že nej skrito, nej, ka sakši zna, da je mejsec potemnenje, te sunce, mejsec in zemla so v edno linijo, pa te zemla zakrije sunčno svetlost na mejsec, ka se mejsec ne vidi. Da pa sunce potemné, te je pa mejsec pod sunčen pa mejsec zakrije sunce, ka ga ne vidimo pa vej se pa tau, niti bi nej dali valati, ka bi tau tak bilau, ka za brejg pride.

Matičetov: Kakši brejg?

A, samo nikši brejg, pod veuki brejg.

127 BAUG PA GRA

Da je Baug svejt stvauro, te je pozabo gra stvoriti. Pa te ma na pamet prišlo, ka gra je nej stvauro. Gé zaj zeme? Te je vö z glane vrezó, zato zdaj na glani mamó lükňjo, ka je tü gra vövrejzani.

128 BAUG PA GRA

Tüdi od graja bilau. Samo jas sen tau pozabo cujdjati, ka je Baug pozabo gra stvoriti, pa da je vse stvoreno bilau, te ma na pamet prišlo, ka graja eške nema. Gé pa te zaj zeme tisto material za graj? Te pa čleki vö z glani mogo vrezati, na te s tistga stvauro graj. Tau sen pa ja pozabo...

Matičetov: Ne sam sebé?

Ne sam sebé, čleki, že stvorjeni biu. Vse stvari so drüge bilé, samo graja nej bilau eške. No pa te več nej emo s koj bi graj napravo, te pa mogo vö s čleka rauke gra zeti. Zdaj pa človik na rauki má jamo na glani.

129 PARÜN VDARI

Matičetov: Če pride grm, kak gučijo?

Pripovedovalka: »Gron vdári«

Matičetov: Ali kak se reče?

Pripovedovalka: Ali »Parün«, če »Parün vdari«.

Matičetov: Ka je ta reč, Parün? Ne vete?

Pripovedovalka: Da grmi, da dér vdari. Vdari pa te nota vdari.

Matičetov: Ta reč, Parün, samo za to?

Pripovedovalka: Ja, ja, samo za tau. Tau je edno.

Matičetov: Parün ali grm...

Pripovedovalka: »Grmanca« je, ka grmí, da duže tak grmi. Da pa vdári, tisti pa je te, ka »gron vdaro«

Matičetov: Ko se posveti?

Pripovedovalka: Tisti pa »blisk«.

130 PARÜN VDARI

Bilé so dvej ženstje, ka so samé bilé tak v lejsi notra. Pa so orale pa so kaj delale, pa stara to mladi: »Ti Parün, aj bi Parün v té vdaro.« Mlada pa sam tannjala staro, pa stara nej mogla sama orati, prej, »zdaj si ori sama!«
Na Verici, Grofojca.

131 PARÜN VDARI

Matičetov: Ka je tau?

Da grmí, ka vdari, to Parün gé.

Matičetov: Parün?

Parün, pravijo.

Matičetov: Samo da, te, da udari?

Ja, da vdari, te tū prej »Parūn prej vdaro«.

Matičetov: Ka bi to bilo, Parūn? Ne vete, ka bi to bilo, Parūn?

Ne vejn. Ja, tau gučijo, tak se čūu. Ja, ja. Parūn prej vdaro. Če gér nuvdari, te tak pravijo.

Matičetov: Niso za deco rekli, če...

Aj te odnesé, pa tak so gučali. Če so čemerni bili, ka so baugali deca...

132 PARŪN

Matičetov: Kaj je to?

Gron.

Matičetov: Ka se pravi ešče? Zakaj ne pravijo grom? Kak pravijo?

Gron vdari.

Matičetov: Grom vdari, ali tūj? Kak privas pravite?

Perūn aj te zéma.

Matičetov: Te mlajši? Šteromu se reče, Perūn aj te...

Stéri je lagvi. Stéri je lagvi, tistoma se reče, Perūn aj te zéma. Ali Perūn aj v té vdari.

Matičetov: To v Slovenskoj vesi?

To v Slovenskoj vesi.

Matičetov: Ne vete... Perūn...

Ja tak mislin, da grmi. Da grmí, ka vdari, tisto.

Matičetov: To, da je Perūn...

133 PARŪN VDARI

Matičetov: Dedek, kaj je to, ka pravijo, da Parūn?

Parūn?

Matičetov: Parūn, ka je to, ta reč?

Ta rejč?

Matičetov: Ja.

Ta rejč je tak, da *villám*, ka se oblisne, ka vdari, vejte, tau prej Parūn vdari.

Matičetov: Parūn vdari?

Ja. Tau. Tau, ka eti govorijo, Parūn vdari, prej. Ja, da se oblisne pa grmí. Pa te vdari. Tau prej Perūn vdari.

134 KA SE GODI, DA TRESKA

Matičetov: To ste pravili prej, kak so od dedeka oča meli, da so videli, da se oblačina ...

Tau se pa čūu od mojga oča pripovedavati, kak so njini oče oča pa očo dejdek, kak so se bojali. Eden se bojo oblačine, drūgi nej. Kak moj prodejde, oni so se veselili, da se

je fejs oblačilo pa da je grda oblačina šla, te so šli pa so aukne oprli, pa dvera pa vse. »Baug daj, ka de tak treskalo, ka de se vse zemla trausila.« Zaka pa te? »Ja, če fejs grmi, ka te se zemla strausi, ka zemla rahla gratuje, ka dober pauv djé.«

Kak zdaj, moj dejdek, že mojga oče oča, oni so že pá preveč bodjali oblačine. Pa so pá aukna cūjzaperali. Eden je opéro, drugi je zapéro. Te pa sigdar je prepir biu, vejpa sigdar eden se bojo, drugi se pa veselju, če grmelo.

Matičetov: Kakše reči je imel?

»Bog daj takšo grmanco, ka de se zemla trausila.«

Zat če fejs grmí, ka se zemla malo tū gene. Rejsan, tau se sam pri sebi v pamet vzeu, ka se pocara malo scinga ali se strausi, da zgrmi. Pa ne vejn, če je rejs istina gé, ka po tiston raja, rahla zemla grata, ali nej. Uni so tak vörvali pa tisto so uni večkrat pripovedavali. Že od mojega prodedeka pa od dejdeka.

135 KOČIŠ V MEJSECI

Mejsec je prvin tašo svejtlost emo, ka so nej mejli nauči, ka bi, sigder so mogli delati. Zdaj pa te en lapec biu pa si nika nej mogo počivati, ka ga gazda li en minut nej njau, ka bi počivo. Zdaj pa on parkuno mejsec. Mejsec ga pa gorpotežno. Pa zatok zdaj mejsec nej čisti, udji, ka taši onej má, kak kočiš, da vozi. Tau se dja čüu od mejsca.

Matičetov: Prvin je biu čisti.

Ka vnoči tak sveklau bilau, kak vodné. Tisto pa sigdar lüstvo delalo, en gazda pa taši biu, ka lapca nika nej njau počivati, aj samo li dela. Te ga je pa parkuno. Pa ga mejsec gorazdigno svojo, pa zdaj s konji vred s kauli vred je v mejseca.

Matičetov: Što je prekuno?

Lapec. Tisti delavec ga je parkuno, lapec ga parkuno, mejsec. Ga gorapotežno, prej.

136 LAPEC V MEJSECI

Naša baba so parpovejdali večkrat, ka je prvin mejsec cejlo nauč svejto. Te pa je en gazda biu, pa je lapca sigdar vōgono, aj dé orat. Pa ušo pa cejlo nauč mogo delati pa cejli den. Pa trno trüden grato, te je pa parklinjo, aj mejsec več ne svejti vnoči. Od tega mau več Baug nej tau dau, ka bi mejsec svejto, zatok je paunauči sigder kmica.

Matičetov: So nej pravili, ka se ešče gnesden vidi ta lapec v mejseci, da je mejsec gora k sebi potegno?

Tau ge ne vejn.

(-)

Od Slovenske vesi.

Irena Pavlič: Te smo si pa mi žlata, nej?

Matičetov: Kak jin je ime bilo?

Lejvcini smo mi žlata... Erišini... Vi ste nej od tistec...

Moja mama...

Pripovedovalka Plejvcina Mariška, Slovenska ves (foto: Mirko Ramovš, 30. 1. 1970).

Rejsan?

Oni so bli Trejza.

Matičetov: Trejza, kak ešče?

Korpics Teréz so se pisali.

137 LAPEC V MEJSECI

Eden lapec je orau pa te je mejsec zakuno, mejsec. Pa ga te gorpotežno, pa z günci vred. No pa te prej tan nüti v mejseci sta njiva djé.

Matičetov: To niso pravili, gé je tau bilau...

Tau ne vejn.

138 ZVER ŠKÉ MEJSEC VKRADNITI

V Indiji pa v Kini, tan pa so pravli, da škéjo mejsec vkradniti, ali pa sonce. Te so pse vse pervezali pa so lidjé lajali fejs, ka zacomarijo tisto zver, štera šké mejsec pojesti. No, tačas so lajali, lajali, da je mejsec nazajdobivo svetlost. Te so radi bili, ka so zagnali zver, štera štela mejsec pojesti. Da pa sonce potemnelo, te pá, ka sonce štela zver pojesti. Te so psi nej smejli lajati, so lidjé lajali.

Matičetov: Pa to ste vi šteli...

Pripovedovalec: Ja, tau so mi oča pripovedavali. Ja, oni so znanka šteli gér.

139 SAKŠI ČLOVEK ENO ZVEJZDO MÁ

Sakši človek eno zvezdo má, da mrgé, te zvezda vgásne. Pa te zdaj zvezda, kak na zratje djeste, té, ka so tak fejest svejkle, té so svete, svetoga čleka májo na zemli. Ka so pa taše male, drauvne, té so pa grejšni bole. Na zdaj te té veltje, ka tak lepau svejtijo, tau so že naše nej, tau so tej decé. Mi smo že tak sveti nej, ka bi naše tak fejest svejtile.

Matičetov: Vsakši človek ima zvezdo? Ko je živ?

Pripovedovalka: Da živi, da mrgé te zvezda vgasne.

140 ČLEKA TENJE KAŽE, KELKO JE VÖRA

Da sunce sije, té vöro leko vej, kelko vöra. Kak je človek veltji, té more svojo ténjo gledati, pa go more tak postaviti, kak sonce sije, tak gnako, pa stopaj izmeriti. Eden za drugin, kelko stopajov má, telko vöre dje.

141 ZVEJZDE

Matičetov: Za zvezde ne vete, štere so meli?

Zordjanska zvezda, kaula, kosci, drauven šereg mlajšov, rimska paut, večerašnica.

142 ZVEJZDE

Tau so moja mati šatрили. Steri se cejli den posti, da večerašnica gora pride, té leko gej.

143 ZVEJZDE

Od rimske ceste tö mala pripovedjka geste. Tau pravi, ka je Ciganj slamo kradno, pa na plečaj noso, pa je te traustro. Zato tan tisto se vidi rimska cesta, ka tak na gausti geste tista zvezdina megla ali ka bi pravli, ka tisto gé, ka je slamo zgübo Ciganj, te so ga pa zgrabili, ka so po slejdi za Ciganjon prišli, gé je taneso.

Matičetov: Ka so zgrabili?

Ciganja so zgrabili, ka je slejd nihau, gé je taneso, ka je slamo traustro. Nej mogo vujti, ka bi se skriu, ka je slamo storo, nej, pa so za slejdon šli pa Ciganja zgrabili, pa je daubo svojo kaštigo, ka je zaslüžo, ka je slamo vkradno.

144 RIMPAUT

Tau so stari Radašič gučali, ka »Rimpaut«, ka Ciganj slamo kradno, ka je tastoro. Zat je tak svejtjeu zrak gé, ka je tan slamo noso.

Stari Radašič so bili en stari gostilničar, krčmar, po slovenskon. Na pa te uni tau goston so tak pripovedavali, nej, ka malo za kratek čas pa so malo gostauve gorzadržali tan, ka so jin kaj pripovedavali, ka so malo več stržili.

Matičetov: Senčar so bili?
Ja, Senčar so bili, tü z vesi so bili, ja.

145 ZVEJZDE

Matičetov: Kak so vedeli zvezde, kakše zvezde so poznali?
Skaus po vesi?

Matičetov: Ne. Zvezde...
Zvezde?

Matičetov: Kakše zvezde?
Ja, tau ne vejn, ka tü dosta féle so gunčali, zvezde. Ka djé večeraušnja pa djé drudje zvezde djéso, vse.

Matičetov: Večerašnja je bila? Potem, kera ešče?

Ešče več ji bilau, pa so niši, kak so jin prajli, ne vejn ranč dja prajti, kak so gučali. Ka so gučali, ka prej tau bila ena druga zvezda, pa jutrejšnja tö.

Matičetov: Jutrešnja...

Večerašnja pa te zazrankoma jutro, ka rano gora dé, pa te tak so vedli, ka je že cajt, ka dé tagore...

146 KOKOJŠKI, KOSCI..

Tak so pravle stare matere, ka sikša ženska more pet mlajšov meti. Ka Kokojški so tö seden. Oča pa mati pa pet mlajšov. Tau je ena držina. Pa sikša držina more meti pet mlajšov. Tak so stare ženske gučale mladín.

Matičetov: Te Kokojške vi tüj znate?

Tö, tö znamo.

Matičetov: Pa kvoka, kvočka ste rekla... Štere so to zvezde? Ne vete...
Te ne vejn.

147 ZVEJZDE

Matičetov: Pa Kosci? Ste pravili, da so odli k zornicam...

Ja, so zornican pa so tau skrb meli, moje stare matere mati, ka tau je njena vöra bila. Da so té zajšli, te so küzvonili. Te je šest vöra bila. Da je više rama, so bilé té zvezde, te so šli k meši. K zornican, ja, zorjanski mešan.

148 PETERLAUG

Matičetov: Ka so pravili od »peterloga«?

Ge tau nika ne vejn...

Matičetov: Kak da ne?

Peterlaug ne smej kazati s prston, ka so tak gučali naši starištje, ka nan te rauka posene, če mo s prston kazali na peterloga.

Pa če stoj podnjega stane, pa ga peterlaug tagor potegne.

149 PETERLAUG

Drügoga nega. Depa tau tak istina gé, ka pod peterlaug nemre staniti, ka bi podnjega stano. Da ide na mesto, ka te že pá dale ide. Ka tau se nemre zgoditi, ka pod peterlaug eden stano. Ka peterlaug se gible, ka tisto nej na mesti gé.

Tau pravijo, ka nikše posebne farbe gestejo. Eden, žuta je krü, jedno vino, rdeča farba je krv, pa tüdi pravijo, ka tau nika pomeni, nej, radi pravijo, nej, če dosta rdeče má, te bojne baudejo.

Matičetov: Vsakši peterlog ali to prvi, ka se vidi na sprotoletje?

Tau nej so gučali, na vsaki peterlaug so gučali. Depa nema sigdar gnake farbe. Če bole fejs dež ide, pa bole sunce sije, te gvüšno drüge farbe tü imá. Liki tau so gučali, nej, ka so gledali: ja, prej dobro leto baude, ka dosta vina baude, ka vinske farbe velko jeste. Al pa če je dosta redeče bilau, ka de pá krv se prelejvala, ka bojna baude na kraci. Pa tau so radi tak tau že gučali, na peterlaučne farbe. Li tau so tüdi gučali na zvezjde, da dosta zvezjde se otrnjavajo, ge ne vejn, tak letijo iskre kraj zvezjde. Če na gausti letijo tiste iskre, te na tü na skoro bojne baudejo. Pa tüdi so gučali, ne vejn, nekaj, od sövera na jug če letijo tiste zvezjde, nej ka te tisto bojno pomeni. Tau je tüdi bilau, nej, od zvezjd pa od peterlauga.

150 PETERLAUG

Če má, udje, tri, radéčo, bejlo pa zeléno. Če dosta vina geste, te je redéčo vekšo. Če dosta krüja ge, te je bejlo, če pa dosta...

Matičetov: Ma to kda, samo da se to prvokrat vidi peterlaug ali kda? Da to? Ne sakši, samo da se prvi peterlaug vidi? Na sprotoletke ali kak...

Da se oblači. Da dež stane, te peterlaug je.

151 PLAUT

Pri nas v Slovenski vesi pravi, da sveti Peter plaut postavo.

Matičetov: Kaj je to plaut?

»Plaut«-»plot«. Plot postavo.

Matičetov: Aha, zato da je to. In kak pravite vi tomi?

Plaut.

Matičetov: Petrov plaut?

Nej, samo plaut. Tak se pravi, da sveti Peter je plaut postavo na nebi.

Tau radi pripovedavajo prinas, in na drügi krajaj tü, od niki Šibilski knig, ka je Šibilija pisala, za vrejmena Šalamon krala. Šibilija, tau je bila ena prorokinja, štera je vse znala od svejta, od začetka do konca. Una je tau vse zapisala, vu deveti knjigaj. Da je tau mejla vse zapisano, je nesla tisti devet knig Šalamon krali na odajo. Šalamon krau je njau pitau, počen odá. In je prosila cejno, in je pravo Šalamon krau, da tau je malo drago. No, če je drago, te ne odá - in je šla nazaj domau, nesla vse devet knig domau. In je zažgala tri knige izmed tisti devet.

Na drugi dén je nesla šest knig ta nazaj Šalamon krali, in je pá ponüjala na odajo. No pa, pá za tisto cejno, ka prvi dén za vse devet. Te pa eške Šalamon krau pravo: »Včera je devet bilau, zdaj pa samo šest. Pa itak tau drago.« Ja, ona enga filejra kraj ne pisti, za ona isto cejno. Ja, tau ne bau küpiu, ka je tau drago. »No, če van drago, te tau njé ne odám«, in je nesla nazaj domau.

Pa na drügi dén pá ide ponüjat krali tiste knige. Že samo tri mejla, drüge tri pá krajzažgala. Te pa pride, po čem? »Ja, za tisto cejno, kak prvi dén pa pred tistin dnevon.« »Ja, drago je.« Ona niže ne odá. No, te pa že vido, ka ne more anglati ž njauv, ka ne pisti vkraj cejno. Te je pa tiste tri knige dojküpo. In tiste knige obdržane so bilé tistega časa v nikši cerkvi, kak so te meli. In je tista cerkev po časaj pogorejla. In tiste one knige vse, ka so bile v cerkvi, so bili ... pogorele. In dosta vrejodne knige so bilé, da so že vidli, ka tan cejla zgodovina svejta je zapisana: ka vse čaka na tau zemlau in na svejt, kakše nevole baudejo, in posabne dele od stvári pa od lidi, od nošnje. Jeste, ka de lüstvo dosta trpelo prauti konca svejta, in baudo železni ftiči v zraki lejtali. Pa tüdi, de skaus ženske pét, de sunce sijalo. Pa do se ženske nosile kak moški, ka se nede poznalo, po vlasaj, če je ženska ali moški. Pa tüdi do kokauši zadvečerka jajca nesle. No pa te, da so knige pogorele, te so küperpozvali vse tiste pismoznance, ka so bili velki dühovniki, drügi vse, ka so kaj znali od tisti knig. In te so tisti küperzbrali, ka so kaj znali, in tak se tiste knige nihajajo eške gnes. Vejpa v našoj vési tü jestejo, pa po Vogrskon pa na venak na vse kraje svejta.

Tau so nej knige, ka bi štempane bilé, samo od rauk do rauk se piše dale. Tau znan od te Šibilske knige.

Matičetov: Jes tu mam v rokej tüj eno takšo knigo, ka sem gnes meu, misliu, da bom meu cajta kaj za pogledat. Pa nisem mogu poglednat. Te bi jes prosu, ka mi jih posodite, te v Ljubljano, nosim pa prepíšem, pa zat parnesém.

Pripovedovalec: Ja, pa od srcá leko neséjo, pa lek si kaj asek zemejo, se prepíše, nej, pa do se skrbeli, ka pá na dale ostane, vej tau je že slabo, nej, ka tau so moje žené mati pisali. Mi pa dan za prešteti, pa naj prepíšejo pa naj dale širijo, naj to se obdrží za prišešne čase tüdi.

Matičetov: A je to z vašo rokó pisano?

Júlia Labritz: Tau je z mojo rokauv pisano.

Matičetov: Nej je vaša mati...

Júlia Labritz: Nej mati, tau se jes pisala, z materni knig prej.

Matičetov: To ste prepisali?

Júlia Labritz: Prepisano je, ja.

Matičetov: Tü z rokouv bilo?

Júlia Labritz: Tü z rokauv pisano. Mati so moje desetoga leta pisali, pa so te uni dojpisali, pa so tak pravli, ka so uni tau ne doživé, ka bi ženske v moškon gvanti ojdle, pa na pau nage, pa čüdno skrčene vlasé do mele. No pa so se zdaj včakali. Se tak nosijo ženske, ka so v moškon obleki...

Matičetov: Oni majo ešče pisano?

Júlia Labritz: Oni ešče tö majo pisano.

Matičetov: Pa se ne vej, ni bilo pisano, kada, od šteroga...

Júlia Labritz: Kaj nej, uni majo tisto. Majo. Jaj, tisti so že davni mrlí. Majo parpisano tisto...

Matičetov: Je to pisano, od šteroga so...

Júlia Labritz: Od šteroga so, uni majo tau prejkspisano. Ja, vej da prideo, te dojparnesémo pa jin te tadamo, ja.

Ferenc Labritz: Oni tö majo prepisano, od koga pá uni so prepisali. Tau je pa una že od matere prejkspisala. Mati tü majo, od koga so prejkspisali.

153

ŠIBILA KRALICA PA ŠALAMON KRAU

Matičetov: Kak ste vi čuli, mamica, od te Sibile, kaj je bila ona?

Šibila kralica, tak se zvala. Pa te Šalamon krauli prišla, krali, pa je parnesla devet knjig. Pa je te tak drago prosila, pa Šalamon krau nej sto küpti. Te pa tri zažgala. Pa te je šest ostalo. Pa te tisti šest, pá telko penez prosila, kak za vse devet. Pa te je Šalamon pá nej sto küpti, ka drago bilau, pa je te tri pá zažgala. Pa te té tri je te zatok itak za tisto cenau küpo, kak vse devet. Na pa te tau zdaj tak nutri je tadale, te zdaj...

Matičetov: To ste vi prepisali leta '15?

Ja, petnajstoga leta se tau pisala.

Matičetov: Što je vam posodo te?

Je, Sabaulini.

Matičetov: Sabaulini...

Sabaulin Lujzli, stari človek so bili.

Matičetov: Oni so meli, samo niso oni to z nemškoga ...

Z nemškoga prejkobrnoli.

Matičetov: Oni sami ali ...

Oni samí.

Oni so bili Nemeč rojeni, in se slovenščine navčili. Tak so uni prejkobrnili na slovenskino.

Matičetov: A oni sami?

Oni sami, ja. Oni so bili Nemeč rojeni, z nemški jezika se navčili slovenski jezika. In oni so te z nemške knjige prejkobrnili v slovenski jezik. Tak se od tistoga mau nahaja ta slovenska šibilska knjiga.

Matičetov: In da so umrli ta Sabaulini, kak so meli?

Gašpar Alojz so se pisali.

Matičetov: Gašpar Alojz? Da so vam posodili petnajstoga leta, kelko so stari bili?

Joj, te že zatok šest-sedemdeset lejt. Te so nej dugo živeli, ka so te mrlí po tiston.

Matičetov: Oni so meli druge, sami so meli?

Sami so meli.

Matičetov: Otkec so prišli? Ne vete, otkec...

To ne vejn. Steroga kraja, tau ne vejn.

Oni so decé nej meli. In zdaj hiža stoji tan, bomo šli mimo tiste iže, tütá, gé stare iže so. Uni nejsó meli decé. Meli so takšo oskrblenco. Ka so k sebi zeli. In po tisten zdaj jeste drúgi rod.

Matičetov: Je ešče živa?

Nej je živa. Zdaj deca živé njihova, sin geste tan pri tiston hiži.

154

MARIJA POJBI NAZAJ DÁ ŽIVLENJE

Bojna je bila, svetovna bojna je bila, velka, dosta... (ne sliši se dalje)

...ségo za njegovo dūšo. Kričo je sigder: »Pravičen sodec, ta dūša je moja. Ka je dosta grešila, kradnola je.« Marija ga sigder zagovorila: »Sinek moj dragi, nej je kradnola, ka je sebi bogastvo delala, nego parsilgena je bila, ka svoje življenje si dale malo podugšala.«

Dosta greje je vrag pravo, Marija ga sigder zagovorila par svojen sini.

Tačas pa te je Marija pravla: »Sinek, daj toj dūši nazaj življenje, ka de prej tebi služila. Pa te boš prej...«

Vrag je nej mogo zeti dūšo, Marija se molila: »Daj nazaj življenje, teb' de služila tá dūša.« Na, te je on kucno. Te se njemi zaprlo njavo, ka un na saudbi je biu.

Na, zdaj je te tan živo, un je tan austó par tistome starci. Te zdaj njav oča... njeni oča je sto, aj je un za ženo zeme, njavo čér. Un je nigdar nej pravo, ka nej, oči je tau nigdar nej pravo, ka nej. Oča je tak sigder sto. Lepau so živeli, te so nauk küperpozvali oča svojo žlato, rodbino. So djeli pa pili. Aj sakši malo pripovejda, nišo pripovejst. Da so se veselili, da je nanjega prišo réd, ka de mladoženca, ka baude, te je un pravo:

»Porazmite mi, vsi zamaj, ka ge zdaj povejn. Prišli ste na mojo veselico. Jas tau ne moren včiniti, ka oča škéjo.«

»Pa zaka nej?« so vsi pravli, »zaka nej?«

»Nej, ona je moja druga mati. Moja mati me je na svejt porodila, ta mi je pa življenje nazaj dala, ka živin. Bi ge že biu med mrtvin, zdaj se pa tū. Ne moren včiniti tau.«

Te so pa tak že vidli, so tadale lepau, po méri, pa so lepau živeli. Če nej so mrlí, eške gnes živéjo.

Matičetov: To so oča pripovedali?

Pripovedovalec: Oča so parpovej dali, šteli so. Tau je zapisano.

V tisti knigi, gé so oča tau šteli, je zapisana vés ino leto, dosta je zapisano. Ne vejn, gé so tiste knige, ali to so oča pripovedovali, tau je preveč lejpa zgodovina bila. Ka se je zgodilo s ten Janezon. Ka je on biu na sodbi v hribovji. Pokauro Marija zagovarjala.

Eden je biu, ka je gučo, ka se un že od drügin naraudo. Ka un tau čüti, ka je un nauk že živo. Pa so ma nej dali valati, ka tau nega, pa so, ka nej istina gé. Pa je pravo, ka je istina, ka tau je un tö od stari lüdi čüu, ka so stari lidgé tau že znali, nej, ka se sikši človek mora dvakrat naroditi.

Matičetov: Pa so se njemu smejali?

Ja, smejali so se, pa so se norca delali, ka un nauri, ka tašo guči pa je pravo, ka nej, ka je istina.

Matičetov: Ka je biu, eden tan iz varaša?

Ja, v varaši, v Somboteli je tau bilau, v enoj krčmej, ka so küperprišli.

Matičetov: Pa on je biu varaški?

Ja, varaški biu, Vogrin, ja, ka na *vasúti* dela.

Matičetov: Keroga leta to bilo?

'46-oga leta bilau tau. Tau se jas sama na svoja vüja čüla, ka tan parpovejdali so.

Matičetov: Kaj je biu on?

Un je biu *vasutas*, železničar. Ka redečo šapko emo.

Matičetov: Je bil stari že?

Že starejši biu, tak v petdeseton leti biu, ka tau prepovedavo. Vözüčeni človik. On je pravo, ka de parsego, ka je istina, ka so tau njegova baba nej sam gnauk pravli, ka je tau, ka je istina. Ka se sakši človik dvakrat naroditi more.

ZGODOVINSKE POVEDKE

156 ČRNA MLAKA (CERKEV SE JE POGROZNILA)

Kak paut pela iz Števanovec v Slovensko ves, tan so črne mlatje, pa pravijo, da se je tan nika pogroznilo. Ena druga črna mlaka pa je v Andovci. Lüstvo pravi, ka se je tan ena vólka cirtjev pogroznila. Ka štje se zaj vidijo ciglove, nej, cüdjeu se vidi pa, ka štje?

Matičetov: Zvon se čuje, nej?

Takšne razvaline še zaj tan, pa lüstvo pravi, ka štje, ka je tan vólka cirtjev bila, pa se je tan pogroznila.

157 KIP V MAUDINCAJ PA TÖRSKA KRALICA

... tista törška kralica je vužgala, ka poslala. Da so steli v luft pistiti, de so pa v pamet zeli. Pa so kraj zeli.

- Pa tau istina bila?

- Tau istina, v štenjej tak gé. Mi smo vidli nej, aj te tak v štenjej ge notra.

»Saupoh« prej bijo. Tau tan tista voda, ka de tan nota tečé, tan prej s konjon podmeto, pa je spadno, pa so ga tan strlili. No, pa so ga te tü pokopali. Vejpa tü dje *szobor* gorapostavljeni.

- Ejpa, vi ste nan kazali, vejte, da so s tetico...

Pa štenjé še gora dje. Tü v Maudince. Vogrski pravijo „Nagyfalva“, nemški je „Mogištauf“. Slovenski pa mi „Modince“ gučimo.

158 TÖRKI SO NA SKLAUŠTJINOM BRDJEJ POKOPALI ZLATO TELE

- Dejdek, pa vi tisto ne vejte, da so Törkova sé prišli, ka na Sklauštjinon brdjej so eno zlato tele pokopali ...

- Tau so samo tak gu...

- Istina?

- Tau so tau stvar lidjé tak gučali, ka prvin nauro lüstvo bilau. Tau je nej tü bilau, na Sklauštjinon, tan gora na z gorenjga Matjinoga brgá štje. Tan. Ka so prej ženstje vönosle zemlau, ka so vökopale, ka tü penezdje geste.

Matičetov: Gé tau bilau?

Na Sklauštjino brgej. Oni pravijo, ka na Matjino brdjej. Matjin je ena hiša, tak so gučali.

- Pa zakoj so te nej najšli zlat?

- Vejpa če je nej bilau.

- Prej so preklinjali pa te zlat sigdar ta dale, zlato tele tadale nota spadnilo, nej?

- Ja, tak so gunčali, tau so moj pokojni oča gunčali, ka so oni taši pojep bili, ka tū v vesni ena ženska bila...

159 ŽENSKA, ŠTERA JE POKOPALA PENEZE

Matičetov: Tau šče enauk povejte, ka je bilo...

Ja, Boga so meli, depa tau dja ne vejn, kašga leta je tau bilau.

Matičetov: To je vse glih.

Aj te tau trno dugo je nej bilau. Zatoga volo, ka žensko vejn, ka je bila, šče živala dugo. Šče mejla dva deteta tū dva, pojba. Ja. Pa so te ... je tista tau vönaprajla, ka tū penezge djese nin pokopani, ja. Pa na bučo je odla tū, svetica, pravijo. Ta z mladimi, z daumi, ka na bučo ojdla. Pa sé s seba te tō par vōziskala, stéroga si ona stejla, ka vsikši s paron ojdi.

Matičetov: Pa to so jo za boga meli? Prlé ináčé pravo. To je tak pravo.

Za boga so jo meli, to ženo.

160 ČÜDNO VARASTÜVANJE

Zgaudio se je pá v Pestszentlörinci tō. Biu je mrtev, ka eden mrau. Te pa prišlo vtjüp - ne vejn, če privas tō taša navada, ka Bogá molijo za pokojnoga večer. Te so pa uni v drugoj iži bili, ki so Bogá molili. Nej tan, gé mrtvec biu. Tisto so meli, ka več iže majo, tan, gé mrtvec gé, v tistoj iži, tisti so pa Bogá molili, tan njuga nej bilau. Te pa gnauk, kak molijo pa so zmolili, te gnauk eden skauspride. Tisti emo tisti gvant, tisti mrtvec, ka emo nasebi, s tistin prišo. Pa kak bi skaus ušo iže, s tau ižo, te nad dverami stano. Te so vsi tūma gratali, ka zdaj tau, eden se nej pokūso pitati. Te so zatok enga don na njé zeli, eno deklo, aj donk pita, ka želej.

Na, te je pa pravo s tentjin glason:

»Telk pa telko očanašov, pa to pa to, pa da tau zmolijo, te je prej gotovo, ka se te rejši.«

No, pa tan tak stau, ka so molili tak dugo, te se nauk obrno ta mrtvec tanazaj. No, te v tašo ižo niške nej sto titi. Tisto pa dugo trpelo. Mrtvec dugo tan stau pa te odišo. Te, da tisto vse minaulo, pa cajt odišo pa zranek sé dé, te déjo gledat. Mrtvec je nakli nagi ležo. Gvanta nika. Nadji nakle na srtéli tá.

Tisto so pa bili tauvange. (Razmite, ka so tauvange?) Pa so nutiprišli, pa tisto gvant v iži bilau, v omaraj, gvant vō, pa vse, pa so dojrazlekli, pa od mrtveca tō, ka daubo, jemo nasebi. Tisto je drudji biu tauvan, ka se tak naravno, ka so tisti nej pokūsili vō. Tan pa te ka bilau gvanta, ka drudje vrednosti, tisto so vse odnesli, te so gorprišli, ka so tauvandje ojdli. Pa te so že vse porobili pa odnesli. To je bilau.

161 MESTO STRICA SO GRA POKOPALI

Na Štajerskon jestejo velke plamine, daleč kraj so vesnice. Pa tan nemrejo priti do baute pa nej do gostilne pa nika nej. Tan si morejo že v jesen nuti spraviti živež na cejlo leto.

Pa če se kaj zgodi pri rami, tan ne morejo do padara priti, ka do zdravnika pa nej do cerkvi pa nej do nikak nej. Pa če se kakša nesreča zgodi ali mrtveca majo, tan tō nika nemrejo pokopati. Depa ka mraz pa mrtvec ne zvonja, tan si že poskrbijo vleti za škrinje, gé mrtvece nutri dejvajo.

Na, pa te so meli enga betežnika, pa je zmejs mrau. Pa nut v škrinjo ga denejo pa gor na paud ga denejo. Pa tan zmrzne pa ma nika nej. No pa so meli eške drūgo škrinjo tō, tan so pa gra nuzosipali do sprtoletje. Na, pa da že se odpistilo, ka so leko s plamin dojšli, »na zdaj mo te strica na cintor pelali pa ga pokopamo.« Rejsan, nutik gor na kaula pa odpelajo na cintor, že vse dojzabito bilau, pripravleno. Na cintori pa lepau ga nupokopajo na mesto, pa malo objaučejo pa idejo nazaj domau.

No, zemla se tūdi odsegreja, ka do orali pa do sadili, vse pripravijo zemlo. Nazaj gor na pod idejo, po škrinjo po graj. Gori idejo pa dojpreneséjo škrinjo pa opréjo, tan so pa striceka nut najšli. So mesto strica graj pokopali, stric je pa doma austo. Graj se je tan v grabi že vse raso, pa so malo delo paršparali, ka nej trbelo vsakega posebi saditi, ka so ga vse na kúp posadili. Na, te so tapelali eške strica tō, pa so ga pognojili graj, ka aj lepše zrasté.

Matičetov: To je tū, oča so pravili?

Tau tū so oča pripovedavali, ka so uni dosta po Štajerskon odili delat za mlada lejta. No, pa tan so Štajerge pripovedavali, ka se tan vse godi po tisti plaminaj. Če je bila istina, ali nej istina bila. Mogauče, ka je laž bila.

Matičetov: Kaj so delali oča?

Tan so, pri zidaraj so ojdli. Sprtoletje so odišli, za prvá sigdar. Oča pa mati sta badva ojdla, pa cejla vés, tan so si zaslūžili. Lejpe peneze, cejlo leto so tan delali, pa so v jesen prišli domau, dosta penez so, pa živež kúpili na zimau. Tau tak bilau s toga kraja te, drugoga zaslūžka nej bilau. Fabrik nej bilau, ka bi v fabrike šli, te so pa na Štajer šli zidaron delat. Mercešlahu, posebne krajine, Dalmacijo, vej ga vrag, gé so vse nej odili.

162

V ŽLATO SE OŽENO

Nauk je eden zéjo, ženo se je, pa je v žlato se oženo. Zdaj pa te eden konje paso pa lopau par konji, konje vnoči paso pa tan par vrataj ležo, pa te zdaj smrt k njema prišla. Ma prajla:

»Francek, poj, ka va nikan šla.«

»A, dja prej tū ne smejn kraj, ka prej tū so mi konji, vōodidejo.«

»Nikan, prej, ne odidejo, tū, dej so zdaj. Poj, prej, te ne 'm na lagvo pelala. Na gostüvanje va prej šla.«

»Hat, dobro bi bilau malo rejsan« - z njin idé. Prideta na tau gostüvanje, notadéta na dvéra. Prej fejst igrao, plešeo, njiva sta si prej v kauta tástanila. Njema so prej fejst piti pa gesti davali, ka so njega vidli, njau so pa nej vidli. Drūdji lidjé, sam njega. Aj prej té da vōsplešejo, una prej gnauk taskauči pa ženina šinjek vrejža. Ženin poájo, lidjé ga lovijo: »Jaj prej, ženina je lagvo, ženina je lagvo.«

Dje, lagvo ma je, ženin je mrau. On tisto vse vido. Liki drūdji lidgé so nej vidli. Drūdji lidjé so tisto nej vidli. Zdaj te sam tá k njema staupila pa pravla:

»Poj, Francek, zdaj va šla.« Krajdéta.

Tanazaj k té konjon. Konji so itak tan bili, dej so bili. Té zdaj on tan dolalégo, njé več nej bilau. Njau več nej vido. On tan dolalégo pa spau. Hat, on je te zdaj domau prišo, s temi konji, on je več nika nej sto delati, sam je furt spau pa na tretji den tü mrau. Na tretji den tü mrau, ka je te tak furt spau, ka tisto vüdo. Tisto se te zdaj tak zgodijlo. Z žlatov ženiti, ka se v žlato prej nej dobro ženiti, zdaj tak istina. Pravica bila.

163

DIVDJE GOSI ODLETIJO V TOPLE KRAJINE

Moj dejdek so pripovedavali, ka so gosi meli tistga časa pa eške zdaj itak se ena pauva. Pa v jesén, da so divdje gosi šle prejk naše hiže, pa so raščale. Pa je eden gosak se zdigno z našimi vö z gausi, pa z njimi odleto, z divdjimi gosami tá. Cejlo zimau gosaka nej bilau, nej, ka je odišo. Pa sprtolejtje so nauk v pamet zeli, ka je gosak prileto nazaj, da so gosi nazaj prejk šlé. Drugo nej emo, samo čonte pa kauže, nej, ka je vse táposeno, ka se dosta mantrau, ka taša domača stvar nej vajena, ka bi v zraki teuko letejla. Tau je istina gé, ka eške nej dugo, ka je eden z bregauv, moški so tüdi mlejko nesli, pa so pripovedavali, ka se pri Fincini nauk svejta zgaudio, ka je gosak odleto z divdjimi gosami pa sprtolejtke nazaj prišo. Če je istina ali nej, jas sen vüdo nej.

ŠALJIVKE IN ZBADLJIVKE

164 VERIČANCI

Veričanci so pa v pütro nota kašo tjüjali. Pa kaša fejs vrejla, te s' go pa strejlali. Pa so te prajli, ka do uni Veričanci.

165 RITKAROVCI

V Ritkarovci so pa na strejo biká vlekli, pa njin je rit dola kazo, pa so te pravli, ka do uni Ritkarovci.

166 ANDOVCI

»Andovci, bandovci, po naši poti hodijo«

Matičetov: Vsakša ves má take.....

Ka se caunajo.

Tak smo mi goučali: »Andovci, globaunci.«

Otkauvci pa so bilij »Börgölini«.

»Otkauvci, kraupni gaubci.« Tistin pa smo se tak sir caunali.

»V Andovci segnjeno mlejko z vilico gejte.« - tau smo se mi tō sir caunali.

Matičetov: V Andovce, ko pridem drugikrat, bom vprašal, kaj so oni van gučali.

167 SAKALAUVCI

Grblali so, pa so nej znali, kak trbej grblati. Pa so tavö na brejg grblali. Te so pa geli, pa so kolač krüja meli pa so ... krü jin vujšo pa je tanut leto. Te so pa vidli, ka tanut baukše grblati, pa od tega mau sir tanut grblajo, nej tavö. Tavö na brejg.

Pripovedovalka: V Trdkovi tau bilau? Ge se v Sakalauvci čüu.

168 SAKALAUVCI

Matičetov: Feri bači, kak je tau bilau, da so te Sakalauvčari...?

Da je, ka so zvonili?

Ja, v jesen, da so črešnjove drejve listje redeče dobivale, te so mislili, ka lejs, gora gori. Te so pa zvonili, ka so fajbekare zvali, ka do gasili. Da so fajbekarge prišli, pa pitajo, gé odjen.

»Vejpa tan je vse redečo, ka gori.«

»Vejpa tisto nej odjen gé, ka tisto črešnje listje süjo grtúje.« Pa nej trbölo zvoniti.

Tau v Sakalauvci se godilo.

Pa eške nika. Pravijo, ka v Sakalauvci vse zeléno dojspravijo, samo dino bejlo. Pa dina je cvela, pa bejli pra je leto tá, pa so pá začnili zvoniti, ka gorí dina. Ka njiva gori. Pa pá so fajbekarge prišli gasit, pa te nika nej bilau ognja, liki dina je cvela pa se tisto kadilo.

169 SAKALAUVCI

- Tau so se caunali Sakalauvcon?

- V Sakalauvca so meglej zvonili.

- Zakoj?

- Zakoj? Dje, krepka megla bila, pa so grabali, pa so mislili, ka gori. Te so pa zvonili.

Na pa s tau zdaj špot dje. No. Eti so pa zvonili, ka so prej pejneze vövkli ...

Matičetov: Ka so Sakalauvci rekli za Slovenčarje, za vas? Sakalauvci so tuj vam ne dolžni ostali... Kaj so vam rekli oni, ka so gučali?

Nazaj so gučali, tau zdaj špot bijo eden drugoma.

Matičetov: Ka so gučali?

Oni so gučali, ka Slovenje so pa zvonili prej pejnezon, ka ga vlekli, te so pa notri zleteli.

170 SAKALAUVCI

... ka so Sakalauvci nej tü bili, prvin ves nej tü bila. Tan vanej je bijla, dé je Borovnjak. Tan vanej...

Matičetov: Zakaj so predjali ves?

Vej so pa prejk noter so spravli k rama.

Matičetov: Zakaj?

Tau dja ne vejn, zaka, tau so noter šli. Te pa tistoga so se sir smedjali, ka tisti zaspo pa te tan austo, Borovnjak. Te prej un je zaspo, te da drudji odišli.

Matičetov: Kak je zaspo?

Kak je? Spau je. Ka nej gorestano rano, drudji so pa rano odišli. Za vütro rano.

Matičetov: So meli kakšo, so bili, se zgučali, da majo se...

Dja, tau vejte, ka so se mogli zgučati. Ka so kan šli. Na pa so se te tü vövkli, v grauba, tü.

Matičetov: So letejli ali kak?

Cejli, vse. Cejla ves je, samo eden tan austo, prej.

171 SAKALAUVCI

Tau takša šega geste, ka edna vasnica ta drügo dojnosi. Ka so prej tak nauri gé.

V Sakalauvci, tan prej vse zeléno ženjejo žetvo, nej, ka vse nej ozorjeno. Zeléno. Dino pa repo, tisto pa bejlo. Zat, ka dina bejlo cveté, te je pa pá nej zrejla. Pa repa tö bejla gé, ona je pa tak sigdar bejla gé.

Žetva mora bejla biti, nej, ka te je zrejla, pravijo, ka uni zeléno delajo, dino pa bejlo. Dina je pa bejla nej ozrejlena gé, ka bejlo cveté. Pa repa je tüdi zmeron bejla gé, tau pravijo na Sakalauvčare.

Sakalauvčari pa pravijo pá na drügo vés, pa tau tak ena vés na drügo tiska takše.

Matičetov: Ka pravijo Sakalauvčari od Senčarjov?

Ja, oni pá pravijo, ka mi ta vö na brejg grablámo listje.

172a ŠTEVANOVCI

Tüdi se je zgaidilo v sausedno vesi Števanovci, vleti, ka je dosta müj bilau v künji pa vinej. Pa so zeli veje pa meklé, pa so müjé vse vö s künje pa vö z ganka zacomarili gor na pod. Po lesnici vse tagor zacomarili, vse tan gor bilé. Te so lesnico krajzeli, ka müjé nedo mogle nazaj doj v künjo priti.

Števanovčarje pa pravijo, ka se tau na Siniki zgodilo.

172b ŠTEVANOVCI

V Števanovci gučijo. Eden pojbiček prišo po vesi k enoj iži pa nekaj prej pito: »Na, gé so pa oča?« »Oča grdijo. Nikoga nega doma.« »Gé so pa?« »Oča grdijo, mati prdijo, Ana pa naga doma.«

Matičetov: Kaj je šteu reči, kak bi Senčarje rekli?

Un je istino pravo. Oča so grdili, šečo kauli rama so grdili, ka mara nede mogla na kvar titi. Mati so pa preli, na, zdaj se že ne pardé, prdijo pa kauci, ka so preli. Ana pa nega doma, ka je nej doma bila. Pa je pravo, ka „naga“ doma. Tau je pa grda rejč, ka »grdi«.

173 CIGANJ PRI SPAUVEDI KRADNE

Zdaj pa, od enoga Ciganja, kak se je spovedavo. Šau je na farof, da de se spovedavo, ka svetki so približavali. Notri f ižo stauipi, nikoga nej bilau nutri. Tan je viso eden lejpi klobuk, na vislici, na *fogasi* mi pravimo. Zeme doj klobuk. Ide dale v drugo sobo, pá nikoga nega. Tan je biu en lejpi pejkli, po našen pravimo raužni venec. Imeu zlati križec gor. Zeme, in v šinjek si obejsi. Ide dale, tan najde plibanoša.

»Na, Ciganj, ka hočeš?«

»Jaj, gospaud plibanoš, rad bi se spovedo.«

»No, dobro delo si včino, če se škéš spovedati. No, te pa poklekni.«

Zemi štaulo na sébe vržejo, tan klečé Ciganj.

»No, začni se spovedavati.«

»Ja, v prvo hižo sen stauipo, sen krščak dola zeu.«

»Dobro si včino, Ciganj. Drugo.«

»Da sen v drügo ižo stauipo, tan sen križ na sébe vrgeu.«

»Dobro si včino, Ciganj.«

Poton, ka se on tau spovedavo, je dühovnik meu uro v pruslekino žepki, medtem je pa vöro vöpotegno, tü z žepke Ciganj. Pa pravi dale:

»Da sen v tretjo ižo prišo, te sen pa vöro kradno.«

»Ja, tau moreš tanazaj dati.«

Ciganj zeme vöro pa tanazaj dava.

»Meni nej trbej, ta nazaj daj tistoma, komi si vkradno.«

»Ge sen tak ta nazaj davo, pa nej steu zeti.«

»No, te naj bau tvoja. Drugo nej si včino?«

»Drugó sen nika nej včino.«

Ja, te so je pa odvezali, no pa sta šla v cerkev. Na, pa ga prečistijo pa Ciganj je mérne dūšne vejsti odišo, vej so ga odvezali pa so ga prečistili. Da nazaj pridejo domau, pridejo notri f ižo, vidijo, ka nega krščaka.

»No, njegove ciganjske matere! Té je pa krščak odneso.«

Te so že brodili, ka pa zdaj te dale. Ja, idejo v drugo sobo.

»Jaj, njinoga raužnoga venca, nega zlati križec.«

Na, Ciganj je zdaj odtekeu. Na, na slejdnje pa eške na ta vöro. Ja, vöra tō nega v pruslekino žepki. Depa so nej mogli Ciganji nika nej, Ciganj je vse ovado, ka je vkradno. So pravli, ka je dobro včino, Ciganj očiščeni je biu grejov, pa je jako bogato vkradnio vse.

174

CIGANJ PRI SPAUVEDI KRADNE

Gnauk je en stari Ciganj biu, malo glüpi biu. Pa je nej sto v cerkev iti k spauvedi pa je üšo v farof, gospaudi k spauvedi. Da je nutprišo v farof, najprva ižo je prišo, tan gor viso en krščak, krščak dolazeu, doj s cveka. Dobro, nikoga nej bilau. Dale ide drugo ižo. Tan gor je viso en raužni venec, lejpi zlati križec jemo gor. Nikoga nej bilau, raužni venec doli zeu pa gor na sébe lüčo. Dé v tretjo ižo. Tretjo ižo je prišo, tan je najšo gospauda. Gospaud so ga pitali:

»Na, Ciganj, ka škéš?«

»Lepau prosin, k spauvedi se prišo.«

»Dobro, dojpoklekni.« Doj je poklekno.

»Zdaj guči greje.«

Da je cüjpogledno, gospaudi tan je, gospaudi vöro vö z žepke zeu. Gospaud so nej pamet zeli. Vöro zeu. Na zdaj je spovedavo se.

»Najprvo ižo se ga prišo, se ga krščak dola zeu.«

»Ciganj, dobro si včino.«

»Drugó ižo se ga prišo, se ga križ na sébe lüčo.«

»Ciganj, dobro si včino.«

»V tretjo ižo se ga prišo, se ga vöro vkradno.«

»Ja, vöro si vkradno? Vöro nazaj daj tistme, kome si vkradno.«

»Nate.«

Gospaud so pravli: »Meni nej, tistme daj, kome si vkradno.«

»Tistme se tak davo, tisti neške zeti.«

»Te vóra tvoja.«

So ga gospaud odvezali, »z Baugon«.

Ciganj je krščak vkradno pa je pejkli vkradno pa gospaudi vóra vkradno, pa Ciganj je odišo zbaugon.

175 PLIBANOŠ ZGRABI MANJASTE MLATCE

Pa ednauk, so na farofi tü mlace meli, gospaud plibanoš. Te so eške dosta grünta meli pa so dosta pauvali. Pa tü so mlace meli. Pa so niši drveni mlaci bili, ka so nej trno partežili ta cepé, tau zvekšoga so malo tázmatali, pa te podnék, da trbölo na obed titi, so je jejst zvali mlace, li so tak gledali. Da so mlaci dojpogrbllali slamo, ka so na küp zmetali, te so pravli, da naj pistijo delo pa idejo na obed.

Idejo rejsan na obed, tačas, ka so obed opravlali, se plibanoš nuti vlegli v slamo. Zdaj do probali, kak so klaj mlaci cepé potežili. Obed opravijo mlaci, pa idejo nazaj, ka do slamo mlatili, ka so tan nihali pred obödon. No, pa (posnema mlatenje).

No, dobro zdaj nauk obrnimo okauli, pa pá drügi kraj mo mlatili. Pa da so obrnauti, te so popa vö s slame obrnauti. Ka ranč niti pamet nej zeu pop, ka nut v slami ležo, ka so nika nej partežili cepé. No, tak jin je vödau lon, pa so mogli oditi s pauti, ka so njin več na kvari bili kak na hasek.

Tau se ednauk godilo tü pa tan leko tüdi... za kratek čas je tau tü dobro bilau.

176 DVA STARIVA SRMAKA

Gnauk sta pá dva stariva srmaka bilá samá, edna baba pa dejdek. Zdaj te eno veliko njivo žita sta mela posejeno. Hát, baba ma nej stejla delati. Žito že preveč ozrejllilo, hat, dejdek kaj nej vedo z babov. Hat, nej pa nej. Baba prajla, tau njiva ne moreta dolasprajti, ka trn veuka njiva pa una več ne lada. Te že tak dugo, tak dugo, ka dejdek kaj nej vedo ž njauv, dje gnauk go je dün na njé vzeu. Baba vsakši den völetejla na njivo, pa kauli njive lejtala pa vsir goučala:

»Jaj, ti velka njiva, da 'š pa požeta, da 'š pa požeta?«

Dja, gnauk pa dejdek tanaprej leto. Pa se nutra v žito skrejo, pa da baba üšla, pa kričala:

Štojina Reja iz Števanovceev, leta 1965 (zasebni arhiv).

»Velka njiva, da 'š pa požeta?«
 Un pa nazaj z njive kričo:
 »Gnes malo, zran malo, pa mo gotova.«
 Hát, baba tau čöje, domau leti, dejdek pa naprej, pa pravi:
 »Vejš ka, nekaj mi je pa vö z njive krijčo. Dja prej, gnes malo, zran malo, pa ta drügi den malo pa mo gotova.«
 Pa baba hajd vö, pa vsakši den sta malo žela pa njiva gotova bijla.

177 PRAUŠKARICE SE PRI SVETI TROJICI NAPIGEJO

Da so ešče, za prvá, da so na prauško ojdli od nas k Sveti Trojici. So bilé pijane babe. So šlé pa so v krčmi küple za pet krajcarov palinke pa za pet krajcarov krüja. Pa so te nü v sklejco zdraubile, pa so tisto gele. So pijane bilé, pa so gledale, ka je cerkev na brgej stala, krčma je pa na dolej. Pa so tavö na okno gledale, pa so pravle:
 »Kak je tau, vej so pa prauškarge kauli Trojice ojdli, zdaj pa Trojica kauli nji odi.«
 Tak so pijane bilé.

178 FRDOLICA O KUKI PA STAROJ BABI

Tau so naši radi gučali: »Stara baba lük oplejla, paj na riti kuka vgejla.«
 Kuka tau je ena takšna stvar, ka po njivaj zelenjavo üdo redi, pa dojgej. Za kratek čas so naše matere rade gučale: »Stara baba lük oplejla, pa na riti kuka vgejla.«
 Tau je črna mala žiževka. Ma male taše čontene parauti, pa po lufti tö zna lateti.

179 KA NEDE DJAKLAU

Nauk je en paver tü okapo pa je en djeklavi mimo üšo pa ma pito:
 »Ka tak grdo trnato okapaš?«
 »Ka nemre vöokopati.«
 »Kaj bi nej, leko okopa. Tü djeste pomauč«, djeklavi pravi.
 No, paver djeklavoga pita: »No, pa ovadi mi, kaša pomauč ge.«
 »Malo vöspatonerati, več trava nede rasla.«
 »Ja?« Ov pa te pá pravo, te djeklavi, paver djeklavomi pá pravo:
 »Pomauč toma tö geste, ka nede djeklau.«
 »Kaj te naj dela?«
 »Naj ne guči, te nede djeklau.«
 Po tiston je pá se nikan odpotüvo té djeklavi. Na kolodvor ide, na železniško postajo, tan pride na edno vozni red, kak kaj idejo vlaki. Pa tan cüide enoma železničari, pita:
 »Go-go-gos-pa-paud že-že-že-lezničar, bo-bo-bojte t-tak do-dobri, po-povejte mi, da de ü-ü-šo v-vlak v Györ?«

»Č-če b-bi eš-ke n-nej na-namé pi-pitali, bi eš-eške c-cug za-zaojdi. Z-zdaj v-van pa že od-odleto...«

Prišo en djeklavi pautnik pa enga železničara pito, gé geste *véce*. Ka ma trbej iti.

»Ja, véce?« Tačas, ka sta se njiva zgučala, ovma v lače vujšlo.

PREROKOVANJA, ŠEGE IN NAVADE

180 ŠATRIVANJE O BODAUČNOSTI NA SVETO NAUČ

Tau vi ne vejte, kak so prva stari lidjé goučali, kak so meli gništje pa kak so vse delali, ka so gora pepeu sipavali pa tau vse. Na sveto nauč.

Pa so te tak lepau tapoprajli pa te na tisto pepela gora se je skazalo, ka se je par tistoj iža tisto leta zgaulilo. Če je krava zginila, te so kravo drli, če je mrtvec bijo, te so mrtveca oblakavali. Če je pes zginil, te so psa drli, tisto so te tan delali.

181 NA DJÜR DJEVO

Svetoga Jurja je pa tak, ka te začnemo krave vögnati, prve so tak bilau, krave vögnati. Pa pastér, šteri tisto pasé, krauglo cvrtino ocvrejtj. Pa vö krave žené, kelko koli krav má, taspisti pa dé na krtinjek. Pa tan tisto cvrtino zej. Ka tisti paster te srečen, ka cejlo leto mara kauli njega djé, ka néde vkra od njega. Tau je od Djürdjja. Pa te leko bausi odijo, ka te večja ne škaudi zdravdje.

Matičetov: To ste pri vas...

Pripovedovalka: Dja sa tau že seba tak delo, da se dja paster bejo.

Matičetov: To je šteroj vesi?

Pripovedovalka: Būdinci.

182 DA SO NAJPRVA VÖ NA PAŠO GNALI

Uni so lanc tak pod pragon prejkdjali, pa so mlajšon djajca stjüjali, pa tisto djajce nuta pod prag djali pa djarmanjek. Pa so te krave prejk tistoga šlé.

Matičetov: Na šteri den?

Da smo najprva vö na pašo gnali. Pa te leskovo šibo, tašo ka jeno leto zrasté, tisto smo mogli prva vtrgniti, pa nej pod strejo nesti, liki vanej taličiti pa te gorazeti pa s tistin smo te krave gnali. Tau pa mi gnesdén več nika ne delamo, samo krave zgrabimo pa letimo ž njimi, pa dobro.

183 NA FAŠENEK

Na fašenek podnék smo djeli svinjskoga rbta mesau. Tiste čonte smo na lopar dejvali, na tisti lopar, ka krü v peč dejvamo. Smo na red kauli dolasklali, pa ižin pes, zdaj stero čonto najprvin tanesé, tisti se najprvin oženi. No, pa prinas se tak zgaulilo. Mojo čonto,

ka sa dja djo, tisto je te pes najprvin odneso. Pa so drugi vsi starejši bili od ména pa so se nej oženili. Dja najprvin.

184 ŠATRIVANJE MOŽA

Naprej pred trej kralovon dekla se mora postiti, na eno zrno pšenice. Tri zrna pšenice cejli den. Pa te da zvezda gora pride, te se ji prej mauž pokaže, steroga zeme.

185 ŠATRIVANJE NA SVETI POST

Na sveti post pred obödon, prvin kak djejmo, kokošán lanc kauli napleté. Pa jin te djesti nutravrže. Te kokauši nedejo vkraj, ka bi je lasica mogla zgrabti. Te se cejlo leto kauli iže držijo. Tau delamo mi.

186 ŠATRIVANJE NA SVETI POST

Na sveti post smo prva dosta delali. Vejpa zdaj, črtalo pa slamo pa vejtte, ka smo v aukna klali. Pa sildje, sakšaféle sildje. Tau smo vse nota pod sto djali, pa te od svetoga posta do Števanovoga tisto pod stolon bilau, pa smo kokaušon gesti nej dali. Te da smo tisto pod sto nesli, te smo jin nasipali pa te pá na Števanovo, da smo vözeli. Tau smo tak te tau šatringo meli, pa v aukna nota korine klali, pa drejvdje trausili, Baug moj, Oča moj, smo dosta delali. Tau pa gnesden več nika ne delamo, ta mladina tau vse tanjala, ka nika več ne šatriva pa nika več ne vejo.

187 NA SISVECOVO VEČER NA STO DEJVAJO DÜŠICAM RANO

Na sisvecovo večer so tü navado meli stari lidgé, večfelé rani na stoli njavati. Zdaj prej pridejo nazaj pokojne düše, ka do tan jele na tisti stoli. In celau, ka na drugi dén dušni dan, ka düše prej domau idejo na svoj dom, vsaka se ranit. Zdajdén, gnesdén več tau nega, ka nika ne delamo kaj takše. Za prva so kaj takše vse znali pa delali.

188 ŠTIRI MARIJE

Kelko lejt že tau, ka tü dola na kopé vdaro, nota v žito. Štiri-pet križov nan je zgorelo. Parleto, ka sa vido, kak so zdaj, etak je križ biu sklajeni, pa te tü je zdaj bila zemla vövdardjena, pa tak tá.

Parleto, ka se vido. Kak je etak zdaj križ bijo sklajeni, pa tü je zdaj zemla bila vövdardjena, pa tak táznešeno vse. Ka je távdaro, pa se je od tistoga slama vužgala. Taši grablec,

pa te pa križ. Te tak križa do križa tágoro. Da péti križ se vužgo, te se dja že parleto od tec tadola. Pa ka smo mi te delali? Na samo Srpno Mardjo sva miva z naši pokojnin tisto pšenico kosila. Sam ka v žito vdaro, nej pšenico. Pa sva tak težko kosila. Un je nej mogo kositi, dja se nej mogo brati. Spiš je pa pri nas taleto. Dja sa pa vö na vrtnico prišo. Tü tak seča je bila, se vö na vrtnico staupo, na oglavke. Pa gnauk zak za menov tá, deje »džžžž«, pa vidin, ka dola po njiva leti, pa sakši snop taobrnó, pa strnovge vse kumas letelo, ka spiš leto. Števi naš je vezo, un pa kalap ma doj z glave vdaro, un se pa za snop držo. Pa tisto eno dvakrat tak letelo, tisti spiš, pred podnevon. Srpna Mardja je sakalauske kapejle patron. Pa v Sakalauvci te den vsikder svetek majo. Pa je naš grünt na sakalauskon, pa bi mi nej smeli delati. Na sakalausko hataraj je naš grünt. Pa te je zdaj tisto nan tak napravjlo, od tistiga mau na te den več nika ne delamo.

Matičetov: Na šteri den je to?

Pripovedovalka: Na Srpno Mardjo, Marijo.

Za mojga očo so tö nej delali nikdar žetvo. Če so tak na prdjiščaj, kak so za prva na prdjiščaj meli, te so zadvečarak goravezali, liki želi so nikdar nej. Ka so moj oča tak prajli, prej štiri te Mardje djeso, pa tri svetimo. Tau bi pa prej najbolje mogli svetiti, pa go ne svetimo. Ka una kosice v rotjé dá, ka si žetvo vküpbaremo, krü.

189 ŠTIRI MARIJE

Matičetov: Štere so te štiri Marije?

Pripovedovalka: Vej edna je zdaj bijla, adventska Mardja. Edna zdaj pride, svečnica, pa te pride ceplena Mardja, pa v žetvi srpna Mardja.

Matičetov: Štera je ceplena? Zakoj gučijo ceplena?

Pripovedovalka: Zatok ceplena, ka te cepimo drejvdje, rauže. 2. februara pa svejče v roke dava, če mrgé stoj.

190 SVEČNA MARDJA

Tau so moj oča tü šatrlili, kak so meli staro ižo, pa tran je tak ta prejk, tisti tran eštje zdaj nikan taodpelani, ka tan bijo tadjani. Tan tau taši križ gora bijo vrženi. Pa te so zdaj na svečno Mardjo, kak so svejčo nosili k meša, da so domau parnesli pa so te nej s ta skaus trama šli, liki pod tisti križ so nutastanili pa so svejčo vužgali. Kelko nas je bilau, na sikšoga čleka. Pa so vužgali pa so te svejčo popinili, pa te kan je dim leto. Če zraven komas üšo, te je živo človek. Če pa dim tá po tejla üšo, te pa mrau tisto leto. Depa sigdar zraven komas üšo. Te smo pa zat več nej delali, ne vejn, te da so mati mrli, kakšo bilau, kak nej.

Matičetov: To na svečno Marijo bilo?

Pripovedovalka: Tau, da svečat nosimo tau svejčo.

191 ADVENTSKA MARIJA

Adventska Marija plüdje stavla. (Več tak ne moremo, ka te zmrzne, več ne more orat pa sejati.)

192 ŠATRIVANJE PRI DELI

Moj oča, ka bi tak, pred podnevon so sigdar začnili orati, ali krave vögnati ali saditi. Po podneva so ranč nej steli, ka da so se oni oženili, pa te so mati nistrno dejte tašga reda meli, da so kukarco sadili. Pa so te oni kukarco sadili za zrankoma pa zadvečerka. Pa so te prajli, ka tista kukarca se tak laučila, ka so po podneva sadili, ka tista kukarca dosta nevolnejša bila, tak kak pred podnevon. Vej se dja tau zato tü sigdar skrb emo pa se tü sigdar raj pred podnevon sadijo, kak po podneva. Ka so moj oča prajli, ka do podneva dén goradjemé, po podneva pa dola. Te sildje, že sočiva tö tak, ka po podneva... Na, sonce zajde, ka sadijo. Vnoči. Vejpa tak dola dejo, ka krumče več ne pauvamo tak kak prva. Tak doladejo.

193 ŠATRIVANJE NA LICJOVO

Na Licjovo mora dekla globaunce naprajti, pa tan nota spisati na en papér cejdalo pa sakšoga pojba, steroga brodi, gorspisati pa ta nutadjasti. Pa da stjüja pa steri najprvin gorpride, gorzavré, te tisti baude njeni mauž.

Tistoga morejo vözgrabiti pa pogledniti, pa te tisti bau njeni mauž.

194 DA DEJTE ZAČNE GORAZRASTI

Da se dejte začne že gorazrasti pa začne djesti. Če je pojbič, te ma dajo kokotečo mesau, zat ka te vej lepau popejvati. Da je pa dekličina pa gorazrasté, te ma pa dajo golobečo mesau, ka lejpa baude, pa do ledjenova radi za njauv lejtali.

195 DOBER GAZDA

Ka more meti eden dober gazda par hiža: kokauta, psa pa mačka. Kokaut mora ga bidity, kak mora zrankma rano ráni biti. Mora rano stanti, ki rano stane, zlat najde. Psa pa zatok, ka od hiže lagvoga čleka vkraj odganja pa naznani, če lagvi človek k rama pride. Maček pa pá čistaučo vertinje kaže, ka se on mujva, od steroga kraja človek pride, ka more čistaučo držati par rama. Tau je pošteni gazda, ki té tri živinče má par iža.

196 LAGVA VÖRA

Paunauči se dejte ne more narajati, ka te na lagvi saud pride. Da že paunauč miné, dvanajsta vöra tavidari, te se dejte že leko naraja. Tau veška baba gunčala. Taša, ka prva nej barbejra bilo, da dejte žena mejla, ka je taša ženska bila vövčena.

197 DJAJCA OD ČRNE KOKAUŠI

Eti na Siniki so bili ena stara mamica, ino so tau navado meli, ka so na veuki petek od črne kokauši tri jajce so znesle. Pa tiste tri jajce so na vüzen nesli na svečanje. Nin so podnék nesli na mejo, na mejau in so tan nüti pokopali. Pa so tau gorobdržali, da ne pistijo lavi dež prejk na našo ves. Na dež pa na točo, na lavi dež al na točo. Pa so tiste kokauši sam mogle nesti, ka so črne bilé, drüge od kokauši je nej valano bilau. Sam na velki petek té djajca so valane bilé.

198 ČRNA KOKAUŠ

Matičetov: Je istina tau, Feri bači? Ste vi tö čüli?

Ja, ja sen čüu tö. Pa sen nej znau, če trbej posvečati ali nej, kakša te črna kokauš gé, pa dakoli znesé. Zdaj pa te vöpride, ka sam na velki petek more znešena biti. Ovak ne velá.

199 ČRNA KOKAUŠ

Matičetov: Ste rekli, tñj vaša baba da so to delali prej?

Ja, uni so prišli mojo babo prosit, da so oni nej meli od črne kokauši djajca. Te so moja baba davali, dali tri jajce, naj ne škaudi vesi lagvi dež.

Matičetov: Oni so vervali, da to...

Oni so vervali, da tau valá, té jajce pokopati na meji.

200a ŠATRIVANJE

Tüdi pravijo, na, sinice, té ka tak rano sprtolejtke füčkajo. Če trnok rano začnejo füčkati svojo pesem, pred svečnicov, al pa pred fašenkon, kelko dni naprej se glasi ona, te po tiston na telko dni molčala, ka ne bode füčkala, ka po tisten eške baude lagoje vrejmen.

Če pred puston lejpo vrejmen, te pust té obrné na lagoje.

Pa Matjaš tö. Matjaša tü pravijo, ka Matjaš stere léd. Če ga ne najde, te ga napravi, če pa do tistiga mau geste, te ga pa stere. Letos pa skoro v nevauli biu, ka nej znau, ka de zdaj delo. Led je biu, prvi dén je lejpo bilau, Matjaš je pa že stisno. Pa zdaj rejsan, léd pá redijo, pa snejg tö napravlajo eške po ton.

Tüdi pravijo, eške na žabe, štere tan v mlaki začnejo rano regati. Če pred Djürdjevon žabe regajo, pa kelko dni pred Djürdjevon se zglasijo žabe, telko dni do pá mulčale po tiston. Ka te eške pá mrzlo baude po Djürdjevon. Tau je pa aprila djé.

(-)

Ja, od kače tō gestejo tü v vési guči. Če pred Djürdjevon kačo vidi, pa te radi go vlovijo pa go bujejo. Pa žalec ji vtrgnejo vō. Depa ona nema žalec, ka tisto je njeni jezik, depa tü pravijo, ka jezik kak žalec. Tistga vōvtrgnejo, pa go radi nutri v kosau nutri v poriške zabijejo. Cejlo leto de na léki kosiu s tisto kosau, če žalec má kačin nuti. Pa če eške več mali žalcov, pa nuti v palacko, mošnjico, gé peneze nuti má, tan radi nut dejvajo, v denarnico, ka bi cejlo leto srečen biu par penazaj. Tau se rejtko da posreči, ka pred Djürdjevon nega trnok šegau kače videti. Ge sen lani zgrabu, nej sam, dvej, pa sen žalec vōvtrgno pa sen nuti v kosau djau, pa nutri v denarnico tō. Pa se nej srečo emo pri kositvi, ka se trūden biu cejlo leto, pa se palacko tō prazno emo, brez penez, sam žalec biu, tau pa nej sreča bila.

Na, pa tau ka se zdaj pred ten pravo, ka se lani žalce kači strgo z gaubca, tau je nej laž bila, ka bi mislili, ka tau sen jas sam vōnajšo, na pričo pošlen eden žalec, en kačji jezik lublanskome radioniški uredništvu, za pričo, naj uni več sreče majo ž njin kak jas, da se jin vse bole posreči, eti gospaudi Matičetovi tüdi.

Pa tüdi eške od kače jeste dale guč. Če kačo pred Djürdjevon pogládi, trikrat doj potegne z rokauv kačo, ka jo pobauža, ka de te cejlo leto lejpo poglajena mara. Ali jas bi pa rad vüdo tistoga, šteri živo kačo trikrat pobaužajo po rbtu tadoj. Ker se prva zboji pa odleti.

200b ŠATRIVANJE O VREJMENI

Naši so večkrat pravili, ka baukše je, če januarja mejseca vuk liže kauli lejvov, nego jug. Če vuk liže lejve, ka te mraz jeste. Če pa jug piše, te je pa toplota. Pa če januara toplauta, te je leto, v leti sirauta.

Stara pripovedka. Pa tak je v istini tü. Če nega zime, nega čednega leta.

VEROVANJSKE PRIPOVEDI

201a OBLÜBE SE NEJ DRŽO

Eno zgodbo vejn, ka je tü istina. Tisto ste leko že čüli aj ste pa nej čüli. Zgaudio se na Nemškon, Dajčlandi. Tau se pozabo, steroga leta. Tan je živo... Velka Nemčija. Biu eden žipan, pa je bogati biu. Te pa emo enga siná, samo enga. Te pa tisti sin je odo enoj dekli, ka tisto zeme. Una pa sirauta bila. Ime je bilau Rozalija. Te pa obečo, ka njau zeme. Pa tak. Te pa una njemi etak pravla:

»Ti namé njaj. Gléj, ge se sirauta, ti s' pa bogatoga žüpana sin. Tau tebi starišje ne dopistijo, ka ti namé zeu. Tau nede.«

Pa tista nikak nej stejla privoliti, zat čedna bila, ka sirauta, pa tau takši ne poznao. Njemi ime bilau, tome sinej, Konrad. Te pa, tačas, tačas, ka zatok nej gorenjo, pa taüšo. Te pa nauk vöpravo:

»Gléj, ge te zemen, kak koli de gé, ge te ne povržen. Tau je rauka. Gléj, če ge tebé ne zemen, ka te znaurin, ka lažan, moje... aj nad mrtvimi pokoja nikdar ne najden.« Da mrgé pa kraj bau. »Aj tan neman mesta, pa aj se moje čonte nikdar ne razlaučijo edne od druge. Da sprnéjo pa tak.«

No, te ma pa zat dala valati, te go pa zapelo, pa te v srmastvi njau. Pa nišo dejte tö mejla ž njin te, da go zapelo. Pa go te srmastvi povrgo, po cajti. Stariške so tau nej dopüstili pa nika nej, pa spozabo se na njau. Pa te un njej pravo, ka prej »mrtvo aj pokoja ne najden«.

Te pa zeu eno drugo, bogato. Se oženo, njau pa povrgo. Te pa en cajt, par lejt dobro živo, emo srečo par lejt. Depa tisto nej dugo lejt trpelo, ka je v mladi lejtaj mogo mrejt. Pa je mrau, pa sreča nej bilau. Una pa tak bila brezi moža tista sirauta.

Na, te nika nej. Tista tak tašla so lejta, te žek leko odišlo petnajset al dvajsti lejt, tau ne vejn, ka un več nej na svejti biu, ka mrau. Te so že prišli, kak na grobišče, če znate, ka tau, cintor. Pa te že tan red kauli üšo, gé tisti Konrad pokopani biu. Un že leko dvajsti lejt biu nuti, pa leko več, aj pa biu petnajset lejt, ka red kauli prišo, pa vöokapali. Tisto tak bilau.

Te pa tistga ipa je v enon mesti gostüvanje bilau. Tau ne vejn, če par krčmari, ka so tan meli gostüvanje, aj pa domá. Te pa tisto Roziko so tö pauzvali, ka niši rod bila, tan niša žlata, tisto tö na gostüvanje. Prišla. No pa kak, gestejo svatje, pa tau kak so že gé cüvalon. Tan so se pa tö najšli taši podje, pa te že, kak na gostüvanji gé, kaj se špilajo al norijo kaj gučijo, al kašo *mese*. Te pa ravnau naprej niši par gli, je djamar, ka kopa grabe, ravnau tan skopo grabo, dje tisti Konrad nutpokopani biu, ka se gučo, ka tak napelo. No, pa da vöokopa, te cejloga čleka najšo nut. Tak, ka se sakša čonta vküpdžrala, tak kak gornamalano gé vidi. Kauža nej, pa mesá iz čonta cejla. No pa tisto vö. Tan so pa tašo šegau meli, da je djamar grabo skopo, ka čonte vöbrau vseposedik, te pá ena völka graba bila v eno mesti na cintori, pa tiste čonte te tánoso pa vse tan nuzosipo. Nej tan nut njau, gé zdaj drug'ga nutpokopau. Te zdaj tistga čleka vöodkopo. Dje ka, zdaj tistga tö taneso, pa donk v tisto velko grabo lüčo, tan gé čonte lüčao. Tau pa te že vedli, par dni naprej

tau bilau, ka je djamar, kak gučijo tomi, djamar, ka un vöodkopo enga cejloga čleka, čonte se küpdržijo. Te pa da so na gostüvanji takši podje, legénje etak pa tak, pa vnoči bilau. Na, što de tak koražen gé, ka de taüšo, ta djamar vöodkopo ednoga čleka cejloga, ka tisto es parnesé, tistoga čleka. Prej vnoči. Pa te zatok tak pauleg venak tö nej bilau. Te so pa stavlali. Ne vejn, ka. Za peneze ali za vino aj kak, se pa eden najšo. Un de üšo.

Ja, taüšo, drugi so tö telko nej znali, sam tisti podje. Nauk sam parnesé na plečaj toga čontenoga čleka nut na to gostüvanje v tisto ižo. Pa ga te tan dojpostavi, pa tan ga te drži, ka ta nej spadno. Tan te tan edni stra gledajo, ka te zdaj dela, ka te tau zdaj tü parneso, pa vse. Tisto tan gledao, takši djeste, ka so se kaj smedjali, té podje, legénje. Pa te so tan na stra, kak te tau, pa tau pa takši gé. Te pa tisti gospaud aj tisti vert, tisti paver ali krčmar biu ali ka bilau, te nauk dun pravo: »S toga se nika ne smejte pa norca ne delajte. Nej znati tega, ka se njagvoj düši godi na drugon svejti. Njajmo tau.«

Zdaj te sakši more, ka ma zmolimo, en očanaš za pokojnoga. Tisto so zmolili. Pa te, zdaj pa sakši more titi cuj k njemi pa ma rokau dati, za rokau prijati. Ka me vse odpistijo. Te pa da dejo pa rejsan tau včinijo vsi zamaj. Te pa tista Rozika nej stejla, ka tan bila, ka go té zapelo. En cajt se branila. Pa znala, ka tau té gé. Ka njej obečo, aj se nigdar čonte ne laučijo. Nej üšla. Ja, ta paver ali krčmar ali gospaud iže nej njau. »Pa tau mujs. Vsakši pa ti tö!«

En cajt nej stejla, te pa nauk üšla. Pa ga z rokauv prijala, ka dala rokau, pa tak trausila: »Konrad! Ges ti vse odpistim!«

Pa da tau pravla, vse razletelo. Vse na falačke zletelo vküp. Te se tan čüdivao.

»Ja, kak pa te tau, ka pa ti toga čleka poznala si?«

»Pozno.«

Pa te parpovejdala, kak se zgaudio. No pa te tan so mogli parnesti košare, ka so te čonte tan nutbrau pa nazaj odneso. Na tak je, ta dale nega.

Matičetov: To ste vi što?

Pripovedovalec: Što, što. Nut v knjigaj man tü. V molitveni knjigaj je tö nut návuk. Tan tö tak nut ge. Liki tau je istina bila.

201b PODJE SE KEJGLAJO, NEJ KA BI K MEŠI ŠLI

Biu je krčmar, pa je emo té kejgli štaut, ka krugle potačkao. Te pa prišla nedela, pa so k meši šli. Te pa ta že podje, ledjenje so prva tanta šli, ka ešče pred mešo prideo. Pa so tan začnili krugle potačati, kejglanje. Te pa, že sé cajt üšo, ka trbej v certjev titi, ka vküp do zvonili. Te pa ta krčmar vöprišo, pa pravo:

»Vejpa gorenjajte s ten, vite, ka nedela pa völki svetek, pa ite k meši! Vite, kak se oblačí? Oblak pa dež pride. Pa grmi že tö. Že je vküp pozvono pa dun nédete.«

Te pa ta eden na tisto etak pravo, eden legén:

»Ja, da se tá gor tüdi kejglajo, pa krugle potačkao.«

Pa je nej dosta bilau oblačine, liki nauk posvetnulo, ta gron vdaro, pa tisto, ka tau pravo, ga bujlo.

Tau se što v knjigaj...

201c PRDICE

Tak se zgaudio, ka so dekile vtjüp ojdle préšit, vejte, prejo, prdivo na tisti kaucaj gor. Te so pa nauk vse v eno mesto ojdle, enoj iži. Da so tan zgotovili, te pa drugoj iži pa tak vküp, večer. Pa do edenajset, do desete vöre če trpelo. Depa te so podje tö prišli po vesi tá pa so tan sejdli. Bilau je leko tisti deikeu štiri-pet, tri, te pa že par sakšoj eden legénj sejdo. Podje, ka so vküpprišli, liki par so ednoj nej. Te pa tista dekila bi tö rada mejla, če bi steri pojep njej prišo, pa njuga nej bilau. Pa prej zatok fejist dekila bila. Druge so mele kaj, tista pa nika. Da so sprele, ka večer domau, te so podje šli, pa dekile tö domau.

Te pa nauk pravla, da bi že samo vrag prišo, bi nika nej marala. Te pa gnauk tisti tö pride, eden z zelenin gvanton. Pa sedi. Te pa, kak so prele, nišo vreteno dojzletelo, nika dojzletelo. Te se pa on brž tülo, ka gorzeme, depa una tö. Te pa vidla, ka mesto črejevlov má konjske nogé, konjsko kopito, kak vi pravte, konjsko kopito. No, te se pá parstrašila. Te se ga pa skor nej mogla pá rejšiti. Telko vejn.

201d SVETI MIKLAUŠ

Sveti Miklauš je püšpek biu. Pa je trn radodaren biu. Pa sta dva pijanca šla, pa sta vidla, ka un dé. Pravla sta:

»No, zdaj pride, ka nama dá piti, ka té radodaren gé, ka va pilá.«

Pa eden padaš v šanci dojseu, ov pa te mimoüšo pa je proso, prej:

»Sveti Miklauš, darij mi telko, ka padaša pokopan.«

Pa da Miklauš mimo odišo, te je padaša zvau:

»Poj zdaj, ka mava peneze, ka va pá lek pilá.«

No pa da je ovoga gono, pa ga več nej mogo zgonti, ka je že mrtev biu.

201e DEKLA NESÉ V MARIJA CEU SVOJE SRCE

Ena dekila je üšla v Marija Ceu. Pa je üšla skaus gauštje. Pa so živanjge cüjprišli. Pa so pitali:

»Kama déš?«

»Ja, prej, v Marijin Ceu. Srcé nesén.«

Te so go pa dojdvarili, pa so ji srcé vözeli.

»Ne, prej, zdaj nesi.« Pa so go te püstili.

Pa üšla brez, srcé v förtoki nesla, dekila. Pa tá v Marijin Ceu parnesla. Pa je tan dojdjala, pa je te una tan mrla, srcé pa eške gnes itak klepa.

Tau. Pa je zdaj z *nemzeti pantliko* tan cejli kaulizvezano, za spomin te dekile.

Matičetov: A to je bilo v Marija Cel?

Tau so že Madžari dodali tau.

Tau se za istino tak zgaudio, tau nej samo parpovejst.

Matičetov: Pa odkec je bila ta dekila?

Tau ne vejn.

UGANKE

202 KA JE TAU? ZAGONI!

Gora mora, dola nej. Ka je tau? Djajce.

Matičetov: Kak gore more?

Gora pride, ka kokauš gorprinesé. Dola pa ne more, ka more človek po njau titi.

203 KA JE TAU? ZAGONI!

Dola deje pa djauče, pa gora zeme pa tū djauče.

Lanc.

Matičetov: Kak jauče?

Gorizeme pa jauče pa dolideje pa tō jauče. Plaka.

Tau stūdenec.

204 KA JE TAU? ZAGONI!

Da somar tak fejst traubo, ka cejli svejt čūjo?

Matičetov: Ne vete?

Da sta samo Adam pa Eva bila, te je cejli svejt čūjo. Ka te drug'ga tak nej bilau, samo Adam pa Eva sta bila.

205 KA JE TAU? ZAGONI!

Kokaut par stero kokauši sedi?

Matičetov: Boš povedo?

Par pernasto kokauši sedi.

206 KA JE TAU? ZAGONI!

Od ana veštje baba pa od anoga mačka ka razložka dje?

Véška baba par lūknji dejte čaka, maček pa par lūknji mūš čaka.

207 KA JE TAU? ZAGONI!

Moj oča so večkrat pripovedavali, gučali, tau taše male rešilne uganke bile.
 »Ka za rejči geste, ka zemlau pretrosi. Ka so najbolje teškejše dele na svejti?«
 »Ta prva je 'bedak, če se najej'. Druga: 'lagoja žena', če jo štoj v zakon zeme. Tretja, če 'sirmak na konja sede'. Tau so najbolje teške stvari na svejti, najbolje teške reči.

208 KA JE TAU? ZAGONI!

Zakoj kokauš nejma lače? Zatok, ka kokaut nejma rotjé pa ne more budji dolapotegniti.

209 KA JE TAU? ZAGONI!

Zakoj žene mrzle riti majo, moški pa mrzla kolena?
 Da je Adam Ejvo dola na led djau, ona z ritjov na led prišla, Adam pa s kolenom pá dolapoklekno. Pa zatok moški mrzla ledena kolena majo, žene pa mrzle riti.
 Ka je Adam Ejvo dola na led djau.

OTROŠKE (BESEDNE) IGRE

210 FRDOLICA ZA MLAJŠE

Otroci med seboj tako šalijo, pripovedujejo: »Kürci, kebri vö s kotá, zranje pride gospodar!«

211 FRDOLICA ZA MLAJŠE

Ali pa: »Raca pravi: pet, pet, pet, deset!«

212 FRDOLICA ZA MLAJŠE

Ali pa: »Včara večer staroga ovčara na čeli včela vgriznila.«

Matičetov: To, dovolite da vas vprašam, to imajo kot tako besedo, da hitro ponavljajo najbrž, in potem ugibljejo, da bi se komu jezik zapletel ...

András Csabai (učitelj): Ja.

213 FRDOLICA ZA MLAJŠE

Ali pa: »Vi, prokleti pücinzi podje, pojte, pijte pa popejvajte!«

214a ŠPILA ZA MLAJŠE

Da san v šaulo odo, smo se mlajši špilali. Deset-dvanajset nas je na okraug staniło pa smo se te šteli, šteroga na slejdnje pride račun, tisti nas mogo loviti. Bilo je »en-ten-tinus, so-reke-tinus, so-reke-tiki-taka, ala-bala-bam-bus«. No, na šteroga je ta slejdnja rejč prišla, tisti je vö z redá stano. Pa te pá znauva začnemo kauli šteti po ton, kak sen prej pravo. No, pa da že vse na konec prišlo, šteri je najoslejdjnjin austo, da sta sam dva bila, tisti nas je te mogo loviti, tau ovoga, ka smo bejžali. No, da prvega zgrabo, je mogo za rokau primati, pa te sta že dva letela, pa sta iskala küper drüge. No, pa šteroga zgrabo pá, toga tretjega, te so se že trgé mogli za rokau držati. Liki da zgrabo, če je vtrgnjena bila, ka smo pravli, lanc, te več nej velalo dale loviti. No pa tisto lejpo špilanje bilau mlajši, ka smo se lejtali. Včási cejla dvor smo prejk zagrnołi pa smo toga slejdnjoga že na léki zgrabili.

214b ŠPILA V ŠAULI

V šauli, da smo ojdli, šolarje. Na: »Škürci, kebri vö s kotá, zranje pride gospoda!«

Matičetov: Ni kaj drugo?

Ne.

Matičetov: Kaj to pomeni? Ne vete... Zakoj?

Vejpa, mali mlajši, tisti so škürci, kébri pa malo vekši, drugi klas, tretji klas. Tistin so tak, tan eden drugma gučo.

O PTICAH IN ŽIVALIH

215 SANICA

Matičetov: Kak guči?

„Strina, vüna, stric, ste motovilo vidli?“

Tau povej nota.

„Cicifü, zima bau, leta bau“

Matičetov: Steri ptič tak spevle?

Sanica.

216 PIROŽABA

Od pirožabe so gučali, tau stara müš gé, štera je tak že vöostarala, pa te zdaj velke škrabce dobila. Pa te so tan škrabcami perauti gor zrasle. Pa tisto te ponoči lejče, ka ponoči vidi. Depa nej isna, ka una ne vidi z očami, una s perautami nazajčüje, ka glasi nazajletijo. S tistin se una ravna. Pa vodnék se skrije, vnoči pa lejče kak kakši stari ramaj gor na podi. Prlé, da smo staro cerkev meli, tan na paudi je vse puno bilau, ka so lejtali, ka so je naganjali.

Matičetov: Ka so to škrabci?

Škrabci? Tau mi pravimo, kak mački majo mesto nojetov škrabce, pa gaus pa kokauši pa takše drüge stvari, tau so škrabci. Prsti. Živina má tace pa mesto nojetov pa škrabce. Tau so škrabci.

217 SOVA

Od sove bole lagoje pravijo, kak dobro. Od njé se eške boji dosta lüdi, če se par rami zglasi. Ka gor na drejvo sede pa tan čvicka: »čvik, čvik«. Te pravijo, ka tan na kraci nekaj mrjé. Pa v lesej, ka pa jufče: »uhuhuhu«, tan pa pravijo, ka gostüvanje baude, naskori. Vejpa nika res jeste, tan, ka smrt baude. Gé betežnicke gestejo, tan navadno se svejti sovi v hiži, pa posvejti gestejo. Nopa, živina pa se truca, blüzi tistoma rami, ka vidi, ka posvejt geste, no pa tan te svojo nauto spejva, kak vej. Na, te pa gé že duže smrt, betežnik jeste, na konec je pa smrt. Na, pa te tan pa pravijo, ka je smrtna ftica, smrtna stvar, pa se je bojijo.

218 KUKANCA

Od kukance tak šatrijo, če brezi penez pa bausega čüjeo prvin djati sprtolejtke, te tisto leto nema sreče. Tak so stari lidgé gučali, ka sprtolejtke sikši more peneze v žepki meti pa obüt ojtí.

Če baus baude, ka oprvin čüje, te dostakrat gor na trnje staupi. Seveda, če je kukanca bausa ga zaodi, ka te de poleti pá bole baus odo, pa te če dosta odi, dostakrat gor na trnje staupi. Te se pa raj obüvajo sprtolejtje, ka prej nede baus čüu kukanco.

219 UPEK

Pa te pá eške geste ena sprtolejšnja stvar, ka pride. Tistoma pravijo, ka upek. Jako lejpa stvar, blüzi tak velka kak žuna. Lejpa pisana, pa na glavi má lejpi grbén. Kak kokaut. Na, tisto pa pá se bojijo, če moški ali ženska na zrankoma rano, da ide na stolec, naj ga na stauci ne zgrabi, da de oprvin čüu djati. Če de na stauci sejdo, na klozeti, na veceni, tisto leto ma v lače vujde, ženski pa v kikle.

220 LASNICA

Lasnice, če oprvin vidi samo edno, te tisto leto par zgibi, če oženjeni vidi. Če pa ledičen vidi, te pa tisto leto se oženi ali pa omauži. Če s paron vidi. Ledičen se oženi, zakonski pa par zgibi.

Matičetov: Kak ste vi čula, kak pravi lasnica?

Lasnica tak pravi: »gibice bi peko, gibice, de neman drožé«.

Matičetov: Gibice, ka so to?

Pogače. Pogače, pa tisto küstrgao pa z mlejkon dojpopario pa smetano mlejko, pa tisto gorvlegéjo. Pa tisto so je bice.

Matičetov: Držé, to je kvas?

Tau je kvas. Drožé so kvas, ka se giba, ka se gene, ka raja je gé.

Eden ftič tau füčka po večeraj sprtolejtke: »Večerjo si sküjo? Večerjo si sküjo?«

221 »STRINA-VÜNA«

Ja, še eške gestejo takše flice, žute, pisane, tak kauli rama rada lejče sprotolje. Mi pravimo »strina-vüna«, tista pa furt füčka: »moj oča birauv, moj oča birauv«.

Matičetov: Birauv, kaj je to?

Birauv? Zdaj že birauvov nega, prva starejši biu, na pa da bila kakša pravda, če so se kaj prepirali, te so fiškališa gorzeli, eden emo toga fiškališa, drügi drügoga fiškališa. No, zdaj so šli na biroviyo, pa te birauv saudo, nej, pokaštigo, šteri má pravico ali šteri nej. Tisto birauv.

Matičetov: Sodnik?

Sodnik, ja, mi pravimo birauv.

222 FTIČI SE ZARAČAJO

Ftiči se na Vincencovo, januara 21-oga zaračajo. Na, po tiston več ne odijo v šeregi, ka te že po sparano odijo, po dvej.

Matičetov: Se pravi, se guči, da je ftiče gostüvanje?

Na Pavlovo k zdavanji dejo. Na Pavlovo.

Matičetov: Da je tau?

Januara 25-oga. Vincenc pa januara 21-oga. Te se spoznavajo, zaračajo, 25-oga na Pavlovo, te pa k zdavanji dejo. Pa čüдно je rejsan, ka do Vincencovoga ftiči v šeregi lejčejo. Po tiston že po dva po dva odijo, s paron bole. Depa cejli tačas, ka se ne razpitajo.

FONETIČNI ZAPIS DVEH POVEDK

60 BABA PA VRAG (ŠTEVANOVCI)

'Nâ:uk je 'be:jə 'jedan 'de:idek pa 'jedna 'bâba. Z'dâj tɛ, v'ra:k je p'rɛ:iʃə x 'nima, 'xudič. 'Pa: sta se 'trno zbo'jâla. V'ra:k je p'râvə 'bâbaj, ka 'mora ta na'rɛ:tj 'pɛ:iʃmo, ka ta 'niva f'fuper 'vɛ:rtjvala. 'Dɔbrə. 'Vɛ:rtjvala ta. 'Na:, z'da:j tɛ, p'rej 'kâ ta 'na:jp'rvə 'lɛtə sa'dɛ:ila? 'Tɛ: je v'ra:k p'râvə, 'dɛ, kâ da 'vrkaj, 'tɛ:isto da 'nɛgvə, 'kâ da pa s'pɔtkar, 'tɛ:isto da 'bâbino. 'Dɔbrə, 'bâba po'seje pʃe'njɔ. 'Jâ, 'bâba je po'sejala pʃe'njɔ. Z'da:j, 'dâ je pʃe'nica z'ra:sla pa oz're:iljila, 'tɛ: je zdaj 'bâba vla'tɛ:i 'dɔla po'ʒɛnala, st'ni:šɛ pa s'lâmɔ je pa 'na:la vra'dɛ:i. 'Xa:t, z'da:j tɛ v'ra:k p'râvə, 'dɔbrə, k'lɛta da 'nɛgvə v'rkaj pa da 'bâbino s'pɔtkar. 'Ja, 'bâba je 'tɛ: zdaj 'ta: 'ü:ʃla, pa je posa'dɛ:ila k'rumɛ. Pa je 'na:t 'pa: v'rade:j 'ta: 'da:la, k'rumɛ pa 'sje:ba 'vö s'kɔpala. 'Xa:t 'tɛ je z'daj v'ra:k 'trn ɕ'meren g'ra:tə pa p'râvə, 've:j, z'da:j ga pa 'dön na z'nâ:urj, ka da z'daj v'rkaj pa s'pɔtkar 'se: 'nɛgvə, 'bâbino da na s're:ida. 'Tɛ: je z'da:j 'bâba 'ta: 'ü:ʃla pa je posa'dɛ:ila 'ku:karcə. 'Ku:karcə je 'pa: vla'tɛ:i 'dɔla s'trgala, 'bi:lde je 'pa: vra'dɛ:i 'na:la. 'Tɛ: sa v'ra:k 'tâk s'vâdə, ka od'ljetə, pa p'râvə, ka ././ 'bâbə na 'mɔrɛʃ z'nɔritj, ka 'ešɛ v'ra:k 'bâbə na z'nâ:urj, pa 'več je 'ne:i s'tə 'serzödeš 'mɛtj ž 'nâ:uf.

70 MAČEK (GORNJI SENIK)

'Nâ:uk je 'biu 'eden sar'ma:k, ka je 'dosta 'mü:šj pa pɔd'gânj 'jemə. 'Nâ, 'tɛ: je 'zâj spi'ta:və, ɕɛ bj s'toj 'tâ:u z'nâu, ka bj 'tâ:u st'va:r k'râj zap'râvə. 'Nema 'eden p'râvə, ka 'u:n 'nema tašə st'va:r parna'sɛ:, ka 'tâ:u s'pu:ca k'râj, 'se spɔl'vi:. 'Nâ, 'tɛ: pa ma p'râvə, 'âj ma parna'sɛ:, 'ma:čka. 'Nâ, tɛ 'nema 'ta: par'njesə, pa ma 'ta: 'dâu. 'Jâ, 'zâj pɔ'za:bə 'pi:tati, 'kuâ 'ta: .. 'kuâ 'tɛ: st'va:r 'gɛ:i. 'Kuâ je 'ɔf žɛ 'fu:rt 'ušə, je 'zânin k'ri:ɕə: „Kuâ 'ta: st'va:r 'gɛ:i?” 'ɔf 'nema 'pa: tana'za:j k'ri:ɕə: „Se:, 'kâ dɔ'bi:”. 'ɔf je pa za'râzmo, prej 'na:s: „Kɔne pa li'di:.” A 'tɛ: sta 'zâj 'niva b'rɔdila, 'zâj tɛ 'niva .. 'ni:ja 'zɛ:i, 'ma:ček. 'Niva sta 'ta: š'la: pa 'eden 'völkj 'ra:st biu, pa sta tan 'gɔr na 'ra:st ɔ'di:šla pa sta 'kuɕ 'gɔr 'vu:žgala. 'Dâ 'kuča gɔ're:ila, 'tɛ: je 'ma:ček 'vö s'kɔɕə na 'uɔknə pa sa 'gɔr 'gɔnə na 'ra:st, 'niva sta pa 'doj zɔs'ka:kala. 'Kâ je 'ma:ček 'â:ustə, 'niva sta pa 'fertig bi'la:.

(Transkripcija: Dušan Mukič – z vnašalnim sistemom ZRCola, ki ga je na ZRC SAZU v Ljubljani /<http://www.zrc-sazu.si/> razvil Peter Weiss).

Pregledala prof. dr. Vera Smole.

PRIPOVEDI
V KNJIŽNEM
JEZIKU

ŽIVALSKÉ PRAVLJICE

1 VOLK IN LISICA SE VOJSKUJETA

Nekoč je živel stari oče, ki je imel staro ženo. Onadva pa sta imela enega volka. Tisti volk je bil že zelo star in ga je gospodar pregnal od hiše. Volk je šel po gozdu in se srečal z lisico. Lisica ga je vprašala:

»Kam pa greš tako žalostno?«

Volk ji je rekel, da ga je gospodar pregnal od hiše in si gre zdaj malo hrane spraviti.

Takrat pa lisica pravi volku: »Kaj pa mi daš, če te jaz nazaj k hiši spravim?«

Volk si je mislil: »Kaj pa naj ti dam, ko nimam ničesar?«

Lisica pa je rekla:

»Daj mi sedem kokoši in enega petelinčka.«

Dobro, volk je privolil in odšel nazaj domov.

Zjutraj je mati šla z otročičkom ven na njivo, dete pustila pri njivi in šla noter travo žet. Volk se je usedel pri otročičku. Opoldne pa pride lisica, zgrabi dete in dirja proti gozdu. Volk pa laja in leti za njo, ko jo že skoraj zgrabi, pa lisica spusti dete, volk ga vzame in nese nazaj k materi.

Mati gre domov in pravi možu:

»Ja, veš, če mi tega volka ne bi imeli, ti ne bi več imel otroka.«

Zdaj so volku vsega dobrega dajali, za jesti in piti. Potem pa zvečer pride lisica in prosi, kar ji je volk obljubil, da ji dá.

Takrat pa si je volk mislil:

»Zdaj pa če bom lajal, bo lisica jezna. Če ne bom lajal, bo gospodar besen. Kaj pa naj, ah, zdaj storim?«

Nato je pa vendar lajal. Gospodar je pritekel ven s puško in lisico skoraj ustrelil.

Nekoč je volk spet nekaj po gozdu hodil in se srečal z lisico.

Lisica mu je rekla:

»Vidiš, nisi mi dal, kar sem te prosila, zdaj se pridi z mano bojevat.«

Volk je žalostno odšel domov in naslednje jutro šel po gozdu. Tam se je srečal z mačkom.

Maček pravi:

»Kam pa greš tako žalostno?«

»Ja, grem se bojevat z lisico.«

»Ja, bom pa še jaz šel s tabo.«

Dobro, gresta dalje, se srečata z gosjo.

Gos ju vpraša:

»Kam pa gresta tako žalostno?«

»Ja, midva se greva bojevat z lisico.«

»Ja, bom pa še jaz šla z vama in bomo trije.«

»Na, dobro, pridi.«

Šli so vsi trije, pa ko so prišli do brega, je tam stala lisica z volkom in medvedom. Vsi skupaj, vsi trije so bili močni. Maček je ravno dvignil rep pokonci in lisica je zakričala: »Prijatelji, bežite, tudi puško že nesejo!«

In so vsi skupaj zbežali. Približeval se je večer, kaj pa bojo zdaj naredili, kje bojo imeli prenočišče. Nato se je maček povzpel na drevo in zagledal svetlobo. In so šli tja, tam v tisti hiši pa je domovalo sedem razbojnikov. Tistih lopovov pa ni bilo doma, ker so odšli krast. Do takrat pa so se ti trije najedli vsega dobrega, meso, zavitke. Takrat pa, ko so se lopovi vrnili domov, je najprej vstopil le eden. Ko je šel skozi vrata, je bila v kotu gos, ki ga je uščipnila, stopil je k mizi, tam ga je ugriznil volk, segel je proti peči, tam ga je maček popraskal. Kaj pa zdaj? Pobegnil je ven in rekel pajdašem:

»Prijatelji, pridite, tukaj so se nastanili vragi!« Zdaj je bil med njimi eden, ki jim ni verjel, tudi tisti je vstopil. Šel je skozi vrata, gos ga je uščipnila, stopil je k mizi, volk ga je ugriznil, segel je proti peči, tam pa ga je maček popraskal. Zbežal je ven in so vsi skupaj ušli.

Naslednji dan so zgodaj zjutraj vstali, volk se je vrnil domov. In vsi skupaj so odšli nazaj domov. Gospodar volka po tem ni več preganjal in mu je zmeraj dajal dobro hrano, pa še zdaj živi, če niso umrli.

András Csabai: Potem ni bil volk, potem je bil pes, ne?

Pripovedovalec: Pes.

Matičetov: To si ti bral?

Pripovedovalec: Tudi to sem slišal.

Matičetov: Slišal. Od tega starega Boslina?

Pripovedovalec: Ja.

András Csabai: Mislim, da ni bil volk, ampak pes.

Matičetov: Pes.

Pripovedovalec: Pes.

2

STARI PES

Nekoč je živel kmet in je imel starega psa. Pes je že oglušel, kmet pa ga je hotel ubiti. Postal je zelo žalosten in tako je šel. Prišel je volk in ga vprašal, zakaj je tako žalosten.

»Ah, jaz sem že star in me hoče gospodar ubiti.«

Ta pa pravi: »Jaz bom zvečer prišel po kokoši, ti malo tekaj in lajaj, da me boš s tem pregnal. Potem te bo gospodar imel spet rad.«

Zares je bilo tako. Ko se je zvečerilo, je prišel volk po kokoši. Ja, pes je pritekkel in močno lajal, volk je moral oditi. Na, od tedaj je kmet spet imel rad svojega psa.

Ja, onadva sta se srečala tudi naslednji večer in volk je rekel: »Zdaj mi moraš dati kokoš, ker sem te spet obranil pred smrtjo.«

Pes tega ni hotel dovoliti, je spet lajal na njega in volk je spet moral zbežati.

Takrat mu je poslal sporočilo, naj se tam pa tam srečata. Mora priti, da napravita obračun za to. Ko je prišel tisti čas, ko bi moral pes priti na sestanek, je hodil počasi. Takrat je mimo pritekkel maček in ga vprašal:

»Zakaj si tako žalosten?«

»Ja, tja in tja moram priti na sestanek.«

»Tudi jaz pojdem s teboj.«

No, pa sta šla skupaj. Ko sta se približevala, se je volk že ustrašil, da prihajata kar dva. Pes pa je bil vesel, da mu volk ni storil nič žalega, pa je rep pokonci držal. Takrat je volk videl, da prihaja pes in za njim še eden, ki nosi sabljo. Repa sta pokonci držala. Medved je rekel volku:

»Ti, jaz bom splezal gor.« Medved je splezal na bor. »Ti se skrij tu v stelji, da te ne najdejo, pa boš videl, kaj bojo delali.«

Onadva prispeta, tam ni nikogar. Eden je bil na boru, drugi pa se je skrtil v steljo. Takrat je maček videl, da se v stelji nekaj giblje, mislil je, da je miš. Naenkrat je skočil tja, nakar se je volk ustrašil in zbežal. Nato je splezal na drevo, tam pa je bil spet drugi, ki je skočil dol. In tako je obranil oba.

Matičetov: Tak je te pripovesti konec.

Pripovedovalec: Tako se konča pravljica, ja.

Matičetov: Kdo vam je povedal, kje ste slišali?

Pripovedovalec: To sem jaz bral v knjigi.

3

LISICA IN POLŽ TEKMUJETA

Nekoč, nekega lepega jesenskega večera je v gozdu ležala lisica in se na soncu grela. No, in ko se tam greje, vidi, da mimo leze polž. Lisica ga gleda, kako počasi se vleče. No, in mu reče: »No, ti lenoba! Kako pa boš živel, ko si tako len, da se sploh ne moreš obračati in se hitreje vleči?« »No, ti zvitorepka, ti se oglašáš, grem stavit s teboj, da bom hitreje tekel kot ti.« »No, no, bi rada videla to, da bi bil ti bolj priden kot jaz!« »No, pa staviva, kdo bo prvi prišel v jamo, v dolino.«

No, stavita za eno kokoš. Dobro. Polž pa pravi: »Pa glej, jaz takoj grem. Pridi!« Ja, lisica se smeje: »Jaz imam še čas malo zaspati, dokler boš ti hodil, jaz stokrat pridem.«

Lisica se malo uleže na toplem soncu in gleda, ali polž že hodi. Vidi, da se polž vleče, toda zelo počasi. Ona ima še čas malo zadremati in spati. Res je zaspala, polž pa je opazil, da lisica spi. Obrnil se je in splezal lisici na rep. In se je tam skrtil. Lisica se prebudi: »Zdaj pa bom šla pogledat polža, kako daleč je prišel. Ne more biti še niti na pol poti.« Lisica gre počasi, zelo počasi gre. Ja, ko je prišla že skorajda do polovice in ni videla polža, je začela hitreje stopati. Ja, pa ga nikjer ni. Pride skoraj do doline, polža pa ni. »Mogoče je šel po drugi poti dol,« si misli. Obrne se in se ozira nazaj, če se polž ne vleče kje drugje. No, in zasliši glas, kako polž kriči: »No, teta botra, zvitorepka! Kaj pa gledate gor po hribu? Jaz sem že pol ure tukaj in vas čakam.« Obrne se in ne vidi, da je polž že spodaj za njo. Medtem ko se je ona obrnila, se je polž spustil z repa in se potegnil stran. No, tako je polž dobil, za kar sta stavila. Kokoš. Le da on kokoši ni mogel rabiti in mu je cela zgnila. Lisica pa se je morala osramočena skriti pred njim, da je tako pametna žival, zvita žival – polž jo je imenoval zvitorepka – izgubila pravdo. Slinavec je premagal lisico.

Matičetov: Je to pripovedoval oče?

Pripovedovalec: Ne, tisti Krajcarin Sejpek, ki vam je toliko pripovedoval. To je nekoč pripovedoval njegov oče, ko smo luščili semena.

4

PES IN MAČKA

Zakaj se maček in pes ne marata?

Bila sta pri isti hiši, pes pa je šel na svatbo. Imel je, podedoval je denar. Potisnil ga je za slamo na podstrešju in rekel mačku, naj pazi na njegovo dediščino, da je ne pojejo miši. Odšel je in se vrnil, takoj je šel gor na podstrešje gledat svojo dediščino. Denarja ni bilo, miši so pojedle ves njegov denar. No, od takrat se maček in pes ne marata. Ker so celo dediščino pojedle miši. Zakaj ni pazil na miši, zakaj ni pojedel miši. Dalje ni.

Matičetov: A teh maček, da ni pojedel ...

Pripovedovalka: Zakaj jih maček ni pojedel, saj so miši pojedle papirnati denar.

Matičetov: Je to oče pripovedoval?

Pripovedovalka: Oče je to rekel. To je oče pripovedoval.

5

OD KDAJ IMAJO MRAVLJE KRULJAVE NOGE?

Bila je huda zima, bil je velik mraz, zajec je iskal svojo mater v gnezdu, da bi se pogrel. Tudi jež je imel slabo hišo, v kateri je prebival, in tudi hrane mu je zmanjkalo. Zapustil je svoje gnezdo in šel nekam po grmovju, po gozdu, da bi si našel kje dom. Gre in najde veliko mravljišče. Pri vratih je stala vratarka, ki jo je prosil, naj bo tako dobra in ga spusti noter. Zmanjkuje mu namreč hrane in tudi bivališča nima. Ja, ona ga ne sme sama spustiti, njej ukazujejo drugi. Naj gre vprašat voditeljico, če ga lahko spusti. Vrnila se je. »Ja, rekla je, da ga ne sme spustiti, ker imajo že sami zase premalo živeža.« In jo je toliko prosjačil, da ga je vseeno spustila. Saj bo pri miru in se ne bo preveč premikal, le čepel bo v kakem kotu. Hrano jim bo prav tako vrnil.

V redu, vratarka zapre vrata. Komaj je zaprla vrata, je spet prišel nekdo. »Ja kdo pa je zdaj?« »Joj, jaz sem, lisica.« »Kaj pa je?« »Joj, hitro me spustite, pes me preganja. Naj me ne ujame. Več ne morem dalje bežati.« Spet vpraša voditeljico mravelj, če jo lahko spusti. Ja, ne more je spustiti, sicer pa že imajo gosta, imajo že ježa, drugega ne more spustiti. In se vrne. Lisica še naprej prosjači, zato jo je vseeno spustila noter, naj gre, naj se skrije med njimi. Zares, spustila je tudi lisico. Spravila se je gor na klop in na klopi sedela. Ko se vratarka vrne k vratom, spet nekdo potrka. »No, kaj za en dan je danes, a ne bo konca?« Nekoga odpelje noter, potem pride že drugi, že tretji. Spet prosi, prišel je čriček. Prosjači, neusmiljeni krt mu je namreč razkopal celo bivališče in mu pojedel ves živež. Zdaj je brez hrane in tudi bivališča nima. Naj ga vendar spustijo, saj pojé le malo. »Ja, imamo že dva gosta, tretjega ne spustimo noter.« Naj vendar vpraša svojo voditeljico in ga spusti. In res gre vprašat. Ja, usmilile so se ga druge mravlje in ga spustile noter. Rekel je, da potrebuje zelo malo prostora, saj je majhen. In jih bo tudi kratkočasil, saj zna lepo igrati.

No, pa je res bilo tako. Čriček je igral na violino, mravlje pa so začele plesati z lisico. No, lisica je plesala, je imela velik rep. Ko je plesala, si je na ježu oskubila rep, jež je vse poskubil, ima namreč ostre bodice. Takrat se je lisica razjezila, da ji je (jež) cel rep oskubil, zato ga je treba vreči ven. Ja, in so mu rekli, naj gre ven. Ja, jež pa ni ubogal,

no, in so ga mravlje zgrabile in ga vrgle ven, da jim ne bo več škode delal. Bale so se, da jih vse pobode ta iglar, ima namreč veliko igel, mislile so, da so tisto igle. No, zdaj so bili samo s čričkom in lisico. No, takrat so mravlje že rekle lisici, naj se tudi ona pobere in gre dalje, saj zmanjkuje hrane. Ja, lisica jih je potolažila. »Nikar se ne bojte, se bom jaz potrudila za živež.« Obilo hrane da ima. »Včeraj sem videla pri neki gospodinjji, da je s služkinjo ves dan pekla pecivo. Pripravili sta veliko hrane.« Vse tisto sta shranili v shrambi in ona je videla, da tista shramba nima oken. Šla bo in ukradla tisto in bojo imeli hrano. Zares se je tisti večer lisica pobrala in odšla ven k tisti hiši. Ni bilo okna in je skočila noter in je pobrala veliko hrane in jo prinesla mravljam in tudi čričku. No, in so dobro živeli.

Nekaj dni je tisto trajalo. Spet je šlo proti koncu, saj je lisica potrebovala veliko živeža. Mravljam bi tisto zadostovalo nekaj let. Ja, spet je bilo treba iti po hrano. No, in je lisica spet znosila to hrano. Čriček pa jim je igral in so tam notri plesali. Čriček je nekoč rekel: »Ja, mi tu samo jemo, ve pa plešete, za pijačo pa nič ne skrbite.« No, lisica je rekla, da lahko ona tudi pijačo prinese, tam je tudi vino. Stekla je stran in prinesla velik sod vina. Na čep so ga udarili in pili. Potem pa so bili že pijani in so odšli plesat ven na večji prostor. Čriček je igral, mravlje in lisica pa so plesale. Samo to: mravlje so bile majhne, lisica pa velika in je vse mravlje pohodila. In od takrat imajo mravlje take krive noge, ker jim je lisica vse noge pomešala.

Te pripovedi je konec.

Matičetov: Kdo vam jo je povedal? Je oče ali ...

Pripovedovalec: Ne, to sem slišal od Madžarov pri vojakihi, ki so pripovedovali ...
Prevedena v slovenščino ni tako lepa kot takrat, ko so jo pripovedovali Madžari.

6

DVE MIŠI

Dve mladi miši sta se poročili. Pogovarjali sta se, kaj bo postala njuna prvorojenka, kaj bo iz nje. Kam naj jo da, ko se bo poročala ona. Mati miška je rekla: »Najmočnejšemu človeku na svetu, ki ga nihče ne premaga.« Rekli sta: »Sonce je najmočnejše, kajne?« Mož pa je rekel: »Ne, ni, kajti ko pride oblak, sonce ne sije.«

Nato sta rekli: »Oblaku.« »Ne, pride veter in ga raztrga.« Nato pa: »Dežju.« »Če bo imela dežnik, ne bo mokra.«

»Kaj naj zdaj storimo?« »Hrastu, ki zraste visoko. Močan je, hrast je močan. Njemu jo damo.«

»Pride drvar in ga poseka. Tudi on ni močan.«

Zdaj sta govorili: »Torej ni druge možnosti kot velika stavba. Če bo katera stavba dovolj velika, tista bo njen mož.« »Ja, ne govori tega! To še midva spodkopljeva. Stavbo.« Saj miš pregrize hišo.

Ja, oče je torej rekel materi: »Naj bo, torej, veš kaj, kljub vsemu jo daja miši.« In tako sta se poročila.

ČUDEŽNE PRAVLJICE

7

ČAROBNI DOL

Nekoč je živel velik gospod in tisti gospod je imel tri hčere. Pa so tiste hčere odrasle in je kar naprej prirejal gostije, na veliko. Pri njem je živel ribič. Tisti ribič je zmeraj lovil ribe za njegove gostije. Nekoč je gospod zapovedal, da se priredi velika pojedina, povabil je dosti velikašev in rekel ribiču, naj ulovi tri cente rib, tri metre rib, kajti potrebuje jih. Dobro. Ribič je šel in lovil ribe, pa nobena ni zgrabila. Še drugič je šel pa spet ni uspel.

Tretjič ga je vprašal: »Ja, kaj pa počneš, Janko, da mi tako dolgo nič ne ujameš?«

Pravi: »Ne morem ujeti, ne morem ujeti.«

»Še en dan ti dam, če mi ne ujameš, te nikoli več ne bom imel za svojega.«

Dobro. Ribič je bil zelo žalosten, nastavil je mreže, spet je lovil, spet ni ujel. Takrat je nekdo prišel pa mu je ribič rekel:

»Gospod, zakaj je tako, da ne morem ničesar uloviti?«

Prišel je nekdo, majhen fant, in se postavil pred njega in je rekel tako, pravi:

»Človek, ti ne moreš uloviti rib. Ti mi daj tisto, za kar ne veš,« pravi, »imel boš toliko rib, da jih ne boš mogel zvoziti domov.«

»Ja,« pravi, »za kar ne vem, tisto lahko podarim. Dobro, naj bo.«

»Tukaj se podpiši.«

On se je podpisal tam v tiste knjige.

»Dobro, zdaj pa pripravi mreže.«

Pripravil je mreže, kar naenkrat so vanje zašle ribe in jih je takoj ulovil. Gospodu je poslal odgovor, da jih vozi domov.

»No, vidiš, pa si se žalostil, da nimaš rib, koliko pa si jih zdaj spravil skupaj.«

Ja, dobro. Tista velika gostija je bila mimo, lepo so se poveselili.

Ribič pa je bil žalosten, da se mu je tako zgodilo, da je podaril tisto. Le zakaj se je tja podpisal? Ja, imel je ženo, gotovo veste, da je bila ta žena noseča in je rodila sina. Pa je tistega sina podaril, saj ni vedel, da je žena noseča.

No, je torej podaril, nato pa mu je povedala, da je zdaj tako in tako.

»Joj,« pravi, »jaz nisem sama.«

»Joj, tega pa jaz nisem vedel pa sem to dete podaril.«

»Joj,« pravi, »zdaj je vse zaman, je vse zaman. Več ne morem pomagati.«

Dete se je lepo rodilo, zdravo, z veselo materjo, vse je bilo lepo. Dete se je lepo učilo, sin. Ime mu je bilo Zalko.

Dobro, lepo je napredoval. Duhovnik je rekel in učitelji: »Lahko se izšola, kajti zelo dobre pameti je.« »Dobre pameti, za kaj pa naj bi se izšolal?« Pravi: »Vse lahko. Za župnika, duhovnika ali za kakšnega učitelja.« »Naj bo duhovnik.« »Ja,« pravi gospod, ki je bil z ribičem, »naj bo duhovnik.«

On se je izšolal, vse lepo. Še preden pa je šel v šolo in mu je oče rezal kruh, so mu vselej tekle po licih solze. Takrat pa, ko je že hodil v šolo, je rekel očetu:

»Zakaj ti zmeraj točiš solze, kadar mi režeš kruh?«

Ja, oče mu ni hotel izdati. Ne. Takrat pa, ko se je že izšolal za gospoda, za duhovnika, je moral darovati mašo. Dvajset let je že minilo, moral je iti na tisto mesto, kakor je bilo podpisano. (Po dvajsetih letih ga moraš pripeljati sem na to mesto.)

Ja, ko se je lepo izšolal, je prišel domov, končal je, bil je izšolan duhovnik, in rekel:

»Oče, pojdite zdaj z menoj tja, kamor ste me dali. Vi mi niste izdali, ampak jaz to sam vem. Podarili ste me natanko pred dvajsetimi leti, danes morava iti na tisto mesto, kakor je rečeno. Kamor ste me podarili, kamor ste me prodali.«

Dobro, oče joče.

»Nič se ni treba jokati, oče, nikar se ne bojte, ne bo se mi slabo godilo. Če me boste ubogali, kakor vas jaz lepo naučim, kakor vam jaz povem, se vam ne bo nikoli slabo godilo in meni tudi ne. Pridem k vam nazaj.«

»Saj te bom ubogal.«

»Dobro, oče. Zdaj bo prišel h kopnemu z ladjo, jaz pa bom vstopil z levo nogo. Z desno pa bom še zunaj. Vi pa tako povejte: 'Sinek moj dragi, izročam te Bogu Očetu, Bogu Sinu in Bogu Svetemu duhu, Sveta trojica naj vselej ostane s teboj.'«

Dobro. Dvakrat mu je to ponovil in nato rekel:

»Oče, zdaj govorite, če boste zmogli, ne smete napačno povedati. Sicer bom uničen in pogubljen.«

Dobro, je rekel oče, no, zdaj dobro vidi, da se približuje ladja.

»Ne pozabite!«

Ladja je prišla zraven, on je vstopil z levo nogo pa z očmi pomignil očetu.

Oče je hitro rekel: »Sinek moj dragi, izročam te Bogu Očetu, Bogu Sinu in Bogu Svetemu duhu, Sveta trojica naj vselej ostane s teboj.«

Dobro. Nato se je odpeljal. Voda se je penila pa ga ni bilo več nikjer. Oča je pokleknil in na ves glas zajokal.

Gre. Daleč. Ko sta prispela, kaj je bilo? Naenkrat se je ladja dvignila pokonci in hudega ni bilo nikjer več. On pa je lahko stopil na suho. Izstopil je na suho in videl velik svet, lep, ki se je imenoval Čarobni dol. Vse je bilo zakleto, vse je bilo prekleto. Takšen Čarobni dol. Dobro. On tam premišljuje, kaj je to. Krave so otrdele, otroci so sedeli zunaj na paši. Niti eden ne reče besede, ne to, ne tisto, vse je mrtvo. Kaj je to? Bil je zelo utrujen, zmučen se je malo ulegel v senco. Malo je zaspal, ker se mu je dremalo, in k njemu je prišel angel in rekel:

»Zalko, Zalko, jaz ti želim dobro. Ti me ubogaj, ti boš ta svet odkupil in ta svet bo tvoj,« pravi, »tukaj boš imel vse, ženo in vse. To je krasna kraljevska palača, če jo odrešiš, dobiš hčer za ženo.«

Dobro. Zalko se je prebudil in vstopil. Vse je bilo pogrnjeno. Vse je bilo pripravljeno, pijača, hrana, vse na mizi. Saj bo jedel in pil ...

/--/--/

Angel je rekel, da se bo velika kača priplazila k njemu, če jo poljubi, odreši vse. Če pa je ne poljubi, bo tudi on pogubljen. To bi moral opraviti enkrat v treh dneh. Dobro.

Pripovedovalka Djauklina Ana, Gornji Senik (foto: Mirko Ramovš 1970, arhiv GNI ZRC SAZU).

Jedel je in pil pa je zares prišla. Pa se ji ni približal, temveč je rekel: »Beži, hudoba, nimaš moči nad mano!«

Eh, kača se je odvlekla nazaj. On pa se je prestrašil, se malo usedel, postala je tema. Kaj pa bo zdaj tukaj, bo spal ali kaj? »Ah, zdaj ostanem tukaj, naj se mi zgodi kar koli.« In je ostal tam do jutra. Spal pa ni, ker se je bal.

Odšel je ven, spet na tisto mesto, kjer se je ponovno ulegel in zaspal. Drugič se je pojavila prikazen: »Zalko, Zalko, zakaj ne ubogaš? Pogubljen boš, ubogaj me!«

Tudi drugič je pristopil k dobri pijači in hrani, je jedel in pil. Spet je prišla kača, imela je že dve glavi. Svojo in očetovo. Dobro, spet se ni odločil. »Joj, spet je odšla ven.« Takrat se mu je zdelo že čudno. »Kar koli bo z menoj, več kot umreti ne morem,« si je mislil. »Naj bo.«

Spet je storil tako, tretjič mu je angel rekel:

»No, zdaj imaš poslednjo priložnost, sicer si pogubljen na veke. Če zdaj ne storiš, si izgubljen.«

»A, kakor koli Bog dá, vsekakor bom to storil, naj bo, kar bo,« si je mislil. Je šel tja, jedel in pil, ko pa je ura udarila deset, je prišla kača s tremi glavami. Od očeta, matere in kraljeve hčere. Dobro. Sklonil se je, jo dvakrat pobožal in poljubil. Ko jo je poljubil, je tako grmelo, da se je palača skoraj porušila. Takrat pa je vse oživel: igrala je godba, peli so pastirji, živina je mukala, vsi stoli so bili živi. Vse je bilo lepo, vojaki so bili in vse je bilo prelepo. Vidiš, vidiš ...

Takoj je šla in se oblekla in sta prišla tako oče kot mati in se veselila, da jih je odrešil. Takoj so rekli: »Zalko, Zalko, ti boš najin zet, najin odrešitelj.«

Jej, zbrali so se in spet imeli veliko gostijo. Lepo, saj je Zalko vse njihovo odrešil. In so se zelo ljubili.

Dobro. Poročila sta se in lepo živela. Kaj? Zalko se je spomnil svojega očeta. Oče zagotovo veliko misli na njega. Kaj naj stori, oče vendar ničesar ne ve o njem. Ženi se je zazdel precej nemiren in ga je vprašala:

»Zalko, kaj je s tabo, zakaj si tako nemiren? Zakaj nisi več tako vesel kakor si bil?«

»Ja,« pravi, »Elva, veliko premišlujem o tem, kaj moji starši doma počnejo. Mogoče si mislijo ... oče je tako zelo jokal, ko sem jaz to naredil.«

»No, saj,« pravi, »naj bo, boš že šel.«

Spet premišljuje. Ona si je rekla:

»No, dobro, jaz ti dam kamen pa si ta kamen spravi v žep.«

No, nato mu je spakirala in mu dala kamen. On se je lepo poslovil od nje in staršev, da bo odpotoval na svoj dom.

Takrat mu je rekla:

»Ko boš zapustil palačo,« pravi, »in boš hodil, vzemi ta kamen in reci 'dragi moj prijatelj', poglej skozi in reci, 'rad bi bil pri svojem očetu'. Boš hitro tam. Jaz pa bom sedem let čakala in se ne bom poročila. Če te sedem let ne bo, se bom znova omožila.«

Dobro. On je res šel, lepo sta se poslovila. In gre. Ko se malo oddalji od palače, res vzame kamen in pravi:

»Tako in tako, rad bi bil pri svojem očetu.«

Malo je še hodil in se mu je zdelo, »kako, da je še neka druga vas prav takšna kakor naša«. Gleda, »saj je to naša vas, kjer sem doma«. Pa še malo gleda, »pa saj sem doma«. Bil je zelo vesel.

»Jej,« pravi, »oče, to pa je naš grof!«

Dobro. Prispe domov. Mati je bila že zelo strta, toda oče je bil še v redu. Pa ga ni nihče prepoznal v tako lepem oblačilu in tako močnega. Kako bi pa takega kralja kdo poznal?

»Jej,« pravi, »Bog daj, dragi starši, še živite? Kaj me ne prepoznate? Saj sem vaš sin, Zalko. Ki ste me vi ...«

»Jej, ne govori, si ti, Zalko?« sta takrat že trepetala. Preveč sta bila vesela, da sta nazaj dobila Zalka. On pa je veliko vsega prinesel s seboj, vse, kar je mogel, da materi nikoli več ni bilo treba delati.

Zdaj je odšel k tistemu grofu, ki je bil že nekoč. Tam pa tako, tiste tri hčere (o katerih sem govorila) še niso bile poročene, še zmeraj so bile samske.

»Kaj,« pravi, »Zalko, pa si nazaj prišel?«

On pa ni izdal, da je poročen pa kako je prišel tja. O tem ni ničesar povedal.

»Joj,« pravi, »pridi!« In tako, zmeraj se je lepo sprehajal z njimi pa so ga tam tudi pogostili pa vse.

»Joj, kako si se pa ti vrnil?«

»Ja,« pravi, »tako pa tako.«

Dotlej, dotlej, dokler ni priznal, da je tako in tako.

»Joj, ti ne hodi več tja nazaj, ker ne boš prispel.«

In tako. »Kako pa si ti,« pravi, »uspeš priti?«

On pa ga je že imel nekaj v glavi in je pozabil, da ima kamen v žepu. Pa je tistim izdal, da je s kamnom tako in tako pa da ga ima v žepu, je vse razkril. One pa so ga še bolj napile in zdaj se je moral uleči. Kamen pa so izvlekle in si ga dale v žep. Nato so odšle domov.

Zalko se zbudi. Kaj? Ni opazil takoj. Nakar gleda: »Jaj, kako pa naj pridem domov, nimam kamna. Nikoli več ne pridem domov.« Ja, kaj? Ni mogel več domov. Leto dni je bil pri očetu, poldrugo leto. Jaj, on mora nazaj, saj ga tudi žena že komaj čaka. Bo šel, kakor koli Bog dá, on bo šel, kakor koli Bog dá.

Je šel. Od matere se je spet lepo poslovil in se napotil nazaj. Gre, gre, gre, pokrila ga je noč. Prišel je do stare kočice, take zelo stare. V njej pa je živela mati, ki je imela šest sinov, pa so vsi lopovi bili. Ja, kaj? On se je z njimi šolal in niti eden od njih ni končal, ker so jih odpustili in so vsi šli za lopove. On pa je bil duhovnik in so ga prav tako poznali.

Mati je pravila: »Kdo pa si?«

Je potrkal, ker je bilo že zaklenjeno.

»Ta pa ta sem, tako in tako.«

Spustila ga je noter.

»Joj, kaj pa iščeš tukaj?« pravi. »Tukaj ni nikoli nikogar.«

»Kje pa jih imate? Nikogar nimate, niti moža več?«

»Imam, imam šest sinov, pa jih zdaj ni doma.«

»Ja, kam pa so šli? Kje pa so tedaj?«

»Pazi se,« pravi, »ker se vrnejo domov in te bojo topli.«

»Meni nihče nič ne more,« je rekel Zalko, »meni nihče nič ne more. Naj bo, kar bo, jaz mislim, da mi nihče ne pride do živega.«

Ona mu je ponudila posteljo in je tam zaspal. Oni pridejo domov ob pol treh pa pravijo:

»No, mama, koga pa imaš tu?«

»Ja,« pravi, »imam enega, ki mu je ime Zalko.«

»Zalka? Saj smo se mi z njim šolali. Kje pa je?«

»Tam.«

»Jej,« pravi, »Zalko!«

Pa tako in tako, o vsem so si pripovedovali, eno in drugo in vse.

»No, na kaj ste pa v tej noči naleteli? Kaj ste ukradli?« je rekel Zalko.

»Ja,« pravi, »smo zelo veliko srečo imeli. Smo takšen plašč ukradli, da če si ga kdo nadene, tistega nihče več ne bo videl, v tistem plašču.«

»Ah, kaj bi pa to, kje bi pa to bilo? Prinesite ga sem in mi ga pokažite, ker bi ga rad videl.«

Zares, dali so mu ga in si ga je nadel.

»Ali je lep?«

»Aj, seveda je lep!« Vsakega posebej je gledal.

»Me vidite?«

»Nič te ne vidimo.«

Je stopil dalje proti izhodu.

»Še vedno me ne vidite?«

»Ne.«

»Zbogom,« in je odšel s tistim plaščem.

Nato je šel. Hodil je in hodil in prišel daleč. Ja kaj, zelo rad bi prišel v Čarobni dol. Srečal je neko staro mater, ki je bila njegova botra. Pomagala mu je.

»Ja,« pravi, »Zalko, kam pa greš?«

»Ja,« pravi, »nazaj grem.«

»Hej, kmalu se ne boš vrnil tja. Vprašaj Sonce, Sonce povsod sije. Zagotovo ti pove, v katero smer je Čarobni dol.«

Zares je krenil proti Soncu. Nosil je tisti plašč, stopil je enkrat in rekel:

»Svetlo Sonce, če mi dovoliš, te vprašam: Kje je Čarobni dol? Moram priti tja.«

»Ja,« pravi, »dragi sin, jaz ne morem. Sijem povsod, toda tega ti ne morem povedati. Pojdi do Meseca, mogoče ti zna Mesec odgovoriti.«

Odšel je k Mesecu, Mesec je odvrnil podobno:

»Pojdi do Vetra. Veter najde vsako luknjo in te zagotovo pripelje tudi v Čarobni dol.«

Spet je krenil. Vetra ni bilo doma, ker je pihal, žena pa je bila doma.

»Jaj,« pravi, »kaj hodiš tukaj?«

»Ja,« pravi, »tako in tako. Gospodar znajo vse, ker so Veter.«

»Imaš prav, počakaj, da se vrne domov, pa ti bo povedal.«

Naenkrat je zatulilo skozi vrata.

»Ja,« pravi, »koga pa imaš tu?«

»Ja,« pravi, »nekega Zalka, ki išče Čarobni dol.«

»Zagotovo se bom prav tja napotil pihat, saj se ženi kraljeva hči, pa moram malo pihati, ker bo izredno vroče.«

On se je takoj spomnil, da je to njegova žena, saj druge tam ni. Dobro. Tako je do jutra bil tam, Veter mu je dal jesti in piti, jedel je in pil, nato so šli dalje.

»No, vidiš?« ga je pripeljal Veter. »Vidiš,« pravi, »svojo palačo?« Tam pa so se že zelo pripravljali, pripravljali so godbo, da bi šli k poroki, zbirali so se glasbeniki, vse lepo. On pa je oblekel plašč in vstopil v cerkev. Približevala sta se, čeprav je minilo šele poltretje leto, da bi se poročila. Obljubila je sedem let, pa je počakala le dve leti in pol. Vstopijo lepo, župnik stojijo pri oltarju, kakor je to v navadi. On se postavi zraven,

nedaleč od župnika, tam ga nihče ni videl. Postavil se je in takrat, ko so župnik začeli brati in ju poročati, govoriti kot mora duhovnik, je on dregnil tisto knjigo. Knjiga je župniku padla iz rok.

»Kaj je to? Nekaj je narobe z vama, nista se dobro spovedala. Eden mora še enkrat k spovedi, ker se nista dobro spovedala, kar je greh.«

Dobro, še enkrat v spovednico. On tako ali tako ni imel grehov, ona pa ni počakala in tistega ni izdala, da bi morala čakati sedem let, pa jih ni bilo sedem. Dobro. Ona je vstopila in tam povedala, tedaj pa so župnik skočili in rekli:

»Živi, on živi, kaj pa misliš? On ni umrl, zato te ne morem poročiti. Ne morem. Pojdite lepo nazaj domov, jaz vaju ne morem poročiti, ker tvoj mož še živi, še ni umrl.«

On pa je tam stal. Dobro, grejo ven, on pa je odšel domov in si nadel kraljevsko oblačilo. Prišel je nazaj, in ko sta onadva zapustila cerkev, že tam zunaj, jo je lepo objel.

»Joj, Zalko se je vrnil, Zalko se je vrnil!«

Joj, tako velika ljubezen je to bila, takšna ... pa je ljubezen še danes, če ni zamrla.

Matičetov: Mamica, kje ste vi slišali to lepo pravljico?

Pripovedovalka: To so bile take knjige.

Matičetov: Knjige?

Pripovedovalka: Dosti smo jih imeli, veste. Ne vem, kdo mi je te knjige odnesel. Pet sem jih imela, veste. Pa vse sem prebrala. Poznate tudi Djanafejfo [Genovefo]? Ne? Pa tista je tudi lepa, ampak tista je preveč dolga.

Matičetov: Ta knjiga je bila v madžarskem jeziku?

Pripovedovalka: Ne, kranjska knjiga je bila.

Matičetov: Čaroven dau.

András Csabai: Madžarsko je naslov pravljice Elátkozott vár (Zakleti grad).

8

NEKOČ JE ŽIVEL GOSPOD

Nekoč je živel gospod, neki velikaš. In je imel tri hčere. In je vselej pripravljaval veselice in podobno. Nekoč pa je ukazal prirediti veliko pojedino. Šel je k ribiču in mu rekel:

»Ti mi ujemi tri cente rib, ker jih bom takrat in takrat potreboval.«

Dobro. Tisti je šel in lovil, toda nič ni zgrabilo. Prvi dan ni ujel ničesar. Drugi dan prav tako, spet ni nič zgrabilo. Tretji dan je šel tja in rekel, da nič ne zgrabi, kaj je to?

»Ja, nočeš, zato to govoriš!«

Šel je nazaj in nastavil mreže, toda spet ni ničesar ulovil. Takrat je prišel nekdo iz vode in rekel:

»Ti mi daj tisto, za kar ne veš. Potem ti bom jaz uredil.«

Ja, zares je razpel mrežo in rekel:

»Če ulovim, ti povem.«

»Ja, zdaj mi moraš najprej dati tisto, za kar ne veš, potem ti bom uredil.«

»Dobro, saj lahko jaz dam tisto, za kar ne vem. Ja, česa pa ne bi vedel.«

»Tukaj se podpišite v to knjigo.«

Pisal je, in ko se je podpisal, je drugi rekel:

»Vaša žena je noseča, tisto dete se bo rodilo. Ko bo staro šestnajst let, ga morate pripeljati sem na to mesto.«

Dobro. Tistemu je bilo že zelo žal, vendar si ni mogel več pomagati. Prišel je, nastavil, nalovil je toliko rib, kolikor so jih potrebovali. Drugi so se veselili, on pa se ni mogel veseliti, bil je zelo nesrečen ...

Tega ženi ni hotel povedati. Samo tako jo vpraša doma:

»Kaj je s teboj?«

»Ja, jaz nisem več sama.«

Nič ni odvrnil na tisto, dobro.

Živeli so naprej, otrok se je rodil. Dobro. Vse je bilo lepo, otrok je odraščal. Pameten je bil! Dobro. Šel je v šolo. Veliko se je učil, nato pa so učitelji rekli, naj se izšola. Za kaj se bo izšolal?

»Kar hočeš, saj imaš dobro glavo.«

Tako se je odločil za duhovnika. Zares so ga dali za duhovnika in se je izšolal.

Ja, prišlo je šestnajsto leto, tisti je prišel domov iz šole, prišel domov in rekel:

»Ja, oče, me ne boste peljali na tisto mesto, kjer ste me prodali?«

»Le komu sem te jaz prodal?«

»Tam, kjer ste lovili ribe. Tam ste me prodali.«

Ni bilo treba več govoriti, saj je sin vedel že bolje kakor oče.

Oče se je zelo jokal. Preveč.

»Ni treba, oče, nič se ni treba jokati. Če me boste tako ubogali, kakor vam bom rekel, se bo vse dobro izšlo. In jaz se rešim teh muk.«

»Joj, dragi sin, samo da se rešiš.«

»Midva bova šla tja, in kar vam povem, oče, vi me ubogajte in tako lepo povejte tam. Ko bo on prišel s čolnom na tisto mesto, kjer ste me prodali, tako recite: 'Sin moj! Izročam te Bogu Očetu, Bogu Sinu in Svetemu duhu. Sveta trojica naj ostane zmeraj pri tebi.'«

Res. Šla sta po poti in je oče govoril in sin je rekel:

»Tako govorite, ne pozabite! Ko bom z levo nogo vstopil, bom z desno še zunaj. Takrat vi tisto hitro povejte, nato pa bom jaz vstopil in odšel.«

Zares sta prišla tja. Čakata, tisti pride. Od zadaj pokima sin očetu, ki hitro reče:

»Sin moj! Izročam te Bogu Očetu, Bogu Sinu in Svetemu duhu. Sveta trojica naj ostane zmeraj pri tebi.«

No, takrat se je voda zapenila in ladja je odplula. Oče pa je pokleknil in molil k Bogu.

Dobro, gresta. Daleč sta plula, naenkrat pa se je ladja pogreznila in odprla. On je lepo stopil na suho, tisti hudi pa je odletel.

Izstopil je in se zahvalil Gospodu Bogu, da ga je tako rešil, in šel naprej v tisto smer. Vidi, da je prišel v Čarobni dol. Takrat mu nihče ni dal odgovora. Vse je bilo mrtvo, živina, svinje. Nihče ni odgovarjal.

»Kaj je to, kaj je to?«

Šel je tja in rekel:

»Joj, moram se malo uleči, ker sem preveč zaspan.«

Bila je senca in se je tam ulegel, malo se je zvil skupaj. Prišel je k njemu človek, ki je bil angel. Rekel je:

»Zalko, Zalko, ubogaj me in dobro ti bo. Ti kar pojdi v tisto gostilno, krčmo, tam je vse pogrnjeno. Vzemi si hrane in pijače in tisto jej. Ko pride polnoč, bo prišla noter kača. Če jo poljubiš, rešiš vse. Ubogaj me!«

Privolil je, da bo tisto rešil. Res je vstopil. Bilo je veliko jedače in pijače, vse je lepo pojedel in popil. Ha, zelo se mu je spalo, malo je zadremal. Malo je spal, ko se je prebudil, je bila ura enajst.

»Ej, zdaj pridejo.«

Res je bila ura dvanajst, prišla je noter (kača). Gledal je in se nagibal stran, ker je bila premočna. Ona je prišla do njega, on pa je rekel:

»Pojdi, hudi stvor, nimaš moči nad mano.«

Morala je oditi ven, odšla je. Kaj drugega. On je spet molil.

Šel je dol v tisto senco, kjer je ležal. Spet je tam zadremal, ker je bil zaspan. Ni bil več lačen in ne žejen, je pa bil zelo zaspan. Tam se mu je sanjalo:

»Joj, joj, Zalko, kaj si to storil. Pazi, če to še enkrat narediš, ne bo dobro s teboj. Poljubi jo, ko pride do tebe.«

Ja, zdaj bo to storil. Naslednjič je bilo spet tako, ni naredil. Tudi tretjič je prišla prikazen, tretji dan bo (kačo) zagotovo poljubil. Ha, ko je tretjič prišla k njemu, je imela kača že tri glave. Svojega očeta, svojo mater in sebe. Ja, nič za to, pogladil jo je, skočil in jo poljubil. Ko jo je poljubil, je tako počilo, da se je vse premaknilo. A pred njim se je pojavilo takšno dekle, ki ni imelo na sebi nobenega oblačila. Takrat je vse oživele, na vseh koncih so prepevali, igrali, to in ono, vse je bilo rešeno, ker jih je on rešil.

No, zdaj je tiste kraljeve hčere, ki jo je rešil, od njenega očeta kralja zet postal. Dobro. Res so napravili, da so Zalka vzeli za zeta. Dobro jim je šlo, dobro, joj! Preveč dobro mu je šlo, je pa imel vselej v mislih svojega očeta in mater, svoj dom. Le kaj zdaj oče misli, kako mu gre.

Ja, ko je nekoč tako premišljeval, mu je žena rekla:

»Zalko, zakaj pa toliko premišljuješ?«

»Ja, tako in tako.«

»Ja, saj obstaja pomoč. Jaz ti dam prstan pa si tisti prstan natakni. Ko boš šel in prišel na četrtno poti, snemi prstan, obrni ga in poglej skozenj. Reci, da bi bil rad pri svojem očetu in materi. In boš tam.«

Zares, on je storil tako, lepo sta se poslovila. Ona je rekla, da če ga ne bo hitro nazaj, ga bo čakala le sedem let. Lepo se poslovita, on se napoti.

Ni prišel niti do četrtno poti, ko je že poiskal prstan in pogledal skozenj. Mislil si je:

»No, rad bi bil doma pri svojem očetu in svoji materi.«

In ni trajalo niti eno uro in je že bil doma.

Dobro. Starši ga niso prepoznali. Prišel je v lepi obleki, vse sorte je prinesel domov.

»Je, oče moj dragi, mati! Me ne prepoznate, kdo sem? Saj sem vendar vaš sin Zalko!«

»Joj, Mati Božja, pa si le prišel in ni konec s tabo, jaj!«

Bili so zelo veseli. Preveč.

»No, pojdimo, veš, k tistemu gospodu, kjer smo zmeraj jedli. Tam te predstavimo, da si še živ.«

Joj, on je imel tako lepo obleko, da ga sploh niso prepoznali, takšen je bil. Dobro. Tam so se veselili, tisti gospod pa je imel dve hčeri. On pa ni povedal, da je oženjen, ni razkril. Ne, ne. Vse so ga izprašali, o tem in onem.

»Kako si pa prišel sem, kako si prišel?« In tako. On pa je bil malo opit in je izdal, da ima ta prstan v žepu. Pokazal ga je.

»Ej, pojdimo se malo sprehajat, pojdimo tja v tisto senco.«

Tisti sta ga odpeljali tja in on se je tam ulegel in zaspal. Tisti pa sta mu vzeli prstan in ga pospravili.

On pa ni vedel, na tisto ni pazil. Lepo se prebudi, hodijo sem pa tja. Naslednji dan pa je opazil, da prstana ni. Ja, kaj bo zdaj, zdaj ne bo mogel več priti do svojega doma.

»Pa kamor me bo že božja volja pripeljala, bom vendarle poskusil.«

Tri mesece je bil doma in nato se je odpravil nazaj. Gre, se poslovi in gre dalje. Ja, gre, gre, kar naprej gre, ko ga je našla noč. Prišel je k majhni hiši v gozdu in vstopil. Tam je bila doma samo neka stara mati, drugega ni bilo. Ja, tam so bili trije razbojniki in ena mati. Tisti razbojniki pa so hodili skupaj z njim v šolo in nobeden se ni mogel izšolati za nič. Tako so postali razbojniki.

On se je pa zelo dobro izšolal. Vstopil je.

»Ja, kaj pa iščeš tukaj, Zalko?«

»Ja, jaz sem odraščal z vašimi fanti in jaz bi z vašimi fanti ...«

»Ej, bodi vendar tukaj, uleži se in leži tukaj.«

Zares se je ulegel.

Zvečer pridejo fantje domov, ker so spet ropali. Vprašal je:

»No, kaj pa ste prinesli zdaj, kaj ste prinesli dobrega domov?«

»No ja, prinesli smo plašč, tako ogrinjalo, da če si ga kdo nadene, ga ne bo nihče videl.«

»Jao, je to res? Pokažite ga vendar!«

Res so ga dali naprej in on si ga je nadel.

»Me vidite?«

»Ne.«

»Res ne?« se je nekoliko oddaljil. »Res ne?«

»Ne! Ne vem, kje si.« Še malo dalje in je odšel ven.

Ja, še čevlji, s katerimi se lahko stopi eno miljo. In klobuk – če ga vržeš na hrib, nastane ravnina. Vse je vzel lepo s sabo.

In gre. Pride do hriba in poskusi, vrže klobuk na tla in vse postane ravno. Gre naprej in reče:

»Ej, zdaj pa bom šel, kakor daleč že pridem.«

Bo vprašal Sonce, naj pove, kje je Čarobni dol. Res je vprašal.

»Blaženo Sonce, ti siješ povsod. Povej vendar, kje je ta Čarobni dol?«

»Ja, Zalko, tega ti pa ne morem povedati, kje je Čarobni dol, čeprav vsepovsod sijem. Pojdi k Vetru, on piha povsod, v vsaki luknji, on ti bo zagotovo povedal, kje je Čarobni dol.«

Ja, šel je k Vetru. Potrkal je po vratih in vstopil.

»Kaj pa hodiš tukaj, Zalko?«

»Gospod, jaz bi, če mi dovolite, rad vprašal – če mi boste le hoteli odgovoriti – kje je Čarobni dol.«

»Čarobni dol? Bom šel tja malo prezračiti, ker se kraljevska hči pripravlja za poroko. Bom šel malo prezračiti.«

»Ja?«

»Lahko greš z mano. Le da ne boš mogel iti za mano, kajti jaz moram hitro iti, ti pa ne boš zmogel.«

»Kako da ne, tudi jaz bom.«

»Jutri torej, ko vstanem in zažvižgam, pohiti takoj za menoj.«

Celo noč ni spal. Bal se je, da bo zaspal. Veter je naenkrat zatulil »voouuuu« in Zalko je šel. Ha, bil je že na nogah, ogrinjalo je imel na sebi, klobuk in vse. Zdaj gre, če pa je kakšen hrib, odvrže (klobuk) in hitro nastane ravnina in mu lahko sledi.

»No, vidiš Čarobni dol?« reče.

»Vidim, vidim.«

»No, vidiš, pojdi tja, ker si prispel.«

Lepo se mu je zahvalil in vprašal, kaj je dolžan.

»Ja, nič, jaz bi tudi sicer prišel, sem tukaj.«

Lepo sta se ločila. Zalko gre, pa kaj. Zalko gre v cerkev. Tisto ogrinjalo ima na sebi, njegova žena gre k oltarju z drugim. Tri leta in pol so minila. Ona je rekla, da ga bo čakala sedem let, minila pa so tri leta in pol.

On pa se je spravil noter v cerkev in se takrat, ko sta šla k oltarju, da ju bojo gospod poročili, postavil zraven. Ko so ju gospod poročali, je imel na sebi ogrinjalo in ga ni nihče videl. Malo se je dotaknil knjige, iz katere gospod berejo pri poroki, in je župniku padla iz rok.

»Kaj je to, gospod?«

»Grešna sta, ne morem vaju poročiti.«

Še enkrat, spet berejo, še enkrat se dotakne. Spet je knjiga odletela, na drugo stran.

»Greh imata. Vidva imata greh, jaz vaju ne morem poročiti. Morata še enkrat k spovedi.«

Ja, on ni imel ničesar, ona pa je imela. In je tam župniku rekla:

»Ja, obljubila sem, da bom sedem let čakala.«

»Koliko jih pa je?«

»Tri leta in pol.«

»On živi, on pride, on pride. Ne smemo, ker on živi. Zato vaju nisem mogel poročiti.«

No, v sramoti grejo narazen. Kaj je? Ko spet prideta ven, vrže on s sebe tisto ogrinjalo in se sprehaja v tistem lepem oblačilu.

»Joj, moj mož je tukaj. To je on, Zalko, Zalko, Zalko, Zalko.«

Tistega je bilo preveč sram, tistega, ki jo je bil pripravljen poročiti. Takrat so zagodli glasbeniki. Zalka so pospremili domov. Drugi pa je moral oditi k sebi domov. Veselje je bilo veliko, da se je vrnil živ. In živijo še danes, če niso umrli.

Matičetov: Kje ste vi to slišali?

Pripovedovalka: Doma. Doma pri očetu. Vse to so stare, starinske pravljice.

Nekoč je živel grof, ki je imel tri sinove. Eden je bil izučeni kovač, eden je doma prevzel, eden pa je bil duhovnik. Ja kaj? Nekaj časa so živeli, ko je oče rekel najstarejšemu:

»No, oženi se,« je rekel, »vidiš, da sem jaz že star in moram oditi.«

Tudi kovač se je oženil, duhovnik pa je ostal kar tako. Dobro. Zdaj je moral stari grof umreti. Veliko ljudi je prišlo na pogreb in bil je lep pogreb. Kaj? Tudi kovač se je oženil. Tisti pa je takšno ženo vzel ...

Torej se je tudi kovač poročil. Tista žena je bila lepa, toda ni bila povsem pri pameti. Kaj? Zdaj so živeli nekaj časa. Tisti duhovnik pa je ljubil kovačevo ženo. Kovačeva žena pa ni več hotela imeti kovača, moža ni imela več rada. Rekla je le:

»Lahko greš, pa tako in tako.«

»Joj,« pravi, »kaj naj storimo, da ugonobimo kovača.« Brat, ki je bil grof, ni maral kovača, in brat, ki je bil duhovnik, prav tako ne.

Pravi: »Zdaj mu damo nalogo, naj jo izpolni, če ne, ga bomo zaprli. Tako mora storiti.« Ja, okoli grofovske palače naj takšne svetnike naredi, ki se mu bojo smejali, ko bojo oni vstali.

»Kako pa naj kovač to naredi?«

»Ja, kaj, drugega nič, to mora narediti, da lahko ostane, drugače ga vržemo v zapor.«

Pokličejo ga zgodaj zjutraj pred njega: »To naredi.«

»Ja, kako pa naj jaz to naredim, nimam ne takšnega orodja ne nič drugega zraven.«

»Ja, vse je zaman, to moraš narediti.«

On je šel pa ji povedal, ona pa je že vedela, kaj je novega, in je rekla:

»Joj, raje se prej pokončaj, saj bog si ga vedi, kaj bi se s teboj zgodilo.« On pa je odšel in vzel vrvi, da bi se obesil.

Šel je okoli, da bi splezal na drevo, kjer se bo obesil. Ko je že gor, tja gor plezal, se mu je nekdo približal in rekel:

»Ja, kovač, kaj pa delaš?«

»To in to moram narediti.«

»A! Saj to lahko. Pridi dol, saj bo narejeno.«

»Ko bojo jutri zgodaj prišli, moram že pokazati, pa ni še ničesar.«

»Pridi dol, pridi, saj bo vse to gotovo. Ubogaj me.«

Res, kovač se ni obesil, spustil se je na tla.

»Ti samo lepo spi. Ko boš jutri zgodaj vstal, boš že videl, da bo okoli palače vse polno svetnikov pa smejali se bojo pa vse.«

Kovač ponoči ni mogel spati, zgodaj zjutraj je vstal. Proti njemu so se že vsi smejali. Odšel je h grofu in potrkal.

Pravi: »Vstani in poglej, kaj imaš.« Grof je zares vstal. »Je, so že vsi. Ja, da ima to.«

Drugič pa je moral *hija hov*.

»Tega nisem nikoli slišal. Kaj je to?«

Spet je šel, spet se je hotel obesiti. Tisti pa je spet prišel in rekel:

»Ni potrebno, saj bo to tako kot treba. Ti kar pridi sem in me ubogaj, saj ti bom jaz povedal. Nikar se ne boj, jutri bo imel *hija hov*.« – Ampak zdaj pa bo smeh, pa brez

zamere. – »Je, ti le pojdi domov. Zvečer pa se potegni noter pod posteljo. In tam leži pri miru, naj nihče ne ve, da si ti tam notri. Nato vzemi majhno šibo pa imej tisto šibico. Videl boš, kdo bo vstopil, pa boš iz tistega že *hija hov* naredil.«

Dobro. Res je. On vstopi in se skriva pod posteljo, tam lepo leži. Ura je bila deset, vstopil je duhovnik. Dobro, kovač je bil pod posteljo. Notri ležal. Kaj drugo, haha, tako veste ... Tam je bila ljubezen, ja kaj? Kovač je bil preveč jezen: »A tako me vidva mučita! Tako me vidva matrata!« Dobro. Takrat pa je moral duhovnik oditi. Dotaknil se ga je s tisto šibo. Dobro. Potem ni mogel več z mesta, je tam ostal, kjer se ga je s šibo dotaknil.

Nato ji reče: »Ti, jaz pa ne morem več z mesta, kaj bom pa zdaj naredil?«

S šibo udari tudi njo. Tudi ona je otrdela.

»Tudi jaz ne morem, kaj pa je to?«

Takrat je imel kovač že dva tam, ki nista mogla več hoditi in sta tam trpela. Kovač je bil lačen in je pojedel tisto pijačo in hrano na mizi, ki sta ju duhovnik in ona jedla ponoči.

Dobro. Zgodaj zjutraj je prišla služkinja. Pravi: »Kaj pa iščeš tukaj?«

In ju je hotela spraviti narazen. Udarila je s šibo. Onadva pa sta bila brez oblek. Zdaj torej je treba narediti *hija hovdi*, tam zunaj na cesti *hi hovdi*.

Zdaj ju je kovač gnal ven na cesto in: »*Hija!* Pridite sem, gledat sem! *Hija hovdi!*« Po cesti ju je gnal tja in nazaj. Sram ju je bilo, ni smel pogledati gor. »Pridite sem, gledat *hija hovdi!*«

Pek je pekel kruh pa se je je hotel dotakniti z loparjem, tudi tistega je udaril. In so šli po cesti. Potem so prosili, naj jih vendar pusti narazen, naj jih vendar loči. No, potem se je dotaknil vseh in so šli narazen.

No, in duhovnik je v tistem umrl, žena pa se je zabolela.

Kovač pa se je oženil z drugo in še dandanes živi, če nista umrla. In je gotovo.

Pripovedovalka: Ta je bila kratka.

Matičetov: Kje ste pa to slišali?

Pripovedovalka: Doma, ko smo luščili bučnice.

10

PRTIČ, POGRNI SE

Živel je mož, ki je imel zelo veliko otrok in jim je šlo zelo slabo. Včasih so imeli kaj za jesti, včasih pa nič. Njemu se je že zdelo, da so ti otroci doma trpeli strašno lakoto. Pa si je mislil, ah, bo šel po svetu, nekam iskat službo. Da bi jim šlo bolje. Zares se odloči, zgodaj zjutraj vstane in gre daleč. Gre, gre, pride v velik gozd. He, gre dalje in pride do nekega pastirja.

Tisti mu reče: »Kaj zdaj, kam pa ti greš?«

»Je, jaz grem po svetu iskat službo. Zelo slabo nam gre, veliki siromaki smo in si ne morem nič pomagati.«

»No, vidim, da si človek dobrega srca, tukaj ti dam namizni prt. Temu prtiju je treba le reči: 'Prtič, pogrni se.' No, in na njem bo vsakovrstna hrana pa boste dobro živeli.«

On se lepo zahvali in se napoti domov. In gre skozi vas mimo gostilne. Gostilničarka stoji zunaj in mu reče:

»Boter, od kod pa prihajate že tako zgodaj?«

»Ja,« pravi, »hodil sem, daleč sem hodil.«

»Ja, kaj pa imate pod pazduho nekaj lepega, kaj ste kupili?«

»Ja, ta stvar je pa veliko vredna.«

»Ja, kaj pa je to torej?«

»To je tako, da se mora le reči 'prtič, pogrni se', in se prikaže vsakovrstna hrana.«

»Jej, boter, stopite vendar noter. Česa takega pa še nikoli nisem videla.«

»Ne bom, ne, ker me doma že čakajo. Žena me čaka in otroci.«

»Ali vendar vstopite! Drugače se bom ujezila, zaradi botrine vendar!«

On vstopi in se usede, pa namizni prt razgrne na mizo in pravi: »Prtič, pogrni se.«

Joj, zares se je prt pogrnil in na njem je bilo toliko hrane, raznovrstne, ki jo najdeš po vsem svetu. Potem je on tam dobro živel. Nato se je spakiral in se napotil nazaj.

»A, zdaj vendar ne boste odšli domov, saj je to daleč. Noč vas najde, pridejo do vas zlobni ljudje pa vam to odvzamejo. Bodite tukaj do jutra, zjutraj pa boste šli zgodaj, da se do večera vrnete na dom.«

On je verjel, res so mu tam dali posteljo in se je ulegel. Ta gostilničarka pa si je dobro pogledala, kam je on spravil ta namizni prt. Mislila si je, »saj imamo mi prav takšnega, kot je ta«, in ju je zamenjala.

Ja, on vstane zgodaj zjutraj, se spakira, zahvali in napoti domov. Otroci so mu že od daleč tekli naproti.

»Joj, oče, le kje ste bili tako dolgo?«

Žena pa: »Je, kje pa hodiš tako dolgo? Ti hodiš in dobro živiš, mi pa tukaj stradamo.«

»O,« pravi, »ljubljen žena, nikar se več ne boj! Zdaj imamo jedače in pijače zadosti.«

Pogrne mizo s prtom in reče: »Prtič, pogrni se!« Ja, nič se ni premaknilo. Drugič in tretjič, nič od njega.

»Vidiš, me boš še za norca imel!« Palico, in po njem, zelo ga je premlatila.

Ja, kaj, moral je iti. Spet gre tja nazaj, k tistemu ... in je tam tako povedal, kakor se mu je zgodilo.

»No,« pravi, »nič ne dé, zdaj ti dam ovco. Tej ovci samo rečeš 'ovca, stresi se' pa boš imel zadosti denarja. Ali tam pri gostilni ne vstopaj k botri.«

Spet gre tam mimo, botra je videla skozi okno, da gre spet mimo.

»Je, boter,« pravi, »kakšno lepo živalco ste kupili, ja, kje pa ste jo kupili?«

»Ja, kupil sem, kupil to.«

»Zdaj pa stopite malo noter.«

»A, ne bom, ker me doma že čakajo.«

»Pridite vendar. Pri nas je tako, kdor se tukaj ne ustavi, se mu zgodi nesreča.«

No, si je mislil, dobro torej, zaradi botrine bom vstopil.

»Imate pa lepo ovco. Ja, kako pa to?«

»Ni kakšna navadna ovca.«

»Ja, kaj pa je potem to?«

»Pokažem vam torej.«

Takoj jo je vzela in »ovca, stresi se«. Tam je toliko denarja naokoli ležalo, zlatega in srebrnega, tudi on si je nabral polne žepe.

»Zdaj pa vendar ne boste hodili domov. Saj imate veliko vrednost, lahko do vas pridejo razbojniki po poti in vas ubijejo pa vam to odvzamejo.

Ja, si je mislil on, zares se lahko to zgodi, in je ostal tam. Ja, tisti gostilničar je imel prav tako veliko ovc pa je izbral neko podobno mlado in mu ju zamenjal.

No, on zgodaj zjutraj vstane pa stopa domov in žene to ovco. Ja, otroci so mu že spet naproti šli in kričali:

»Oče, kaj ste prinesli, kaj ste prinesli?«

»Ja,« pravi, »zdaj sem pa prinesel nekaj lepega.«

Žena pa: »Ja, kaj boš pa s tem, saj vidiš, da niti mi nimamo za jesti, s čim boš pa to živinče krmil?«

»E,« pravi, »tiho bodi, boš že videla, kakšna ovca je to.«

Tedaj stopi v sobo, jo postavi na mizo in reče: »Ovca, stresi se.« Ja, ovca ga je samo gledala. Pa reče: »Ovca, stresi se.« Ja, nič se ni tresla, tudi tretjič nič.

Žena pa spet s palico po njem. »Še naprej se boš norčeval? Vidiš, kako smo lačni pa kako težko te čakamo. Ti si živel dobro, iz nas pa tukaj norce briješ.« In ga je zelo, zelo premlatila.

Ja, kaj je mislil, on bo odšel tja nazaj, da bi vprašal za nasvet tistega pastirja. Drugi dan prispe nazaj, on pa mu govori že od daleč.

»No,« pravi, »ti si spet šel h gostilničarju, ona pa ti je tam zamenjala. No, nič ne dé. Zdaj ti dam palico. Tej palici ni treba reči nič drugega, le 'švrkni, palica'. Ko boš tam pri botri mimo šel, ne čakaj, da bi te ona povabila noter, ti kar sam vstopi.«

No, on gre tam mimo, botra ga je spet zagledala.

»No, boter, vi ste že spet zgodaj nekam šli.«

»Ja, hodil sem, hodil.«

»Joj, kakšno lepo palico imate.«

»Ja, to palico sem kupil, ker sem že star in jo potrebujem.«

»Vstopite vendar malo.«

»Ja, saj sem utrujen.«

Notri pa:

»Ja, kaj pa to imate?«

»Ja, ta stvar je pa veliko vredna. Povedati je treba le ...« (kašelj)

»Ja, boter, zdaj vendar ne boste šli domov.«

»Ne bom, ne. Zato ker je daleč in sem zelo utrujen.«

»Ja, pa to palico,« pravi, »odložim v sobi, da vam je ne bi kdo ukradel.«

»Dobro, dobro. V sobi jo odložite, vendar ne recite 'palica, švrkni'.«

On se uleže. Gostilničarka je bila zelo radovedna, kaj je to »palica, švrkni«. Kaj za eno čudo se pa zdaj godi. Stopi do njega in gleda, če že spi. Ja, močno je že sopel. Potem je rekla: »Palica, švrkni.« Ej, palica je zares švrknila, podolž in poprek, kakor je prišlo. Ona je na vso moč javkala, palica pa je le poskakovala. Po glavi, po hrbtu, kakor je bilo pravično. Ja, takrat ni nič več pomagalo, je začela kričati. Ja, pravi, tu ni zdaj več druge pomoči, mora ga zbuditi.

Zakriči na vso moč: »Boter, boter!« Boter je zares prišel.

»Joj,« pravi, »ustavite to reč, ustavite, sicer me ubije.«

»Palica, le švrkni, le švrkni. Do tedaj, dokler mi ne vrneš mojega prtiča in moje ovce.«

Ja, ona mu vse to vrne, samo da ustavi.

No, takrat je rekel: »Dovolj je!«

Zares se je ustavila, ona pa mu je dala prt in ovco. In je odšel domov.

Ja, otroci so mu že spet prišli naproti.

»Ata, kaj ste prinesli, zelo smo lačni.«

»O, samo pustite ga, saj nas ima za norca. Vidi, v kakšnih težavah smo, pa nič. Samo eno čebulo sem še našla v kleti pa smo to jedli zvečer in zjutraj. On pa le hodi in dobro živi.«

»No, pridite zdaj noter, zdaj boste jedli, kar največ boste zmogli.«

Prt je razgrnil po mizi in rekel: »Prtič, pogrni se.« Zares se je pogrnil. Tam je bila hrana, kakršna se lahko samo zamisli. Pristopili so in jedli, kolikor so zmogli, da jim je kar skozi ušesa sililo.

Nato je vprašal: »Ali ste se najedli?«

»Ja, preveč smo se najedli.«

Joj, potem pa je dal ovco na mizo in rekel: »Ovca, stresi se.«

U, tam se je kar sipalo denarja, okoli nje je nastal pravi kup. Palico pa je postavil v kot, tu je več ni potreboval. No, naposled jim je šlo dobro, morda še živijo, če niso umrli.

Matičetov: Kje ste to slišali, kdo vam je pripovedoval?

Pripovedovalec: To so pripovedovali moj oče. Ko smo še majhni bili. Saj jih je še veliko, samo so drugačne.

II

KRALJ, KATEREMU SE JE ENO OKO JOKALO, DRUGO PA SMEJALO

Bil je nekoč kralj, ki je imel tri sinove. Niti eden od treh ni bil za to, da bi prevzel kraljestvo. Prvi sin je stopil v dvorano, kjer je njegov oče sedel za mizo in se mu je eno oko jokalo, drugo pa smejalo. Vpraša ga:

»Zakaj jočete?«

Oče je zagrabil buzdovan pa ga vrgel proti sinu, ki je zbežal ven. Nato je prišel drugi. Temu se je zgodilo enako kakor prvemu. Tretji je vprašal: »Kaj je oče rekel?«

»Pojdi tudi ti, boš že videl, kaj ti pove.«

Vstopil je tretji, najmlajši. Videl je, da oče sedi za mizo in joče. Ko je oče dvignil buzdovan, je sin prijel za vrata in se postavil za njimi. Odprl je duri in buzdovan je odletel ven.

Vprašal je: »Zakaj se vi, oče, jočete?«

»Zato, ker imam tri sinove in ni niti eden za to, da bi ga postavil za kralja.« Sin je rekel: »Kaj vam moramo storiti, da bo eden? Da bi vi ozdraveli?«

Oče je rekel: »Pojdi v Vilinski grad in mi iz njega prinesi mleko zlatega ptiča. Potem bom ozdravel.«

Sin se je napotil in šel. Dolgo hodi, dolgo hodi, nakar najde strohnelo kačo. Tista kača mu pravi: »Kam pa ti greš?«

»Tja in tja ...«

»Pojdi, in ko se boš vračal, daj tudi meni malo tistega.«

»V redu.«

Pokazala mu je pot, po kateri naj hodi. Nato je prišel do zmaja. Tudi tisti je ležal na poti. Vpraša ga: »Kam pa greš?«

»Tja in tja ...«

»Pojdi in jaz ti povem, kako naj greš, in ko se boš vračal, ga daj tudi meni.«

»V redu.«

Nato je prišel k pozaju (zmaju). Pozoj ga vpraša: »Kam greš?«

»V Vilinski grad.«

»Kaj pa boš tam?«

»Grem po mleko zlatega ptiča.«

»Pojdi pa tudi zame ga prinesi. Jaz ti povem, kako. Tisti grad se vrti na nogi. Neprestano se obrača, ustavi se pa vsake toliko časa, ob določeni uri. Ko stoji, lahko vstopiš v grad, kjer vse spi.«

V redu, je šel. Ko se je grad ustavil, je vstopil in prehodil vse sobe, dokler ni našel zlatega ptiča. Vzel si je mleko, kolikor ga je bilo. Gledal je naokoli pa je našel sobo, kjer je spala lepa ženska. Gledal je, kaj je to, in se spravil nanjo (tega nočem povedati). V redu, zdaj je imel vse in je napisal listek. Papirček je položil pod nogo mize: če bi kaj nastalo, naj ga išče tam, kjer je on doma.

V redu, odšel je nazaj. Kakor je prišel, tako je šel nazaj in vse tiste, ki jih je po poti srečal, ozdravil. Vsi tisti so bili zakleti kralji. No, tako je prišel domov in očetu prinesel tisto, kar ga je ozdravilo. Oče je bil vesel, da ima sina, ki ga lahko postavi za kralja.

Tam pa je on dete naredil, v tistem gradu. Otrok je že hodil po štirih, ko je izkopal tisti listek. Mati je gledala, kaj je to. Tam pa je bilo zapisano: če ga hoče poiskati, mora priti v tisto deželo, kjer je njegov oče, tam ga najde pri tistem kralju. Odločila se je in odšla v tisto deželo z vojsko. Ko je prispela v mesto, kjer je živel tisti kralj, je vprašala, kje je ta pa ta, naj pride k njej. Takrat je prišel prvi sin. Vprašala ga je: »Si bil ti tam?« Rekel je: »Tam!«

»Kaj si tam pustil?«

Ni znal povedati, kaj je tam pustil, zato ga je mahnila okrog ušes: »Nisi ti!« Drugega prav tako. Ko je prišel tretji sin, so ga vprašali: »Kje si bil?«

»Tam pa tam, v tistem gradu.«

»Kaj si tam pustil?«

»Odneseš sem perje in mleko zlatega ptiča. Pustil sem papirček, da mora tam biti majhen otrok.«

Takoj ga je sprejela: »Ti si moj, jaz pa tvoja.«

Nato je dala pogrniti ogromno svilenega platna in tako odšla na tisti grad. No, in tako je tista kraljica vzela sina tistega kralja. Pa tudi jaz sem bila na ohceti in sem veliko plesala. Košček kruha in kupico vina so mi dali, nato pa so me v rit brcnili, da sem padla dol.

Matičetov: Kje ste vi, mamica, slišali to lepo pravljico?

Pripovedovalka: To? V Ameriki.

Matičetov: V Ameriki? Ste bili v Ameriki, vi?

Pripovedovalka: Enajst let.

Matičetov: Ma, so rekli Števanovski, kdo je to bil?

Pripovedovalka: Števanovski. Nunci, ki je tudi umrl. Nunci je bil tam in je imel nemške knjige. Iz tistih je bral, pripovedoval pa slovensko, mi smo ga pa poslušali. (Prevedel je.)

Nekoč je živel grof, ki je imel služkinjo. Bila je siromašno dekle, podobno kakor Pepelka. Tam je služila, ko so nekoč priredili ples. Tri večere je trajala grofova veselica, na kateri si je izbiral ženo. Tisto dekle, ki je tam služilo, je bilo zelo lepo. Ko je kot služkinja prišla v službo, ji je neka čarovnica dala kožo, ki jo je potegnila nase, in nihče ni videl, kako lepa je.

Tisti grof je šel na ples, prej pa mu je služkinja očistila čevlje. Ko mu jih je ocedila, mu je rekla: »Mladi grof, tudi jaz pojdem z vami.«

»O, ti grda, kam bi pa ti šla!?!«

Nato jo je s čevljem udaril po hrbtu. Odšel je na veselico, služkinja pa je slekla s sebe kožo in se oblekla. Na plesu ni bilo lepše od nje. Grof pa je ni prepoznal, ni vedel, da je njegova služkinja. Peljal jo je plesat in ves večer plesal z njo. Vseskozi jo je spraševal, od kod je.

Rekla je: »Iz mesta 's čevljem po hrbtu'!«

V redu, veselice je bilo konec in grof je šel domov. Ves dan je premišljeval: »Le kaj to mora biti, iz mesta 's čevljem po hrbtu'? Kje je to mesto?«

Prelistal je vse časopise, vse je pregledal, a mesta ni bilo nikjer.

Ponovno je bil ples, služkinja mu je zopet čistila čevlje. Spet je rekla: »Mladi grof, tudi jaz pojdem z vami!«

»O, ti grda, je bila tam ena tako lepa, kot je ti nikoli nisi videla.«

Prijel je za grebljico in jo s tistim udaril po hrbtu. »To imaš!« V redu, spet je šel. Ona pa se je ponovno oblekla, potegnila s sebe kožo in šla vsa lepa. On jo je spet zagledal: no, spet je tu. Vpraša jo, naj že pove, od kod je, ker bi jo on rad imel. »Iz mesta 'z grebljico po hrbtu'!«

Odšel je domov, razmišljal, gledal časopise, toda nikjer ni nič našel. Ne čevljev, ne grebljice, teh ni bilo. Prišel je tretji večer in je spet odšel. Zopet mu je služkinja čistila čevlje in mu jih prinesla. Rekla je: »Mladi gospod, zdaj pa le pojdem z vami!«

»A, tebe mi pa res ni treba, tam je ena tako lepa, kot je ti še nikoli videla nisi.«

Nato jo je udaril s šibo po hrbtu. Ko jo je na plesu spet vprašal, od kod je, je odvrnila: »Iz mesta 's šibo po hrbtu'.«

Odšel je domov in mislil, da si ne more več pomagati. Dal si je nositi časopise, vse po vrsti spraševal, nikjer ni nič našel, nihče ni vedel za to. Padel je v tako veliko žalost, da je zbolel, ker je ni našel.

Tam so bili drvarji, ki so sekali drva. Delavci so opoldne jedli kosilo. Grof ji je na plesu dal prstan, ki ga je ona vrgla v juho, preden jo je postregla. Tudi on je malo posedel in se potožil. Naenkrat je nekdo zajel juho in prstan je bil v krožniku. Grof je skočil pokonci, stekel za njo in rekel: »Jaz moram to s tebe sneti, kar koli že je, kar koli že imaš.«

Takrat ji je snel tisto kožo in videl, da je ona tisto lepo dekle. Fant ni bil več bolan, takoj jo je prijel in vzel za ženo.

Matičetov: Mamica, ste tudi to slišali v Ameriki?

Pripovedovalka: Vse v Ameriki.

Matičetov: Vse. Koliko ste stari, ste bili dvanajst let v Ameriki?

Pripovedovalka: Dvanajst. Trinajst let pa sem bila stara, ko sem odšla v Ameriko. Trinajst.

Matičetov: Katerega leta ste rojeni?

Pripovedovalka: Tisoč osemsto devetdeset prvega. (1891)

13

SESTRA IN TRIJE BRATJE

Neka mati je imela tri sinove in eno hčer. Ko je mati mesila kruh, so otroci tekali okoli nje in bili poredni. V veliki jezi je rekla:

»Da bi vsi trije postali vrane in odleteli, pa me ne bi več tu toliko jezili!«

Tri vrane so odletele, sinov ni bilo več. Ostala je le hči. Tista hči je hodila v šolo. Ko je bila že velika, so ji drugi ljudje vselej govorili, da je ona kriva za to, da je mati pregnala fante, ker je samo njo rada imela. Ko je že odrasla, jo je pekla vest, kar naprej je premišljevala, da bo šla in našla svoje brate. Hodila je dolgo, tako dolgo, da je prišla v gozd, kjer je srečala čarovnico. Ta jo je vprašala:

»Kaj pa tu iščeš, kako to, da si prišla sem?«

»Tako in tako,« pravi. Pove, da išče svoje brate.

»O, ti boš morala še zelo daleč iti, da jih najdeš. Ne vem, koliko dni še.«

No, ona pa je šla iskat naprej. Nekega večera je prišla v gozd, kjer je stala hišica, v kateri je mežikala svetloba. Šla je k tisti hiši in pogledala, kaj je znotraj. Na mizi so bili trije krožniki in juha v posodi. V sobi so bile tri postelje. Vstopila je v to sobo in se potegnila pod posteljo. Prej pa je še vsak krožnik enkrat prijela in iz njega jedla.

Nato so prišle tri vrane. Ko so stopile v hišo, so postale trije fantje. Usedli so se in jedli. Najstarejši je rekel:

»Joj, z mojo žlico pa je nekdo jedel!«

Drugi je rekel: »Tudi z mojo!«

Tretji pa pravi: »Joj, kaj pa če je bila tukaj naša sestra?«

Takrat je ona skočila izpod postelje in rekla:

»Dragi moji bratje, pridite domov, kajti jaz ne morem več živeti doma, ljudje mi ne dajo miru.«

Nato ji pravijo bratje: »Lahko nas odkupiš. Drugače ne moremo oditi domov.«

Ona jih že odkupi, naj le povejo, kaj naj stori. Ona mora posejati lan, tisti lan oprati, vse kakor treba, pa ga stkatati. Iz tistega platna mora vsakemu en par oblek zašiti. Takrat bojo oni spet postali, kar so bili.

Potem je ona to sedem let delala in sedem let ni spregovorila. Nekoč so hodili po tistem gozdu lovci in jo videli, kako je zmeraj tam šivala, vse je imela in samo šivala. Vselej so hodili k njej, da naj govori, ona pa ni spregovorila. Kako to, da zna šivati in tu vse naredi, saj so jo videli, pa ne spregovori. Rekli so ji: če ne bo govorila, jo dajo obesiti. Ona pa ni spregovorila. Nato so jo odgnali, da jo obesijo. Tri pare oblek je že zašila, samo en gumb je še manjkal. Ko so jo že hoteli obesiti, je zakričala:

»Dragi moji bratje, pridite!«

Takrat so priletele tri vrane in se usedle. Vrgla je na njih tiste obleke in postale so fantje. Tako jih je ona odkupila pa tudi obesili je niso. Tudi jaz sem bila tam, le da ničesar nisem dobila. Odgnali so me domov in zdaj moram tukaj pošteno delati.

Matičetov: Mamica, ste tudi to v Ameriki slišali?

Pripovedovalka: Tudi.

14

O NEKEM GROFU

Nekoč je živel grof in je imel delavce. Na gradu so delala tri dekleta. On se je sprehajal sem ter tja po dvorišču, dekleta pa so si govorila:

»Ej, kako je lep in mlad. Da bi vsaj mene vzel. Jaz bi mu kupila srebrno obleko.«

Druga pa je rekla:

»Če bi pa vzel mene, bi mu kupila zlato obleko.«

Tretja pa pravi:

»Če bi pa vzel mene, bi mu rodila eno zlato in eno srebrno dete.«

Grof je to zaslišal in se poročil s tisto tretjo. Tam pa je bila čarovnica, neka coprnica pri tistem grofu. Tista je hotela, da bi se poročil z njeno hčerjo. Takrat je imela grofova žena enega fantka in eno deklico, naenkrat dva. Fantek je imel srebrne lasé, deklica pa zlate. Ta čarovnica je bila poleg in je ukradla otroka in ju dala v zaboj, ga zakovala in spustila po vodi. Zamenjala ju je za dva ščeneta, da je dva ščeneta porodila.

Grof pa se je tega sramoval. Kaj je to, da je njegova žena imela ščeneta, ne otroka? Tedaj je grof priredil veliko gostijo in zunaj je bilo napisano, da je dal ženo do pasu zazidati in da jo mora vsakdo pljuniti. Zato, ker je imela ščeneta in ni več njegova žena.

Tista otroka pa je nosila voda. Živel je ribič, ki je šel zvečer ven in videl, da gori sveča na vodi. Gledal je, kaj je to, kaj prihaja. Šla sta ven in videla, da jočeta otroka, njima pa se je zdelo, da igra godba. Domov sta ga odnesla – kaj pa je to – ja, našla sta dva lepa mala otročička.

Pri tistem grofu pa je žena zelo trpela, čeprav ni bila nič kriva. Njena otroka sta bila tam in tista dva siromaka sta ju dala izšolati. Kar je tistemu fantku kot solza padlo iz oči, je bilo vse srebro, kar je deklica izjokala, je bilo vse zlato. Tako sta tista reveža postala zelo bogata.

Tista otroka sta bila zelo lepa. Nekoč se je tisti grof sprehajal po gozdu in je imel puško. Prišel je do tja. In je gledal, kako to, da imata tako lepa otroka. Onadva sta rekla, da sta otroka prišla s takšno napravo, onadva pa sta ju sprejela in ju zdaj šolata.

Nato je odšel grof domov, kjer je dal svojo ženo zazidati in je moral vsakdo pljuniti njegovo ženo. Zdaj so priredili veliko večerjo in ta čarovnica je bila spet tam. Prišla sta tudi dekle in fant, ki sta oba vedela, kaj je ta čarovnica naredila. Zdaj je tista deklica povedala svojemu bratu, ko sta prišla:

»Ti tega nič ne smeš jesti, kar je tukaj.« Kajti tista čarovnica je vse zastrupila, saj je vedela, da zdaj prideta tista otroka.

No, onadva nista sploh nič jedla pa je prišel mimo grof in rekel, vsi jejo, le onadva ne.

Kako to, da onadva ne jesta. Takrat je deklica rekla, da naj pripelje sem psa, če bo pes to pojedel, bosta tudi onadva jedla. Če pa pes ne bo jedel, tudi onadva ne bosta. Tedaj so pripeljali psa, mu ponudili, pes je povohal in zbežal. Na, so se vsi zbrali na kup, kaj je to? To je to, kar je s strupom naredila tista čarovnica, da bi ta dva ugonobila. Ker če

teh dveh ne umori, se lahko izve, da je njegova žena imela tako lepa otroka. No, takrat so takoj odhiteli ven, deklica pa je rekla, zakaj ta žena tam že toliko let trpi, ko pa ni prav nič kriva, ima dva lepa otroka. Takoj so odšli ven in jo odpeljali noter, čarovnico pa so pregnali od tistega grofa.

No, takrat pa so tista otroka pripeljali nazaj. Niso verjeli, da je res, pa so otroka pripeljali nazaj. Fantič je imel srebrne lase, deklica pa zlate. Tako je on še dalje živel z njo, tisti grof z ženo, čarovnice pa so se znebili. Naprej ne vem, lepša je bila, a sem že pozabila, ne vem dobro, dosti sem izpustila.

15

Kraljevič in lepa Vida

Fant je bil star dvanajst let in ga je mati zbudala, naj gre zgodaj zjutraj k maši. On pa ni hotel iti, ne. V tistih časih je bilo tako: če je mati zaklela svojega sina, se je fant spremenil v prav tisto reč. Otrok je postal tisto. Ona mu je rekla:

»Ja, da bi postal kača, ker nočeš iti k maši.«

Ja, fant ni prišel iz hiše. Gospodinja je odprla vrata, že se je vlačila kača po sobi. Fant je že postal kača. Zdaj je torej gospodinja skakala in skakala. Sicer ni bila kmečka, otrok je bil kraljevski. Ja, kako bi ga lahko rešili? On je vseeno govoril, ta kača je govorila. On je rekel:

»Vi me ne morete drugače rešiti, samo s pomočjo junaške Vide, ki se bo rodila danes. Ki se rodi danes, junaška Vida, tista mene odreši. Nihče drug me ne more rešiti.«

Dobro je bilo, sicer je dolgo trajalo, da je junaška Vida dosegla kakšnih petnajst, šestnajst let. Na, takrat je šla junaška Vida zgodaj zjutraj na njivo proso plet. Tam pa je bila rosa poteptana. Ona pa gleda in reče:

»Kaj le, kaj je tukaj bilo, da je rosa tako steptana? Ni nikakršnih stopinj in ničesar, rosa pa je tako poteptana. Da bi le Bog dal, da bo moje, kar je tukaj hodilo.«

Bilo je v redu. Naslednje jutro ponovno pride proso plet in rosa je bila spet poteptana. Spet je rekla:

»Kaj je tukaj hodilo, kaj je tu hodilo? Ni nikakršnih stopinj in je rosa steptana. Da bi le Bog dal, da bo moje, kar je tukaj hodilo.«

Na, v redu. Tretje jutro je ona spet prišla plet proso. Rosa je bila spet steptana. Spet je rekla:

»Ja, kaj pa je tu vendar hodilo, zdaj naj bi le moje bilo, kar tu hodi. Naj da Bog, da bi moje bilo.«

Hotela je stopiti na njivo, v proso, pa je zagledala tam debelo kačo. Prestrašeno je skočila, ker se je preplašila. Kača pa ji pravi:

»Ne boj se me, Vida, junaška Vida, nič se me ne boj. Nisem jaz huda kača, sem mladi kraljevič. No, usedi se, pa se bom potegnil k tvojim nogam, nakar ti povem, kako naj bo, kaj boš storila.«

Zares se je junaška Vida usedla, kača pa se je potegnila k njej in ji rekla, kako jo lahko odreši:

»Zdaj moraš oditi, tja k mojemu gradu. In si vzemi tri leskove šibe, takšne, ki so rasle leto dni. Ki so rasle eno leto, tri leskove šibe. Nato pojdi k tistemu gradu, na moj grad, in tam čakaj, da pridem jaz. Ti pojdi po cesti, jaz bom pa šla po gozdu in grmovju.«

No, zares gre junaška Vida tja in tam čaka, da pride kača.

»Ko prispem, me udari z eno od šib, in ko me udariš, jo takoj vrzi od sebe, to šibo.«

Ja, zares, on je prišel naprej, prišla je ta kača in junaška Vida jo je udarila, šibo pa vrgla stran od sebe. Takrat je on že pokazal glavo. Takrat je udarila z drugo šibo in se je preobrazil že do polovice. Nato jo je udarila s tretjo, to šibo je odvrгла od sebe in postavil se je kraljevič. (...) On je bil ta kraljevič, ona pa se je takrat rodila. Ona je njega tam rešila in sta se poročila. Morda še dandanes živita na tistem gradu.

Matičetov: Mamica, kje ste to vi slišali?

Pripovedovalka: Kje sem jaz to slišala?

Matičetov: Ja.

Pripovedovalka: To je Rugola iz Čepincev ... ga ne poznate?

Matičetov: Ne.

Pripovedovalka: Rugola je imel tako knjigo. To se je bralo v knjigi.

16

LEPI NIKOLAJ IN VILA ILONKA

Nekoč sta živela lepi Nikolaj in vila Ilonka. Vila Ilonka je stanovala v vilinski deželi. Vila Ilonka je izvedela, da je na svetu lepi Nikolaj. Lepi Nikolaj je kosil na veliki senožeti, vila Ilonka pa je poslala orla in mu dala pismo, naj ga odnese lepemu Nikolaju. Tisti orel je priletel na tisto senožet, kjer je kosil lepi Nikolaj, in mu dal pismo, nato pa ga vzel s seboj.

Onadva sta dolgo hodila, po grmovju, preko vodá. Potem je orel pripeljal lepega Nikolaja v Vilinsko deželo, kjer je živela vila Ilonka, ga je pripeljal. Ja, vila Ilonka je prišla dol k lepemu Nikolaju, ki pa je bil razcapan in raztrgan.

»Kaj je to, saj ta ni ta!«

Poslala je služabnico in rekla:

»Odpelji ga dol v hlev, kjer so trije konji. Njegovo delo bo, da bo čistil tiste konje in počistil tisti hlev.«

Tisto pa so bili trije zmajski konji. Trije zmajevi konji so bili. Lepi Nikolaj je začel čistiti, je vozil in vozil, čim bolj je vozil, več gnoja je bilo. Hleva ni mogel popolnoma počistiti. Takrat se je lepi Nikolaj usedel na stol in se razžalostil, ker ni mogel opraviti naloge. Zaspal je. Najstarejši konj pa je bil čarobni konj, zapovedal je drugima dvema, in ko se je lepi Nikolaj zbudil, se je celi hlev svetil in vse je bilo čisto. Vila Ilonka je poslala dol svojo služabnico, naj pogleda, kaj počne lepi Nikolaj. Prišla je nazaj in rekla:

»Kaj počne?«

»Razcapan,« pravi, »sedi na stolčku.«

Ja, zdaj je prišla nedelja. Najstarejši čarobni konj je rekel lepemu Nikolaju:

»Nikolaj, jutri, v nedeljo se bo vila Ilonka s šestimi gosmi peljala k maši. Tudi midva bova šla. Sezi mi v levi uhelj, tam boš našel oreh, v tistem je bakrena obleka. Tisto si obleci in bova tudi midva šla k maši. Ona si te bo ogledovala, se nasmihala, toda ti je ne smeš pogledati. In še preden duhovnik izreče amen, pridi ven, ker bo ona letela za nami.«

Je, tako sta storila. Domov, ona prileti domov, služabnico hitro pošlje dol, naj pogleda, kaj počne lepi Nikolaj. Ja, lepi Nikolaj je že spet razcapan na stolčku sedel, raztrgan in umazan.

Ja, prišla je naslednja nedelja. Takrat pa spet, nadel si je srebrno obleko. Saj mu je stari čarobni konj dal že srebrno obleko. Takrat je šel že drugič, z drugim konjem. Tisti mu je spet tako rekel kakor prvi. Preden duhovnik izreče amen, mora oditi ven. Konj ga je odnesel domov. Je, spet je pritekla služabnica. »Na,« pravi, »kaj počne?« »Je, kaj počne. Razcapan in umazan tam v hlevu sedi.«

No, tretjič je šel z žrebetom. Takrat si je nadel zlato obleko. Takrat jo je v cerkvi tresel mraz in vse. Vsakič se mu je nasmehnila, on pa je ni pogledal. Preden je bilo konec maše in je duhovnik rekel amen, se je spet hitro pobral domov. Spet nazaj v hlev. Na, takrat je zopet prišla dol služabnica.

Pravi: »Kaj je?«

Pravi: »Tako, razcapan in umazan sedi v hlevu.«

V redu. Takrat mu reče čarobni konj:

»No, Nikolaj, zdaj boš šel tja naprej v njen grad, v tisti vrt, kjer je tisti krožnik. Z najmlajšim žrebetom boš šel gor na tisti krožnik plesat. Na tisti vrt.«

On je zares šel, ona pa ga je iz nadstropja klicala. On pa je samo plesal gor na tistem krožniku s tistim konjem. Odšel je z njim nazaj v hlev, služabnica je zopet pritekla dol. Ja, lepi Nikolaj spet razcapan in umazan sedi tam. Ko je drugič odšel plesat, spet z žrebetom, mu je stari čarobni konj rekel:

»Zdaj boš padel z žrebeta, ona ti vrže robček, da bi si zavezal glavo, potem pa takoj prileti nazaj v hlev.«

Spet nazaj, ona spet služabnico dol pošlje. Takrat pa mu je tisti stari čarobni konj pihnil tja, kjer se je udaril, pa se tisto ni več poznalo. V redu.

Ko je že tretjič plesal na tistem krožniku, mu je stari čarobni konj rekel:

»Nikolaj, zdaj te bo klicala in ti bo vse govorila. Ti kar naenkrat reci 'hip-hop' in žrebe bo s teboj skočilo tja gor. Takrat ji boš dal poljub in boš vstopil v grad.

No, tako se je zgodilo. On je plesal, skočil gor, ji dal poljub, potem pa noter. No, ona je bila zdaj vesela, da ima lepega Nikolaja.

In onadva sta se peljala v drugo vilinsko deželo. Ona pa je rekla lepemu Nikolaju:

»Nikolaj, štirinajst sob imam. V vsako lahko vstopiš, le v štirinajsto ne smeš.«

Ja, seveda, lepi Nikolaj se odpelje tja, v štirinajsto pač ne bo šel. Vstopil je v prvo, drugo, tretjo, deseto, enajsto, no, vstopil je tudi v štirinajsto. Kaj pa je našel v štirinajsti sobi? Zmaja z dvema glavama, pribitega na steno. Pribit je bil gor. Takrat mu pravi zmaj:

»Nikolaj,« pravi, »daj mi kozarec vode, jaz pa ti bom podaril eno deželo.«

Ja, Nikolaj je šel in mu prinesel kozarec vode. Ko je zmaj spil kozarec vode, se mu je ena od rok rešila s stene.

»Nikolaj, še en kozarec mi daj, boš dobil še drugo deželo.«

Ja, Nikolaj je spet šel in mu spet prinesel kozarec vode. Takrat se je s stene rešila še druga roka.

»Nikolaj, še enega prinesi, dal ti bom tri dežele.«

Ja, Nikolaj je spet ubogal, spet je šel. Prinesel je vodo, takrat pa je zmaj skočil s stene in odletel.

Ja, vile Ilonke ni. Gre dol v hlev, stari čarobni konj pa mu pravi:

»Nikolaj, zdaj imaš vse, ampak vile Ilonke več nimaš, ker jo je odnesel zmaj. Tja in tja.«

Ja, ta siromak je bil žalosten. Kaj pa bo zdaj? Vprašal je čarobnega konja, ali lahko on tja pride.

»Ja, kaj bi ne, mi lahko pridemo tja, ampak tisti ima vranca, na treh nogah železnega, tisti teče trikrat hitreje kakor mi.«

Ja, on ni verjel. Zato se je usedel na konja, z najstarejšim čarobnim konjem sta poletela. Prišla sta tja, kjer je imel zmaj vilo Ilonko notri v gradu. Ukradla sta Ilonko nazaj. Ja, tisti železni vranec na treh nogah je v hlevu brcal kakor grom. Zmaj je priletel dol:

»Kaj hočeš, svinja, nimaš obroka?«

»Kaj da ne, jaz imam vse, obrok in vse. Ti pa nimaš vile Ilonke, ker jo pelje stran lepi Nikolaj. Saj imaš še čas, tisto krušno košaro lešnikov še lahko poješ, še ga lahko zgrabiva.«

No, v redu, tako je bilo, zmaj skoči gor na čarobnega konja in za njim. Zgrabil ga je. Vilo Ilonko mu je odvzel in mu rekel:

»Nikolaj, to je zdaj ena dežela. To je ena država, ki si jo dal.«

Ja, vrnil se je domov, spet žalosten. Zdaj je šel z mlajšim konjem, spet s čarobnim. Spet je prišel tja, spet jo je ukradel. Ja, tisti čarobni vranec, na treh nogah železen, spet močno udarja v hlevu. Zdaj pravi:

»Svinja, nimaš za jesti ali si brez obroka?«

»Kaj da ne. Jaz imam vse, samo lepi Nikolaj vilo Ilonko stran pelje. Pol košarice lešnikov še lahko poješ, saj ga še lahko zgrabiva.«

No, tako je bilo, za njim, spet ga je zgrabil. Odvzel mu jo je in mu rekel:

»Nikolaj, zdaj pa imaš drugo deželo.«

No, zdaj pa bo z žrebetom, je šel z žrebetom. Tedaj je čarobni konj žrebetu zapovedal, naj vzame s seboj vrečo, ker bo zmaj lepega Nikolaja zdaj vrgel na zemljo, kjer se bo Nikolaj potolkel. Takrat bo moral tisti mladi čarobni konj vse majhne kosti pobrati skupaj v vrečo in jih prinesiti domov. Tako je bilo. Spet je šel in jo ukradel. No, za njim. Spet je zgrabil. Takrat je trinogi železni vranec, na katerem je sedel zmaj, zgrabil lepega Nikolaja in ga treščil na zemljo. Nikolaj je razpadel na majhne koščke. Tisto mlado žrebe je priletelo dol in jih zbralo v vrečo. Vse kosti, vse, kar je bilo, noter. Prišel je domov v hlev, stari čarobni konj pa je trikrat pihnil v vrečo. Nikolaj je spet postal cel.

No, takrat je Nikolaj rekel: »Kaj naj storim?«

Tedaj mu je stari čarobni konj rekel:

»Veš kaj, Nikolaj, obstaja pomoč. Zdaj boš šel za tri leta služiti k čarovnici. Tista čarovnica ima konja, na štiri noge železnega. Ti boš moral konja pasti. Ampak tisti konj bo takšen: ko ga boš prignal na pašo, se bo razletel v vse smeri. Če pa ga ne priženeš domov, ti bo tista čarovnica odrezala glavo.«

Takrat mu je čarobni konj rekel:

»Zdaj pa dobro poslušaj. Ko boš prvič gnal, bojo nastali zajci. Takrat hitro pomisli na pse.«

Ja, Nikolaj res žene, čez nekaj časa se je konj spremenil v zajce, ki so se takoj razteкли. Ničesar ni bilo več. Pomislil je na pse, čez kratek čas so psi vse zajce prignali nazaj. Takrat so spet postali konji. Prižene domov, stara čarovnica je imela železni hlev in je pretepla konje, ker so se dali zgrabiti in prignati nazaj domov.

Ja, drugič je gnal. Takrat so nastali piščanci, ki so se mu vsi raztepli po grmovju. On, siromak, je takrat hitro pomislil na lisico. Prišle so lisice in so vsakega piščanca spravile nazaj. Spet je prignal domov. Baba je spet grobo premlatila konje, ker so se mu dali zgrabiti.

Ja, zdaj tretjič žene, vsakič je bil zunaj leto dni. Enkrat letno jih je prignal domov. Zdaj so postali vsi ovce. Ovce so se mu vse po gozdu razbežale. Ja, lepi Nikolaj je hitro pomislil na volkove. Volkovi so pritekli in spravili nazaj vse ovce. On je prignal domov. Doma baba spet tepe.

»No, zdaj si odslužil. Dobil boš konja.« Peljala ga je v hlev, tam so bili srebrne dlake, zlate dlake, tam so takšni stali, ki so vselej v zibelki. V kotu je stal pa grbasti, na štiri noge železen. Mu je stari čarobni konj rekel, da drugega ne sme vzeti, samo tistega. Drugega ni smel vzeti. Ja, on ni popustil, baba mu ga je morala dati. Usede se, neseta se. Nekaj časa gresta, takrat pa naenkrat pravi čarobni konj Nikolaju: »Nikolaj, poglej nazaj, kaj vidiš?«

»Ej, čarobni konj, ta baba tam gor na orehu sedi. In takšen velik oblak gre za nami.«

»Nikolaj, nič se ne boj.« Prišel je takšen vihar, takšen veter, da je vse raztrgalo, vse na koščke strgalo, njima pa vseeno ni bilo nič.

Ja, ko je bilo treba zdaj iti čez mejo, je bil tam most. Na eni strani je bila ena zmajška kača, na drugi pa druga. Čarobni konj je rekel Nikolaju:

»Nikolaj, tukaj bova zdaj šla dol, tam neki ovčar pase ovce, prinesi si dve ovci. Midva drugače ne moreva čez ta most, ker naju kača uniči.«

Takrat je rekel čarobni konj:

»Ko pridemo do te kače, vrzi ovco. Dokler se bo kača ukvarjala s to ovco, bova skočila čez most na drugo stran. To pa je ovca za drugo stran. Ko bo priletela druga, ji vrzi drugo ovco.« Prišla sta skozi.

Pa v grad, kjer je bila Ilonka. Ukradel jo je nazaj. Ja, tisti vranec, železen na tri noge, divja v hlevu, zmaj pa prileti:

»Kaj je, svinja grda, nimaš za jesti?«

»Kaj da ne, jaz imam vse. Lahko ješ, poješ, kolikor hočeš, midva ju več ne ujameva. Midva ju več ne ujameva.«

A tudi zmaj ni popustil, »bova šla«. Gresta. Tako se neseta, dvajset, trideset metrov blizu je priletel, dalje pa več ni mogel, ker je tisti letel še hitreje. Tisti štirinogi železni vranec in trinogi sta bila brata. Tisti, ki je nesel Ilonko, je zakričal nazaj:

»Brat, vrzi ga dol, naj se na veke ubije.«

In je tisti odvrget zmaya na zemljo in zmaj je ne vem kako globoko na zemljo padel. Ilonko pa je nazaj domov prinesel. In če niso umrli, morda še dandanes živijo.

Matičetov: Kje ste vi, stric, to slišali? Ste brali ali slišali?

Pripovedovalec: Ko sem bil majhen, so nam naš stari Laci, pokojni učitelj, pripovedovali to pravljico v šoli.

Matičetov: Madžarsko je povedal, ali ne?

Pripovedovalec: Madžarsko. To sem jaz prevedel.

Nekoč je živelo dekle, ki mu je umrla mati. Oče pa se je oženil, vzela je drugo ženo. Tista mačeha je imela še dve svoji hčeri. Prvo hčer, ki ni bila njena, je zelo zaničevala. Tisto dekle je zmeraj jokalo. Za k maši je mati svojima hčerama kupovala lepe obleke, tisti siroti, tisti pa ne. Tista je zmeraj hodila na materin grob na pokopališče jokati.

Mati je rekla:

»Draga hči, preden boš šla k maši, pridi sem na moj grob. Tukaj boš našla lepo obleko, si jo oblekla pa boš šla k maši. Ko boš prihajala od maše, pridi nazaj na grob in obleko odloži spet nazaj.«

Tako je tudi bilo.

Zdaj prideta domov, ti dve dekleti, ki sta ta pravi hčeri bili, in pravita:

»Mati, kakšno lepo obleko je ta imela na sebi ...«

Na, ta mati je spet odhitela v trgovino in kupila nekaj še lepšega. V nedeljo so spet šle k maši, tista sirota pa prej na pokopališče na materin grob. Tam je našla še lepšo obleko, kot so jo imele druge.

Ja, pridejo domov, se spet pritožujejo, ker je zopet imela lepšo. Spet v drugo trgovino, spet lepše. Ta pa je šla na materin grob, mati je spet pripravila lepše oblačilo. Prišla je domov.

Živel je mlad fant, ki mu je bilo tisto dekle všeč. Prišel jo je prositi, da bi se poročil z njo. Ja, ta mačeha pa je rekla:

»Ja, kaj pa boš s to noro? Ta je zmešana. Imam še ti dve, lepi.«

Ne, on druge ne vzame, samo to. To dekle pa pravi temu fantu:

»Jaz se ne morem poročiti, jaz sem sirota. Jaz nimam oblek, nimam ničesar. Jaz se ne morem poročiti.«

Takrat je ta fant rekel:

»Nikar ne glej, česa nimaš, bom jaz kupil vse, ti jaz vse prinesem.«

No, tako je bilo, on je prinesel vse. Ali zdaj je bilo tako, da se bosta poročila. Mačeha drugega ni mogla, je obula svojo hčer, toda noge so bile prevelike. Nato je šla in ji odrezala pete. Oblekla jo je v tisto obleko, v kateri bi morala biti tista sirota. Tisto siroto pa, so vzeli korito pa jo dali v korito in jo porinili pod posteljo.

Zdaj pa pride ženin in se usedejo h kosilu, da bi pojedli kosilo in potem šli k poroki. Sedijo pri mizi, prinesejo petelina, kuhanega. Na, jejo. Petelin naenkrat skoči s krožnika in pravi:

»Kikiriki, uboga sirota pod koritom, bogata hči za mizo.«

Ja, ženin gleda:

»E, kaj bom poslušal norega kuhanega petelina, ki zdaj tu prepeva.«

Ja, petelin spet skoči:

»Kikiriki, uboga sirota pod koritom, bogata hči za mizo.«

Ja, ženin skoči pokonci, pogleda pod posteljo, potegne ven, ja, sirota je bila tam notri. Zakaj je to naredila, ona je morala to narediti. Nič hudega, poročila sta se.

Poročila sta se, ona je zanosila, on pa je moral oditi k vojakom, moral je vstopiti v vojsko. Ona je rodila dete, mačeha pa je prišla in otroku prerezala vrat. Položila ga je k njej in tudi nož. Sklicala je sosede, naj pogledajo, kaj je naredila. Zdaj je mačeha tistemu

vojaku napisala, kaj mu je doma storila žena. Odgovoril je: »Če je storila to, naj jo dajo v sod in jo z voli privlečejo na visok hrib. Sod naj porinejo in naj leti, kamor hoče.«

Tako so naredili. Tisti sod je po hribu tako daleč letel, da je tam, kjer se je ustavil, zrasla majhna hiša. Tja je prišla košuta in tistemu otročičku polizala vrat, da se je vrat prijel skupaj. In košuta je tisto dete tudi dojila.

No, on pride domov z vojske. Bil je lovec. Puško je dal na ramo in šel v gozd. Padla je tema in je zablodil. Nikamor ni znal priti. Splezal je na veliko drevo in oprezal, kje bo zagledal luč. Tako daleč, daleč je videl majhno lučko. Ja, tiste se je držal. Ni vedel, da živita njegova žena in sinek v tisti hiši. Našel je tisto hišo v gozdu. Potrka.

»Kdo je?«

Oglasil se je. Ona ga je po besedah takoj spoznala. Ta žena, ki mu je bila žena. Spusti ga noter. Dala mu je večerjo, ulegel se je. Spal je in roka mu je zlezla s postelje. Takrat je mati rekla otroku:

»Sinek, pojdi, pojdi in daj očetu roko nazaj.«

Fantek je pritekkel, bil je star že sedem let, in mu dal roko nazaj. Takrat se je on prebudil in nekaj zaslišal. Nato je spustil desno nogo.

»Sinek, pojdi, pojdi in daj očetu nogo nazaj.« Fantek je pritekkel in mu dal nogo nazaj, materi pa je rekel:

»Mati, je to moj oče?«

»Ja, sinek, tako je, to je tvoj oče.«

Takrat je on vstal in jo vprašal, kako se je to zgodilo in kaj je bilo. Razložila mu je, kaj je z njo naredila mačeha. Ko je rodila dete, mu je ona prerezala vrat. Nato so jo peljali na hrib in jo s sodom spustili dol, ta pa se je ustavil tu, kjer je nastala hišica.

Na, on je tedaj odšel domov, s kočijo z dvema konjema je prišel v gozd po svojo ženo in otroka, ju naložil in odpeljal domov. Mačehi, ki je to naredila, pa je na vsako nogo vpregel šest parov volov in jo dal raztrgati. Na, morda še živijo, s tisto ženo pa tistim malim fantkom, morda so še zmeraj živi, če niso umrli.

Matičetov: Kdo vam je pripovedoval, stric Laci?

Pripovedovalec: Ne. Stari Merkli. Ššec smo mu rekli.

Matičetov: Sakalovski?

Pripovedovalec: Sakalovski. Merkli István se je pisal.

18

ŽIVELA JE MATI IN IMELA JE HČER

Živela je mati in imela je hčer. Pa je tista deklica vselej samo na peči sedela. Mati ni dosti marala za to: »Si še majhna, kar počivaj.« Toda mati se je postarala in ni mogla več tako delati, ker roke niso več zmogle. Deklica je odrasla in mati je rekla:

»Pridi vendar in mi pomagaj pri kakšnem delu, vidiš, da postajam stara. Kaj pa boš ti, saj te lakota umori, ko nočeš ničesar vzeti v roke. Če ne drugo, vsaj kuhinjo bi lahko pometla. Ali pa nahranila kokoši.«

Ja, dekletu to ni prišlo do živega. Bila je že toliko stara, da bi se lahko omožila. Ampak je ni mogla spraviti dol. Lepo ji je govorila, grdo ji je govorila, nič. Mati se je naveličala

in vzela šibo pa jo zelo, zelo namlatila. Tako je morala dol s peči, če je hotela ali ne. Stekla je ven in zunaj bridko jokala. Mimo je šel mlad lovec in rekel:

»Mati, zakaj pa ste jo mlatili, to je vaša hči. Pa zakaj ste jo tako topli?«

»Ja, tako je, da kar naprej dela, brez prestanka, pa ji pravim, da se bo uničila, naj ne dela toliko. In me ne uboga, zdaj sem se pa razjezila in sem jo namlatila.«

»A, ne delajte tega!« In je odšel.

Ja, naslednji dan je spet zlezla na peč in se tam ulegla. Še dalje je bila tam gor, imeli so starega mačka, tistega je božala in se z njim igrala.

Spet se je naveličala (mati), spet je vzela leskovo palico pa po njej. Stekla je ven. Ja, tisti lovec je spet prišel tam mimo in spet rekel:

»Ja, mati, zakaj pa jo tepete, to lepo dekle?«

»Ja, kar naprej hoče presti, noč in dan samo prede. Pa kaj bo toliko. Saj imam tudi jaz čas, naj malo počiva.«

»Ej, mati, mati, kaj to počnete. Pustite jo vendar!«

»No, saj jo pustim, jaz bi jo tako pustila, naj počiva, pa ni prav nič pri miru. Kar naprej mora delati, noč in dan.«

Ja, tisti je odšel, ona pa spet nazaj na peč. In tisti stari maček je spet prišel k njej v naročje in ga je tam božala in se z njim igrala.

Mati je mislila:

»Saj je vsak dan slabše, saj jo lakota umori. Tukaj strohni za pečjo. Saj ničesar ne vzame v roke.«

»Na,« je rekla, »zdaj pa zadnjič. Ali te ubijem ali pa boš delala.«

In po njej tam zunaj, jo je držala z eno roko, z drugo pa jo je mlatila, kar se da.

Ja, tisti mladenič spet mimo pride na konju in pravi:

»Mati, vam se meša. Vi jo hočete ubiti.«

»Ne, ne, celo noč je predla, pa mi je že vso zlato prejo napredla. Ja, kaj pa bom jaz s tistim počela, saj to ni za siromaka.« Pa tako.

Nato je on rekel: »Če je tako čudna in tako marljiva, mi jo dajte za ženo. Sem kraljevski sin in imam veliko prediva in pri meni bo lahko predla, kolikor bo hotela, noč in dan. In jo vzamem za ženo.«

Ja, dobro, nato je odšel in so prišli po njo s kočijo. In so jo odpeljali in poslali v sobo. Tam so ji lepo postregli in ji je rekel:

»No, tam bo tvoja soba, kjer boš predla. Jutri pripeljejo voz prediva, tisto moraš v enem tednu sprestiti. Če vse tisto spredeš, boš moja žena.«

Ja, ona pa nič, je samo milo gledala in se solzila.

»Ja, tebe je sram in strah. Nikar, boš delala in to vse pozabiš.«

Pravi, dobro je.

Naslednji dan so pripeljali voz prediva, tako da so imeli vpreženih šest volov. In so tisto sobo napolnili s predivom in jo spustili zraven. Sobo so zaklenili, noter so ji znosili hrano. »Zdaj lahko predeš noč in dan.«

Ona tam sedi in joče. Ni mogla ne jesti ne spat, nič. Joče. Misli, da bo tu konec z njo. Kako bo predla, saj še nikoli ni imela tega v rokah. In ona ne zna presti. Tam se solzi, solzi in se joče. Nato ponoči nekdo potrka na vrata ali okna. Ona se ozre naokoli, nikogar

ne vidi. In še enkrat. Gleda proti oknu, gre tja in gleda. Ja, vidi, da prihaja majhen človek. Tistemu pravijo palček. Pa gleda noter.

Pravi:

»Spusti me noter.«

»Ne spustim te.«

»Spusti me noter, jaz ti bom pomagal, vem, da si v hudih škripcih.«

Ona odpre okno, on pa vstopi. Pravi:

»Kaj mi daš za plačilo, če ti to spredem. Jaz ti to v enem dnevu in eni noči vse spredem.«

»Ja, kaj bi, saj ničesar nimam.«

»No, vidim, da imaš velike težave, jaz ti to naredim, toda ti mi moraš povedati, kako mi je ime.« In je odšel.

Zvečer je spet prišel, naslednji večer je prišel. Potrkal je, ona pa ga je spustila. Pravi:

»Uleži se.« Res se je ulegla, do jutra je bilo vse spredeno. Preja je bila vsa zlata, da se je svetila. Ona je bila zelo vesela. On pa:

»Ti mi samo povej, kako mi je ime. Nič drugega nočem od tebe. Če mi tega ne poveš, pridem pote in te odnesem.«

Ona razmišlja in razmišlja, kaj bi lahko bilo njegovo ime. Ampak kako bi si lahko izmislila, kako mu je ime?

Bil je lovec, ki ji je vselej prinašal hrano in skrbel zanjo. Tisti je hodil po gozdu in zagledal majhnega človeka. Tekal je sem in tja, bil zelo dobre volje in kričal:

»Moje ime je Panci-Manci, če bi tista vedela, kako mi je ime, bi bila zelo srečna. Toda zvečer grem ponjo. Ona tega zagotovo ne bo mogla povedati in bo šla z mano in bo moja žena.«

Tisti prispe domov in ji prinese kosilo. Pogovarja se z njo o tem in onem in pravi:

»Kaj sem videl. Majhnega človeka sem videl, ki mi niti do pasu ni segal. In si je govoril: 'Moje ime je Panci-Manci, moje ime je Panci-Manci'. Če bi nekdo vedel, kaj je moje ime.«

To ji pove in ona reče:

»Že vem, že vem.«

Zvečer je spet prišel in potrkal na okno. Ona je pohitela in mu odprla.

»Na, veš, kako mi je ime?«

»O, jaz sem že davno vedela, kaj je tvoje ime.«

»No, pa mi povej.«

»Panci-Manci ti je ime, razumeš, Panci-Manci, Panci-Manci.«

Nič ni rekel, je kar skozi okno skočil in stekel proč. Takrat je lovec, ki je zjutraj prinesel zajtrk, rekel, da je narejeno, da je ona vse naredila, in sporočil mlademu kralju. Lovec gre in pove, da je narejeno. Ja, on se od začudenja ni vedel kam dati. Gre ponjo in ji reče, da vidi, da je res tako. Pripeljal jo je noter in so takoj poklicali duhovnika in sta se poročila.

Ja, takrat je rekel, da še več (prediva) nakupi. Ker potrebuje veliko tega, ker ima veliko vojakov in tisti potrebujejo obleke. Ja, ona si je spet mislila:

»Ja, kako pa bo to zdaj, enkrat sem se rešila. Zdaj pa naj vse zapravim ali zbežim ali kaj naj se z mano zgodi. Poročena sem že, on pa želi še to od mene in še več pripelje.«

Takrat pride stara ženska, beračica. Tisti se ona zelo toži. Dala ji je lepo darilo in se ji tožila, kako se njej godi in kako se ji bo godilo. Takrat reče:

»Le pusti, jaz ti lahko pri tem pomagam. Nikar ne bodi žalostna. Naslednji dan pošljem sem tri beračice. Odpelji jih noter, ko bo tudi mladi kralj doma, jih odpelji noter.«

Ja, res je prišla beračica, naslednji dan. Imela je dolg jezik vse do pasu. In je tam zelo lepo prosila, naj ji dajo vbogajme.

»Ja, dobro, jaz nimam. Ampak moj mož, kralj, on ima zagotovo, saj nobenega siromaka ne pusti brez darila.«

Dal ji je lepo miloščino in rekel:

»Ja, kako to, da imate tako dolg jezik?«

»Ja, presvetli kralj, tega sem si sama kriva. Ko sem bila mlada, sem preveč predla in sem zmeraj lizala prste in predivo. Zaradi tega mi je tako dolg jezik zrasel.« Kralj je naenkrat začudeno pogledal.

No, nič ne dé, tista je odšla, čez eno uro je prišla spet druga. Tista pa je bila tako grbava, da je z nosom segala skoraj do tal. Tudi tisto obdari in pravi:

»Kako to, da ste tako grbavi?«

»Ja, presvetli kralj, ko sem bila mlada, sem zelo rada predla in sem veliko predla. Zmeraj sem bila zelo sključena in zavoljo tega mi je tako zraslo. Zato sem tako grbava.«

Pride tretja, lepo pozdravi in lepo prosi, naj ji dajo malo miloščine.

»No, tudi tebi dam. Saj nobenega reveža ne puščam od svoje hiše brez miloščine.«

Nato on reče:

»Kako to, da imate vi tako velika usta?«

»Ja, presvetli kralj, to se mi je zato zgodilo, ker sem takrat, ko sem bila mlada, preveč predla. Noč in dan sem predla pa sem zmeraj prste lizala. Zato so mi zrasla tako velika usta.«

Takrat je imel še dosti prediva in je rekel:

»Tega ti več ne dovolim. Tega ne smeš več v roke vzeti.«

Predivo so odpeljali ven in ga sežgali. Njej pa je ostro zapovedal, da ga ne sme več vzeti v roke, da se ji ne bi zgodilo kakor tistim.

No, pa so takrat imeli veliko svatbo, sem bil tam tudi jaz. Vsakdo je lahko jedel, kolikor je le mogel s sabo prinesiti. Jaz nisem ničesar prinesel, zato nisem mogel nič jesti in sem bil zelo lačen.

19

NEKOČ JE ŽIVEL CESAR

Nekoč je živel cesar. Zapovedal je, da v vasi ne sme zvečer nihče prižgati luči. Toda v eni od hiš so živela tri dekleta, tri sestre, ki niso ubogale cesarja, ampak so prižgale luč. Takrat je šel cesar naokoli po vasi in gledal, kje bi našel luč.

Tam jo je našel, stopil k oknu in poslušal, kaj bojo zdaj ta dekleta govorila. Dekleta so se med seboj pogovarjala. Najstarejše je reklo:

»Če me cesar vzame za ženo, mu zamesim toliko kruha, da nahrani vso svojo vojsko.«

Drugo dekle je reklo:

»Če me cesar vzame za ženo, mu napredem toliko preje, da lahko obleče vso svojo vojsko.«

Tretje je reklo:

»Če me cesar vzame za ženo, mu bom rodila dva lepa otročička. Eden bo kot Sonce, drugi pa kot Luna.«

Takrat je cesar odšel. Naslednji dan je dal tista tri dekleta poklicati k sebi in se poročil z najmlajšo. Prišel je čas, ko je ta njegova žena rodila otročička. Enega je rodila tako lepega in toplega kot Sonce, drugega pa svetlega kot Mesec.

Sestri sta ji bili nevoščljivi in sta otroka ukradli iz zibelke, na njuno mesto pa položili dva psička. Takrat je cesar poklical vse svoje poveljnike in znance, da jim pokaže svoja lepa otročička. Prišli so skupaj in cesar je rekel:

»No, dekleta, zdaj pa prinesite sem tista otroka!«

Takrat so dekleta šla in prinesla dva psička.

»Kaj sem vam rekel? Ne psičkov, ampak otroka!«

»Nismo našli drugega, presvetli cesar, kot psička v zibelki.«

Sestri sta ukradli tista dva otročička, ju odnesli v gozd in tam odložili. Takrat je prišla vila, našla tista otroka, ju odnesla k sebi in ju vzgajala.

Cesar pa se je razjezil nad svojo ženo, da ga je tako nalagala, in ukazal, da jo do pasu pokopljejo v gnoj. Vsakdo, ki bo šel mimo, naj jo pljune in ji da zaušnico. Če tega kdo ne stori, bo ob glavo. In tako so storili prav vsi.

Potem sta otroka odrasla. Vila ju je odnesla nazaj tja, kjer ju je našla, in rekla:

»Zdaj se moramo ločiti, vidva pojdita nazaj domov k staršem.«

Takrat sta otroka vprašala:

»Od kod sva, kako sva?«

Vila je rekla:

»Tvoja mati je do pasu pokopana v gnoju. Pojdi domov in reši svojo mater iz gnoja.«

Res je odšel domov, vila mu je pripeljala lepega konja, zajahal ga je in prijezdil naravnost do matere. Ja, stražar je videl tako lepega fanta, kakršnega ni še nikoli poprej. Šel je naravnost k svoji materi, ji obljubil, jo poljubil in umil. Nato je odšel.

Naslednji dan je spet prišel. Svoji materi je storil spet tako: obljubil ji je, jo poljubil in jo umil. Cesar je to izvedel. Rekel je svojim stražarjem, da naj, če pride še enkrat, pride k njemu, tudi on bi ga rad videl.

Tretji dan je spet prišel in storil enako. No, takrat je cesar rekel, naj pride k njemu. Fant je tako odgovoril: dokler on te ženske ne odkoplje iz gnoja, ne gre k njemu. Res je dal cesar odkopati svojo ženo.

Četrty dan je spet prišel. Ženske tam ni več našel. Odšel je na cesarski dvor in kričal: »Tukaj sem, cesar! Klical si me.« Povabil ga je noter in ga vprašal, od kod in kako je. Rekel je:

»Pripelji ti svojo ženo in vama povem vse po vrsti.«

Vstopi lepa cesarica in jih lepo poljubi. In pove, kako se je vse zgodilo. Cesarica in oče cesar se razjočeta in ga poljubita. Od veselja dolgo jočejo.

Pripovedovalka: Te pravljice je konec.

Matičetov: Ta vila, kaj je bila vila? Kaj je to, vila?

Pripovedovalka: Vile so take, ki plešejo pa cvetje trgajo, niso zemeljske. Izven svetá živijo.

Matičetov: A, tudi pri vas so jim rekli vila?

Pripovedovalka: Ja. Vile. Tündér. Plešejo pa pojejo pa cvetje trgajo.

Nekoč je živel grof. Imel je enega sina. Čisto nič ni bil vreden, ni se hotel učiti, ničesar ni hotel delati, nič. Grof se je tožil ženi.

»Kaj bo s tem fantom, da se ne more nič naučiti in se ničesar ne loti.«

Žena je rekla:

»Ti si oče. Ti ga nauči.«

Toda ni ubogal prav nič.

Takrat si je grof izmislil sledeče: napiše pismo vojski in ga pošlje k vojakom. Ga bojo že tam naučili. Res je storil tako, grof je poslal pismo vojakom, tam so ga vpisali in ga vpoklicali.

Ja, tam je bil več kot dva tedna. Napisal je karto, dal je denar poddesetniku, ki mu je dal obleko. Tisto obleko je oblekel, se dal fotografirati, sliko pa poslal domov očetu in materi.

»Jaz sem že poddesetnik.«

Takrat je oče rekel materi:

»Vidiš, vedel sem, da ga je treba dati tja, da se nauči. Doma ni tako nič ubogal.«

Dobro. Oče je bil zelo vesel in mati tudi. Oče mu je zapakiral petdeset renskih in mu jih poslal. On pa je šel in porabil denar za veseljačenje. Minila sta še dva tedna. Plačal je desetniku, ki mu je dal obleko. Dal se je poslikati in sliko spet poslal domov. Oče je dobil sliko in rekel materi:

»Vidiš, šele mesec dni je tam in je že desetnik. Kaj šele bo iz njega čez leto dni! Vedel sem, kaj mu je potrebno. Ga bojo že tam naučili!«

Dobro. Takrat so mati rekli:

»Ja, dobro bi ga bilo enkrat obiskati.«

Oče je rekel:

»Še je čas. Midva se ne moreva tam še nič dogovoriti, ker je še navaden. Ko bo višji gospod, višji oficir, bova šla.«

Je pa bilo tako, še mesec dni, ko je sin plačal naddesetniku, naj mu da obleko, in se je slikal. Sliko je poslal domov očetu in materi. In oče je rekel:

»Vidiš, saj sem ti rekel. Je že naddesetnik. Kaj vse ga naučijo!«

Ja, oče je spet hitro zapakiral in denar oddal po pošti, poslal mu je sto renskih. Naj se samo marljivo uči.

Dobro, fant je veseljačil. Ni minilo veliko časa, čez tri tedne je poslal sliko, da je že vodnik. Vodniku je plačal, tisti mu je dal obleko, on pa se je dal poslikati.

Dobro, nekoč pa oče pravi:

»No, mati, zdaj se odpraviva in greva za njim. Z vodnikom pa že lahko govoriva, zdaj bova šla tja.«

Zares sta se odpravila, mati vsega napeče, peciva in vsega, in gresta. Prideta v vojašnico, tam vprašata po tem in tem vodniku.

»Ja, tukaj takega ni.« Na vse konce sprašujejo.

(-)

»Tukaj takšnega ni, vodnika s tem imenom, takega tu ni. Je pa en tak kuhar v kuhinji, ki lupi krompir. Tisti ima tako ime.« Grejo res gledat v kuhinjo, ja, kdo je bil tam, njun sin. Še stokrat bolj masten in umazan, kakor je bil doma.

Ja, takrat se je oče razjezil, da ga je tako osramotil. On išče vodnika, tu pa je nekdo, ki je najbolj zanikrn kuhar v kuhinji. No, oče je segel v žep in rekel:

»Tu imaš, sto renskih, zdaj si od moje hiše izplačan. Več ne računaj na mene, saj ne dobiš ničesar več.«

Ja, fanta je to zelo prizadelo in je veliko premišljeval. Ja kaj, oče in mati sta odšla domov. Fant je veliko premišljeval in je pobegnil iz vojske. Kam je prišel, v drugo državo je pobegnil. Tako daleč je šel, da je prišel v drugo državo. Tam so opazili, da je tu vojak iz tiste pa tiste države, v drugačnem oblačilu. Takoj so javili kralju, ki ga je poklical k sebi. Moral je oditi tja h kralju. Ha, kralj mu je rekel:

»Dobro, da si prišel. Imam lepo hčer. Če mi boš to hčer dve noči stražil, boš moj zet in dobiš moje kraljestvo. Ona pa bo tvoja žena.«

Ja, bo stražil.

Ja, ni kaj, bil je že v kraljevih rokah. Prišel je večer in je moral iti stražit na grad, ker je bila tam, okamenela. No, zvečer so mu spekli malo večerje in jo je vzel s seboj, in še vrč vina. Preden je prispel, se je na poti usedel in rekel:

»A, tukaj bom zdaj malo južinal in malo popil, da bom lažje prišel tja in manj trpel.«

Res se usede tam, malo južina in pije. Prišel je berač in se usedel ob njem.

»Tudi meni, tudi jaz sem lačen, daš malo tudi meni?« »Ja, le vzemi, pij in jej skupaj z mano.«

Berač ga je nato vprašal:

»Kam si se napotil?«

»Ja, sem in sem. Naš kralj imajo hčer in jo moram stražiti dve noči.«

»Ja? Ti moraš tukaj stražiti? Povem ti pa, da mora tu vsako noč en vojak stražiti, toda z vsakim vojakom je konec, ker zjutraj ne pride več ven.«

Takrat se je fant že ustrašil in se začel bati.

»Ti le mene ubogaj pa ti ne bo nič.«

Ja, tisti revež mu je govoril:

»Zdaj pa pojdi in odreži dve šibi. Tako dolgi, kot zrasteta v enem letu, in leskovi. Ko boš stal pri njej, malo vstran, iz tistih šib napravi venec. Postavi se v tisti venec in tam notri stoj. Kar koli pride, ti od tam ne izstopi. Gnali te bojo ven, ti pa ven ne pojdi, ti tam stoj!«

Res, on to naredi. Ona tam stoji, nič ne govori in nič. Ha, on tisto tam napravi, tam stoji.

Dobro. Ko je bila ura enajst, je priletela dol noga. Čez četrte ure je priletela druga noga. Kmalu je zletela dol roka, nato pa druga roka. Naenkrat je priletelo telo. On si je pri sebi mislil:

»Še glava bi bila potrebna pa bi nastal cel človek.«

Ja, tudi tista glava je priletela. Takrat je človek vstal, bil je grd in umazan. Podil ga je domov, naj odide. – On pa ne bo šel stran. – Naj gre domov. – Ne bo šel.

Odšel je in prinesel velik mlinski kamen. Odšel je daleč stran in ga zakotalil, da je zletel proti njemu. Naj se premakne, ker ga ubije. On je le stal, kamen se je obrnil stran in ni prišel do njega.

Pretekla je ena ura in je vse tisto minilo. Njemu ni bilo nič. Dekle je bilo že vse belo in se mu je smehljalo. Reklo mu je, naj pride še enkrat.

Prišlo je jutro. Ja, ta kralj je bil zelo radoveden, kaj je. Kočijažu je rekel, naj vpreže, ker se bo peljal na ogled. Ja, on pa je hodil okoli tistega gradu in žvižgal. Kralj vidi, da ta vojak še živi. Bil je zelo vesel, odpeljal ga je domov.

»Ja, še enkrat boš moral iti.« On pa ne bo več šel, ker je tam veliko trpel. Upiral se je. On ne bo več šel, pa naj mu dajo kar koli. Ni mu treba žene in ne kraljestva in ničesar. On ne bo šel.

»Moraš iti!«

Tako daleč, da je naslednji večer spet šel. Po poti se mu je spet približal berač. Usedla sta se, takrat mu je dal že dva vrča vina. Usedla sta se in se pogovarjala, berač mu je rekel:

»Danes bo še huje, danes jih pride več. Zdaj moraš vzeti dve takšni šibi, ki rasteta že dve leti. Tisti dve potegni v večji krog. Saj ti ne bo nič, to mine in se rešiš.«

Zares je bilo tako. Zelo plaho je krenil in se postavil tja. Ona se mu je vseskozi smehljala. Vlekel je šibi okoli in se postavil tja. Malo je že segal proti njej in jo prijemal. Takrat pa je prišla enajsta ura in je bilo spet tako. Prileteli sta dol roki, potem noga, spet noga, celo telo in glava pa vse, nastal je človek. Dobro. Rekel mu je, naj gre domov. Nato so prišli godci. Prišla je njegova mati in njegov oče in so tam plesali, se pogovarjali in vse. Naj gre domov in naj gre tudi on plesat, ga je klicala mati. Mati je rekla sinu:

»Pridi, da bova tudi midva plesala.«

On pa sploh ni šel od tod. Tista ura je minila in mu ni bilo nič. Takrat je bila ona že rešena. Zagrabila ga je in ga vsega poljubljala. No, oba sta že hodila zunaj. Takrat zjutraj je prišel kralj že s štirimi konji in ju odpeljal domov.

No, dobro je zdaj. Potem bo svatba, se bosta poročila. Poročila sta se in je bila svatba, ki je trajala tri dni. Kdor je kaj prinesel s sabo, je veliko jedel, kdor ni prinesel nič, pa ni imel nič za jesti.

Nekoč, ko je bila svatba že mimo in sta bila že poročena, je rekel, čez tri dni je rekel, da bo odšel na svoj dom, da obiše svojega očeta grofa.

»Ne smeš iti, ker ne boš mogel nazaj.«

Takrat ga žena ni več pustila. Bil je že kralj. Dobil je kraljevsko oblačilo, mladostno, ona pa je bila kraljica. Ha, on bo šel.

»Ne, ne smeš iti!«

No, on bo le šel, ne bo se pustil, ne bo ubogal. Odpravil se je in šel, vzel je s seboj štiri vojake, ki so ga spremljali.

Prišel je v velik gozd, v katerem so stale velike hiše, kjer so živeli razbojniki. Ha, tam bo on zdaj spal, tam bo imel prenočišče. Bili sta tam ženska in majhna deklica. Stara ženska ni rekla ničesar, ta mala deklica pa je bila njena kuharica. Ko je prinesla hrano, je zmeraj jokala.

»Ja, zakaj pa ta deklica vedno joče?«

Ja, dobro. Ko je minila polnoč, so se lopovi vrnili domov in tiste štiri vojake, ki so že zaspali, poklali. On pa je to opazil in v spodnjem perilu skočil pokonci ter pobegnil. Ha, takrat ni imel več oblačila, le kako naj gre k svojemu očetu. H grofu. Ubil ga bo, če pride nag.

Ja, pobegnil je. Oblačilo in vse je pustil tam. Prispel je do nekega soseda, k prvi hiši, kjer je prosil za staro obleko. Tako staro obleko so mu dali, da ga je bilo skoraj sram obleči jo. »Ja, kaj naj zdaj, nag vendarle ne morem hoditi!«

Prispel je k svojemu očetu. Vprašal ga je – ni se izdal, da je njegov sin – rekel je:

»Potrebujete mogoče kakšnega služabnika?« Pravi:

»Jaz drugega zdaj ne potrebujem kot ovčjega pastirja, ki bi mi pasel ovce.«

»No, dobro. Bom pa jaz pasel.«

Dobro. On je tiste ovce pasel, jih na pašo gnal. Dobil je piščal, usedel se je in piskal. Ovce je zmeraj postrojil kot vojake. Ovcam ni dal nič hrane. Vedno: »Na levo! Na desno!«

Ha, dobro. Gnal je ovce domov. Ko je gnal domov, je grof zgoraj skozi okno gledal in slišal, kako je zakričal:

»Na desno!«

In vse ovce so gledale gor proti grofu.

»Ja, kaj hudiča pa je to, ta ovčar, da uči ovce kot vojake.«

Ja, dobro, takrat je bil že tako dolgo tam, tako dolgo, da žena ni mogla več čakati, da bi se vrnil. Tudi žena se je odpravila za njim, da ga bo šla obiskat. Ona je vzela osem vojakov in šla.

Dobro, njej se je zgodilo natanko tako kakor njemu. Prišla je v tisto hišo in so tam spali. Tista deklica je zmeraj jokala, ona pa jo je potegnila k sebi in jo stisnila. Ta njegova žena je rekla, kako je že rekla:

»Mala deklica, povej, zakaj jočeš?«

»Ja, kaj bi ne jokala. Zdaj je natanko en mesec od tega, kar so bili tukaj presvetli kralj s štirimi vojaki. Ti razbojniki so prišli domov in so jih vse poklali. Presvetli kralj pa so ušli v spodnjem perilu in tu so vse njihove obleke.«

Hoj, takrat si je ona že mislila:

»Tu ni v redu, tu smo zdaj v nevarnosti.«

Ona pa je vojakom, ki so vsi zunaj čakali, takoj ukazala, naj grejo in pobijejo lopove. No, ostali sta onidve, ona pa je kraljevsko oblačilo, ki ga je tam pustil njen mož grof, tisto je vzela s seboj.

Prišla je do njegovega očeta. Ha, grofu se je zdela velika reč, da ga je prišla obiskat kraljica tiste države. On je bil samo grof. Ta kraljica pravi:

»Ja, kako pa kaj imate služabnike?«

»Ja, imam hlapca, konjskega in kravjega hlapca, svinjsko deklo in ovčjega pastirja.«

»Pogledala bi, kje so.«

»Ja, ovčarja ni doma, ker pase ovce zunaj na polju, ostali so pa tako vsi doma.«

Tam je vse pregledala, ja, ovčarja ni bilo.

»Torej pase ovce,« si je mislila.

»Ja, tudi jaz bom šel ven gledat.« Ona pa grofa ni pustila, rekla je:

»Bom šla kar sama ven gledat, kje je.«

Ona odide ven, gleda, tudi vojaki grejo z njo. On vidi, da ona prihaja. Hop, ovce je postrojil v dve koloni. Postrojil jih je, da so vse ovce gledale proti njej, da so »salutirale z desne«.

No, njega je bilo zelo sram in ga je kar vleklo skupaj. Nato mu ona pravi:

»Nikar se ne skrivaj, ne. Vem, kaj se ti je zgodilo. Česar nisi mogel narediti ti, sem opravila jaz.«

No, nato pa je tam le bilo. Sta šla domov, gnala sta domov ovce. Ha, grof je spet gledal ven, kako da hodi kraljica s tem razcapancem. Ja, ko sta prignala domov, je spet postrojil ovce, in ko je grof zgoraj pogledal skozi okno, so vse ovce gledale proti njemu. Ja, takrat je grof priredil veliko gostijo. Da bo velika pojedina.

Ko so bili že pripravljeni na gostijo, je grof povabil vse svoje sorodstvo in kraljica mu je rekla:

»Jaz drugače ne bom jedla, samo če mi bo stregel ta ovčar.«

Grof je sedel pri njej, ko so se že usedli k mizam, grof je sedel pri njej in grof je bil jezen. Zakaj pa bo ta stregel, saj ima vendar drugega človeka za to, ne tega razcapanca. Ja, ona pa nič ... ta ji mora postreči.

Dobro, končno so privolili. Ko je že skoraj prinesel na mizo, je šel tja, potisnil prst v hrano in ga polizal. Joj, grof se je tako razjezil, da ga je skoraj ubil. Ja, nič ni koristilo, dobro. Ko se je spustil večer, so se odpravili spat. Takrat je grof rekel, da kraljica dobi sobo, pred katero bo postavljena straža. Ja, ona pravi, da nje noben drug ne sme stražiti, samo ta ovčar.

»Kako pa bo stražil, saj je tako razcapan, taki ne morejo stražiti, bom drugega postavil sem.«

»Noben drug ne sme stražiti.«

Ja, dobro, res je bilo tako. On pa je odšel tja, ko se je ona ulegla, je stal pri vratih ta ovčar in se naslonil, kot da bi spal. Grof pa je pazil, kaj bo naredil, ali bo zaspal. Takrat je opazil, da je zaspal. Ovčar pa je šel tja, dal staro obleko na strašilo in ga postavil zraven. Sam pa je šel h kraljici in spal tam notri.

Grof je prišel in videl, da tam spi, in ga užgal za uho, tisti je padel skupaj, in tako ga je ubil, tistega mrtvega. Prijel ga je in ga vrgel na gnoj.

Ja, je dobro. Zjutraj vstanejo, kraljica pa gre takoj h grofu in reče:

»Ja, presvetli grof, nocoj je prišel moj mož. Zdaj je prišel tudi kralj.«

»Ja, naj vendar stopijo naprej.«

Ta grof ni prepoznal svojega sina, temveč sta si šla naproti in si podala roko. No, nato so spet pripravili gostijo.

Takrat je kralj rekel, da ne bo jedel drugega, samo tisto, kar mu bo postregel ovčar. Grof si je takrat že mislil: »Saj sem ga ubil. Kako pa naj ga zdaj oživim?« Na, šlo je tako daleč, da se je izvedelo. Takrat se je on razkril. In ko so opravili s pojedino, so priredili še svatbo in vse. In če niso umrli, so še zmeraj tam. Ta grof pa je moral zapustiti svoje hiše in oditi v novo, kraljevsko domovino. In so tam živeli vsi skupaj, če še niso pomrli.

Matičetov: Vas niso povabili na gostijo, vi niste bili tam?

Pripovedovalec: Jaz nisem bil tam.

Matičetov: Kdo vam je pripovedoval, kje ste jo slišali?

Pripovedovalec: Kje sem to slišal?

Matičetov: Ja.

Pripovedovalec: Od svojega dedka sem slišal.

Matičetov: Kdaj pa je umrl dedek?

Pripovedovalec: Enajstega leta.

Matičetov: So bili stari?

21 MLIN

Bil je mlin, kjer so ponoči mleli hudiči, podnevi pa ljudje. Nekoč je rekel mlinar, da bi se le našel tak človek, ki bi njegov mlin tega osvobodil. Tistemu bi dal veliko, veliko denarja. Takrat pa se je našel nekdo, ki je rekel, da bo poskusil. On bo vstopil v ta mlin. Odšel je noter in sredi mlina na tleh zakuril ogenj, sredi mlina je naložil na ogenj in tam igral na violino.

Ura je bila dvanajst ponoči, ko so se začela kolesa obračati sama od sebe. Takrat so mu že lasje stali pokonci, kaj bo pa zdaj? Kolesa so se začela obračati. Naenkrat so se odprla vrata, hudič je prinesel noter vrečo denarja pa ga odvrigel pri kamnu, da bi mlel denar. Pogleda naokoli in ga zagleda, skoči k njemu in pravi:

»Kaj pa ti tukaj iščeš? Kaj pa če te jaz zdaj raztrgam?«

Tisti pa je le igral in rekel:

»Zakaj bi me trgal, saj vidiš, da ti lepo igram? Kaj bi me trgal?«

Poslušaj ga, on pa le igra, le igra. Nekaj časa ga hudič poslušaj, naenkrat pa reče:

»Me ne bi mogel ti tega naučiti?«

»A, tebe ni mogoče naučiti, ker imaš trde prste.«

Kremplje je imel, ne prste. No, pa mu reče:

»Pa ne bi mogel ti te prste malo omehčati?«

»Ja, kaj da ne, jaz to naredim, če boš le držal.«

In on je držal. Tam v mlinu so bile takšne reže, takšne luknje pa zagozde in je rekel:

»V to porini prste.«

On jih je vstavil v režo in zagozda mu je začela prste stiskati. Hudiču je bilo že preveč in je rekel:

»Pusti me, zdaj bo pa že dovolj.«

»Ne pustim te do takrat, dokler mi ne obljubiš, da nikoli več ne prideš sem,« mu je rekel.

Takrat mu je hudič obljubil, da ne bo nikoli več prišel sem, samo da ga spusti. Ja, on pa je le stiskal prste, le stiskal, potem je hudič naenkrat skočil, odtrgal prste pa jih pustil tam in zbežal. Pobegnili je ven.

Tako pa je on osvobodil mlin, tudi ponoči so lahko vanj vstopili ljudje. Vse je bilo v redu, tisti človek, ki je prste trgal, pa je umrl. Odšel je v nebesa. A v nebesa ga niso spustili. Odšel je v pekel. Ko so hudiči videli, da prihaja tisti človek, so zaklenili pekel in rekli:

»Tega ne puščajte noter, ker nam bo vse prste odtrgal. Tega ne puščajte noter, ker nam vse prste potrga.«

Tako ga niti v pekel niso spustili.

22 BOG IN SVETI PETER

Kristus in Peter sta hodila po Zemlji. Na poti sta srečala berača. Prosila sta ga, naj jima dá nekaj krajcarjev. On da preveč nima, nekaj pa le, in bo dal. Vse do takrat, dokler ni dal, kar je imel. Bili so trije krajcarji. Trije krajcarji. Tisto jima je dal. Takrat je Bog vprašal: »No, kaj zdaj hočeš imeti v zameno?« »Takšno puško, s katero zadenem vse,

ko ustrelim. Pa torbo ali vrečo, da mora, ko zaukažem, vsak iti vanjo.« (Kaj pa je še bilo? Še nekaj je bilo ...)

Matičetov: Ne mošnja? Vreča? Piščal, da morajo plesati?

In piščal, da bo moral takrat, ko bo igral, plesati vsak, ki bo to slišal. Tako je bilo, dobil je. Na to pa ni pazil, da bi prosil mesto v nebesih. Dobil je.

Na, v redu je bilo, šli so. On je šel po svoji poti, Peter in Bog pa naprej.

V nekem mestu je tega klateža, berača srečal neki Žid. (Pravzaprav ni bil berač.) Šel je mimo, Žid pa je gledal malo za njim in mrmral: »Kakšno palico nosi ta?« On pa je to slišal in dal puško na hrbet, le kakšna palica je to. Tisti pa se je obrnil za njim in se ustavil, tisti Žid.

Berač mu je rekel: »No, Žid, glej, tam je veliko vrabcev, notri v trnju. Če jih pobereš, jih bom ustrelil.«

Streljal je in ustrelil vrabce, več jih je bilo. Nato je rekel Žid: »Ja, poberem jih.« Žid bi namreč hotel imeti vrabce. V redu, vendar je berača jezilo, ker se je norčeval, da nosi palico.

Žid je šel pobirat vrabce tja v trnje, takrat pa je drugi začel igrati na piščal. Žid pa je moral tam plesati. Vse do krvi, celo oblačilo je raztrgal in se opraskal. Pa ni odnehal. No, čez nekaj časa je rekel Žid: »Dovolj je, dovolj, ne več, ne več!« No, ko se je Žid že dodobra opraskal in raztrgal, je odnehal. In odšel.

Prišel je večer in se je znočilo. Vse je bilo prazno, ni bilo ljudi ne ničesar drugega. Hodil je, hodil, naenkrat pa vstopil v hišo, kjer je bilo postlano, in se je ulegel. Vrečo in puško je odložil in vse, kar je imel s sabo. Takrat se je ulegel, ni pa mogel dobro spati. Kar naenkrat je zaropotalo in na tla je priletela noga. Gledal je, kaj je to za eno ... Čez nekaj časa druga. Nato roke, noge, telo, vse v kosih. Nato pa glava. To vse se je tam sestavilo in tisto strašilo je vstalo in začelo plesati okoli njega, po tleh. Nekaj časa ga je gledal, gledal, kaj neki je to. Kar naenkrat je siknilo in priletelo je veliko hudičev. Kar noter in tja k njemu. Kaj tam išče? In podobno. On pa gleda, gleda, kaj je to zdaj. Pravijo, naj se spravi, ker mora iti z njimi. »Koliko vas pa je? Vsi sem noter v to vrečo!« In vsi hudiči so šli noter. (Ja, ampak imel je tudi palico. To sem pozabil. Ko ji ukaže, tista tepe. Tolče.) Takrat so morali iti vsi noter. Zvezal je vrečo, palica pa po njih. Palica je brez milosti mlatila. Ječali so znotraj in prosili, da nikoli več ne pridejo. Naenkrat je odnehal in ukazal, naj palica odneha in se vrne k njemu. No, takrat je razvezal vrečo in poskakali so ven. In so odhiteli, saj so že prej obljubili, da ne bojo nikoli več hodili tja. Nato je odvrget vrečo v kot in se ulegel. Kmalu je nekaj zacvililo. Eden je ostal notri, ker ni mogel hitro zbežati. »Palica, daj po njem, če je kaj notri!« Palica je spet brez milosti udarila. Nato je stopil tja in razvezal vrečo in tega zadnjega hudiča iztresel. No, pa je tudi tisti pobegnul.

No, tako se je končalo. Zgodaj zjutraj so bili ljudje radovedni in so šli gledat. Tisto je bil namreč zakleti grad. Gledajo noter in prihajajo, čudijo se, kako je lahko ostal čez noč. To namreč še nikomur ni uspelo, kdor je prišel ali želel stanovati ali kar koli. Čez noč je izginil, ker so ga odvedli. (Sem že povedal, kako.) Saj je tisto na veliko šlo. Takrat so mu rekli, da lahko tam stanuje, tisto bo njegovo. Ja, tega on ne potrebuje, saj lahko pride kdor koli, nič več se ne bo zgodilo.

Nato pa je v času, ko je moral umreti, bilo treba iti v nebesa, kot je v tej pravljici. Tam pa ga niso spustili noter. Sveti Peter ga ni spustil skozi vrata. Da on ne spada tja. Ko sta onadva hodila po Zemlji, ni za to prosil, čeprav mu je Peter kazal gor, da naj tisto prosi. On tam nima prostora.

Napotil se je v pekel. Prispe, tam pa tisti, ki je bil najbolj pretepen, tisti, ki je bil zadnji v vreči, tisti ga je najbolj poznal. Vsi so se zbal, tega tam nočejo. (Na, zdaj pa ne vem, kakšen konec je bil.)

Matičetov: Kje ste slišali to zgodbo?

Pripovedovalec: Prebral sem jo, ko sem hodil v šolo. Moj oče je imel knjige iz Celovca od Družbe svetega Mohorja.

Matičetov: Tega ni bilo notri.

Pripovedovalec: Bilo je. Knjiga ni bila iz Celovca, ampak iz Ljubljane. Tam je bilo več takega notri. Takih kratkih pripovedi. Samo tiste nimam, večkrat so si jo sposodili pa je nisem dobil nazaj. Take šaljive so bile notri. Imel sem knjigo od Hubada, tam jih je bilo tudi šest. Ko sem v šolo hodil. Oče me je učil jezika in sem vse tisto razumel. Nisem več hodil v šolo in potem tistih nisem več bral, druge sem bral. Veliko jih imam. Koledarje pa vse. Še koledar iz leta, ko sem se rodil, imam.

Matičetov: Katerega leta ste se rodili?

Pripovedovalec: Naslov knjige je Pamet in vera. Ta je tudi iz Celovca.

23 KOVAČ

Neki kovač je bil velik siromak in je imel veliko otrok. Zmeraj je delal, zmeraj delal, hudič pa je rekel, nekoč je prišel in rekel: »Kaj se mučiš?« »Veliko se mučim, pa vseeno nimam nič. Ne morem si zaslužiti in težko vzdržujem družino.« »Saj ti lahko jaz pomagam.« »Ja, kako pa mi boš pomagal ti, saj si prav takšen siromak kot jaz.« In je rekel: »Kako da ne.«

Takrat mu je prinesel, odšel je in mu prinesel vrečo denarja. Rekel je: »Dobro je, dobro si storil.« »Ja, zdaj se mi pa tu podpiši. Ti niti ne veš, kaj imaš. Za tisto se mi podpiši.« On ni vedel, da je žena noseča. (Hudič) je hotel imeti tisto dušo, ki jo je imela žena še v maternici. No, on se podpiše za to, česar ni vedel.

V redu. Podpisal se je in tisti je odšel. Ko je žena rodila dete, je hudi duh spet prišel: »Prišel sem po to dete, saj si mi podpisal za to, česar ne veš. To je zdaj to, česar nisi vedel – da je bila žena noseča.« Tu je zdaj, po dete je prišel. V redu, rekel je: »Najprej mi daj svojo taco, svoje prste, potem ti ga pa dam. Do takrat ne dam otroka.« Potisnil je in upognil, je imel taco tam notri in satan ni mogel ven z njo. Potem ga je premlatil, zelo ga je nabil, potem pa ga je spustil. Tisti pa je odšel in pustil dete tam.

Ampak ko je kovač umrl, je moral priti k peklenskim vratom. Zagledali so ga hudiči, zagledali, da prihaja kovač, on pa je imel s sabo svoje kladivo. Ko so držali vrata naproti in so jim tace čez železna vrata visele, je stopil tja in tiste tace nazaj zakoval. Hudiči niso mogli več ven in ne stran, tako da še dandanes držijo peklenska vrata.

24 HLAPEC RAZUME GOSJI JEZIK IN REŠI GOSPODARJA

Neki hlapec je baje razumel vse, kar so gosi govorile med seboj. Nekoč so govorile: »Naš gospodar bo čez tri dni umrl in bomo zelo žalostne. Da ne bomo imele več gospodarja. Gospodar je bil dober z nami.« Hlapec pa je razumel, kaj so gosi povedale. In so jedli in se je spustil pajek, ki je zraven predel nit, gospodarju se je spustil v žlico. Tisto pa je hlapec odbil, tako gospodar ni umrl. No, in potem so gosi rekle: »No, zdaj pa pojdimo jest ječmen. V mlinu bomo jedle ječmen.« Hlapec je to slišal in jih ni spustil v mlin.

25 HLAPEC RAZUME GOSJI JEZIK IN REŠI GOSPODARJA

Nekoč je bilo v nekem mlinu, tam je živel hlapec, ki je razumel, kaj si gosi med sabo pripovedujejo. Govorile so: »Naš gospodar bo v treh dneh umrl.« Kakor koli, to mora tisti že vedeti. On je to razumel, in ko so jedli ... Gosi so govorile, da gospodar umre čez tri dni. In je hlapec tisto slišal. Kako to, da umre? Ja, pajek se spusti njemu v žlico, on ga poje in od tistega umre, ker je to strupeni pajek. In hlapec je pazil, in ko so obedovali, se je pajek spustil v žlico. Hlapec je tisto videl in odbil žlico in tako gospodar ni umrl v treh dneh. Gosi so spet govorile: »Zdaj bomo šle v mlin jest ječmen.« Toda hlapec je to slišal in jim ni dovolil.

26 MOŽ REŠI ŽABO PRED KAČO IN RAZUME ŽIVALSKO GOVORICO

Nekoč je živel mlad oženjen moški. In je šel v gozd, vzel sekiro in šel drva cepit. Ko je stopil v gozd, je srečal kačo, ki je ubijala žabo. On pa je s sekiro ubil kačo. Žaba je rekla: »No, ti si me zdaj rešil. Jaz ti pa za plačilo dam to, da boš razumel, kaj živali govorijo. Le nobenemu ne razkrij tega. Če to razkriješ, boš umrl.«

Prišel je domov, nič ni govoril, ni razkril ženi. Peljala sta se po cesti, ko so mimo odletele gosi. Rekle so: »Pojdimo v mlin jest ječmen!« Njemu pa je ušel smeh, smejal se je. Žena ga je vprašala: »Kaj se smeješ?« Ni izdal, ni povedal.

Spet je šel dalje, tam so se mački smejali. »E, kakšno svatbo smo imeli, ko smo miši jedli.« Spet se je smejal. Žena pa ga je kar naprej spraševala: »Kaj se smeješ? Kaj se smeješ? Povej mi!« Takrat je on rekel: »Ne smem povedati, če razkrijem, umrem.«

Žena pa ga je neprestano nagovarjala, naj pove: »Četudi umreš, moraš povedati!« Joj, mora povedati, žena namreč ni odnehala. Šel je in se ulegel na posteljo. Če umre, ko ji bo razkril, naj umre tako.

Takrat pa je žena dala kruh psu, »na, košček kruha«, tisti pa ga ni pojedel. Takrat je petelin rekel: »Zakaj pa ga ne vzameš?« »Jaz da bi vzel od te grde ženske? Njen mož bo umrl, ko ji bo razkril.« Petelin je rekel: »Ha, je pa neumen! Samo eno ženo ima pa je ne more obvladati. Jaz jih imam dvajset na gnoju in jih vse obvladam. Naj vstane pa jo dobro nariba! Pa menda ne bo več vprašala.«

Ej, mož je razumel, kaj je petelin govoril. Vstal je s postelje, vzel vrv in dobro naribal ženo. Nikoli več ni vprašala, kaj govorijo živali.

Neka mati je imela hčer, ki je bila zelo lepa. Prihajalo je veliko snubcev, ki so jo hoteli imeti za ženo. Ona pa je rekla, da bo dala samo tistemu hčer za ženo, ki ji bo znal tako pripovedovati, tako lagati, da ona ne bo verjela. Mnogi so prišli, niti enemu pa ni uspelo. Takrat je imel tam v vasi neki gospod tri hlapce. Zgodaj zjutraj, ko so zajtrkovali, so se pogovarjali.

»Ja,« pravi, »ukazano nam je, da se peljemo mimo tiste hiše.«

Tista je bila na koncu vasi, tam je tista mati s hčerjo domovala. Takrat je najstarejši rekel: »Seveda bom jaz govoril z njo in videli boste, da bom že tako govoril, da ne bo verjela.« Smejali so se, drugi je rekel:

»No, če ne ti, bom pa jaz.«

Najmanjšega so navadno zmerjali, ker je bil najmlajši med njimi.

»A, vidite, jaz jo bom zagotovo dobil.«

»Kaj pa ti norček, kaj pa ti o tem premišljuješ.«

Nato so peljali, najprej je vozil najstarejši, tisti najbolj spredaj. In ko je že peljal mimo tiste hiše, je videl, da je bila mati na vrtu in okopavala.

Pravi: »Dobro jutro, mati!«

»Je, Bog daj!«

»Kaj pa delate?«

»Zelje plevem.«

Ja, on gleda in si misli, toda nič več ni mogel govoriti, da bi nadaljeval pogovor. Moral je iti naprej. Drugi je prišel, tudi njemu se je ravno tako zgodilo.

Najmlajši je bil najbolj zadaj, tisti je šel in prispel.

Pa pravi: »Dobro jutro, mati!«

»Bog daj!«

»Kaj pa delate?«

»Zelje plevem.«

»O, mi smo že zdavnaj naribali za devet polnih kadi.«

»No, to je dobro.«

»Kaj bi bilo dobro, saj je vse zgnilo.«

»A, to je slabo.«

»Ni slabo, na njivo smo to odpeljali in njivo pognojili.«

»Ja, to je dobro.«

»Tam je takšna velika gora hrastov zrasla, da nismo imeli nobene koristi.«

»No, to je slabo.«

»Kaj bi bilo slabo, tisti hrasti so vsi postali votli in se je v njih naselilo veliko rojev.«

»No, to je dobro.«

»Ni dobro. Tisto je bilo polno medu in je prišel medved pa ves tisti med pojedel.«

»A, to je slabo.«

»Kaj bi bilo slabo. Zgrabili smo medveda, ga dali v prešo in stisnili iz njega devet kadi medu.«

»To pa je ena prekleta laž!«

In je takrat, tisti je dobil. Mati je že rekla:

»Ni, ni, saj je to res.«

Tistemu jo je potem dala za ženo.

Matičetov: Tudi to je pripovedoval oče?

Pripovedovalec: Ja. Moj oče je imel slovenske, kakor mi pravimo, kranjske knjige iz Ljubljane pa iz Maribora. Pa še veliki koledar zraven.

28 NEKOČ JE ŽIVEL SIROMAK

Nekoč je živel siromak, imel je ženo in majhno hišo. Ničesar ni imel, je hodil in nekaj delal. Šel je sekati drva. Ona mu je spekla dve pogači in odšel je sekati drevje. Šel je in sekal, južino pa je odložil. Prišel je čas kosila, iskal je, a ni našel ničesar tam notri. Bil je zelo lačen in je preklinjal. Rekel je, da ga Bog ne najde na tem svetu pa na onem tudi ne, tistega, ki je to pojedel. Šel je, se spokal in se vrnil domov. Žena ga je vprašala:

»Kje pa hodiš, kaj si pa zdaj storil?«

»Tako lačen sem, daj mi vendar nekaj!«

Res mu je skuhalo in mu dala, da jé. In je tako jedel, da je bilo premalo zanj.

Naslednji dan je šel spet. Takrat pa, preden je šel od doma, je prišel k njemu majhen fant in rekel:

»Sprejmite me za hlapca!«

»Kaj bom tebe najemal, sam nimam niti hrane niti dela. Jaz sem revež.«

»Sprejmite me, ničesar drugega ne bom prosil, le da odidem vsak dan dve uri domov spat. Drugega nič.«

»Dobro, potem pa bodi!«

Ostal je tam, sta šla sekati drevje, spet je šel. Ko sta prišla v gozd, je mali fant rekel tako: »Gospodar, vi le pojdite po gozdu in označujte bore. Nazaj ne glejte, kajti za vami bo vsak ležal. Vam ni treba sekati. Vzemite s seboj dve žagi in dve sekiri pa bo šlo.«

Zares, on je spredaj samo označeval, za njim pa so sekali. Ko so posekali, je rekel:

»Gospodar, jaz grem zdaj domov, malo spat dve uri.«

»Le pojdi.«

Prispel je domov, koga je našel, žena je doma imela drugega. Duhovnika. Takrat gre okoli pod okni, skozi okna sta onadva videla, da hodi okoli pod okni. Žena pravi:

»Jej, naš hlapec se vrača domov. Kam naj te pa jaz zdaj skrijem?«

On pa pravi:

»Tu pod posteljo se uležem in me ne bo videl. Ulegel se bo in ležal.«

Zares pride domov, vstopi in pravi:

»Na, gospodinja, naš gospodar so tako rekli, da moram to posteljo odnesti ven, da bi jo stebel in prezračil. Dolgo je že tukaj.«

»Le kako bi bila ta postelja že dolgo tukaj, saj jo jaz sama prezračim!«

»Ne, ne, to se mora prezračiti,« je šel in prijel posteljo.

On pa je bil notri, potem pa smuk! Ona, žena ni smela gospodarju izdati, on pa tega gospodarju prav tako ni razkril.

Dobro je bilo. Gospodar je prišel domov in jedel. So šli nazaj, nihče ni izdal ničesar, ne enemu ne drugemu. No, naslednji dan spet tako. Spet so šli drevje sekat, spet je bilo tako, spet je prišel domov spat, spet ju je našel.

»Kam naj se pa zdaj skrijem?«

»Ja,« pravi, »v klet v zaboj za žito. Tam zagotovo ne bo hodil.«

Skril se je v zaboj za žito. Prišel je hlapec.

»Pa uleži se,« pravi gospodinja.

»Ne bom ležal, gospodar so mi tako rekli – sem njihov hlapec in jih moram ubogati – naj grem v klet in prestavim žito, ker bo kmalu novo in ga bomo tam spravili.« In je šel. Ona ga je vlekla nazaj, gospodinja, on pa se ni vdal, šel je ven in ga tam spet pretepel.

Duhovnika je bilo zelo sram, da je moral oditi domov, zato je rekel:

»No, kaj preveč ne bom več hodil sem.«

Dobro. Gospodar pride domov, jé, vse. Zdaj pravi gospodar:

»No, mi nimamo več.«

»Pojdite, gospodar, pa sprejmite vse, mi obdelamo, vi pa boste dobili veliko denarja. Sprejmite, mi naredimo in plača bo.«

Res veliko so delali, siromak je postajal bogat. Spravil je, lepo hišo je spravil skupaj, vse.

Ja, kaj. Gospodinji ni bilo všeč, da je bil hlapec hud, da je tistega njenega duhovnika zmeraj pregnal. Nekoč je rekel gospodar:

»Kaj pa ti toliko govoriš, naj hlapec odide. Saj vidiš, kaj vse imamo, hišo, vse, lepo živino, vse imamo. Ti pa vseeno zmeraj govoriš, naj odide.«

»Ja, tako pa drugače ...«

Takrat je rekel gospodar:

»No, naj bo še dva tedna tukaj in potem mu odpovem.«

Dobro. Tedaj je rekla:

»Ja, dva tedna, to bo še dolgo.«

»No, takrat pa že bo.«

Ko sta dva tedna minila, je prišel gospodar in rekel:

»No, fant moj, kaj sem ti zdaj dolžan?«

»Nič.«

»Mineva leto, lahko odideš.«

»Ko bo vaša žena znala italijansko, takrat bo moje leto mimo, takrat bom odšel, prej pa ne.«

»Ja, kako bi pa moja žena znala italijansko, saj česa takega še nikoli ni slišala.«

»Kaj da ne, boste videli, kako bo italijansko govorila.«

Dobro. Gospodar je šel nekam na sejem, hlapec pa je delal doma in na njivah. Duhovnik je spet prišel. Hlapec se vrne domov, gre okoli hiše in gleda skozi okno ...

(-)

Takrat je gospodar odšel na sejem. Onadva pa sta bila sama doma, hlapec in gospodinja. Hlapec je delal zunaj, že na njivi. Tisti duhovnik pa je spet šel k ženi. On pa je vedel, hlapec, bil je hud in je odšel domov.

In je rekla tako:

»Kaj, zjutraj boš skozi okno gledal?«

»Ja, gospodinja, zdaj se mi izteka leto, moram oditi. Pa mi nič ne zamerite. Moram iti. Malo odprite okno, da vas poljubim, saj ste bili zvesta gospodinja.«

Duhovnik je pa rekel tako:

»Ne zamerite, jaz pa vem, da je to norčija! Ja, kako mu boš to svoje lepo lice podržala?«

»Uho mu lahko.«

Pravi: »Izkažem vam spoštovanje in ga pomolim ven.«

Ja, res je odprla okno, tisti pa ga je pomolil ven. Hlapec je imel pripravljen nož in mu ga je odrezal en kos. Ja, tisti je bil skoraj gotov in je odhitel domov. Komaj je prišel domov.

Joj, zdaj pa ... Hlapec je odšel nazaj na polje in čakal, da pride gospodar domov. Tudi ona je tekla svojemu možu naproti in rekla:

»Joj, joj, naš gospod so tako bolni, da jih moram obiskati, moram jim nekaj nesti.«

»Nesi vendar, nesi!«

Je polovila gosi, vse in jih skuhala. Kuhala je. Hlapec pa je vstopil, zdaj je bilo že skuhamo in je lepo pakirala, da bo odnesla. In je hlapec vzel ven hrano, tisto meso, in je tisto odrezano noter potisnil. Meso pa je sam pojedel. Joj, ona pa ni vedela nič o tem, je lepo spakirala in nesla gospodu.

Ko je tam pri gospodu jemala ven, je besen rekel:

»A, tako? Sem zato zaradi tebe toliko trpel? Da se tako obnašaš z mano? Kaj pa ti za jezikom imaš, da tako čudno govoriš, da te nič ne razumem? No, pokaži!«

Pomolila je jezik ven, duhovnik pa ga je odrezal. Zdaj je hotela govoriti, pa ni mogla jezika obrniti. Slekala je, to je bilo italijansko.

Zdaj je prišla domov in doma je hotela govoriti z možem, gospodarjem, toda ni mogla obrniti jezika, je bilo italijansko. Hlapec je hitro pristopil in rekel:

»Gospodar! Moje leto je minilo! Vaša ženska znajo italijansko!«

Ja, zdaj je morala pa umreti. Hlapec je pa rekel tako:

»Na, če tega ne bi počenjali, bi lahko dlje živeli. Jaz sem odstranil vašo ženo, saj niste pri njej tako nič dobrega imeli. Jaz sem jo spravil stran, zdaj pa se oženite, moje leto je minilo. Jaz odhajam, vi pa živite.«

Tisti se je res oženil, gospodar, in je imel lepo življenje v zvestobi. In še dandanes živi, če nista umrla.

Matičetov: Kje ste slišali to pravljico? Oče so vam jo pripovedovali?

Pripovedovalka: Oče, ja.

29

NEKOČ JE ŽIVELA STARKA

Nekoč je živela starka. Starica, stara ženska. Imela je hčer, lepo dekle, Bogdanka ji je bilo ime. Nato je dekle zraslo in bilo zelo lepo. Lahko bi se že omožilo.

Toda tisto dekle ni prav nič delalo, je samo sedelo in hodilo. Mati je opravila vse, je pa že večkrat kdo prišel k njej, da bi hčer vzel za ženo. Mati je vselej rekla:

»Naša Bogdanka ni za to, ona ne zna delati, ona nič ne dela.«

Vsi so odšli.

Takrat je prišel neki starec, ki je imel tri sinove. Dva sta že bila poročena, imel je že dve snahi, imel pa je še enega sina, ki bi se ženil. No, stari je šel po tisto Bogdanko. Prosil je staro, naj jo da za snaho. Stara je spet rekla:

»Naša Bogdanka ni za to, saj ona nič ne zna in noče nič delati.«

Stari je rekel:

»Nič, nič ne dé.«

Čez tri dni so napravili svatbo in sta se poročila. Potem pa je Bogdanka tudi tam vedno samo sedela in hodila. Jedli so kosilo in mati je prinesla kruh in pogače. Med tiste, ki so sedeli pri mizi, je razdelila vse, vsakomur kos pogače in kos kruha. Bogdanka je sedela posebej. Takrat je mati rekla:

»Kaj pa naj z Bogdanko?«

»Bogdanka,« je rekel stari, »Bogdanka ni lačna, saj ona ne dela.«

Zvečer so šli spet jest. Takrat je mati zopet prinesla pogače in kruh, stari jih je spet prelomil in dal vsem, ki so sedeli pri mizi. Mati je rekla:

»Kaj pa Bogdanka?«

Oče je rekel:

»Bogdanka ni lačna, saj ona ni delala. Kdor ne dela, ni lačen.«

Takrat so se dogovarjali, kaj bojo delali naslednji dan, in legli spat. Tudi Bogdanka je šla spat, bila pa je zelo lačna in ni mogla zaspati.

Zgodaj zjutraj je vstala, se umila in očistila hišo. Položila je kravam in napojila teleta ter pripravila zajtrk. Ko so ostali vstali, so se smejali.

No, zdaj so se usedli vsi k mizi. Tudi Bogdanka z njimi. Oče je odtrgal največji kos pogače in ga dal Bogdanki.

»Na, tebi pa dam velik kos pogače, ker si danes ti največ delala.«

Tretji dan so prišli Bogdanko obiskat starši. Bogdanka jim je pritekla naproti in odprla vrata. Kričala je:

»Oče in mati, pri nas ni takšna navada kakor pri vas doma. Hitro si poiščite delo! Tukaj je navada, da kdor ne dela, ne dobi hrane.«

Pripovedovalka: To je ena kratka pravljica.

Matičetov: Kje ste to slišali? Ste slišali ali brali?

Pripovedovalka: Slišala sem.

LEGENDNE PRAVLJICE

30 VRAGU PRODAL DETE

Nekoč je hudič prišel k nekemu kmetu in mu rekel, naj mu podari tisto, za kar ne ve, da ima. V zameno mu bo posekal gozd, saj je imel gozd, ki ga je dal posekati za drva. Oni bi mu posekali gozd, če jim podari tisto, za kar ne ve, da ima.

»Ha, jaz vam podarim tisto, za kar ne vem, da imam.« On pa ni vedel, da je njegova žena noseča. Žena je bila noseča pa je tisto dete podaril. On je tisto dete oddal.

Prihajal je čas, ko bo žena rodila, pa se je veliko pritoževala in jo je močno prizadelo. Čas je prišel, hudiči so prišli v gozd sekati, morala je iti tja. Ko je šla tja do gozda, je bila tam kapela, kamor je vstopila in molila k Bogu. V tej kapeli pa je bivala Marija in Marija je rekla:

»Ej, ženska, ti si zelo nesrečna. Ostani tukaj in moli k Bogu, jaz pa bom šla tja namesto tebe.«

Marija se je spustila in odšla tja. Ko so jo hudiči zagledali, so zakričali:

»Ne potrebujemo tebe tukaj, tista druga naj pride sem!«

Ona pa jim je rekla:

»Prekleti, bežite od mene, da vas ne vidim!«

Hudiči so morali zbežati, vrage oditi. Tedaj je ženska rodila dete. Tudi takrat sta se zelo bala, da hudiči pridejo ponj. Takrat je prišel berač in rekel:

»Nikar se ne bojta, dajta na mizo kozarec vode in kolač kruha, ko se bo dete rojevalo.« Postavili so kozarec vode in kolač kruha. Ja, nenadoma je na okna potrkal hudič in rekel: »Ven mi ga dajte!«

Tisti kruh pa je stopil z mize k oknu in rekel:

»Ko boš toliko trpel kakor jaz, ga dobiš.« Kajti kruh veliko trpi. »Ko boš toliko trpel kakor jaz, ga dobiš, prej pa ne.«

Tako so dete ponovno osvobodili, da ga ne bi odnesli. Ta kruh ga je obranil. (...) Zato pa, kamor koli človek gre, naj vzame vselej kruha s seboj, ker tako čarovnica nima moči nad njim in mu nič ne more.

31 NEKOČ JE ŽIVEL SIROMAK

Nekoč je živel siromak. In je kopal premog. In mu je šlo zelo slabo. Opoldne se je usedel, da bi kósil. Imel je košček suhega kruha in čebulo. Bil je utrujen in nejevoljen, zakaj toliko trpi in se tako zelo muči pa kljub temu tako slabo živi. Ni imel volje jesti, čeprav je bil lačen. Razmišlja, razmišlja, kako bi bilo, da bi mu šlo bolje. Denarja nima, plača je zelo slaba. Samemu sebi je rekel: »Ne bi mi bilo mar, pa če bi mi sam vrag prinesel denar.«

On si to misli in že zasliši, da nekaj šumi. Dvigne pogled in vidi, da prihaja k njemu velik človek. Bil je oblečen v zeleno in je imel dolgo brado. Stopi k njemu in pravi:

»Klical si me in sem prišel.«

Siromak se zelo prestraši in ga gleda.

»Ja, ti si me prosil denarja, prinesel sem ti ga.«

Prinesel je vrečo denarja in jo vrgel tam pred njega.

»To imaš!«

Takrat mu reče siromak:

»Kaj pa naj storim za ta denar?«

»Ja, nič drugega, ti mi daj tisto, za kar ne veš, da imaš doma.«

On si misli: »Za kar ne vem, saj vem doma za vsak žebelj. In lahko dam to, za kar ne vem.« In je privolil. Tisti pa je bil hudi duh ali vrag in je rekel, segel v žep in privlekel kos kože. In mu je rekel:

»Tu se podpiši in je ta denar tvoj.«

Ranil si je prst, da mu je tekla kri, pa je tam napravil križ. Dvakrat ga je prepognil in ga dal nazaj v žep in mu rekel:

»Čez dvanajst let pridem k tebi domov. Pa mi boš tisto dal.« No, se je obrnil, enkrat se je skadilo in ga ni bilo nikjer.

Ja, on je bil zelo vesel, koliko denarja ima zdaj. Zdaj mu ne bo treba več delati in dobro mu bo šlo, ne bo več lakote trpel. Gleda, bili so zlati in srebrni kovanci. On ne bo več delal, zdaj bo odšel domov. Z velikim veseljem pride domov, stopi v hišo, žene pa ne vidi nikjer. Gleda naokoli, kje je, žena je bila v postelji. In mu veselo pravi:

»Ti, kar sva si želela, Bog nama je izpolnil željo. Glej, kakšnega lepega sinka imava.«

On se je močno razveselil, a naenkrat se je spomnil tistega in se zelo razžalostil. Začel je jokati. Takrat mu reče žena:

»Ja, ti jočeš zaradi tega, si jezen in ti ni prav?«

»Seveda je, zame je to zelo veliko veselje, ampak imam tudi veliko žalost. Kaj sem storil!«

Pripoveduje ji, kako se mu je zgodilo. Pravi:

»Glej, ta denar sem prinesel. Prodal sem ga, že takrat, ko še ni bil na svetu.«

Vzel je denar in ga vrgel v kot kakor Judež. In je jokal. Tudi žena je zelo jokala:

»Kaj si to naredil, kaj si to storil!«

Ja, zaman. Ko sta se najokala, sta se spet veselila, da jima je Bog dal tako lepega sinka.

Tisto dete je bilo zelo urno, zdravo in je vsak dan večje zraslo in sta ga imela zelo rada. Minevali so meseci, minilo je leto in je bilo že pet, šest let staro. Takrat sta opazila, da je bistro pameti in zdravo, bilo je zelo lepega obraza. Toda ko mu je oče rezal kruh, je zmeraj jokal. Ja, fantič je to opazil, da oče zmeraj joče, ko mu reže kruh. In mu reče:

»Oče, zakaj vi jočete, kadar mi dajete kruh?«

»A, saj ne jočem, ne. Ne jočem, bolijo me oči, zato.«

Ja, drugič spet. Tretjič spet. Tisto je tako dolgo šlo, da je fantič že v šolo hodil. Spet mu oče daje kruh, ki ga je nesel v šolo, in spet joka. Takrat je rekel:

»Oče, vi vselej jočete, vam je težko rezati kruh, jaz ga ne bom več nosil v šolo.«

»Ne, ne, ljubljeni sinek, zakaj bi mi bilo žal, dam ti dva koščka in tudi tri, le nesi.«

»Ne, jaz ne vzamem do takrat, dokler mi ne poveste, zakaj jočete.« Ja, oče ni vedel, kaj bi, in ni mogel več tajiti, zato mu je rekel:

»Ljubljeni sin, jaz sem te prodal, ko še niti na svetu nisi bil. In to je zame zelo težko. Hudi duh bo prišel po tebe in te odnesel.«

Takrat je rekel:

»Oče, nikar ne bodite žalostni zaradi tega. Zavoljo tega ne bodite žalostni.«

Fantič je šel v šolo, ob cesti pa je bila Marijina podoba. Tam je zmeraj pokleknil in molil k Bogu. Ko je šel domov, prav tako, kolikor časa je imel. To je vsak dan zvesto opravljal. V šoli se je zelo dobro učil, in to tako dolgo, da so prišla leta, njegovih dvanajst let. Oče je zelo jokal. Čakal je vsak dan, da pride peklenšček in ga odpelje.

Fantič pa, ko je šel v šolo, je klečal in molil k Bogu. Marija je imela Jezusa v rokah. Takrat se je nagnila dol, Jezušček pa je imel v rokah majhno kroglo in mu jo ponudil. Pravi: »Vzemi to kroglo, zakotali jo in pojdi, kamor se bo odkotalila.«

On uboga in vzame kroglo, jo zakotali in krene za njo. Krogla se kotali daleč, on pa hodi za njo. Ne vem, kako dolgo je hodil, je pa prispel v velik gozd. Tam gre po sredini, po poti tako dolgo, da je pot izginila, poti ni bilo več. Pride do majhne hiše. Tam se krogla ustavi. On jo vzame in da v žep, dalje ne pozna več poti. Stopi k tisti hiši. Potrka po vratih in pozdravi, pravi:

»Dober večer, oče!«

Tisti je vstal in ga prestrašeno pogledal. In ga je vprašal: »Od kod prihajaš? Odkar sem tu, še žive duše nisem videl, da bi tu hodila. Kam si se napotil?«

»Ja, jaz grem v pekel.«

»Ti greš v pekel, tak mlad fant nedolžen, kaj pa hodiš v pekel? Kaj boš tam?«

»Ja, tja grem po svoj krstni list.«

»In je tvoj krstni list v peklu?«

»Ja, tam je.«

»Dobro, tukaj se usedi, naprej zdaj ne moreš več iti, ker je tema. Boš že zjutraj.« Starec mu je postregel, mu pripravil večerjo in posteljo. In se je ulegel. Zgodaj zjutraj, ko je vstal, pravi tisti stari oče:

»Ti, če prideš tja, vprašaj, kje je tistega strašnega lopova postelja, tam v peklu.«

Ja, on mu je obljubil, da bo povprašal.

No, pa se poslovijo od starega in krene. Zakotali kroglo in gre za njo. Hodi dolgo, dolgo, tako dolgo, da je prispel. Bila so velika vrata, ki pa so bila zaprta. Ne more noter. Dvigne kroglo, ki se je tam ustavila. Vendar jo še enkrat zažene. Tako je zarožljalo, da je toliko vragov priteklo ven, kakor je listja in trave. In so ga debelo gledali.

»Kaj pa ti hočeš, ustavi to stvar, saj se nam drugače naš pekel poruši. Kaj hočeš?«

»Ja, svoj krstni list hočem imeti.«

Oni se med seboj dogovarjajo:

»Kdo ga ima? Daj mu ga! Naj gre, naj ne hodi tu okoli nas!«

Pa enega in drugega sprašujejo, ja, nobeden ni vedel za to. Pravi:

»Ni tukaj.«

On je vzela kroglo in jo ponovno zakotalil. Ja, takrat se je cel pekel stresel. Takrat so pritekli ven vsi, ki so bili v peklu. Takrat se spet sprašujejo:

»Kdo ga ima? Kdo ga ima?«
 Končno je eden le prišel:
 »Ti ga vendar imaš!« Ja, on ga ima.
 »Pridi hitro in mu ga takoj daj! Če jo še enkrat zakotali, se poruši pekel.«
 Že je segel v žep in mu dal tisti košček kože.
 »No, pa odidi, da te več ne vidimo!«
 »Ja, imam še eno vprašanje. To mi še izpolnite in bom odšel. Povejte mi, kje je postelja tistega strašnega lopova.«
 »Kaj te to briga?«
 »Povejte mi, ker do takrat ne bom odšel.«
 »Pojdi, ti že imaš svoje pa nimaš več kaj tu iskati.«
 »Če mi ne poveste, bom kroglo ponovno zakotalil in se bo pekel sesul.«
 Ja, takrat so ga peljali noter. In tam v nekem kotu so mu pokazali žarečo brano, ki so ji zobci stali pokonci in goreli kakor plamen.
 »To je njegova postelja, saj ga že čakamo, naj kmalu pride, tu bo ležal.«
 »In kaj mora storiti, da bi se tega rešil?«
 »On mora vzeti tisto palico, s katero je ubil očeta in mater. Tisto mora posaditi in pri njej jokati in s solzami zalivati tisto palico, dokler ne pozeleni. Iz nje bo zraslo veliko drevo, tako se on lahko reši. Zdaj pa pojdi.«
 Vzel je kroglo in jo zakotalil, rekel je zbogom in odšel.
 Po dolgem času spet pride do tiste hiše. Stari oče ga že čaka zunaj. Bil je radoveden, če se vrne. Ja, vrnil se je. Odpeljal ga je noter in mu ponudil hrano.
 »Ja, si povprašal zame, kar sem te prosil?«
 »Ja, povprašal sem.«
 »Kaj torej?«
 »Videl sem, vašo posteljo so mi pokazali, žarečo brano. Zobci so stali pokonci in je gorela z žarečim plamenom.«
 »In si vprašal, kako se tega rešim?«
 »Tudi. Rekli so mi, da morate tisto palico, s katero ste ubili očeta in mater, posaditi in se jokati in solziti pri tisti palici, dokler ne pozeleni in iz nje ne zraste veliko drevo.«
 Ja, dobro, stari se je začel takoj solziti, ker je to storil, ker je bil velik hudodelec. Res je bil. Šel je gor na hišo in iskal za streho, našel je palico. Prinesel jo je dol, bila je vsa črviva. In jo je spredaj pri hiši posadil. Tam je pokleknil in se začel jokati in solziti.
 Fantič je zakotalil kroglo in spet hodil tako dolgo, da je po dolgem času prišel nazaj domov. Doma sta bila oče in mati že zelo žalostna in sta se najokala, da ga ne bosta nikoli več videla, ker je odšel. Peklenšček ga je odnesel v pekel. Zelo sta se razveselila, ko sta ga zagledala, on pa je rekel:
 »Ej, oče in mati, nikar ne jočita. Jaz sem se vrnil, nimajo več moči nad mano.« Poljubljala sta ga, on pa je naprej hodil v šolo.
 In se je zelo dobro učil in jim je šlo dobro. Denarja so imeli veliko in dobro so živeli. Takrat pa, da ga bojo dali izšolati. Vprašali so ga in on bi najraje za gospoda šel. On je rekel, da bi bil najraje duhovnik. Ja, dobro. Dali so ga izšolati za duhovnika in se je izšolal. Bil je velik duhovnik.

Veliko časa je že od takrat minilo. Nekoč je neki človek prišel po njega, ker je bil duhovnik, naj pride, ker so tam v gozdu zgrabili nekega človeka. Napol mrtev je, ker so ga premlatili in mu pobrali vse, kar je imel pri sebi. Takrat je on hitro sedel na voz in se z njim peljal, kajti daleč je bilo. Peljal se je in prišel točno do tja. Tistega se ni več spominjal, ker je bilo pred mnogimi leti. Toda ko se je peljal mimo, sliši glas: »spoved, spoved«. Gleda naokoli: »Ja, od kod prihaja ta glas?« Ja, nikjer ne vidi nobenega človeka. »Kako potem ... od kod prihaja glas?« Spet sliši: »spoved«. Takrat se spusti z voza in gleda naokoli. »Saj lahko kdo na tleh leži.«

Na sredini je raslo veliko drevo. In iz tistega drevesa je prihajal glas. Gre bliže, poslušaj, ja, še naprej sliši: »spoved«. Takrat poklekne, tam je bila visoka trava. Razgrnil je travo in pogledal dol. Ja, tam vidi človeške kosti. Tudi od glave so bile samo kosti. Bliže se skloni z ušesom in od tam prihaja spet: »spoved, spoved«. Takrat pogleda naokoli in se spomni, to mora tisti kraj biti. Takrat je videl, hiše ni bilo več, je bila povsem porušena, toda poznalo se je, da je tu nekoč stala. Vsepovsod je raslo trnje in koprive.

Sklonil se je in spovedal tiste kosti. Vstal je in gledal naokoli. Zgoraj je videl, da leti z drevesa bel golob. On pa je sedel na voz in gre dalje do tistega, ki ga je šel spovedat.

Pripovedovalec: To so moj oče pripovedovali, ko sem bil zelo majhen.

Matičeton: Zelo lepa pripovedka.

32

ŽIVELI STA DVE SESTRICI

Živeli sta dve sestri. Ena je bila bogata, druga pa revna. Revna je imela veliko otrok, bogata pa nobenega. Otroci so bili zelo lačni, ničesar niso imeli, niti kruha ni mogla dati otrokom.

Šla je k svoji sestri in jo prosila. Bil je večer. Prosila je:

»Daj mi malo kruha, sicer otroci umrejo od lakote.«

»Nimam, ničesar nimam. Ničesar nimam. Niti skorjice nimam doma.«

Odšla je, jokala je, odšla je domov. Otroci pa ona jočejo doma.

Mož pride zvečer domov in prosi večerjo. Žena mu na mizo prinese večerjo pa cel kruh. Vzel je kruh v roko in ga prerezal. Iz kruha je pritekla kri. Pravi:

»Žena, kaj je to danes tukaj, kakšen čudež je to? Da iz kruha teče kri.«

»Sestra me je prosila kruha, jaz pa ji nisem dala. Zatajila sem, rekla sem, da nimam.«

Mož je vzel kruh in stekel tja, nesel ga je tja, bilo je zaprto. Vse sveče so gorele, notri je bilo polno angelov. S srcem je slišal glas:

»Prestali smo muke in lakoto.«

Vsi otroci so umrli od lakote.

Ferenc Labritz: Bila je zelo lepa pesem, le da vseh besed ne poznamo ... Samo na kratko povem zgodbo. Zadnja vrstica je: »Prestali smo muke in lakoto.« (poje) To je slišal sestrin mož od najmlajšega otroka, ki je ravno takrat izpustil dušo, ko je on prispel tja. Potem pa so še golobi leteli ven skozi okno. Dvanajst golobov, ker je bilo dvanajst otrok. Ko je prišel k hiši, je videl, da je skozi okno odletelo dvanajst golobov. Tisti otroci so umrli od lakote. To je kratka zgodba ... Pa še dodam. Ko je mož prerezal kruh, je iz njega pritekla kri, tako kot v pesmi: »Glejte to čudo, kaj se godi, / iz kruha pritekla kri.« (poje)

33

TOLOVAJ MADAJ

Nekdo je ubil 99 ljudi in tako grešil. In zdaj je premišljeval, kako naj to odmoli, ker je toliko ljudi ubil. Rekli so mu, da mora posaditi šibo, ki bo rodila 99 jabolok. Sedem let je na kolenih nag nosil tja vodo. Tista šiba se je prijela in tista jablana je rodila in je rodila 99 jabolok. Ko so se tista jabolka osvobodila, so vsa kot golobi odletela. Tako je on tudi sebe rešil.

(Lahko se reši, mora baje odmoliti in se osvoboditi.)

34

NEKOČ STA V NEKI VASI ŽIVELA DVA ŽIDA

Nekoč sta v neki vasi živela dva Žida. Eden je bil levi, drugi desni. No, sta bila pa oba bogata. Izvedela sta, da obstaja Jezus na zemlji, in to v cerkvi. Hotela sta ga imeti, bi ga odkupila.

Drugega nista vedela, le da je v tisti vasi zvonar, ki je zmeraj hodil v cerkev zvonit. Šla sta do njega in ga nagovarjala, naj odide v cerkev in tam ukrade Jezusa pa naj jima ga proda. Onadva ga bosta odkupila z zlatom, ne vem, koliko zlata sta mu dala in veliko srebra.

Zares, prav na sveto noč sta šla do zvonarja in ga na vso moč prepričevala – takrat je bilo slabo vreme – da mu bosta ogromno denarja dala, če jima to prinese, Jezusa.

Ja, zvonar je veliko premišljeval, kaj naj stori. Tudi denar bi rad imel, saj sta denar že vnaprej položila, mu ga pokazala, da to dobi, če jima ga prinese. In sta ga prepričala.

Odšel je v cerkev in jo odklenil, vzel boga s sabo pa jima ga prinesel. Onadva sta mu dala ves denar in s tistim odšla. Ja, takrat sta se veselila, da sta zdaj to odkupila, da imata Jezusa.

Zvonar se je ulegel in spal pa se mu je kar naprej sanjalo, da se vse to izve. Sanjal je. Zgodaj zjutraj, ko je vstal, da bi šel zvonit, so zvonovi razglašali, da je on to ukradel. Njemu se je namreč zdelo, da zvonovi razglašajo, da je ukradel on. Nič za to. Vrnil se je domov, v cerkvi pa so že opazili, da to in to manjka.

Ja, tiste noči je levi rekel, da bosta tega boga doma na mizo položila in ga sekala z nožem, da bi ga razkosala. Ko sta ga z nožem vrezala, je iz tistega privrela kri. Hiša pa se je vžgala, stebri so goreli z žarečimi plameni. Kar naenkrat je nastalo veliko kričanje, ogenj, ogenj, levi gori. No, zdaj sta že opazila, da je to nastalo zaradi tega, ker sta razkosala tega boga. Takrat ga je on hitro zgrabil, Raba je bila blizu pa je stekel tja in ga vrgel v Rabo, tistega boga. Da bi ugasnil ogenj. Ogenj pa ni ugasnil, pritekli so, da bi ga gasili, pa je vse bolj gorelo.

No, tisti bog, ki sta ga odvrгла, pa je plaval dol po Rabi, na dveh njegovih koncih sta goreli sveči. Neka nuna je odhajala domov, natanko polnoč je bilo, pa je šla čez most in videla od daleč, da se po Rabi navzdol peljeta dve lučki.

»Kaj pa je to?« Zelo se je trudila, da je tisto potegnila ven. Ko je tisto rešila, je videla, da je bog, in ko je držala v rokah, je prijavila, da je to in to našla. Prišli so k levemu in tam preiskovali, niso mogli pogasiti, ker so tisti stebri tako močno goreli, da jih niso mogli pogasiti.

Kljub vsemu so preiskovali, zaradi česa gori in zakaj se to ne da ugotoviti. Nekdo je videl, da je tisti nekaj nesel v Rabo, da je nekaj odvrigel v reko. Nekdo je pa rekel, da je imel njegov brat veliko hlevov, veliko vrednosti, vse srebrno, zlato in se je bal, da zdaj tu vse zgori, in je zgrabil pa odnesel in vrgel v Rabo. Zaradi tega baje zdaj to gori.

Ja, nič ni koristilo. Preiskovali so in preiskovali, a se ni izkazalo. Zvonar se je naslednji večer spet ulegel in zaspal, spet se mu je sanjalo, da se izve in da vsi zvonovi razglašajo, da je to ukradel on. Ni se mogel pomiriti pa je sam odšel tja in priznal, da je on storil to pa to. No, takrat pa so že levega in desnega Žida zgrabili. Da sta onadva storila to in to. Nato so zvonarja vprašali, kaj naj zdaj, ko ju obsodijo. On pa: v tisti ogenj naj prideta, ki je tam gorel. Zvonar je potem rekel, da samega sebe žrtvuje. Ker je to in to storil, on sebe zažge. Takrat je tisti ogenj tako gorel, da sta zagorela tako levi kot desni pa tudi zvonar. Tam notri sta bila. Pa so ju prepričevali, naj vendar povesta tisto, česar nista hotela. Dokler nista povsem zagorela.

(-)

Tam sta zgorela in tako je minilo. Jaz ne morem povedati več.

Matičetov: Kdo je vam povedal? Kdo je vam pripovedoval?

András Csabai (učitelj, madžarsko vpraša): Honnan hallotta? (Kje je slišal?)

Pripovedovalec: To je povedal oče tistega, ki je povedal prejšnjo pravljico, stari Krajcar bači (stric).

35 PETER POSLUŠA BOGA PRI PODKOVANJU

Pri kovaču so podkovavali konja. In konj je hudo brcal. In mimo sta šla Bog in sveti Peter. Bog je rekel Petru: »Peter, pojdi tja in jim pokaži. Nogo mu odreži.« Odrezali so nogo in jo tako podkovali. Peter je nogo nazaj pristavil. Na, Peter in Bog sta šla naprej.

Oni pa so pri drugem kovaču prav tako storili. Konju so odsekali nogo, jo podkovali in jo nazaj pristavljali. Pa ni šlo.

Letijo meščani ... svetega Petra in ... Boga so našli. Rekli so, naj pomagata: tudi oni so tako storili, pa se tista noga ne prime nazaj. Takrat je Bog rekel: »Peter, pojdi nazaj in jim uredi. In jim povej, naj tega več ne poskušajo!«

36 BOG PLAČA PRENOČIŠČE S PLATNOM, KI SE NE KONČA

Ko je Bog hodil po zemlji, je prišel v neko mesto in prosil prenočišča. V nekem bogatem predelu je živela velika gospa, ki je imela vse zelo lepo. Bog pa je prišel k tisti hiši kot siromak. Tista bogata je rekla: »Av, jaz pa nimam prostora za takšne siromake!« Odšel je k sosednji hiši. Tam je živela siromašna ženska, zelo siromašna. Rekla je, da bo dala, ima pa zelo slabo, preslabo za ponuditi. »Nič ne dé, kje bom spal.« Dala mu je prostor, Bog je spal pri tisti revni.

Zjutraj je vprašal: »No, kaj sem pa dolžan za to, da sem spal tukaj?« Ženska je rekla: »Nič. Naj Bog blagoslovi moje prvo opravilo.«

No, takrat je Bog odšel, ona pa je vzela platno, da bo nekaj šivala. In ga je bilo toliko, da je ves dan platno merila. Ni bilo konca, toliko je bilo platna.

Tista bogata je prišla k sosedi: »Kje si pa to vzela, toliko platna?« »Ja, pri meni je spal neki siromak pa sem rekla, naj blagoslovi moje prvo opravilo.« »Jej,« si je mislila, »naj le pride k meni nazaj, mu bom dala lepo posteljo, ne kot ti, reva.«

Bog pa je vedel, kako je z njima. Ej, naslednji večer je odšel nazaj. In je prosil prenočišča. Imela je že vse lepo postlano. Bog je tam spal, zjutraj pa vprašal: »Kaj sem dolžan?« Tista bogata ženska je rekla: »Naj Bog blagoslovi moje prvo opravilo.« Kakor tista revna. V redu, z bogom, Bog je odšel.

Ženska si je mislila: »Najprej bom odšla ven! Zdaj bom šla lulat, potem pa bom vzela platno. Sicer ves dan ne bom imela časa.« Takrat je šla in je ves dan zunaj lulala. Bog je blagoslovil njeno prvo opravilo.

37

BOG IN SVETI PETER

Bog in Peter sta hodila po zemlji in sta šla. In je bilo tam hruškovo drevo. Nekdo je tam ležal in sta ga vprašala, v katero smer vodi pot. Tisti je držal usta odprta, da bi mu padale hruške noter, tako len je bil. Z nogo jima je pokazal, kje je pot.

Šla sta dalje, tam je bilo dekle. Tistemu dekletu sta rekla, naj jima prinese malo vode. Šlo je po vodo in jo pridno prineslo.

Takrat sta šla naprej in tam je spet sedel nekdo. Vprašala sta za pot. Tisti je vstal, ju peljal tja in jima pokazal pot, kod naj gresta. Zdaj sta šla dalje in srečala dekle, ki sta jo prosila, naj jima prinese vodo. Dekle je šlo po vodo in jo tako dolgo nosilo, da je postala voda topla.

Šla sta dalje in prečkala potok. Ko sta prišla čez, je Peter našel koš čebel. Ko sta prečkala vodo, ga je ena čebela pičila. Peter se je razjezil in je cel čebelji koš vrgel v vodo. Tedaj je Bog rekel: »Peter, zakaj si te čebele vrgel v vodo?« »Zato, ker nisem vedel, katera je bila (kriva).« »Vidiš, tako tudi jaz ne morem ločiti ljudi, ti pa mi govoriš, zakaj vse kaznujem, zakaj (ne) kaznujem samo tistega človeka, ki si je to zaslužil.« (Dalje ne vem.)

Zdaj pravi Peter: »Gospod, tistemu, ki nama je pokazal pot z nogo in bil preveč len, da bi vstal, tistemu daj za ženo tisto, ki je tako dolgo nosila vodo, da je postala vroča. Tistemu, ki je bil tako priden, da naju je peljal in nama pokazal, kako naj greva, tistemu pa daj dekle, ki nama je tako pridno prineslo vodo.«

Takrat je Bog rekel: »Peter, tako ne gre. Tisto pridno dekle dobi za moža prav tistega lenuha, ki nama je pot pokazal z nogo. To dekle, ki pa je vodo tako dolgo nosilo, to pa dobi tega pridnega fanta, ki je šel z nama. Ker če se združita dva lenuha, ne bosta mogla živeti. Vselej mora biti eden priden, drugi pa len.«

38

JEZUS IN SVETI PETER

Sveti Peter je vprašal Jezusa, ali vé, kje je njegova mati, ker je mati že umrla. Jezus pa je rekel: »Tvoja mati je v peklu.« Takrat je sveti Peter rekel Jezusu, ali je on ne bi mogel rešiti.

»Ja, kako da ne, lahko jo rešim. Pojdi v trgovino in kupi velik motek sukanca pa jo potem s tistim spraviva gor.«

Šel je v trgovino in kupil motek. Nato je Jezus z nogo udaril po zemlji in tam je nastala luknja. In tisto je spustil dol, tisti motek, da je letel dol. Ko je bil sukanec že daleč spodaj, se je nanj prijela Petrova mati in je (Jezus) rekel: »No, zdaj pa vleci ven, nazaj vleci.«

Vlekel je, vlekel, ko pa je že skoraj prišlo gor, so še druge zgrabile mater, da bi se tudi one rešile. Ona pa se je stresla, saj ni hotela, da bi se druge rešile. Tako je tudi Petrova mati padla nazaj. »Vidiš, nevoščljiva je bila tukaj na zemlji in je nevoščljiva tudi v peklu. Mora kar v peklu ostati.«

Tega še niste slišali?

Matičetov: Ne. Ni bila to neka pesem? Ali so tako pripovedovali ...

Pripovedovalec: Ni bila pesem. Pripovedovali so, ja.

Matičetov: Kdo vam je pripovedoval?

Pripovedovalec: Tam gori je, József Deutsch je govoril.

39 ZAKAJ IMA DREVO GRČE?

Zakaj ima les grče? Ko sta Bog in Peter po zemlji hodila, so v neki gostilni hrupno igrali. Peter je hotel vstopiti v gostilno, Bog pa je rekel, naj ne gre, ker se zanj ne bo dobro izteklo. On pa da bo šel, da pogleda, kaj tukaj je. Bog pa mu je dal na hrbet violino. Tako sta vstopila.

Tisti pa so bili že precej pijani in so rekli, naj jim igra, da se bojo še bolj veselili. On se je branil: on ne bo, on sploh ne zna igrati. Tedaj pa »puf!« po njem, topli so ga. Bog pa ga je vseeno rešil iz tistega tepeža.

Ko sta prišla ven, je Peter rekel: »Kaj naj tem ljudem damo za kazen? Železne žeblje jim zabijmo v les, da jim bo malo težje, tem tesarjem. Da bojo težje delali.«

Takrat mu je Bog rekel: »Tudi leseni jim bojo dovolj.«

Tako so zdaj v lesu grče, in ko ga tešejo, ovirajo in mučijo tesače, kajne? Da ne morejo tako tesati, ker so grče trde.

40 ZAKAJ SO VEJE NA DREVESU?

Matičetov: Zakaj ima drevo toliko vej?

Bog in Peter sta po zemlji hodila in sta šla mimo gostilne. Ja, krčme. In so tam v krčmi zelo igrali in peli. Takrat je Peter dejal: »Greva noter pogledat, kaj se dogaja.« Vstopita, Jezus pa je rekel: »Pojdi, to zdaj ne bo dobro zate.« »Zakaj pa ne, saj so veseli.«

Vstopita. In gledata in je videl, da so bili tesarji. Veliko so pili in bili so pijani. Bog pa je na Petrov hrbet ustvaril violino. Aj, takrat so rekli: »Igraj vendar, če že imaš violino.« Peter ni vedel, da ima violino na hrbtu. Ni hotel igrati, ker ni znal. Udarili so po njem in ga zelo pretepli. Peter pa je odšel ven in rekel: »Ja, Gospod, zakaj si pa dovolil, da so me tako namlatili?« »Kaj si iskal notri, zakaj si vstopil?« (Dalje ni.) Ja, rekel je,

Peter je rekel: »Tem tesarjem bi bilo dobro zabiti železne žeblje v les, da bi se jim med tesanjem vse sekire uničile.« Takrat je Bog rekel: »A, saj bojo tudi leseni pravšnji.« In so leseni klini notri, to so veje.

41 SVETI PETER IN BOG

Sveti Peter in Bog, ko sta hodila po zemlji. Zdaj sta prosila prenočišča in prišla spat. Prišla sta spat in to je bilo v gostilni. Tam pa so bili neki pijanci. Peter je spal na robu in so ga zelo premlatili. Ko sta zjutraj vstala ... Naslednji večer, ko sta spet šla spat, je Peter rekel: »A, Gospod, zdaj boš ti spal na robu in jaz pri steni.«

Ja, spita, pijanci so spet prišli in rekli: »Zdaj pa tega mlati, ki je pri steni. Saj smo včeraj mlatili tistega na robu.« Spet jih je dobil Peter, Bog jih spet ni dobil.

42 SVETI PETER POBIRA ČEŠNJE

Sveti Peter in Bog sta hodila po zemlji. In sta šla prek puščave. Bog je našel pet renskih in je teh pet renskih pobral. Šla sta v mesto in tam je ne vem koliko češenj kupil. In sta šla dalje, in ko sta šla dalje, je vsake toliko Bog odvrigel češnjo. Peter pa se je vsakič sklonil in jedel. Takrat mu je Bog rekel: »Vidiš, jaz sem se samo enkrat sklonil, ti pa velikokrat.«

43 UDAREC PRIDE OD ZGORAJ (OD BOGA)

Nekoč je živel zidar – ali je bil še vajenec ali pa že fant. Takrat so tam zgoraj zidali. Tu nekje, mogoče je bilo v Celovcu na Koroškem, tam nekje. Tisti fant, tisti zidar, če se je kje udaril, veste, udaril ali padel, je tako navado imel, da je vselej rekel: »No, vse to je prišlo od zgoraj.« Tako menda ... od Boga ... da je bilo dano.

44 BOG IN PETER NAGRADITA REVNO ŽENO

Bog in Peter sta hodila po zemlji, sta šla. Gresta, gresta in prideta k nekemu kmetu. Prosila sta ga prenočišča. Kmet je rekel, da ne dá prenočišča, ker ni prostora. Nato sta šla k neki revni (ženski). Reva pa je dala in jima postlala s platnom, ker ni imela ničesar drugega. Peter in Bog sta se ulegla.

Zgodaj zjutraj je vstala: »Mojbog, mojbog, nimam vam dati ničesar za zajtrk.« »Ni potrebno, midva bova kar tako odšla.«

Takrat sta šla. Ko sta odšla, je ženska pospravila platno. Toliko platna je bilo, da ga sploh ni mogla zbrati. Stekla je za Bogom in Petrom, da bi rada ... nekaj plačala, ker je dobila veliko platna.

Peter in Bog pa sta šla in srečala neko žensko. In kaj sta delala ženska in mož? Repo sta sejala. Vprašata: »Kaj delata?« »Midva repo sejeva. Je pa bila velika suša, Bog ve, če bo kaj ali ne. Saj so petelini peli, morda vendarle pride dež.« Takrat si je pa Bog mislil: »Naj pride ta dež.« Ravno takrat, kajne.

Šla sta naprej. Spet: »Kaj delate?« »Repo sejemo.« »Za koga sejete?« »Za vsakogar, ki pride po poti, za vsakogar.« Tisti je dobil toliko repe, da je ni mogel zvoziti domov.

Takrat je Peter spet šel dalje in rekel ... »Poglej nazaj!« je rekel Bog Petru. Peter je pogledal nazaj in gorela je tista hiša, kjer sta prosila prenočišča in ga nista dobila. Takrat pravi Peter Bogu: »A, Bog, zakaj si pa zdaj to storil?« »Ja, Peter, zakaj pa ni dal prenočišča.«

Gresta, gresta dalje in ne vem kako ... Takrat pa ... Peter je rekel ... prišla sta k neki vodi. Tam so bile ose. (Ali veste, kaj je to?) Bile so ose in ena od njih je sedla na Petrovo roko in ga pičila. Peter je rekel ... celo roko je potisnil v vodo. »Vidiš, Peter, zakaj si celo roko potisnil in ne samo tisti del, kamor te je pičila?« »Ja, nisem mogel drugače.« »Vidiš, tudi jaz moram kaznovati vse ljudi, ne samo tiste, ki so grešni.«

Dalje ni.

Matičetov: To ste vi slišali – kdo vam je povedal? Ko ste bili majhni?

Pripovedovalka: Ko sem bila majhna, moj oče.

Matičetov: Tudi oče je bil od tukaj?

Pripovedovalka: S Senika, ja.

45 ADAM IN EVA

Bog je najprej ustvaril človeka, Adama in Evo. Adam je bil sam in mu je Bog poslal ženo Evo. Tistemu Adamu jo je poslal in je bila pri njem tri dni. Potem jo je odpeljal nazaj in rekel: »Gospod, ne potrebujem je, kajti smeje se kot sraka, ko vrešči.«

Bog je nato rekel:

»Aj, Adam, z veseljem boš prišel ponjo.«

»Gospod, ne bom več prišel, ne potrebujem je.«

Adam je bil tri dni spet sam in mu ni bilo po godu. Mislil si je:

»Ej, moram nazaj ponjo, tako lepo se je smejala, da še zmeraj vidim njen lep pogled.«

Adam se je vrnil in rekel:

»Gospod, vrni mi jo! Ne morem pozabiti njenega lepega pogleda in kako lepo se je smejala.«

»Vidiš, Adam, rekel sem ti, da boš z veseljem prišel ponjo.«

Matičetov: Te niste v Ameriki slišali ...

Pripovedovalka: A!

46 EVA SKRIJE NEKAJ OTROK PRED BOGOM

Kdo lahko razloži, zakaj so gospodje in kmetje in siromaki?
Nihče, kajne?

Adam in Eva, ko sta bila, sta imela otroke. Veliko otrok. Zdaj pa je Bog naznanil, da jih pride gledat. Eva je rekla Adamu: »Ja, Adam, kaj naj storiva. Saj naju bo sram, da imava toliko otrok. Nekam jih skrijva. Nekatere v svinjak, nekatere pod klop, eni pa lahko sedijo pri mizi.«

Bog je prišel in rekel: »Adam! Pa kaj nimaš več otrok?« Pravi: »Ne. To so vsi.«

»No, Adam, zdaj pa si zelo (...) Tisti, ki sedijo pri mizi, so gospodje, tisti, ki so pod klopjo, so kmetje, tisti, ki so v hlevu, pa so siromaki.«

Tako so nastale tri vrste ljudi.

47 BOG USTVARI EVO, ADAM MU JO VRNE, A SE PREMISLI

Bog je ustvaril Evo in Adama. In je peljal, Bog je Evo peljal k Adamu. »Tukaj jo imaš, Adam, ženo sem ti pripeljal.« Bilo je dobro, bila je tri dni tam pri Adamu. Adam pa je ženo vzel in jo peljal nazaj. »Gospod, ne potrebujem je. Tako se smeje kot sraka, ko čeketa.« Bog je rekel: »Adam, vem, da se vrneš ponjo.« »Ne, Gospod, ne potrebujem je več, samo za vselej naj se je rešim.« Adam se je res vrnil, žene tri dni ni bilo. Spomnil se je: »Joj, škoda, da sem vrnil Evo. Eva je bila zelo lepa in se je zelo lepo smejala, zdaj pa nimam nikogar več.«

Odšel je nazaj in rekel: »Gospod, vrni mi Evo, kar naprej vidim njen lepi nasmeh, kako lepo se je smejala.« Bog je rekel: »Vidiš, Adam, rekel sem ti, da z veseljem prideš ponjo.« »Joj, Gospod, vrni mi jo, in nikoli več je ne pripeljem nazaj.«

48 SKOPUH, KI NI HOTEL IZPLAČATI HLAPECA

Zgodilo se je na Dolenjskem. Če od Ljubljane naprej ali nazaj, ne vem, to veste vi bolje. Bilo je v vasi, ki se je imenovala ... Tam je bil neki kmet. Dober kmet je bil, bogat, imel je konje, hlapce, vse. Bil pa je zelo skop. Pri njem je služil hlapec, ki je vozil s konji. No, dogovarjala sta se, koliko plače dobi na leto. Vse dokler se nista pogodila. Sicer mu ni hotel toliko dati, kolikor je hlapec prosil. No, bodi tukaj, bomo že videli, nekaj ti bom že dal zraven, ko pride novo leto.

Hlapec je tam odslužil, je delal, vozil in oral. Leto je prišlo naokoli, prišel je čas za obračun, nekaj mu je dajal. Ja, vendar mu ni dal toliko, za kolikor sta se pogodila. Ja, on ne bo ostal več tukaj. No, nehaj, saj ti bom dal več drugo leto. Služil je še naprej. Ko je prišlo leto naokoli in sta imela obračun, mu spet ni dal toliko, kot je obljubil. Takrat mu je ostal dolžan že drugo leto, tak je bil ta kmet.

Tretje leto. Takrat je že itak hotel oditi, po dveh letih. Ne bo več tukaj, dovolj je delal za majhno plačo, in je rekel: »Vi mi zmeraj manj daste, ko je leto naokoli, mi manj daste, kot ste obljubili.«

»No, veš kaj, bodi tukaj in ti bom dal.«

Res je ostal tam, saj ni imel kam iti. Dela ni bilo, siromak je bil in je ostal tam. Prišla je žetev in so želi žito. No, žetev so opravili, zmlatili, takrat pa je kmet, ko je končal

z žitom, imel dosti vsega. No, zdaj se bosta peljala v mesto. (Ja, neko mesto, ne vem katero.) S konji, z dobrim, velikim vozom, da bi prodala, saj je imel veliko žita in je potreboval denar.

Natovorila sta na voz in nekega zgodnjega jutra vpregla in se odpeljala na tisto tržnico ali trgovino. Bila so skladišča za žito. Prišla sta tja in pripeljala žito. »Dobro, tukaj izpraznite.« Znosila sta v kaščo in res vse izpraznila. Ko je bil voz izpraznjen, je kmet rekel hlapcu: »Ti pa zdaj kar domov pojdi, s konji in vozom. Doma je veliko dela, treba je orati, tam delaj.« Ha, saj bi tudi on rad malo ostal, a kmet tega ni hotel, je bil pač tak, da ga je kar naprej priganjal k delu. Pa bi nekje spil dva deci vina, tisto pa bi ga spet stalo, bil je zelo skop, odposlal ga je. In tisti je odšel domov.

On pa je ostal tam, kjer so računali, mogoče pa bi bilo treba kje še kaj kupiti. Kmet je raje odšel domov peš, kot da bi bil hlapec z njim in bi se skupaj peljala domov. Ko je vse opravil, se je odpravil domov. Bilo pa je zelo vroče. Kmet je imel denar. No, gre, gre, bilo je vroče, opoldne je bilo in nato popoldne, ko je šel proti domu. Kakor je tista cesta ali pot peljala, tako je šel. Ni mogel več hoditi, bilo je zelo vroče, vročina ga je premagala, postajal je utrujen in tudi daleč je bilo. Ja, nič ne dé.

Našel je drevo ob cesti, ob poti pa je tekla tudi voda. Voda. Tisto drevo je tam stalo in bila je senca, tam se je usedel, da bo malo počival. Počival je in se mu je začelo dremati. Pa tudi zelo utrujen je bil. Lepo je bilo tam v senci. Takrat se je malo sklonil proti tlam in tam zaspal. Sanjalo se mu je, da je prišla krastača. (Ali veste, kaj je to »krapanca«? Žaba. To so takšne grde krastače. V gozdu pa so tiste velike.) Krastača mu je prišla v žep, se mu je sanjalo. Ko se mu je to sanjalo, je segel v žep svojega suknjiča in prijel denarnico. Zgrabil je to krastačo in jo odvrigel, točno tja, kjer je tekla tista voda. Pa noter v vodo.

To se je zgodilo, čez nekaj časa pa se je zbudil. No, čas je za odhod, je gledal naokoli. »Joj, pa kaj se mi je to sanjalo, da mi je prišla krastača v žep.« Uj, krastača. Šel je po suknjič, segel v žep in ni bilo denarnice. V tistem žepu ni bilo denarja.

Uuuu, torej je denar odvrigel namesto krastače. To pa že, bil je tako skop pa hlapca in kočijaža je za norca imel, zato se je to zgodilo. Veliko škodo je utrpel, zgubil je veliko več od tistega, kar mu je ostal dolžan.

No, tako je to prišlo. In je žalosten prišel domov, brez denarja, in tudi žito je odšlo.

Matičetov: To ste prebrali?

Pripovedovalec: Prebral. Je v knjigi Pamet in vera.

REALISTIČNE PRAVLJICE

49

SOJENICE

Ko se rodi dete, pridejo tri sojenice, ki mu sodijo, kaj bo postalo tisto dete. Ena mu pravi, da bo prišlo na vislice. Druga mu pravi – ko se rojeva – da bo prišlo na vojsko, da mora umreti. Tretja pa je rekla, to se mora utopiti. Menda velja tisto, kar pove tretja. Pri neki hiši je hlapec to slišal in si dobro zapomnil: »Jaz bom pazil, da to dete tako ne konča, da ne potone, se ne utopi, kot pravijo.« (...)

Od mladih do starih let je on tam služil. Ni verjel, da je resnica, pa se je vendarle tako zgodilo. Zelo je pazil na otroka, vsi so preveč pazili nanj, da se ne bi utopil. Najbolj jim je zabičal – saj so imeli doma vodnjak – naj studenec vedno zaprejo, da otrok ne bi utonil. Vodnjak so vselej zapirali. Sojenica je rekla, da se bo otrok utopil, ko bo star sedem let. Skrbno so zapirali. Nekoč pa se je zgodilo, da so zaprli studenec, otrok pa se je igral doma na dvorišču, kjer so imeli korito za napajanje živine. Tja se je otrok ulegel in umrl. Zato pa pravijo, kar se osodi, se tudi zgodi.

50

SOJENICE

Ja, tudi jaz sem od svojega očeta slišal o treh sojenicah. Zato pa se mora na mizo dati kolač kruha in kozarec vode, kajti tako ne morejo otroka na slabo osoditi. Ko se otrok rojeva, mu pod mizo sodijo tri sojenice. Ja, pa zdaj je nekdo slišal, kako so mu sodile. Kako so sodile temu otroku. Toda to ni bilo tako ... (se pretrga)

51

BOG, SVETI PETER IN SOJENICE

O tem sem hotela govoriti, kako sta Bog in Peter prišla prosit prenočišče. Gospodar pa je rekel:

»Saj bi vama dal prenočišče, toda žena se pripravlja, da bo imela dete. Če bo ponoči kaj narobe, ne bosta mogla spati, ne bosta imela miru.«

»Ja, nič ne dé, ga bo vsaj laže imela.«

Ja, zares jima je dal prenočišče, dal jima je. Ponoči se začne žena pritoževati. Tedaj reče Bog Petru:

»Peter, stopi ven in poglej, kaj je novega zunaj, kakšno je vreme.«

Peter odide ven, deževalo je. Če bi se otrok takrat rodil, bi utonil. Tedaj se ni rodil.

Peter pride nazaj, žena leži, še naprej stoka. Peter pravi:

»Ah, Gospod, reši jo vendar, da ne bi toliko trpela.«

»Ja, Peter, stopi ven in poglej, kaj je novega zunaj.«

Peter gre ven in vidi vislice v zraku. Pride nazaj in pravi:

»Vislice sem videl v zraku.«

Dete se spet ni rodilo. Žena pa se le muči in stoka, Peter spet reče:

»Gospod, reši jo vendar, naj se ne muči toliko.«

»Na, Peter, stopi ven in poglej, kaj je novega zunaj.«

Peter gre ven, bila je čista vedrina. Čista vedrina je bila, se je vrnil in rekel:

»Gospod, vreme je lepo.«

Takrat se je dete rodilo. Rodilo se je.

Bil je tam neki hlapec, ki je spal za mizo na klopi in slišal, da otroku sodijo tri sojenice pod mizo. Zdaj pa je slišal, da mu sodijo, da se bo rodila deklica in da bo njegova žena. On si je pa mislil: »Ja, kako bo ta moja žena, če se šele zdaj rojeva. Tako majhno dete in bo menda moja žena.« No, pa je stopil tja, in ko je bilo dete še majhno, mu je potisnil majhno buciko pod kožo v tilniku.

Tega pa mati ni opazila niti nihče drug, otrok je odraščal z iglo. Ko je otrok odrasel v dekle, jo je on večkrat prijel za vrat. In mu je rekla:

»Ja, ne dotikaj se mojega vratu, ker me tukaj boli!«

»Ja, kaj pa imaš tam?«

»Ja, sem mi je, ko sem bila majhna, nekdo porinil iglo.«

Takrat se mu je zjasnilo, da je to bil on. Da je otroku pod kožo potisnil iglo, v tilnik. S tistim je odrasla in jo je še vedno bolelo. Takrat je ugotovil, da je to bil on.

52

NEKOČ JE ŽIVEL OČE

Nekoč je živel oče in je imel sina. Mati mu je že davno umrla. Z očetom sta živela skupaj in dobro jima je bilo. Nista bila bogata, imela sta majhno hišo in njivo. Tam sta gojila krompir in zelje. In tako sta živela iz dneva v dan. Fant je bil zelo skrben in je rad delal, hodil je delat k sosedom in kmetom. Pri enih je dobil moko, pri drugih kolač kruha in tako jima je šlo dobro.

Oče некоč pravi: »Ljubljeni sin, vidiš, jaz sem že star in opažam, da me moči zapuščajo, da ne bom več mogel delati. Poišči si dekle, ki jo vzameš za ženo. Ne glej za bogato, temveč za tako, o kateri je očitno, da je skrbna in te ljubi.«

Sin ni odgovoril očetu, vendar si je mislil, da že ima eno. Večkrat se je že srečal z njo in mu je bila zelo všeč. Tudi lepa je bila, čeprav je bila siromašna. Takrat je rekel očetu: »Bom že videl.«

V nedeljo, ko so šli k maši – k maši so morali hoditi v sosednjo vas, ker v vasi ni bilo cerkve – pa je pazil, da bi se srečal z njo. Srečal jo je, ime ji je bilo Katica. Reče: »Ti, Katica, nekaj ti povem. Oče so mi rekli, naj se oženim. Jaz pa bi najraje tebe imel za ženo, ti me vendar ne osramotiš, ne boš me zavrnila.«

Ja, ona se mu lepo nasmehne in mu reče: »Ti moraš vendar mojo mater vprašati. Če je tako, da mati privoli. Jaz te poznam, da si pošten fant, in tudi ti si meni všeč. Vprašaj vendar mater.«

»Ja, saj, dobro. Mislim, da me tudi mati ne bojo zavrnila.«

Nato se vrne domov in reče:

»Oče, če vam je prav, jaz sem tisto že dolgo gledal in sva se večkrat srečala. To je zelo pošteno dekle na hribu, Katica.«

Tako je oče odgovoril: »Saj jo tudi jaz poznam. Mora biti pošteno dekle, nikoli nisem slišal, da bi o njej kaj slabega govorili.«

Popoldne je odšel tja, pozdravil mater in povedal, zaradi česa je prišel. »Če je tako, da mi dovolite, bi jaz rad imel vašo Katico za ženo.«

»Ja, sta se vidva o tem že kaj dogovorila?«

»Ja, midva sva se dogovorila.«

»Ja, pa kaj ti je ona rekla?«

»Ja, naj vprašam mater, če je tako, ali mati v to privoli?«

»Ja, dobro, jaz te poznam, da si pošten fant. Če je tako, da se ljubita, vama dovolim.«

»Ja, meni druge ni treba, že zdavnaj sem jo vzljubil, le da nisem vedel, če bo tudi ona mene ljubila.«

»Ja, naj bo torej tako.«

»Moj oče postajajo stari in mi pravijo, naj se oženim, ker oni ne morejo več delati.«

»No, saj dobro, dobro. Tudi ona je skrbna in ti si skrben. Poznam te, ne bosta stradala.«

Čez deset dni sta se poročila. Pride domov nevesta, oče je bil zelo vesel, da je prišla snaha k hiši. Res je, šlo jim je dobro. Tudi snaha je delala doma, ko pa doma ni bilo dela, je hodila k sosedom okopavat, žet pa vsa druga domača dela opravljat, dajali so ji denar ali pa moko ali kruh ali tisto, kar so potrebovali. Tako jim ničesar ni primanjkovalo, imeli so dovolj hrane. Tudi malo denarja so imeli vselej pri roki.

Ja, tisto je trajalo okoli leto dni, očetu se je stanje vse bolj slabšalo, nato je po kratki bolezni umrl. Očeta so pokopali, kakor je krščanska navada, onadva pa sta živela dalje. Dobro jima je šlo! Ničesar jima ni primanjkovalo.

Nato sta imela že sina, tistega sta imela zelo rada. Bil je zelo bistre glave, vsak dan sta videla, kako je vse močnejši. To je trajalo dve, tri leta in sta si mislila: »Na, Bog naju ima rad.« Njemu je bilo ime Jakob, zelo lepo je znal igrati na piščal. Ob večerih sta se zunaj usedla, on pa je znal zapiskati tako lepe pesmi, da je bilo veselje poslušati. Ko sta se naveličala, sta odšla spat. En dan tako in naslednji dan spet tako.

Joj, takrat pa je Bog kaznoval tisto vas. Ne samo vas, temveč vso tisto veliko pokrajino. Bila je taka suša, da celo leto ni bilo dežja. Ničesar niso pridelali, kar so spomladi posadili – krompir so posadili in zelje pa koruzo – ja, tisto se jim je vse posušilo. Žito je takrat komaj klase dobilo, se je že posušilo. Ni bilo več treba mlatiti. Samo slamo so malo pokosili. Tudi vsa trava se je posušila in je zdaj ni bilo nič. Bil je zelo težko. Ja, noben kmet ni imel več dela; le kam bi lahko onadva šla, da bi tam kaj dobila. Tudi kmetje so bili v škripcih, saj tudi oni niso imeli kaj za jesti.

Onadva sta imela trideset ovac. Tiste so se pasle v gozdu in ob poteh. Tudi na tiste je prišla kazen, kolera. Naenkrat so poginile dve, tri, ja, drugi, tretji dan spet dve pa tri in tako dva tedna, dokler niso poginile vse. Bila sta že tako, da sta samo enkrat dnevno jedla. Imela nista več ničesar za jesti. Jaj, zdaj se jima je zelo milo storilo za sinčka, da strada in mu ne moreta dati hrane. Pazila sta sicer, da raje onadva nista jedla, samo da je imel on. Bil mu je težko zaradi žene, da mora ona z njim vred stradati, pa tudi

zaradi fanta. Ja, prišlo je tako, da sta imela samo še en krompir. Tistega je žena skuhala in sta ga dala sinku, naj se naje. Ja, on pa se je ulegel brez večerje, tako tudi ona. Ko sta videla, da je tudi sinček zaspal, je Jakob rekel: »Ti, Kata, česa sem se jaz domislil. Izmisli si, saj veš, vendar ne bomo vsi skupaj umrli od lakote, od stradanja, bom šel po svetu iskat službo. Lepo se namerim, da bi nekje našel dobro službo, in čez leto ali dve, ko prislужim malo denarja, bo tudi nam bolje šlo. Ti pa ... saj bo že dež prišel. Bog nam bo poslal lepi dež in boš hodila h kmetom okopavat in kaj delat pa bo eden kaj dal, drugi kaj dal in se bo dalo živeti, čeprav siromašno.«

Ona ga objame okoli vratu in reče: »O, Jakob, si si pa lepo izmisli. Kako pameten človek si vendar. Ti za naju ne skrbi, saj bom za sinka in zase toliko pridelala, da se bova prehranila.«

Ja, on je vstal zgodaj zjutraj, ko se je šele počasi svitalo. Poslovil se je od nje in ona mu pravi: »Ti, Jakob, nič slabega ne misli o meni, kakor sem bila zvesta do zdaj, tako ti bom ostala zvesta do smrti.«

»Na, tudi ti si o meni nič slabega ne misli, tudi jaz ti bom ostal zvest kakor ti meni.« Poljubila sta se in je šel.

Šel je in si o svoji vasi misli: »Tu ne bom spraševal za službo, kajti tukaj poznam vsakogar.« Ko je prišel v drugo vas, je videl veliko hišo. »To so zagotovo kmetje, tukaj bom vstopil.« Tam je vprašal, ali bi imeli službo zanj. »Joj, mi smo že hlapca odpustili, ker nimamo dela. Vse se nam je posušilo, nobenega dela nimamo in tudi za jesti nimamo.«

Ja, gre v drugo hišo, tretjo hišo, pa kaj, povsod so mu rekli isto. Gre v tretjo vas, tam prav tako, četrto vas, peto vas. Nikjer ni dobil nikakršnega dela.

Takrat so mu rekli ... Revež se je potožil, kaj se mu je zgodilo, kakšno nesrečo je imel, kako huda suša je bila. »To mi vse vemo, to vse vemo. Tudi nam so poginili govedo in konji.«

»Pojdi, imaš še pol dneva hoda in prideš do mesta. Tam te zagotovo zaposlijo.«

Ja, on se lepo zahvali in gre, po dolgem času, ko se je že spuščal večer, je prišel v mesto. Od daleč vidi, da so visoki dimniki, visoki zvoniki na več koncih. »Ja, to mora biti mesto.«

Pride tja. Ko je prišel že blizu, je zagledal veliko hišo. No, bo kar tu vstopil in vprašal. Vstopi pa potrka na vrata. »Kar naprej.«

Pozdravi: »Dober večer Bog daj.«

»Ja, Bog daj.« Neki gospod je sedel pri mizi in bral časopis. Pogledal ga je od glave do pete.

»No, človek, na kakšni poti ste?«

»Ja, gospod, iščem službo. Ali bi imeli kakšno službo zame?«

»Ja, na kakšno delo pa se razumete?«

»Na vsakršno delo se razumem.«

»Ali se razumete tudi na ovce?«

»Ja, gospod, nanje se prav tako razumem. Tudi jaz sem imel trideset ovc, pa so mi vse poginile. Pri nas je bila tako huda suša, da celo leto ni bilo dežja.«

»Saj vem, saj vem, da je bila huda suša, tam v tistem kraju. Ja, koliko plače prosiš?«

»Gospod, jaz nobene plače ne prosim, kolikor si prislужim, toliko mi boste dali.«

No, gospodu je bilo to všeč.

»Ja, saj še niti večerje nisi imel.«

»No, gospod, jaz danes še nisem nič jedel.«

»No, pridi vendar, da ti dam nekaj za pojesti.«

Odpeljal ga je v kuhinjo. Gospodar mu reče: »Pridi.« Vstopita v kuhinjo in reče kuharici:

»Ja, temu človeku daj večerjo.«

»Ja, škoda, z večerjo smo že opravili, kuhane hrane več nimamo. Bom kaj drugega prinesla.«

On je rekel: »S kosom kruha bom prav tako zadovoljen.«

Ona mu je prinesla lep kos šunke, na mizo mu je dala kolač kruha in vrček vina. On se je usedel in se prekrizal, mislil si je: »O, da bi bila tukaj moja žena ali pa moj mali sinček. Obema bi odrezal košček, kako bi se ga veselila.«

Ja, usede se in vse poje. Zdaj je dobro živel, je pa tudi rad kaj popil. Bilo mu je dovolj, čutil je, kdaj ga bo nasitilo. Takrat mu reče gospodar: »Ja, jej, jej.« »Jaz sem dobro, gospod, lepa hvala.«

»Ja, nisva se dogovorila, tudi obleko dobiš, pražnjo obleko dobiš. Zraven pa še delovno oblačilo in obutev, pozimi pa zimsko obleko.«

Takrat ga je prijel dremež.

»Ja, vidim, da ste utrujeni, da se vam dremlje.«

»Ja, utrujen sem.«

»Ja, pridite, da vam pokažem vašo sobo.« Odpeljal ga je dol po hodniku, bilo je veliko vrat, šla sta prav do zadnjih. Tam mu je odprl vrata in pokazal:

»To bo vaša soba.«

Bila je lepa mala soba, lepo postлана soba, v njej omara, miza, dva stola in lepa Marijina slika. Bil je zelo zadovoljen.

»To bo vaša soba, tu boste spali. Zjutraj pa začnete z delom.«

»Ja, v redu, lahko noč.«

»Lahko noč.«

Naslednji dan je vstal, on pa je rekel: »Pridi zajtrkovat.« Ko je opravil z zajtrkom, je imel že pripravljeno torbo in kuharica mu je rekla: »Ja, vaše kosilo bo tu notri, kajti opoldne se ne boste vrnili domov. To si dajte na hrbet.«

Nato ga je gospodar odpeljal ven in mu rekel: »Tu je tristo ovac, te boš moral paziti, drugega dela ne boš imel. Saj one znajo že same priti na pašnik, ti le pojdi za njimi. Tudi psa vzemi s sabo, na začetku se obnašaj lepo z njim, ker te še ne pozna in si mu neznan. Opoldne mu daj malo kruha in bo prišel k tebi in ti bo dober prijatelj. Šli boste skozi mesto, nato skozi velik gozd in tam bo velika jasa. One se bojo že tam ustavile in pasle. Ti pa le bodi tam. Proti večeru se zberejo v čredo in se same obrnejo, da bi šle domov. Ti pojdi za njimi vse do doma.«

Res je bilo tako. On je prišel tja, tam so hodile naokoli, tista je bila velika, tista paša. Ni videl do začetka in ni vedel, kje je konec. Opoldne so se zbrale v čredo. Bilo je veliko drevje, bolj redko, tam so se ulegle. Tudi on se je ulegel, vzel torbo predse, v njej je našel velik kos mesa, čebulo in kos kruha. Psa je poklical k sebi: »Pridi, da boš tudi ti z mano, da bova oba kósila.« In tako počasi vse bliže, malo ga je božal, bil je zelo pameten pes.

On je lahko sedel ves dan, pes je na čredo dobro pazil. Če je katera odšla stran od črede, je on takoj šel za njo, je močno lajal nanjo in tako je ona skočila nazaj v čredo.

Zvečer je gnal nazaj, nastiljal je in nato šel večerjat. Jed je bila že pripravljena, potem pa se je ulegel. Tako je bil zelo zadovoljen. Naslednjega dne je vzel s sabo tudi piščal. Ko je šel skozi mesto, je začel veselo piskati. Ja, ljudje so ga gledali, ker je znal zelo lepo igrati na piščal. Tudi psa se ni več bal, pes je šel ob njegovi strani. Pazil je, če je kakšna stopila mimo ali kaj, takoj je skočil k njej ali pa lajal vanjo. To je bilo tako, en dan, dva dneva, trije dnevi in tako je minil mesec. Še leto je bilo naokoli. Njemu je bilo to zelo všeč in je bil strašno zadovoljen.

Bil je zadnji dan leta. Gospodar je prišel in mu rekel:

»Ja, jutri bo leto naokoli. Kako si se odločil, boš ostal še naprej? Ali si boš poiskal boljše mesto?«

»Ja, gospod, če ste zadovoljni z mano, bi še rad ostal tukaj.«

»Ja, jaz sem s tabo zelo zadovoljen, toda kako si ti zadovoljen z mano?«

»Ja, jaz sem z vami prav tako zadovoljen.«

»Ja, pa povej, če ti kaj ni všeč, če ti ni všeč obleka ali hrana. Ti samo povej, mi vse izboljšamo. Ali če ti ni všeč obleka, ti lahko kupimo boljšo.«

»Ne, jaz sem z vsem zadovoljen, ničesar ne potrebujem, če ste le vi z mano zadovoljni.«

»Jaz sem s teboj zelo zadovoljen, ker vidim, da si že več prigrisposdaril, vidim, da je čreda večja.«

Zdaj je bil tam drugo leto. Naslednje leto ga spet vpraša, potem pa ga niso več spraševali. Minila so tri, štiri leta. On je pozabil na ženo in sinka, sploh se ni več spomnil na tisto. To je trajalo toliko časa, da je tam ostal deset let. Čisto je pozabil na svojo ženo, pisati, revež, ni znal, niti brati, in ni več razmišljal o domu, svoji ljubljeni ženi in ljubljeneu sinu.

Nekoč se mu je ponoči sanjalo, da je prišel domov, žena pa je imela na rokah malega sinka. Sinek je bil zelo shujšan, ona pa je zelo, zelo jokala. Ponavljala je:

»Joj, naš Jakob, on pa je umrl, umrl je.«

To je videl v sanjah. Ko se je prebudil, pa: »Joj, za božjo voljo, kako to, da sem vse to pozabil. Da sem tako pozabil na svojo družino.«

Zjutraj je šel k zajtrku, ja, nič ni mogel jesti. Tudi torbo so mu že pripravili. Niso mu zmeraj istega dali: dobil je slanino ali sir ali meso, menjavali so, skoraj vsak dan je dobil kaj drugega. Prišel je nazaj domov, zvečer je prinesel vse nazaj. Glavo je povešal, stopil v kuhinjo, kjer mu rečejo:

»Jakob, ti pa nisi ničesar zaužil. Ti si bolan.«

»Ne, nisem bolan,« je odkimal, češ da ni bolan.

»Ja, kaj pa ti je potem? Nič ne govoriš, tako žalosten si, ti si bolan. Zjutraj nisi jedel, to si zdaj prinesel nazaj. Vidim, da ti tudi večerja ne diši. Povej vendar, če ti ni dobro, ti bomo kaj drugega skuhali.«

»Meni je vse dobro.«

Ne more jesti. Kuharica pravi gospodarju, da je Jakob bolan, da ves dan nič ne je. In je zelo žalosten.

Gospodar pride in mu reče: »Kaj ti je, Jakob? Si bolan?«

»Ne.«

»Kako da ne. Ves dan nisi ničesar zaužil, pravi kuharica. Povej, bomo šli po zdravnika in boš ostal doma, če si bolan. Pa bi ostal v postelji.«

Ne, on ni bolan.

»Ja, nekaj pa te le mori.«

Takrat je rekel:

»Ej, gospod, moja bolezen je zelo huda. Tu mi zdravnik ne more pomagati.«

»Ja, povej vendar.«

»Ja, ponoči se mi je sanjalo o moji ljubljeni ženi in mojem sinu. Da sem ju jaz tako pozabil. Rekel sem, da grem za leto dni ali mogoče za dve in se vrnem, ko si bom malo denarja prislužil, da bi nam šlo bolje. Zdaj pa je že deset let in jaz sem ju čisto pozabil.«

»No, ne bodi žalosten, nič se ni zgodilo doma, ne bodi žalosten, saj hočeš le oditi domov.«

Ja, on bi rad odšel domov.

»No, boš pa odšel domov. Toda ne še zdaj, počakaj do jutra. Moram ti kupiti novo obleko in se moraš spakirati. Tukaj si bil namreč deset let, ne samo leto dni. Nisi se samo obrnil in šel domov.«

Ja, takrat je bil malo boljše volje.

Naslednji dan je vstal zgodaj, pojedel zajtrk in tudi gospodar je bil že pripravljen.

»Zdaj pojdiva, da kupiva obleko.«

Šla sta v mesto in kupila najdražjo obleko s škornji iz najboljšega usnja. In v vse, kar je potreboval, ga je tisti oblekel.

»Zdaj torej pridi, da ti izročim plačilo.«

Peljal ga je v sobo, vidi, da je na mizi velik kup denarja, bilo je veliko, veliko srebrnikov in zlatnikov. Rekel mu je:

»Vidiš, Jakob, to je tvoje plačilo, to si si prislužil. Bil si pošten služabnik, tako ti tudi jaz pošteno plačam. Toda prej ti še nekaj povem. Dal ti bom tri nasvete. Ampak tisti trije nasveti bojo več vredni kot ta denar. Kaj bi ti rajši imel, tiste tri nasvete ali ta denar? Nasveti bojo več vredni kot denar.«

Ja, on bi rad imel denar pa tudi nasvete. Je pa vseeno rekel: »Ja, povejte mi nasvete.«

»No, prislujni mi zdaj. Tisti dan, ko se vrneš domov, ne stopi čez svoj prag. Tega ne pozabi. Ja. To drugo je: ko bojo drugi veseli, bodi tudi ti z njimi vesel. Če se bojo drugi veselili, se tudi ti veseli z njimi. To tretje: večerno jezo spravi za jutro. Jezen ne hiti. To si dobro zapomni in ne pozabi.«

»Ja.«

Jakob si misli: »A, saj to ni nič. Le zakaj sem se odločil za to, saj je ta denar več vreden.« Gospodar vidi, da zelo čudno gleda tisti denar.

»No, ne bodi žalosten, tudi denar je tvoj.«

Prinesel mu je majhno vrečo in rekel: »Tukaj si ga naberi.« Prinesel mu je tudi kolač kruha. »To ti dam za na pot, ampak ga ne smeš narezati do takrat, dokler ne boš zelo dobre volje. Ko boš zelo vesel, samo takrat ga lahko narežeš. Zdaj pridi, to je dolga pot, dam ti konja.« Lepega konja mu je dal, osedlanega.

»Stoj, da ti dam puško.«

Tudi lepo puško mu je dal.

»Zato, ker na poti lahko pridejo razbojniki ali lopovi, pa se lahko braniš, če boš imel puško.« Ja, zelo je bil vesel tega darila.

Gospodar ga pospremi z dvorišča in mu ponudi roko. On je gospodarju poljubil roko, tisti pa ga je poljubil. Oba sta jokala, ko sta se razšla.

»Ja, pojdi z Bogom, srečno pot,« mu reče gospodar. On pa krene domov.

Gre, gre, proti večeru je prišel v vas. Šel je skoznjo, vse je bilo drugače, druge hiše, bilo je že veliko novih hiš. Mladih ljudi ni poznal, stare pa je še vendarle prepoznal. Toda njega ni poznal nihče, le začudeno so ga gledali in se mu priklanjali. Razmišljal je o tistih treh nasvetih: »Ko prispem domov, ta dan ne smem stopiti čez svoj prag. To pomeni, da danes ne smem domov.« Ne, ne, šel bo k sosedovim. Sosed je bil velik kmet. Pride na dvorišče, Matjaž mu je bilo ime. Matjaž je pod jablano klepal koso in ni gledal naokoli. Ko je to storil, je on pristopil in rekel:

»Dober večer, gospodar!« Takrat pogleda gor, ja: »Bog daj.«

Vstane: »Gospod, od kod pa ste prišli?«

»Ja, jaz sem popotnik. Od daleč sem prišel in vas lepo prosim, če bi smel za nekaj dni ostati tukaj pri vas, da bi si malo odpočil. Moj konj je zelo utrujen in tudi jaz sem že zdelan.«

»O, za takšnega gospoda imamo prostor.«

Takoj je priklical hlapca, ki je prijel konja in ga peljal v hlev. Njega pa je hišni gospodar prijel za roko in ga takoj peljal v hišo. Stari gospodinji pove, naj temu gospodu pripravi večerjo. Ja, tako hitro ne bo, naj bo malo potrpežljiv, saj bo kmalu. Naj grejo pa se usedejo v sobi. Res tako, prinesli so šunko in vino in tam sta sedela hišni gospodar in Jakob.

Jakob ni veliko govoril, gospodar pa se ni upal spraševati, kaj je on za eden ali od kod je prišel. So mu pa ponujali, naj jé in pije. Tam sedijo, tudi večerjo imajo, bila je dobra večerja. Prinesla jo je gospodinja, naj jejo. No, ko so opravili, je rekel: »Je, rad bi si odpočil, ker sem utrujen.«

»Ja, vaša soba je pripravljena.«

Takrat so ga odpeljali v malo sobo in mu jo razkazali. Bila je lepa postelja, čista in prižgali so mu sveče. In on se je usedel, zaprl je vrata, ugasnil sveče. In gleda – zadaj je bilo okno – skozi okno je opazoval vse okrog. Njegova hiša ni bila daleč, dobrih sto korakov, le da ni videl svoje hiše, ker je bilo drevje. Tam je gledal ven in razmišljal, kaj je z njegovo ženo. Še živi ali ne ali kaj. Počakal je, da se tudi gospodar uleže, da bo vse tiho, nato pa je brezglasno stopil skozi okno in odšel, da bo gledal noter skozi okno.

Posluša, če so prej hodili tja in nazaj in odpirali ter zapirali vrata, je zdaj postalo tiho. Odpre okno in lepo tiho stopi ven in gre tja. Ko je že prišel na pol poti, vidi, da gori luč v njegovi hiši. No, hvala Bogu, so še vendarle živi. Pride k oknu, tako z ene strani gleda tja noter in vidi, da sedi njegova žena pri mizi in ima nekega mladega fanta pri sebi. Imela sta skledo in sta oba jedla iz iste sklede. Ona ga je držala okoli vratu in ga večkrat poljubila. Ej, kako jezen je postal. Mislil si je: »Tako si ti, tako si ti? Jaz sem odšel, da bom služil, ti pa si doma drugega vzela!« Takrat si je mislil, da bo šel po puško in oba ustrelil. Takrat pa se je spomnil, kaj mu je rekel gospodar. Večerno jezo naj spravi za jutro. Ja, on bo vendarle počakal, tega se bo moral držati. Bo že jutri vprašal in sam šel tja. Tiho je vstopil, zaprl okno in se ulegel. In je dobro spal, je pa res, da je bil že utrujen.

Spi do jutra, zjutraj vstane, vidi, da okrog hodijo ljudje, da so hodili tudi tuje ženske in moški. Lonce so nosili in vse sorte so nosili, tja in nazaj, in različne skledе ter krožnike so nosili. Tisto on gleda, gleda. Čudno se mu je zdelo in je rekel: »Hišna gospodinja, vi se očitno pripravljate za neko gostijo, ker vidim toliko posode, ki jo nosite tja in nazaj, in več žensk sem hodi.«

»Ja, mi se pripravljamo za ohcet.«

»Ali imate sina ali hčer?«

»A, ne. Tukaj je naša soseda, njen sin se bo poročil. In tukaj bo svatba. Prosili so nas, naj jim prepustimo hišo, ker je njihova zelo majhna. Tukaj bo več gostov, ki bi imeli sicer premalo prostora. Mi smo privolili v to.«

Ja, on si je mislil: »Gotovo se ženi moj sin.« Hodi in gleda vse, njega ni nihče prepoznal, bil je velik gospod, ki je bil zelo drago oblečen. Popoldne pride njegova žena, Jakobova žena, in ga prosi (pred tem so vprašali Matjaža): »Mi bi radi naredili večji sprevod, da bi mladoporočenca na konju prijezdila k poroki.« Niso pa imeli dovolj konj, gospodar je imel dva in še dva sta bila potrebna. Takrat je gospodar rekel, ta Matjaž: »Prositate tega gospoda, vidim, da mora biti zelo dober človek, če lahko posodi konja.«

Žena gre tja in ga prosi: »Ja, gospod, rada bi vas nekaj prosila.«

»Ja, povejte vendar, kakšno željo imate.«

»Ja, moj sin se bo popoldne poročil in mi smo načrtovali, da bi ženin in nevesta prijezdila na konjih. Zdaj vas lepo prosim, če nam lahko posodite konja.«

»A, z iskrenim veseljem vam to storim, iz srca rad vam naredim.«

»Saj bomo plačali, kolikor boste rekli.«

»Ja, dobro, dobro, dobro, lahko.«

Popoldne so se zbrali, ženin in nevesta sta prišla in tudi njegova žena, vendar njega nihče ni prepoznal. Takrat so se lepo zbrali. Ženin, nevesta in priči so jahali, drugi, taki, ki so pasli radovednost, pa so šli zadaj. Takšni so povsod, če je več ljudi, da tisto gledajo. Tudi on je bil radoveden, kako to bo, tudi on je počasi korakal za njimi. Daleč je bilo treba iti, ker je bila cerkev v sosednji vasi. Prišli so tja, zelo lepo je bilo. Po krščanskem običaju sta se poročila, nato so odšli domov. Usedli so se v hiši.

Nato stopi k njemu njegova žena in reče: »Joj, gospod, zelo lepo se vam zahvaljujem in vas sprašujem, koliko naj vam plačamo za vašo dobroto.«

On se zasmije: »O, ženska, nič mi niste dolžni, nič mi niste dolžni.«

»Ne, mi tega ne želimo, saj lahko plačamo.«

»Ne, ne, ne, ne, nič niste dolžni.«

Odide in reče Matjažu:

»Ja, ta gospod niso nič vzeli.«

Tudi sinu pravi: »Nič niso vzeli.«

»Ja, če niso nič vzeli, bi se spodobilo, da bi ga povabili na ohcet.«

Ja, njegova žena gre tja in mu reče:

»Gospod, ker ste nam to dobroto izkazali, bi bila zelo vesela, če bi bili med nami, da bi se z nami veselili, ko bo ohcet mojega sina.«

»No, če tako želite, storim tudi to.«

Takrat so bili tam že vsi, on je bil zadnji. Vstopil je in so ga takoj prijeli za roko in ga peljali naprej k prednji mizi, kjer sta sedela mladoporočenca. Sedela sta sin in nevesta, tukaj pa je sedela njegova mati. Njega so tam zraven posadili, da sta se gledala mož in žena. Zelo so bili veseli, igrali, peli in plesali so, vse. Toda njegova žena, sinova mati, je zelo jokala. Tista ni bila nič vesela. Ko sta tako skupaj sedela, jo je vprašal: »Pa vi niste imeli moža?« »A, kako da ne, imela sem. Ej, moj Bog, danes bo že deset let, odkar je odšel. In ne vem, kje je, kje ni. Saj plačam vsako leto mašo zanj, za pokojnega in vsak dan prosim Boga za pokojnega. Bog mu daj dobro, kjer koli počiva.«

Tudi njemu so se oči skoraj zasolzile. Takrat reče: »Toda če bi prišel vaš mož, bi ga prepoznali?«

»Ja, spoznala bi ga.«

»Ja, kako bi ga prepoznali? Mogoče bi že drugače izgledal.«

»Ne, on je imel na levi strani na prsih deteljnin list, materino znamenje. In po tistem bi ga spoznala.«

Takrat je Jakob razpel svojo srajco in pokazal: »Táko je torej imel.«

Ja, ona ga gleda, tudi ona ga je že prepoznala. Res je, da je on dobro izgledal, ona pa je že osivela in imela suh obraz. Skočila je k njemu in ga objela okoli vratu.

»Joj, Jakob, Jakob, ljubljeni Jakob, ti si moj mož. Ja, od kod si prišel, od kod, ali si mrtev, ali si od mrtvih vstal, ali si živ?«

Tudi drugi so videli, kaj je zdaj bilo, da ga ona poljublja in objema okoli vratu. Pravi: »To je moj mož, moj mož je prišel, moj Jakob.«

Vsi so pritekli in mu podajali roko. Tudi sin in snaha stopita tja, ga poljubita in mu podata roko. Skoraj so ga umorili, ker so vsi hkrati k njemu šli, ker mu je vsak z veseljem ponudil roko in želel z njim izmenjati nekaj besed. In okoli njega ni bilo prostega mesta.

Ko so se naveličali, so bili veseli, takrat se je že tudi mati veselila: »No, tudi midva bova enkrat zaplesala. Od takrat, ko si odšel, se nisem veselila. Vselej sem bila žalostna. Zdaj sem tudi jaz vesela.«

Jakob je rekel: »Res, tudi jaz sem vesel, bolj vesel sploh ne morem biti, še nikoli nisem bil tako vesel kot zdaj. In tu sem na ohceti svojega sina.«

Takrat se usedejo nazaj, ja, on se spomni tistega kolača kruha. Da mu je gospodar rekel: ko bo najbolj vesel, najboljše volje, naj nareže tisti kruh. Ja, boljše volje sploh ne more biti, kot je zdaj. Šel je in prinesel tisti kruh in ga na sredini razrezal. Ja, skoraj bi nož zlomil, ko je potegnil z njim, ja, ko prereže in odpre, se je tisto razsulo, na mizi je bilo polno zlatega denarja. Vsi so se čudili, pritekli so in pobirali, drugi so ga dajali nazaj na mizo.

Reče: »No, polovica je od mojega sina, polovica od neveste.«

Zelo so bili veseli. Ni minilo niti pol ure, ko je že cela vas vedela, da se je Jakob vrnil domov. Kot velik gospod je prišel in koliko denarja ima, cel kup denarja je razsul na mizo, sinu in snahi za darilo. Tisto je želel vsak videti, ja, kar tako pa ni mogel iti tja. Ženske so bile najbolj radovedne, ena je zgrabila kokoš, druga gosko, ena raco, druga zajca ali kar so imeli pri hiši. Cela vas, vsakdo je nekaj prinesel. Toliko so znosili skupaj, da skoraj niso imeli več prostora. Takrat so to odložili in rekli, da bojo imeli ohcet, dokler ne pojejo vsega, kar so nanosili. In so še imeli, ravno štiri dni in štiri noči

je tisto trajalo. Ko so vse pojedli, bi še dalje sedeli, ampak niso imeli več za jesti, morali so torej oditi domov.

Ja, ta Jakob pa je, ko so prodajali veliko grofovo imetje, ko so ga razprodajali, kupil velik kos, petdeset oralov zemlje, gozda, različnih travnikov in vsega. Takoj naslednji dan so tja poklicali tesarje, zidarje in vse, da so delali in tam sezidali veliko hišo, veliko kmečko hišo. No, v vasi je bil zelo star župan, takrat pa je tisti umrl. In tedaj so ga takoj izvolili za župana.

Bil je prvi človek v vasi in najbogatejši. Če je kdo šel tam mimo, je vsak dobil košček kruha, kdor koli, če je bil popotnik ali siromak. Tam niso nikogar pustili mimo lačnega ali žejnega. Če niso umrli, živijo še vedno. Tudi jaz sem bil tam, če ne bi bil, vam ne bi znal pripovedovati.

Pripovedovalec: Malo dolgo je bilo ...

Matičeton: Še boljše. Tudi to so vam oče pripovedovali?

Pripovedovalec: Stari koledar sem našel na podstrešju iz leta 1850, Mohorjev koledar. Zelo oguljen je bil pa se je izgubil.

53

ŽIVELA STA DUHOVNIK IN CIGAN

Živela sta duhovnik in Cigan. Šla sta streljat v gozd. Pritekel je zajec in duhovnik je streljal. Ni zadel. Takrat je Cigan vrgel palico in zajec je padel. Tedaj je duhovnik rekel:

»Vidiš torej, da sem streljal in da je pokončan.«

»Ja, če jaz ne bi vrgel, ne bi padel. Jaz sem vrgel in ga zadel v tacco, pa je padel.«

»Dobro, pojdi, poberi ga in ga nesi.«

»Ja, ta bo moj,« je rekel duhovnik, »ne bo tvoj.«

»Moj, ne bo, bo.«

»Pridi, komur se bo lepše sanjalo, tisti bo dobil zajca.«

Dobro. Gresta noter, tam pa se je zvečerilo. Gospod so mu dali prenočišče.

Pravijo: »Tukaj se uleži.«

Kuharica pa je zajca lepo pripravila in ga dala v kuhinjo. Cigan pa je to videl. Dobro, Cigan je bil ponoči lačen in je pojedel tistega zajca.

Duhovnik pa je zjutraj vstal:

»No, Cigan, kaj se ti je sanjalo?«

»Ja, župnik, ko grem k maši, najprej poslušam njihovo pridigo in šele doma pripovedujem družini. Tudi zdaj naj oni najprej govorijo.«

»No, dobro. Saj se je tudi tebi zagotovo tako sanjalo kakor meni. Jaj,« pravijo, »meni se je sanjalo, da sem imel takšno dolgo lestev in sem tako šel gor v nebesa.«

»Ja, vam se je to sanjalo? Jaz pa sem vas videl, da ste šli tu gor po lestvi, in sem si mislil, da nikoli več ne pridete nazaj, saj pridete v nebesa. Pa sem vašega zajca pojedel.«

»Ja, ja!«

»Saj veste, da ni ničesar.«

Jeej, duhovnik pa se je razjezil, vzel palico in po njem!

»Ja, župnik, to ni tako. Jaz sploh ne čutim, da me tepete. Vi me tepete z eno roko. Koliko pa lahko z eno roko udarite? Z obema rokama me udarite, da bom vedel, kako me boli.«

Zares ga je duhovnik spustil in začel udarjati z obema rokama. Cigan pa je zbežal domov in rekel:

»Blažena tvoja duša, da si me rešil smrti.«

(-)

Cigan je rekel župniku, naj primejo palico z obema rokama. Župnik pa so ga spustili, z eno roko so Cigana držali, zdaj pa so z obema rokama prijeli palico. Tako je Cigan ušel.

Matičetov: Kdo je rešil njegovo dušo?

Pripovedovalkin sin: Cigan je župniku rekel, naj z obema rokama drži palico. Župnik jo je prijel z obema rokama, Cigana pa izpustil iz rok. Tako mu je ušel.

54 NEKOČ JE ŽIVEL LOVEC

Nekoč je živel lovec in je odšel na lov. Videl je, da je nekdo, ki ni bil lovec in ni imel puške, nesel zajca. Ni bilo dovoljeno streljati, ne, je pa videl, da tisti zajca nese.

»Kam pa zdaj s tem zajcem? Šel bom za njim, da ga kaznujem.«

Tisti pa je odšel domov, videl, da prihaja lovec, in zajca ... Tam je bilo majhno dete, staro leto dni, in je bil tudi otrok, star štiri leta. In je dvignil mali vzglavnik in noter v zibelko pod malega otroka skril zajca in ga pustil tam. Puško je razstavil na dva dela, pol puške je žena dala pod srajco, pol pa je on dal v hlače.

Nato je malega fanta naučil, da če pride lovec in vpraša, kam je oče spravil zajca, naj reče tako:

»Polovica je očetova, polovica materina, in če tisto sestavita, naenkrat ustrelita,« pa naj pokaže na zibelko, »in takšnega naredita.«

Tudi dojenček je bil v zibelki, kajne?

Dobro. Lovec je prispel. Malemu fantu, temu štiriletnemu, dá bonbonček in bog ve kaj še vse. Naj mu pove, kam je oče spravil tega zajca. Dobro. On mu je rekel:

»Oče ni prinesel zajca. Polovica je materina, polovica očetova, tisto sestavita in naenkrat ustrelita,« mali fant je pokazal tja, »in naredita takšnega.« Tisti si ni mogel nič, tam je bil mali dojenček in tudi zajec. Mali fant tega ni vedel, je le pokazal tja.

Zdaj pa lovec ni nič mogel, moral je oditi domov. Če je menda pol očetovo in pol materino, ko pa tisto skupaj data, enkrat ustrelita. In je na malega pokazal, da takšnega naredita. Takrat je lovec odšel domov in ženi pripovedoval o tem, da je bil nekje, kjer je bilo tako, da je menda pol materino in pol očetovo, pri tem pa je ta na zibelko pokazal.

»Ja, kaj da ne, saj je tako. Če je bilo tam dete, je drugače. Zajca torej ni imel.«

In tako je konec te pravljice.

55 NEKOČ JE ŽIVEL KRALJ, KI JE IMEL HČER

Nekoč je živel kralj, ki je imel hčer. Ko se mu je rodila, je imela na prsih znamenje. Bilo je zakrito, ker je tisto ... Kralj ni vedel, kaj ima na prsih, nihče ni vedel. Ko je že bila za to, da bi se omožila, je razglasil po vsej deželi, da bo tisti, ki ugame, kakšno

znamenje ima ona na prsih, njen mož. Razglasil je, da lahko pride siromak ali bogataš, vsakdo lahko pride.

Skrbno so jo stražili. Prišlo je veliko poglavarjev, velikih gospodarjev, nihče ni uganil, kaj ima na prsih. Neki revež je gnal ovce, torbo si je vrgel na hrbet, imel je v njej malo kruha, in je gnal na pašo. Po poti je srečal berača. Berač je bil zelo lačen, pravi:

»Ti, pastir, nimaš malo kruha?«

»Imam malo suhega kruha.«

»Daj mi malo, ker sem lačen.«

Vzel je ven in mu dal, malo je pustil zase, majhno skorjico. Takrat pa mu je tisti berač rekel: »Na, ti si tak dober pastir, jaz ti pa zdaj povem. Ovce odženi nazaj domov in pojdi pa ugani, kaj ima tista kraljica na prsih. Jaz ti povem, ti pa nikomur ne razkrij. Na desnem robu prsi ima Mesec in Sonce, na levem robu pa tri ržene in tri pšenične klase. Nikomur ne izdaj. Pojdi in ugani.«

Pastir prižene domov ovce, jih zapre in gre. Tisto malo kruha, tisto nese s seboj v torbi. Po poti sreča Cigana. Cigan pravi:

»Kam greš, pastir?«

»Grem, da bi uganil, kaj ima tista kraljica na prsih.«

»Tudi jaz grem s tabo,« pravi Cigan.

On odgovori: »Ne hodi!«

»Jaz grem s teboj.«

Ni se ga mogel rešiti, tudi Cigan gre. Ko prideta do gradu, je bila straža tam pri kralju in so se smejali:

»Ha, sem prihajajo boljši ljudje in niso uganili, ne pa takšna. Neki pastir in Cigan. Kaj bosta tu, ne bosta uganila!«

Ja, morali so ju spustiti, ker je bilo ukazano, da lahko pride vsakdo. Zdaj sta ta dva šla, tudi Cigan z njim. Cigan je šel za njim, povsod noter s tistim pastirjem. Spustijo ju noter in pravijo:

»Boste uganili?«

Takrat je pastir rekel:

»Pozdravljena kraljica in kralj.! Na desnem robu prsi ima Mesec in Sonce.«

Cigan pa udari po mizi:

»Pri moji duši, da je res!«

»Na levem robu prsi ima tri ržene in tri pšenične klase,« pravi pastir.

Cigan spet udari po mizi:

»Pri moji duši, da je res!«

Kaj pa bojo zdaj, saj sta dva, ki sta uganila. Čigava žena pa naj zdaj postane? Začeli so se pogovarjati, posvetovali so se, kaj bojo zdaj storili, saj sta dva. Tako so storili: dve postelji so dali noter, onadva bosta spala na dveh posteljah, vsak na svoji, kraljica pa v drugi sobi. Pri katerem zjutraj kraljica vstane in jo najdejo, da bo tam ležala, tisti bo njen mož.

Ponoči so torej šli spat, (ne zamerite), oba pa je boel želodec. Kaj pa bosta zdaj storila? Bila sta zaprta noter. Sezula sta škornje in jih »napolnila«.

Na, spet se uležeta, takrat je imel tisti pastir še malo kruha v žepu, v torbi, ga vzel ven in jedel. Cigan pa pravi:

»Kaj delaš?«

»Kar sva 'napolnila', morava vse pojesti, ker tega ne smejo najti tukaj. Zjutraj pridejo in tu najdejo, kaj nama bojo rekli?«

O, Cigan je pa odšel tja in vse tisto, kar sta ubogi pastir in on »napolnila«, pojedel iz škornjev. Cigan je vse pojedel.

Kraljica je zjutraj prišla, proti jutru in se hotela uleči pri Ciganu, naj bo on njen mož. Videla ga je, imel je celo posteljo polito, ker je vse pobruhal. Pojedel je namreč vse, kar je bilo v škornjih. Joj, tisti ubogi pastir pa je jedel kruh in imel čisto posteljo. Kraljica se je ulegla pri njem, pri tem pastirju. No, Cigan je moral oditi.

Napravili so veliko svatbo, pastir je vzel kraljico za ženo. Svatba še dandanes traja, če ni minila. Veselo je bilo, veliko so igrali in plesali. Tudi jaz sem bila tam, ampak so me nagnali domov. Ničesar mi niso dali in moram zdaj tu pripovedovati.

Matičetov: Kje ste vi to slišali?

Pripovedovalka: Tudi to je pripovedoval moj oče. Oče.

Matičetov: Kje ste se zmotili?

Pripovedovalka: Siromak pa Cigan, tam sem se zmotila.

Matičetov: Kako bi bilo treba?

Ferenc Labritz: Sestra je rekla, da je Cigan rekel, da ima na desni strani Luno in Sonce. Tam se je zmotila, ampak je takoj popravila.

Matičetov: Kako je Cigan vedel?

Ferenc Labritz: On ni vedel, samo potrdil je. On je vedel, da pastir zagotovo ve, in je vedno potrdil ter prisegel, »pri moji duši, da je tako«. Potem so pa mislili, da je Cigan res vedel, v resnici pa ni nič vedel. Ponavljal je, kar so rekli pred njim.

Matičetov: Pa se niste nič zmotili?

Ferenc Labritz: Ni se zmotila, samo prej je rekla, kaj je rekel Cigan. Ni se zmotila.

56

NEKOČ JE BILO, KAR NI BILO

Nekoč je bilo, kar ni bilo, preko treh meja je živel cesar po imenu Maksimilijan. Priredil je lov in hodil po gozdu, pa je nekako zablodil v tem velikem gozdu. Ni več srečal svojih tovarišev, oni so se razšli. No, njega pa je našla noč, je hodil po gozdu, da bi kje kakšno hišico našel, da bi tam prenočil. Ja, najde starega oglarja, ki je žgal oglje. Stopi k staremu in ga pozdravi:

»No, kaj delate, starček?«

»Ja, oglje vendar žgem.«

»Ali bi bili tako dobri, da bi mi dali prenočišče?«

»Zakaj pa ne? Morate le razumeti, da nimam lepe hiše in lepe postelje.«

»Dobro, dobro, samo da bom pod streho in da mi ne bo mraz.«

Odpelje ga v to sobico.

»No, zagotovo ste tudi lačni.«

»Sem, sem.«

Stari mu je na hitro skuhal močnik in mu ga ponudil.

»Na, jejte!«

Tisti je nejevoljno jedel tisti močnik, stari pa ga je nagovarjal:

»Več jejte, saj sem vam ga skuhal iz bele moke, je iz bele moke.«

»Na, pa nekaj sem pojedel.«

Potem se uležeta, zjutraj vstaneta, spet mu je pripravil za silo zajtrk, potem pa sta se pogovarjala.

Ta oglar vpraša: »No, kdo pa si, prijatelj?«

»Jaz sem Maksimilijan.«

»Ja, Marcipan?«

»Ne, Marcipan, ne. Maksimilijan!«

»Ja, Marcipan.«

No, saj je v redu, naj bo Marcipan. Stari oglar je bil malo naglušen in ni dobro razumel, kaj mu je cesar rekel. Tega ni rekel, da je on cesar.

»No, od kod pa si torej doma?«

»Jaz sem z Dunaja.«

»A, z Dunaja si? Kaj pa, imaš tudi ženo?«

»Imam, sem poročen.«

»Pa je kaj lepa?«

»Ja, pa je lepa.«

»Tudi otroke imaš?«

»Tudi.«

»Koliko pa?«

»Tri.«

»O, o, tega pa nisem vedel, ker mi sinoči nisi ničesar povedal. Jaz pa te bom nekoč obiskal.«

»Ja, iz srca te sprejemem, le pridi.«

»Kje si pa ti doma?«

»Ti samo pridi na Dunaj, kogar koli boš vprašal tam v mestu, ti bo vsak lahko povedal, kje sem doma.«

Cesar se poslovil, vzame od njega slovo in gre. Takrat je bilo že svetlo in je našel nazaj domov. Pride domov v mesto in razglasi po vsem mestu, vsakomur, da če pride oglar na Dunaj in bo vprašal za Marcipana, naj mu povejo, da je to cesar Maksimilijan.

Na, celo mesto je tisto vzelo na znanje in so čakali. Nekoč je stari zares prišel. Vzel je culo in je imel tri velike grude notri zvezane. Palico je dal na hrbet in s tem prišel. Skozi mestna vrata.

»Kam greste, starček?«

»Ja, jaz Marcipana iščem.«

»Ja, Marcipana.«

»Ali bi bili tako dobri, da mi pokažete pot?«

»Ja, saj vas bom kar peljal tja.«

Starega je odpeljal v kraljevsko palačo, stari pa le gleda naokoli, kaj je to zdaj. V hiši v tako velikem kraju še nikoli ni bil, ni vedel, da je to cesarska ali kraljevska palača. Vstopi, jaj, strašno lepo je bilo vse, on pa je bil tako preprosto oblečen. V redu, so ga predstavili.

Že ga peljejo v sobo, kralju povejo, da je tukaj stari oglar. Naj ga spustijo noter. Cesar je bil oblečen v cesarsko obleko. On pa vstopi.

»Na, si prišel, dragi prijatelj?«

»Ja, prišel sem, da te malo obiščem. Saj si mi rekel, naj te poiščem.«

»Dobro, seveda sem vesel, da si me obiskal.«

»Ja, kje pa imaš ženko? Rekel si, da imaš tudi ženo.«

Ja, cesar je takoj poslal v drugo hišo po ženo, tudi njo so pripeljali.

»Uu, imaš pa hudo lepo ženo. Je, takšno bi imel tudi jaz. Ja, rekel si tudi, da imaš tri otroke.«

»Ja, saj so tudi oni tukaj.«

Spet takoj pošlje po otroke, pokliče svoje otroke. Tudi tisti pridejo noter, so hudo lepo oblečeni.

»Jaj, pa ste vsi tako oblečeni, tega si pa nisem mislil, da si tako velik gospod. Jaz sem pa takšen siromak.«

No, pa pristopi k otrokom.

»No, otroci, jaz sem vam darila prinesel, malo za dar.«

Razveže culo, ki je bila na palici, in jim preda. Kaj je bilo, tri lepe grude so bile. Tiste so otroci že gledali, ker so bile zelo lepe. Pa tudi kralj je takoj pogledal, ja, vidi, da so tam v grudah dragi kamni. V tistih grudah je bilo zlato. In za tisti kraj ni nihče vedel, da bi ga kdaj obiskal, v tistem logu, kjer je bival ta stari, on ni vedel, le videl je, da je lepo. Ni vedel, ali je zlato, dragi kamen.

Ja, cesar je takoj prepoznal, da je to velika vrednost. Pa so se staremu zahvalili za te grude. Staremu so tam lepo postregli in mu dali lepo posteljo pa vse in par dni so ga imeli tam. No, in potem so ga poslali: »Zdaj pa že lahko greste domov. Saj vas bomo mi odpeljali.« Tisti čas je cesar že zbral vse tiste, ki se razumejo na to, da so preiskovali tiste grude, kaj so. In grejo tja po starega in ga vprašajo:

»Na, kje ste pa te grude našli?«

»Ja, tu pa tu.« Jih pelje tja, do neke struge. Tam pa vidijo, da je ves breg dragocen, zlat. Takoj so prišli in si tisto tam pridržali. Starega so vzeli s seboj, so ga takoj oblekli v zelo lepo oblačilo pa vse. No, in so rekli staremu:

»No, starček, ne bo vam več treba tukaj žgati oglja. Vi boste pri nas na dvoru, dokler boste živeli.« Drugih sorodnikov tako ni imel, bil je sam.

Ja, staremu je bilo tam malo dolgčas, saj je bil zmeraj vaje dela. Takrat je prosil cesarja:

»Dajte mi vendar kako delo, meni je tako dolgčas, ker nimam nobenega dela.«

Nato so mu dali lep majhen vrt in orodje zraven.

»No, to imate, starček. To je vaša last, tukaj vi delajte, tu gospodarite, kakor hočete. Kar želite delati, to delajte.«

No, in stari se je lotil in je lepo vse posadil z rožami in najrazličnejšimi drevesi. In je bilo veliko veselje, da je stari tako lepo skrbel. No, in če niso umrli, še dandanes živijo skupaj s starčkom, cela cesarska družina. (Te pravljice od tu naprej ni.)

Nekoč sta živela gospodar in boter. Boter in gospodar sta si bila soseda. Boter je bil velik siromak, gospodar pa je bil bogat, imel je veliko živine in vsega. Ha, tako daleč, a sta bila v dobrih odnosih, zmeraj sta se srečavala. Držala sta botrino in vse.

Nekoč je imel gospodar dva junca naprodaj. Zvečer je govoril, da bo naslednji dan ta dva junca odgnal na sejem in ju prodal. Ja, mati mu je rekla:

»Ti, zdaj po poti jemljejo denar, da ti ne bi kdo kje denar odvzel.«

»A!«

»Ta fant bo šel s teboj, jaz pa mu prišijem velik žep na notranjo stran plašča. Ti daj denar fantu, saj ga ne bo nihče preiskal, tebe pa bojo preiskali.« Zares so naredili tako.

Gnala sta junca in ju prodala. Sosed pa je vedel za to, boter, da sta gnala junca in ju prodala. Ha, ko sta prodala junca in dobila denar, je oče denar zapakiral in pustil le malo za na pot. Denar je potisnil fantu pod plašč, noter v žep. Bil je gumb na njem in ga je trdno zapel.

Ha, dobro, torej gresta. Prideta v gozd in gresta skozi. Ko ga že skoraj zapustita, kdo pa tam čaka? Boter je tam čakal s sekuro. Na, boter je enkrat usekal in razsekal soseda, tega gospodarja. Ubil ga je, fant pa se je ustrašil in zbežal in pritekel točno tja, noter v botrovo hišo. Samo botra je bila doma. Na, botra kriči:

»Ja, kaj si pa tako pritekel?«

»Joj, nič ne recite, bil je nekdo tam v gozdu in je mojega očeta razsekal. Tudi jaz sem komaj ušel. Toda oče nima denarja, denar imam jaz.«

»Joj, ti imaš torej denar? Daj ga vendar meni, da ga pospravim v omaro, da ti ga ne bi kdo odvzel!«

Dobro, fant je vendarle izročil denar, ona pa ga je dala v omaro in fanta zaprla v zadnjo sobo. Rekla je:

»Bodi tukaj, če kdo pride, saj te tu nihče ne najde.« Mož se je vrnil domov, ta boter in je rekel:

»Ubil sem ga, toda denarja ni imel.«

»Ja, saj je denar že tukaj!«

»Ja, kako pa to?«

»Fant je prinesel denar, jaz pa sem ga že spravila v omaro.«

»Dobro, kaj pa bova storila s tem fantom?«

Fant pa je poslušal pri vratih.

»Ha, jaz zdaj dobro zakurim v peči, in ko bo že zelo vroča, fanta potisneva vanjo.«

Fant pa je to slišal in se zelo prestrašil. Bila je majhna luknja, kjer ni bilo stekla, kakor nekoč pri starih hišah, tam se je fant ven vlekel. Glavo je potiskal ven in malo ramena, vsega pa ni mogel. Rad bi od tam ušel. Čisto se je slekel, do nagega. In se je zvlekel ven, si je pa pri tem čisto ogulil kožo.

Fant je pobegnil, kam je prišel? K županu. Tam je fant ves prestrašen odprl vrata in stekel noter. Tam so pa bili orožniki in so rekli:

»No, ti smrkavec, kaj pa tu iščeš?«

No, takrat je rekel župan:

»Pustite tega fanta, očitno je imel nekje hude težave. Prišel je nag in ves oguljen. Fanta je treba izprašati, kaj se je zgodilo.«

No, res so izprašali fanta. Fant je rekel, da je prinesel denar, tam pa so ubili očeta. On ne ve, kdo je ubil očeta, je pa prišel domov boter in sta se pogovarjala, da zakurita peč in da bosta fanta, ki je tam v luknji, zažgala. On pa si je mislil, da se mora izmuzniti in uiti. Ha, in je ušel.

Ha, orožniki so to takoj zapisali in takoj odšli k tisti hiši. Potrkali so in vstopili, onadva sta bila v kuhinji in sta močno kurila peč. Župan pa reče:

»Ja, zakaj pa tako zelo kurite peč?«

»Testo imam vendar, pekli bomo kruh in dali testo v peč.«

»Ja, kje pa potem imate testo? Vse smo si ogledali, saj nimate nikjer zameeno. Pri nas je takšna navada, da najprej zmeraj zamesimo kruh in šele nato zakurimo peč. Kako pa to, da vi prej kurite?«

»Ja, mi smo prej zakurili.«

»No, tukaj odprite.« Odprli so tista vrata, tam so našli fantovo obleko.

»Čigava pa je ta oblekica?«

»Ja, tukaj je bil fant, ki je služil. Zbežal je in pustil obleko tukaj. Bomo mu jo vrnili.«

Na, takrat so tja poklicali fanta in je vse razkril. Takoj so ju zvezali in odgnali na tisto mesto, kjer je moral pokazati, kje je tistega očeta ubil. No, in takrat so od tam takoj odšli nazaj domov in zaprli hišo. Od tam sta takoj odšla v zapor, če nista umrla, sta še vedno tam.

Matičetov: Tudi to so dedek pripovedovali?

Pripovedovalec: To ne.

58

O RAZUZDANI DEKLICI

Nekoč je živela lepa deklica. Fantje so jo imeli radi. Nekega sobotnega večera je hodila zunaj po cesti in najprej srečala orožnika. Rekel je: »Micka, jaz pridem zvečer k tebi na obisk.« »Dobro, v redu, pridite.«

Šla je dalje in se srečala z učiteljem. Tudi šolnik je rekel: »Micka, jaz pridem zvečer k tebi na obisk.« »Dobro, v redu, pridite.«

Čez kratek čas spet pride mimo nekdo, kovač, bil je lep fant. Tudi on je rekel: »Micka, jaz pridem zvečer k tebi na obisk.« Ona je odvrnila: »Le pridi.«

Zvečerilo se je, v soboto zvečer je bil orožnik prvi. Prišel je, malo sta se rada imela. Slišala sta, da nekdo prihaja. Učitelj je prihajal. Takrat je orožnik rekel: »Nekam me skrivj!« Tam je bila skrinjica, tam ga je skrila, v tisto skrinjo. »Tu notri leži zdaj. Pa tiho bodi.«

Pogovarjala se je z učiteljem. Dolgo, dolgo sta se pogovarjala, kovač je bil blizu, zelo blizu. Bil pa je zelo umazan, zato se je umival. In prišel pozno. Zdaj je ona sedela pri mizi, se pogovarjala z učiteljem, orožnik je ležal v skrinji. Vse je poslušal. Naenkrat potrka kovač. »Micka, odpri!« Ona se ni hotela oglasiti, ker je imela tam učitelja. »Micka, oglasi se vendar malo!« Nič ni hotela.

Kovač je odhitel domov in je dal v ogenj črtalo, da ga razžari. Ni bil daleč, blizu je bil. Prišel je: »Micka, odpri vendar malo! Da te poljubim!« Takrat je učitelj rekel: »Odpri okno! Potisnem ven svojo ta zadnjo, naj jo poljubi.« Micka je odprla okno, učitelj je potisnil ven ta zadnjo, spustil je hlače. Kovač pa je črtalo porinil k riti.

Učitelj se je drl: »Ogenj, ogenj!« Tisti orožnik pa je bil v skrinji. S skrinjo na glavi je tekel skozi vrata, ker je ogenj. No, izkazalo se je, da je deklica takšna, da je vsakega imela. Takrat se je razjasnilo, da je bil orožnik v skrinji, kovač pa je zamudil. Kovač je vse to naredil, porinil ga je vanj, tisti pa ni mogel z mesta. Naslednji dan je potreboval zdravnika, ker se mu je vse speklo. Jajca so se mu spekla. Konec je. Dalje ni bilo.

PRAVLJICE O NEUMNEM HUDIČU

59

HUDIČ POKLONI TOBAK IN HOČE VEDETI IME RASTLINE

Hudiči so bili angeli, v nebesih. Postali so domišljavi in Bog jih je odrinil. Ko so leteli dol proti zemlji, so tako prileteli, da se je na vsako bilko trave eden usedel. In so hodili tukaj po zemlji in kadili. Če je kateri od njih prišel do kakšnega človeka, mu je rekel: »Prijatelj, na pa kadi!«

Če nekdo še zdaj drugega prosi za cigareto, mu jo zaradi tega tisti da. Česa drugega si itak ne poklonijo, to si pa dajo: »Na, prijatelj, pa kadi!«

No, tako je naučil prijatelje in prijatelji so kadili. Zdaj pa je odšel in nekemu moškemu dal seme. »Ti to posej, in ko zraste, bom prišel vprašat po imenu. Če mi boš znal povedati, kako se imenuje. Če ne boš vedel, te bom vzal s seboj.«

No, tobak je zares rasel. Bil je že lep tobak. Čas je mineval, njega je skrbelo, »Kaj bo, kaj bo, joj, joj, kaj bo.« Žena mu je rekla: »Ja, kaj te tako skrbi, zakaj si tako vznemirjen, česa se bojiš?«

»Ja, le pusti me! Pomagati mi itak ne moreš.« »Kako bi ti pa lahko pomagala?« »Vidiš, ta rastlina raste in ne vem njenega imena. Kako se imenuje, me bo vprašal hudič. In če ne bom vedel imena, me bo vzal s seboj.«

»A, slišiš, saj je pomoč preprosta. Tu na dvorišču napravi blato, prinesi blato.« Žena se je slekla do nagega in se povaljala v blatu. Odnese je ven blazino in razpustila perje. Vse perje se je prijelo njenega telesa. Ko je hudič prišel, je ona tekla proti njemu, naravnost na tisti tobak.

Vrag pa je kričal: »Hej, hej, človek! Odpelji to strašilo, da ne potlači tega lepega tobaka.«

Hudiču se je zareklo, zdaj je človek že vedel, da je to tobak. In je ostal in se ni več bal.

60

BABA IN VRAG

Nekoč sta živela mož in žena. Lepega dne je prišel k njima hudič. Zelo sta se ustrašila. Vrag je rekel ženi, da morata podpisati pogodbo, da bosta gospodarila skupaj z njim. Že prav. Gospodarila bosta. In kaj bosta prvo leto posadila? Vrag je rekel, da bo tisto, kar je spodaj, njegovo, kar je zgoraj, pa ženino. V redu, ženska je posejala pšenico. Ko je pšenica zrasla in dozorela, je ženska latí požela, strnišče in slamo pa pustila vragu. No, tedaj je vrag rekel, da prav, toda naslednje leto bo njegovo, kar je zgoraj, ženskino pa, kar je spodaj. A ženska je tokrat posadila krompir. Cimo je dala vragu, krompir pa izkopala zase. Ej, tedaj se je vrag zelo razhudil in rekel, da ga ne bo več prelisčila, ker bo naslednjič zgoraj in spodaj njegovo, ženskino pa tisto v sredini. Pa je ženska šla in posadila koruzo. S stebela je pobrala storže, drugo pa pustila vragu. Takrat se je hudič

tako razjezil, da je oddrvel in rekel: »Ženske ne moreš pretentati, ker je niti hudič ne more.« Od takrat naprej z ženskami ni hotel imeti nobenega opravlja več.

Matičetov: Kdo je vam to pripovedoval?

Pripovedovalka: To mi je pripovedovala stara mati.

61 BABA IN HUDIČ

Baba je imela hudiča za norca tako, da je imela bodalo z eno bodico. Hudič pa z dvema bodicama. Ko je hudič zabodel v živo mejo, se je vselej zataknilo, baba pa je vedno prebodla in tako bodico vbodla v hudiča. Hudič ni mogel dobiti babe dol.

62 HUDIČ IN BABA TEKMUJETA

Ženska in hudič sta šivala obleko in se pomerila, kdo bo prej sešil celo obleko, celo oblačilo. Zdaj mu je ona vtaknila tako dolg sukanec, da je moral vsakokrat skočiti skozi okno ven in nazaj. Ona pa je imela kratkega, da je samo potegnila. No, ona je hitro sešila obleko, on pa jo je šival skoraj tri leta. Nato mu je rekla, da ji mora plačati, če hoče, da bo hudobcem šivala oblačila. Pa ji je on potem veliko denarja prinesel.

Za vse to pa je zdaj on hotel imeti nekaj od nje. Ja, če ji bo veliko denarja prinesel. Ona je rekla, da drugega noče, naj ji prinese nekaj takega – bila je stara že šestdeset ali sedemdeset let – da bo spet mlada. Da bi jo fantje spet radi imeli, da bi jo mladi radi imeli.

On ji je prinesel. Tako, zato ji je prinesel.

Zdaj sta spet delala, mela sta ajdo. Ona se je obula, njemu pa je rekla, naj jo mane z bosimi nogami. On se je zelo mučil, imel je vse krvave noge, kljub temu jo je mel, še naprej je delal.

Vseeno je hotel dobiti njeno dušo. Spet je ona prva končala z metjem, ker je bila obuta, on pa bos. Spet ga je za norca imela.

Tretjič pa sta nosila vodo. Ona mu je dala rešeto, sama pa je nosila z vrči. On spet ni mogel napraviti nič. Ko si je dal rešeto na glavo, se je polil. Ni mogel prinesiti vode.

Nič ni mogel narediti z njo. Rekel je: »Baba je hudiča zmeraj za norca imela in ga bo vse dotlej, dokler bo živel.« In je zbežal.

63 HUDIČ HODI PO SVETU IN LJUDEM KRADE TOBAK

Dva človeka sta šla iz Monoštra in se pogovarjala. Govorila sta si, kako hudiči hodijo po svetu, tako po starem. Zdaj pravi eden: »Pa ga ti vidiš?« »Kako bi ga videl? Slišim, da veter šumi, ko prihaja.« Ko kadi, pravi, mu ga ukradejo. »Kaj pa naj bi to bilo, kar bi jaz ukradel?«

V tistem trenutku ga nekdo zgrabi in mu iz ust vzame tobak – stari so namreč čakali, zvečili tobak – in zbeži. Zvezde so padale z njega in je odhitel. Takrat mu je tisti rekel: »Vidiš, nisi verjel. Vidiš, prišel je. Zdaj verjameš.«

64 HUDIČ HODI PO SVETU

Ja, ko je bilo toliko teh hudičev, da so tu po zemlji hodili. Nekoč je, kadar je grmelo, rado udarilo. Kamor koli je udarilo. Pravijo, ko tako udari, udari tja, kamor je hudič sedel, da ga grom ubije. Zato je baje toliko udarcev. Zato zmeraj pravijo, da udari v hrastje.

Nekoč se je nekdo ulegel pod hrast, ko je grmelo. Pod hrast se je ulegel in zgoraj na hrastu videl fantka, ki je skakal in se skrival za vejami. Skrival se je za vejkami. Prihajal je dol, hitro proti njemu, kjer je ta ležal na tleh. On pa je vzel vejico in jo vrgel vanj. No, naravnost v nos ga je zadel, da se je obrnil z glavo gor in je takoj treščilo vanj. Bil je majhen hudič.

Pravijo, da je takrat Perun zelo moril, zdaj več toliko ne ubija. Zdaj več tolikokrat ne udari.

65 HUDIČ HOČE ODNESTI DETE

Mati je bila v postelji in imela majhno dete. Kar naenkrat vidi, da skozi ključavnico prihaja bilka slame. Pa gleda, gleda, kam ta slama gre. In naravnost tja, ta slama je šla na dete, ki ga je ona držala. Pa se ji je zdaj približala in jo s škarjicami prerezala. In tam je kri stekla iz tiste slame. Ja. To je bil ta vražji ... ta hudi duh, kajti dete ni bilo krščeno in bi ta hudi duh dete odnesel in čudaka prinesel. Toda ona je slamo prerezala in tako mu ni uspelo.

Pripovedovalka: Ja, tega naprej jaz ne vem, to je bilo v časopisu.

Tu v Števanovcih je pripovedovala Berta, ja, vi Berte itak ne poznate. Ne.

Matičeto: Čigava Berta?

Pripovedovalka: Krčmarjeva.

66 NEKOČ JE ŽIVEL SIROMAŠEN ČEVLJAR

V neki siromašni vasi je некоč živel siromašen čevljar. Otrok nista imela, bila sta že nekoliko starejša. Ni jima šlo najbolje, posel je šel slabo, niso preveč nosili čevljev, da bi jih šival. Imela sta pa zelo lepo življenje, greha pri tisti hiši ni bilo, ker sta se spoštovala. Otrok ni bilo, sta si pa to vselej želela.

Toda on je sam pri sebi večkrat razmišljal, da živita zelo preprosto, po siromaško, da si nikoli ne moreta privoščiti kaj boljšega. Da bi ju le doletela kdaj sreča, da bi nekako prišlo vsaj malo denarja, da bi si lahko malo več privoščila. Drugega ni bilo, niti obleke niti hrane.

Nekoč pa, ko je imel okno odprto, je odšel nekam ven. In ko se je vrnil domov, je našel na mizi veliko možnjo denarja. Vpraša ženo:

»Kdo je prinesel ta denar?«

Ona ne ve nič o tem.

»Le kdo bi mogel to biti?«

»Čakaj, se bo že oglasil.«

Ga ni, nihče ni prišel po denar. Nekaj časa ga je hranil, ohranil in se ga ni dotaknil. Nihče se ni oglasil. Tisto pa je bil hudi duh, ki je videl, da imata onadva tam tako lepo življenje, živita v revščini in greha ni. Bo že on vse to na glavo obrnil. Imela bosta veliko denarja in bo konec lepega življenja, pride greh in bo dobil njuno dušo. Do takrat se mu to ni posrečilo.

No, некоč sta se pogovarjala, kaj bosta storila. Če nihče ne zahteva denarja nazaj, pa bosta kupila eno ali drugo. No, kaj naj najprej kupita? Ja, kupita si kravo, da bosta imela malo mleka. Pa prašička, saj je trava okoli hiše, in tako bosta počasi gospodarila. Pa si bosta lahko kaj več privoščila.

Najprej se loti dela oče, čevljar, in začne drevesa sekati in tesati in zlagati iz brun kravji hlev. Hlev je gotov, zdaj pa mora narediti še za svinje. Dobro se je razumel na delo, je postavil tudi svinjski hlev.

»No, zdaj bomo pa čakali, da bo naslednji sejem v mestu, pa boš šel ti oče na sejem in boš kupil kravo in prašiča.«

»Ja, mati, in zate lepo svileno ruto. Ja, mama, to dobiš tudi ti. Še kaj drugega, če bo dovolj denarja.« Saj je bilo veliko denarja.

Zares je bil sejem v drugem mestu, stari se je podal na pot, se je bilo treba peljati z vlakom. Nekateri iz vasi so se peljali s konji, tisti, ki so imeli konje. On se je peljal z vlakom.

Denarja si je vzel veliko in sprehajal se je po sejmu. Toda ni se preveč razumel na živino niti na trgovanje. Tako so ga z lahkoto prevarali. Neka krava je bila lepa, imela je veliko vime, no, ta bo dobra za njega. Da bosta imela veliko mleka. Zares, so ga prepričali, da ima veliko mleka in vse, on ni veliko barantal, kar so prosili, je izplačal. Izroči denar, potem je še rekel, da plača rundo.

Bilo je v redu. Kravo je zdaj kupil, tam pa so bili eni iz vasi, ki so imeli voz, in je bilo več ljudi z njimi. Rekli so mu, da kravo odženejo domov. Domov jo odpeljejo, k vozu jo privežejo in jo spravijo domov, da mu ni treba iti peš s kravo.

No, tudi njim je nekaj plačal in so pili v gostilni. Nato je šel na svinjski sejem in iskal prašiča. Tudi svinjo je kupil in jo dal v vrečo, tisto pa na ramo in šel na kolodvor. Malo je bil opit, je že imel nekaj v glavi. Prispel je njegov vlak, na katerega bi se moral usesti. Usede se, vrečo s prašičem spravi pod klop in se nasloni. No, pri njem pa je sedela mlada gospa, ki je imela pri sebi majhnega otroka. No, pa je starčka vprašala:

»Kje ste bili, oče?«

»Ja, hodil sem po sejmu.«

»Kaj ste pa kupili?«

»Kupil sem kravo in prašička. To pa imam za ženo, svileno ruto.«

No, stari je pripovedoval, da sta živela v siromaštvu in nista imela ne tega ne onega, zdaj se jima je pa posrečilo priti do denarja. Tega ni rekel, na kakšen način, le da imata denar. Toda najbolj vesela bi bila, če bi imela otroke. Bolj bi se jih veselila kot pa denarja. Vendar če ni otrok, če Bog ne da, jih ni. Ampak tudi tako živita.

In stari tam to pripoveduje, vmes pa je zaspal. Stari je zaspal, drugega ni opazil, le da so kričali, da so že na postaji, kjer je treba iti dol z vlaka, dol z vagona. Stari na hitro skoči pokonci, pograbi vrečo pod klopjo in jo vrže na hrbet.

Bilo je še precej pešačenja od gozda, skozi gozd. Bila je že tema. No, stari pohiti in nosi vrečo na hrbtu. Ko tako hodi po gozdu, naenkrat zasliši:

»Oaaa, oaaa ...«

Stari gleda naokoli.

»Kaj pa je to, za božjo voljo, kaj pa je to? To pa je otroški glas ...« Daljša korake, hiti, spet:

»Oaaa, oaaa, oaaa ...«

Tedaj že teče, vmes pa se oglašča s hrbta.

»Kaj pa to, saj imam prašička v vreči, kaj pa je to neka prikazen ali čudež?«

Teče, priteče domov, ves prestrašen. Skoraj je skozi vrata padel, mama se pa že krega na njega:

»Kje pa hodiš, ti pametnjakovič? Ti pijanec!«

»Nikar se ne kregaj, saj vidiš, da sem ti prinesel lepo svileno ruto.«

»Ja, ja, in kravo sivko brez mleka!«

»Kako brez mleka, saj ima tako vime kot škaf, ta krava mora veliko mleka imeti.«

»Ja, ja, kako si bil neumen, prevarali so te! Sam pojdi pod njo in boš videl. Pa še brca za povrh.«

»No, jo bomo že ukrotili.«

»Zagotovo si tudi prašiča takšnega prinesel, kakšno mrcino, da ne bo nič iz nje.«

»A, ne, ne, mati, saj imam lepega prašička.«

Razveže vrečo in vzame ven prašiča.

»Glejte, glejte!« Namesto prašička pa je bil notri otrok. Napisani listek je bil pri otroku v vreči. Vzameta listek in se prestrašita, kaj je zdaj to, od kod je to prišlo. Na tistem listku je pisalo, kako sta se onadva na vlaku pogovarjala:

»Ker ste rekli, da nimate otrok pa bi raje imeli otroka kakor denar, sem vzela iz vreče prašiča in ga spustila ven skozi okno. V vrečo pa sem dala otroka. Ker pa otroka zastonj ne moremo dati, saj potem ničesar ne bi imela, sem namesto otroka vzela denar.«

No, tedaj sta se še bolj prestrašila, da zdaj ni več denarja, je pa otrok. Vendar se nista prav nič jezila, bilo je, kakor je bilo. Zdaj ni več pomoči. Zares, v pismu je dalje pisalo:

»Otrok je krščen, ime ji je Olga.«

Priimka ni bilo gori, kdo je.

»Jaz sem njena mati, sem igralka in zdaj grem v Ameriko. Ne bova se videla več.«

No, zdaj onadva tisto tam vidita, kaj pa bo zdaj? Pravita:

»Nič hudega, hvala Bogu, da je dete in da si kupil kravo.«

Otrok je začel jokati, onadva pa sta šla v hlev. Malo podojita kravo, pa nič. Skuhala sta za otroka in bila zelo vesela.

No, bilo je lepo življenje, otroka sta vzgajala, bil je zdrav, čvrst, zdrave pameti. In sta se Bogu zahvaljevala, da se je vse tako zgodilo. Tako je hudi spet izgubil rogove, saj se mu ni uresničil načrt, ki ga je skoval proti tema starčkoma.

No, če niso umrli, še danes živijo v miru in blaženosti.

Matičetov: Ste vi to slišali, stric Feri, ali ste brali?

Pripovedovalec: Ne, nikoli nisem nobene črke prebral, to mi je moj oče pripovedoval. No, pa to sem si zapomnil, mogoče že trideset let nisem mislil na to. Danes sem se pa

spomnil te lepe pravljice. To mi je bilo všeč, da je bil oče pobožen človek. Tudi nas je tako učil. Rekel je, da denar ni vrednota. Največ je vredno, če je pri hiši razumevanje. No, in potem sem se spomnil, da vi zbirate te stare pravljice. Že opoldne sem si mislil, da nekako to spravim skupaj. Mogoče bi lahko lepše, ampak nisem znal drugače povedati.

Matičetov: Lepo je bilo.

67 DUHOVNIK POKAŽE VRAGU TO, ČESAR ŠE NI VIDEL

Nekoč je hudič prišel po duhovnika. In je duhovniku rekel, da ga odpelje, če mu ne pokaže kaj takega, česar hudič še nikoli ni videl. Duhovnik premišljuje gor in dol, le česa hudič ni videl, saj je hudič videl vse na svetu. Ja, duhovnik si je izmislil, da mu pokaže novo vrsto kože. Odšel je gor na grad in rekel kuharici, naj se sleče do nagega. Kuharica pa pravi: »Gospod, saj se to zmeraj dela!« »Sleci se!«

Ona se je slekla, on pa ji je obesil lepo žametno kravato okoli vratu in še majhen zvonec in vrv okoli vratu. Tako jo je peljal dol v vrt in tam stal z njo. Rekel je kuharici: »Ko bo prihajal hudič, se spusti na vse štiri in pridi z menoj.«

In je tako storila. Hudič je prišel in vprašal duhovnika: »Gospod, kaj pa imate to?« Pravi: »Kozo!« »Veste, gospod, take kože pa še nisem videl. Saj ima vsaka brado tu, ta pa ima brado tukaj zadaj.

68 SVETI PETER IN VRAG SE BORITA ZA DUŠO

O svetem Petru in hudiču, kako sta se borila za neko dušo, čigava naj bo. Nista se mogla zmeniti, čigava naj bo. Hudič je nato rekel svetemu Petru: »Veš kaj, Peter, drugače se ne moreva dogovoriti, tu je velik travnik pred peklom, greva ga pokosit. Vsak bo kosil eno polovico. Kdor prej pokosi, od tistega naj bo duša.« V redu, Peter je privolil, da bosta kosila. Res je hudič razdelil travnik in pripravil kose. Zdaj sta šla kositi. Polovico je hudič obdržal zase, polovico je dal Petru. Peter je vzel koso, oslo, oselnik, kladivo in nakovalo ter si koso lepo sklepal in nabrusil. Takrat je Peter prosil hudiča, naj mu dovoli, da bi on naprej kosil, sicer ne bo v ravni vrsti. V redu, hudič mu je dovolil.

Peter je začel kositi in tudi hudič. Ureže nekaj rezov in kosa ni več prijela. Vzel je kamen in brusil in malo stal. Hudič se je veselil: »No, saj ta ne bo dolgo kosil, saj ne more več kositi, ker je že utrujen, že počiva.«

(Peter) je nabrusil koso in dalje kosil. No, spet je brusil, ko več ni rezala, je začel klepati. No, hudič se je veselil: »No, že spet je šel sedet, ta ne bo mogel dolgo kositi.« Hudič pa se je mučil, ni brusil in ni klepal. (Kosa) je na začetku še malo rezala, potem pa vedno manj. Peter pa jo je sklepal in nabrusil, potem pa kosil, le kosil. Pokosil je eno red, dve redi, tri redi. Hudič pa ni mogel več dalje.

Zakriči hudič Petru: »Pojdi, pojdi, pa klepaj in brusi koso, da pridem malo dalje.« »Ja, saj bom že spet klepal in brusil.«

No, Peter je pokosil svojo polovico travnika, hudič pa še niti z eno redjo ni končal, saj ni znal sklepati in nabrusiti kose. Tako je Peter zmagal pri tisti duši in je bila duša njegova. Hudič pa je moral brez duše, osramočen iti nazaj v svoj pekel. Ni mu uspelo dobiti duše.

Tudi to sem slišal od očeta. On je veliko knjig prebral in poznal razne dobre in pobožne pripovedke za kratek čas. Tako nas je otroke vzgajal.

Stog (oslica), senik in travnik na Gornjem Seniku (foto: Mirko Ramovš, 22. 2. 1971, arhiv GNI ZRC SAZU).

ŠALJIVE PRAVLJICE

69 NEKOČ JE ŽIVEL KRALJ

Nekoč je živel kralj, ki je imel lepo hčer. In ko se je hotela hči omožiti, je sporočil po vsem svetu, da bo dal svojo hčer tistemu za ženo, ki mu pove takšno stvar, ki je on ne verjame. V tisti vasi je živel neki star oče s tremi sinovi. In tisti trije sinovi so rekli staremu očetu, da bojo tudi oni šli preizkusit svojo srečo.

So šli, in ko so prišli na vrsto, je vstopil najstarejši. Ni znal nič takega povedati in se je vrnil nazaj. In je vstopil drugi, tudi tisti ni mogel nič, ko pa je bil na vrsti najmlajši, je vstopil in rekel:

»Imeli smo košček zemlje in nam je oče rekel, naj zvozimo tja ven gnoj.«

»Verjamem,« je rekel kralj.

In je fantič spet rekel: »In smo se zmotili in gnoj zvozili na sosedovo zemljišče.«

Kralj je ponovno rekel: »Verjamem.«

»Nato smo šli vsi trije ven in prijeli košček zemlje in ga prekucnili na svojo zemljo.«

Potem je kralj spet odvrnil: »Verjamem.«

»Nakar je zrastel tako velik gozd, da ni bilo mogoče videti skozi njega.«

Kralj je spet odgovoril: »Verjamem!«

»Potem smo pa kraljevega starega očeta sprejeli za svinjskega pastirja.«

Takrat je kralj zakričal: »Lažeš! Obesite ga!«

Kralj se je takrat spomnil, kaj je obljubil. In mu je moral dati svojo hčer za ženo. Priredili so svatbo, vsi so plesali, šepavi in grbavi, in na koncu so vsi skupaj od lakote pomrli. Če ne bi vsi pomrli od lakote, bi svatba trajala dlje pa tudi moja pravljica bi bila daljša.

Matičetov: Od koga si to slišal? Kdo ti je pripovedoval?

Pripovedovalec: Sosedov. Šulič Jožef.

70 MAČEK

Nekoč je živel siromak, ki je imel veliko miši in podgan. Spraševal je ljudi, če bi kdo vedel, kako jih lahko spravi od hiše. Nekdo mu je rekel, da mu prinese žival, ki bo to počistila, polovila. Pa mu je rekel, naj mu jo prinese, mačko. Prinesel mu jo je in mu jo dal. Pozabil pa je vprašati, za kakšno žival gre. Ko je oni že odhajal, je kričal za njim, kaj ta žival sploh je. Oni mu je odvrnil, da vse, kar dobi. Ta pa je razumel, da konje in ljudi. Siromaka sta tako mislila, da ju bo maček pojedel. Splezala sta na velik hrast in zažgala hišo. Ko je hiša gorela, je maček skočil skozi okno in splezal na hrast, onadva pa sta skočila dol. Tako je ostal maček živ, onadva pa sta umrla.

Nekoč sta živela oče in mati. Imela sta hčer. Bila je že močna, lahko bi se omožila. Dobro, tako so doma lepo gospodarili in živeli. Nekega večera pa je mati vzela vrče in šla k studencu po vodo. Matere dolgo ni bilo domov.

»Kje pa naša mati tako dolgo hodi?« je premišljeval oče.

Pravi hčeri:

»Šel bom pogledat za materjo, ker je tako dolgo ni, kaj pa dela tam.«

Pride tja ven, najde mater sedečo pri studencu, vrč je odložen prazen, ona pa močno premišljuje in joče.

»No, mati, kaj se je pa zgodilo?«

»Saj se ni nič zgodilo.«

»Zakaj se pa potem žalostiš in ne prideš domov?«

»Ja, veš, dragi oče, imava že veliko hčer, danes, jutri bo za možitev. In Bog bo dal dete, kako pa bo otročičku ime? Vsako ime ima svojega lastnika!«

»Joj, saj je res. Prav imaš.«

Tudi stari se usede k materi in tam premišljuje, kaj pa zdaj bo, če se hči poroči in pride dete. Kako bo otroku ime? Oba ostaneta tam, ju ni domov.

No, hči je bila takrat sama doma:

»Le kaj se je zgodilo z očetom in materjo?«

Gre za njima. Pride k studencu, najde oba, ki se tam žalostita in premišljujeta.

»Kaj pa je, da ne gresta domov?«

»Joj, midva imava veliko skrb in velike težave.«

»No, kaj pa je?«

»Ja, ti se boš danes, jutri omožila in Bog bo dal dete, kako pa bo otroku ime?«

»Joj, saj res, res. Ni več takšnega imena, ki ga še ne bi nosili otroci.«

Vsi trije tam jočejo in so prizadeti. Zvečeri se, pride fant, ki je hodil k dekletu, in nikogar ne najde doma, ker nikogar ni doma.

»Ja, zagotovo so šli po vodo.«

Gre za njimi, najde tam pri studencu vse sedeče, ki so se zelo žalostili in trpeli muke.

»No, kaj pa je, oče, mati in deklíč?«

»Joj, mi imamo velike težave, veliko skrb ...«

»Kaj pa je?«

»Ja, danes, jutri se bo hči poročila in Bog bo dal dete. Ne vemo pa, kako naj bo otroku ime, saj ima že vsako ime lastnika.«

»Joj,« se je smejal, »tako pa ne bo nič. Šel bom po svetu, in če najdem še tri takšne norce, kot so ti, pridem nazaj, če jih ne najdem, pa ne bom prišel nazaj ponjo.«

Šel je in kmalu našel enega. Potok je tekel, bil pa je skopan tudi suhi studenec, ki ni imel vode. Neki starček je z rešetom nosil vodo iz potoka v studenec, da bi vodnjak imel vodo.

»Kaj pa delate, starček?«

»Skopal sem studenec in ni vode. Rad bi znosil vodo iz potoka v studenec.«

»Ja, tako vendar nikoli ne znosite vode v svoj studenec. Vzemite vedro ali vrč. Vidite, da steče tu skozi, ker je luknjasto.«

»No, enega že imam, hvala Bogu, moram poiskati še dva.«
 Spet je šel dalje, nekje drugje je spet našel, kako je dekle pod drevesom z vilami nabiralo v košaro orehe.
 »Kaj pa delate?«
 »Ja, saj se ves dan tukaj mučim in ne morem pobrati orehov, da bi jih znosila domov.«
 »Veste, ne morete jih pobrati z vilami, prinesite grablje ali lopato, s tistim takoj pograbite.«
 »Ja, res je, res je.«
 No, takrat je prinesla lopato in v nekaj minutah pobrala orehe v košaro in jih znosila domov.
 »No, dva že imam. Zdaj če najdem še enega, bo moja žena.«
 Gre, gre dalje in najde preprosto hišo, kjer mati zunaj teka z metlo.
 »Mati, kaj pa delate?«
 »Joj, te sončne žarke hočem spraviti noter v hišo. Imam tako mrzlo hišo, da otroci trepetajo, in nikakor ne morem pomesti toplote noter.«
 »O, mati, ste pa nes pametni. Pripeljite vendar otroke ven iz hiše, da se bojo segreli na soncu.«
 »Ja, prav imate, to mi ni prišlo na misel.«
 Mati pripelje ven otroke, jih posadi na soncu in se tam grejejo.
 »No, hvala Bogu, uspelo mi je najti tri take norce, ki so kot moji ljudje.« Potem se je pobral in odšel nazaj domov. Gre k studentu, še zmeraj tam vzdihujejo.
 »No, še vedno smo tu, ničesar se nismo mogli domisliti, kako naj bo.«
 »No, pojdimo torej domov in se veselimo. Zdaj pa če Bog dá dete, mu bo dal tudi ime.«
 No, naslednji dan je bila že tudi poroka, čez devet mesecev je bilo dete in s seboj je prineslo ime. (Ni več naprej te pravljice.)

72

NEKOČ STA ŽIVELA OČE IN MATI, KI STA IMELA SINA

Nekoč sta živela oče in mati, imela sta sina, ki ni bil pri pameti, je bil malo zmešan. Prišel je domov in rekel, da je zelo lačen. Mati je rekla:
 »Pojdi, saj imaš tam na lončeni peči meso, pa jej.«
 On je šel in pojedel, to pa so bili mladi mački in je tiste mlade mačke pojedel. Prišel je ven in je materi rekel:
 »Mati, jaz sem pojedel meso, vse, samo da je nekam preveč kosmato bilo.«
 »Ja, kaj si pa to storil?«
 Mati je odšla pogledat, pojedel je mlade mačke.
 Ko je pojedel mačke, je postal zelo žejen. Takrat je šel in mati mu je rekla:
 »Pojdi v klet pa si tam natoči vina in pij. Samo da ne boš vsega stočil.«
 On je odstranil čep in je vse steklo. In je rekel, da se je napil, in vse pustil.
 »Ja, kaj si pa to naredil! Kaj pa bova zdaj storila, če ne bova imela več za piti?«
 Nato mu pravi:
 »Raztresi pepel!«
 Šel je in raztresel pšenično moko, kolikor so je imeli.

»Joj, kaj bomo pa zdaj! Nimamo ničesar za jesti, kako bova pa zdaj? Toliko škode si napravil. Samo to, zraven leži bik, samo tistega ne ubij.«

Oče pa je bil pijan in je ležal za hišo. On pa je šel okrog in ga ubil. Prišel je nazaj k materi in rekel:

»Mati, jaz sem ubil tudi tistega bika.«

»Ja, kaj si to storil, to je bil vendar oče! Kaj bova pa zdaj? Ja, zdaj morava iti po svetu. Vino si stočil, moko si raztresel, očeta si ubil, zdaj nimava ničesar več. Morava iti.«

Gresta, ko sta prehodila neko razdaljo – pozabila sta zakleniti vrata. Mati je rekla:

»Saj nisva zaklenila. Pojdi nazaj in jih zakleni!«

Fant se je vrnil domov, pobral vrata dol in jih vzel s seboj. Nato sta šla, vrata je nosil s sabo in sta šla. Prišla sta, je padla noč, prišla sta do gozda. Splezala sta na hrast, on je tudi vrata gor odnesel. Tam sta prenočevala. Ponoči so prišli razbojniki in so se tam pod hrastom usedli in šteli denar. In so pekli klobase.

Takrat pa je fanta zatiščalo scat in je rekel:

»Mati, mene scat tišči.«

»Ščij vendar!«

Scal je navzdol pa je padalo na klobase. Ej, je rekel eden od razbojnikov:

»Že dežuje.«

Drugi je rekel:

»Naj kar dežuje, samo da ni toče!«

Fant je rekel, da ima tudi drugo potrebo. Spustil je navzdol tudi to drugo, kar mu je bilo treba.

»Jaj,« pravi, »je tudi že toča.«

»Samo naj,« je rekel tretji, »samo da nebeška vrata ne padejo dol.«

Fant je vrgel dol vrata, razbojniki so se ustrašili in zbežali. Klobase in denar in vse so pustili tam. Onadva pa sta se spustila, pobrala denar in pojedla klobase. Odšla sta domov in imela veliko denarja. Še dandanes živita od tega denarja, če nista umrla.

Matičetov: Kdo vam je to povedal?

Pripovedovalka: To mi je pripovedoval oče.

Nekoč je bila ... sta bila poročena mož in žena. Mož je bil zmeraj pijan. Tak pijanec je bil, jo je pretepel vedno, ko je prišel nažgan. Strašno je trpela. Tam ob njuni hiši je stal samostan. Tam so živeli menihi. Ona se jim je tožila in jih spraševala, kaj naj naredi, saj ni mogoče živeti z njim. Tisti menihi so ji rekli:

»Ko bo mož zelo pijan, ti pridi po nas! Ga bomo že mi naučili.«

Ni minilo dosti časa, prišel je pijan kot krava. Spal je, ona pa je sporočila:

»Zdaj je zelo pijan.«

Prišli so ponj, štirje menihi, prinesli so nosila. Bil je pijan, da se ni ničesar spominjal, pa so ga odnesli v samostan, noter v stavbo. Drugega ni bilo, stavba z majhnimi okni. Ponoči so ga slekli, obleko so mu sneli in ga oblekli v meniško opravo. On je spal, ničesar

ni slišal. To je bilo zvečer, ko so to naredili, zjutraj ob zori pa so prišli s korobačem in ga topli:

»Janez, auf! Janez, auf!«

Vstal je, zelo so ga topli, hrane ni dobil. Ven na vrt! Imeli so velik vrt, ves je bil zazidan. Ven se ni nič videlo, samo stavba. Tam je moral trdo delati in kar naprej so ga topli. Podnevi je slišal, da je njegova žena šla tam po cesti in se pogovarjala. Samemu sebi je govoril:

»Ali sem jaz ali nisem jaz, ne vem. Kaj je z menoj? Sem jaz ali nisem jaz? Marica bodi, moja žena.« Mislil si je, da je umrl in se mu to sanja.

Dobro. Hrane ni dobil, ves dan nič, samo topli so ga na vso moč. Zvečer malo vode pa spat. So ga dobro namlatili, in spet nazaj spat v stavbo. Naslednji dan je dobil malo juhe, pa spet po njem, so ga topli. On si je samo govoril: »Ali sem jaz ali nisem jaz?« Ni vedel.

No, tam je bil dva tedna. Slaboten in lačen, nato so mu dali, da je trdno zaspal. Tako je zaspal, da ničesar ni slišal. Slekli so mu opravo in ga oblekli nazaj v njegovo obleko in ga tako nesli domov. Ženi so sporočili, da ga prinesejo in da bo dober.

Prinesli so ga k njej domov, spet je spal. Ko se je zbudil, je videl, da žena tam hodi. Samemu sebi je govoril:

»Ali sem jaz ali nisem jaz?« Ja, dotlej, dotlej, da je malo k sebi prišel:

»Marica, povej mi, kje sem bil do zdaj. Kaj sem jaz? Sem umrl ali kaj je z menoj? Povej mi!«

No, postal je dober. Ona mu je rekla:

»Če ne boš več pil, ti povem vse.«

»Ne bom več.« Dal je oblubo in nič več ni pil. In sta se imela rada, še dolgo po tistem sta živela. Če nista umrla, še zmeraj živita. In sta imela blaženo življenje. (Konec, ni več naprej.)

Matičetov: Kje ste to slišali?

Pripovedovalka: To sem brala v koledarju.

... in je imel dva sinova. Imel je tri sinove. Tisti knez je vselej okopaval gorice, sinovi pa niso hoteli ničesar delati. Kar so ... eden je poležaval v pepelu na ognjišču, druga dva pa sta zmeraj ležala zunaj na soncu. Rekel je:

»Ja, kako pa boste živeli? Pojdite od hiše, kajti jaz vas na stara leta ne bom hranil.«

Fantje so se odpravili, mati je vsakemu spekla pogačo. Odpravili so se in šli. Tako daleč so hodili, da so prišli do velikega gozda, in tam so se usedli. Tam so se pogovarjali:

»No, zdaj bomo tukaj šli narazen, jaz bom šel v to smer, ti pa v tisto ... vsak bo šel posebej. Vsak naj svoj nož zapiči v ta hrast in kdor se bo prvi vrnil, naj svoj nož potegne ven, da bomo vedeli, da se je že vrnil.«

Eden od njih je šel in prišel k nekemu čevljarju. Vprašal je čevljarja, če ne potrebuje morda čevljarskega vajenca.

»Kako da ne, potrebujem prav takega.«

No, ostal je tam. Čevljar ga je sprejel in ga učil šivati čevlje.

Ja, naprej, drugi je prišel do nekega krojača. In je tam povprašal, če ne potrebuje morda krojaškega vajenca. Da bi se rad priučil.

»Kako da ne!«

Prišel je tja, tisti ga je sprejel. No, tam se je začel takoj učiti šivati in vse. Mojster krojač mu je vse lepo pokazal.

Tretji pa je v gozdu srečal nekega velikaša, gospoda. Tisti gospod je rekel:

»Kam greš?«

»Ja, službo iskat.«

»Jaz potrebujem prav takega, kot si ti. Pridi z menoj.«

Ja, tisti ga je odpeljal, in kam ga je pripeljal, v razbojniški grad. Tam so bili doma lopovi. Ja, zdaj se bo pa moral za lopova učiti. Bil je majhen in mlad, zato so ga povsod pošiljali naprej, naj pogleda, kako se da laže priti zraven. Tako daleč, da se je izučil za lopova in so na veliko kradli.

Ha, drugi sin, čevljarski vajenec, se je že izučil. To je trajalo tako dolgo, da je šlo leto okoli. Dobro se je izučil, dobro je znal šivati čevlje.

Nekoč se je ta čevljarski vajenec, ki je bil že mladenič, skregal z mojstrom. Rekel mu je, da več ne bo delal zastonj, plača je majhna, on bo zdaj šel domov, na svoj dom. On že tako ali tako zna šivati čevlje.

»No, prav, če boš odšel.«

Tam mu je mojster nekaj izplačal in je odšel domov.

Ja, prišel je domov, njegov stari oče pa je še živel in ga je vprašal:

»No, sinek moj, kaj si se pa naučil?«

»Ja, jaz sem se za čevljarja izučil. Dobro čevlje znam sešiti.«

»No, to je dobro.«

Tam v bližini pa je živel grof, ki je izvedel, da je sin tega kneza prispel domov. Poklical je k sebi kneza.

»No, sem slišal, da se je vaš sin vrnil domov.«

»Ja, prišel je.«

»Ja, za kaj pa se je izučil?«

»Ja, za čevljarja. Dobro čevlje zna sešiti.«

»Povejte mu, naj pride sem, da mi bo čevlje sešil. Kajti potrebujem jih.«

Ja, prišel je tja in rekel:

»No, presvetli grof, kaj bi radi?«

»Ja, potrebujem čevlje. Takšne visoke mi moraš sešiti, da mi bojo všeč.«

Ja, on bo sešil.

»Kaj pa boš prosil?«

»Ja, sto renskih.«

»Dobiš. Dobiš jih tedaj, ko prineseš gotove. Če pa jih ne sešiješ, jih dobiš petindvajset na zadnjo plat. Petindvajset na rit in še zapreti te dam.«

No, tedaj je odšel domov.

Vrnil se je domov, začel je usnje rezati in šivati pa je čevlje sešil. Odnesel jih je in rekel knezu:

»No, nesite jih temu grofu, on pa naj pove, ali so dobri.«
 Knez jih je odnesel tja, grof jih je obul in rekel:
 »Ej, pa mi res pristajajo. Recite mu, naj pride sem.«
 Prišel je tja pa mu ni dal sto renskih, temveč dve stotki.
 »Zdaj imaš še eno.«
 Zdaj pa se je domov vrnil drugi sin. No, knez ga sprašuje:
 »Kaj si se pa ti naučil?«
 »Ja, ljubljeni oče, jaz sem se izučil za krojača.«
 »Pa znaš šivati?«
 »Joj, zelo lepo obleko znam sešiti.« Grof je tudi za to izvedel.
 »Pridi sem.«
 Knez je moral iti tja in grof je rekel:
 »Slišal sem, da se je vaš drugi sin vrnil domov in da se je izučil za spretnega krojača.
 Naj pride sem, kajti obleko potrebujem.«
 Knez je prišel domov in rekel sinu:
 »Pojdi tja, ker ta grof potrebuje obleko.«
 No, on se je veselo odpravil in je žvižgal pa vse:
 »No, presvetli grof, kaj bi radi?«
 »Ja, potrebujem obleko, tako mi jo sešij, da mi bo pristajala.«
 »Ja, saj to bo.«
 Takoj pride in ga zmeri, doma se je pa takoj spravil k rezanju, kupil je blago in šival obleko. Ja, čez štiri dni je bila obleka sešita.
 Ja, knezu je rekel:
 »Na, odnesite obleko grofu, naj jo obleče in pomeri, če mu pristaja.«
 Ja, stari knez jo je odnesel in jo dal grofu. Grof jo je oblekel in lepo mu je pristajala. Zelo je bil vesel in mu je dal spet dvesto, takrat je imel že dvesto renskih.
 V tistem času se je domov vrnil tretji sin, zaraščen in umazan. Knez ga je vprašal:
 »No, kaj si se pa ti naučil?«
 Imel je sekiro, obešeno na hrbtu.
 »Za kaj si se pa ti izučil?«
 »O, nikaar me ne sprašujte. Lopov sem, najboljši tat.«
 Joj, se je prestrašil stari knez. Grof pa je spet izvedel, da se je zadnji sin vrnil, in je poklical kneza:
 »No, izvedel sem, da je tudi zadnji sin prišel domov, tretji. Kaj se je pa naučil?«
 »Joj, presvetli grof, saj ne smem povedati. Ne smem povedati.«
 »Ja, zakaj pa ne, le povejte.«
 »Ja, za lopova.«
 »Ja, če je dober lopov, je kaj vreden. Ampak če ni dober lopov, ni vreden nič. Povejte mu, naj pride sem, ker imam nalogo zanj. Če mi on tisto ukrade, dobi tristo renskih.«
 Zares odhiti stari domov in reče sinu:
 »No, presvetli grof so rekli, da moraš iti tja.«
 Šel je in rekel:
 »No, presvetli grof, kaj bi radi?«

»Jaz imam tri konje v hlevu. Najlepšega konja moraš v tej noči ukrasti. Če ga ne ukradeš, veš, da boš ob glavo. Če ga pa ukradeš, dobiš štiristo renških.«

Ja, šel je domov. Lepo je žvižgal, šel proti domu in odhitel v mesto, kjer je vse živo nakupil. Tudi uspavalo in vse. Vzel je staro košaro in z njo šepal. Beraško obleko si je nadel in je šepal naprej. Grof pa je imel vojaka, ki je sedel na konju, drugi je stal pri vratih, tretji pa pri jasliah. Trije vojaki so konja pazili. On pa je šel tja in rekel:

»Joj, zelo mi je mraz, ali dovolite, da se usedem malo na suhem hodniku?«

»Izvolite, zakaj pa ne.«

Usedel se je. Segel je tja, potegnil ven flaško in pil.

»Haj, kako je dobro!«

»Ali bi mi lahko malo tega dali?« ga je vprašal stražar.

»Ja, zakaj pa ne. Na, le pij, saj jaz ne spijem.«

On pa je dal takšno pijačo, da je bilo v njej uspavalo.

»Tudi tistemu daj, naj pije! Tudi tretjemu!« In so se fantje vsi napili.

Ha, ko so vsi zaspali in bili pijani, je šel in je tistega, ki je sedel na konju, privezal gor na tram. Tistemu, ki je stal pri vratih, je dal v roke metlo namesto puške. Tistega, ki je stal pri jasliah, pa je privezal k jaslim. Ha, konje je osvobodil, tistega privezal in konje odgnal ven.

Konje je gnal domov in je zjutraj knezu, svojemu očetu rekel:

»No, oče, pojdite in presvetli grof naj mi da štiristo renških. Če bojo vprašali, kaj delam, povejte, da sem privlekel nekega blatnega konja in ga čistim.«

Zares je oče urno odhitel, presvetli grof pa še sploh nič ni vedel. In vstopi.

»Ja, presvetli grof, jaz sem prišel po štiristo renških, ker me je poslal sin.«

»Ja, bom šel v hlev.«

Šel je, konja ni bilo, fantje so vsi spali, stražarji. Enkrat je enega, drugič drugega brcnil in so se prebudili. Konja pa ni bilo. Moral je seči v žep in staremu dati štiristo renških. Stari jih je odnesel domov.

No, takrat je imel že veliko denarja. Takrat so že dobro živeli in so si lahko kupili vse.

No, ga je še enkrat poklical, tega lopova in rekel:

»Danes zvečer pa moraš moji ženi spodnje krilo ukrasti.«

Ja, on je prišel domov in rekel:

»Ja, oče, to bo pa težko šlo. To se bo slabo izteklo.«

Še ob svetlem je odšel tja, grof in grofica sta se zunaj sprehajala, on pa se je skrtil. Ko sta šla tam naokoli, se je on z druge strani potegnil v sobo in noter pod posteljo. Pri sebi je imel juho. Ko sta onadva že spala, je počasi zlezal ven in krilo malo dvignil in ga polil z juho. Naenkrat grofica pravi: »Ušlo mi je.«

»Ja, daj krilo stran in ga vrzi pod posteljo.«

Tisti pa ga je tam že spakiral in zlagal skupaj. Odnese ga je ven in s sabo.

No, vrnil se je domov in rekel:

»No, oče, pojdite tja, mi mora še mojih štiristo renških dati.«

Ja, oče je odšel tja, grof pa je dal štiristo renških in rekel:

»Kaj pa on dela?«

»Ja, nič ne sprašujte, prinesel je neko krilo in ga doma pere.«

»T, t, tiho! Nič ne govorite!«

Lahko bi bilo več, a dalje je ni. Ne vem dalje.

Matičetov: Kje ste to slišali?

Pripovedovalec: O, še od svojega dedka sem slišal.

75

NEKOČ STA ŽIVELA ŽENA IN MOŽ

Nekoč sta živela žena in mož, skupaj sta živela. Žena je bila neumna, mož pa pameten. Mož je zmeraj delal in nosil domov denar, ona pa je vse zapravila. Ničesar nista imela.

Takrat je spet šel in spet prinesel plačilo za delo. Rekel ji je, naj gre in skuha zelje, saj je prinesel denar. Ona pa je odšla na njivo in je dala denar v zelje. Mož je prišel domov in rekel:

»Kje imaš hrano?«

»Tja sem jo odnesla.«

»Kam?«

»Ja, na njivo, in sem dala denar v zelje.«

Zdaj je mož odšel tja, denarja pa ni bilo, nekdo ga je ukradel.

»Joj, kako bom jaz živel s tabo.«

Naslednji dan je spet odšel delat in spet je prinesel denar. Pa ji reče, naj nekaj kupi.

»Kaj naj kupim?«

»Ja, kaj takega, kar je pri hiši potrebno.«

Pripeljal je voz, izdelovali so metle. Pritekla je in rekla:

»Hej, vi, kaj to peljete? Je to potrebščina?«

»Ja.«

»Dajte mi torej cel voz metel!«

In je dala tisti denar in kupila vse metle. Pri hiši so spraznili voz.

Zdaj je on prispel domov in rekel:

»Kaj imaš to?«

»Ti in ti so bili tukaj. Rekel si, kar je pri hiši potrebno. Zdaj sem jih nakupila.«

»Ja, kaj pa boš s tem delala, saj je tega veliko, kaj pa bomo s tem tu? Mojbog, mojbog, jaz ne morem živeti s teboj.«

Spet je odšel delat, spet je prinesel denar.

»Kupi vendar tisto, kar je res potrebno pri hiši.«

»Dobro.«

Spet je šla, tokrat je voz pripeljal keramične posode. Videla je, da pelje voz, pritekla in rekla:

»Kaj vi peljete? Peljete potrebščine?«

»Ja!«

»Tukaj imate denar in mi vse to z voza spraznite.«

Spet je vse pokupila, posode z voza. Dobro, posode so bile spodaj, imela je velik vrt in vseporek je na ograjo postavila piskre. Ko je vse postavila gor, za enega prav majhnega ni bilo prostora. Vzela je palico, hodila naokoli in govorila:

»Vi veliki, umaknite se temu malemu, zdaj tudi ta mali potrebuje prostor.«

Takrat je zapihal veter in so piskri hrumeli.

»Zdaj mi boste še ugovarjali! Če se mi boste tako posmehovali, bom vzela palico in vas vse zmlatila.«

Piskri so hrumeli, nič ni zaleglo. Vzela je palico in vse piskre zmlatila. Polno črepinj je nastalo. In je tistega malega postavila gor.

Mož je prišel domov in videl, da je okoli hiše vse polno črepinj.

»Kaj si pa to naredila?«

»Ja, potrebščino sem kupila, ti veliki pa niso dali prostora malemu in so norce brili, hrumeli so. Zato sem vzela palico in jih vse zmlatila.«

»No, saj vidim, da s teboj ne morem več živeti. Pridi, da bova šla po svetu.«

Ja, spet je bilo dobro. Šla je v hlev, videla, da krava prežvekuje. Vzela je sekiro in ubila kravo.

»Zakaj si pa to storila?«

»Saj se mi je posmehovala! Rekla sem ji, naj se mi ne posmehuje, pa se je kar norčevala. Vzela sem sekiro in jo ubila.«

»No, vidim, da s tabo ne morem živeti, pridi, šla bova.«

Dobro je bilo, sta šla. Ona bo s seboj vzela vzglavnik in posodo medu.

»Dobro, vzemi.«

Šla je, vrata so škripala in je rekla:

»Joj, vrata jočejo za mano, tudi vrata moram vzeti.«

Zdaj je rekel:

»Vrat ne nosi, ne da se jih nositi, ker so težka.«

Ni ubogala, je vlekla vrata in jih nesla.

Prišla sta v velik gozd. Bilo je mrzlo, kaj pa naj zdaj. Ja, tukaj si malo odpočijeta. Zdaj, prišli so razbojniki. Reče ji:

»Splezaj gor, šla bova gor v nebesa, drugače naju razbojniki ubijejo.«

Ja, ona pravi:

»Tudi vrata moram zvleči na bor.«

»Tega ne vleci gor, tega ne boš zmogla. Opazijo naju in ubijejo.«

Ne, ona to mora odnesti gor, ker so vrata jokala za njo.

Privlekla sta se na drevo, zgoraj sta sedela na nekem hrastu. Razbojniki so prišli in pod tistim drevsom šteli denar. Štejejo, veliko denarja imajo, veliko. Ona naenkrat reče:

»Mene scat tišči.«

»Ne ščij, ker naju razbojniki opazijo!«

Ne, njej je nujno, ne more več zadrževati. Poscala se je dol, razbojniki pa so gledali:

»Joj, jutro prihaja, ker pada rosa.«

In tako naprej, spet malo naprej, ja, njo tudi drugo tišči.

»Tega ne delaj, veš, da te opazijo in naju ubijejo.«

Ona ne more več držati, tudi to mora dol.

Dol se je podelala. Ha, razbojniki pravijo:

»Božja mana že leti, bo že jutro.«

Naenkrat reče:

»Ha, teh vrat ne morem več držati, saj jih držim že tako dolgo, da sem čisto zdelana, imam že ves hrbet črn.«

»Ne meči jih dol, ker naju takoj opazijo.«

Potem pa vrže vrata, pokajo dol po drevju, razbojniki pa bežijo, ker udarja gromska strela. Komaj so ušli, ves denar so pustili tam.

Ha, onadva splezata dol. Veliko denarja sta nabrala, imela sta veliko denarja. Kaj pa naj zdaj z denarjem? Razbojniki so prihajali nazaj, kaj bo pa zdaj? Ona reče:

»Ti me sleci in me z medom namaži, to perje pa posuj po meni.«

In je šla proti razbojnikom. Oni so prihajali nazaj iskat denar. Ona pa je šla kot oskubljena kokoš.

»Kaj je zdaj to?«

Šla je in razbojnik, ki se je vračal, jo je vprašal, kaj ona je. Ona je takšna, ki jezike čisti. Tudi on potrebuje to – in mu je odrezala jezik.

Bežal je nazaj in kričal tistim, naj ne grejo, naj ne grejo, ker je tam tako čudo. In razbojniki so se razbežali, onadva pa sta imela ves denar. (Naprej ni.)

Matičetrov: Kje ste to slišali, mamica? Kdo vam je pripovedoval?

Pripovedovalka: To sem slišala v Ameriki. Trinajst let sem bila stara, ko sem odšla v Ameriko.

76 NEKOČ STA ŽIVELA NEUMNI IN PAMETNI

Nekoč sta živela neumni in pametni. Imela sta lepega bika. Nista si ga pa znala razdeliti. Takrat sta rekla:

»Zdaj, v čigar hlev bo pritekkel, tistemu bo bik pripadel.«

Pametni je gradil hlev, sezidal je lepega. Neumni pa je nasekal brezovega šibja in iz njega naredil hlev. Bilo je zelo vroče, in ko sta bika spustila, so ga napadli obadi in ga grizli. Pritekel je v brezov hlev in tako je bika dobil neumni.

Zdaj, kako ga bo prodal? Peljal ga je. Zelo je pihal veter in breza se je nagibala in ječala. In mu je rekla breza:

»Sem mi ga daj!«

Mislil si je, da ga priveže k brezi, saj mu ga bo ta plačala. Privezal je bika k brezi in šel dalje. Medtem ko se je vračal, mu je nekdo bika ukradel. Kaj bo zdaj, kdo mu ga bo plačal? Breza še dalje ječi. Vzel je sekuro in posekal brezo. Vse polno denarja se mu je usulo in tako je plačala bika. (To je bil konec.)

77 SVETI NIKOLAJ

Nekoč je živel kmet, ki je imel eno samo hčer. Tisto dekle pa se ni hotelo omožiti. Oče pa si je mislil: »Kaj bom z njo? Postavim ji kapelo.« Za kapelo je nabavil svetnika, svetega Nikolaja. Tisto dekle je vsak večer hodilo v kapelo molit k Bogu.

Takrat je bila huda zima in bilo je zelo mrzlo. Sneg je bil visok in neki fant se je skrtil v kapeli. Ona pa je spet molila k Bogu in rekla:

»Moj bog, zelo je mrzlo. Zbogom, sveti Nikolaj, jaz se vračam domov. Ja, kaj pa boš ti, saj boš zmrznil tukaj.« Fant pa se oglasi:

»Joj, tudi mene pelji domov, ker mi je strašno mraz.«

»Pridi, saj te bom odpeljala domov in te segrela.«

In je peljala Nikolaja domov in ga odpeljala v hišo. Ona je spala sama v sobi, tako je on šel k njej spat. Takrat pa ona pravi:

»Pa si se že kaj segrel?«

»Ja, segrel sem se že, imam pa še en košček, tisti se ni segrel. Tudi tistega segrej.«

Tukaj vse segreje, dobro je bilo, Nikolaj je odšel.

Zdaj pa oče in mati gledata, dekle je noseče bilo. Kaj je zdaj to? Nikoli ni zahajala v gostilno ali drugam pa niti ne ve, da fantje obstajajo. Vprašajo jo:

»Kako je to?«

No, ona je rekla, da je hodila v kapelo molit k Bogu pa ji je sveti Nikolaj rekel, naj ga domov pelje, ker mu je premrzlo. Pa ga je ona domov pripeljala in je spal pri njej. Od takrat je ona tako. Oče pa je besno rekel: »Hudiča! Zato, ker sem ga kregal – že takrat je Nikolaj krivo gledal – zato je to naredil.«

Matičetov: Krivo je gledal. Tisto ste v Ameriki slišali, ne?

Pripovedovalka: Ne, doma.

Matičetov: Pa kako je rekel?

Pripovedovalka: Hudiča, je že takrat krivo gledal, ko ga je oče kregal, ker ni bil dober Miklavž.

78

NEUMNI FANT SE ŽENI

Nekoč je bilo tako, da stari ljudje tega niso vedeli, ker so do dvajsetega leta pasli krave. Šele potem so se poročali, prej ne. Pa niti takrat niso imeli takšnih oblek ali nosili suknjičev. Neki oče je imel sina, ki bi se moral že poročiti, a ni vedel, kaj je to. Oče je razmišljal, kaj naj z njim naredi. Naložil mu je drva na voz in mu rekel, naj jih pelje v mesto. V mestu pa naj zakriči: »Kdor mi da jebati, dobi ta drva.«

Odpeljal jih je in kričal po mestu: »Hej, kdor mi da jebati, ji dam ta drva.«

Tam je bila neka gospa, ki je gledala dol iz nadstropja. Imela je služkinjo. Fanta je povabila gor, naj pride, ker bo tukaj dobil. Bilo je dobro, gospa mu je skuhalo dobro kosilo, najedel se je vsega dobrega, česar doma ni bilo. Mislil si je: »To je zdaj to, to je v redu.«

Odšel je domov in oče ga je vprašal: »Na, sin moj, si se naučil?« »Ja,« pravi, »dobro je bilo, joj, oče, kako je bilo dobro.«

No, zdaj se bo torej ženil. Poročil se je, nakar dolgo ni bilo kosila. Sedeli so skupaj, naenkrat pa je rekel, da mu je že zelo treba jebati. Žena mu je rekla: »Tiho bodi, to se ne sme govoriti. Si nor?« Ko so znosili hrano na mizo in je bilo kosilo in se je najedel, več ni bil potreben. Tako je bilo.

Zdaj je peljal ženo domov pa se na nič ni spomnil in ni vedel, kaj je to.

Hči je prišla domov k staršem. Vprašajo jo, kako je. Na nič se ne spomni, ker je neumen. Rekli so mu, naj gre k njej in jo nagovori. Ja, ponoči je spet enkrat rekel, da mu je zelo

treba jebati. Ona je odvrnila: »Tu jo imaš.« »Kje?« Tja ga je vlekla, on pa se je približal z usti. Nato ga je vprašal oče: »Na, že kaj veš?« »Vraga, dala mi je nekega smrkavega hudiča, tistega pa nisem mogel.«

Takrat je oče rekel: »Ja, kaj bom s tabo? Ti si še vedno neumen, še vedno ne veš.« Nato so ženi rekli: »Tukaj imaš tri krožnike, odnesi jih in daj pod vzglavnik. Povej mu, da bosta krožnike zlivala.«

Zdaj jih je ona res odnesla in mu rekla, da bosta krožnike zlivala. »Kaj je to?« Na, takrat sta to naredila in mu je dala en krožnik. »Joj, je lep,« pravi, »še več jih dajva.« No, spet sta tisto naredila, in ko je odšel domov, je rekel: »Joj, zdaj pa sva tako lepe krožnike zlivala, da je čudo! Tri!«

No, tako se je naučil. Tako noro.

79

MAČKE NISO POZNALI

Nekoč je bilo tam daleč na Čelepenskem (Salapenskem), tam niso imeli mačke in niso vedeli, kaj to je. Prišel pa je neki popotnik in vstopil. Gledal jih je, ko so jedli, je bilo okoli sklede vse polno miši in podgan. Eden od njih je s šibo v roki odganjal miši in podgane stran od sklede. Hotele so v skledo.

Takrat je rekel tisti, ki je prišel, tisti prišlek: »Joj, kakšni ljudje pa ste vi, da dovolite, da je tukaj toliko miši in podgan, ki vam v skledo hodijo.« »Ja, kaj naj pa storimo, če ne vemo. Toliko smo se že mučili z njimi, pa ne vemo.« »Ja, pa si pridobite takšno žival, ki vse to spravi ven iz hiše.« »Kje pa naj takšno žival vzamemo?« »Ja, vam jo jaz prinesem, če hočete.« »Prinesite jo vendar, naj stane, kolikor hoče, jaz vam dam denarja, kolikor prosite.«

Tisti je res šel in jo prinesel. Odšel je domov in prinesel mačko. In je vprašal, za koliko bo. Sto forintov je dobil za mačko, tisti, ki je mačko prinesel. Oni pa so bili tako veseli, kajti mačka je takoj začela podgane in miši na sredino vlačiti. So ga pa tedaj, ko so ga že odslovili, pozabili vprašati, če ta žival še kaj drugega jé ali samo miši in podgane. Za njim so kričali: »Hej, sprašujem vas, ali ta žival jé še kaj drugega ali samo miši in podgane?« Tisti pa je kričal nazaj: »Vse, kar dobi!« Oni so pa razumeli: »Konje in ljudi.« Onadva sta se začela pogovarjati. Zdaj vesta, da pojé vse miši in podgane pa tudi konje in ljudi. »Na koncu bova še midva na vrsti, kaj pa bova takrat storila?«

Tako sta se pogovarjala, tiste miši je mačka pojedla, onadva pa sta se dogovorila: »Veš, kaj bova storila? Šla bova in mačko zaprla v shrambo in hišo požgala. Veš kaj, naj raje hiša pogori, kot da bi bilo konec z nama.«

Mačko sta zaprla in šla gor. Zanetila sta hišo in splezala na hrast. Hrast pa je stal ob oknih. Ko je začelo že zelo goreti, je mačka skočila skozi okno. Pozabila sta zapreti okno v shrambi, mačka pa je skočila na hrast, kjer sta bila onadva. Oba sta skočila dol in se ubila.

80 CIGAN IN VOJAK STAVITA, KDO BO REKEL: »TO JE LAŽ«

Neki vojak in Cigan sta stavila, kateri bo povedal večjo laž. Zdaj se je Cigan hitro zlagal, da imajo doma veliko konj, šest parov konj in deset parov volov in deset krav. Tako je lagal Cigan.

Vojak pa je rekel: »To bi vi samo radi imeli.« Vojak pa je rekel tako: »Oče je velik siromak, drugega nima, le eno kobilo. In tista vsako leto skoti: prvo leto Cigana, drugo leto pa žrebe.« Cigan je rekel: »To pa je hudičeva laž!«

Matičetov: Kaj ste pozabili povedati?

Pripovedovalka: Cigan je zdaj moral vojaku plačati dvesto renskih.

Matičetov: Ali jih je imel? Pa je šel krast ...

81 KAKO JE ROKO IZ ŽOLNINE LUKNJE IZVLEKEL

Kaj se mi je zgodilo, ko sem bil majhen? Ja, tekali smo po gozdu in iskali mlade ptiče. Radi smo iz gnezda zbili kakšne jastrebe, vrane, srake in podobno. Bila pa je bukev z visokim stebлом, na katerem je žolna izdolbna luknja in v njej skrila mladiče. Splezal sem na bukev in segel v luknjo, da bi pobral ven mladiče. Potisnem roko noter in vzamem mlade žolne, da bi jih odnesel ven. Ja, pa se mi je stisnila (roka), ker je bila luknja majhna, in nisem mogel prinesiti ven žoln. Kaj bo pa zdaj? Ja, drugega ni, treba je iti domov po dleto in kladivo. Res, tečem domov po kladivo in dleto, potem pa nazaj gor in izdolbem luknjo. No, takrat sem pa lahko potegnil ven roko. Tako sem rešil roko, da sem jo lahko prinesel domov.

82 NEKOČ JE ŽIVEL KRALJ IN IMEL TRI SINOVE

Nekoč je živel kralj in imel tri sinove. Eden od njih je bil bolj kratke pameti. Kralj je dal napraviti veliko večerjo. Vse kralje je povabil skupaj in so mu rekli:

»Saj imaš ti še enega fanta.«

»A, tisti je bolj kratke pameti.«

»Pokliči ga sem.«

Takrat je kralj rekel tistemu neumnemu, da naj takrat, ko ga zgrabi kašelj, ne pljune na tla ali v skledo, temveč naj pljune tja, kjer je belo.

Zgrabil ga je kašelj, ko so jedli, zgrabil ga je kašelj in je nekemu kralju pljunil na glavo. Tisti neumni je zbežal ven in se skril v peč. V peči pa so imele kuharice zavitke, tisti pa je tam molel rit iz peči. Ko so prišle kuharice po zavitke:

»Joj, pridite, ker je neka čudna žival v peči.«

Takrat so pritekli s puškami in jermeni vsi kralji, da bojo to čudno žival ustrelili. On pa je skočil ven in zbežal.

Pripovedovalka: Naprej ni.

Matičetov: To je konec?

Pripovedovalka: Konec.

PRAVLJICE NA FORMULO

83 STARA BABA, STARI DED

Babica in dedek sta šla na žetev. Kje je ta žetev? Vrabci so jo pojedli. Kje so ti vrabci? Puška jih je ustrelila. Kje je ta puška? (Nekje visi ... visi?) Vrabci so poskakali v Muro, kajne? Kje je ta Mura? Krava jo je spila. Kje je ta krava? Padla je v Črno mlako. Kje je ta Črna mlaka? ...

84 STARA BABA, STARI DED

Stara baba, stari ded, pojdiva midva ajdo žet. Kje je tista ajda? Vrabci so jo pojedli. Kje so tisti vrabci? V živo mejo so poskakali. Kje je tista živa meja? Sekirica jo je posekala. Kje je tista sekirica? V Muro je skočila. Kje je tista Mura? Krava jo je spila. Kje je tista krava? Puška jo je ustrelila. Kje je tista puška? V Sombotelu obešena na deveti klin, kdor gre ponjo, pade skupaj.

Matičetov: To je od kod, iz katerega kraja?

Pripovedovalec: Iz Števanovcev.

Matičetov: Iz Števanovcev.

85 DED, BABA

Ded, baba, pojdiva midva ajdo mlet! Kje je tista ajda? Vrabci so jo poključali. Kje so tisti vrabci? V trnje so poskakali. Kje je tisto trnje? Sekirica ga je posekala. Kje je tista sekirica? Kovač jo je razkoval. Kje je tisti kovač? V Muro je skočil. Kje pa je tista Mura? Črna krava jo je popila. Kje je tista črna krava? Puška jo je ustrelila. Kje je tista puška? V Monoštru je na klin obešena.

86a STARA BABA, STARI DED

Stara baba, stari ded, pojdiva midva ajdo žet. Kje je ta ajda? Vrabci so jo poključali. Kje so ti vrabci? V trnje so poskakali. Kje je to trnje? Sekirica ga je posekala. Kje je ta sekirica? Kovač jo je razkoval. Kje je ta kovač? V Muro je skočil. Kje je ta Mura? Črna krava jo je spila. Kje je ta črna krava? Puška jo je ustrelila. Kje je ta puška? Na klinu visi.

86b STARA BABA, STARI DED

Stara baba, stari ded, pojdiva midva ajdo mlet. Ajda je že zmleta, pojdiva midva nazaj domov. Kaj pa bova delala? Žgance si bova kuhala. Kje so tisti žganci? Na zeleni trati. Kje je tista trata? Ptiči so jo poključali. Kje so tisti ptiči? V trnje so poskakali. Kje je tisto trnje? Sekira ga je posekala. Kje je tista sekira? Kovač jo je razkoval. Kje je tisti kovač? V Muro je skočil. Kje je tista Mura? Črna krava jo je spila. Kje je tista krava? Puška jo je ustrelila. Kje je tista puška? V mlinu gori na klinu. Kdor se ob njej spotakne, do kolen v drek poklekne.

Matičetov: To ste vi čuli?

Pripovedovalec: Tako ja, od očeta. Ko smo bili mlajši, smo drug drugemu tako govorili.

87 DEDEK IN BABICA

Dedek in babica, pojdiva midva ajdo žet. Kje je najina ajda? Vrabci so jo pojedli. Kje so ti vrabci? V trnje so poskakali. Kje je to trnje? Sekirica ga je posekala. Kje je ta sekirica? Kovač jo je razkoval. Kje je ta kovač? (...) skočil. Kje je ta Mura? Črna krava jo je spila. Kje je ta krava? Puška jo je ustrelila. Kje je ta puška? V Gradcu visi na klinu, če pa hoče kdo po njej seči, takoj v drek pade.

BAJKE

88 RIBA IN RAK NOSITA SVET

To sem jaz od svojega očeta slišala, da baje riba in rak ... Svet je okrogel kakor veliko okroglo jabolko na šoli, na katerem je upodobljen svet. In ga držita riba in rak. In vsakih sedem let se zamenjata. Drug drugega zamenjata. Vsakih sedem let, in takrat se zemlja strese. Tako sem jaz slišala govoriti svojega očeta.

Matičetov: Riba in rak ...

Pripovedovalka: Riba in rak baje držita svet.

89 SVET STOJI NA RIBI

Pripovedovalka: Svet stoji na ribi. In se vsako sedmo leto obrne.

Matičetov: Vsako sedmo leto ...

Pripovedovalka: Vsako sedmo leto se obrne in takrat se zemlja strese.

Matičetov: Ni to kaj drugega?

Pripovedovalka: Ne.

90 SVET STOJI NA RIBI

Matičetov: Kako ste vi slišali?

Pripovedovalec: Riba in rak držita svet.

Matičetov: Kako pa pride do potresa?

Pripovedovalec: Ko se riba in rak zamenjata, se strese zemlja. Tako so stari ljudje ...

91 ZEMLJA STOJI NA RIBI

Stari ljudje so govorili, da se takrat, ko se zemlja strese, spodaj premakneta riba in rak.

Matičetov: Kaj sta ta riba in rak, kaj delata? Pod zemljo je ta riba. In riba je samo v vodi ...

Tako govorijo, da je spodaj voda in v njej velika riba. In kadar se tista riba premakne, se zemlja strese.

92 MORSKE DEKLICE

Govorili so tudi, da so pri morju pokrajine, kjer živijo takšni ljudje ali živali – ne vem, kaj je prav – ki so pod pasom ribe, v zgornji polovici pa dekleta. Toda tista dekleta so zelo lepa.

Menda so govorili, da so vile. Tega ne vem, madžarsko jim pravijo *tündér*. To so takšne strašno lepe živali, napol ženske. Spodnja polovica je riba, zgornja polovica pa lepo dekle.

Matičetov: Je bilo vse to v tej pesmi, ki ste jo zdaj omenili?

Pripovedovalec: Ja, to je bilo vse notri v tistih pesmih, ki so jih peli pri mrličih.

93

DIVJI MOŽ

Divji mož, kosmati mož. Ogradil si je tri doline. Rekel je: »To bo moj vrt. Rastlinja si bom vanj posadil. Nimam pluga, nimam brane. Bom kar z rokami zoral, bo vseeno šlo.« Z rokami je zoral, z nogami pa poteptal. »To zdaj imam,« je rekel. Šel je torej na jezero, da se vode napije, bil je namreč jezen. Najprej si je sezidal hiško. »Hiško bom sezidal, da bom lahko v njej prebival.« Ko je končal hišo, je pozabil, da se mora skloniti, in zadel v tram, hiška pa se je podrla. Pravi: »Ničesar dobrega nimam, ničesar dobrega na tem svetu. Grem na morje vodo pit.« Ko se je priklonil, je pozabil na brado, imel je zelo dolgo brado. Brada se mu je potopila v vodo, tam pa jo je prijel povodni mož. Kričal je: »Jaz sem tako nesrečen. Za nesrečo pride nesreča.« Tisto divje dekle, ribje dekle pa mu je kričalo: »Nisi nesrečen, ampak neroden! Neroden si, zato se ti tako godi!«

Gre domov, da bo kupal prežganko. Prežgano juho. Ko si jo praži, pozabi nanjo, se obrne in jo podre z obleko.

»Moram iti in si poiskati žensko, drugače ne morem živeti.« Kakšno ženo naj si izbere? Bil je velik, majhna mu ne paše, majhna ni zanj. Velika ga ne vzame, ker je neumen. Kaj naj stori? Najboljše bo, da si dobi hišnega psa in bo s tistim živel.

Dobil si je hišnega psa in z njim delal. Toda kaj? On tistega ne more jesti, kar je pes. Zdaj je torej rekel: »Nič mi ne pomaga, moram si najti boljšo pot, saj tako ne morem živeti.«

Pride do hiše, zaprosi za prenočišče in mu rečejo: »Damo ti, če le ne boš tako napačen. Če boš hotel kaj delati za nas.«

Trdo dela, on pravi, da trdo dela. Rekel je: »Gremo drva cepit!« Ja, on tega še nikoli ni imel v rokah, kako bo to delal?

Mislil si je: »Vzamem vrv in z njo prepletem ves gozd. Oni pa se bojo prestrašili, ko bom ves gozd naenkrat podrl in uredil. Tega pa oni nočejo delati.«

In res je tako šel. Ko je začel vleči ves gozd, da ga bi odvlekel, takrat mu je gospodar rekel: »Ne potrebujem te, pojdi stran, jaz te ne potrebujem. Ti si preveč napačen, jaz te ne morem uporabiti.« In se je tako rešil.

In še dandanes hodi po svetu, če ni umrl. Konec je.

Matičetov: Ste rekli, da ste se otroci igrali to ...

Pripovedovalka: Ja, to smo se mi sami igrali. Ja, tako smo se igrali.

Matičetov: To ste vi sami ...

Pripovedovalka: Sami smo si izmislili, ko smo bili majhni.

Matičetov: Brez učitelja ...

Pripovedovalka: Brez učitelja, ko smo bili taki kot ta tukaj.

Matičetov: In kje ste vi slišali, od babice ...

Pripovedovalka: Od naših dedkov in babic.

Samo da vam jaz nekaj povem.

Matičetov: Povejte.

Imela sem osem otrok, veste, osem, in šest jih je umrlo. Samo dva sta tukaj. Bila sem doma, tudi moj mož in manjši otroci, drugi niso bili doma. Ena od hčerk je bila poročena, druga pa je bila v Nemčiji. Zato sem najela dekle, naj služi pri meni. Jeseni smo šli krompir izkopavat. Takrat sem šla po pomoč za naslednje jutro, da mi bojo krompir izkopavali. Tista, ki je služila pri meni, je bila še deklica, in sva šli zvečer, ko so zvonili. Nisva šli daleč, malo po vasi. Greva po vasi, pri neki hiši pa mi je tista deklica rekla (če boste kaj razumeli), držala me je in mi rekla, tiho prišepnila: »Tukaj gresta dve.« Jaz nisem videla, ona ju je videla, jaz ne. Ko sva že prišli ven na pot, sva se dogovorili, da bova šli do tiste hiše. Bila sem z leve strani in tam je bila živa meja. (...) Pri živi meji je stalo belo dekcle. Stalo je belo dekcle, jaz sem pa šla in jo strmo gledala. Hotela sem reči: »Ne, ne, kaj pa ti tu stojiš?« Kljub temu nisem rekla.

Ko sem se obrnila nazaj proti poti in gledala dol, sta bili tam še dve takšni veliki dekleti. Tisti sta že šli nazaj. Ko sem se pa spet obrnila nazaj, da bom šla v tisto smer, sem tam videla spet eno takšno manjše dekcle. Tudi ona je imela belo obleko in veliko pentljo. Služkinji, ki je bila z menoj, sem rekla: »Pridi zdaj, bova tekli in zgrabili to deklico. Potem bova videli, čigave so te deklice v belih oblekah.«

Tista deklica pa se ni oddaljevala. Bila je zmeraj na istem mestu. Nič naprej, pa je kljub temu nisva mogli prijeti. Malo je bilo treba iti okoli vogala. Ko sva pritekli okoli, deklice ni bilo več tam. Jaz sem vstopila v tisto hišo, tudi ona je prihajala sem. Ko sva pritekli v hišo, niti pozdravila nisem, vstopila sem in rekla: »Koga imate tukaj?« Gospodar pravi: »Nikogar ni.« Gospodar je stekel ven in gledal okoli, če je kdo tam, pa ni bilo nikogar. Nikogar ni bilo tam. Čez eno leto pa mi je umrla hči, potem še mož in kasneje še štirje. Vidite, umrli so mi štirje. Tako.

Matičetov: Vi mislite, da je to res bilo ...?

Pripovedovalka: To sem jaz videla!

Matičetov: To belo ženo ...

Pripovedovalka: To se mi je tako prikazalo. To je bil čudež. To je bil čudež. Takrat so mi umrli štirje. Leto dni prej sem jaz to že videla.

- Tudi to so nekoč govorili, da je tukaj nekje pod mostom bila baje nekoč kača. In je otroke hranila. Je bilo to res?

- Tukaj ja, tako so pravili, na hribu pri črni hiši ... je pazila na otroke. Tisto dekcle je bilo iz Sakalovcev in je imelo moža z Židove. Govorili so, da je to tista ... Ja, takrat je bila morda bolna in je govorila, da je tukaj pod mostom kača. In jo je baje hodila hranit. Da jo je ona hranila.

Matičetov: Kačo je hranila?

Pripovedovalka: Ja, kačo je hranila.

- Ženska?

- Tisto dekle, ja. Bilo je tako, da je pazila na otroke. Neko žensko je pičila kača. Ugriznila jo je in je ni spustila. Za rešnje telo je poslala služkinjo po deteljo, naj gre. In ni hotela iti. Ona ne bo šla, ker je velik praznik. Takrat pa je gospodinja rekla, da bo šla sama, ni hudiča. In prinese. In ko je odšla tja, jo je baje kača zgrabila za levo dojko in je ni spustila. In je tam pri nekem križu naslikana, jaz nisem šla pogledat. Tukaj so govorili, da je bilo baje naslikano.

Matičetov: V katerem kraju je bilo to naslikano?

Pripovedovalka: V Rakičanu pri Soboti.

96

PESJAN – SMRT

Nekoč so imeli navado, da so se takrat, ko je pri hiši kdo umrl, zbrali ljudje. Na začetku so zvečer molili k Bogu, kasneje pa so se skupaj usedle kakšne stare pevke in začele peti. Tam v tistih pesmih se je pojavil tudi pesjan. To je žival, ki ima samo eno oko na sredi čela, to je smrt, ki pobira ljudi, ki umirajo. Tisto je bilo o pesjanu, drugače se nikoli ni slišalo tukaj v vasi o pesjanih, kaj da so. Ne vemo, kakšne živali so bili.

97

ŠALJIVKA O STARI ŽENI IN SMRTI

Nekoč je živela stara ženska, ki si je – sirota – po gozdu nabirala drva. Zelo težko jih je nabirala, je pa veliko nabrala in drv ni mogla dvigniti. Rekla je: »O, ti življenje žalostno! Zakaj ne prideš, smrt, da bi me odnesla?« Smrt pa je prišla. Takrat je ženska hitro rekla: »Ne, ne, da bi me odnesla, raje mi dvigni drva in jih pomagaj odnesti domov!« To je bilo, drugega pa ne. Kričala je: »Zakaj, ti smrt, ne prideš, da bi me odnesla?« Smrt je prišla, da bi jo odnesla, ona pa je rekla, naj ji dvigne drva.

98

GROBAR GRE ZA STAVO NA GROB

Bila je neka gostilna. Tam so pili fantje, med katerimi je bil tudi grobar ...

Matičetov: Je bilo to na Seniku?

Ja, na Gornjem Seniku, tu poleg pri Cifru je bilo pokopališče. Pili so, grobar je tistega dne kopal jamo in jama je bila izkopana. Pri tem je izkopal lobanjo, ki je tam ležala. Ko so tam v gostilni pili, so rekli: »No, kateri bo tisto glavo sem prinesel? Dobil bo veliko denarja.« No, eden se je podal. »Jaz bom prinesel!«

Za veliko denarja so stavili, tisti pa je šel. Ta, ki je ponudil denar, je pa stekel stran. Noter v grob, noter v luknjo in je bil tam notri, ko naj bi tisti prišel. Saj bi moral drugače veliko plačati. Tisti je šel in vzel glavo s kostjo, drugi pa je iz jame kričal: »Pusti mojo glavo!« Tisti je šel malo dalje. Drugi pa je le kričal: »Pusti mojo glavo!« Še je naredil

nekaj korakov, drugi pa je tretjič zakričal: »Vrni mojo glavo!« Tisti pa: »Tukaj jo imaš pa jo pojej!« In je vrgel lobanjo drugemu v glavo in ga ubil tam notri v grobu. Ko se je tisti vrnil brez glave, ko ni prinesel kosti, med njimi ni bilo tistega, s katerim je stavil. Takrat so se pogovarjali: »Kje pa je ta? Kje pa je ta?«

Šli so ga iskat, našli so ga v grobu mrtvega. S tisto lobanjo ga je ubil. Stavila sta za veliko denarja, pa ga je ubil. Nevedé. Tako se je to zgodilo.

Matičetov: Je bila to resnica?

Pripovedovalec: Resnica je bila.

99 PONOČI JE V PRISTAVI STRAŠILO

Bil je tam neki fant, ki je rekel: »Jaz se ne bojim!« Zakaj so se bali, on se ne boji. On bo ležal pri vratih, če kaj pride. Tam je ležal. Enkrat opolnoči ga je vrglo tja čez na šestega (človeka). Tako se je ustrašil. Ni več zganjal norčij, ker se je ustrašil. Tam je vselej nazaj hodilo. Nekaj je. Tista pristava tam je bila zakleta. Delavci sploh niso imeli miru. Ko so ugasnili luči, je tam zmeraj nekaj rožljalo in hodilo, okoli pristave je jezdilo in včasih pokalo. To so pripovedovali, da se je zdaj dogajalo, nedavno.

100 NA SVETO NOČ

Če je bil kdo trdne narave – takih je bilo malo – ampak pravijo, da je bil nekoč nekdo, ki je stopil na štor, na katerem cepijo drva v drvarnici. Naj stopi na štor in gleda med nogami na sleme. Takrat bo videl, kaj tam delajo s tistim. Mora pa vzdržati, to mora početi vse do takrat, dokler traja maša. Mora vzdržati. Če pobegne, se spusti nanj. Takrat se spusti nanj in bo konec z njim.

Au, to so stari ljudje ... Tega je veliko, na sveto noč ...

101 PONOČI VIDI MOŽ JEZDECA

Ko je moj mož bil še fant, na Madžarskem pred štiridesetimi leti, je kuril stroje, ko so mlatili. Zjutraj je moral vselej zgodaj oditi, ves teden je pri stroju spal. V soboto pa je odšel domov in se vrnil v ponedeljek zgodaj zjutraj. On se je moral vedno prej vrniti, kot so prišli delavci, takrat je namreč morala peč že obratovati, da je stroj mlatil.

Nekoč se je ponoči zbudil, vstal in šel. Bilo je daleč na Meksiki in je šel na drugo pristavo, na László-marof je peljala dolga cesta. Strašno dolga, nekaj kilometrov, moral je iti tja. Ko je šel po poti, je naenkrat zaslišal konjska kopita, da je jezdil huzar. Videl je, da je jezdil in hitel. Malo se je umaknil, tisti pa je hitel. Ko je prišel blizu njega, je naenkrat zaslišal »kvik« in v jarek je skočil maček in ni bilo ničesar več. Prestrašil se je, je pa vseeno nadaljeval pot. Ko je prišel na mesto, kamor je bil namenjen, kjer je spal, se je spraval v tisto luknjo. Bilo je blizu polnoči. Ustrašil se je in začel pripovedovati,

kako je bilo. Tam pa so bile nekoč vislice, kjer so obešali, in tam je nekaj vseskozi hodilo nazaj. Po polnoči je imelo moč. Tako je enkrat tisti jezdil in odhitel mimo njega.

Takrat je videl, kaj to je, in se prestrašil. Prej ni vedel, mislil je, da je jutro. Ko je prispel in pogledal na uro, je videl, da je bila polnoč, ko je šel tisti mimo njega. Le toliko, da se je takrat prestrašil. In je rekel, da tukaj zmeraj hodi ponoči, in tam notri, kjer so spali, je tudi hodilo ponoči. Ženske ponoči nikoli niso šle ven, vse so zbudile, štiri, pet, da bi šle, če so kaj rabile. Ponoči je namreč vedno hodilo okoli hiše.

Matičetov: Kje je to bilo?

Pripovedovalka: Na Meksiki. Na Madžarskem.

102 PODOBA ŽENSKÉ V SVETEM KRIŽU

Pri Svetiču pa so upodobili žensko, ki jo je moški nesel na križu. Ženska je tako sedela na vrhu. Ni namreč križ tako težak, temveč ženska. Če je katera zelo slaba, je to zelo težak križ. Takrat so (...) hodili na pokopališče gledat. Kaj je bilo naslikano, tega jaz ne vem. Tudi jaz sem šla, ampak nisem ničesar videla.

103 MORA

Mora (prikazen) se je tako usedla nanje in jih tlačila in oni se sploh niso mogli premakniti. Roko jim je v usta porinila. In oni so zmeraj porinili vanjo iglo, in ko so jo z iglo vbodli, je izginila. Tako nam je njihov dedek pripovedoval.

Matičetov: Kaj je to *šnjava*, ta beseda?

Pripovedovalka: Šnjava? Kako bi jaz lahko to povedala?

Matičetov: Šnjava?

Pripovedovalka: Tega ne vemo, kako je to, tako pravo ...

Nekaj se usede na prsi in pritiska in tlači ...

Matičetov: Ponoči?

Pripovedovalka: Ponoči in se je ne dá rešiti. Tisto je šnjava.

Matičetov: Kako da so ...?

Pripovedovalka: Z iglo so jo vbodli, ko je bila igla, je bilo baje v redu. Konec je bilo z njo. Takrat so se že lahko premikali. Takrat je odšla, to dobro vem, ker mi je dedek tako pripovedoval.

104 DEKLE SE NOČE PODPISATI V VRAGOVO KNJIGO

Neka mlada ženska mi je pripovedovala v Ameriki. Ko je bila tukaj doma, v tej stari državi, je rekla, da se bo za čarovnico učila. In je tudi šla. Ampak kam je morala iti? Na križpotje. Kjer je križ, tja je morala iti na pot. Ko je bil prvi mladi petek, je šla. In ko je prispela h križu, je prišel vrag in ji prinesel knjigo. Da se mora vanjo podpisati. Ko je

ona to videla, je zbežala domov in ni več šla tja. Ona tega ni hotela. Te zgodbe ni naprej. To mi je ona kar tako pripovedovala.

Matičetov: Je bila z vami?

Pripovedovalka: Z mano, ja, bili sva skupaj.

105 INŽENIR, FAJAMANGLI

Matičetov: Kaj ste vi slišali o *fajamanglijih*? Kaj so bili? Kaj ste vi slišali, zagotovo so kaj govorili ...

Ja, *fajamangliji*, o njih so govorili, da radi letajo ponoči po kakšnih mejah. Tudi to so govorili, da tisti inženir leta tam, ki jim je zemljišče delil in je enemu veliko odmeril, drugemu pa malo. In tisti, ki mu je premalo odmeril, ga je preklel. No, in zdaj nima mesta na drugem svetu. In zdaj nazaj hodi in želi tam popraviti mere. In tisti je kot kakšen plamen, so govorili. Jaz ga nisem videl, toda nekoč je veliko ljudi govorilo: »Spet sem videl fajamanglija, spet sem videl fajamanglija.« No, tisto je neka takšna para, ki pride iz zemlje, ko se zemlja pari. In para pride ven, saj tisto leta tudi podnevi, le da ga podnevi nihče ne vidi, ker je svetlo. Ponoči se pa vidi. Zdaj tega več ni. Pravijo, da prekleti inženirji nimajo pokoja na drugem svetu in hodijo nazaj, radi bi namreč popravili škodo, ki so jo povzročili. To je o fajamanglijih.

106 INŽENIR, FAJERMANDL

Jaz sem tako slišala, da so na njivi pokopali kakšno žival, je bila noter zakopana in je gnla. In tista je spuščala pline, ki so jih ponoči videli, podnevi pa ne, ker je podnevi tako svetlo. V nočni temi pa je žareče letalo, če so kaj pokopali, da bi zgnilo.

Matičetov: Kaj so rekli ti stari?

Rekli so, da letajo inženirji po mejah. Ki so umrli in tam niso imeli mesta. Fajermandl. Niso imeli mesta, ker niso dobro izmerili, nekomu so odmerili malo več, drugemu pa premalo. In so jih prekleli.

107 FAJAMANGLI

Ko sem bil še fant, smo ponoči hodili. Šla sva domov zvečer okoli enajste ure. In dva sva bila. Za nama je svetilo. »Ja, to ti zdaj pride, fajamangl.« Prišlo je do naju in naenkrat udarilo v tla in postala je tema. Midva pa sva tekla dalje. Tako je bilo takrat, to je bila resnica.

To je bilo okoli Matjaševcev izven vasi. To je resnica, to se ve, da so fantje hodili ponoči. In za nama je svetilo, svetilo. In tako lepo je pred nama padlo in izginilo. Midva sva pa tekla.

108 FAJAMANGLI

Vozil je iz Monoštra. In ponoči ... Ja, moj oče je vozil in je peljal pozno domov iz Monoštra. Videl je *fajamanglija*, ki je letal. Župnik pa ni vedel, kaj to zdaj leti, kaj je. Molil je k Bogu in se prekrižal. Konji pa niso šli z mesta, ker je pred konji čez letelo. To je resnica, to je bilo pred petdesetimi leti.

109 FAJERMAN

Moja mati je rekla, da je bil oče v gostilni in je prišla za njim z majhnim otrokom. In oče ni hotel iti domov, ker je bil že pijan. Mati je morala iti sama domov. In je prišla ven in je bila trda tema in se je spotaknila in rekla: »Naj nekdo pride, da mi bo svetil, da bom lahko prišla domov.« Takrat je priletel *fajerman* in ji svetil do doma, da je po poti videla celo iglo. Tako je svetil. No, pa jo je pospremil domov.

Matičetov: Kaj mu je rekla?

Pripovedovalka: Nič.

Matičetov: Je rekla Bog poplačaj?

Pripovedovalka: Nič, nič.

Matičetov: Se ni bala?

Pripovedovalka: Bala se je, bala, toda on ji ni nič govoril in ona njemu prav tako ne.

Matičetov: Kako je bil oblečen, tega ni rekla?

Pripovedovalka: Škornje je imel, lepo očiščene čevlje, nekaj velikega in lepe rokavice na rokah. In tako je šel sam. Kakor je ona šla, tako je tudi on šel.

Matičetov: Kako mu je rekla?

Pripovedovalka: *Fajerman, fajemandli.*

110 MERARJI, FAJAMANGLI

To so baje merarji, so bili nekoč inženirji. In so prekleti. In na drugem svetu nimajo mesta. Zato pa letajo po mejah tako žareče. To so ti *fajamangliji*, pravijo.

No, in sem se jaz peljal s konji domov iz Monoštra in se je tisto ponoči videlo. In se je z mano peljal gospod župnik. In me je vprašal, kaj to je. Rekel sem, da *fajmandl*. On tega še nikoli ni slišal ali videl in se je bal in se povlekel bliže k meni.

111 LUCIFER

Zdaj tega več ni. Nekoč, pred sto leti je hodil Lucifer. Tak, ki je jahal, žareči. Od ene strehe do drugega vrha. Sedel je na dimniku in jedel kašo.

Matičetov: Zakaj ga dandanes ni več?

Pripovedovalka: Pa kaj jaz vem. Kako naj naprej pripovedujem, če drugega ne vem. Na dimniku je jedel kašo.
Vlačil je verigo (...)
Tega pa res ne bom govorila.

112 PRIKAZNI NA MEJI – LUCIFER

Nekoč so se ljudje za meje tožarili ali pretepali. Tam je pozneje hodil Lucifer. In je zvečer zakuril velik ogenj in kar naenkrat je postal velik in žareč in je vlekel verigo gor in dol po tistih mejah, je kar naprej vlačil verige. In je tam meril.

113 FANT, KI SE JE NAUČIL PINJITI

Neki fant je ljubil dekle, ki je bilo siromašno, on pa je bil bogat. Siromašni pa so veliko bolje živeli kot ta fant. Nekoč ji je fant rekel:

»Poslušaj, kako to, da smo mi kmetje, pa ne moremo tako dobro živeti kot vi. Pravijo, da vi bolj mastno jeste kakor mi.«

»A, veš, naša mati imajo v eni škatlici mazilo, in ko malo mleka v pinjo vlijejo pa s tisto škatlico okoli potegnejo, se pinja napolni in lahko kar naprej pinjijo.«

Zdaj ji je on rekel, naj mu malo dá tisto škatlico, malo mazila. Ona mu ga je zares dala. On ga zjutraj prinese domov in materi pravi:

»Mati, če imate kaj smetane, prinesite, jaz bom pa pinjil.«

»Kaj hudiča pa ti je zdaj na pamet prišlo, da boš ti pinjil, saj tega vendar nikoli nisi delal.«

»Ne sprašujte, le dajte.«

Ni začel tam v sobi, kjer so bili ljudje, temveč je odšel ven. Zlil je malo mleka v pinjo, malce potegnil okoli in posoda je postala polna. Pinjil in pinjil je nekaj časa, naenkrat pa mu hudič na vrata potrka. Ko odpre, mu pravi:

»Veš kaj, če hočeš s tem mazilom pinjiti, se moraš podpisati v mojo knjigo in devetkrat priseči, da nikoli ne boš ne k Mariji ne k Bogu molil.«

On se je malo prestrašil in nekaj časa gledal, gledal, naenkrat pa je zgrabil pinjo in jo jezno vrgel v hudiča. »Bom se ti že jaz podpisal!« Tako je to naredil.

114 FANT IN NJEGOVA GOSPODINJA

Bil je človek, ki je služil na Nemškem. Tisti fant je bil iz Sakalovcev. Vsakič so šli k maši, gospodinja pa nikoli, bila je vselej doma. Fant si je mislil: »Kako to, da ta gospodinja nikoli ne gre k maši, ostali pa grejo vsi.«

Neke nedelje – miza je bila v kuhinji pri štedilniku, za mizo pa je bila klop – se je tam ulegel in močno smrčal, kakor da bi spal. Zbujajo ga, naj gre k maši. A bolj ko so ga gnali, bolj je smrčal. Ni pa spal. Opazoval je gospodinjno, kaj doma počne. Hej, zdaj pa

vsi ostali grejo k maši. Gospodinja pa je prinesla velik škaf pa neko vislico – kakor je bila nekoč metlica – in je tisto pustila pri škafu. Takrat so na škaf splezale krastače in izpljuvale za cel škaf smetane. On je vse tisto videl. In kar spal naprej.

Zdaj je gospodinja tisto odnesla ven in se na debelo namazala po vsem telesu. Po siroti se je najbolj namazala in rekla:

»Preko šibja, preko trnja, preko borov, preko dolov, boca frnc!« In je odletela.

Zdaj je ostal tam sam. Ni spal in je vstal. Našel je kapljico, jo pobral in se z njo namazal. Povedal je prav tako in odletel. Priletel je tja, kjer je bila gospodinja, notri v župnijsko klet. Tam so bile že tri. Vsega je bilo, krofov, mesa, in vse so že jedle. Gledale so zelo prestrašeno, ko je prispel on. Ona mu reče: »Ja, kaj pa ti iščeš tukaj? Veš, me te pa zdaj kar tukaj pustimo!«

»Ja, če me pustite, vas bom razkril.«

Tako ga niso smele pustiti v kleti, morale so ga izpustiti. Le da je on moral peš domov, gospodinja pa je spet letela. Tako so nekoč take močne čarovnice bile. Tisti fant pa ni več ostal tam, odšel je. Ni bil več tam, ni mu dišalo jesti, ker je vse tisto videl.

115

ČAROVNICE

Ob prazničnih dnevih, ne le za sveto noč, temveč za vsak veliki dan, za veliki petek in veliko soboto. Tam spodaj v naši vasi je Sabatin Kovač, ki je nedavno umrl, tisti je nekoč na veliki petek vstal, ker ga je oče zbudil, naj mu obesi gor tele, ker ga bojo zaklali in za veliko noč pojedli. Vstal je in obesil gor tele. »Ja, zdaj ne bom več šel spat, zdaj vzamem puško in grem ven na cesto in ustrelim zajca.«

Zares je šel ven na cesto in tam, kjer so Djančijeve njive, videl sedeti zajca. Misлил si je: »Šel bom dol, tu spodaj in ga od tam ustrelim.« Šel je dol, tam spodaj, in ko je že skoraj prišel do gozda, je videl, da sta bila tam že dva zajca. Šel je naprej tam spodaj, da ustrelji oba zajca. Tudi zajca sta se napotila od zgoraj navzdol. Ko je prispel tja dol, skoraj do konca, kjer je bil ogon in tista Ručkina njiva, je zavil ... Tam je pripravil svojo puško, imel je puško na dve cevi, nameril jo je med dva bora in obe cevi hkrati sprožil: »Dum ... Dum ...« Samo dim je ostal za tistim. Gleda, čaka, da se je dim malo razkadil. Zdaj pa je videl, da so bili že štirje zajci, ki so na dveh nogah proti njemu plesali. Zdaj je dal puško pod pazduho in vzel v roke copate in se odklatil proti domu. Gor do ceste se ni ustavil, ko pa je priteknel na cesto, se je oziral nazaj, če ne tečejo za njim. In to na veliki petek. V velikem tednu, saj to so praznični dnevi, se je to zgodilo Sabatinu Kovaču in je resnica. Tudi jaz sem bila nekoč pri Djirejšnjih, skupaj s kovačem, in sem ga vprašala, če je to res. To sem namreč slišala. Ampak ali je resnica? Ja, res je. Sam mi je rekel. Da je bila resnica, tako je bilo.

116a

ČAROVNICE ODVZAMEJO GOVOR

To je bilo na Verici tako, kajti zgodilo se je tam pri naših sosedih, tam gor pri tisti hiši. Tisti ljudje so že zdavnaj pomrli.

Tam so bile tri ženske, tri čaravnice. Nekoč pa je prišla mednje neka ženska, one so se prestrašile, da jih izda, in so ji odvzele dar govora. In tista ni mogla več govoriti. Imela pa je veliko otrok, tisti so odšli. Ena je ponoči k oknu prišla, ker so se ji smilili otroci, in rekla: »Veš, Minka,« tako ji je bilo ime, »tega ne izdaj, dokler bomo živeli! Jaz ti vrnem govor, saj imaš otroke. Kaj boš s temi otroki?«

Pa ji je tista čaravnica vrnila govor in je tista ženska spet govorila. Tista druga pa ji je govor odvzela in ni govorila. Zato je hudič, ah, če ima zla čaravnica veliko moči!

116b ČAROVNICE

Matere, ki so imele lepe otroke, so se zelo bale in so svoje otroke rade umazale in jih oblekle v razcapano obleke. Govorili so, da jih zato ne umivajo in jim ne dajejo lepih oblek, da jih ne bi kdo uročil. Če je bil kdo uročen, je zbolel. In tam ni bilo zdravnika, ki bi lahko to zdravil. V vasi pa so bile takšne ženske, ki so znale pripraviti neko vodo. So šli tisto žensko prosit, naj naredi vodo, ker če so s tisto vodo umili otroka, je spet ozdravel.

Česa takega zdaj več ni. Ne mislim, da bi lahko kdo v vasi to naredil. Tam v tistem potoku so vodo jemale, kjer mrličje čez nosijo. Tam pod tistim mostom so nabrale vodo, ki ni tekla nasproti, so vodo pod mostom zajemale. No, pa neke ključce so baje umivale tam notri in neko oglje so nosile in tolkle, pa neke žlice. Pobratiti je bilo treba travo s sedmih mejá in tisto je baje uporabljala. Kakor sem slišala od svoje babice.

116c UROČENO GOVEDO

Zdaj pa so še tako navado imeli: če voda ni koristila, so morali od tiste osebe neko cunjjo ali kos oblačila prinesiti. Tisto so zažgali in s tistim dimom otroka osmodili. Toda to se mu je moralo kar ukrasti, saj tisti ni smel vedeti za to, da so mu kaj odnesli. No, če je bil otrok uročen, je tako lahko ozdravel. Ravno tako je bilo z živino, ne samo z otroki. Če je imel kdo lepe telice ali bike ali krave, so jih prav tako uročili. In takrat so ravno tako imeli zdravila, s katerimi so jih zdravili. Ali oprati ali osmoditi ali nekaj ... ne vem pa, če koristi ali ne.

Nekoč je bilo to zelo razširjeno in še zdaj se govori, da nekateri rečejo: »Joj, joj, da mi kdo ne uroči goveda, ker je govedo lepo.« Nekateri nočejo, da bi kdo vstopil v hlev, da bi si ga ogledoval, ker lahko uroči živino ali svinje ali kar koli takšnega je. Na otroke so bili v starih časih zelo občutljivi.

To danes več ne velja, ne. Zdaj so že bolj razsvetljeni časi. Zdaj že zdravniki zdravijo bolezní, ne pa stare babe in stari dedi.

116d ČAROVNO ZDRAVLJENJE

Prej sem še nekaj pozabil povedati o tem, če koga uročijo. Če je tisti pogledal otroka ali živino in po tistem pogledal dol v tla, je tisto preminilo. Dete je umrlo ali govedo je

poginilo. Zaman so tam pripravljali vodo ali prali ali umivali ali žgali. Če pa je pogledal od strani, če ni pogledal na tla, je še bila pomoč. Na tla ni smel pogledati, ker bi takrat poginilo govedo ali svinja. Če pa je šlo za človeka ali otroka, tisti je moral umreti. In ni bilo zdravnika. In ni bilo vode in ne sežiganja in ne ničesar. To sem prej pozabil.

116e ZLE OČI

To so govorili, da takšne oči škodijo. Če je dete tri velike petke sesalo materine prsi, je tisto dete ali človek ... tiste oči so bile škodljive za človeka ali živino.

Vsem pridelkom je škodil človek, ki je tri velike petke sesal.

116f ČARANJE V HLEVU

Pri hlevu. V svinjakih, kjer so imeli svinje, in v hlevih. Obstajajo mesta, kjer zelo pazijo, celo ponoči pazijo, naj nihče ne hodi tam okoli, da ne bi kaj začaral. Pri živini ni bilo blagoslova, kot mi pravimo, ali v štali. Pravijo, če kakšne kosti nastavijo pod mostnico ali v jasli ali v svinjakih pod koritom, tam živina ne bo rastle in se bojo zaman trudili, ne bojo imeli pridelka. To so že v starih časih pripovedovali, da so jih našli notri v svinjaku ali štali. Bili so takšni, ki so dobre hleve imeli, niso bili še gotovi, vendar niso imeli pridelka. Hleve so podrli, no, in tu in tam našli kaj nastavljenega. Takrat so rekli, da zato ni bilo sreče pri živini, ker so bili začarani.

117 ČAROVNICA – KRASTAČA

Lani smo želi na polju in imeli pomočnika, ta nam je pomagal. Števakin Pejpi je bil, on rad hodi ljudem pomagat. Doma nima toliko dela in hodi kosit seno in tudi žet. Imeli smo kosilo in tam sedeli, ko je po strnišču prišla krastača. Človek težko prenaša to žival in jo rad odvrže z njive ali jo spodi. Tudi mi smo jo hoteli pregnati, odvreči. On pa je rekel: »Aj, pustite, naj bo. Nič ni treba narediti.«

Kaj je že bilo, tudi v Avstriji sta gospodar in gospodinja žela in jih je bilo še nekaj, ki so pomagali, in je prav tako prišla blizu krastača. Gospodar je vzel koso, da bi jo ubil. Gospodinja pa je rekla: »Ah, pusti jo, pusti, ne ubijaj je, naj živi.« In je še hrano vzela, so imeli neke cmoke, in je en cmok vrgla krastači, ki ga je ta tudi pojedla. In je izginila in je niso več videli. No, in so dalje želi in je bilo vse dobro.

V kratkem pa je bil sejem v sosednjem mestu. In sta onadva šla na sejem, gospodar in žena. Ko sta prišla na sejem, se jima je pridružila gospa. Onadva je nista poznala, ona pa je rekla, da ju pozna, da sta dobra človeka. »Gospodinjo imam rada pa gospodarja tudi. Vsakemu bom kupila majhno darilo.« In je šla in je gospodinji prinesla lep robec za na glavo, mi pravimo ruto, in kravato, tisto ob praznikih zvežejo okoli vratu. Ne vem, kaj je pravo ime. »To nesita s seboj za spomin.«

Vsak nese svoje darilo domov. No, in se pogovarjata: »Kako to, da nama je ta to zdaj kupila? Saj ji nikoli nisva nič dobrega storila, ona pa pravi, da sva dobra človeka. Gospodinjo imam rada, pa vas, gospodar, prav tako, pravi.«

Prideta domov, a njemu je bila čudna tista kravata, ni je hotel nositi. Šel je, je bil blizu hiše sadovnjak in lepa sadika, zvezal je kravato okoli nje. Gospodinja pa je svojo ruto nosila na glavi. No, v kratkem je začela tista sadika veneti, listje se je sušilo in sadika se je posušila. No, potem so rekli, da je bila to čarovnica, ki jo je hotel gospodar tam ubiti, gospodinja pa tega ni pustila in ji je celo hrano dala. No, in to je bila tista ženska, ki jima je kupila darilo na sejmu. Pravijo, da se čarovnice rade prikažejo v podobi krastače.

Nekoč je živel kovač, ki je imel dva pomočnika. Eden od njiju je izgledal slabo, drugi pa dobro. Mojster ga je vprašal: »Ti, kako pa to, saj dobivata oba enako hrano in opravljata enako delo, ti pa tako slabo izgledaš? Drugi pa ne.«

Tudi prijatelj mu je rekel: »Vidiš, jaz nič ne morem. Saj imava oba enako delo, in se ti kar naprej pritožuješ, da si zjutraj zmeraj utrujen, ko vstaneš.« On pa se je prijatelju potožil: »Ja, prijatelj, ti ne veš, kaj je. Jaz moram ponoči postati konj. Ponoči pride ženska, ki da uzdo name, in jaz moram vso noč biti konj in vso noč sedi na meni in jo moram nositi.« Rekel je: »Ti, prijatelj, jutri se uleži na mojo posteljo, jaz pa bom ležal na tvoji. Pa bom videl, kako to bo.«

Res, naslednji večer se je ulegel v njegovo posteljo, zamenjala sta se. Ja, ko je prišla polnoč, je prišla ženska z uzdo v rokah, hotela mu jo je na glavo nataktniti. On pa je že slišal šumenje, vzdignil roko in udaril. Odbil jo je, da mu je ni zadela na glavo. Vzel je uzdo in jo dal ženski na glavo. Ja, ženska je v tistem hipu postala konj. Ja, on jo je zajahal in odjezdil. Ja, gleda, ni imela podkev. Odpeljal jo je v kovačnico, tudi prijatelja je zbudil. Podkovala sta jo in jo spustila, naj gre.

Zgodaj zjutraj je mojster rekel: »Kako to, toliko je že ura, mi pa še nimamo zajtrka in kosila.« Onadva se spogledata in eden reče: »Ja, naša gospodinja je zelo bolna. Včeraj pa ji ni bilo še nič.«

Mojster gre tja gledat, ona res leži v postelji in je zelo bolna. »Kaj pa ti je?« Ja, nič ni rekla. Tudi pomočnik je pristopil in rekel: »Ja, pod odejo poglejte in ji bo boljše.« Ja, pogledal je, na rokah in nogah je imela podkve. »Ja, kaj je to?« On je povedal, kako se je to zgodilo. Ja, mož ni o tem ničesar vedel.

Ta pomočnik je pripovedoval. Prvi je rekel: »Ja, vsak dan sem bil konj. Zajahala me je in me peljala daleč v gozd. Tam je bila lepa jasa, veliko se jih je tam zbralo. Tam so se posvetovale. Plesale so in imele ohcet. Saj se bojo proti jutru naveličale. Spet me je zajahala in sem jo moral zgodaj zjutraj peljati domov.«

»No, jaz nisem o tem ničesar vedel, dobro, da sta mi povedala.« So sklicali srenjo in on je tam pripovedoval, kako je, kako se godi in kakšna je bila njegova žena, ki je bila čarovnica. Obsodili so jo na grmado. Navozili so velik kup. Na sredo grmade so jo posadili, prižgali in jo sežgali.

To je pripovedoval moj oče.

119 ČAROVNICE

Tudi to mi je pripovedoval oče, kako je takrat, ko je bil še deček, kot fant hodil ponoči okrog. Skupaj z drugimi. No, bili so zunaj na griču in so prišli noter z gričev. Enemu griču pravimo Grebenšček. Prišli so noter z gričev, ven na pot. No, drugje ne vejo, kako je naša vas razdeljena z griči in dolinami. Pelje pot in teče potok, en jarek in ena dolina.

Oni so prišli ven na pot in tam videli, da se po dolini nekdo pelje s kolesom. Svetilo je, žareče letelo. Tam so čakali, saj bo že prišlo mimo in bojo videli, kaj je.

Zares, ko je prišlo dol do poti, je bila neka stara baba z lanterno – kot so bile nekoč, v njih je gorela majhna svečka – in je stokala »hrm, hrm«. Ja, kaj pa ste vi za ena? Baba pa »hrm, hrm«. Stopala je dalje, bila je tam majhna gostilna.

No, oče je drugi dan pripovedoval, kaj se jim je zgodilo, da se je tam po dolini neka ženska pripeljala z motornim kolesom. Ko je prišla do njih, pa je šla peš. Potem pa se je ta baba še jezila, da si je to baje Fincin Štefji izmislil, da se baba z motornim kolesom in kolesom vozi. Ne vejo, kaj je tisto bilo, tisto ni šlo peš. Tista baba pa je bila čaravnica. O tem, v kakšni obliki je prihajala dol po dolini, je (moj oče) velikokrat govoril. In ni lagal, ker se je to res zgodilo. Kako se je baba tja pripeljala, ali na metli ali na kolesu ali peš.

V tistem času so veliko govorili tudi o čarovnicah. Da so jih, ne vem, gor na drevo spravili in jih sem pa tja vodili. To je bila zgodba mojega očeta, ki sem jo pripovedoval. To ni bil *fajamangli*, to je bilo nekaj drugega.

Pripovedoval je (oče) tudi, kaj se jim je zgodilo, ko so prihajali z gričev. Bili so nekje pri dekletih, saj jih je bilo več. Dva sta bila prav tako pri sosedovih, enemu je bilo ime Miška, drugi pa je bil Jožef. Vstopijo, oče je malo bolj zaostal, ker se je z dekletom dalj časa pogovarjal. Skozi gozd je bilo treba iti, da je prišel na ravno, na pot blizu doma. Ko je prišel iz gozda na jaso, je slišal, da sta druga dva že skočila v domačo hišo, ker so vrata počila. Kako to, da sta ta dva tako hitro stekla? Ja, ustavil se je in videl, da se pred njim nekaj premika. Stoji, tisti počasi stopa, gre proti njemu. No, to je neka pošast. Od vrha do tal je bila vsa bela, velika, široka, visoka, vse. No, kaj neki pa to zdaj bo. Gre k njemu, počasi, počasi stopa, ja, sam ne more uiti, ostali pa so že vsi zbežali. Ni pomoči. Lahko bo kar koli, lahko se zgodi kar koli. Vseeno ni zbežal ali kaj takega. Stopil je nazaj in našel sadiko z majhnim kolom, na katerega je bila privezana. Skočil je tja po tisti kol in ga dvignil: »Razbijem te, če si božja ali vražja, jaz te zdaj ubijem.« »No, ne nori, Štefji!« To je bil tudi eden od sosedovih fantov, ki si je dal rjuho na glavo in šel strašit fante. No, še sreča, da (oče) ni zbežal. Je pa zmeraj govoril, da ga smrt išče. Rekel je še, da mu je bilo žal, da ga ni udaril. Njemu se ne bi zgodilo nič, tisti pa takšne norčije zganja, da ponoči straši ljudi. Tudi to je bila resnica.

120 ČAROVNICE

Neki sosed, kjer sem zdaj doma, je bil še fant. In je imel rad neko dekle v sosednji vasi. Večkrat je hodil tja k njej, ko sta bila mlada. Tista pa mu je nekoč rekla, tisto dekle:

»Ti, v sredo pa ne pridi! Drugače lahko zmeraj prideš.« »Kako pa to, da mi zdaj praviš, naj takrat ne hodim? Pa menda nimaš koga drugega rada ...«

In on je kljub temu prišel tja. Prišel je zraven okna, v sredo, vse polno žensk je bilo. Plesale so in se oblačile. Vsaka je imela neko mazilo, ki si ga je namazala pod pazduho, in je on vse to videl. Pa »hip-hop«, in so vse odšle. On pa je vstopil v tisto hišo in si nekaj od tistega mazila tudi sam namazal. Tudi on je rekel »hip-hop« in prišel na svatbo. Med njimi je plesal, veselo so igrali, jedli krofe, pili vino, vse. Vso noč. Ko pa je postajalo svetlo, se je prebudil. Znašel se je na vrhu nekega visokega bora. Ko je bil na svatbi, je spravil v žep nekaj krofov in lepe kozarce, iz katerih so pili vino. Vse to je spravil v žep, da bo pokazal doma. Zgoraj na drevesu se je zbudil, komaj je prišel dol.

Ko je prestrašen prispel domov, je segel v žep, (da vidi,) kaj lepega je prinesel domov. Polno konjskih iztrebkov, tisti bokali pa so bili svinjski parklji. In je to prinesel domov, takrat je videl. Tista pa je bila čarovnica, tista njegova. Nikoli več ni šel k njej. Nikoli. To je resnica, to ni laž.

Matičetov: Je bilo to na Seniku?

Pripovedovalec: On je bil s Senika, hodil pa je v Čepince.

Matičetov: Svinjski ...?

Pažlot. Svinjski parklji na taci.

Pripovedovalec: Ko svinjo zakoljejo in poparijo, ji nohti odpadejo. In tisto je kot majhen kozarec. Lahko se natoči in kaj popije iz njega.

Matičetov: Kako se pravi?

Pripovedovalec: *Pažlot.* On se je pa ves dan slabo počutil, ves dan, ker je tam na svatbi celo noč pil konjsko scalino in jedel konjsko oné – konjski drek. Skoraj je bilo po njem, tistega dekleta pa nikoli več niti pogledal ni.

121a ČAROVNICA – KRASTAČA PODARI KRAVATO

Nekoč sta mož in žena žela pšenico. In je žena prinesla možu kosilo. Usedla sta se in jedla. Približala se jima je krastača. In je mož rekel ženi: »Ti, ubij to krastačo, hudiča!« »A, ne, naj bo, naj živi!« je rekla ona. Takrat ji je vrgla cmok, naj ga poje. Krastača ga je pojedla in odšla.

Naslednje leto je (žena) šla v Mariazell. In je tam prišla neka ženska, ki je rekla: »Ali té pa té ženske ni tu?« »Kako da ne, kaj želite?« »Naj pride sem k meni, da ji bom nekaj povedala.« Takrat je odšla tja in ženska ji je rekla: »Veste, vi ste meni dali cmok. Jaz vam zdaj dam dovolj pijače in jedače in vsega. Možu pa nesite domov kravato, ker me ni ubil.«

Ženska je pojedla, popila in odšla domov. Pride domov in reče možu: »Ti norec, vidiš, hotel si ubiti krastačo, pa kako lepo kravato ti je poslala.« Mož pa je vzel kravato in jo zvezal na drevo in drevo se je posušilo. Če bi si jo zvezal okoli vratu, bi se on posušil.

Matičetov: To ste slišali govoriti na Seniku?

Pripovedovalka: Na Seniku. Oče mi je to pripovedoval.

Matičetov: Ali ni povedal, pri kateri hiši se je zgodilo?

Pripovedovalka: Ne. Tega pa ni.

121b KRASTAČA

Krapanca (krastača), potem govorimo še *žaba* in *korat* (rega). Žaba je tista majhna, korat je malo večji, krapanca pa je tista, ki jo najdemo v gozdu in je grda. Tisti mi pravimo krapanca. Korat je manjši, zeleni korat (zelena rega), obstaja pa še bolj črn korat. Vse to je korat. V vodi. Kadar žanjejo s koso in jo najdejo tam na strnišču, tisto je krapanca.

121c ČAROVNICA – KRASTAČA

Tudi to je bilo tam, naprej od Gradca. Neki kmet je kosil žito. Šel je kosit žito in je kosil. V času kosila mu je žena prinesla kosilo. Usedla sta se tam, da bosta jedla. Žena je prinesla cmoke. Vzela sta cmoke in mož je začel jesti. Ona pa je opazila, da je prišla zraven krastača iz strnišča, ven iz snopa ali svežnja, ki je bil pokošen. In žena jo je opazovala. Videla je, da ju tudi krastača gleda. »No, ti, vrzi ji vendar cmok, naj gre s poti.« Nato je on vrgel cmok, krastača ga je pojedla in se počasi odvlekla s poti.

Naslednje leto je ta človek prišel v Gradec nekaj kupovat, živel je nekje blizu, v tisti pokrajini. Takrat ga je tista ženska, ki je bila krastača, videla skozi okno in ga prepoznala. Klicala ga je, naj se ustavi, naj pride tja. »Veste, nisem pozabila, ko ste kosili žito in je žena prinesla kosilo, cmoke. In ste tudi zame vrgli enega. No, to sem jaz, ta gospa. Za to vam dam jaz ruto, dajte jo ženi.«

Dala mu je lepo ruto, on pa jo je vzel in krenil proti domu. Doma je povedal, kako je bilo, toda žena rute ni vzela, da bi jo dala na glavo. Je pa on imel sadiko, posajeno sadno drevo. Z ruto je privezal sadiko h kolu, da je veter ne bi polomil. Sadika se je posušila. Tako, če bi ruto dobila žena, bi se ona posušila. Toliko se pove.

Matičetov: Zakaj je ta bila krastača? Ta gospa iz Gradca?

Pripovedovalec: Ne vem.

Matičetov: Se je kaj pregrešila?

Pripovedovalec: Ona se je spremenila v krastačo, je pa bila tudi tako dobra. Nekoč so govorili, da se čarovnica spremeni v krastačo. Ampak to ni resnica.

122 ČAROVNICA DA VOJAKU KROFE (KONJSKE FIGE)

Moj oče je rekel, da je takrat, ko je bil pri vojakih in je prišel domov na dopust, imel dekle. In takrat je šel k njej. Ponoči je šel skozi bukovje. In so pri nekih bukvah bile čaravnice. In so tam igrale in plesale, jedle so krofe in vse drugo. Takrat so prišle takoj tudi k njemu in mu slekle in obesile plašč, naj z njimi jé in pije. Tudi on je jedel. Ko je minila polnoč in je hotel iti domov, ni bilo nikjer ničesar več. In so mu dale v cekar krofe za domov. In je zgodaj zjutraj opazil, da so bili notri konjske fige. Kajne?

123 ČAROVNICE PLEŠEJO POD HRUŠKO

- No, in potem je dedek hruške nabiral, kajne?
- Ja, ampak tega niti sama ne vem, on mi je tako govoril. Da so baje tukaj v kovačnici plesale čaravnice. No. In ni smel domov. Takrat so kurile, saj so bile baje čaravnice. In je dolgo hodil in ni mogel priti domov.
- Kaj pa je pri živi meji tako ropotalo?
- Baje so zelo plesale pa vse. In je moral iti nazaj, ker je najprej samo do poldneva hodil, ker je imel od tam ženo. In ko je prihajal domov, so ga povsod čakale čaravnice.
- Kakšne hruške je takrat nabiral?
- Tu čez je imel hruške.
- So tisto dale čaravnice?
- Ne, dedek jih je pobiral in jih dal na živo mejo. Takrat jo je videl.
- Ja, da je bila v živi meji in se je živa meja močno tresla, zato se je zelo prestrašil. Tekel je noter. Tista ženska je bila čaravnica.

Matičetov: Ste jo poznali?

Pripovedovalka: On jo je poznal.

124 MLAJ (TAKRAT ČAROVNICE ŠKODIJO ...)

Matičetov: Danes je sedmi marec, kajne?

Danes je sedmi marec. Ja, pravijo, in tudi na koledarju na steni, kamor smo pogledali, kaže, da je danes mlaj. Moj rajnki oče je rekel, da mlaj ni takrat kot na koledarju. Zaradi čarovnic ne piše točno v koledarju. Da čaravnice ne bi vedele, kdaj bo mlaj. Ob tistih petkih, ko je mlaj, one baje zelo škodijo. In lahko, če bi vedele, kdaj je mlaj, naredijo veliko škode ljudem in pri živini. Ne vem, ali je kaj resnice na tem ali ne. Rekli so mi, da ni treba gledati koledarja, ker koledar laže, ne piše resnice.

125 MLAJ

Matičetov: Vaša mati pa je rekla: če mlaj pade podnevi ...

Pripovedovalka: ... če takrat pade, se vreme izboljša. Če ponoči, pa je deževno.

Matičetov: Se smeti?

Pripovedovalka: Ja, takrat se vreme skisa, če pade ponoči.

126 LUNA

Matičetov: Je mlaj, kaj pa pride potem?

Po mlaju pride prvi krajec, potem pride polna luna, po tistem spet upada, pride zadnji krajec. No, pa po zadnjem krajcu je spet na vrsti mlaj.

Matičetov: Kaj je na sredini, mlaj ...?

Mlaj, po tistem prvi krajec, po tistem polna luna ... in potem spet upada, postaja manjša, potem pa zadnji krajec. No, pa po tistem pride spet mlaj. Včasih je tako, da se v mesecu dni luna petkrat spremeni. Na začetku, če je takoj prvega mlaj, bo v tistem mesecu še enkrat mlaj. O tem so govorili, da je takšen mesec nevaren, ker je bolehen. Ko se luna petkrat spremeni. Tisti mesec je bolan.

Matičetov: Kaj pa, ko se mesec skrije?

Potemni se. Tistemu pravimo, da se je mesec potemnil. Tudi sonce se potemni. Temu mi pravimo potemljenje. Ja, nekoč niso vedeli, kaj je to, ko se potemni. Takrat so rekli, da je sonce zašlo za hrib ali da je mesec prišel za hrib, da je hrib zakril mesec in ga ne vidimo. Niso vedeli, kako je, kako se to dogaja. Zdaj to ni več skrivnost, saj vsak ve: ko se mesec potemni, so sonce, mesec in zemlja v isti liniji in zemlja zakrije sončevo svetlobo proti mesecu in se mesec ne vidi. Ko pa se sonce potemni, je mesec pred soncem in mesec zakrije sonce, da ga ne vidimo. To se ve in ne bi več niti verjeli, da je prišlo za hrib.

Matičetov: Kakšen hrib?

A, kar neki hrib, pod velik hrib.

127 BOG IN FIŽOL

Ko je Bog ustvaril svet, je pozabil na fižol. Nakar se je spomnil, da ni ustvaril fižola. Kje naj ga zdaj vzame? Takrat ga je izrezal iz dlani, zato imamo zdaj na dlani luknjo, ker je tam izrezan fižol.

128 BOG IN FIŽOL

Bilo je prav tako o fižolu. Pozabil sem dodati, da je Bog pozabil ustvariti fižol, in ko je bilo vse ustvarjeno, se je spomnil, da fižola še nima. Kje pa naj vzame material za fižol? Moral je izrezati iz dlani človeka, no, iz tistega je ustvaril fižol. To sem pa pozabil ...

Matičetov: Ne od samega sebe?

Ne od samega sebe, temveč od človeka, ki je bil že ustvarjen. Vse druge stvari so že obstajale, le fižola še ni bilo. No, pa ni imel iz česa več narediti in je moral iz človekove roke vzeti fižol. Zdaj pa ima človek na roki vdolbino, na dlani.

129 PERUN UDARI

Matičetov: Kako pravijo, če pride grmenje?

Pripovedovalka: Grom udari.

Matičetov: Ali kako se reče?

Pripovedovalka: Ali Perun, da Perun udari.

Matičetov: Kaj je ta beseda, Perun? Ne veste?

Pripovedovalka: Ko grmi in kam udari. Udari in zadene.

Matičetov: Uporablajo besedo Perun samo za to?

Pripovedovalka: Ja, ja, samo za to. To edino.

Matičetov: Perun ali grom ...

Pripovedovalka: Grmenje je, ko grmi. Ko dalj časa tako grmi. Ko udari, tisto pa je, da je grom udaril.

Matičetov: Ko se posveti?

Pripovedovalka: Tisto je blisk.

130 PERUN UDARI

Bili sta dve ženski, ki sta bili sami v gozdu. In sta orali in kaj takega delali, ko je stara rekla mladi: »Ti, Perun, naj Perun vate udari!« Mlada pa je kar pustila tam staro in stara ni mogla sama orati. Rekla je: »Zdaj si pa orji sama!«

Na Verici, Grofojca.

131 PERUN UDARI

Matičetov: Kaj je to?

Kadar grmi, kadar udari, je to Perun.

Matičetov: Perun?

Perun, pravijo.

Matičetov: Samo takrat, kadar udari?

Ja, kadar udari, pravijo, da je »udaril Perun«.

Matičetov: Kaj naj bi to bilo, Perun? Ne veste, kaj naj bi to bilo, Perun?

Ne vem. Tako govorijo, tako sem slišal. Ja, ja. Baje je Perun udaril. Če kam udari, pravijo tako.

Matičetov: Ali niso za otroke rekli, če ...

»Naj te odnese,« tako so govorili. Če so bili jezni in so hoteli, da otroci ubogajo.

132 PERUN

Matičetov: Kaj je to?

Grom.

Matičetov: Kako se še reče? Zakaj ne pravijo grom? Kako pravijo?

Grom udari.

Matičetov: Grom udari ali tudi ...? Kako pri vas pravite?

Perun naj te vzame.

Matičetov: Otroke? Komu se reče, naj te Perun ...?

Kdor je poreden. Če je kdo poreden, se mu reče: »Perun naj te vzame.« Ali pa: »Perun naj vate udari.«

Matičetov: To v Slovenski vesi?

V Slovenski vesi.

Matičetov: Ne veste, Perun ...

Jaz mislim, kadar grmi. Kadar grmi, kar udari, tisto.

Matičetov: To, da je Perun ...

133 PERUN UDARI

Matičetov: Dedek, kaj je to, čemur pravijo Perun?

Perun?

Matičetov: Perun, kaj je ta beseda?

Ta beseda?

Matičetov: Ja.

Ta beseda je tako, to je strela, ki blisne, ki udari, veste, baje Perun udari.

Matičetov: Perun udari?

Ja. To. To, kar tukaj govorijo, Perun baje udari. Ja, kadar se bliska in grmi. In takrat udari. Takrat baje Perun udari.

134 KAJ SE DOGAJA OB NEVIHTI

Matičetov: To ste rekli prej, kaj je dedkov oče storil, ko je videl, da je oblačno ...

To sem pa slišal pripovedovati svojega očeta, kako sta se njegovega očeta oče in dedek bala. Eden se je bal oblakov, drugi pa ne. Moj pradedek se je veselil, če se je močno oblačilo. Ko so prihajali grdi oblaki, je šel in odprl okna, vrata in vse. »Bog daj, da bi tako treskalo, da se bo vsa zemlja tresla.« Zakaj pa? »Ja, če zelo grmi in se zemlja strese, se zemlja zrahlja in bo pridelek dober.«

No, moj dedek, oče mojega očeta, on pa se je zelo bal oblakov. In so okna zapirali. Eden je odpiral, drugi pa zapiral. Takrat je bil zmeraj prepir, saj se je eden bal, drugi pa veselil, če je grmelo.

Matičetov: Kaj je govoril?

»Bog daj takšno grmenje, da se bo zemlja tresla.« Če namreč močno grmi, se tudi zemlja malo premakne. Zares, to sem tudi sam opazil, da zazvoni in se strese, ko zagrmi. In ne vem, če je res, da po tistem postane zemlja rahla, ali ne. On je to verjel in tudi večkrat pripovedoval. Od mojega pradedka in dedka.

135 VOZNIK V MESECU

Mesec je bil nekoč tako svetel, da ni bilo nikoli noči. Kar naprej so morali delati. Živel pa je hlapec, ki ni mogel počivati. Gospodar mu niti minuto ni pustil, da bi počival. In on je preklel mesec. Mesec pa ga je potegnil k sebi. Zato zdaj mesec ni čist, pač pa v njem vidimo, kako vozi kočijaž. To sem slišala o mesecu.

Matičetov: Nekoč je bil čist.

Ponoči je bilo tako svetlo kakor podnevi. Takrat so ljudje zmeraj delali. Bil pa je neki gospodar, ki hlapca ni pustil počivati, naj samo dela. Takrat pa ga je preklel. In mesec ga je vzdignil in zdaj je s konji in vozom vred v mesecu.

Matičetov: Kdo je preklel?

Hlapec. Tisti delavec ga je preklel, hlapec je preklel mesec. Tisti pa ga je baje vzdignil.

136 HLAPEC V MESECU

Naša babica je večkrat pripovedovala, da je nekoč mesec svetil celo noč. Živel pa je neki gospodar, ki je kar naprej priganjal svojega hlapca, naj gre orat. In je šel in je moral delati celo noč in cel dan. Zelo se je utrudil, takrat pa je preklinjal, naj mesec ponoči več ne sveti. Od takrat Bog ni več pustil, da bi mesec svetil, zato je ob polnoči zmeraj tema.

Matičetov: Ali niso govorili, da se še dandanes vidi ta hlapec v mesecu, da ga je mesec potegnil k sebi?

Tega jaz ne vem.

Irena Pavlič: Potem smo si mi v sorodu, kajne?

Matičetov: Kako ji je bilo ime?

Z Lejvcinimi smo sorodniki ... Z Erišinimi ... Ali vi niste od tam ...

Moja mati ...

Matičetov: Res?

Ona je bila Trejza.

Matičetov: Trejza, kako še?

Pisali so se Teréz Korpics.

137 HLAPEC V MESECU

Neki hlapec je oral in preklel mesec. Tisti pa ga je potegnil gor z voli vred. No, in so baje oni tam notri v mesecu.

Matičetov: Tega niso rekli, kje je to bilo ...?

Tega ne vem.

138 ZVER HOČE UKRASTI MESEC

V Indiji in na Kitajskem, tam so rekli, da hočejo ukrasti mesec ali sonce. Takrat so vse pse privezali in ljudje so zelo lajali, da bi prestrašili tisto zver, ki hoče pojesti mesec. Do takrat so lajali, lajali, da je mesec dobil nazaj svetlost. Bili so veseli, da so pregnali zver, ki je hotela pojesti mesec. Ko se je sonce potemnilo, takrat pa so rekli, da je hotela zver pojesti sonce. Takrat psi niso smeli lajati, so lajali ljudje.

Matičetov: Pa to ste prebrali ...

Pripovedovalec: Ja, to mi je oče pripovedoval. Ja, verjetno je to kje prebral.

139 VSAK ČLOVEK IMA ZVEZDO

Vsak človek ima zvezdo, ko umre, pa ta zvezda ugasne. Zvezda, ki je na nebu. Tiste, ki so zelo svetle, so svete, imajo svetega človeka na zemlji. Nekatere pa so takšne majhne, drobne, tisti ljudje so bolj grešni. No, zdaj te velike, ki tako lepo svetijo, niso več naše. To so otroci. Mi nismo več tako sveti, da bi naše tako močno svetile.

Matičetov: Vsak človek ima zvezdo? Ko je živ?

Pripovedovalka: Ko živi. Ko umre, se zvezda utrne.

140 DOLOČANJE ČASA PO SONCU

Ko sije sonce, lahko izvemo, koliko je ura. Človek, kakor je velik, mora pogledati svojo senco in jo tako postaviti, kakor sije sonce. Tako ravno in izmeriti s koraki. Drug za drugim, koliko korakov je dolga senca, toliko je ura.

141 ZVEZDE

Matičetov: Za zvezde ne veste, katere so imeli?

Zvezda Jutranjica, ozvezdje Veliki voz, Kosci, »Majhna množica otrok«, Rimska cesta, Večernica.

142 ZVEZDE

Moja mama je rekla, da lahko tisti, ki se ves dan posti, jé takrat, ko se na večernem nebu pojavi zvezda Venera.

143 ZVEZDE

Tudi o Rimski cesti obstaja kratka pripovedka. Pravi, da je Cigan kradel slamo in jo nosil na plečih ter raztrosil. Zato se tam vidi Rimska cesta, kjer je tako gosta zvezdna megla ali – kakor rečeno – kjer je Cigan izgubil slamo. Takrat so ga ujeli, ker so po sledeh prišli tja, kamor jo je odnesel.

Matičetov: Koga so ujeli?

Cigana so ujeli, ker je puščal sled. Kjer je nesel slamo in jo trosil. Ni mogel uiti, da bi se skrnil, ker je za sabo puščal slamo. In so šli po sledi in Cigana ujeli. Dobil je kaznen, ki si jo je zaslužil, ker je ukradel slamo.

144 RIMSKA POT

To je govoril stari Radašič, namreč *Rimpaut*, da je Cigan slamo kradel in jo raztresal. Zato je tam tako svetlo nebo, ker je tam slamo nesel.

Stari Radašič je bil stari gostilničar, krčmar po slovensko. No, in je to gostom tako pripovedoval, malo za kratek čas pa da bi goste malo zadržal tam. Pripovedoval jim je, da bi malo več iztržil.

145 ZVEZDE

Matičetov: Kaj so vedeli o zvezdah, kakšne zvezde so poznali?

(Skozi po vasi?)

Matičetov: Ne, zvezde ...

Zvezde?

Matičetov: Kakšne zvezde?)

Ja, tega pa ne vem, ker so tukaj veliko govorili o zvezdah. Da obstaja Večernica in da so neke tudi druge zvezde.

Matičetov: Bila je Večernica? In katera še?

Še več jih je bilo, in nekatere ... kako so jim že rekli, ne morem niti povedati, kako so jim rekli. So govorili, da je bila baje neka druga zvezda in hkrati tudi jutranja.

Matičetov: Jutranja ...

Večernica in potem še zjutraj, ki zgodaj vstane, in tako so vedeli, da je že čas, saj se dviguje ...

146 GOSTOSEVCI, KOSCI ...

Stare matere so rekle, da mora imeti vsaka ženska pet otrok. Saj je zvezd v ozvezdju Gostosevcev, Plejad prav tako sedem. Oče, mati in pet otrok, to je ena družina. In vsaka družina mora imeti pet otrok. Tako so stare ženske govorile mladim.

Matičetov: Te *Kokošje* tudi vi poznate?

Tudi, tudi poznamo.

Matičetov: Pa koka, kvočka ste rekli ... Katere zvezde so to? Ne veste ...

Za te ne vem.

147 ZVEZDE

Matičetov: In Kosci? Rekli ste, ko so hodili k zornicam ...

Ja, ko so hodili k zornicam, so pazili na to, mati moje stare matere, da je bila to njena ura. Ko so te (zvezde) zašle, je zvonilo. Takrat je bila ura šest. Ko so bile nad hišo te zvezde, so šli k maši. K zornicam, ja, jutranjim mašam.

148 MAVRICA

Matičetov: Kaj so rekli o *peterlogu*?

Jaz o tem ničesar ne vem ...

Matičetov: Kako da ne?

Na mavrico se ne sme kazati s prstom, ker so naši starši govorili, da se nam roka posuši, če bomo s prstom kazali na njo.

In če se kdo postavi pod njo, ga mavrica potegne gor.

149 MAVRICA

Drugega ni. Toda to je resnica, da se pod mavrico ne da postaviti, da ne gre, da bi se postavil pod njo. Ko prideš na kraj, ona gre že naprej. To se ne more zgoditi, da bi se kdo postavil pod njo. Mavrica se giblje, ni na enem mestu.

Pravijo, da obstajajo posebne barve. Rumena je kruh, druga vino, rdeča je kri. In tudi pravijo, da to nekaj pomeni. Radi govorijo: če ima veliko rdečega, bojo vojne.

Matičetov: Vsaka mavrica ali prva, ki se spomladi prikaže?

Tega niso povedali, za vsako mavrico so govorili. Toda nima vselej enakih barv. Če močnejše dežuje ali če močnejše sije sonce, ima gotovo drugačne barve. So pa govorili tudi o tem, kar so videli: ja, bo dobra letina, bo veliko vina, ker je veliko vinske barve. Če pa je bilo veliko rdeče barve, da se bo spet kri prelivala, da bo kmalu vojna. So radi tako govorili, za barve na mavrici.

Govorili pa so tudi o zvezdah: če se veliko zvezd utrne, ne vem, če letijo iskre iz zvezd, in pogosto letijo, tudi takrat bojo kmalu vojne. Govorili so tudi, ne vem, nekdo pač, če letijo zvezde s severa na jug, da tisto pomeni vojno. Tudi to je bilo o zvezdah in mavrici.

150 MAVRICA

Če ima namreč tri, rdečo, belo in zeleno ... Če je veliko vina, je rdeče večje. Če je veliko kruha, je belo, če pa je veliko ...

Matičetov: In to kdaj, samo ko se prvič vidi mavrica? Ali kdaj? Kdaj to? Ne vsaka, samo ko se prva mavrica vidi? Spomladi ali kdaj?

Kadar se oblači. Ko neha deževati, je mavrica.

151 MAVRICA

Pri nas v Slovenski vesi pravijo, da je sveti Peter postavil *plaut*.

Matičetov: Kaj je to *plaut*?

Plaut – plot. Plot je postavil.

Matičetov: Aha, zato da je to. In kako vi temu pravite?

Plot.

Matičetov: Petrov plot?

Ne, samo plot. Tako se pravi, da je sveti Peter postavil na nebu plot.

To radi pripovedujejo pri nas in tudi v drugih krajih, da obstajajo neke Sibilske knjige, ki jih je napisala Sibila v času kralja Salomona. Sibila je bila prerokinja, ki je vedela vse o svetu od začetka do konca. Ona je vse to zapisala v devetih knjigah. Ko je imela vse to zapisano, je odnesla tistih devet knjig kralju Salomonu naprodaj. Kralj Salomon jo je vprašal, po kakšni ceni jih prodaja. In je povedala ceno, kralj Salomon pa je rekel, da je to malo drago. No, če je drago, pač ne bo prodala – in se je vrnila domov, vseh devet knjig je odnesla domov. In je sežgala tri knjige od tistih devetih.

Naslednji dan je nesla šest knjig nazaj kralju Salomonu in jih spet ponujala, da jih proda. No, spet za tisto ceno kot prvi dan za vseh devet. Takrat pa je kralj Salomon rekel: »Včeraj jih je bilo devet, zdaj jih je samo šest. Še vedno je drago.« Ja, ona niti za cekin ne popusti, cena ostaja ista. Ja, tega ne bo kupil, ker je drago. »No, če vam je drago, pa jih ne prodam!« In jih je odnesla domov.

Naslednji dan je spet šla ponujat kralju tiste knjige. Imela je samo še tri, druge tri je spet sežgala. Vprašali so za ceno. »Ja, za tisto ceno kot prvi dan in prejšnji dan.« »Ja, drago je.« Ona za manj ne proda. No, takrat je že videl, da ne more barantati z njo in da ne bo znižala cene. Takrat je tiste tri knjige odkupil. Tiste knjige so potem hranili v neki cerkvi, kakor je že bila. In je tista cerkev nekoč pogorela. In vse tiste knjige, ki so bile v cerkvi, so zgorele. Bile so knjige velike vrednosti, videli so, da je bila v njih zapisana vsa

Spremljevalka raziskovalcev na Gornjem Seniku Vera Gašpar (na desni) (foto: Mirko Ramovš, 5. 3. 1970, arhiv GNI ZRC SAZU).

zgodovina sveta: kaj vse čaka to zemljo in ta svet, kakšne težave bojo in kakšne posebnosti bojo imeli živali in ljudje, in še o noši. Zapisano je, da bojo proti koncu sveta ljudje veliko trpeli in da bojo po zraku letali železni ptiči. In da bo skozi pet ženskih čevljev sonce sijalo. In da se bojo ženske oblačile kot moški in se ne bo poznalo po laseh, ali je kdo ženska ali moški. In še to, da bojo kokoši popoldne nesle jajca. In takrat, ko so te knjige zgorele, so povabili vse pismouke, ki so bili veliki duhovniki, in še druge, ki so kaj vedeli o tistih knjigah. Takrat so se zbrali tisti, ki so kaj vedeli, in tako tiste knjige obstajajo še danes. Saj so tudi v naši vasi in drugod na Madžarskem in morda v vseh krajih sveta.

To niso knjige, ki bi bile natisnjene, prepisujejo se dalje z roko. Toliko vem o Sibilskih knjigah.

Matičetov: Jaz imam tukaj v roki eno takšno knjigo, ki sem jo danes dobil in sem mislil, da bom imel kaj časa, da jo pogledam. Prosil bi vas, če mi jo posodite, da jo odnesem v Ljubljano in prepisem ter nato vrnem.

Pripovedovalec: Ja, mirno jo lahko odnesete in mogoče boste imeli kaj koristi od nje. Prepisite jo in poskrbite, da se ohrani. To je že slabo, prepisala je mati moje žene. Dam vam jo za prebrati, prepisite jo in jo širite dalje, da se ohrani za bodoče čase.

Matičetov: Ali je to napisano z vašo roko?

Júlia Labritz: To je napisano z mojo roko.

Matičetov: Ni vaša mati ...

Júlia Labritz: Ni mati, to sem prepisala jaz iz materinih knjig.

Matičetov: Ste to prepisali?

Júlia Labritz: Prepisano je, ja.

Matičetov: Bilo je prav tako na roko?

Júlia Labritz: Napisano je bilo prav tako na roko. Mati je zapisala pri mojih desetih letih, takrat je zapisala in je rekla, da tega ne bo doživela, da bi ženske hodile v moških oblekah in napol nage ter da bojo imele čudno skrajšane lase. No, dočakala je. Ženske se oblačijo v moške obleke ...

Matičetov: Ali ima ona še zapisano?

Júlia Labritz: Tudi ona še ima zapisano.

Matičetov: In se ne ve, ni zapisano, kdaj, od koga ...?

Júlia Labritz: Kako da ne, ima to. Ima. Joj, tisti so umrli že zdavnaj. Ima prepisano tisto ...

Matičetov: Je zapisala, od koga je ...?

Júlia Labritz: Od koga je, to ima zapisano. Ja, ko boste prišli, bomo (knjigo) prinesli in vam jo damo, ja.

Ferenc Labritz: Tudi ona ima zapisano, od koga je sama prepisala. To pa je ona že od matere prepisala. Tudi mati ima, od koga je prepisala.

Matičetov: Kaj ste vi slišali, mamica, o tej Sibili, kaj je bila ona?

Kraljica Sibila se je imenovala. In je prišla h kralju Salomonu, kralju je prinesla devet knjig. In jih je tako drago ponudila, da jih kralj Salomon ni hotel kupiti. Takrat je tri sežgala.

In jih je ostalo šest. In za tistih šest je hotela toliko denarja kot za vseh devet. In jih kralj Salomon spet ni hotel kupiti, ker so bile drage. Takrat je spet tri sežgala. In nato je preostale tri vendarle kupil za enako ceno, kot jo je postavila za vseh devet. No, in zdaj je vse to notri, zdaj.

Matičetov: Ste to vi prepisali leta '15?

Ja, petnajstega leta sem to pisala.

Matičetov: Kdo vam jo je takrat posodil?

Ja, Sabaulini.

Matičetov: Sabaulini ...

Sabaulin Lujzli, bil je star človek.

Matičetov: On jo je imel, ampak je ni prevedel iz nemščine ...

Iz nemščine je prevedel.

Matičetov: On sam, ali ...

On sam.

On je bil rojen Nemeč in se je naučil slovensko. Tako je prevedel v slovenščino.

Matičetov: A on sam?

On sam, ja. On je bil rojen Nemeč, iz nemškega jezika se je naučil slovenskega. In nato je nemško knjigo prevedel v slovenski jezik. Tako od takrat obstaja ta slovenska Sibijska knjiga.

Matičetov: In kdaj je umrl ta Sabaulin?

Alojz Gašpar se je pisal.

Matičetov: Alojz Gašpar? Koliko je bil star, ko vam jo je petnajstega leta posodil?

Joj, takrat že dobrih šestdeset, sedemdeset let. Takrat ni več dolgo živel, ker je zatem umrl.

Matičetov: Jo je imel od drugih ali jo je imel sam?

Sam jo je imel.

Matičetov: Od kod je prišel? Ne veste, od kod ...

Tega ne vem. Iz katerega kraja, tega ne vem.

On ni imel otrok. Še zdaj stoji tam hiša, bomo šli mimo tiste hiše, v to smer, kjer so stare hiše. On ni imel otrok. Imel je rejenko, ki jo je vzel k sebi. In po tisti je zdaj drugi rod.

Matičetov: Ali še ona živi?

Ne živi več. Zdaj živijo njeni otroci, sin je tam pri tisti hiši.

154

MARIJA VRNE FANTU ŽIVLJENJE

Bila je vojna, bila je svetovna vojna, velika, veliko ... (ne sliši se dalje)

... segel je po njegovi duši. Kar naprej je kričal: »Pravični sodnik, ta duša je moja. Kajti veliko je grešila, kradla je.« Marija pa ga je zmeraj zagovarjala: »Sinek moj dragi, ni zato kradla, da bi zase bogastvo spravljala, temveč je bila prisiljena, da bi si svoje življenje malo podaljšala.«

Hudič je naštel veliko grehov, Marija pa ga je zmeraj zagovarjala pred svojim sinom.

Takrat pa je Marija rekla: »Sinek, povrni tej duši življenje in bo tebi služila. In takrat boš ...«

Hudič ni mogel vzeti duše, Marija pa je molila: »Povrni ji življenje, ta duša bo služila tebi.« Takrat se mu je kolcnilo in se je končalo sojenje.

No, zdaj je tam živel, ostal je pri tistem starcu. Takrat je njen oče hotel, naj jo on poroči, njegovo hčer. On ni nikoli rekel »ne«, očetu ni nikoli rekel »ne«. Oče je zmeraj tako hotel. Živel so lepo, nekoč pa je oče povabil svoje sorodnike, svojo družino. Jedli so in pili. Naj vsak pove kakšno pripoved. Ko so se veselili in je bil on na vrsti, (namreč) ženin, je rekel: »Odpustite mi za to, kar bom povedal. Prišli ste na moje slavje. Jaz pa tega ne morem storiti, kar želi oče.« »Zakaj pa ne?« so rekli vsi. »Zakaj ne?« »Ne, ona je moja druga mati. Moja mati me je rodila na ta svet, ta pa mi je povrnila življenje, da živim. Bil bi že med mrtvimi, zdaj sem pa tu. Ne morem tega storiti.«

Takrat pa so že uvideli in so dalje lepo, v miru živeli. Če niso umrli, živijo še danes.

Matičetov: Je to pripovedoval oče?

Pripovedovalec: Oče je pripovedoval, prebral je. To je zapisano.

V tisti knjigi, v kateri je oče to bral, sta zapisana vas in leto, veliko je zapisanega. Ne vem, kje je tista knjiga, ali to je pripovedoval oče, to je bila preveč lepa zgodba. O tem, kaj se je zgodilo s tem Janezom. On je bil na sodbi v hribih. Pokoro mu je naložila Marija.

155

NEKDO, KI SE JE DRUGIČ RODIL

Bil je nekdo, ki je govoril, da se je že drugič rodil. Da on čuti, da je nekoč že živel. In mu niso verjeli, češ da takega ni, da to ni res. In je rekel, da je to res, da je to tudi on slišal od starih ljudi, stari so to že vedeli, da se mora vsak človek dvakrat roditi.

Matičetov: Pa so se mu smejali?

Ja, smejali so se in se norčevali. Da je nor, ko tako govori, on pa je odvrnil, da ni, da je to res.

Matičetov: Kaj je bil, eden iz tistega mesta?

Ja, v mestu, v Sombotelu je to bilo, v neki gostilni, kjer so se zbrali.

Matičetov: Ali je bil iz mesta?

Ja, iz mesta, Madžar, ki je delal na železnici.

Matičetov: Katerega leta je to bilo?

Leta 46 je to bilo. To sem jaz na lastna ušesa slišala, ko so tam pripovedovali.

Matičetov: Kaj je bil on?

On je bil železničar, ki je imel rdečo kapo.

Matičetov: Je bil že star?

Bil je že starejši, tako v petdesetem letu, ki je to pripovedoval. Izobražen človek. Rekel je, da priseže, da je res, saj je njegova babica to večkrat povedala, tako je res. Da se mora vsak človek dvakrat roditi.

ZGODOVINSKE POVEDKE

156 ČRNA MLAKA

Kjer pelje pot iz Števanovcev v Slovensko ves, so črne mlake. In pravijo, da se je tam nekaj pogreznilo. Druga črna mlaka pa je v Andovcih. Ljudje pravijo, da se je tam pogreznila velika cerkev. Da se še zdaj vidijo opeke, kajne? Opeka se vidi in še kaj.

Matičetov: Sliši se zvon, kajne?

Še zdaj so tam razvaline in ljudje pravijo, da je bila tam velika cerkev, ki se je pogreznila.

157 KIP V MODINCIH IN TURŠKA KRALJICA

... tista turška kraljica ga je vnetila, ki ga je poslala. Želeli so ga razstreliti, toda opazili so jih. In so jim ga odvzeli.

- Ali je bila to resnica?

- To je resnica, tako je zapisano. Mi nismo videli, toda tako je v berilu.

»Saubach« je baje bil. To je tista voda, ki tam noter teče, tam se je baje s konjem spotaknil in padel. Tam so ga ustrelili. No, in so ga potem tukaj pokopali. Saj je tu postavljen kip.

- Ej, pa vi ste nam pokazali, veste, ko so s teto ...

Pa še napis ima. Tukaj v Modincih. Madžarsko pravijo *Nagyfalva*, nemško je *Mogersdorf*, slovensko pa mi *Modince* govorimo.

158 TURKI NA SKLAUŠKINEM BREGU ZAKOPLJEJO ZLATO TELE

- Dedek! Pa tistega vi ne veste, ko so Turki prišli sem in so na Sklauškinem bregu pokopali zlato tele ...

- To samo tako go(vorijo) ...

- Res?

- To so stari ljudje tako govorili, ker so bili nekoč ljudje neumni. Da to ni bilo tukaj na Sklauškinem, temveč tam zgoraj na zgornjem Makinovem bregu. Tam. Da so baje ženske nosile ven zemljo, ki so jo izkopale, češ da je tam denar.

Matičetov: Kje je to bilo?

Na Sklauškinem bregu. Oni pa pravijo, da na Makinovem bregu. Makini so hiša, tako so jih klicali.

- In zakaj takrat niso našli zlata?

- Saj ga ni bilo.

- Baje so preklinjali in tako je zlato vedno dalje, zlato tele se je dalje pogreznilo, kajne?
- Ja, tako so govorili, tako je moj pokojni oče govoril. On je bil takšen fant in v vasi je bila neka ženska ...

159 ŽENA, KI JE ZAKOPALA DENAR

Matičetov: Še enkrat povejte, kako je bilo ...

Ja, Boga so imeli, ampak jaz ne vem, katerega leta je to bilo.

Matičetov: To je vseeno.

Toda to ni trajalo dolgo. Vem namreč za žensko, ki je to bila in je še dolgo živela. Imela je še dva otroka, fanta. Ja. In tista je to napravila, da je tukaj nekje denar zakopan, ja. In na proščenje je prav tako šla, svetnica, pravijo. Z mladimi je od doma hodila na proščenje. In si je takrat poiskala tudi par, ki si ga je hotela, saj hodi vsak v paru.

Matičetov: In so jo imeli za Boga? Prej ste drugače rekli.

Za Boga so jo imeli, to žensko.

160 NENAČADNA VAHTA

Tudi to se je zgodilo v Pestszentlőrincu. Nekdo je umrl. Zbrali so se – ne vem, če je tudi pri vas navada, da za pokojnega zvečer molijo k Bogu. Tisti, ki so molili k Bogu, so bili v drugi sobi, ne tam, kjer je bil mrlič. Imeli so več sob, v tisti sobi, kjer je bil mrlič, ni bilo nikogar, vsi so molili k Bogu. Ko so molili in zmolili, je naenkrat nekdo vstopil. Imel je na sebi obleko, ki jo je imel mrlič, in v tisti je prišel. Ko je hotel v sobo, se je ustavil pri vratih. Vsi so utihnili, kaj je zdaj to, nobeden se ni upal vprašati. Eno dekle so vseeno nagovorili, naj vpraša, kaj hoče.

No, tisti pa je odgovoril s tankim glasom: »Toliko in toliko očenašev, pa to in to, in ko to zmolijo, bo končano in on bo rešen.« No, in je tam tako stal, ko so dolgo molili, naenkrat pa se je mrlič obrnil nazaj. No, v tisto sobo ni hotel nihče iti. Tisto pa je dolgo trajalo. Mrlič je dolgo tam stal, nato pa odšel. Ko je vse to minilo in je tekel čas, približevalo se je jutro, so šli gledat. Mrlič je nag ležal na tleh. Brez oblek. Nag na tleh.

Tisto so pa bili tatovi. (Razumete, kaj so *tauvange*?) Prišli so noter in je bila obleka v sobi, v omarah. Vzeli so obleko in vse in še mrliča so slekli, kar je imel na sebi. Tisti drugi je bil tat, ki se je tako oblekel, da se oni niso upali ven. Kar pa je bilo tam oblek in drugih vrednosti, so vse odnesli; takrat so ugotovili, da so hodili tatovi. Takrat pa so že vse izropali in odnesli. To je bilo.

161 NAMESTO STRIČKA SO POKOPALI FIŽOL

Na Štajerskem (v Avstriji) so velike planine, vasi so oddaljene druga od druge. In tam ne morejo priti ne do trgovine ne do gostilne. Tam si morajo že jeseni pripraviti živež za

vse leto. In če se pri hiši kaj zgodi, ne morejo priti do zdravnika, ne do doktorja, ne do cerkve in nikamor. In če se zgodi kakšna nesreča ali imajo mrliča, ga ne morejo pokopati. Da pa mrlič ne bi začel zaudarjati, že poleti poskrbijo za krste, kamor spravljajo mrliče.

No, imeli so bolnika, ki je vmes umrl. Dali so ga v krsto in ga odnesli na podstrešje. Tam zmrzne in mu nič ne bo. Imeli pa so še eno skrinjo, v katero so nasipali fižol do pomladi. No, in ko se je odtalilo in so lahko šli s planin: »No, zdaj bomo strica odpeljali na pokopališče in ga pokopali.« Res, dajo ga na voz in ga odpeljejo na pokopališče. Že je bilo vse zabito, pripravljeno. Na pokopališču pa ga lepo pokopljejo, malo jočejo za njim in grejo nazaj domov.

No, tudi zemlja se je segrela in so hoteli orati in saditi, pripravljajo zemljo. Spet grejo na podstrešje, po skrinjo s fižolom. Grejo gor, prinesejo dol skrinjo, jo odprejo in najdejo strička. Namesto strica so pokopali fižol, stric pa je ostal doma. Fižol je tam v grobu kar rastel in so nekaj dela prihranili, da ni bilo treba vsakega posebej saditi, so vse na kup posadili. No, odpeljali so še strica in z njim pognojili fižol, naj lepše zraste.

Matičetov: Tudi to je oče pripovedoval?

Tudi to je oče pripovedoval, ker je v mladih letih veliko hodil v Avstrijo delat. No, in tam so Avstrijci pripovedovali, kaj vse se godi v njihovih planinah. Ali je bila resnica ali ni bila. Mogoče je bila laž.

Matičetov: Kaj je delal oče?

Tam je hodil k zidarjem. Na začetku pomladi je odšel. Oče in mati, oba sta hodila, in cela vas. Tam so si zaslužili. Lepe denarje. Celo poletje so tam delali, jeseni pa so prišli domov in za denar kupili živež za zimo. Tako je bilo v teh krajih, drugega zaslužka ni bilo. Tovarn ni bilo, da bi tam delali, pa so hodili delat k zidarjem v Avstrijo. Mercelauh, v posebne kraje, v Dalmacijo, vrag si ga vedi, kam vse so hodili.

162

V RODBINO SE JE ŽENIL

Nekoč se je nekdo poročil v rodbino. Ta človek je pasel konje in bil pri konjih. Ko je ponoči pasel konje in ležal pri vratih, je prišla k njemu smrt. Rekla mu je:

»Francek, pridi, nekam bova šla.«

»A, jaz ne smem od tu stran, tukaj imam konje pa mi zbežijo.«

»Nikamor ne odidejo, tu bojo, kjer so zdaj. Pridi, ne bom te peljala na slabo mesto, greva na ohcet.«

»Malo bi pa res bilo dobro,« in gre z njo. Prideta na gostijo in vstopita skozi vrata. Notri veselo igrajo in plešejo, onadva pa se postavita v kot. Njemu so dajali veliko pijače in jedaače, kajti njega so videli, nje pa ne. Drugi ljudje so videli le njega. Ko so nehali plesati, je ona naenkrat priskočila k ženinu in mu prerezala vrat. Temu je postalo slabo, ljudje so ga ujeli. »Joj, ženinu je slabo, ženinu je slabo.«

Ja, slabo mu je, ženin je umrl. Francek je vse to videl, ostali ljudje pa ne. Takrat je smrt stopila k njemu in rekla: »Pridi, Francek, zdaj bova šla.« Odšla sta nazaj h konjem. Konji so še zmeraj bili tam, kjer so bili prej. On se je ulegel, nje pa ni bilo več in je ni več videl. Ležal je in zaspal. Ko se je vrnil domov s konji, ni hotel ničesar

več delati, kar naprej je spal in tretji dan umrl. Tretji dan je tudi on umrl, prej pa je samo spal, ker je tisto videl. Tako se je zgodilo. V rodbino se ni dobro ženiti, to je resnica. Pravično je bilo.

163 DIVJE GOSI SE SELIJO V TOPLE KRAJE

Moj dedek je pripovedoval, da so v tistem času imeli gosi; še zdaj imajo eno. Jeseni, ko so divje gosi letele nad našo hišo, so zganjale hrup. En naš gosak se je vzdignil in odletel z divjimi gosmi. Tistega gosaka ni bilo celo zimo, odšel je. Spomladi pa so opazili, da je gosak priletel nazaj, takrat, ko so prihajale nazaj gosi. Bila sta ga sama kost in koža, bil je čisto shujšan, ker se je zelo mučil. Domača žival ni navajena, da bi toliko letala po zraku. To je resnica, saj so pred kratkim neki moški s hriba, ki so nosili mleko, pripovedovali, da se je nekoč pri Fincinih zgodilo, da je gosak odletel z divjimi gosmi in spomladi prišel nazaj. Ali je resnica ali ne, jaz nisem videl.

ŠALJIVKE IN ZBADLJIVKE

164 VERIČANI

Veričani so v *pütri* (vrču) kašo kuhali. Kaša je zelo vreła, zato so nanjo streljali. In so rekli, da bojo oni Veričani.

165 RITKAROVCI

V Ritkarovcih pa so na streho vlekli bika, ki jim je rit pokazal. Takrat so rekli, da bojo oni Ritkarovci.

166 ANDOVCI

»Andovci, bandovci, po naši poti hodijo.«

Matičetov: Vsaka vas ima take ...

Zbadajo se.

Mi smo tako govorili: »Andovci, cmoki.«

Otkovci pa so bili *Börgölini*.

»Otkovci, suhi gobci.« Iz tistih pa smo zmeraj tako norce brili.

»V Andovcih sesedeno mleko z vilico jeste,« smo jih tudi mi vselej zbadali.

Matičetov: Ko pridem drugič v Andovce, bom vprašal, kaj so oni vam govorili.

167 SAKALOVCI

Grabili so, niso pa vedeli, kako je treba grabiti. In so proti bregu grabili. Ko pa so jedli, so imeli kolač kruha in ... kruh jim je ušel in se po bregu dol kotalil. Takrat so videli, da je boljše dol grabiti in od takrat zmeraj dol grabijo in ne gor. Gor proti bregu.

168 SAKALOVCI

Matičetov: Stric Feri, kako je to bilo, ko so Sakalovčani ...? Ko so zvonili?

Ja, jeseni, ko se je češnjevo listje rdeče obarvalo, so mislili, da gorita gozd in gora. Takrat so zvonili in klicali gasilce, da bi gasili. Ko pa so gasilci prišli, so vprašali, kje je ogenj. »Saj je tam vse rdeče, ker gori.« »Tisto vendar ni ogenj, tam se češnjevo listje suši.« Pa ni bilo treba zvoniti. To se je zgodilo v Sakalovcih.

Pa še nekaj. Pravijo, da v Sakalovcih pospravljajo vse, ko je zeleno, le ajdo, ko je bela. Ko je cvetela ajda, je letel naokoli bel prah in so začeli zvoniti, češ da ajda gori. Da njiva gori. Gasilci so spet prišli gasit, a ni bilo nobenega ognja. Ajda je cvetela in tisto se je kadilo.

169 SAKALOVCI

- Kako so se rogali Sakalovčanom?
- V Sakalovcih so zvonili megli.
- Zakaj?
- Zakaj, ja, bila je gosta megla in so grabljali, ker so mislili, da gori. Zato so zvonili.

No, zdaj pa je to sramota. No. Tukaj pa so zvonili, ker so baje denar izvlekli ...

Matičetov: Kaj so v Sakalovcih rekli za Slovenčarje (prebivalce Slovenske vesi), za vas? Tudi Sakalovci vam niso ostali dolžni ... Kaj so vam rekli oni, kaj so govorili?

Nazaj so govorili, drug drugega smo zbadali.

Matičetov: Kaj so govorili?

Oni so govorili, da so Slovenčarji baje zvonili denarju, ki so ga izvlekli, nato pa padli noter ...

170 SAKALOVCI

... da Sakalovci niso bili tukaj, na začetku vas ni bila tukaj. Bila je tam zunaj, kjer je Borovnjak. Tam zunaj ...

Matičetov: Zakaj so prestavili vas?

Spravili so jo noter k hiši.

Matičetov: Zakaj?

Tega jaz ne vem, zakaj, noter so šli. Potem pa so se tistemu zmeraj smejali, saj je zaspal in ostal tam, Borovnjak. Baje je zaspal, drugi pa so odšli.

Matičetov: Kako je zaspal?

Kako? Spal je. Ni vstal zgodaj, ostali pa so zgodaj odšli. Zgodaj zjutraj.

Matičetov: So imeli kaj, so se dogovorili ...?

Ja, to veste, da so se morali dogovoriti. Ko so kam šli. No, in potem so tukaj vse izlili, v jamo tukaj.

Matičetov: So tekli ali kako?

Vsi, cela vas. Samo eden je baje ostal tam.

171 SAKALOVCI

Obstaja takšna navada, da se ena vas norčuje iz druge. Da so tako neumni.

V Sakalovcih, tam baje žanjejo vse zeleno, ko še ni dozorelo. Zeleno. Ajdo in repo, tisto pa belo. Ker ajda belo cveti, takrat pa še ni zrela. In tudi repa je bela, ona je itak vedno bela.

Žetev mora biti bela, kajti takrat je zrela. Pravijo, da oni zeleno žanjejo, ajdo pa belo. Ajda pa ni zrela, ko je bela, saj belo cveti. In tudi repa je zmeraj bela. To pravijo za Sakalovčane.

Sakalovčani pa spet za drugo vas kaj povejo. In tako ena vas na drugo trosi takšne.

Matičetov: Kaj pravijo Sakalovčani za Seničane?

Ja, oni pa spet govorijo, da mi grabljamo listje gor po bregu.

172a ŠTEVANOVCI

Zgodilo se je v sosednji vasi, v Števanovcih, poleti, ko je bilo v kuhinji in zunaj veliko muh. In so vzeli veje in metle, muhe pa iz kuhinje in hodnika spodili gor na podstrešje. Po lestvi so jih vse spodili gor, vse so bile tam zgoraj. Nato so odmaknili lestev, da muhe ne biogle priti nazaj v kuhinjo.

Števanovčani pa pravijo, da se je to zgodilo na Seniku.

172b ŠTEVANOVCI

V Števanovcih pripovedujejo. Neki fantiček je prišel v vas k neki hiši in je baje vprašal: »No, kje pa so oče?« »Oče grdijo. Nikogar ni doma.« »Kje pa so?« »Oča grdijo, mati prdijo, Ana pa naga doma.«

Matičetov: Kaj je hotel reči, kako bi Seničani rekli?

On je povedal resnico. Oče so *grdili*, ograjo okoli hiše so gradili, da bi bila živina na varnem. Mati so pa predli, zdaj se več ne prede, *prdijo* na kolovratu, predli so. Ane pa *ne ga*, ni doma, ker ni bila doma. In je rekel, da je *naga* doma. To pa je grda beseda.

173 CIGAN MED SPOVEDJO KRADE

Zdaj pa o nekem Ciganu, kako se je spovedal. Šel je v župnišče, da se bo spovedal, približevali so se namreč prazniki. Stopi v hišo, pa ni bilo nikogar. Tam je visel lep klobuk, na obešalniku. Snel ga je. Gre dalje v drugo sobo, spet ni bilo nikogar. Tam je bil lep molek, po našem pravimo rožni venec. Imel je zlat križec. Vzame ga in si ga obesi okoli vratu. Gre dalje in najde župnika.

»No, Cigan, kaj želiš?« »Joj, gospod župnik, rad bi se spovedal.« »No, dobro boš storil, če se hočeš spovedati. No, poklekni torej.«

Vzame štolo in jo vrže nase, Cigan pa tam kleči. »No, začni se spovedovati.« »Ja, stopil sem v prvo sobo in snel klobuk.« »Dobro si storil, Cigan. Drugo.« »Ko sem stopil v drugo sobo, sem dal nase križ.« »Dobro si storil, Cigan.«

Takrat, ko se je spovedoval, je imel duhovnik uro v žepu brezrokavnika. Vmes mu jo je Cigan iz žepa potegnil. In govori dalje: »Ko sem stopil v tretjo sobo, sem ukradel uro.« »Ja, to moraš vrniti.« Cigan potegne ven uro in jo daje nazaj. »Meni je ni treba,

vrni jo tistemu, komur si jo ukradel.« »Saj sem jo vračal, pa je ni hotel vzeti.« »No, pa naj bo tvoja. Si storil še kaj drugega?« »Ničesar drugega nisem storil.«

Ja, in ga je odvezal in sta šla v cerkev. No, in ga je obhajal in je Cigan mirne duše odšel, saj so ga odvezali in obhajali. Ko je (župnik) prišel domov, stopi v sobo in vidi, da ni klobuka. »No, njegove ciganske matere! Ta je pa klobuk odnesel!« Takrat si je že mislil, kaj bo dalje. Ja, gre v drugo sobo. »Joj, ni rožnega venca, ni zlatega križca.« No, Cigan pa je že zbežal. No, kot zadnje pa še ura. Ja, niti ure ni v žepu brezrokavnika. Ni pa mogel ničesar očitati Ciganu, saj je Cigan vse priznal, kar je ukradel. Rekel mu je, da je dobro storil, Cigan je bil očiščen grehov, je pa zelo bogato nakradel.

175

CIGAN MED SPOVEDJO KRADE

Nekoč je živel star Cigan, ki je bil malo gluha. Ni hotel iti v cerkev k spovedi in je odšel raje v župnišče k duhovniku, da ga spove. Ko je vstopil v župnišče, je prišel v prvo sobo. Tam je visel klobuk, ki ga je snel z žeblija. V redu, ni bilo nikogar. Gre naprej v drugo sobo. Tam je visel rožni venec z lepim zlatim križcem. Ni bilo nikogar, vzela je rožni venec in ga dal nase. Gre v tretjo sobo. Vstopil je v tretjo sobo, tam je našel duhovnika. Gospod ga je vprašal: »No, Cigan, kaj hočeš?« »Lepo prosim, k spovedi sem prišel.« »V redu, poklekni.« Pokleknil je. »Zdaj se izpovej svojih grehov.« Takrat je opazil, da je duhovnik imel uro, in jo je gospodu vzela iz žepa. Duhovnik tega ni opazil. Vzela je uro. No, zdaj se je spovedoval. »Vstopil sem v prvo sobo in snel klobuk.« »Cigan, dobro si storil.« »Vstopil sem v drugo sobo in dal nase križ.« »Cigan, dobro si storil.« »Ko sem vstopil v tretjo sobo, sem ukradel uro.« »Ja, uro si ukradel? Uro vrni tistemu, ki si mu jo ukradel.« »Tistemu sem jo dajal, pa je noče vzeti.« »Potem je ura tvoja.« Duhovnik ga je odvezal: »Z Bogom.« Cigan je ukradel klobuk in molek, duhovniku pa uro. In je Cigan odšel z Bogom.

175

DUHOVNIK RAZKRINKA MLATIČE

Nekoč so gospod župnik v župnišču imeli mlatiče. Takrat so imeli še veliko zemljišče in velik pridelek. In so imeli mlatiče. Bili so neki nerodni mlatiči, niso preveč pritiskali na cepce. Večinoma so samo malo zmlatili, potem pa so jih opoldne, ko je bilo treba iti na kosilo in so jih vabili, opazovali pri delu. Ko so mlatiči pograbljali slamo in jo zmetali na kup, so jim rekli, naj pustijo delo in pridejo h kosilu.

Res grejo na kosilo, medtem pa so se župnik ulegli v slamo. Zdaj bojo preizkusili, kako mlatiči na cepce pritiskajo. Mlatiči so pojedli kosilo in grejo nazaj, da bi omlatili slamo, ki so jo pustili pred kosilom. No, pa (posnema mlatenje).

»No, dobro, zdaj obrnimo okoli in mlatimo z druge strani.« In ko so obrnili, so duhovnika iz slame obrnili. Duhovnik niti opazili niso, ko so ležali v slami, saj sploh niso pritiskali na cepce. No, tako so dobili plačilo in so se morali pobrati, ker so imeli z njimi več škode kot koristi.

To se je zgodilo nekoč tukaj in morda tam ... za kratkočasenje je bilo tudi to dobro.

176

DVA SIROMAKA SPRAVLJATA PRIDELEK

Nekoč sta živela sama dva stara siromaka, babica in dedek. Imela sta z žitom posejano veliko njivo. No, babica ni hotela delati. Žito je bilo že preveč zrelo, dedek pa ni vedel, kaj naj z babico. Ne pa ne. Babica je rekla, da te velike njive ne moreta pospraviti, ker je tako velika in ona več ne vzdrži. To se je dogajalo tako dolgo, da dedek ni več vedel, kaj naj z njo, na koncu pa jo je vendar prepričal. Babica je vsak dan pritekla na njivo, tekala okoli nje in kar naprej govorila:

»Joj, ti velika njiva, le kdaj boš požeta, le kdaj boš požeta?«

On pa je kričal nazaj z njive:

»Danes malo, jutri malo, pa bom gotova.«

Babica to zasliši, priteče domov, dedek pa naprej. Ona pravi:

»Veš kaj, nekdo mi je kričal z njive. Pravi: Danes malo, jutri malo, naslednji dan malo, pa bom požeta.«

Babica pa hajde ven, vsak dan sta malo žela in je bila njiva gotova.

177

ROMARICE PRI SVETI TROJICI SE NAPIJEJO

Ko so nekoč od nas še hodili na romanje k Sveti Trojici, so bile neke babe pijane. So šle in v gostilni kupile za pet krajcarjev žganja in za pet krajcarjev kruha. Potem so ju zmešale v skledo in ju tako jedle. Bile so pijane in so videle, da je cerkev stala na bregu, gostilna pa v dolini. Gledale so skozi okno in govorile: Kako to, romarji so vendar hodili okoli Trojice, zdaj pa Trojica hodi okoli njih. Tako so bile pijane.

178

ŠALJIVKA O KUKI IN STARI BABI

To so naši radi govorili: »Stara baba čebulo oplela in jo na riti *kuka* ugriznila.« *Kuka*, to je takšna žival, ki na njivah zelenjavo uničuje in jo poje. Za kratkočasenje so naše matere rade govorile: »Stara baba čebulo oplela in jo na riti *kuka* ugriznila.« To je majhna črna žuželka. Ima majhna koščena krila, s katerimi lahko tudi po zraku leti.

179

DA NE BI JECLJAL

Nekoč je neki kmet okopaval in je mimo njega prišel jecljavec in ga vprašal: »Kaj tako grdo trnato okopavaš?« »Česar ne moreš izkopati.« »Kaj da ne, lahko se izkoplje. Obstaja pomoč,« je rekel jecljavec. No, kmet vpraša jecljavca: »No, pa mi zaupaj, kakšna pomoč obstaja.« »Malo zbetonirati pa trava ne bo več rasla.« »Ja?« Tisti kmet pa je jecljavcu rekel, da tudi za to obstaja pomoč, da ne bi jecljal. Kaj pa naj stori? Naj ne govori, pa ne bo jecljal.

Po tistem pa je ta jecljavec nekam odpotoval. Gre na kolodvor, na železniško postajo. Gre do voznega reda, kako kaj grejo vlaki. In tam pristopi k železničarju in ga vpraša:

»Go-go-gos-po-pod že-že-že-lezničar, bo-bo-dite ta-tako do-dobri in mi po-povejte, kdaj bo š-š-šel v-vlak v Győr.« »Č-če n-ne b-bi me-mene vpra-prašali, bi š-še do-dobili v-vlak. Zd-daj v-vam pa je že od-odšel ...«

Prišel je jecljavi potnik in vprašal železničarja, kje je stranišče. Ker mora iti. »Ja, stranišče?« Preden sta se zmenila, je tistemu ušlo v hlače.

PREROKOVANJA, ŠEGE IN NAVADE

180 PREROKOVANJE PRIHODNOSTI NA SVETO NOČ

Tega vi ne veste, kako so stari ljudje nekoč pripovedovali, kako so imeli ognjišče in kaj vse so delali. Kako so nanj sipali pepel in vse to. Na sveto noč.

Takrat so to lepo pripravili in se je na tistem pepelu pokazalo vse, kar se je pri tisti hiši tisto leto zgodilo. Če je krava poginila, so kravo odrli, če je bil mrlič, so mrliča oblačili. Če je poginil pes, so odrli psa. Vse tisto so tam počeli. Zdaj pa se je tisto na pepelu pokazalo.

181 NA SVETEGA JURIJA DAN

Za svetega Jurija pa je tako, da takrat začnemo krave gnati na pašo. Nekoč je bilo tako, so gnali krave. In pastir, ki jih je pasel, je moral okroglo cvrtje ocvreti. Ko žene ven krave – kolikor jih pač ima – jih razpusti in poišče krtino. Tam mora pojesti cvrtje. Tisti pastir bo srečen, celo leto bo živina okoli njega in ne bo šla stran. To je od Jurija. In takrat že lahko hodijo bos, ker več ne škodi zdravju.

Matičetov: To ste pri vas ...

Pripovedovalka: To sem jaz že sama tako delala, ko sem bila pastirica.

Matičetov: V kateri vasi?

Pripovedovalka: V Budincih.

182 KO SO PRVIČ GNALI NA PAŠO

Oni so dali verigo počez pod pragom in otrokom skuhalo jajca. Tisto jajce so dali pod prag pa še železni klin od jarma. In krave so stopale čez tisto.

Matičetov: Na kateri dan?

Ko smo prvič gnali na pašo. In smo morali leskovo šibo, takšno, ki že leto dni raste, tisto smo morali prej odlomiti. Nismo je nesli pod streho, ampak smo jo zunaj odvrgli in nato dvignili. S tisto smo potem gnali krave. Tega dandanes sploh ne počnemo več, samo zgrabimo krave in tečemo z njimi. Pa dobro.

183 VEDEŽEVANJE ZA PUSTA

Za pusta smo opoldne jedli meso s svinjskega hrbta. Tiste kosti smo polagali na lopar, s katerim dajemo kruh v peč. Po vrsti smo jih okoli položili. Tisti od nas, čigar kost je hišni pes najprej odnesel, se je prvi poročil. No, pri nas se je tako zgodilo. Kost, ki sem jo jaz obirala, tisto je pes najprej odnesel. Drugi so bili vsi starejši od mene, pa se niso poročili. Jaz sem bila prva.

Ognjišče s pečjo v porabski hiši, Gornji Senik (foto: Mirko Ramovš, 22. 2. 1971, arhiv GNI ZRC SAZU).

184 PREROKOVANJE BODOČEGA MOŽA

Najprej se mora dekle pred svetimi tremi kralji postiti, na enem zrnju pšenice. Na treh zrnjih pšenice cel dan. Ko pa vzide zvezda, se ji prikaže mož, s katerim se bo poročila.

185 ČARANJE NA SVETI POST

Na sveti post se pred kosilom, preden jemo, okoli kokoši naplete veriga. Tja noter se jim vrže hrana. Tako kokoši ne odidejo stran, da bi jih lahko zgrabila lisica. Tako se vse leto držijo okoli hiše. To mi počnemo.

186 ČARANJE NA SVETI POST

Za sveti post smo nekoč veliko vsega počeli. V okna smo dali črtalo in slamo in vejke. In žito, vsakršno žito. Vse to smo dali pod mizo in je bilo tisto od svetega posta do Štefanovega pod mizo, kokošim pa nismo dali za jesti. Ko smo vse to znosili pod mizo, smo jim nasipali, potem pa samo na Štefanovo, ko smo vse vzeli ven. Tako smo čarali. V okna smo dali šopke iz papirnatih rož in tresli drevesa. Moj Bog, Oče moj, vse to smo počeli. Dandanes tega ne počnemo več, mladina je vse to zavrgla. Nič več ne čarajo, nič več ne vejo.

187

NA VEČER PRAZNIKA VSEH SVETNIKOV NASTAVLJAJO DUŠAM HRANO

Na večer praznika vseh svetnikov so imeli stari ljudje navado, da so na mizi puščali več vrst hrane. Takrat naj bi prišle nazaj pokojne duše, da bi pri tisti mizi jedle. In celo to, da na drugi dan, na dan mrtvih duše pridejo baje domov, na svoj dom, da bi se vse nahranile. Dandanes tega ni več, ne počenjamo ničesar takega več. Nekoč so vse to vedeli in počenjali.

188

ŠTIRI MARIJE

Koliko let je že tega, kar je tu spodaj v kope udarilo, v žito. Štiri, pet križev nam je zgorelo. Pritekla sem, da bi videla, kako so zdaj. Tako je bil križ postavljen in tukaj je bila zemlja izkopana.

Priletel je, videla sem. Kakor je bil postavljen križ, tam je bila zemlja izkopana in vse odneseno. Ker je tam udaril, od tistega se je slama užgala. Kupček pograbljenega klasja in križ. In tako je gorelo od križa do križa. Ko je že peti križ gorel, sem jaz od tukaj pritekla dol. In kaj smo takrat naredili? Na sam Marijin praznik sva z našim pokojnim tisto pšenico kosila. V rž je udarilo, v pšenico pa ne. Pa tako težko sva kosila. On ni mogel kositi, jaz nisem mogla pobirati. Vrtinčast veter je priletel mimo. Jaz sem pa prišla ven na ozare. Tam je bila živa meja. Sem stopila ven na ozare, na ozare. Naenkrat slišim za sabo samo »džžž« in vidim, da beži dol po njivi. In je prevrnil vsak snop in vse strnišče je v zrak zmetalo, ker je pihal vrtinčast veter. Naš Števi je vezal snope, veter pa mu je odpihnil klobuk. On se je držal za snop. In tisti je dvakrat pridrvel, tisti vrtinčast veter, dopoldne. Marija s srpom je zavetnica sakalovske kapele. V Sakalovcih je ta dan vedno praznik. Naše zemljišče spada k Sakalovcem, zaradi tega ne bi smeli delati na ta dan. Naše zemljišče spada k ozemlju Sakalovcev. In potem se nam je to zgodilo. Od takrat na ta dan ne delamo ničesar več.

Matičetov: Na kateri dan je to?

Pripovedovalka: Na praznik Marije s srpom.

Tudi v času mojega očeta niso nikoli želi. Če so ročno kot nekoč, potem so popoldne vezali snope, toda želi niso nikoli. Oče mi je tako rekel, da so štiri take Marije, tri pa praznujemo. To bi morali najbolj praznovati, pa je ne praznujemo. Ker ona nam dá srp v roke, da si žetev pobiramo, kruh.

Marija s srpom (iz madž. Sarlós Boldogasszony) = praznik Marijinega obiskanja (nekoč 2. julij, začetek žetve).

189

ŠTIRI MARIJE

Matičetov: Katere so te štiri Marije?

Pripovedovalka: Ena je bila zdaj, adventna Marija. Ena zdaj pride, svečnica, potem pa pride Marija, ki cepi. Ko je žetev, pa Marija s srpom.

Matičetov: Katera je cepljena? Zakaj govorijo cepljena?

Pripovedovalka: Cepljena je, ker takrat cepimo drevje, rože. 2. februarja sveče v roke daje, če kdo umre.

190 SVEČNA MARIJA

Tako je tudi moj oče vedeževal, v stari hiši, kjer je bil tram počez – ta tram je še zdaj nekam odpeljan, tisti, ki je bil tam. Tam je bil nanj dan križ. Zdaj so na svečno Marijo nosili svečo k maši. Ko so jo prinesli domov, niso šli skozi pod tramom, ampak so se postavili pod tisti križ in prižgali svečo. Kolikor nas je bilo, za vsakega človeka. Svečo so prižgali in jo upihnil, da se je vil dim. Če se je vil naravnost gor, je tisti človek živel. Če pa je dim šel po telesu, je tisto leto umrl. Toda vsakokrat se je vil naravnost gor. Pozneje tega nismo več počeli, ne vem, ko so mati umrli, kako je bilo in kako ne.

Matičetov: To je bilo na svečno Marijo?

Pripovedovalka: Ko nosimo blagoslovit svečo.

191 ADVENTNA MARIJA

Adventna Marija ustavlja pluge. (Več itak ne moremo, ker tla zmrznejo in se ne more več orati in sejati.)

192 VRAŽE OB DELU

Moj oče je začel orati, krave gnati ali saditi zmeraj dopoldne. Popoldne sploh ni hotel. Ko se je poročil in je imela mati v času, ko so sadili koruzo, otroka, je oče sadil koruzo zjutraj in popoldne. Rekel je, da se je koruza ločila: tista, ki so jo posadili popoldne, je bila veliko slabotnejša kot dopoldanska. Moj oče je rekel: Dopoldne dan pridobiva, popoldne pa zgublja. Tudi z žitom in sočivjem je bilo tako ... Na, že sonce zaide, ko sadijo. Ponoči. Tako se namreč spreminja, da krompirja več ne sadimo tako kot nekoč. Tako se spreminja.

193 VRAŽEVERJE NA LUCIJIN DAN

Na Lucijin dan mora dekleta pripraviti cmoke in vanje na papirnat listek vpisati imena vseh fantov, na katere misli. Napisati in dati vanje. Ko se skuhamo in zavre voda, bo tisti, ki se prvi dvigne, njen mož.

– Tistega je treba vzeti iz vode in pogledati, tisti bo njen mož.

194 ODRAŠČANJE

Ko začena dete odraščiti, začne jesti. Če je fantek, naj mu dajo petelinje meso, da bo znal lepo peti. Če pa je deklica in odrašča, naj ji dajo golobje meso, da bo lepa in bojo fantje radi hodili za njo.

195 DOBER GOSPODAR

Kaj mora imeti dober gospodar pri hiši? Petelina, psa in mačka. Petelin ga mora buditi, da bo zjutraj dovolj zgodnji. Zgodaj mora vstati, saj kdor zgodaj vstane, zlato najde. Psa pa zato, da od hiše odganja slabe ljudi in naznanja, če pride slab človek k hiši. Maček pa kaže na čistost gospodinje, ker se umiva tam, od koder človek prihaja, ker drži čistočo pri hiši. Tisti gospodar je pošten, ki ima te tri živali pri hiši.

Hiša na ključ, Gornji Senik (foto: Mirko Ramovš, 1970, arhiv GNI ZRC SAZU).

196 SLABA URA

Ob polnoči se ne sme roditi otrok, ker bo imel slabo usodo. Ko pa je polnoč mimo, ko je že udarila dvanajsta ura, se otrok lahko rodi. To je govorila porodna babica. Prej ni bilo zdravnika, ko je ženska imela otroka, ta pa je bila izučena.

197 JAJCA OD ČRNE KOKOŠI

Tukaj na Seniku je živela stara mamica, ki je imela navado, da je na veliki petek nesla tri jajca od črne kokoši. In tista tri jajca je na veliko noč nesla k blagoslovu. Okoli poldneva jih je odnesla na mejo in tam pokopala. In ta so preprečila, da bi prišel hud dež na našo vas. Dež in toča, hud dež in toča. In samo tiste kokoši so jih lahko znesle, ki so bile črne, od drugih kokoši ni veljalo. Ta jajca so veljala samo na veliki petek.

198 ČRNA KOKOŠ

Matičetov: Je to res, stric Feri? Ste tudi vi slišali?

Ja, ja, tudi jaz sem slišal. In nisem vedel, če jih je treba dati k blagoslovu ali ne, kakšna je ta črna kokoš in ali lahko kadar koli znese. Zdaj pa se je pokazalo, da so lahko znesena samo na veliki petek. Drugače ne velja.

199 ČRNA KOKOŠ

Matičetov: Ste rekli, da so to tudi vaša babica počeli?

Ja, oni so prišli prosit mojo babico, ker niso imeli jajc od črne kokoši. Takrat jih je moja babica dajala, dala je tri jajca, naj vasi ne škoduje hud dež.

Matičetov: Oni so verovali, da to ...

Oni so verovali, da to velja, če se ta jajca pokopljejo na meji.

200a VRAŽEVERJE IN LJUDSKE MODROSTI

Pripovedujejo tudi o sinicah, ki že zgodaj spomladi žvrgolijo. Če začne sinica svojo pesem zelo zgodaj žvrgoleti, pred svečnico ali pa pred pustom, bo po tistem toliko dni molčala, kolikor dni prej se je oglasila. Ne bo žvrgolela in po tistem bo še slabo vreme.

Če je pred pustom lepo vreme, ga pust obrne na slabo.

In tudi Matjaž. Tudi za Matjaža pravijo, da razbija led. Če ga ne najde, ga naredi, če pa je led do takrat, ga razbije. Letos je bil v škripcih, ni vedel, kaj naj stori. Led je bil, prvi dan je bilo lepo, za Matjaža pa je že stisnilo. Zdaj se zares dela led in sneg se napravi po tem.

Govorijo še o žabah, ki začnejo zgodaj regljati v mlakah. Če žabe regljajo pred Jurjevem, bo tako: kolikor dni pred Jurjevem se oglasijo žabe, toliko dni po tistem bojo molčale. Takrat bo mrzlo še po Jurjevem. To je aprila.

(-)

Ja, tudi o kačah govorijo v vasi. Če kdo pred Jurjevem vidi kačo, jo rad ulovi in ubije. In ji izpuli želo. Ona pa nima žela, tisto je njen jezik. Vseeno pravijo, da je jezik kot želo. Tistega iztrgajo in ga radi v koso v toporišče zabijejo. Celo leto bo z lahkoto kosil

s tisto koso, ki ima kačje želo. In če je še več majhnih žel, jih radi dajejo v mošnjič ali denarnico, kjer imajo denar, da bi imeli celo leto srečo z denarjem. To le redko uspe, ker je pred Jurjevim težko najti kačo. Lani sem ujel dve in jima iztrgal želi ter ju dal v koso in denarnico. Pa nisem imel sreče pri košnji, celo leto sem bil utrujen. In tudi denarnico sem imel prazno, brez denarja, želo je samevalo. To ni bila sreča.

No, pa to, kar sem pravkar rekel, da sem lani žela iztrgal kačam iz gobca, ni bila laž. Ne mislite, da sem si to izmislil, kot dokaz pošiljam želo, kačji jezik, uredništvu ljubljanskega radia kot pričevanje. Naj imajo z njim več sreče kot jaz, naj se jim vse bolj posreči, tudi gospodu Matičetovemu.

In tudi o kači se lahko še govori. Če kdo kačo pred Jurjevim pogladi, gre trikrat z roko po njej, jo poboža, bo njegova živina vse leto lepo poglajena. Ali jaz bi rad videl tistega, ki živo kačo trikrat poboža po hrbtu. Saj se prej prestraši in zbeži.

200b LJUDSKA MODROST O VREMENU

Naši so večkrat rekli, da je boljše, če meseca januarja volk liže hleve, ne pa jugo. Če volk liže hleve, je mraz. Če pa jugo piha, je toplota. In če je januarja toplota, je poleti sirota.

Stara pripovedka. Je pa tako tudi v resnici. Če ni zime, ni pravega poletja.

VEROVANJSKE PRIPOVEDI

201a PRELOMLJENA OBLJUBA

Poznam zgodbo, ki je prav tako resnična. Mogoče ste jo že slišali ali pa ne. Zgodilo se je na Nemškem, v Nemčiji. Pozabil sem, katerega leta. Tam je živel ... v veliki Nemčiji. Živel je župan in je bil bogat. Imel je sina, enega samega. Tisti sin je hodil k enemu dekletu, da bi jo vzel. Ona pa je bila sirota. Ime ji je bilo Rozalija. Obljubil ji je, da se poroči z njo. Pa tako. Takrat pa mu je ona tako rekla: »Pusti me. Glej, jaz sem sirota, ti si pa sin bogatega župana. Starši ti ne bojo dovolili, da bi me vzel. Tega ne bojo.«

Pa tista nikakor ni hotela privoliti, sirota je bila pametna, ampak takih fantov se ne da ubraniti. Temu sinu je bilo ime Konrad. In dalje, in še dalje, ni odnehal, je kar hodil. Nekoč pa je izjavil: »Glej, jaz te vzamem in kar koli bo, ne bom te zavrgeel. To je moja roka. Glej, če te ne vzamem in te prevaram in se zlažem, naj med mrtvimi nikoli ne najdem pokoja. Ko bom umrl in bo konec, naj nimam tam mesta in naj se moje kosti nikoli ne ločijo druga od druge. Ko strohnijo.«

No, takrat mu je vseeno verjela in jo je zapeljal. Pustil jo je v siromaštvu. Pa še otroka je imela z njim, ko jo je zapeljal. In jo je sunil v siromaštvo, po nekem času. Starši mu namreč tega niso dovolili in jo je pozabil, čeprav je rekel, naj »v smrti pokoja ne najde«.

Takrat je vzel neko drugo, bogato. Poročil se je, prejšnjo pa zavrgeel. Nekaj časa, par let je dobro živel, par let je imel srečo. Toda tisto ni trajalo dolgo, umreti je moral namreč v mladih letih. In je umrl in ni bilo sreče. Ona pa je bila brez moža, tista sirota.

No, pa nič. Leta so kar minevala, takrat je minilo morda že petnajst ali dvajset let, tega ne vem, kar njega ni bilo več na svetu, kar je umrl. Takrat so prišli na pokopališče. Takrat je prišlo na vrsto tisto, kjer je bil pokopan tisti Konrad. Bil je morda že dvajset let tam notri, morda več, ali pa petnajst let, ko je prišla vrsta na njega, da ga izkopljejo. Tako je bilo.

V tistih časih je bila v tistem mestu svatba. Tega ne vem, ali so imeli ohcet pri gostilničarju ali pa doma. Povabili so tudi tisto Roziko, ki je bila sorodnica, povabili so jo na svatbo. Prišla je. No, pa to so svatje, ki spadajo zraven. Tam pa so se znašli tudi fantje, in kot je to na ohceti, se igrajo ali pripovedujejo kakšne šale ali pravljice.

Takrat pa je grobar, ki koplje jame, ravno tam izkopal jamo, kjer je bil pokopan tisti Konrad, o katerem sem povedal, kaj je storil. No, ko jo je izkopal, je našel celega človeka. Takega, ki so se mu vse kosti skupaj držale, kakor se to na risbah vidi. Kože ni, meso in kosti pa celi. No, pa je tisto pobral ven. Tam so imeli tako navado, da je grobar, ko je izkopal jamo, pobral kosti. Na nekem mestu na pokopališču pa je bila velika jama, tja je znosil tiste kosti in jih iztresel. Ni jih pustil tam, kjer je drugega pokopal. Tistega človeka je izkopal. Ja kaj, tudi tistega je odnesel in ga vseeno vrgeel v tisto veliko jamo, kamor se vržejo kosti.

To pa so takrat že vedeli, par dni po tistem je bilo, ko je grobar izkopal celega človeka, ki se mu kosti skupaj držijo. Na svatbi pa so bili takšni fantje in bila je noč. No, kdo je

Svatje gredo v cerkev, Gornji Senik (Foto: Mirko Ramovš, 21. 2. 1971, arhiv GNI ZRC SAZU).

tako pogumen, da bo šel tja, kjer je grobar izkopal celega človeka, in tistega človeka prinesel sem. Ponoči. Pa še preblizu ni bilo. Stavili so, ne vem za kaj. Za denar ali vino, in eden se je našel. On bo šel.

Ja, šel je tja, drugi tega niso vedeli, samo tisti fantje. Kar naenkrat prinese na hrbtu okostnjaka na svatbo v tisto hišo. Tam ga je postavil in ga držal, da ne bi padel. Nekateri so s strahom gledali, kaj ta zdaj počenja, kaj pa je zdaj prinesel pa vse. Tistega tam gledajo, nekateri so se smejali, ti fantje. Bil pa je tudi strah, kako to, da je ta takšen. Takrat pa je tisti gospodar, kmet ali gostilničar nenadoma rekel: »Nikar se mu ne posmehujte in ga ne sramotite. Ne ve se, kaj se godi z njegovo dušo na drugem svetu. Pustimo to.«

Zdaj je moral vsak zmoliti očenaš za pokojnega. Tisto so zmolili. Zdaj pa je moral iti vsak od njih do njega in mu dati roko, ga prijete za roko. Da mu vse odpustijo. Ko so šli, so res vsi to storili. Tista Rozika pa ni hotela, bila je tam in ta jo je zapeljal. Nekaj časa se je branila. Vedela je, da je ta tisti, ki ji je obljubil, da se mu ne bojo kosti nikoli ločile. Ni šla. Ja, ta kmet ali gostilničar, hišni gospodar pa ni odnehal. »To je nujno. Vsakomur in tudi tebi!«

Nekaj časa ni hotela, nato pa je le šla. Z roko ga je prijela, mu dala roko in tako tresla: »Konrad! Jaz ti vse odpustim!« In ko je to rekla, se je vse razletelo. Vse je razpadlo na kose. Tam so se čudili. »Ja, kako pa to, kaj si ti tega človeka poznala?« »Poznala.« In takrat je povedala, kako se je zgodilo. No, pa so morali prinesiti košare, da so zbrali kosti in jih odnesli nazaj. No, tako je, dalje ni.

Matičetov: Ste to prebrali?

Pripovedovalec: Bral, bral. V knjigi je. V molitvenih knjigah je tudi nauk. Tudi tam je tako. Toda to je bilo res.

201b FANTJE KEGLJAJO, NAMESTO DA BI ŠLI K MAŠI

Živel je gostilničar, ki je imel igrišče za kegljanje, kjer so kotalili krogle. Prišla je nedelja in so šli k maši. Fantje pa so že prej odšli tja, da bi prišli še pred mašo. Začeli so kotaliti krogle, kegljati. Prihajal pa je že čas za iti v cerkev, ko bojo zazvonili k maši. Takrat je prišel ven gostilničar in rekel: »Nehajte vendar s tem, vidite, da je nedelja in velik praznik. Pojdite k maši! Vidite, kako se oblači? Bližata se oblak in dež. In tudi grmi že. Zazvonili so že k maši, pa vseeno ne greste.«

Takrat pa je eden od fantov tako odgovoril: »Ja, tudi tam zgoraj kegljajo in kotalijo krogle.« Ni bilo preveč oblačno, se pa je razsvetlilo in grom je udaril tja v tistega, ki je to rekel, in ga ubil.

To sem v knjigi prebral ...

201c PREDICE

Tako se je zgodilo, da so se dekleta zbirala k preji, da bojo predle predivo na tistem kolovratu. Takrat so bila vsa na istem mestu, v isti hiši. Ko so tam končala, so šla k drugi hiši, zvečer. Trajalo je do desete, enajste ure. Toda tudi fantje so prišli tja na obisk in so tam sedeli. Tistih deklet je bilo tri, štiri, pet in pri vsaki je sedel po en fant. Fantje, ki so se zbrali, pa k eni niso sedli. Tudi tisto dekle bi bilo veselo, če bi k njej prisedel kakšen fant, pa ni bilo nikogar. Pa je bilo lepo to dekle. Druge so imele kaj, tista pa nič. Ko so spredle in se zvečer odpravile domov, so tako fantje kakor dekleta krenili proti domu.

Nekoč pa je rekla, naj bi že sam hudič prišel, nič ne bi imela proti. Naenkrat pa je tisti tudi prišel, v zeleni obleki. In sédel. Ko so predle, je padlo neko vreteno, nekaj je padlo. On se je hitro sklonil, da ga dvigne, toda tudi ona je storila isto. Takrat je videla, da ima namesto čevljev konjske noge, konjsko kopito, kot vi pravite. No, takrat se je pa prestrašila. Skoraj se ga ni mogla rešiti. Toliko vem.

201d SVETI MIKLAVŽ

Sveti Miklavž je bil škof. In je bil zelo radodaren. In sta šla dva pijanca in videla, da prihaja. Rekla sta: »No, zdaj pride, nama dá piti, saj je radodaren, in bova pila.« Eden od prijateljev se je usedel v jarek, drugi pa je šel mimo in prosil: »Sveti Miklavž, daruj mi toliko, da pokopljem prijatelja.«

Ko je Miklavž odšel mimo, je tisti poklical prijatelja: »Pridi zdaj, ker imava denar in bova lahko spet pila.« No, in ko je tistega zbujal, ga ni mogel več zbuditi, ker je bil že mrtev.

201e DEKLE NESE V MARIAZELL SVOJE SRCE

Neko dekle je šlo v Mariazell. In je šlo skozi gozd. In so prišli razbojniki. In so jo vprašali: »Kam greš?« »Ja, v Mariazell. Nesem srce.« Takrat so jo potolkli in ji odstranili srce. »No, zdaj nesi.« In potem so jo pustili.

In je šla brez. Srce je nesla v predpasniku, dekle. In ga je prinesla tja v Mariazell. In tam ga je odložila in tam umrla. Srce pa še danes bije.

To. In je zdaj z (madžarskim) narodnim trakom prevezano, v spomin temu dekletu.

Matičetov: A je to bilo v Mariazelli?

To so že Madžari dodali.

Res se je tako zgodilo, to ni le pripovedka.

Matičetov: Od kod pa je bilo to dekle?

Tega ne vem.

UGANKE

202 KAJ JE TO? UGANI!

Gor lahko pride, dol pa ne. Kaj je to?

Jajce.

Matičetov: Kako lahko pride gor?

Gor lahko pride, ker ga kokoš gor prinese. Dol pa ne more, kajti ponj mora iti človek.

203 KAJ JE TO? UGANI!

Kadar spušča, joče, in kadar vzdiguje, prav tako joče.

Veriga.

Matičetov: Kako joče?

Kadar vzdiguje, joče, kadar spušča, tudi joče. Joka.

To je vodnjak.

Vodnjak (stüdenec) na Gornjem Seniku (foto: Mirko Ramovš, 22. 2. 1971, arhiv GNI ZRC SAZU).

204 KAJ JE TO? UGANI!

Kdaj je osel tako zelo rigal, da je slišal ves svet?

Matičetov: Ne veste?

Ko sta bila samo Adam in Eva, takrat je slišal ves svet. Saj drugega itak ni bilo, samo Adam in Eva sta bila.

205 KAJ JE TO? UGANI!

Pri kateri kokoši sedi petelin?

Matičetov: Boš povedal?

Pri pernati kokoši sedi.

206 KAJ JE TO? UGANI!

Kakšna je razlika med porodno babico in mačkom?

Porodna babica pri luknji čaka otroka, maček pa pri luknji čaka miš.

207 KAJ JE TO? UGANI!

Moj oče je večkrat pripovedoval, govoril, to so bile takšne kratke uganke.

»Katere reči zemljo pretresejo? Katere so najtežje stvari na svetu?«

»Prva je 'bedak, če se najé'. Druga: 'slaba žena, če jo kdo v zakon vzame'. Tretja pa, če 'siromak na konja sede'. To so najtežje stvari na svetu, najtežje reči.

208 KAJ JE TO? UGANI!

Zakaj kokoš nima hlač? Zato, ker petelin nima rok in ne more hlač dol potegniti.

209 KAJ JE TO? UGANI!

Zakaj imajo ženske mrzle riti, moški pa mrzla kolena?

Ko je Adam Evo na led posadil, je ona na led prišla z ritjo, Adam pa je pokleknil s kolenom. In zato imajo moški ledeno mrzla kolena, ženske pa mrzle riti.

Ker je Adam Evo na led posadil.

OTROŠKE (BESEDNE) IGRE

210 ŠALJIVKA

Otroci se med seboj tako šalijo in govorijo: »Črički, ščurki, ven iz kota, jutri pride gospodar!«

211 ŠALJIVKA

Ali pa: »Raca pravi: pet, pet, pet, deset!«

Učitelj in zborovodja András Csabai, pripovedovalec in posredovalec pri snemanju pravljic na Gornjem Seniku (foto: Mirko Ramovš, 29. 2. 1971, arhiv GNI ZRC SAZU).

212 ŠALJIVKA

Ali pa: »Včeraj zvečer je starega ovčarja na čelu pičila čebela.«

Matičetov: To, dovolite, da vas vprašam, to imajo najbrž kot take besede, ki jih hitro ponavljajo in potem ugibljejo, če bi se komu jezik zapletel ...

András Csabai (učitelj): Ja.

213 ŠALJIVKA

Ali pa: »Vi, prekleti puconski fantje, pridite, pijte in prepevajte!«

214a OTROŠKA IGRA

Ko sem hodil v šolo, smo se otroci igrali. Deset, dvanajst se nas je postavilo v krog in smo se šteli. Kdor je prišel zadnji na vrsto, je moral loviti. Tako je bilo: »En-ten-tinus, so-reke-tinus, so-reke-tiki-taka, ala-bala-bam-bus.« No, na katerega je ta zadnji zlog prišel, tisti je stopil iz vrste. Potem smo začeli spet znova okoli šteti, tako kot sem že prej povedal. Ko pa je prišlo že vse do konca, ko je nekdo ostal zadnji ali ko sta ostala samo dva, tisti je moral loviti nas, mi pa smo bežali. No, ko je ujel prvega, ga je moral prijeti za roko in sta že dva tekla in skupaj lovila ostale. No, če sta koga ujela, tretjega, so se morali že trije držati za roke. Toda če je bila veriga pretrgana, več ni veljalo dalje loviti. No, to je bila lepa igra za otroke, ki smo tekali. Včasih smo zasedli celo dvorišče in zadnjega že z lahkoto ujeli.

214b ŠOLSKA IGRA

Ko smo hodili v šolo, šolarji: »Črički, ščurki, ven iz kota, jutri pride gospoda!«

Matičetov: Ni morda še kaj drugega?

Ne.

Matičetov: Kaj to pomeni? Ne veste ... Zakaj?

Majhni otroci so črički, ščurki pa malo večji, drugi, tretji razred. Tisti so drug drugemu tako govorili.

O PTICAH IN ŽIVALIH

215 SINICA

Matičetov: Kako govori?

»Teta, ujna, stric, ste videli motovilo?«

To pove.

»Cicifuj, zima bo, poletje bo.«

Matičetov: Kateri ptič tako poje?

Sinica.

216 NETOPIR

O netopirju so govorili, da je stara miš, ki je že zelo ostarela in je dobila velike kremplje. In na krempljih so mu zrasle peruti. In tisti leta ponoči, ker ponoči vidi. Toda to ni res, ker on ne vidi z očmi, on sliši s perutmi, ko glasovi nazaj letijo. S tistim se usmerja. Podnevi se skrije, ponoči pa leta po starih hišah, gor na podstrešjih. Ko smo imeli še staro cerkev, je bilo podstrešje vse polno, letali so, ker so jih preganjali.

Matičetov: Kaj so to *škrabci*?

Škrabci? Mi pravimo, da imajo mački namesto nohtov kremplje. In gosi in kokoši in druge takšne živali, to so škrabci. Prsti. Živali imajo tace, namesto nohtov pa škrabce. To so škrabci.

217 SOVA

O sovi govorijo več slabega kakor dobrega. Veliko ljudi se prestraši, če se oglasi pri hiši. Usede se na drevo in se oglašja: »Čvik, čvik.« Pravijo, da bo v kratkem nekdo tam umrl. V gozdu pa skovika: »Uhuhuhu.« Tam pa pravijo, da bo kmalu svatba. Saj je nekaj resnice, da pride smrt. Kjer so bolniki, v tisti hiši se po navadi sveti sovi, so luči.

Cerkev sv. Janeza Krstnika na Gornjem Seniku (foto: Mirko Ramovš, 1970, arhiv GNI ZRC SAZU).

No, živali pa silijo k tisti hiši, kjer vidijo, da je luč. Tam pa poje svojo pesem, kakor jo le more. No, če je že dalj časa bolezen, bo konec smrt. No, in tam pravijo, da je smrtonosna ptica, smrtonosna žival, in se je bojijo.

218 KUKAVICA

Matičetov: Kako je o kukavici?

S kukavico tako čarajo: če jo kdo brez denarja in bos spomladi prvič sliši, tisto leto ne bo imel sreče. Tako so govorili stari ljudje, da mora spomladi vsak imeti denar v žepu in hoditi obut.

Če bo bos, ko jo prvič sliši, pogosto stopi na trnje. In če ga seveda kukavica bosega najde, bo tudi poleti hodil bos. In če veliko hodi, velikokrat stopi na trnje. Zato se spomladi raje obuvajo, da ne bi kukavice bosu slišali.

219 SMRDOKAVRA

Obstaja pa še ena pomladanska žival, ki pride. Tisti pravijo smrdokavra. Je zelo lepa žival, približno tako velika kot žolna. Lepo pisana, na glavi pa ima lep greben. Kot petelin. No, tiste se pa spet bojijo. Ko gre moški ali ženska zgodaj zjutraj na stranišče, naj je ne sliši prvič peti. Če bo sedel na stranišču, mu bo tisto leto ušlo v hlače, ženski pa v krilo.

220 LASTOVKA

Če najprej vidi samo eno lastovko, tisto leto izgubi svoj par, če je poročen. Če pa jo vidi neporočen, se bo tisto leto oženil ali omožila. Če jo vidi s parom. Neporočen se poroči, poročen pa izgubi svoj par.

Matičetov: Kako ste slišali, kaj pravi lastovka?

Lastovka pravi: »Gibice bi pekel, gibice, pa nimam kvasa.«

Matičetov: *Gibice*, kaj so to?

Pogače. Pogače, ki jih natrgajo in z mlekom poparijo, nato pa polijejo s smetano. To so gibice.

Matičetov: *Držé*, je to kvas?

To je kvas. *Drožé* so kvas, ki se giba in vzhaja, da bo (pecivo) kvašeno.

Neki ptič tako žvrgoli ob pomladnih večerih: »Si skuhal večerjo? Si skuhal večerjo?«

221 STRINA-VÜNA

Ja, obstajajo še takšne ptice, rumeno pisane, ki spomladi rade letajo okoli hiše. Mi ji pravimo *strina-vüna* (teta-ujna), tista pa stalno žvrgoli: »Moj oče birauv, moj oče birauv.«

Matičetov: *Birauv*, kaj je to?

Birauv? Zdaj ni več birauvov, nekoč je bil starejši, in če je bila kakšna pravda, če so se kaj prepirali, so najeli odvetnika. Eden je imel tega, drugi drugega odvetnika. Šli so na sodišče in je birauv sodil, kaznoval, kdo ima prav in kdo ne. To je birauv.

Matičetov: Sodnik?

Sodnik, ja, mi pravimo birauv.

222 ZAROKA PTIČEV

Ptiči se na Vincenčevo, 21. januarja, zaročajo. No, po tistem več ne hodijo v jatah, takrat hodijo že v parih, po dva.

Matičetov: Se pravi, se govori, da je ptičja svatba?

Na Pavlovo grejo k poroki. Na Pavlovo.

Matičetov: Kdaj je to?

25. januarja. Vincenc pa 21. januarja. Takrat se spoznavajo, zaročajo, 25-ega na Pavlovo pa grejo k poroki. Pa je res čudno, da do Vincenčevega letijo v jatah. Po tistem hodita že dva po dva, bolj s parom. Vse do takrat, dokler se ne ločijo.

OPOMBE

- 1 **Vuk pa lasica se bijeta** / Volk in lisica se vojskujeta, ATU 101+103+130. Pripovedovalec: Wachter Viktor, po domače Bakin Viktor (r. 1957). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 12. 1. 1970. Terenski zvezek 11: pripovedovali so pri Mijaukini (Lázár Lajos). »Stari pes«. Datoteka: por70-02-AB.mp3 (ISN TRAK I), 9. 28:43 – 34:44.
- 2 **Stari pes** / Stari pes, ATU 101+103. Pripovedovalec: Krajczár József, po domače Krajcarin Sejpek. Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 12. 1. 1970. Terenski zvezek 12: »Vuk stari«. Datoteka: por70-07-AB.mp3 (ISN TRAK II), 1. 00:06 – 03:32.
- 3 **Lasica pa požak letita** / Lisica in polž tekmujeta, ATU 275B. Pripovedovalec: Labritz Ferenc, po domače Fincin Feri (r. 1914). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 7. 3. 1970. Terenski zvezek 101: Feri. Datoteka: por70-17-AB.mp3 (ISN TRAK VI), 12. 31:06 – 34:30.
- 4 **Pes pa maček** / Pes in mačka, ATU 200. Pripovedovalka: Mukics Lőrincné (po možu), Labritz Lujza (dekliško), po domače Kolmana Lujza (r. 1905). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 5. 3. 1970. Terenski zvezek 94: Lujza. Datoteka: por70-15-AB.mp3 (ISN TRAK VI), 11. 13:30 – 14:19.
- 5 **Od šteroga mau majo mravle krive tace?** / Od kdaj imajo mravlje kruljave noge? Pripovedovalec: Labritz Ferenc, po domače Fincin Feri (r. 1914). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 8. 3. 1970. Datoteka: por70-18-AB.mp3 (ISN TRAK VII), 4. 48:42 – 54:57.
- 6 **Dvej muši** / Dve miši. Pripovedovalka: Borovnyák Jánosné (po možu), Bedics Anna (dekliško), po domače Borovnjakina Nanec (r. 1913, u. 2003). Kraj in datum posnetka: Verica, 15. 1. 1970. Datoteka: por70-09-AB.mp3 (ISN TRAK III), 2. 1:19 – 2:36.
- 7 **Čaroven dau** / Čarobni dol, ATU 400. Pripovedovalka: Deutsch Jánosné (po možu), Gécsék Anna (dekliško), po domače Djauklina Ana (r. 1918). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 12. 1. 1970. Terenski zvezek 9: »čaroven dau«. Pripovedovali so, ko so luščili bučno seme. Datoteka: por70-01-AB.mp3 (ISN TRAK I), 14. 22:54 – 47:40.
- 8 **Gnauk eden biu, gospaud, taši velikaš** / Nekoč je živel gospod, ATU 400. Pripovedovalka: Deutsch Jánosné (po možu), Gécsék Anna (dekliško), po domače Djauklina Ana (r. 1918). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 1. 5. 1970. Terenski zvezek 109: pri Fincinih, Ana Djauklina. Datoteka: por70-19-AB.mp3 (ISN TRAK VII), 5. 11:20 – 35:13.
- 9 **Gnauk eden grof biu** / Živel je grof, motiv iz ATU 571B. Pripovedovalka: Deutsch Jánosné (po možu), Gécsék Anna (dekliško), po domače Djauklina Ana (r. 1918). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 12. 1. 1970. Datoteka: por70-01-AB.mp3 (ISN TRAK I.), 15. 48:40 – 49:45 nadaljevanje: por70-02-AB.mp3 (ISN TRAK I), 1. 00:03 – 7:30.
- 10 **Stolnjek, prestri se** / Prtič, pogrni se, ATU 563. Pripovedovalec: Deutsch János, po domače Djauklin Djanči (r. 1907). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 12. 1. 1970. Terenski zvezek 10: »Stolnjek, prestri se«, »Mizica, pogrni se«. Datoteka: por70-02-AB.mp3 (ISN TRAK I), 3. 8:28 – 19:03.

- 11 Krau, ka se ma je eno okau djaukalo, eno pa smejalo** / Kralj, kateremu se je eno oko jokalo, drugo pa smejalo, ATU 551. Pripovedovalka: Oreovecz Károlyné (po možu), Bedi Anna (dekliško), po domače Rövcina Nanica (r. 1891, u. 1976). Kraj in datum posnetka: Števanovci, 13. 1. 1970. Terenski zvezek 14: Oreovecz Károlyné, r. 1891, Rövcina Nanica. Datoteka: por70-07-AB.mp3 (ISN TRAK II), 5. 7:58 – 14:12. Primerjaj: Karel Krajczar, Kralič pa Lejpa Vida. Slovenske pravljice in povedke iz Porabja. Ljubljana, Kmečki glas, 1996, št. 3.
- 12 Grof pa služička dekla** / Grof in služkinja, ATU 510B. Pripovedovalka: Oreovecz Károlyné (po možu), Bedi Anna (dekliško), po domače Rövcina Nanica (r. 1891, u. 1976). Kraj in datum posnetka: Števanovci, 13. 1. 1970. Terenski zvezek 14: Rövcina Nanica. Datoteka: por70-07-AB.mp3 (ISN TRAK II), 6. 14:20 – 19:56.
- 13 Sestra pa trdjé bratje** / Sestra in trije bratje, ATU 451. Pripovedovalka: Oreovecz Károlyné (po možu), Bedi Anna (dekliško), po domače Rövcina Nanica (r. 1891, u. 1976). Kraj in datum posnetka: Števanovci, 13. 1. 1970. Terenski zvezek 14: »Trije sinovi«. Datoteka: por70-07-AB.mp3 (ISN TRAK II), 7. 20:00 – 24:38. Primerjaj: Karel Krajczar, Kralič pa Lejpa Vida. Slovenske pravljice in povedke iz Porabja. Ljubljana, Kmečki glas, 1996, št. 8.
- 14 Od enoga grofa** / O nekem grofu, ATU 707. Pripovedovalka: Oreovecz Károlyné (po možu), Bedi Anna (dekliško), po domače Rövcina Nanica (r. 1891, u. 1976). Kraj in datum posnetka: Števanovci, 13. 1. 1970. Terenski zvezek 15: »Od enega grofa«. Datoteka: por70-07-AB.mp3 (ISN TRAK II), 12. 30:00 – 36:53.
- 15 Kralič pa lejpa Vida** / Kraljevič in lepa Vida, ad ATU 441. Pripovedovalka: Merkli Györgyné (po možu), Borovnyák Anna (dekliško), po domače Štjednjarska Nani (r. 1890, u. 1975). Kraj in datum posnetka: Verica, 14. 1. 1970. Terenski zvezek 21: Junaška Vida, Šégurski? Rúgola. Datoteka: por70-08-AB.mp3 (ISN TRAK II), 8. 13:01 – 17:56. Primerjaj: Karel Krajczar, Kralič pa Lejpa Vida. Slovenske pravljice in povedke iz Porabja. Ljubljana, Kmečki glas, 1996, št. 10.
- 16 Szép Miklós pa Tündér Ilonka** / Lepi Nikolaj in vila Ilonka, ATU 302C*. Pripovedovalec: Vajda Rudolf, po domače Paltjini Rudi (r. 1911). Kraj in datum posnetka: Sakalovci, 15. 1. 1970. Terenski zvezek 31: Sakalovci, Vajda Rudolf 1911, Paltjini Rudi. Datoteka: por70-09-AB.mp3 (ISN TRAK III), 8. 9:54 – 24:40. Primerjaj: Karel Krajczar, Kralič pa Lejpa Vida. Slovenske pravljice in povedke iz Porabja. Ljubljana, Kmečki glas, 1996, št. 9.
- 17 Gnauk ana dejkla bila** / Nekoč je živelo dekle, ATU 510A+707. Pripovedovalec: Vajda Rudolf, po domače Paltjini Rudi (r. 1911). Kraj in datum posnetka: Sakalovci, 15. 1. 1970. Terenski zvezek 32: Sirouta dejkla. Datoteka: por70-09-AB.mp3 (ISN TRAK III), 9. 25:17 – 32:00.
- 18 Bila je ena mati, pa je mejla edno čér** / Živela je mati in imela je hčer, ATU 501. Pripovedovalec: Krajczár József, po domače Krajcarin Sejpek. Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 5. 3. 1970. Terenski zvezek 91: Zvonarski Sepek, Gornji Senik. Datoteka: por70-14-AB.mp3 (ISN TRAK V), 7. 36:33 – 39:18 in 40:00 – 51:00.
- 19 Živo je gnauk en casar** / Nekoč je živel cesar, ATU 707. Pripovedovalka: Kühár Jánosné (po možu), Fickó Teréz (dekliško), po domače Glauzarska Trejza (r. 1908).

- Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 5. 3. 1970. Terenski zvezek 94: Glauzarska Treza, Kúhár, Gornji Senik. Datoteka: por70-15-AB.mp3 (ISN TRAK VI), 15. 21:43 – 28:20.
- 20 Gnauk je biu eden grof** / Nekoč je živel grof, ATU 810+307. Pripovedovalec: Sulics József, po domače Boslin Sejpek (r. 1925). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 5. 3. 1970. Terenski zvezek 97: Boslin, Gornji Senik. Datoteka: por70-15-AB.mp3 (ISN TRAK VI), 32. 59:55–1:03:32, nadaljevanje: por70-16-AB.mp3 (ISN TRAK VI), 1. 00:01 – 3:51, nadaljevanje: por70-17-AB.mp3 (ISN TRAK VI), 1. 00:01 – 13:54
- 21 Mlin** / Mlin, ad ATU 326A*+330. Pripovedovalka: Merkli Györgyné (po možu), Borovnyák Anna (dekliško), po domače Štjednjarska Nani (r. 1890, u. 1975). Kraj in datum posnetka: Verica, 14. 1. 1970. Terenski zvezek 22: mlin. Datoteka: por70-08-AB.mp3 (ISN TRAK II), 14. 24:39 – 27:59. Karel Krajczar, Kralič pa Lejpa Vida. Slovenske pravljice in povedke iz Porabja. Ljubljana, Kmečki glas, 1996, št. 30.
- 22 Baug pa sveti Peter** / Bog in sveti Peter, ATU 592+326+330. Pripovedovalec: Labricz József, po domače Števekin Pejpi (r. 1896). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 16. 1. 1970. Terenski zvezek 37: Bog in sv. Peter. Datoteka: por70-09-AB.mp3 (ISN TRAK III), 30. 48:11 – 59:39.
- 23 Kovač** / Kovač, ATU 330. Pripovedovalec: Szukics István, po domače Črnkec (r. 1929, u. 2007). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 5. 3. 1970. Terenski zvezek 96: kovač pred peklom. Datoteka: por70-15-AB.mp3 (ISN TRAK VI), 26. 45:07 – 47:50.
- 24 Lapec razmej gosi pa rejši gazdo** / Hlapec razume gosji jezik in reši gospodarja, ad ATU 670. Pripovedovalka: Voura Lörincné (po možu), Labritz Mária (dekliško), po domače Tučkina Micka (r. 1909). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 8. 3. 1970. Datoteka: por70-18-AB.mp3 (ISN TRAK VII), 11. 1:01:34 – 1:02:22.
- 25 Lapec razmej gosi pa rejši gazdo** / Hlapec razume gosji jezik in reši gospodarja, ad ATU 670. Pripovedovalka: Voura Lörincné (po možu), Labritz Mária (dekliško), po domače Tučkina Micka (r. 1909). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 8. 3. 1970. Datoteka: por70-18-AB.mp3 (ISN TRAK VII), 12. 1:02:23 – 1:03:17.
- 26 Mauž rejši žabo pred kačov pa razmej, ka gučijo stvári** / Mož reši žabo pred kačo in razume živalsko govorico, ATU 670. Pripovedovalka: Mukics Lörincné (po možu), Labritz Lujza (dekliško), po domače Kolmana Lujza (r. 1905). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 8. 3. 1970. Datoteka: por70-18-AB.mp3 (ISN TRAK VII), 13. 1:03:18 – 1:05:02.
- 27 Edna mati je mejla edno čer pa je trnok lejpa bila** / Mati je imela hčer, ki je bila zelo lepa, ATU 1920C. Pripovedovalec: Deutsch János, po domače Djauklin Djanči (r. 1907). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 4. 3. 1970. Datoteka: por70-13-AB.mp3 (ISN TRAK V), 28. 45:49 – 50:05.
- 28 Gnauk je biu en srmák** / Nekoč je živel siromak. Pripovedovalka: Deutsch Jánosné (po možu), Gécsek Anna (dekliško), po domače Djauklina Ana (r. 1918). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 4. 3. 1970. Terenski zvezek 88: Hlapec, gospodinja in pop. Datoteka: por70-13-AB.mp3 (ISN TRAK V), 36. 59:20 – 1:06:40 in por70-14-AB.mp3 (ISN TRAK V), 1. 00:10 – 5:04, nadaljevanje.
- 29 Gnauk je bila ena starka** / Nekoč je živela starka. Pripovedovalka: Kúhár Jánosné (po možu), Fickó Teréz (dekliško), po domače Glauzarska Trejza (r. 1908).

Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 5. 3. 1970. Terenski zvezek 93: Lena Bogdanka. Datoteka: por70-15-AB.mp3 (ISN TRAK VI), 7. 6:37 – 10:35.

30 Vragi dejte audio / Vragu prodal dete, ATU 810. Pripovedovalka: Merkli Györgyné (po možu), Borovnyák Anna (dekliško), po domače Štjednjarska Nani (r. 1890, u. 1975). Kraj in datum posnetka: Verica, 14. 1. 1970. Terenski zvezek 22: Vragu dejte odau. Datoteka: por70-08-AB.mp3 (ISN TRAK II), 15. 28:00 – 30:58.

31 Gnauk je biu eden srmák / Nekoč je živel siromak, ATU 756B. Pripovedovalec: Krajczár József, po domače Krajcarin Sejpek. Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 5. 3. 1970. Terenski zvezek 88: Zvonarski, Gornji Senik. Datoteka: por70-14-AB.mp3 (ISN TRAK V), 2. 5:12 – 22:00.

32 Bilé so dveji sestri / Živeli sta dve sestri, ATU 751G*. Pripovedovalka: Mukics Lórinčné (po možu), Labritz Lujza (dekliško), po domače Kolmana Lujza (r. 1905). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 5. 3. 1970. Datoteka: por70-15-AB.mp3 (ISN TRAK VI), 1. 00:01 – 1:07.

33 Grejšnik se rejši / Tolovaj Madaj, ad ATU 756B. Pripovedovalka: Majcán Ferencné (po možu), Majcán Rozália (dekliško), po domače Šaugarna Rauza (r. 1899). Kraj in datum posnetka: Sakalovci, 15. 1. 1970. Datoteka: por70-09-AB.mp3 (ISN TRAK III), 20. 41:37 – 42:30.

34 Gnauk v ednoj vesi sta bila dva Židova / Nekoč sta v neki vasi živela dva Žida, ATU 753. Pripovedovalec: Krajczár József, po domače Krajcarin Sejpek. Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 12. 1. 1970. Terenski zvezek 11: »Dva Židova«. Datoteka: por70-02-AB.mp3 (ISN TRAK I), 14. 37:14 – 44:42.

35 Peter podkava kak Baug / Peter poslušá Boga pri podkovanju. Pripovedovalec: Vajda Rudolf, po domače Paltjini Rudi (r. 1911). Kraj in datum posnetka: Sakalovci, 15. 1. 1970. Terenski zvezek 35: Rudi. Datoteka: por70-09-AB.mp3 (ISN TRAK III), 22. 43:38 – 44:36.

36 Baug plača salaš s platnom, štero nema konca / Bog plača prenočišče s platnom, ki se ne konča, ATU 750*. Pripovedovalka: Mukics Lórinčné (po možu), Labritz Lujza (dekliško), po domače Kolmana Lujza (r. 1905). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 17. 1. 1970. Terenski zvezek 45: Lujza Mukič (Kolmana), sestra od Fincinoga Ferina, mož Lórinč Mukič. Datoteka: por70-11-AB.mp3 (ISN TRAK IV), 1. 00:05 – 02:00.

37 Baug pa sveti Peter / Bog in sveti Peter, ATU 774K. Pripovedovalka: Oreovecz Károlyné (po možu), Bedi Anna (dekliško), po domače Rövcina Nanica (r. 1891, u. 1976). Kraj in datum posnetka: Števanovci, 8. 3. 1970. Datoteka: por70-17-AB.mp3 (ISN TRAK VI), 20. 49:40 – 52:55.

38 Jezoš in sveti Peter / Jezus in sveti Peter, ATU 804. Pripovedovalec: Szukics István, po domače Črnkec (r. 1929, u. 2007). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 5. 3. 1970. Terenski zvezek 96: Sv. Petra mati, Črnkec, Sukič. Datoteka: por70-15-AB.mp3 (ISN TRAK VI), 25. 43:15 – 45:16.

39 Zakoj drejvdje soklé má? / Zakaj ima drevo grče? ATU 774H. Pripovedovalka: Borovnyák Jánosné (po možu), Bedics Anna (dekliško), po domače Borovnjakina Nanec (r. 1913, u. 2003). Kraj in datum posnetka: Verica, 15. 1. 1970. Terenski zvezek 28: Nanec 1913. Datoteka: por70-09-AB.mp3 (ISN TRAK III), 1. 00:05 – 1:11. Primerjaj:

Karel Krajczar, Kralič pa Lejpa Vida. Slovenske pravljice in povedke iz Porabja. Ljubljana, Kmečki glas, 1996, št. 52.

40 Zakoj má drejvo vejke? / Zakaj so veje na drevesu? ATU 774H. Pripovedovalec: Szukics István, po domače Črnkec (r. 1929, u. 2007). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 5. 3. 1970. Datoteka: por70-15-AB.mp3 (ISN TRAK VI), 27. 47:51 – 50:00.

41 Sveti Peter pa Baug / Sveti Peter in Bog. Pripovedovalec: Vajda Rudolf, po domače Paltjini Rudi (r. 1911). Kraj in datum posnetka: Sakalovci, 15. 1. 1970. Terenski zvezek 35: Rudi. Datoteka: por70-09-AB.mp3 (ISN TRAK III), 21. 42:42 – 43:23.

42 Sveti Peter črešnje gorberé / Sveti Peter pobira češnje, ATU 774C. Pripovedovalec: neznan. Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 16. 1. 1970. Datoteka: por70-10-AB.mp3 (ISN TRAK III), 31. 47:04 – 48:00. Primerjaj: Karel Krajczar, Kralič pa Lejpa Vida. Slovenske pravljice in povedke iz Porabja. Ljubljana, Kmečki glas, 1996, št. 51.

43 Vse od vrkar pride (od Bogá) / Udarec pride od zgoraj (od Boga). Pripovedovalec: Labricz József, po domače Števekin Pejpi (r. 1896). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 16. 1. 1970. Datoteka: por70-09-AB.mp3 (ISN TRAK III), 32. 1:07 – 1:08.

44 Baug pa Peter pomagata sirautoj ženski / Bog in Peter nagradita revno ženo. Lázár Józsefné (po možu), Skaper Mária (dekliško), po domače Šiničina Marca (r. 1902). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 2. 5. 1970. Terenski zvezek 111: ose. Datoteka: por70-19-AB.mp3 (ISN TRAK VII), 13. 43:11 – 46:52.

45 Adam pa Ejva / Adam in Eva. Pripovedovalka: Oreovecz Károlyné (po možu), Bedi Anna (dekliško), po domače Rövcina Nanica (r. 1891, u. 1976). Kraj in datum posnetka: Števanovci, 14. 1. 1970. Terenski zvezek 19: »Adam in Eva«. Datoteka: por70-07-AB.mp3 (ISN TRAK II), 27. 53:39 – 54:52.

46a Eva srani ene mlajše pred Baugom / Eva skrjuje nekaj otrok pred Bogom, ATU 758. Pripovedovalec: Vajda Rudolf, po domače Paltjini Rudi (r. 1911). Kraj in datum posnetka: Sakalovci, 15. 1. 1970. Datoteka: por70-09-AB.mp3 (ISN TRAK III), 17. 39:35 – 40:34.

46b Eva srani ene mlajše pred Baugom / Eva skrjuje nekaj otrok pred Bogom, ATU 758. Pripovedovalec: Labricz József, po domače Števekin Pejpi (r. 1896). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 15. 1. 1970. Datoteka: por70-10-AB.mp3 (ISN TRAK III), 4. 15:16 – 15:44.

47 Baug je stvauro Ejvo, Adam go nazaj pelo, de se pa prebrodo / Bog ustvari Evo, Adam mu jo vrne, a se premisli. Pripovedovalka: Voura Lőrincné (po možu), Labritz Mária (dekliško), po domače Tučkina Micka (r. 1909). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 8. 3. 1970. Datoteka: por70-18-AB.mp3 (ISN TRAK VII), 1. 00:07 – 1:30.

48 Skaupi nej sto plačati lapci / Skopuh, ki ni hotel izplačati hlapca. Pripovedovalec: Labricz József, po domače Števekin Pejpi (r. 1896). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 16. 1. 1970. Terenski zvezek 37: Skopi gospodar. Datoteka: por70-09-AB.mp3 (ISN TRAK III), 31. 59:40 – 1:06:00.

49 Sojenice / Sojenice, ATU 934. Pripovedovalka: Borovnyák Jánosné (po možu), Bedics Anna (dekliško), po domače Borovnjakina Nanec (r. 1913, u. 2003). Kraj in datum posnetka: Verica, 14. 1. 1970. Terenski zvezek 23: Nanica 1913. Datoteka: por70-08-AB.mp3 (ISN TRAK II), 16. 31:01 – 32:36.

- 50 Sódice** / Sojenice. Pripovedovalka: Merkli Györgyné (po možu), Borovnyák Anna (dekliško), po domače Štjednjarska Nani (r. 1890, u. 1975). Kraj in datum posnetka: Verica, 14. 1. 1970. Terenski zvezek 23: Nanica 1890. Datoteka: por70-08-AB.mp3 (ISN TRAK II), 17. 32:37 – 32:53.
- 51 Baug, sveti Peter pa sodice** / Bog, sveti Peter in sojenice, ATU 930A. Pripovedovalka: Merkli Györgyné (po možu), Borovnyák Anna (dekliško), po domače Štjednjarska Nani (r. 1890, u. 1975). Kraj in datum posnetka: Verica, 14. 1. 1970. Datoteka: por70-08-AB.mp3 (ISN TRAK II), 18. 33:14 – 36:16. Primerjaj: Karel Krajczar, Kralič pa Lejpa Vida. Slovenske pravljice in povedke iz Porabja. Ljubljana, Kmečki glas, 1996, št. 49.
- 52 Biu ednauk eden oča** / Nekoč je živel oče, ATU 910B. Pripovedovalec: Krajczár József, po domače Krajcarin Sejpek. Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 8. 3. 1970. Terenski zvezek 105: Tri tanači, Sepek Krajcarin. Datoteka: por70-18-AB.mp3 (ISN TRAK VII), 2. 1:41 – 46:22.
- 53 Pop biu pa en Ciganj** / Živela sta duhovnik in Cigan. Pripovedovalka: Deutsch Jánosné (po možu), Gécsek Anna (dekliško), po domače Djauklina Ana (r. 1918). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 17. 1. 1970. Terenski zvezek 48: Ana. Datoteka: por70-11-AB.mp3 (ISN TRAK IV), 8. 24:58 – 28:50.
- 54 Gnauk je biu eden djagar** / Nekoč je živel lovec. Pripovedovalec: Deutsch János, po domače Djauklin Djanči (r. 1949). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 17. 1. 1970. Terenski zvezek 48: Janči, sin Anin. Datoteka: por70-11-AB.mp3 (ISN TRAK IV), 9. 28:54 – 31:05.
- 55 Gnauk je eden krau biu pa jeno čér jemo** / Nekoč je živel kralj, ki je imel hčer, ATU 850. Pripovedovalka: Mukics Lőrincné (po možu), Labritz Lujza (dekliško), po domače Kolmana Lujza (r. 1905). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 4. 3. 1970. Terenski zvezek 77: sestra od Fincin Ferija. Datoteka: por70-13-AB.mp3 (ISN TRAK V), 5. 5:30 – 9:57 in 6. 10:15 - 10:54 (pogovor).
- 56 Gnauk je bilau, gé je nej bilau** / Nekoč je bilo, kar ni bilo. (Kalk iz madžarščine: Egyszer volt, hol nem volt.) Pripovedovalec: Labritz Ferenc, po domače Fincin Feri (r. 1914). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 4. 3. 1970. Datoteka: por70-13-AB.mp3 (ISN TRAK V), 7. 11:03 – 17:56.
- 57 Gnauk je biu eden gazda, pa boter** / Nekoč sta živila gospodar in boter. Pripovedovalec: Sulics József, po domače Boslin Sejpek (r. 1925). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 7. 3. 1970. Datoteka: por70-17-AB.mp3 (ISN TRAK VI), 2. 14:00 - 19:26.
- 58 Razvüzdana dekla** / O razuzdani deklici. Pripovedovalka: Mukics Lőrincné (po možu), Labritz Lujza (dekliško), po domače Kolmana Lujza (r. 1905). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 4. 3. 1970. Datoteka: por70-13-AB.mp3 (ISN TRAK V), 8. 18:18 – 20:50.
- 59 Vrag šenka tobak pa šké znati ime rastlike** / Hudič pokloni tobak in hoče vedeti ime rastline, ATU 1091A. Pripovedovalka: Merkli Györgyné (po možu), Borovnyák Anna (dekliško), po domače Štjednjarska Nani (r. 1890, u. 1975). Kraj in datum posnetka: Verica, 14. 1. 1970. Datoteka: por70-08-AB.mp3 (ISN TRAK II), 20. 40:00 – 42:20. Primerjaj: Karel Krajczar, Kralič pa Lejpa Vida. Slovenske pravljice in povedke iz Porabja. Ljubljana, Kmečki glas, 1996, št. 29.

- 60** **Baba pa vrag** / Baba in vrag, ATU 1096. Pripovedovalka: Terplán Istvánné (po možu), Doncsecz Teréz (dekliško), po domače Štotjina Rejza (r. 1922, u. 2012). Kraj in datum posnetka: Števanovci, 14. 1. 1970. Terenski zvezek 19: »Baba pa vrag«. Datoteka: por70-07-AB.mp3 (ISN TRAK II), 28. 54:54 – 56:44.
- 61** **Baba pa vrag** / Baba in hudič. Pripovedovalec: Vajda Rudolf, po domače Paltjini Rudi (r. 1911). Kraj in datum posnetka: Sakalovci, 15. 1. 1970. Datoteka: por70-09-AB.mp3 (ISN TRAK III), 16. 39:12 – 39:26.
- 62** **Baba vraga znaurila** / Hudič in baba tekmujeta, ATU 1096. Pripovedovalka: Borovnyák Jánosné (po možu), Bedics Anna (dekliško), po domače Borovnjakina Nanec (r. 1913, u. 2003). Kraj in datum posnetka: Verica, 14. 1. 1970. Terenski zvezek 23: Nanec 1913. Datoteka: por70-08-AB.mp3 (ISN TRAK II), 21. 42:34 – 44:30.
- 63** **Vrag odi po svejti pa lidam kradne tobak** / Hudič hodi po svetu in ljudem krade tobak. Pripovedovalka: Borovnyák Jánosné (po možu), Bedics Anna (dekliško), po domače Borovnjakina Nanec (r. 1913, u. 2003). Kraj in datum posnetka: Verica, 14. 1. 1970. Terenski zvezek 24: Nanec 1913, Budinci. Datoteka: por70-08-AB.mp3 (ISN TRAK II), 23. 45:10 – 45:51.
- 64** **Vrag odi po svejti** / Hudič hodi po svetu. Pripovedovalka: Merkli Györgyné (po možu), Borovnyák Anna (dekliško), po domače Štjednjarska Nani (r. 1890, u. 1975). Kraj in datum posnetka: Verica, 14. 1. 1970. Terenski zvezek 24: Nanica 1890. Datoteka: por70-08-AB.mp3 (ISN TRAK II), 24. 45:55 – 47:03.
- 65** **Vrag šké dejte odnesti** / Hudič hoče odnesti dete. Pripovedovalka: Oreovecz Károlyné (po možu), Bedi Anna (dekliško), po domače Rövcina Nanica (r. 1891, u. 1976). Kraj in datum posnetka: Števanovci, 13. 1. 1970. Datoteka: por70-07-AB.mp3 (ISN TRAK II), 8. 24:45 – 25:50.
- 66** **Ednauk je živo eden srmački šauštar** / Nekoč je živel siromašen čevljar. Pripovedovalec: Labritz Ferenc, po domače Fincin Feri (r. 1914). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 5. 3. 1970. Terenski zvezek 89: Sarmák šauštar, Fincin Feri. Datoteka: por70-14-AB.mp3 (ISN TRAK V), 3. 22:07 – 31:48.
- 67** **Pop pokaže vragej, ka eške nej vüdo** / Duhovnik pokaže vragu to, česar še ni videl (obscena povedka). Pripovedovalec: Sulics József, po domače Boslin Sejpek (r. 1925). Kraj in datum posnetka: 15. 1. 1970. Datoteka: por70-09-AB.mp3 (ISN TRAK III), 12. 35:19 – 36:23.
- 68** **Sveti Peter pa vrag se bijeta za düšo** / Sveti Peter in vrag se borita za dušo. Pripovedovalec: Labritz Ferenc, po domače Fincin Feri (r. 1914). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 4. 3. 1970. Terenski zvezek 77: Fincin Feri. Datoteka: por70-13-AB.mp3 (ISN TRAK V), 4. 2:55 – 5:25.
- 69** **Gnauk je biu eden krau** / Nekoč je živel kralj, ATU 1920C. Pripovedovalec: Wachter Viktor, po domače Bakin Viktor (r. 1957). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 12. 1. 1970. Terenski zvezek 11: »Trije sinovi«. Datoteka: por70-02-AB.mp3 (ISN TRAK I), 8. 25:16 – 28:37.
- 70** **Maček** / Maček, ATU 1281. Pripovedovalec: Krajczár József, po domače Krajcarin Sejpek. Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 12. 1. 1970. Terenski zvezek 13: »Mačka« (konje in ljudi jé). Datoteka: por70-07-AB.mp3 (ISN TRAK II), 3. 5:04 – 6:08.

- 71 Gnauk sta bila en oča pa ena mati** / Nekoč sta živela oče in mati, ATU 1450+1384. Pripovedovalec: Labritz Ferenc, po domače Fincin Feri (r. 1914). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 17. 1. 1970. Datoteka: por70-11-AB.mp3 (ISN TRAK IV), 2. 2:12 – 7:06.
- 72 Gnauk sta bila en oča pa mati pa sta mela enga siná** / Nekoč sta živela oče in mati, ki sta imela sina, ATU 1696+1653. Pripovedovalka: Voura Lórinčné (po možu), Labritz Mária (dekliško), po domače Tučkina Micka (r. 1909). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 4. 3. 1970. Terenski zvezek 80: druga sestra od Fincin Ferija. Datoteka: por70-13-AB.mp3 (ISN TRAK V), 20. 30:54 – 33:48.
- 73 Gnauk sta bila oženjeniva, mauž pa žena** / Nekoč sta bila dva poročena, ATU 1706. Pripovedovalka: Mukics Lórinčné (po možu), Labritz Lujza (dekliško), po domače Kolmana Lujza (r. 1905). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 5. 3. 1970. Terenski zvezek 89: Lujza, Gornji Senik. Datoteka: por70-14-AB.mp3 (ISN TRAK V), 4. 32:05 – 35:05.
- 74 Herceg emo tri siné** / Knez je imel tri sinove, ATU 1525A. Pripovedovalec: Sulics József, po domače Boslin Sejpek (r. 1925). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 5. 3. 1970. Datoteka: por70-14-AB.mp3 (ISN TRAK V), 9. 51:09 – 1:03:39.
- 75 Gnauk je ena žena bila pa eden mauž** / Nekoč sta živela žena in mož, ATU 1293A*+1653. Pripovedovalka: Oreovecz Károlyné (po možu), Bedi Anna (dekliško), po domače Rövcina Nanica (r. 1891, u. 1976). Kraj in datum posnetka: Števanovci, 8. 3. 1970. Datoteka: por70-17-AB.mp3 (ISN TRAK VI), 19. 42:38 – 49:30.
- 76 Gnauk sta bila eden nauri pa čeden** / Nekoč sta živela neumni in pametni. Pripovedovalka: Borovnyák Jánosné (po možu), Bedics Anna (dekliško), po domače Borovnjakina Nanec (r. 1913, u. 2003). Kraj in datum posnetka: Števanovci, 8. 3. 1970. Terenski zvezek 103: Nanec 1913, Nori pa čeden. Datoteka: por70-17-AB.mp3 (ISN TRAK VI), 18. 41:22 – 42:37.
- 77 Sveti Miklauš** / Sveti Nikolaj. Pripovedovalka: Oreovecz Károlyné (po možu), Bedi Anna (dekliško), po domače Rövcina Nanica (r. 1891, u. 1976). Kraj in datum posnetka: Števanovci, 14. 1. 1970. Datoteka: por70-07-AB.mp3 (ISN TRAK II), 33. 1:04:58 – 1:06:52, konec pravljice: por70-08-AB.mp3 (ISN TRAK II), 1. 00:13 – 00:54.
- 78 Nauri pojep se ženi** / Neumni fant se ženi (obscena povedka). Pripovedovalka: Oreovecz Károlyné (po možu), Bedi Anna (dekliško), po domače Rövcina Nanica (r. 1891, u. 1976). Kraj in datum posnetka: Števanovci, 14. 1. 1970. Datoteka: por70-08-AB.mp3 (ISN TRAK II), 3. 1:22 – 4:50.
- 79 Mačke so nej poznali** / Mačke niso poznali, ATU 1650. Pripovedovalka: Sulics Józsefné (po možu), po domače Žnindarna Djula. Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 17. 1. 1970. Terenski zvezek 45: Žnindarna Djula. Datoteka: por70-11-AB.mp3 (ISN TRAK IV), 3. 7:33 – 10:13.
- 80 Ciganj pa sodak sta se stavila, steri vekšo laž povej** / Cigan in vojak stavita, kdo bo rekel: »To je laž«. Pripovedovalka: Lázár Józsefné (po možu), Skaper Mária (dekliško), po domače Šiničina Marica (r. 1902). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 2. 5. 1970. Terenski zvezek 116: Soldak in Cigan, Marica Šiničina. Datoteka: por70-19-AB.mp3 (ISN TRAK VII), 21. 59:06 – 1:00:05.
- 81 Kak je rokau iz žunine lüknje vöpotegno** / Kako je roko iz žolnine luknje izvlekel, ATU 1635. Pripovedovalec: Labritz Ferenc, po domače Fincin Feri (r. 1914). Kraj in

datum posnetka: Gornji Senik, 5. 3. 1970. Datoteka: por70-15-AB.mp3 (ISN TRAK VI), 23. 41:21 – 42:25.

82 Gnauk je biu en krau pa jemo tri siní / Nekoč je živel kralj in imel tri sinove. Pripovedovalka: Lázár Józsefné (po možu), Skaper Mária (dekliško), po domače Šiničina Marca (r. 1902). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 2. 5. 1970. Terenski zvezek 112: Nauri králeski sin. Datoteka: por70-19-AB.mp3 (ISN TRAK VII), 17. 51:53 – 53:30.

83 Stara baba, stari ded / Stara baba, stari ded, ATU 2030. Pripovedovalka: Irena Pavlič, po domače Plackarna Irinka (r. 1934). Kraj in datum posnetka: Maribor, avgust 1969. Terenski zvezek 3: Irena Pavlič, učiteljica v Števanovcih, doma iz Slovenske vesi. Datoteka: por70-01-AB.mp3 (ISN TRAK I), 7. 2:18 – 2:53.

84 Stara baba, stari ded / Stara baba, stari ded, ATU 2030. Pripovedovalec: Karel Krajcar (r. 1936). Kraj in datum posnetka: Maribor, avgust 1970. Terenski zvezek 1: na srečanju z učitelji iz Porabja, ki so bili na tečaju slovenščine. Datoteka: por70-01-AB.mp3 (ISN TRAK I), 8. 2:58 – 3:34.

85 Stara baba, stari ded / Ded, baba, ATU 2030. Pripovedovalka: Borovnyák Jánosné (po možu), Bedics Anna (dekliško), po domače Borovnjakina Nanec (r. 1913, u. 2003). Kraj in datum posnetka: Verica, 14. 1. 1970. Terenski zvezek 24: Nanec 1913. Datoteka: por70-08-AB.mp3 (ISN TRAK II), 22. 44:32 – 45:04.

86a Stara baba, stari ded / Stara baba, stari ded, ATU 2030. Pripovedovalka: Oreovecz Károlyné (po možu), Bedi Anna (dekliško), po domače Rövcina Nanica (r. 1891, u. 1976). Kraj in datum posnetka: Števanovci, 13. 1. 1970. Datoteka: por70-07-AB.mp3 (ISN TRAK II), 9. 25:53 – 26:23.

86b Stara baba, stari ded / Stara baba, stari ded, ATU 2030. Pripovedovalec: Labritz Ferenc, po domače Fincin Feri (r. 1914). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 16. 1. 1970. Datoteka: por70-10-AB.mp3 (ISN TRAK III), 34. 52:08 – 53:10.

87 Stara baba, stari ded / Dedek in babica, ATU 2030. Pripovedovalec: Sulics József, po domače Boslin Sejpek (r. 1925). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 15. 1. 1970. Datoteka: por70-09-AB.mp3 (ISN TRAK III), 11. 34:49 – 35:17.

88 Riba pa rak svejt držita / Riba in rak nosita svet. Pripovedovalka: Merkli Györgyné (po možu), Borovnyák Anna (dekliško), po domače Štjednjarska Nani (r. 1890, u. 1975). Kraj in datum posnetka: Verica, 14. 1. 1970. Terenski zvezek 22: potres. Datoteka: por70-08-AB.mp3 (ISN TRAK II), 13. 23:56 – 24:31.

89 Svejt stodji na ribi / Svet stoji na ribi. Pripovedovalka: Oreovecz Károlyné (po možu), Bedi Anna (dekliško), po domače Rövcina Nanica (r. 1891, u. 1976). Kraj in datum posnetka: Števanovci, 14. 1. 1970. Terenski zvezek 19: »potres«, Riba, ki nosi svet. Datoteka: por70-07-AB.mp3 (ISN TRAK II), 30. 58:11 – 58:25.

90 Svejt stodji na ribi / Svet stoji na ribi. Pripovedovalec Vajda Rudolf, po domače Paltjini Rudi (r. 1911). Kraj in datum posnetka: Sakalovci, 15. 1. 1970. Datoteka: por70-09-AB.mp3 (ISN TRAK III), 19. 41:11 – 41:29.

91 Zemlja stogi na ribi / Zemlja stoji na ribi. Pripovedovalka: Lázár Józsefné (po možu), Skaper Mária (dekliško), po domače Šiničina Marca (r. 1902). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 2. 5. 1970. Datoteka: por70-19-AB.mp3 (ISN TRAK VII), 16. 51:22 – 51:50.

- 92 Maurske deklne** / Morske dekllice. Pripovedovalec: Labritz Ferenc, po domače Fincin Feri (r. 1914). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 5. 3. 1970. Datoteka: por70-15-AB.mp3 (ISN TRAK VI), 4. 2:53 – 3:40.
- 93 Divdji mauž** / Divji mož. Pripovedovalka: Borovnyák Jánosné (po možu), Bedics Anna (dekliško), po domače Borovnjakina Nanec (r. 1913, u. 2003). Kraj in datum posnetka: Verica, 14. 1. 1970. Terenski zvezek 23: »Divji mož«, Nanec 1913. Datoteka: por70-08-AB.mp3 (ISN TRAK II), 19. 36:23 – 39:32.
- 94 Bejle dekle** / Bele dekllice se prikažejo. Pripovedovalka: Oreovecz Károlyné (po možu), Bedi Anna (dekliško), po domače Rövcina Nanica (r. 1891, u. 1976). Kraj in datum posnetka: Števanovci, 13. 1. 1970. Terenski zvezek 18: »bela žena«. Datoteka: por70-07-AB.mp3 (ISN TRAK II), 26. 49:27 – 53:16.
- 95 Dejkla je kačo krmila** / Dekle je hranilo kačo. Pripovedovalec: Anderkó Ferenc, po domače Zadnji Kovačin Francek (r. 1881). Kraj in datum posnetka: Slovenska ves, 2. 5. 1970. Datoteka: por70-20-AB.mp3 (ISN TRAK VIII), 7. 11:43 – 14:06.
- 96 Pestjan – Smrt** / Pesjan – Smrt. Pripovedovalec: Labritz Ferenc, po domače Fincin Feri (r. 1914). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 5. 3. 1970. Datoteka: por70-15-AB.mp3 (ISN TRAK VI), 3. 2:10 – 2:50.
- 97 Frdolica o staroj ženski pa smrti** / Šaljivka o stari ženi in smrti. Pripovedovalka: Borovnyák Jánosné (po možu), Bedics Anna (dekliško), po domače Borovnjakina Nanec (r. 1913, u. 2003). Kraj in datum posnetka: Verica, 14. 1. 1970. Terenski zvezek 25: Nanec 1913. Datoteka: por70-08-AB.mp3 (ISN TRAK II), 35. 57:00 – 57:45.
- 98 Djamar se stavi pa dé na grob** / Grobar gre za stavo na grob, ad ATU 1676B. Pripovedovalec: Labritz Ferenc, po domače Fincin Feri (r. 1914). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 5. 3. 1970. Datoteka: por70-15-AB.mp3 (ISN TRAK VI), 6. 4:56 – 6:32.
- 99 Vnoči na marofi nika nazaj ojdlo** / Ponoči je v pristavi strašilo. Pripovedovalka: Voura Lőrincné (po možu), Labritz Mária (dekliško), po domače Tučkina Micka (r. 1909). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 8. 3. 1970. Datoteka: por70-18-AB.mp3 (ISN TRAK VII), 10. 1:00:50 – 1:01:31.
- 100 Na sveto nauč** / Na sveto noč. Pripovedovalka: Merkli Györgyné (po možu), Borovnyák Anna (dekliško), po domače Štjednjarska Nani (r. 1890, u. 1975). Kraj in datum posnetka: Verica, 14. 1. 1970. Datoteka: por70-08-AB.mp3 (ISN TRAK II), 9. 18:11 – 19:27.
- 101 Vnoči vidi mauž gezdeca** / Ponoči vidi mož jezdeca. Pripovedovalka: Voura Lőrincné (po možu), Labritz Mária (dekliško), po domače Tučkina Micka (r. 1909). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 8. 3. 1970. Opomba: Mekszikópuszta (Sarród) v Županiji Győr-Moson-Sopron, kamor so hodili Porabci na sezonsko delo. Datoteka: por70-18-AB.mp3 (ISN TRAK VII), 9. 58:45 – 1:00:48.
- 102 Moški žensko nosi na križi** / Podoba ženske v Svetem Križu. Pripovedovalec: Anderkó Ferenc, po domače Zadnji Kovačin Francek (r. 1881). Kraj in datum posnetka: Slovenska ves, 2. 5. 1970. Opomba: Svetič je porabsko ime za naselje Sveti Križ / Heiligenkreuz, sosednjo vas v Avstriji, kjer so nekoč živeli Slovenci. Datoteka: por70-20-AB.mp3 (ISN TRAK VIII), 8. 14:10 – 14:47.

- 103 Šnjava** / Mora. Pripovedovalka: Pavlics Istvánné (po možu), Anderkó Katalin (dekliško), po domače Kovačina Katica (r. 1915). Kraj in datum posnetka: Slovenska ves, 2. 5. 1970. Datoteka: por70-20-AB.mp3 (ISN TRAK VIII), 9. 14:58 – 16:06.
- 104 Dekla se neške podpisati v vragove knige** / Dekle se noče podpisati v vragovo knjigo. Pripovedovalka: Oreovecz Károlyné (po možu), Bedi Anna (dekliško), po domače Rövcina Nanica (r. 1891, u. 1976). Kraj in datum posnetka: Števanovci, 13. 1. 1970. Datoteka: por70-07-AB.mp3 (ISN TRAK II), 25. 48:27 – 49:15.
- 105 Merar, fajamangli** / Inženir, fajamangl. Pripovedovalec: Labritz Ferenc, po domače Fincin Feri (r. 1914). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 5. 3. 1970. Datoteka: por70-15-AB.mp3 (ISN TRAK VI), 8. 10:38 – 11:52.
- 106 Merar, fajamangli** / Inženir, fajerman. Pripovedovalka: Mukics Lőrincné (po možu), Labritz Lujza (dekliško), po domače Kolmana Lujza (r. 1905). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 5. 3. 1970. Terenski zvezek 93: Feri, Lujza. Datoteka: por70-15-AB.mp3 (ISN TRAK VI), 9. 11:57 – 12:30.
- 107 Fajamangli** / Fajamangli. Pripovedovalec: Kűhár János, po domače Glauzarski Djanči (r. 1898, u. 1978). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 5. 3. 1970. Datoteka: por70-15-AB.mp3 (ISN TRAK VI), 10. 12:33 – 13:22.
- 108 Fajamangli** / Fajamangli. Pripovedovalka: Labritz Ferencné (po možu), Lázár Júlia (dekliško), po domače Fincina Djula (r. 1919). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 5. 3. 1970. Terenski zvezek 94: Gjula. Datoteka: por70-15-AB.mp3 (ISN TRAK VI), 12. 14:20 – 14:50.
- 109 Fajamangli** / Fajerman. Pripovedovalka: Lázár Józsefné (po možu), Skaper Mária (dekliško), po domače Šiničina Marca (r. 1902). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 2. 5. 1970. Datoteka: por70-19-AB.mp3 (ISN TRAK VII), 18. 53:31 – 55:04.
- 110 Merarge, fajamangli** / Merarji, fajamangli. Pripovedovalec: Lázár József, po domače Šerin Djauži (r. 1890, u. 1978). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 1. 5. 1970. Datoteka: por70-19-AB.mp3 (ISN TRAK VII), 23. 1:00:42 – 1:01:24.
- 111 Lucifer** / Lucifer. Pripovedovalka: Oreovecz Károlyné (po možu), Bedi Anna (dekliško), po domače Rövcina Nanica (r. 1891, u. 1976). Kraj in datum posnetka: Števanovci, 13. 1. 1970. Terenski zvezek 18: »Lucifer«. Datoteka: por70-07-AB.mp3 (ISN TRAK II), 23. 46:42 – 47:25.
- 112 Skazance na mejáj - Lucifer** / Prikazni na meji – Lucifer. Pripovedovalka: Oreovecz Károlyné (po možu), Bedi Anna (dekliško), po domače Rövcina Nanica (r. 1891, u. 1976). Kraj in datum posnetka: Števanovci, 13. 1. 1970. Datoteka: por70-07-AB.mp3 (ISN TRAK II), 24. 47:51 – 48:25.
- 113 Ledjén, ka se je navčo mautiti** / Fant, ki se je naučil pinjiti. Pripovedovalka: Merkli Györgyné (po možu), Borovnyák Anna (dekliško), po domače Štjednjarska Nani (r. 1890, u. 1975). Kraj in datum posnetka: Verica, 14. 1. 1970. Datoteka: por70-08-AB.mp3 (ISN TRAK II), 6. 7:50 – 9:51. Primerjaj: Karel Krajczar, Kralič pa Lejpa Vida. Slovenske pravljice in povedke iz Porabja. Ljubljana, Kmečki glas, 1996, št. 33.
- 114 Pojep pa njegva vertinja** / Fant in njegova gospodinja. Pripovedovalka: Merkli Györgyné (po možu), Borovnyák Anna (dekliško), po domače Štjednjarska Nani (r. 1890, u. 1975). Kraj in datum posnetka: Verica, 14. 1. 1970. Datoteka: por70-08-AB.mp3

(ISN TRAK II), 7. 9:55 – 12:51. Primerjaj: Karel Krajczar, Kralič pa Lejpa Vida. Slovenske pravljice in povedke iz Porabja. Ljubljana, Kmečki glas, 1996, št. 34.

115 Čaralice / Čarovnice. Pripovedovalka: Merkli Györgyné (po možu), Borovnyák Anna (dekliško), po domače Štjednjarska Nani (r. 1890, u. 1975). Kraj in datum posnetka: Verica, 14. 1. 1970. Datoteka: por70-08-AB.mp3 (ISN TRAK II), 10. 19:36 – 21:40.

116a Čaralice rejč krajzele / Čarovnice odvzamejo govor. Pripovedovalka: Merkli Györgyné (po možu), Borovnyák Anna (dekliško), po domače Štjednjarska Nani (r. 1890, u. 1975). Kraj in datum posnetka: Verica, 14. 1. 1970. Terenski zvezek 22: Nanica 1890. Datoteka: por70-08-AB.mp3 (ISN TRAK II), 12. 22:46 – 23:54.

116b Čaralice / Čarovnice. Pripovedovalec: Labritz Ferenc, po domače Fincin Feri (r. 1914). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 16. 1. 1970. Datoteka: por70-10-AB.mp3 (ISN TRAK III), 16. 32:00 – 33:20.

116c Zvôrčeno govedo / Uročeno govedo. Pripovedovalec: Labritz Ferenc, po domače Fincin Feri (r. 1914). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 16. 1. 1970. Datoteka: por70-10-AB.mp3 (ISN TRAK III), 19. 34:42 – 36:10.

116d S šatringo ozdraviti / Čarovno zdravljenje. Pripovedovalec: Labritz Ferenc, po domače Fincin Feri (r. 1914). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 16. 1. 1970. Datoteka: por70-10-AB.mp3 (ISN TRAK III), 20. 36:19 – 37:04.

116e Oči škaudijo / Zle oči. Pripovedovalec: Labritz Ferenc, po domače Fincin Feri (r. 1914). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 16. 1. 1970. Datoteka: por70-10-AB.mp3 (ISN TRAK III), 21–22. 37:07 – 37:30.

116f Zacomprani lejvi / Čaranje v hlevu. Labritz Ferenc, po domače Fincin Feri (r. 1914). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 16. 1. 1970. Datoteka: por70-10-AB.mp3 (ISN TRAK III), 23. 37:34 – 38:34.

117 Čaralica – krapanca / Čarovnica – krastača. Pripovedovalec: Labritz Ferenc, po domače Fincin Feri (r. 1914). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 7. 3. 1970. Datoteka: por70-17-AB.mp3 (ISN TRAK VI), 11. 27:37 – 31:00.

118 Čaralica gezdi na lapci / Čarovnica jaha hlapca. Pripovedovalec: Deutsch János, po domače Djauklin Djanči (r. 1907). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 4. 3. 1970. Terenski zvezek 83: Podkovana kovačeva žena. Datoteka: por70-13-AB.mp3 (ISN TRAK V), 27. 41:30 – 45:44.

119 Čaralice / Čarovnice. Labritz Ferenc, po domače Fincin Feri (r. 1914). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 5. 3. 1970. Datoteka: por70-15-AB.mp3 (ISN TRAK VI), 13. 14:54 – 19:03.

120 Čaralice / Čarovnice. Labritz Ferenc, po domače Fincin Feri (r. 1914). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 5. 3. 1970. Datoteka: por70-15-AB.mp3 (ISN TRAK VI), 14. 19:13 – 21:40.

121a Čaralica – krapanca šenka baršanj / Čarovnica – krastača podari kravato. Pripovedovalka: Lázár Józsefné (po možu), Skaper Mária (dekliško), po domače Šiničina Marca (r. 1902). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 2. 5. 1970. Datoteka: por70-19-AB.mp3 (ISN TRAK VII), 14. 47:56 – 50:05.

- 121b** **Krapanca** / Krastača. Pripovedovalec: Labricz József, po domače Števekin Pejpi (r. 1896). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 16. 1. 1970. Datoteka: por70-10-AB.mp3 (ISN TRAK III), 5. 15:45 – 16:30.
- 121c** **Čaralica – krapanca** / Čarovnica – krastača. Pripovedovalec: Labricz József, po domače Števekin Pejpi (r. 1896). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 16. 1. 1970. Datoteka: por70-10-AB.mp3 (ISN TRAK III), 6. 16:37 – 20:16.
- 122** **Čaralica da sodaki krofline (konjšček)** / Čarovnica da vojaku krofe (konjske fige). Pripovedovalka: Lázár Józsefné (po možu), Skaper Mária (dekliško), po domače Šiničina Marca (r. 1902). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 2. 5. 1970. Datoteka: por70-19-AB.mp3 (ISN TRAK VII), 15. 50:07 – 51:13.
- 123** **Čaralice plešejo pod grůškov** / Čarovnice plešejo pod hruško. Pripovedovalka: Pavlics Istvánné (po možu), Anderkó Katalin (dekliško), po domače Kovačina Katica (r. 1915). Kraj in datum posnetka: Slovenska ves, 2. 5. 1970. Datoteka: por70-20-AB.mp3 (ISN TRAK VIII), 10. 16:15 – 17:50.
- 124** **Mlad (te škaudijo čaralice ...)** / Mlaj (takrat čarovnice škodijo ...). Pripovedovalec: Labritz Ferenc, po domače Fincin Feri (r. 1914). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 7. 3. 1970. Datoteka: por70-17-AB.mp3 (ISN TRAK VI), 7. 23:19 – 24:11.
- 125** **Mlad** / Mlaj. Pripovedovalka: Labritz Ferencné (po možu), Lázár Júlia (dekliško), po domače Fincina Djula (r. 1919). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 7. 3. 1970. Terenski zvezek 99: Gjula. Datoteka: por70-17-AB.mp3 (ISN TRAK VI), 8. 24:12 – 24:26.
- 126** **Mejsec** / Luna. Pripovedovalec: Labritz Ferenc, po domače Fincin Feri (r. 1914). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 7. 3. 1970. Datoteka: por70-17-AB.mp3 (ISN TRAK VI), 9. 24:27 – 26:44.
- 127** **Baug pa gra** / Bog in fižol. Pripovedovalka: Labritz Ferencné (po možu), Lázár Júlia (dekliško), po domače Fincina Djula (r. 1919). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 4. 3. 1970. Terenski zvezek 77: Fincina gospodinja. Datoteka: por70-13-AB.mp3 (ISN TRAK V), 2. 2:00 – 2:13.
- 128** **Baug pa gra** / Bog in fižol. Pripovedovalec: Labritz Ferenc, po domače Fincin Feri (r. 1914). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 4. 3. 1970. Datoteka: por70-13-AB.mp3 (ISN TRAK V), 3. 2:18 – 2:55.
- 129** **Parün vdari** / Perun udari. Pripovedovalka: Oreovecz Jánosné (po možu), Borovnyák Aranka (dekliško), po domače Borovnjakina Aranka (r. 1939). Kraj in datum posnetka: Verica, 15. 1. 1970. Datoteka: por70-09-AB.mp3 (ISN TRAK III), 3. 2:46 – 3:40.
- 130** **Parün vdari** / Perun udari. Pripovedovalka: Oreovecz Jánosné (po možu), Borovnyák Aranka (dekliško), po domače Borovnjakina Aranka (r. 1939). Kraj in datum posnetka: Verica, 15. 1. 1970. Datoteka: por70-09-AB.mp3 (ISN TRAK III), 4. 3:42 – 4:06.
- 131** **Parün vdari** / Perun udari. Pripovedovalka: Deutsch Jánosné (po možu), Gécsek Anna (dekliško), po domače Djauklina Ana (r. 1918). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 1. 5. 1970. Terenski zvezek 109–110: Gornji Senik, 1. 5. 1970, pri Fincinih Ana Djauklina. Datoteka: por70-19-AB.mp3 (ISN TRAK VII), 6. 35:18 – 36:08.

- 132 Parün** / Perun. Pripovedovalka: Irena Pavlič, po domače Plackarna Irinka (r. 1934). Kraj in datum posnetka: Slovenska ves, 1. 5. 1970. Terenski zvezek 110: Slovenska ves, učiteljica. Datoteka: por70-19-AB.mp3 (ISN TRAK VII), 8. 38:29 – 39:32.
- 133 Parün vdari** / Perun udari. Pripovedovalec: Anderkó Ferenc, po domače Zadnji Kovačín Francek (r. 1881). Kraj in datum posnetka: Slovenska ves, 2. 5. 1970. Datoteka: por70-19-AB.mp3 (ISN TRAK VII), 24. 1:00:33 – 1:02:05.
- 134 Ka se godi, da treska** / Kaj se dogaja ob nevihti. Pripovedovalec: Labritz Ferenc, po domače Fincin Feri (r. 1914). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 4. 3. 1970. Datoteka: por70-13-AB.mp3 (ISN TRAK V), 12. 22:27 – 23:56.
- 135 Kočiš v mejseci** / Voznik v mesecu, ATU 751E*. Pripovedovalka: Borovnyák Jánosné (po možu), Bedics Anna (dekliško), po domače Borovnjakina Nanec (r. 1913, u. 2003). Kraj in datum posnetka: Verica, 14. 1. 1970. Datoteka: por70-08-AB.mp3 (ISN TRAK II), 38. 58:14 – 59:07.
- 136 Lapec v mejseci** / Hlapec v mesecu, ATU 751E*. Pripovedovalka: Korpics Istvánné (po možu), Korpics Mária (dekliško), po domače Plejvcina Mariška (r. 1907). Kraj in datum posnetka: Slovenska ves, 1. 5. 1970. Datoteka: por70-19-AB.mp3 (ISN TRAK VII), 9. 39:34 – 40:50.
- 137 Lapec v mejseci** / Hlapec v mesecu, ATU 751E*. Pripovedovalec: Anderkó Ferenc, po domače Zadnji Kovačín Francek (r. 1881). Kraj in datum posnetka: Slovenska ves, 2. 5. 1970. Terenski zvezek 116: Lapec zakune mejsec, oče je prip. Datoteka: por70-19-AB.mp3 (ISN TRAK VII), 22. 1:00:06 – 1:00:35.
- 138 Zver šké mejsec vkradniti** / Zver hoče ukrasti mesec. Pripovedovalec: Labritz Ferenc, po domače Fincin Feri (r. 1914). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 7. 3. 1970. Datoteka: por70-17-AB.mp3 (ISN TRAK VI), 10. 26:45 – 27:25.
- 139 Sakši človek eno zvezdo má** / Vsak človek ima zvezdo. Pripovedovalka: Merkli Ferencné (po možu), Deutsch Teréz (dekliško), po domače Štjednjarska Rejzek (r. 1925, u. 2014). Kraj in datum posnetka: Verica, 14. 1. 1970. Datoteka: por70-08-AB.mp3 (ISN TRAK II), 39. 59:11 – 59:56.
- 140 Čleka tenje kaže, kelko je vōra** / Določanje časa po soncu. Pripovedovalka: Borovnyák Jánosné (po možu), Bedics Anna (dekliško), po domače Borovnjakina Nanec (r. 1913, u. 2003). Kraj in datum posnetka: Verica, 14. 1. 1970. Datoteka: por70-08-AB.mp3 (ISN TRAK II), 39. 1:00:05 – 1:00:22.
- 141 Zvezde** / Zvezde. Pripovedovalka: Borovnyák Jánosné (po možu), Bedics Anna (dekliško), po domače Borovnjakina Nanec (r. 1913, u. 2003). Kraj in datum posnetka: Verica, 14. 1. 1970. Datoteka: por70-08-AB.mp3 (ISN TRAK II), 41. 1:00:28 – 1:01:06.
- 142 Zvezde** / Zvezde. Pripovedovalka: Merkli Ferencné (po možu), Deutsch Teréz (dekliško), po domače Štjednjarska Rejzek (r. 1925, u. 2014). Kraj in datum posnetka: Verica, 14. 1. 1970. Datoteka: por70-08-AB.mp3 (ISN TRAK II), 42. 1:01:06 – 1:01:12.
- 143 Zvezde** / Zvezde. Pripovedovalec: Labritz Ferenc, po domače Fincin Feri (r. 1914). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 4. 3. 1970. Datoteka: por70-13-AB.mp3 (ISN TRAK V), 16. 26:00 – 26:50.

- 144 Rimpaut** / Rimska pot. Pripovedovalec: Labritz Ferenc, po domače Fincin Feri (r. 1914). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 4. 3. 1970. Datoteka: por70-13-AB.mp3 (ISN TRAK V), 17. 26:58 – 27:30.
- 145 Zvezde** / Zvezde. Pripovedovalec: Anderkó Ferenc, po domače Zadnji Kovačin Francek. Kraj in datum posnetka: Slovenska ves, 2. 5. 1970. Datoteka: por70-20-AB.mp3 (ISN TRAK VIII), 5. 4:27 – 5:34.
- 146 Kokojški, Kosci...** / Gostosevci, Kosci ... Pripovedovalka: Labritz Ferencné (po možu), Lázár Júlia (dekliško), po domače Fincina Djula (r. 1919). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 7. 3. 1970. Terenski zvezek 98: Kokojški (Plejade). Datoteka: por70-17-AB.mp3 (ISN TRAK VI), 5. 21:55 – 22:44.
- 147 Zvezde** / Zvezde. Pripovedovalka: Labritz Ferencné (po možu), Lázár Júlia (dekliško), po domače Fincina Djula (r. 1919). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 7. 3. 1970. Datoteka: por70-17-AB.mp3 (ISN TRAK VI), 6. 22:45 – 23:15.
- 148 Peterlaug** / Mavrica. Pripovedovalka: Labritz Ferencné (po možu), Lázár Júlia (dekliško), po domače Fincina Djula (r. 1919). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 4. 3. 1970. Datoteka: por70-13-AB.mp3 (ISN TRAK V), 13. 23:57 – 24:27.
- 149 Peterlaug** / Mavrica. Pripovedovalec: Labritz Ferenc, po domače Fincin Feri (r. 1914). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 4. 3. 1970. Datoteka: por70-13-AB.mp3 (ISN TRAK V), 14–15. 24:29 – 25:56.
- 150 Peterlaug** / Mavrica. Pripovedovalka: Lázár Józsefné (po možu), Skaper Mária (dekliško), po domače Šiničina Marca (r. 1902). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 2. 5. 1970. Datoteka: por70-19-AB.mp3 (ISN TRAK VII), 10. 40:55 – 41:47.
- 151 Plaut** / Mavrica. Pripovedovalka: Irena Pavlič, po domače Plackarna Irinka (r. 1934). Kraj in datum posnetka: Slovenska ves, 1. 5. 1970. Datoteka: por70-19-AB.mp3 (ISN TRAK VII), 11. 41:48 – 42:20.
- 152 Šibilske knige** / Sibilska knjiga. Pripovedovalec: Labritz Ferenc, po domače Fincin Feri (r. 1914) in pripovedovalka: Labritz Ferencné (po možu), Lázár Júlia (dekliško), po domače Fincina Djula (r. 1919). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 9. 3. 1970. Datoteka: por70-19-AB.mp3 (ISN TRAK VII), 1. 00:01 – 5:20.
- 153 Šibila kralica pa Šalomon krau** / Sibila in Salomon. Pripovedovalka: Lázár Józsefné (po možu), Skaper Mária (dekliško), po domače Šiničina Marca (r. 1902). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 2. 5. 1970. Terenski zvezek 116: Šiničina Marca, Gašpar Alojz je leta 1915 imel ok. 70 let. Datoteka: por70-19-AB.mp3 (ISN TRAK VII), 20. 56:21 – 59:01.
- 154 Marija pojbi nazaj dá življenje** / Marija vrne fantu življenje. Pripovedovalka: Mukics Lőrincné (po možu), Labritz Lujza (dekliško), po domače Kolmana Lujza (r. 1905) in pripovedovalec: Labritz Ferenc, po domače Fincin Feri (r. 1914). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 5. 3. 1970. Datoteka: por70-15-AB.mp3 (ISN TRAK VI), 16. 28:22 – 32:41.
- 155 Nekak se je od drugin naraudo** / Nekdo, ki se je drugič rodil. Pripovedovalec: Labritz Ferenc, po domače Fincin Feri (r. 1914). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 5. 3. 1970. Datoteka: por70-15-AB.mp3 (ISN TRAK VI), 20. 39:02 – 40:45.

- 156 Črna mlaka (cerkev se je pogroznila)** / Črna mlaka (cerkev se je pogreznila). Pripovedovalka: Irena Pavlič, po domače Plackarna Irinka (r. 1934). Kraj in datum posnetka: Slovenska ves, 1. 5. 1970. Datoteka: por70-19-AB.mp3 (ISN TRAK VII), 12. 42:23 – 43:08.
- 157 Kip v Maudincaj pa törška kralica** / Kip v Modincih in turška kraljica. Pripovedovalec: Anderkó Ferenc, po domače Zadnji Kovačin Francek (r. 1881). Kraj in datum posnetka: Slovenska ves, 2. 5. 1970. Datoteka: por70-19-AB.mp3 (ISN TRAK VII), 26. 1:04:27 – 1:05:30.
- 158 Törki so na Sklauštjinom brdjej pokopali zlato tele** / Turki na Sklauškinem bregu zakopljejo zlato tele. Pripovedovalec: Anderkó Ferenc, po domače Zadnji Kovačin Francek (r. 1881). Kraj in datum posnetka: Slovenska ves, 2. 5. 1970. Datoteka: por70-19-AB.mp3 (ISN TRAK VII), 27. 1:05:33 – 1:06:35, nadaljevanje in konec na 20. kaseti.
- 159 Ženska, štera je pokopala peneze** / Žena, ki je zakopala denar. Pripovedovalec: Anderkó Ferenc, po domače Zadnji Kovačin Francek (r. 1881). Kraj in datum posnetka: Slovenska ves, 2. 5. 1970. Datoteka: por70-20-AB.mp3 (ISN TRAK VIII), 1. 00:01 – 1:08 nadaljevanje in konec s prejšnje kasete.
- 160 Čüdno varastüvanje** / Nenavadna »vahta«. Labricz József, po domače Števekin Pejpi (r. 1896). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 16. 1. 1970. Datoteka: por70-10-AB.mp3 (ISN TRAK III), 9. 24:05 – 26:58.
- 161 Mesto strica so gra pokopali** / Namesto strička so pokopali fižol. Pripovedovalec: Labritz Ferenc, po domače Fincin Feri (r. 1914). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 4. 3. 1970. Datoteka: por70-13-AB.mp3 (ISN TRAK V), 21. 33:50 – 36:26.
- 162 V zlato se oženo** / V rodbino se je ženil. Pripovedovalka: Merkli Györgyné (po možu), Borovnyák Anna (dekliško), po domače Štjednjarska Nani (r. 1890, u. 1975). Kraj in datum posnetka: Verica, 14. 1. 1970. Terenski zvezek 21: Verica/Kétvölgy, Borovnjakina r. 1890. Datoteka: por70-08-AB.mp3 (ISN TRAK II), 4. 5:20 – 7:30. Primerjaj: Karel Krajczar, Kralič pa Lejpa Vida. Slovenske pravljice in povedke iz Porabja. Ljubljana, Kmečki glas, 1996, št. 38.
- 163 Divdje gosi odletijo v tople krajine** / Divje gosi se selijo v tople kraje. Pripovedovalec: Labritz Ferenc, po domače Fincin Feri (r. 1914). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 8. 3. 1970. Datoteka: por70-18-AB.mp3 (ISN TRAK VII), 8. 57:39 – 58:42.
- 164 Veričanci** / Veričani. Pripovedovalka: Merkli Györgyné (po možu), Borovnyák Anna (dekliško), po domače Štjednjarska Nani (r. 1890, u. 1975). Kraj in datum posnetka: Verica, 14. 1. 1970. Datoteka: por70-08-AB.mp3 (ISN TRAK II), 36. 57:46 – 57:58.
- 165 Ritkarovci** / Ritkarovci. Pripovedovalec: Merkli Ferenc, po domače Štjednjarski Feri (r. 1958). Kraj in datum posnetka: Verica, 14. 1. 1970. Datoteka: por70-08-AB.mp3 (ISN TRAK II), 37. 58:03 – 58:10.
- 166 Andovci** / Andovci. Pripovedovalka: Terplán Istvánné (po možu), Doncsecz Teréz (dekliško), po domače Štotjina Rejza (r. 1922, u. 2012). Kraj in datum posnetka: Števanovci, 13. 1. 1970. Datoteka: por70-07-AB.mp3 (ISN TRAK II), 4. 6:28 – 7:12.
- 167 Sakalauvci** / Sakalovci. Pripovedovalka: Terplán Istvánné (po možu), Doncsecz Teréz (dekliško), po domače Štotjina Rejza (r. 1922, u. 2012). Kraj in datum posnetka: Števanovci, 13. 1. 1970. Datoteka: por70-07-AB.mp3 (ISN TRAK II), 2. 4:30 – 4:54.

- 168 Sakalauvci / Sakalovci.** Pripovedovalec: Labritz Ferenc, po domače Fincin Feri (r. 1914). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 5. 3. 1970. Datoteka: por70-14-AB.mp3 (ISN TRAK V), 10. 1:03:50 – 1:06:53.
- 169 Sakalauvci / Sakalovci.** Pripovedovalec: Anderkó Ferenc, po domače Zadnji Kovačin Francek (r. 1881). Kraj in datum posnetka: Slovenska ves, 2. 5. 1970. Datoteka: por70-20-AB.mp3 (ISN TRAK VIII), 2. 1:16 – 2:22.
- 170 Sakalauvci / Sakalovci.** Pripovedovalec: Anderkó Ferenc, po domače Zadnji Kovačin Francek (r. 1881). Kraj in datum posnetka: Slovenska ves, 2. 5. 1970. Datoteka: por70-20-AB.mp3 (ISN TRAK VIII), 3. 2:23 – 3:37.
- 171 Sakalauvci / Sakalovci.** Pripovedovalec: Labritz Ferenc, po domače Fincin Feri (r. 1914). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 4. 3. 1970. Datoteka: por70-13-AB.mp3 (ISN TRAK V), 18. 27:35 – 28:33.
- 172a Števanovci / Števanovci.** Pripovedovalec: Labritz Ferenc, po domače Fincin Feri (r. 1914). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 5. 3. 1970. Datoteka: por70-15-AB.mp3 (ISN TRAK VI), 21. 40:51 – 41:20.
- 172b Števanovci / Števanovci.** Pripovedovalec: Labritz Ferenc, po domače Fincin Feri (r. 1914). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 16. 1. 1970. Datoteka: por70-10-AB.mp3 (ISN TRAK III), 26. 43:21 – 44:17.
- 173 Ciganj pri spauvedi kradne / Cigan med spovedjo krade.** Pripovedovalec: Labritz Ferenc, po domače Fincin Feri (r. 1914). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 17. 1. 1970. Datoteka: por70-12-AB.mp3 (ISN TRAK IV), 10. 23:44 – 26:38.
- 174 Ciganj pri spauvedi kradne / Cigan med spovedjo krade.** Pripovedovalka: Mukics Lórinzné (po možu), Labritz Lujza (dekliško), po domače Kolmana Lujza (r. 1905). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 3. 3. 1970. Terenski zvezek 77: Lujza, sestra od Fincin Ferija. Datoteka: por70-13-AB.mp3 (ISN TRAK V), 1. 00:17 – 1:50.
- 175 Plibanož zgrabi manjaste mlatce / Duhovnik razkrinka mlatiče.** Pripovedovalec: Labritz Ferenc, po domače Fincin Feri (r. 1914). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 17. 1. 1970. Datoteka: por70-12-AB.mp3 (ISN TRAK IV), 12. 28:14 – 29:49.
- 176 Dva stariva srmaka / Dva siromaka spravljata pridelek.** Pripovedovalka: Terplán Istvánné (po možu), Doncsecz Teréz (dekliško), po domače Štotjina Rejza (r. 1922, u. 2012). Kraj in datum posnetka: Števanovci, 14. 1. 1970. Terenski zvezek 19: »Dva stariva srmaka«. Datoteka: por70-07-AB.mp3 (ISN TRAK II.), 29. 56:46 – 58:00. Primerjaj: Karel Krajczar, Kralič pa Lejpa Vida. Slovenske pravljice in povedke iz Porabja. Ljubljana, Kmečki glas, 1996, št. 48.
- 177 Prauškarice se pri Svetoj Trojici napigejo / Romarice pri Sveti Trojici se napijejo.** Pripovedovalka: Labritz Ferencné (po možu), Lázár Júlia (dekliško), po domače Fincina Djula (r. 1919). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 7. 3. 1970. Datoteka: por70-17-AB.mp3 (ISN TRAK VI), 4. 21:10 – 21:52.
- 178 Frdolica o kuki pa staroj babi / Šaljivka o kuku in stari babi.** Pripovedovalec: Labritz Ferenc, po domače Fincin Feri (r. 1914). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 5. 3. 1970. Datoteka: por70-14-AB.mp3 (ISN TRAK V), 11. 1:04:51 – 1:05:17.

- 179** **Ka nede djaklau** / Da ne bi jecljal. Pripovedovalec: Labritz Ferenc, po domače Fincin Feri (r. 1914). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 3. 3. 1970. Datoteka: por70-13-AB.mp3 (ISN TRAK V), 19. 28:46 – 30:33.
- 180** **Šatrirvanje o bodaučnosti na sveto nauč** / Prerokovanje prihodnosti na sveto noč. Pripovedovalka: Merkli Györgyné (po možu), Borovnyák Anna (dekliško), po domače Štjednjarska Nani (r. 1890, u. 1975). Kraj in datum posnetka: Verica, 14. 1. 1970. Datoteka: por70-08-AB.mp3 (ISN TRAK II), 9. 18:11 – 19:27.
- 181** **Na Djürdjevo** / Na svetega Jurija dan. Pripovedovalka: Borovnyák Jánosné (po možu), Bedics Anna (dekliško), po domače Borovnjakina Nanec (r. 1913, u. 2003). Kraj in datum posnetka: Verica, 14. 1. 1970. Opomba: Sveti Jurij je 24. aprila. Datoteka: por70-08-AB.mp3 (ISN TRAK II), 29. 52:31 – 53:17.
- 182** **Da so najprva vö na pašo gnali** / Ko so prvič gnali na pašo. Pripovedovalka: Merkli Györgyné (po možu), Borovnyák Anna (dekliško), po domače Štjednjarska Nani (r. 1890, u. 1975). Kraj in datum posnetka: Verica, 14. 1. 1970. Datoteka: por70-08-AB.mp3 (ISN TRAK II), 30. 53:20 – 53:57.
- 183** **Na fašenek** / Za pusta. Pripovedovalka: Borovnyák Jánosné (po možu), Bedics Anna (dekliško), po domače Borovnjakina Nanec (r. 1913, u. 2003). Kraj in datum posnetka: Verica, 14. 1. 1970. Datoteka: por70-08-AB.mp3 (ISN TRAK II), 34. 56:23 – 56:59.
- 184** **Šatrirvanje moža** / Prerokovanje bodočega moža. Pripovedovalka: Borovnyák Jánosné (po možu), Bedics Anna (dekliško), po domače Borovnjakina Nanec (r. 1913, u. 2003). Kraj in datum posnetka: Verica, 14. 1. 1970. Datoteka: por70-08-AB.mp3 (ISN TRAK II), 43. 1:01:30 – 1:01:48.
- 185** **Šatrirvanje na sveti post** / Čaranje na sveti post. Pripovedovalka: Borovnyák Jánosné (po možu), Bedics Anna (dekliško), po domače Borovnjakina Nanec (r. 1913, u. 2003). Kraj in datum posnetka: Verica, 14. 1. 1970. Datoteka: por70-08-AB.mp3 (ISN TRAK II), 31. 54:04 – 54:24.
- 186** **Šatrirvanje na sveti post** / Čaranje na sveti post. Pripovedovalka: Merkli Györgyné (po možu), Borovnyák Anna (dekliško), po domače Štjednjarska Nani (r. 1890, u. 1975). Kraj in datum posnetka: Verica, 14. 1. 1970. Datoteka: por70-08-AB.mp3 (ISN TRAK II), 32. 54:27 – 55:17.
- 187** **Na sisvecovo večer na sto dejvajo dūšicam rano** / Na večer praznika vseh svetnikov nastavljajo dušam hrano. Pripovedovalec: Labritz Ferenc, po domače Fincin Feri (r. 1914). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 17. 1. 1970. Datoteka: por70-11-AB.mp3 (ISN TRAK IV), 6. 16:50 – 17:20.
- 188** **Štiri Marije** / Štiri Marije. Pripovedovalka: Merkli Györgyné (po možu), Borovnyák Anna (dekliško), po domače Štjednjarska Nani (r. 1890, u. 1975). Kraj in datum posnetka: Verica, 14. 1. 1970. Opomba: »Marija s srpom« (iz madž. Sarlós Boldogasszony), praznik Marijinega obiskanja (nekoč 2. julij, začetek žetve). Datoteka: por70-08-AB.mp3 (ISN TRAK II), 25. 47:05 – 47:22, 47:56 – 50:19.
- 189** **Štiri Marije** / Štiri Marije. Pripovedovalka: Merkli Györgyné (po možu), Borovnyák Anna (dekliško), po domače Štjednjarska Nani (r. 1890, u. 1975). Kraj in datum posnetka: Verica, 14. 1. 1970. Opomba: Adventska Marija je 8. decembra (Marijino brezmadežno

spočetje), svečna je 2. februarja (Jezusovo darovanje), cepljena 25. marca (Marijino oznanjenje), srpna pa 2. julija (obiskanje Device Marije). Datoteka: por70-08-AB.mp3 (ISN TRAK II), 26. 50:20 – 51:03.

190 Svečna Mardja / Svečna Marija. Pripovedovalka: Merkli Györgyné (po možu), Borovnyák Anna (dekliško), po domače Štjednjarska Nani (r. 1890, u. 1975). Kraj in datum posnetka: Verica, 14. 1. 1970. Opomba: »Svečna Marija« je 2. februarja (Jezusovo darovanje). Datoteka: por70-08-AB.mp3 (ISN TRAK II), 27. 51:04 – 52:07.

191 Adventska Marija / Adventna Marija. Pripovedovalka: Borovnyák Jánosné (po možu), Bedics Anna (dekliško), po domače Borovnjakina Nanec (r. 1913, u. 2003). Kraj in datum posnetka: Verica, 14. 1. 1970. Opomba: Adventna Marija je 8. decembra (Marijino breznadežno spočetje). Datoteka: por70-08-AB.mp3 (ISN TRAK II), 28. 52:11 – 52:30.

192 Šatrirvanje pri deli / Vraže ob delu. Pripovedovalka: Merkli Györgyné (po možu), Borovnyák Anna (dekliško), po domače Štjednjarska Nani (r. 1890, u. 1975). Kraj in datum posnetka: Verica, 14. 1. 1970. Datoteka: por70-08-AB.mp3 (ISN TRAK II), 33. 55:18 – 56:22.

193 Šatrirvanje na Licijovo / Vraževerje na Lucijin dan. Pripovedovalka: Oreovecz Jánosné (po možu), Borovnyák Aranka (dekliško), po domače Borovnjakina Aranka (r. 1939). Kraj in datum posnetka: Verica, 14. 1. 1970. Datoteka: por70-08-AB.mp3 (ISN TRAK II), 44. 1:01:49 – 1:02:07.

194 Da dejte začne gorazrasti / Odraščanje. Pripovedovalka: Borovnyák Jánosné (po možu), Bedics Anna (dekliško), po domače Borovnjakina Nanec (r. 1913, u. 2003). Kraj in datum posnetka: Verica, 14. 1. 1970. Datoteka: por70-08-AB.mp3 (ISN TRAK II), 45. 1:02:19 – 1:02:37.

195 Dober gazda / Dober gospodar. Pripovedovalka: Borovnyák Jánosné (po možu), Bedics Anna (dekliško), po domače Borovnjakina Nanec (r. 1913, u. 2003). Kraj in datum posnetka: Verica, 14. 1. 1970. Datoteka: por70-08-AB.mp3 (ISN TRAK II), 49. 1:05:57 – 1:06:38.

196 Lagva vōra / Slaba ura. Pripovedovalka: Majcán Ferencné (po možu), Majcán Rozália (dekliško), po domače Šaugarna Rauza (r. 1899). Kraj in datum posnetka: Sakalovci, 15. 1. 1970. Datoteka: por70-09-AB.mp3 (ISN TRAK III), 23. 44:58 – 45:20.

197 Djajca od črne kokauši / Jajca od črne kokoši. Pripovedovalka: Labritz Ferencné (po možu), Lázár Júlia (dekliško), po domače Fincina Djula (r. 1919). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 3. 3. 1970. Datoteka: por70-13-AB.mp3 (ISN TRAK V), 9. 20:54 – 21:40.

198 Črna kokauš / Črna kokoš. Pripovedovalec: Labritz Ferenc, po domače Fincin Feri (r. 1914). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 3. 3. 1970. Datoteka: por70-13-AB.mp3 (ISN TRAK V), 10. 21:45 – 21:59.

199 Črna kokauš / Črna kokoš. Pripovedovalka: Labritz Ferencné (po možu), Lázár Júlia (dekliško), po domače Fincina Djula (r. 1919). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 3. 3. 1970. Datoteka: por70-13-AB.mp3 (ISN TRAK V), 11. 22:04 – 22:24.

200a Šatrirvanje / Vraževerje in ljudske modrosti. Labritz Ferenc, po domače Fincin Feri (r. 1914). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 4. 3. 1970. Datoteka: por70-13-AB.mp3 (ISN TRAK V), 35. 55:50 – 59:14.

- 200b Šatrirvanje o vremenjeh** / Ljudska modrost o vremenu. Pripovedovalec: Labritz Ferenc, po domače Fincin Feri (r. 1914). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 17. 1. 1970. Datoteka: por70-11-AB.mp3 (ISN TRAK IV), 5. 16:17 – 16:45.
- 201a Oblübe se nej držo** / Prelomljena oblüba. Pripovedovalec: Labricz József, po domače Števekin Pejpi (r. 1896). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 16. 1. 1970. Terenski zvezek 37: Slovenske večernice 42. zv. Datoteka: por70-10-AB.mp3 (ISN TRAK III), 1. 00:05 – 9:36.
- 201b Podje se kegljajo, nej ka bi k meši šli** / Fantje kegljajo, namesto da bi šli k maši. Pripovedovalec: Labricz József, po domače Števekin Pejpi (r. 1896). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 16. 1. 1970. Datoteka: por70-10-AB.mp3 (ISN TRAK III), 7. 20:25 – 21:55.
- 201c Prdice** / Predice. Pripovedovalec: Labricz József, po domače Števekin Pejpi (r. 1896). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 16. 1. 1970. Datoteka: por70-10-AB.mp3 (ISN TRAK III), 8. 21:57 – 24:03.
- 201d Sveti Miklauš** / Sveti Miklavž. Pripovedovalka: Labritz Ferencné (po možu), Lázár Júlia (dekliško), po domače Fincina Djula (r. 1919). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 16. 1. 1970. Datoteka: por70-10-AB.mp3 (ISN TRAK III), 30. 46:18 – 46:59.
- 201e Dekla nesé v Marija Ceu svoje srce** / Dekle nese v Mariazell svoje srce. Pripovedovalka: Lázár Józsefné (po možu), Skaper Mária (dekliško), po domače Šiničina Marca (r. 1902). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 2. 5. 1970. Terenski zvezek 112: Sreé in živanji. Datoteka: por70-19-AB.mp3 (ISN TRAK VII), 19. 55:05 – 56:15.
- 202 Ka je tau? Zagoni!** / Uganka. Pripovedovalka: Oreovecz Károlyné (po možu), Bedi Anna (dekliško), po domače Rövcina Nanica (r. 1891, u. 1976). Kraj in datum posnetka: Števanovci, 13. 1. 1970. Datoteka: por70-07-AB.mp3 (ISN TRAK II), 13. 37:00 – 37:20.
- 203 Ka je tau? Zagoni!** / Uganka. Oreovecz Károlyné (po možu), Bedi Anna (dekliško), po domače Rövcina Nanica (r. 1891, u. 1976). Kraj in datum posnetka: Števanovci, 13. 1. 1970. Datoteka: por70-07-AB.mp3 (ISN TRAK II), 14. 37:25 – 38:02.
- 204 Ka je tau? Zagoni!** / Uganka. Pripovedovalec: Vajda Rudolf, po domače Paltjini Rudi (r. 1911). Kraj in datum posnetka: Sakalovci, 15. 1. 1970. Datoteka: por70-09-AB.mp3 (ISN TRAK III), 24. 45:29 – 45:48.
- 205 Ka je tau? Zagoni!** / Uganka. Pripovedovalec: Vajda Rudolf, po domače Paltjini Rudi (r. 1911). Kraj in datum posnetka: Sakalovci, 15. 1. 1970. Opomba: Pernati v pomenu bogati; kalk iz madž. »tollas«. Datoteka: por70-09-AB.mp3 (ISN TRAK III), 25. 45:54 – 46:10.
- 206 Ka je tau? Zagoni!** / Uganka. Pripovedovalec: Vajda Rudolf, po domače Paltjini Rudi (r. 1911). Kraj in datum posnetka: Sakalovci, 15. 1. 1970. Datoteka: por70-09-AB.mp3 (ISN TRAK III), 26. 46:24 – 46:37.
- 207 Ka je tau? Zagoni!** / Uganka. Pripovedovalec: Labritz Ferenc, po domače Fincin Feri (r. 1914). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 1. 5. 1970. Datoteka: por70-19-AB.mp3 (ISN TRAK VII), 4. 10:16 – 10:46.
- 208 Ka je tau? Zagoni!** / Uganka. Pripovedovalec: Vajda Rudolf, po domače Paltjini Rudi (r. 1911). Kraj in datum posnetka: Sakalovci, 15. 1. 1970. Datoteka: por70-09-AB.mp3 (ISN TRAK III), 14. 36:53 – 37:02.

- 209** **Ka je tau? Zagoni!** / Uganka. Pripovedovalec: Vajda Rudolf, po domače Paltjini Rudi (r. 1911). Kraj in datum posnetka: Sakalovci, 15. 1. 1970. Datoteka: por70-09-AB.mp3 (ISN TRAK III), 18. 40:42 – 41:05.
- 210** **Frdolica za mlajše** / Otroška besedna igra. Pripovedovalec: Csabai András (r. 1912) učitelj, zborovodja Mešanega pevskega zbora Avgust Pavel na Gornjem Seniku. Kraj in datum posnetka: Maribor, avgust 1969 (na srečanju z učitelji iz Porabja, ki so bili na tečaju slovenščine). Opomba: Kürci, pravilno škürci (črički). Csabai András (rojen Csácsics – hrvaške narodnosti). Datoteka: por70-01-AB.mp3 (ISN TRAK I), 3. 1:36 – 1:44.
- 211** **Frdolica za mlajše** / Otroška besedna igra. Pripovedovalec: Csabai András (r. 1912) učitelj, zborovodja Mešanega pevskega zbora Avgust Pavel na Gornjem Seniku. Kraj in datum posnetka: Maribor, avgust 1969 (na srečanju z učitelji iz Porabja, ki so bili na tečaju slovenščine). Opomba: Csabai András (rojen Csácsics – hrvaške narodnosti). Datoteka: por70-01-AB.mp3 (ISN TRAK I), 4. 1:45 – 1:49.
- 212** **Frdolica za mlajše** / Otroška besedna igra. Pripovedovalec: Csabai András (r. 1912) učitelj, zborovodja Mešanega pevskega zbora Avgust Pavel na Gornjem Seniku. Kraj in datum posnetka: Maribor, avgust 1969 (na srečanju z učitelji iz Porabja, ki so bili na tečaju slovenščine). Opomba: Csabai András (rojen Csácsics – hrvaške narodnosti). Datoteka: por70-01-AB.mp3 (ISN TRAK I), 5. 1:50 – 2:07.
- 213** **Frdolica za mlajše** / Otroška besedna igra. Pripovedovalec: Csabai András (r. 1912) učitelj, zborovodja Mešanega pevskega zbora Avgust Pavel na Gornjem Seniku. Kraj in datum posnetka: Maribor, avgust 1969 (na srečanju z učitelji iz Porabja, ki so bili na tečaju slovenščine). Opomba: Csabai András (rojen Csácsics – hrvaške narodnosti). Datoteka: por70-01-AB.mp3 (ISN TRAK I), 6. 2:08 – 2:11.
- 214a** **Špila za mlajše** / Otroška igra. Pripovedovalec: Labritz Ferenc, po domače Fincin Feri (r. 1914). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 5. 3. 1970. Opomba: Izštevanko poznajo otroci na Madžarskem tudi danes: »*An-tan-ténusz, szó-raka-ténusz, szó-rakati-tiki-taka, ala-bala-bam-busz.*« Besede ne pomenijo nič. Datoteka: por70-14-AB.mp3 (ISN TRAK V), 12. 1:05:18 – 1:06:00.
- 214b** **Špila v šauli** / Šolska igra. Pripovedovalec: Labricz József, po domače Števekin Pejpi (r. 1896). Gornji Senik, 16. 1. 1970. Datoteka: por70-10-AB.mp3 (ISN TRAK III), 10. 27:06 – 27:34.
- 215** **Sanica** / Sinica. Pripovedovalec: Vajda Rudolf, po domače Paltjini Rudi (r. 1911). Kraj in datum posnetka: Sakalovci, 15. 1. 1970. Datoteka: por70-09-AB.mp3 (ISN TRAK III), 27. 46:44 – 47:20.
- 216** **Pirožaba** / Netopir. Pripovedovalec: Labritz Ferenc, po domače Fincin Feri (r. 1914). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 4. 3. 1970. Datoteka: por70-13-AB.mp3 (ISN TRAK V), 29. 50:09 – 51:10.
- 217** **Sova** / Sova. Pripovedovalec: Labritz Ferenc, po domače Fincin Feri (r. 1914). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 4. 3. 1970. Datoteka: por70-13-AB.mp3 (ISN TRAK V), 30. 51:16 – 52:12.
- 218** **Kukanca** / Kukavica. Pripovedovalka: Labritz Ferencné (po možu), Lázár Júlia (dekliško), po domače Fincina Djula (r. 1919). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 4. 3. 1970. Datoteka: por70-13-AB.mp3 (ISN TRAK V), 31. 52:16 – 52:56.

- 219 **Upek** / Smrdokavra. Pripovedovalec: Labritz Ferenc, po domače Fincin Feri (r. 1914). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 4. 3. 1970. Datoteka: por70-13-AB.mp3 (ISN TRAK V), 32. 52:57 – 53:40.
- 220 **Lasnica** / Lastovka. Pripovedovalka: Labritz Ferencné (po možu), Lázár Júlia (dekliško), po domače Fincina Djula (r. 1919). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 4. 3. 1970. Opomba: Prim. na zgoščenci »Edna ftica priletejla« ZRC SAZU 2015, št. 19. in 20. Datoteka: por70-13-AB.mp3 (ISN TRAK V), 33. 53:45 – 54:58.
- 221 »**Strina-vüna**« / »Teta-ujna«. Pripovedovalec: Labritz Ferenc, po domače Fincin Feri (r. 1914). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 4. 3. 1970. Opomba: Prim. na zgoščenci »Edna ftica priletejla« ZRC SAZU 2015, št. 21. Datoteka: por70-13-AB.mp3 (ISN TRAK V), 34. 55:04 – 55:47.
- 222 **Ftiči se zaračajo** / Zaroka ptičev. Pripovedovalec: Labritz Ferenc, po domače Fincin Feri (r. 1914). Kraj in datum posnetka: Gornji Senik, 16. 1. 1970. Datoteka: por70-10-AB.mp3 (ISN TRAK III), 28. 44:38 – 45:39.

Marija Kozar Mukič

SEZNAM PRAVLJIČNIH TIPOV

ATU 101	Št. 1 Volk in lisica se vojskujeta Št. 2 Stari pes
ATU 103	Št. 1 Volk in lisica se vojskujeta Št. 2 Stari pes
ATU 130	Št. 1 Volk in lisica se vojskujeta
ATU 200	Št. 4 Pes in mačka
ATU 275B	Št. 3 Lisica in polž tekujeta
ATU 302 C*	Št. 16 Lepi Nikolaj in vila Ilonka
ATU 307	Št. 20 Nekoč je živel grof
ATU 326	Št. 22 Bog in sveti Peter
ATU 326A*	Št. 21 Mlin
ATU 330	Št. 21 Mlin
ATU 400	Št. 7 Čarobni dol
ATU 441	Št. 15 Kraljevič in lepa Vida
ATU 451	Št. 13 Sestra in trije bratje
ATU 501	Št. 18 Živela je mati in imela je hčer
ATU 510A	Št. 17 Nekoč je živelo dekle
ATU 510B	Št. 12 Grof in služkinja
ATU 551	Št. 11 Kralj, kateremu se je eno oko jokalo
ATU 563	Št. 10. Prtič pogrni se
ATU 592	Št. 22 Bog in sveti Peter
ATU 670	Št. 24 Hlapec razume gosji jezik Št. 25 Hlapec razume gosji jezik Št. 26 Mož reši žabo pred kačo
ATU 707	Št. 14 O nekem grofu Št. 17 Nekoč je živelo dekle Št. 19 Nekoč je živel cesar
ATU 750*	Št. 36 Bog plača prenočišče s platnom
ATU 751E*	Št. 135 Voznik v mesecu Št. 136 Hlapec v mesecu Št. 137 Hlapec v mesecu

ATU 751G*	Št. 32 Živeli sta dve sestri
ATU 753	Št. 34 Nekoč sta v neki vasi živela dva Žida
ATU 756B	Št. 31 Nekoč je živel siromak
	Št. 33 Tolovaj Madaj
ATU 758	Št. 46 Eva skrrije nekaj otrok pred Bogom
ATU 774C	Št. 42 Sveti Peter pobira češnje
ATU 774H	Št. 39 Zakaj ima drevo grče
	Št. 40 Zakaj so veje na drevesu
ATU 774K	Št. 37 Bog in sveti Peter
ATU 810	Št. 30 Vragu prodal dete
ATU 850	Št. 55 Nekoč je živel kralj, ki je imel hčer
ATU 910B	Št. 52 Nekoč je živel oče
ATU 930A	Št. 51 Bog, sveti Peter in sojenice
ATU 934	Št. 49 Sojenice
ATU 1091A	Št. 59 Hudič pokloni tobak
ATU 1096	Št. 60 Baba in vrag
ATU 1281	Št. 70 Maček
ATU 1293A*	Št. 75 Nekoč sta živela žena in mož
ATU 1384	Št. 71 Nekoč sta živela oče in mati
ATU 1450	Št. 71 Nekoč sta živela oče in mati
ATU 1635	Št. 81 Kako je roko iz žolnine luknje izvlekel
ATU 1653	Št. 72 Nekoč sta živela oče in mati
ATU 1676B	Št. 98 Grobar gre za stavo na grob
ATU 1696	Št. 72 Nekoč sta živela oče in mati
ATU 1706	Št. 73 Nekoč sta bila dva poročena
ATU 1920C	Št. 27 Mati je imela hčer, ki je bila zelo lepa
	Št. 69 Nekoč je živel kralj
ATU 2030	Št. 83–87 Stara baba, stari ded

Monika Kropelj Telban

SLOVARČEK MANJ ZNANIH PORABSKIH IN MADŽARSKIH BESED

- adventska Marija – Marijino brezmadežno
spočetje (8. december)
- aklavi – občutljiv
- aklič – kavelj; grebljica
- anglati se – barantati
- asek – korist
- asek si zeti – izkoristiti
- bači – stric (iz madž. bácsi)
- Balra át! (madž.) – Na levo krog!
- bankalároš – denarnica
- baratke – menihi
- barbejr – zdravnik
- baršanj / baršon(j) – kravata
- betežen – bolan
- buča – proščenje (iz madž. búcsú)
- budji – ženske hlačke (iz madž. bugyi)
- capika – sadika
- cecati – sesati
- cejdala – listek
- cekniti se – vznemirjen biti; žalostiti se
- ceplena Mardja – Marijino oznanjenje
(25. marec)
- cintor – pokopališče
- comparnica – čarovnica
- conati / caunati se – posmehovati se
- cugfűrer / szakaszvezető – višji vódnik
- cükati – scati
- cvören – sukanec
- cvrtina – cvrtje
- čeden – pameten
- čibak čikati – tobak žvečiti
- čondravi / žundravi – smrkav; mlad,
neizkušen
- čonta – kost
- čüda – čudak
- Dajčlant – Nemčija (iz nem. Deutschland)
- dekličina – dekle
- dina / dejna – ajda
- djarmanjek – železni klin pri jarmu
- djati – storiti
- dje – hja
- dojpotüiliti se – skloniti se
- dolaküsiti – počepniti
- dremle – kol
- drveni – lesen, okoren
- drženica – dežnik
- dü – duh
- düšni den – dan mrtvih
- fajamangli – ognjeni mož
- fajbekar – gasilec
- fašenek – pust, pustni torek
- fogas – obešalnik (iz madž. fogas)
- frdolica – šaljiva zgodba
- gabonarakár (madž.) – skladišče za žito
- gauge – vislice
- gaušča – gozd
- gaz – plin (iz madž. gáz)
- gene se – premakne se
- glejv – svinjak
- globaunci / globonci – cmoki (iz. madž.
gombóc)
- golobečo mesau – golobje meso
- gorvužgati – požgati
- gosli – violina
- gostüvanje – gostija ob poroki
- gra – fižol
- grablec – kup klasja, pograbljenega po
žetvi
- grobišče – pokopališče
- grünt – zemljišče
- gučati, gunčati – govoriti
- günci – junci

- hat – torej (iz madž. hát)
 határ – ozemlje (iz madž. határ)
 hauspintli – kravata
 inas – vajenec (iz madž. inas)
 Jobbra át! (madž.) – Na desno krog!
 Jobbra tisztelegj! (madž.) – Pozdrav na desno!
 kámen – osla, brus
 káštiga – kazen
 káudiš – berač
 Kaula – Veliki voz (ozvezdje)
 kébri – ščurki
 keca – brada
 kereskedelem (madž.) – trgovina
 késnau – pozno, kasno
 klapáč – klepač (kladivo za klepanje kose)
 kleta – naslednje leto
 klonckati – trkati
 kočíš – kočijaž (iz madž. kocsis)
 kokaut – petelin
 Kokojški – Gostosevci, Plejade (ozvezdje)
 kokotečno mesau – petelinje meso
 korat: zeleni korat – rega: zelena rega
 korina – šopek papirnatih rož
 Kosci – Kosci (tri zvezde Orionovega pasu, vidne zgodaj zjutraj v dneh druge košnje avgusta)
 kosica – srp
 krapanca – krastača
 krpiniti se – naprezati se
 kršćak – klobuk
 krumče – krompir
 kürci / škürci – črički
 kvar – škoda
 kvoka – koklja
 laknivati – stanovati (iz madž. lakni)
 laktanya (madž.) – vojašnica
 lanc (madž.) – veriga
 lapec – hlapec
 legen, ledjenje / ledjenove – fant, fantje (iz madž. legények)
 lejs – gozd
 lejv – svinjak
 lomtatati – lomastiti
 lüstvo – ljudstvo
 madloven – medel, slaboten
 magtár (madž.) – kašča
 mantrati – mučiti
 mardjati se – mučiti se
 mau – pojedina (iz nem. das Mahl)
 meše – pravljica (iz madž. mese)
 milivati – smiliti se
 mlajši – otroci
 müja – muha
 mulatnivati – veseliti se, zabavati se (iz madž. mulatni)
 na kraci – kmalu
 na zratje – na nebu
 nakvalo – nakovalo
 nat – cima
 nevolen – slaboten
 Njevoga sveca! – Da bi ga šent!
 nojet – noht
 nyomoznivati – preiskovati (iz madž. nyomozni)
 obödivati – kósiti
 öc / öček – sekirica
 oglavke – ozare
 orej / raur – dimnik (iz nem. der Rauchfang)
 örmester (madž.) – narednik
 orsag – država (iz madž. ország)
 örvezetö – vodnik
 ovca – osa
 pá – spet
 padar – zdravnik
 padaš – prijatelj
 palacka – denarnica
 palota (madž.) – palača
 páncél (madž.) – oklep
 parpauvati – pridelovati
 paršona – oseba
 partežiti – pritiskati
 pauravno / paravno – obilo, veliko
 pauvati – pridelovati

- pavek – pajek
 paver – kmet
 pažlot – svinjski parkelj; kravje ali
     konjsko kopito
 pejkli – molek
 penez – denar (iz madž. pénz)
 piac (madž.) – tržnica
 plibanoš – župnik (iz madž. plébános)
 po podneva – popoldne
 pociu – pocelj (žensko pokrivalo pod ruto)
 podglumpati – izpodkopati
 podje – fantje
 podnek – opoldne
 poglijati se – zmeniti se
 pojep – fant
 popejvati – peti
 porazmiti – ne zameriti
 poštija – cesta
 požak – polž
 prdjišče – prgišče
 prečistiti – obhajati
 pred podnevom – dopoldne
 prigniti se – skloniti se
 priti po vesi – priti na obisk
 pūšpek – škof (iz madž. püspök)
 rani – zgodnji
 raniti se – hraniti se
 rast – hrast
 raškejšani – razcefran
 raužni venec – rožni venec
 raztomačiti – razložiti
 rbet – hrbet
 rogé – orje
 ronja – cunjá (iz madž. rongy)
 rosag – država (iz madž. ország)
 salaš – prenočišče (iz madž. szállás)
 sama: nej (je) sama – je noseča
 sameten – žameten
 sapaut – para
 seča / šeča – živa meja
 sildje – žito
 sisvecovo – vsi sveti (praznik)
 sivatag (madž.) – puščava
 skaupi – skop
 sklejca – skleda
 slačina – sladica
 smetiti se (vreme) – skisati se (vreme)
 sočiva – sočivje
 soklé – grče (v drevesu)
 soldačija – vojska
 spotkar – spodaj
 srpna Mardja – Marija s srpom (iz madž.
     Sarlós Boldogasszony), Marijino
     obiskanje (nekoč 2. julij, začetek
     žetve)
 sprneti – strohneti
 srepeče – čeketa (sraka)
 srteu, -la – tla, zbita iz ilovice (iz:
     sred+tel)
 starati se – skrbeti, biti zaskrbljen
 sto – miza
 sto je – hotel je
 stolica – klop
 stopaj – stopinja
 stric – stric (očetov brat)
 strina – teta (žena očetovega brata)
 strošek – hrana
 stvar / stvarina – žival
 sütemény (madž.) – pecivo
 svaditi – razjeziti
 svečna Marija – svečnica, Jezusovo
     darovanje (2. februar)
 svetek – praznik
 svetiti – praznovati
 szakács (madž.) – kuhar
 szállás (madž.) – prenočišče
 szerződés (madž.) – pogodba
 színésznő (madž.) – igralka
 šanc – jarek
 šatriti – vedeževati
 šaupa – pentlja
 šaušnjati – šušljati
 šereg – jata (ptice)
 šinjek – vrat
 širaklič – grebljica
 škonik – učitelj

škürci – črički
 šlej biti – slekati ?
 šlofrunk / šlauftrunk – uspavalo (iz nem.
 der Schlaftrunk)
 šnjava – mora
 šolarvati / gorašolarivati – izšolati
 špotati se – smešiti koga
 štala – hlev
 šstandar / šandar – orožnik
 štanderati – premišljevati
 šteti – čitati, brati
 tasprašiti – pretepesti
 tauvan, tauvange – tat, tatovi
 teknósbéka (madž.) – želva
 tenje – senca
 tizedes (madž.) – desetar
 tjüjarca – kuharica
 trajgle – nosila
 trno – zelo
 trstvo – trgovanje
 trünčnjek – kozarec
 tüiliti se – skloniti se
 tündér (madž.) – vila
 tündörölen / tünderski – vilinski
 Udji? – Kajne?
 utroba – maternica
 vacalejg – ruta
 vafta – straža
 varaš – mesto (iz madž. város)
 varašanci – meščani
 vaugalge / voglič – oglje
 včela – čebela
 včinití – storiti
 Večerašnica – Večernica (zvezda)
 vége (madž.) – konec

vertivati: ka ta njiva vertivala –
 gospodariti: da bosta gospodarila
 veška baba – porodna babica
 vkraj biti – umreti; poginiti
 vküpvzoniti – zvoniti k maši (z
 zvonjenjem naznanjati, da se bo čez
 četrť ure začela)
 vlat – lat
 vodejr – vodir, oselnik
 vöra – ura
 vövadlívati – priznati
 vövčeni – izučen
 vözbarjütati – pobruhati
 vrastvo – zdravilo
 vrkaj – zgoraj
 vrtnica – ozare
 vtrglivi – len
 vuk – volk
 vüna – ujna (žena materinega brata)
 za zrankoma – zjutraj
 zacomariti – spoditi
 zacomprati – začarati
 zadvečarka – popoldne
 zatinje – tilnik
 zdavanje – poroka
 zidina – stavba
 zo je – pojedel je
 zordjanska zvejzda – Jutranjica (zvezda)
 zranje – jutri
 zrank(o)ma – zjutraj
 zvesiti se – prevzeti se, postati domišljav
 zvörčiti – uročiti
 živanjge – razbojnik (iz madž. zsvivány)
 žundravi / čondravi – smrkav; mlad,
 neizkušen

SZLOVÉN MESEMONDÓK 2

A RÁBA-VIDÉKI SZLOVÉNEK NÉPKÖLTÉSZETE MESÉK ÉS MONDÁK MILKO MATIČETOV HANGFELVÉTELEIBŐL

A Rába-vidéki mesék és mondák, valamint más népköltészeti alkotások könyv alakban történő kiadása különösen értékes a Rába-vidéki és az anyaországi szlovének számára. A szlovén kulturális örökség ezen részének megjelentetése annál is inkább fontos, mivel a Milko Matičetov által a magyarországi Rába-vidéken 1970-ben gyűjtött elbeszélések nagyon színvonalasak és ma már nem lennének összegyűjthetők e területen. A mágnesszalagokra a Mura-vidéki nyelvjárás Rába-vidéki tájszólásaiban rögzített gazdag gyűjtés, amelyet a Szlovén Tudományos és Művészeti Akadémia Tudományos Kutatóközpontjának Szlovén Néprajzi Intézete őriz, közzététel híján évtizedekig az intézet archívumában hevert. Csak az anyaországi és a nyelvjárást jól ismerő Rába-vidéki szakemberek összefogása révén vált lehetővé a munka véghezvitele.

A könyvben a hangfelvételekről lejegyzett szövegeket egyszerűsített nyelvjárási átíratban adjuk közre, azaz a hagyományos szlovén betűkészlettel, megőrizve egyúttal a szóképzést és a prozódiai különlegességeket. Az összes szöveg olvasható szlovén irodalmi nyelven is, két elbeszélést pedig példaként fonetikus tájnyelvi átíratban is közlünk.

A bevezető részben olyan tanulmányok olvashatók, amelyek bemutatják a Rába-vidéki szlovének elbeszélő kultúráját és nyelvét, továbbá adatok olvashatók a Milko Matičetovnak meséket és mondákat elbeszélő adatközlőkről. A Rába-vidéki szlovén népköltészet tudományos rendszerezésével a Rába-vidéki mesék beilleszkednek a nemzetközi környezetbe, így lehetővé téve az összehasonlító elemzéseket. Felhívjuk a figyelmet a különböző települések eltérő nyelvhasználatára, leírjuk azok jellegzetességeit, a könyv végén pedig közreadunk egy kisebb szöveget Rába-vidéki szóképzéssel, így őrizve meg és dokumentálva az ottani szlovének nyelvét. A könyv különösen fontos a fiatalok számára, akik gyakran már nem beszélik az otthoni nyelvjárást, de a szlovén irodalmi nyelvet sem ismerik tökéletesen.

»A Rába-vidék népköltészete« című könyv 238 elbeszélést tartalmaz, melyek többsége népmese vagy monda. Az elbeszélések túlnyomó részében (75) mítikus elemeket találunk. Állatmeséből 6, tündérmeséből 23, legendameséből 20, igaz történetből 10, az ostoba ördögről szóló meséből 10, tréfás meséből 14 és formulameséből 6 egységet tartalmaz. A mondák között a legendák mellett túlnyomórészt tréfás történeteket találunk, tizenhetet, miközben a történeti mondákból csak nyolcat. A többi elbeszélés mágikus eljárások szövege (pl. jóslás), népszokás leírása, találós kérdés illetve szójáték gyerekeknek (49). Sok mesének és mondának megtalálható a nemzetközi változata, elsősorban az európai népköltészetben. A Rába-vidéki mesékben és mondákban különösen hangsúlyos a nyugati (szlovén és részben osztrák) valamint a keleti (magyar) elbeszélő hagyomány együttes hatása.

SLOVENE STORYTELLERS 2

NARRATIVE TRADITION OF SLOVENES LIVING IN PORABJE / RÁBA-VIDÉK. FOLKTALES AND LEGENDS ON MILKO MATIČETOV'S SOUND RECORDINGS

The publication of folktales and legends from Porabje / Rába-vidék is valuable not only for Slovenes living in Porabje in Hungary but also for those living in Slovenia. The cultural heritage explored in this publication is of even greater importance because these narratives, recorded as far back as 1970 by Milko Matičetov, are of excellent quality and can no longer be obtained in the field.

This extensive material, dealing with the varieties of language spoken in the area of Porabje, part of the Prekmurje region, had been recorded on magnetic tapes. They are archived at the Institute of Slovenian Ethnology of the Research Centre of the Slovenian Academy of Sciences and Arts in Ljubljana, where they were stored unpublished for several decades. It was only after experts from both Porabje and Slovenia, well-versed in these dialects, joined forces, that such an extensive task was finally possible.

The texts included in the publication have been transcribed from tapes in a simplified dialectal transcript, with the character sets of the usual Slovene alphabet but with the preserved vocabulary and its specific prosodic features. All of the texts are also published in the standard Slovenian language. Two narratives are also transcribed in the phonetic dialectological transcription to serve as an example.

The introductory section includes studies addressing the development of the narrative culture of Slovenes in Porabje, their language and brief history, as well as a presentation of the storytellers who had narrated these folktales and legends to Milko Matičetov. The folktales have been included in the international database, in accordance with the existing scientific international typology, and are therefore available for further comparative research. The main features of the Porabje dialect are highlighted as well as existing differences between individual local particularities. This section concludes with a glossary of words used in Porabje, which contributes to the preservation and documentation of the language spoken in this area. This book is of particular importance to young people, who often no longer speak in the vernacular but are also not very familiar with the Slovenian literary language.

The book presents 238 narrative units, most of which are folktales and legends. Belief tales and mythological legends are by far the most numerous (75). There are also 6 animal tales, 23 tales of magic, 20 religious tales, 10 realistic tales, 10 tales of the stupid devil, 14 anecdotes and jokes, and 6 formula tales. Among the legends and in addition to the belief tales, one finds 17 humorous tales and only 8 historic tales. The rest include prophecies, customs, beliefs, riddles, and children's word games (49). We find variations of many of the folktales and legends in international, and predominantly European, narrative traditions. However, the folktales and legends of Porabje exhibit a marked influence of both western (Slovenian and partly Austrian) and eastern (Hungarian) narrative traditions and creativity.

VSEBINA ZGOŠČENKE

- 1 ▶ **3** Lasica pa požak letita / *Lisica in polž tekujeta*
(Labritz Ferenc, Gornji Senik), 3:12
  - 2 ▶ **6** Dvej müši / *Dve miši* (Borovnyák Jánosné, Verica), 1:18
  - 3 ▶ **7** Čaroven dau / *Čarobni dol* (Deutsch Jánosné, Gornji Senik), 23:41
  - 4 ▶ **10** Stolnjek, prestri se / *Prtič, pogrni se* (Deutsch János, Gornji Senik), 9:38
  - 5 ▶ **11** Krau, ka se ma je eno okau djaukalo / *Kralj, kateremu se je eno oko jokalo*
(Oreovecz Károlyné, Števanovci), 5:50
  - 6 ▶ **12** Grof pa služička dekla / *Grof in služkinja* (Oreovecz Károlyné, Števanovci), 4:12
  - 7 ▶ **15** Kralič pa Lejpa Vida / *Kraljevič in lepa Vida* (Merkli Györgyné, Verica), 4:45
  - 8 ▶ **19** Živo je gnauk en casar / *Nekoč je živel cesar* (Kühár Jánosné, Gornji Senik), 5:38
  - 9 ▶ **49** Sojenice / *Sojenice* (Borovnyák Jánosné, Verica), 1:33
  - 10 ▶ **60** Baba pa vrag / *Baba in vrag* (Terplán Istvánné, Števanovci), 1:31
  - 11 ▶ **70** Maček / *Maček* (Krajczár József, Gornji Senik), 1:02
  - 12 ▶ **73** Gnauk sta bila oženjeniva / *Nekoč sta bila dva oženjena*
(Mukics Lőrincné, Gornji Senik), 2:55
  - 13 ▶ **86a** Stara baba, stari ded / *Stara baba, stari ded*
(Oreovecz Károlyné, Števanovci), 00:29
-

V knjigi so zbrane porabske pravljice in povedke, ki jih je leta 1970 posnel Milko Matičetov na magnetofonske trakove. Gradivo je več desetletij neobjavljeno ležalo v arhivu Inštituta za slovensko narodopisje ZRC SAZU v Ljubljani. Šele s pomočjo porabskih strokovnjakov, ki narečne govore dobro poznajo in obvladajo, jih je bilo mogoče pripraviti za natis. Predstavljenih je 238 pripovednih enot, prepisanih v poenostavljeno narečno transkripcijo in prestavljenih v knjižno slovenščino. Vsa besedila so objavljena tudi v knjižnem jeziku, dve pripovedi pa sta kot primer prepisani v fonetični dialektološki transkripciji. Dodana je zgoščenska s tonskimi posnetki trinajstih pravljic in povedk v obeh različicah porabskega narečja (števanovskem in gornjeseniškem). Knjiga ohranja porabsko pripovedno izročilo, obenem pa oživlja porabsko narečje in ga približuje mladim.

29 €

ISBN 978-961-05-0056-8

